

FINNUGOR FÜZETEK.

ADALÉKOK A FINNUGOR NYELVEK ISMERETÉHEZ ÉS ÖSSZEHASONLÍTÁSÁHOZ.

16. SZÁM.

CSEREMISZ NYELVTAN.

ÍRTA

BEKE ÖDÖN.

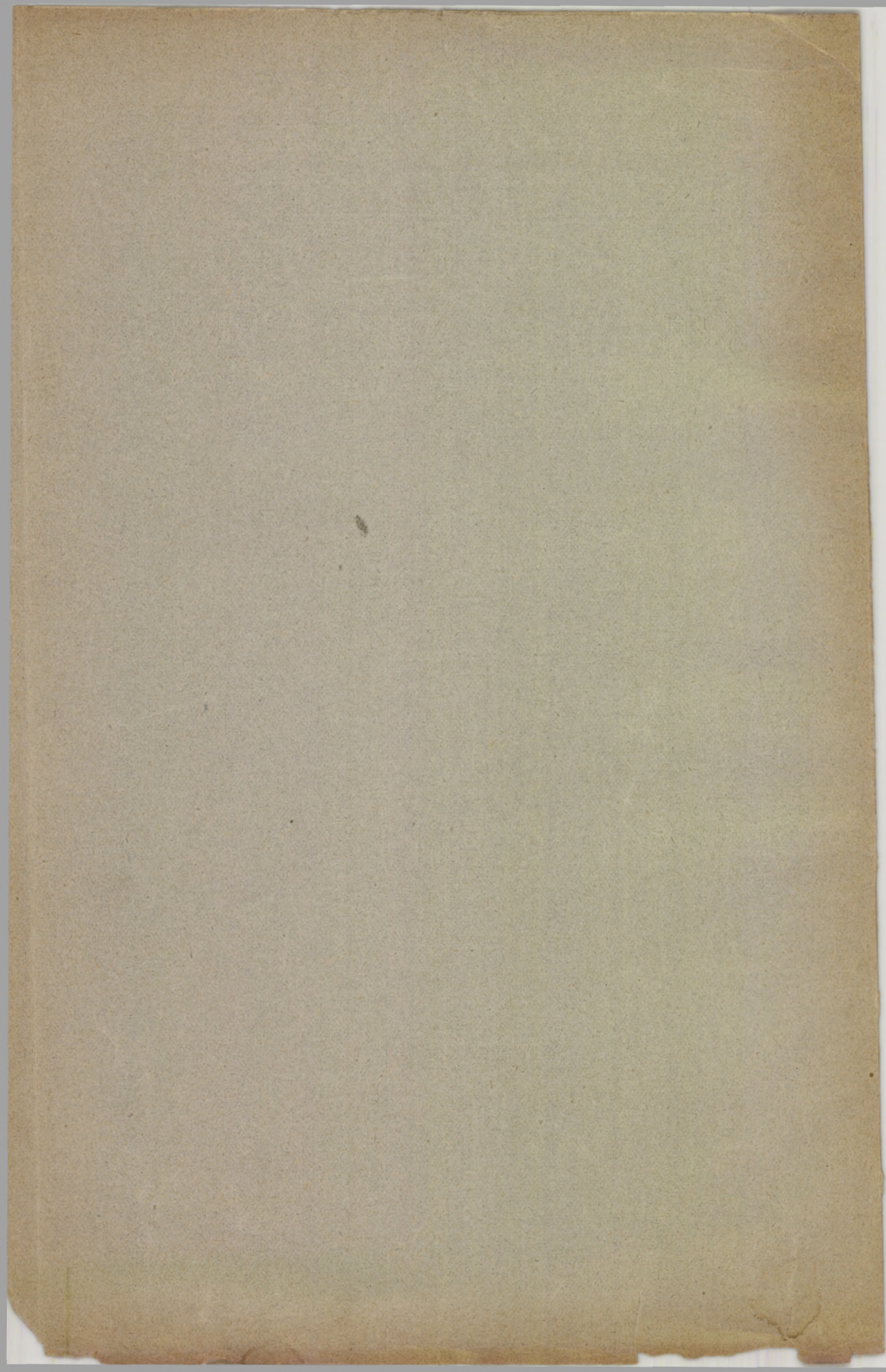
Javított különnyomat a Nyelvtudományi Közleményekből.

BUDAPEST.

KIADJA A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA.

1911.

Ára 6 korona.

FINNUGOR FÜZETEK.

ADALÉKOK A FINNUGOR NYELVEK ISMERETÉHEZ ÉS ÖSSZEHASONLÍTÁSÁHOZ.

16. SZÁM.

CSEREMISZ NYELVTAN.

ÍRTA

BEKE ÖDÖN.

Javitott különnyomat a Nyelvtudományi Közleményekből.

BUDAPEST.

KIADJA A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA.

1911.

TARTALOM.

	Lap
Bevezetés	1
Források és rövidítések	4
A hangok és jelölésük	8
A magánhangzók	8
A mássalhangzók	10
A hangok hosszúsága és rövidsége	12

HANGTÖRTÉNET.

I. Magánhangzók.

Az első szótag magánhangzója	13
A többi szótag magánhangzója	54
Redukált magánhangzók	57
Magánhangzók elveszése és betoldása	63
A magánhangzók illeszkedése	67

II. Mássalhangzók.

A zöngétlen zárhangok váltakozása a megfelelő zöngés zárhangokkal és réshangokkal	69
Az s, ś, ś hangok	81
Az affrikáták	87
A nasalisok változásai	100
A j hang	102
l, r hangok	103
Jésített mássalhangzók	104
Mássalhangzók kiesése	106
Hosszú mássalhangzók megrövidülése	115
Hangátvetés	116
Átmeneti hangok	117
A hangsúly	118

ALAKTAN.

I. A névszó.

A szótő	120
A névszóképzés	122
A) Névszóból névszó	122
Idegen eredetű képzők	134
B) Névszóképzés igéből	136
A többes szám jelei	170
A birtokos személyragozás	173
A többes számban levő szók személyragozása	179
A személyragos szók ragozása	180
Abirtokviszony	183

	Lap
Paradigmák	186
A névragok	190
Egynemű mondatrészek	227
Jelzős mondatrészek	229
Ragtalan határozók	230
Paradigmák	232
A névutók	236
Határozószók	259
Névmások	262
Személynévmások	262
A visszaható névmás	265
A mutató névmás	267
A kérdő névmások	270
A határozatlan és tagadó névmások	272
Milyenséget és mennyiséget jelentő névmások	273
A számnevek	274
A tőszámnevek	274
Főnévi alakok	277
A sorszámnevek	278
A sokszorozó számnevek	279
A kollektív számnevek	280
II. Az ige.	
Az igéről általában	281
Igeképzés	283
A) Névszóából ige	283
Idegen eredetű képzők	287
B) Igéből ige	288
Idegen eredetű képzők	301
Igeragozás	302
A személyragok	302
Imperfectum	305
I. vagy <i>s</i> -es praeteritum	317
II. vagy <i>j</i> sítő praeteritum	321
III. vagy <i>n</i> -es praeteritum	328
Imperativus	336
Desiderativus	346
Conditionalis	353
Szerkesztett igealakok	357
A tagadó igeragozás	362
Imperfectum	363
Praeteritum	370
Imperativus	372
Desiderativus	375
Conditionalis	377
Szerkesztett igealakok	378

BEVEZETÉS.

A cseremiszek számáról s lakóhelyéről csak nemrég közölt pontos adatokat legújabb kutatójuk: WICHMANN GYÖRGY. Szerinte körülbelül 350,000-en vannak, főképpen a vjatkai kormányzóság délnyugati és déli részében (a jaranszki, urzsumi, malmyszi és jelábugai kerületekben), a kazáni kormányzóság északnyugati részében (a kozmodemjanszki, czarevokoksajszki és cseboksarszki kerületekben) és az ufai kormányzóság északi részében (a birszki és menzelinszki kerületekben) laknak, de vannak cseremiszek azonfölül még kisebb számban a permi kormányzóság kraszno-ufimszki, a kozstromai kormányzóság vetlugai és a nizensnyj-novgorodi kormányzóság vaszilszurszki és makárevszki kerületeiben is.

A cseremisiz nyelvjárások első fölosztói MÜLLER és GABELENTZ*) voltak. Szerintük a Volga folyó két nyelvjárásra osztja a cseremiszséget: hegyire és erdeire. Előbbi a folyó jobbpartján, az utóbbi a bal parton van. Ezt a fölosztást elfogadja WIEDEMANN is, majd azután BUDENZ. 1887-ben GENETZ a permi kormányzóság kraszno-ufimszki kerületében új nyelvjárást talál, melyet keletinek nevez. SZINNYEI «Magyar Nyelvhasonlítás»-ában ezután már ezt a három dialektust különbözteti meg.

Tőlük eltérően WESKE MIHÁLY a cseremisiz nyelv dialektusairól írt munkájában (1889. Kazán) s utána WICHMANN**) két

*) L. WIEDEMANN nyelvtanában, bev. III.

**) «Mutatvány az urzsumi cseremiszek költészetéből» cz. cikkében (NyK. XXXVIII. 205.).

főcsoportra osztja a cser. nyelvjárásokat: nyugatira és keletire, e kettőn belül a következő tájszólások különböztethetők meg: A) a nyugatihoz tartoznak 1. a kozmodemjanszki, 2. a jaranszki nyelvjárás, — B) a keletihez: 3. a czarevokoksajszki-csebokszarszki, 4. az urzsumi, 5. a malmyzsi, 6. a jelabugai, 7. az ufai és 8. a permi nyelvjárás. A 3. és 4. az eddig úgynevezett «erdei», az 5—8. a tulajdonképpen «keleti» nyelvjárások.

Sokáig a kozmodemjanszki nyugati nyelvjárás volt legismertebb. Ezen volt írva két Újtestamentom-fordítás (Szent-Pétervár, 1821. és 1827.), s 1837-ben már nyelvtana is jelent meg Kazánban orosz nyelven, ismeretlen szerzőtől. 1845-ben jelent meg CASTRÉN latinul írt grammatikája, melynek anyagát egy cseremisiz katona szolgáltatta; gyűjtését aztán Szibériába való utazása alkalmával átnézte újból. WIEDEMANN nyelvtana 1847-ben jelent meg, de ő csak az Újtestamentom fordítását dolgozta föl. Nem említve a későbbi orosz nyelvű kiadványokat,* legfontosabb RAMSTEDTnek 1902-ben megjelent munkája: Bergtscheremissische Sprachstudien, mely elég terjedelmes szótárt, s körülbelül 40 lapnyi szöveget foglal magában rendkívül pontos följegyzésben. R. 1898-ban volt a hegyi cseremiszek között egy egész nyáron keresztül (három hónapig). Anyagát Jušnal faluban gyűjtötte (Vilovatyj Vrag egyházmegyében, Kozmodemjanszki városka közelében). Írt egy rövid alaktant is, de, sajnos, egy részét Szibériában ellopták, s így nem adhatta ki.

A keleti nyelvjárások némelyikét még hamarabb ismertette nyelvtan, mint a nyugatiakét. Már 1775-ben megjelent Szent-Pétervárott egy orosz nyelvű grammatika. BUDENZ erdei cser.-nek tartja, de némely tekintetben különbözik tőle (pl. *c* áll erdei *č* helyén, *z* az erdei *ž* helyett, *ata* «atya» a nyK. *ätä* és kCar. *atša* között áll, ellenben a plur. képzője itt is *-šamie*, mint az erdeiiben.***) Erdei cser. REGULY gyűjtése, melyet BUDENZ adott ki, s egyszersmind föl is dolgozta Cser. tanulmányjaiban. Valószínűleg a czarevokoksajszki kerületből való ez az anyag, legalább azt gyaníttatja az a két kis pré-

*) L. SZILASI Cser. szótárának bevezetésében.

***) L. a példákat NyK. VI. 195.

dikáció, a mit REGULY másolt le az aláírás szerint az említett kerületben. Ugyaninnen való az anyag, a mit PORRKA V. gyűjtött Unža és Morki egyházmegyékben 1885. szeptemberétől 1886. áprilisáig, tehát hét hónap alatt. P. szövegeit GENETZ adta ki (1895-ben), gyűjtőjük ugyanis áldozata lett a tudomány iránt érzett lelkesedésének. Már útja kezdetén meghült, s pár év múlva, 1889. végén meg is halt. Hagyatékában van még szótári anyag, az alaktan és szóképzés vázlata, 20 fejezet Máté evangéliumából, s az orosz-német «Ollendorf» 99 cseremiszre fordított gyakorlata. A kiadott szöveg természetesen, noha GENETZ kiadása nagy gondnal készült, nem lehet teljesen következetes, mindazonáltal rendkívül becses.

A permi nyelvjárást GENETZ gyűjteményéből ismerjük, a ki 1887-ben volt tanulmányúton a permi kormányzóság krasznoufimszki kerületében Kižnij-Potam faluban utitársával RINGVALL A. F.-el együtt, s három hónapot töltött itt, de már előbb megismerkedett egy idevaló pogány cser. családdal. A szövegek 1889-ben jelentek meg, s a bevezetésben szótára kiadását is kilátásba helyezi, de lexikális anyaga SZILASI Cser. Szótárába olvadt bele.

A többi nyelvjárásokból már sokkal kevesebb anyag áll rendelkezésünkre, noha kéziratban elég van még. Az ufai nyelvjárásból PAASONENNEK — szíves levélbeli közlése szerint — tíz ivnyi szövege is van, s ezenfölül grammatikai anyaga. Értekezéseiben azonban valami mégis megjelent. (Legtöbb a KSz.-ben a cseremiszek pogány vallásáról írt művében, továbbá a «Fu. s-laute»-ban, s a NyK. és FUF. kisebb cikkeiben.)

Nagyon sok anyaga van WICHMANNNAK, a ki fölfödözte a jaranszki, urzsumi, malmyzsi és jelábugai nyelvjárásokat. (L. Matkakertomus. Aik. XXV₅.) Az urzsumiból adott is ki mutatványt (NyK. XXXVIII : 205—245.); a jaranszki és malmyzsi nyelvjárásokból csak egyes szavakat ismerünk értekezéseiből (legtöbbet találni a FUF. VI : 17—39. «Zur geschichte der fu. anlautenden s- u. č-laute im tscheremissischen» cz. cikkében; l. még a FUF., NyK., MNyv. legújabb köteteit). A jelábugaiból még semmi sincs kiadva.

Érdekes, hogy egy cseremisz származású orosz tanító G. KARMASIN is foglalkozik nyelvészettel. Birszkben tartózkodik

jelenleg, s az ufai nyelvjárás nyelvтанát akarja megírni. Van elég szép gyűjtése is; a mint értesített, körülbelül 400 dalt, 100 közmondást s egy pogány imádságot jegyzett föl.*)

* * *

Ez a nyelvtan leginkább RAMSTEDT, PORKKA, GENETZ, PAA-SONEN és WICHMANN gyűjtéseit dolgozza föl. Eredetileg nem akartam a hangtani részben túlságosan kiterjeszkedni, de mikor láttam, mily szabályosak az egyes nyelvjárások közti megfelelések, hasznosnak tartottam a finnugor nyelvtudomány céljaira ezeket is összeállítani, noha WICHMANN anyagának teljes ismerete nélkül természetesen csak ritkán vállalkozhattam az eredeti cser. hang megállapítására. Más nehézség is volt ezenfölül; PORKKA és GENETZ gyűjtésében a hangzók időtartama egyáltalán nincs megállapítva, a hangsúlyt meg csupán RAMSTEDT s részben PORKKA jelöli. E nélkül pedig alig lehet végső eredményre jutni, s majdnem lehetetlen értékesíteni SETÄLÄ fokváltakozási elméletét, mely éppen a hangsúly ismerete segítségével állítható csak föl.

Források és rövidítések.

ÁKE. = MUNKÁCSI BERNÁT: Árja és kaukázusi elemek a finn-magyar nyelvekben. I. Magyar szójegyzék s bevezetésül a kérdés története. Budapest 1901.

BÁL. Nyelvt. = BÁLINT GÁBOR: Kazáni tatár nyelvten. Budapest 1876.

BÁL. Szót. = BÁLINT GÁBOR: Kazáni tatár szótár. Budapest 1876.

BUD. CserSz. = BUDENZ JÓZSEF: Erdei és hegyi cseremisiz szótár. Főleg REGULY cser. szógyűjteményéből és az újtest. cser. fordításából. Pest 1866.

*) Megemlítem még, hogy ethnographusok is jártak a cseremiszeknél, és pedig A. O. HEIKEL (Die Gebäude der Čeremissen, Mordvinen, Esten u. Finnen. 1888. Aik. IV.) és legújabban ALBERT HÄMÄLÄINEN (I. Matkakertomus Aik. XXV₅. 19—22. és Tšeremissiläisiä uhritapoja Aik. XXV₃. 1908.).

BUD. CsT. III. IV. = BUDENZ JÓZSEF: Cseremisiz tanulmányok. NyK. III. IV.

BUD. MNy. = BUDENZ JÓZSEF: Moksa és erza mordvin nyelvtan. Budapest 1876.

BUD. Verzweig. = BUDENZ JÓZSEF: Über die verzweigung der ugrischen Sprachen. Göttingen 1879.

CASTR. = CASTRÉN: Elementa Grammatices Tscheremissæ. Kuopio 1845.

CserGr. = Az 1775-diki cseremisiz grammatika. Ismertette BUDENZ J. NyK. VI. 191—212.

FUCHS—PATK. = FUCHS—PATKANOV: Laut- und Formenlehre der süd-ostjakischen Dialekte. KSz. VII—.

FUF. = Finnisch-ugrische Forschungen. Helsingfors.

GEN. = ARVID GENETZ: Ost-tscheremissische sprachstudien. I. Sprachproben mit deutscher übersetzung. Helsingfors 1889. = SUS. Aik. VII.

GEN. ETV. = ARVID GENETZ: Ensi tavuun vokaalit suomen, lapin ja mordvan kaksi ja useampitavuisissa sanoissa. (Vähäisiä kirjelmiä XXIII.) Helsingissä 1896.

GEN. OP. = ARVID GENETZ: Ost-permische Sprachstudien. Helsingfors 1897. = SUS. Aik. XV₁.

HÄM. = A. HÄMÄLÄINEN: Tšeremissiläisiä uhritapoja. Helsingfors 1908. (SUS. Aik. XXV₃.)

KARJ. OL. = K. F. KARJALAINEN: Zur ostjakischen lautgeschichte. I. Über den vokalismus der ersten silbe. Helsingfors 1905. = SUS. Toim. XXIII.

KSz. = Keleti Szemle. Budapest.

Lehnwörter = YRJÖ WICHMANN: Die tschuvassischen lehnwörter in den permischen sprachen. Helsingfors 1903. = SUS. Toim. XXI.

MNyv. = Magyar Nyelv. Budapest.

MNyh³⁻⁴. = SZINNYEI JÓZSEF: Magyar nyelvhasonlítás. 3. kiad. Budapest 1905. 4. kiad. 1909.

MordvHat. = STEUER JÁNOS: A mordvin határozók. NyK. XXII. — Különnyomat Budapest 1892.

MUSz. = BUDENZ JÓZSEF: Magyar-ugor összehasonlító szótár. Budapest 1873—1881.

NyK. = Nyelvtudományi Közlemények. Budapest.

PAAS. CSUVSZ. = PAASONEN H.: Csuvasz Szójegyzék. Budapest 1908.

PAAS. FUF. = PAASONEN köv. cikkei: Etymologische streifzüge, FUF. II: 184—191. — Streitige etymologien, FUF. VI: 120. 238—241. — Zur frage von der urverwandschaft der finnisch-ugrischen und indoeuropäischen sprachen. FUF. VII: 1—19.

PAAS. KL. = H. PAASONEN: Kielellisiä lisiä Suomalaisten sivityshistoriaan. Helsingissä 1896.

PAAS. KSZ. = H. PAASONEN: Beiträge zur kenntniss der religion und des kultus der tscheremissen. Keleti Szemle II: 30—38, 122—133, 198—210.

PAAS. Matkakert. = H. PAASONEN: Matkakertomuksia vuosilta 1900—1902. = SUS. Aik. XXI₅.

PAAS. ML. = H. PAASONEN: Mordvinische Lautlehre. Helsingfors 1903. = SUS. Toim. XXII.

PAAS. s-laute = H. PAASONEN: Die finnisch-ugrischen s-laute. I. Anlaut. Helsingfors 1903.

PAAS. TL. = H. PAASONEN: Die türkischen lehnwörter im mordvinischen. 1907. = SUS. Aik, XV₂.

PÁPAY = PÁPAY JÓZSEF: Északi-osztják nyelvtanulmányok. NyK. XXXVI—XXXVIII.

PORK. = VOLMARI PORKKA's tscheremissische texte mit übersetzung; herausgegeben von ARVID GENETZ. Helsingfors 1895. = SUS. Aik. XIII.

PORK. Aik. III. = V. PORKKA: Matkakertomus. SUS. Aik. III. 111—123.

PRÖHLE = PRÖHLE VILMOS: Tatár nyelvjárásí adalékok. 1908. NyK. XXXVIII.

RAM. = G. J. RAMSTEDT: Bergtscheremissische sprachstudien. Helsingfors 1902. = SUS. Toim. XVII.

RINGW. = RINGWALLNAK, GENETZ utitársának gyűjtése. Kiadvá SZILASI szótárában.

REG. CsM. = REGULY erdei cseremisiz mondatai. Kiadta BUDENZ JÓZSEF. NyK. III: 97—156.

SET. ÄH. = E. N. SETÄLÄ: Yhteis-suomalainen Äännehistoria. I. II. Helsingissä. 1890. 1891.

SET. Festschr. = Festschrift til Vilh. Thomsen 230—245: E. N. SETÄLÄ: Über einen «gutturalen» nasal im urfinnischen.

SET. NyK. XXVI. = SETÄLÄ EMIL: A finnugor δ és δ' . NyK. XXVI: 377—437.

SET. QuantWechs. = E. N. SETÄLÄ: Über quantitätswechsel im finnisch-ugrischen. Vorläufige Mitteilung. Helsingfors 1896. (SUS. Aik. XIV₃.)

SET. FUF. II. = E. N. SETÄLÄ: Zur finnisch-ugrischen lautlehre. FUF. II: 219—276.

SET. TuM. = E. N. SETÄLÄ: Zur geschichte der tempus- und modusstambildung in finnisch-ugrischen sprachen. Helsingfors 1887. = SUS. Aik. II.

SUS. Aik. = Suomalais-Ugrilaisen Seuran Aikakauskirja. Journal de la Société Finno-Ougrienne. Helsinki 1886—.

SUS. Toim. = Suomalais-Ugrilaisen Seuran Toimituksia. Mémoires de la Société Finno-Ougrienne. Helsinki 1890—.

SZIL. = CseremisZ Szótár; GENETZ ARVID közreműködésével szerk. SZILASI MÓRICZ. Budapest 1901. (= Ugor füzetek 13. sz.) — A hol nincs más szerző megjelölve, az mind GENETZ adata.

UA. = BUDENZ JÓZSEF: Az ugor nyelvek összehasonlító alaktana. A szerző hagyatékával kiegészítette SIMONYI ZSIGMOND. Budapest 1884—1894.

WICHM. = WICHMANN GYÖRGY: Mutatvány az urzsumi cseremiszek költészetéből. NyK. XXXVIII: 205—245. 1908.

WICHM. FUF. VI. = YRJÖ WICHMANN: Zur geschichte der finnisch-ugrischen anlautenden *s*- und *č*-laute im tscheremisschen. 1906. FUF. VI: 17—39.

WICHM. FUF. VII. = YRJÖ WICHMANN: Zum stufenwechsel im ungarischen. 1908. FUF. VII: 31—53.

WICHM. JSFOu. XXI₃. = YRJÖ WICHMANN: Kurzer bericht über eine studienreise zu den syrjänen 1901—1902. SUS. Aik. XXI₃. 1903.

WICHM. VChr. = YRJÖ WICHMANN: Wotjakische chrestomathie mit glossar. Helsingfors 1901. = Hilfsmittel für das studium der finnisch-ugrischen sprachen. II.

WICHM. VVok. = YRJÖ WICHMANN: Zur geschichte des vokalismus der ersten silbe im wotjakischen, mit rücksicht auf das syrjänische. Helsingfors 1897.

K. = keleti nyelvjárások:

kCar. M. N. U. = czarevokoksajszki-csebokszarszki nyelvj.

Morki, Nörop-sola és Unzában (PORKKA, WICHMANN és HÄMÄLÄINEN után).

kE. = erdei nyelvjárás (REGULY-BUDENZ és TROICKIJ-SZILASI után). — Valószínűleg azonos az előbbivel.

kM = malmyzsi nyelvj. (WICHMANN után).

kMAz. = malmyzsi nyelvj. Azikovo faluban (WICHMANN után).

kP. = permi nyelvj. (GENETZ után).

kUfa = ufai nyelvj. (PÄASONEN után).

kUr. = urzsumi nyelvj. (WICHMANN után).

Ny. = nyugati nyelvjárások:

nyJar. = jaranszki nyelvj. (WICHMANN után).

nyK. = kozmodemjanszki nyelvj. (RAMSTEDT és WICHMANN után).

A hangok és jelölésük.

A magánhangzók.

1. A nyK.-ban *a* magasabb és zártabb, mint a megfelelő finn hang, palatalis hang hatása alatt *ä* benyomását teheti, *l* előtt pedig *å*-hoz áll közel.

ä, nagyon nyílt hang, azonos a finn *ä*-vel.

e, nyíltabb, mint a német *sehen* szóban; a finn *ken*-ben van meg ez a hang.

i, szintén nyílt, mint a finn *pii* szóban.

o, zárt *o*, tehát inkább *ö*; finn fül kezdetben *u*-nak hallja.

u, zárt hang.

u, az előbbi hang palatalis hang hatása alatt (*ü* és *ű* után hangsúlyos szótagban; a finnországi svéd *u*-hoz hasonló hang.

ö, a megfelelő finn hang.

ü, nyílt, mint a finnben, pl. *e* szóban: *yrtti*.

A palatalis vokálisok tehát nyíltak; a gutturálisok zártabbak, mint a megfelelő finn hangok (RAM. VI—VII.).

A kP.-ben az *a*, *e*, *i*, *o*, *u*, *ö*, *ü* hangok ugyanazok, mint a fölnémetben. Az *e*, *o*, *ö* nem oly nyílt, mint a finnben (GEN. Vorwort 2.).

WICHM.-nál ezeken kívül a köv. hangzók fordulnak elő:

ä és *a* (*a* helyett palatalis mássalhangzók után), *o*; *e* és *ɛ*; *ɛ*, *i*. — PAAS.-nál: *a* (régibb írása szerint *a*), kissé palatalizált *a*; *o* (régibb írása szerint *o*) igen zárt, rövid *o* (levélbeli közlése szerint és Matkakert. 8.). A hátulképzett hangok általában némileg a palatalisok felé hajlanak. (Levélbeli közlés.)

2. A tökéletlen magánhangzók minősége RAMSTEDT szerint függ mind a megelőző, mind a rákövetkező hangtól, de egyúttal az előző szótagbeli tökéletes magánhangzótól is.

Az *ə*-nél, mely *e*-féle hang, a nyelv nyugvó helyzetben van, a nyelv hegye kitölti a száj elülső részét egész az alsó fogsorig.

Az *ɨ* palatalis hangok, interdentalis *t*, s néha *s* és *ʃ* szomszédságában fordul elő, s rövid *i*-nek hangzik, a nyelv nem éri el tulajdonképpen a bázisát.

Az *ə*_o (RAM.-nél *ə*-vel jelölve, de WICHMANN így írja át RAM.-tel való megbeszélése alapján: Lehnwörter XVI.) ajakhangok közelében fordul elő, gyengén labializált *ə*. A földre nyílt *ü*, vagy zárt *ö* benyomását teszi. — Az *ə*, *ə*_o, *ɨ* hangok oly közel állnak egymáshoz, hogy egyének szerint váltakoznak; pl. *kəzə* «kés» RAM. 48. *kəzəzəm* «késem» RAM. 77. *kəzəmet* «késedet» RAM. 142. | *kɨšəm* «kér, kérdez» RAM. 50. *kɨšəzə* «koldus» RAM. 50. *katsəzə* id. RAM. 48. | *nəžəm* «vakar» RAM. 87. *nəžəš* id. RAM. 89.

A *ə̄* hátulképzett *ə* hang, a nyelv erősen összehúzva fekszik a száj hátsó részén (RAM. *a*-nek írja; WICHMANN írta így át: Lehnwörter XVI.).

ə̄, palatalis hangoktól függ, s inkább *ö*-höz hasonlít, mint *o*-hoz. Erősen közeledhetik az *ə*_o-höz. (Vö. *βuiəm*, RAM. 16. *βuiəzəm* 118. *βuiəzəm* 54. *βuiəzəm* 164. «fejet»). RAM. VIII—IX.

A kUr.-ban WICHM. három redukált hangot jelöl: *ə*, *ə̄* és *ə̄*-t; pl. tőszótagban: *ərβəzə* «fiatal» 229. (~ nyK. *ərβəzə* id. RAM. 44.) — *jə̄r* «kerület» 218. (~ nyK. *jər* id. RAM. 30.) — *nəl* «négy» 87. (~ nyK. *nəl* id. RAM. 87.) — A többi szótagokban palatalis vokális után *ə̄* áll, gutturális után *ə̄*, pl. *šə̄šəm* «tavasszal»; *tələm* «télen» 206. — A nyK. és nyJar.-ban *ə* és *ə̄* az egymásnak megfelelő redukált hang. A kCar.-ban, szerinte, mint a kUr.-ban *ə̄* is megfelel *ə̄*-n kívül más nyelvjárások *ə*-jének. A kM.-ben *ɨ* van más nyelvjárások *ə̄*-je helyén, míg a megfelelő

magashangot *i*, *â*, *î* helyettesíti legtöbbször. (Szíves levélbeli közlés.) — A kM.-ben van még *o* és *u* hang is.

A kP.-ben GENETZ csak egyféle betűt használ, az *o*-t, mely kétségtelenül redukált hangot jelöl, de szerinte: «meglehetősen nyílt gutturális hang, mely az *a* és az észti *o* között áll» (Vorw. 2.). Ugyanez a jel azonban PORKKA kCar. szövegei kiadásában: «körülbelül = észti *o*» (Vorw. IX.). Az «Ost-permische Sprachstudien»-ben (SUS. Aik. XV., 4.) ismét mást jelent: «meglehetősen nyílt, az *a*-hoz kissé hasonló illabialis hátul képzett hang». Tehát *o* maga sem volt tisztában a hang mivoltával. SZINNYEI a kP.-beli leírás alapján *ε*-vel jelöli, pl. *pεээрem* «nyom, sajtol» MNyh.³ 153. (~ nyK. *pəəəəräs* id. RAM. 113.); *tεl* «toll» MNyh.³ 148. stb. SZILASI hátulképzett *i*-nek tartja (Cser. Szótár 3.). Az első, a ki a hang redukált voltát észrevette, PAASONEN volt, a ki *o*-vel írja e jelet mind a «Fu. s-laute»-ban (itt eredeti ujai szavaiban is), mind a KSz.-ben megjelent kis szövegében. WICHM. és RAM. már pontosan megkülönböztetik a különféle tökéletlen hangokat, s úgy látszik ez a különbség meglesz a tjkpi keleti nyelvjárásokban is. PAASONEN szerint legalább, a kUfaiban a redukált hang színe a környezetbeli hangoktól függ. (Levélbeli közlés.) De azért PORKKA, GENETZ és PAASONEN szövegeiben csak egyszerűen *o*-t írtam.

A mássalhangzók.

3. *k*, mediopalatalis-præpalatalis, *t*, interdentalis, *p*, bilabialis zöngétlen zárhang hehezet nélkül. (RAM. X. GEN. Vorw. 2.)
g, *d*, *b*, a megfelelő zöngés hang. (U. o.)

χ a *k*-nak, *φ* a *p*-nek megfelelő zöngétlen spirans (u. o.); *χ* szó elején csak gyöngén hangzik (RAM. X.).

γ, *δ*, *β*, a *g*, *d*, *b*-nek megfelelő zöngés spirans. Nyílásuk foka nagyon különböző; *β* helyett néha majdnem *b*-t, néha *w*-t hallani. Rendszerint attól a világosságtól függ, melyet a beszélő szavainak adni akar. (RAM. X.) A kP.-ben «mit reduzirtem Geräusch» (GEN. Vorw. 2.).

j = német *j* «mit reduzirtem geräusch» (GEN. Vorw. 2. — RAM. *i*-vel jelöli).

s, supradentalis, mint a finnországi svédben (RAM. X.)

A kP.-ben a német *s*-sel egyenlő, a nyelv hegye le van hajlítva (GEN. Vorw. 2.).

z, a megfelelő zöngés spirans (RAM. GEN. U. o.).

š és *ž*, a környező hangtól függenek; a hangárnyalatbeli különbségek jelentékenyek, pl. $\frac{\text{š}}{\text{š}}$ (*šš*) «ész» és $\frac{\text{ž}}{\text{ž}}$ (*žž*) «nem» (tag. ige præt. 3. pers.). *š* *t*-vel való kapcsolatban egyénileg *s*-el váltakozik: *koštan* ~ *kostan* (RAM. X.). — kP.-ben: *š* = német *sch*; *ž* a megfelelő zöngés hang (GEN. Vorw. 2.).

č és *ž* alveolaris vagy majdnem cacuminalis affricaták fölé hajlított nyelvhegygyel képezve (= *t*+*š*, *d*+*ž*; SET. szerint *tš*, *dž*, FUF. II. 245. PAAS. a kUfában így is jelöli cacuminalis hangoknak), a jésítés legkisebb nyoma nélkül. *č* és *ž* ellenben jésített dentalis affricaták (kb. = *t*+*š* és *d*+*ž*; az orosz *ц* a *č* és *č* között van). GEN. Vorw. 2. PORK. IX. A kCar.-ban WICHM. szerint *č* = *tš* (FUF. VI. 29.), a *ž* = (*n* után) *dž*, a kUr.-ban *dž*. — A nyK.-ban a *tš*-ben az *š* igen gyengén palatalizálva van (RAM. X.). WICHMANN azonban tagadja még ezt a csekély jésítést is, s nála RAM. *tš* = *tš* (FUF. VI. 27.). A *dž* RAM.-nél is jésítés nélkül van képezve (X.). PORKKA szövegeiben a *ž*-vel jelölt hang szó elején *d'*; kitetszik WICHM. újabb szövegeiből; én tehát szintén így jelöltem. Maga is írja (SZILASI nem vette észre): «*dž* väliin kuin *dj*» SUS. Aik. III. 115.

r supradentalis-alveolaris hang, erős rezdülettel. Artikulációs területe a szájüregben, s különösen a nyelvállás nagy mértékben függ magánhangzójától. Ez az oka, hogy *tār* «béke» és *tār* «határ», melyek élénk beszédben *tr* és *tr*-nek hangzanak, mégis megkülönböztethetők. A rezdület előtt gyakran hallatszik zöngehang, pl. *raββ* ~ *raββ*. RAM. nyelvmesterénél az *r* képzésekor a nyelv kissé ferdén feküdt balra, s a rezdület a jobb oldalon történt. De nem figyelte meg, hogy ez általános-e (RAM. IX.). — A kP.-ben «mit der zungenspitze gerollt» (GEN. Vorw. 3.).

l, egyenlő a megfelelő finn hanggal; mélyhangú szavakban «dunkel», mint a finnben, de nem *л* (RAM. IX.). — GEN. szerint a német *l*-lel egyenlő; nem oly tompa, mint az oroszban, de nem is olyan, mint a finnben gutturalis hangzók előtt vagy után (Vorw. 3.).

Az orrhangok: *ŋ* (præpalatalis-mediopalatalis), *n* (supra-

dentalis), *m*. Könnyen hasonulnak a következő zárhanghoz, s ezért nem mindig mennek át teljesen artikulációs területükön, pl. *əŋʷdäs* ~ *əŋʷdäs* ~ *əndäs*. RAM. kombinált jelölésmódot használ: *əŋʷdäs*, *tamʷra* stb. (RAM. IX.) — kP.-ben a megfelelő német hanggal egyenlők (GEN. 3.). *ŋ* GEN.-nél *ñ*, PORK.-nál *ñ* (GEN. ezt is *ñ*-nek írta át).

Jésített hangok: *l*, *r*, *n*, *s*, *z*, *t* (RAM. GEN.).

WICHMANNnál zöngétlen mediák is előfordulnak.

A hangok hosszúsága és rövidsége.

4. A nyK.-ban a tökéletes magánhangzók félhosszúak, a redukáltak rövidek. Ha egy hangsúlyos tökéletes hangzó után egy másik tökéletes vokális következik, akkor az utóbbi hosszú, ha redukált jön utána, akkor a hangsúlyos hosszú. Pl. *ara* szóban az első hang félhosszúnál rövidebb, *marə* szóban ellenben hosszabb mint félhosszú (RAM. XI.).

A nyJar. kUr. kCar. kM.-ben a hangsúlyos nyílt szótagban levő magánhangzó félhosszú, ha a következő szótagbeli vokális redukált hang. Pl. nyJar. *šũʷlŋ*, kUr. kCar. *šũʷlə*, kM. *šũʷlɔ* «klafter, faden» WICHM. FUF. VI. 18. | nyK. nyJar. kUr. kCar. *šũʷzə*, kM. *šũʷzɔ* «fajdkakas» WICHM. FUF. VI. 37.

A kP.-ben GEN. szerint minden hangsúlytalan vokális rövid; hangsúlyos szótagban mindig megnyúlik némileg, körülbelül úgy, mint az oroszban (Vorw. 3.).

A mássalhangzók közül a folyékony és orrhangok rövidek; *n*, *m*, *l* gemináltak is lehetnek, pl. *əlennä* «élünk», *jalłan* «lábna», *jammaš* «veszteség».

A zöngés zár- és réshangok rövidek. *ž*+*ž* úgy hangzik, mint *žəž*, *žəž* (vagy *šəž*, *šəž*).

A zöngétlen zár- és réshangok magánhangzók előtt, magánhangzó és folyékony hang után félhosszúak, pl. *šapʷə*, *artʷaš*, *əφʷələš*, *maχʷan*, *karšʷə*. Külömben rövid; pl. *kü*, *kəŋtla*, *βəŋt*, *ʒazan* ('azan, azan), *tsaklaš* (*tsalaš*), *kerʷnə* (RAM.).

GEN. a mássalhangzókra nézve e tekintetben nem ad semmi fölvilágosítást.

HANGTÖRTÉNET.

I. Magánhangzók.

Az első szótag magánhangzója.

K. e ~ nyK. ä (nyJar. e).

5. kP. *βerye* «vese» SZIL. 280. ~ nyK. *βärrya* id. RAM. 12. | kP. *eyer* «folyó» SZIL. 32. ~ nyK. *äγγər* «patak, folyócska» RAM. 7. | kP. *eyer* «horog» SZIL. 32. ~ nyK. *äγγər* id. RAM. 7. | kP. *erde* «gomb» SZIL. 33. kE. *erde* id. BUD. CserSz. 5. ~ nyK. *ärda* id. RAM. 7. | kP. *jer* SZIL. 50. *jer* GEN. 34. «tó» kCarM. *jer* PORK. 13. *d'ér* PORK. 24. id. ~ nyK. *jár* id. RAM. 29. | kP. *keðe* «vadgalamb» SZIL. 73. ~ nyK. *käda* «galamb» RAM. 41. | kP. *kegež* «nyár» SZIL. 74. kCarM. *kegež* PORK. 24. kUr. *kegež* id. WICHM. 217. (acc. *kegežəm* WICHM. 206.) ~ nyK. *käγγəž* id. RAM. 42. | kP. *lektam* «kimegy» SZIL. 109. kCarM. *lekteš* (3. pers.) id. PORK. 25., kCarN. *puren-lekmə* «járás-kelés» PORK. 39. kUr. *lekteš* (3. pers.) «kimegy» WICHM. 219. ~ nyK. *läktäm* «kimegy, elmegy, elindul» RAM. 67. | kP. *me* GEN. 29. kUfa *me* PAAS. KSz. II. 131. kCarM. *me* PORK. 46. kCarU. *me* PORK. 35., kUr. *me* «mi» WICHM. 221. ~ nyK. *mä* id. RAM. 77. | kP. *menge* «karó, oszlop, czölöp» SZIL. 122. kUfa *menge* PAAS. KSz. II. 123. kCarM. *menga* id. PORK. 51. ~ nyK. *mäγγə* id. RAM. 78. | kP. *šekš, šeγš, šeγš* «epe» SZIL. 213. kUfa *šekš* id. PAAS. s-laute 23. kM. *šekš* id. kUr., kCar. *šekš* id. WICHM. FUF. VI. 18. kE. *šeγš* id. (TROICKI) SZIL. 213. ~ nyK. *šäkš* id. RAM. 128. (nyJar. *šekš* id. WICHM. FUF. VI. 18.) | kP. *šenge*: *pušenge* SZIL. 178. kM. *pušenge* WICHM. FUF. VI. 21. kCarM. *pušenga* PORK. 11. kUr. *pušengə* WICHM. 207. «élőfa» ~ nyK. *šängə* «stamm», *pušängə* «baum» RAM. 128. | kP. *šer* «ér» SZIL. 214. kUfa *šür-šer* PAAS. s-laute 87. kM. *šür-šer* kUr. kCar. *šür-šer* id. WICHM. FUF. VI. 18. ~ nyK. *šür* RAM. 128. (nyJar. *šür-šer* id. WICHM. FUF. VI. 18.) | kP. *te* «ti» GEN. 11. kCarU. *te* PORK. 35. kCarM. *te* PORK. 2. 49. kUr. *te* id. WICHM. 244. ~ nyK. *tä* id. RAM. 143.

Az eredeti *ä* hang e szavakban a nyK.-ban maradt meg, mint a többi rokon nyelvek mutatják. Különösen bizonyítók a

mordvin példák, melyekben szintén végbement ez a hangváltozás: cser. *jer, jär* «tó» ~ mdM. *är^Rkä, jär^Rkä*, E. *erke* id. PAAS. ML. 72. || cser. *šeksš, šäkšš* «epe» ~ mdM. *šüp^ä*, E. *se^pe, se^pä* PAAS. s-laute 22. || cser. *šenge, šänga* «stamm» ~ f. *sänki* «stoppel» | lp. *sagge* «pavillus, acus reticularia», K. *sa^yké* «pflock, zwecke» SET. s-laute FUF. II. 255. || cser. *šer, šär* «ér» ~ vog. *tär, toär, tärčəχ* id. | m. *ér* (acc. eret).

K. e ~ Ny. e.

6. kP. *bele* SZIL. 279. *bele* GEN. 43. kCarM. *belə* PORK. 25. kUr. *βēlē* WICHM. 213. «csak» ~ nyK. *bele, belə* id. RAM. 13. | kP. *βése, βes* «más, második» SZIL. 280. kCarU. *βesəžəm* (3. sz. birtokrag + acc. ragja) ~ nyK. *βesə, βes* id. RAM. 13. | kCarU. *eltal-* «megölel» PORK. 43. ~ nyK. *eltäläš* id., einen armvoll nehmen RAM. 20. | kP. *erje* GEN. 14. kUfa *erje* PAAS. KSz. II. 35. kCar. *erjə* HÄM. 9. *erjə* PORK. 27. kUr. *erjə* WICHM. 231. «fiú» ~ nyK. *erjə* id. RAM. 20. | kP. *jece* GEN. 47. kCarM. *d'ecə* PORK. 24. kUr. *jētšš* WICHM. 216. «hótalp, ski» ~ nyK. *ietšə* id. RAM. 30. | kP. *kelje* SZIL. 73. kCarU. *keljə* PORK. 15. kCarM. *ke'ljə* PORK. 48. kUr. *keljə* WICHM. 207. «mély» ~ nyK. *keljə* id. RAM. 44. | kP. *kem* SZIL. 74. kCarM. *kemə* PORK. 58. kUr. *kem* WICHM. 223. «csizma» ~ nyK. *kem* RAM. 44. | kP. *keram, ke'ram* «szúr, bedug, befűz» SZIL. 74. kCarM. *ke'ran* (hat. igenév) «fölfűz» PORK. 30. ~ nyK. *keräš* «aufreihen, besetzen (mit perlen)» RAM. 45. | kP. *kertam* SZIL. 75. kE. *keta'm* BUD. CserSz. 20. kCarM. *om jet* (tagadó rag. 1. sz.) PORK. 26. *kettəmə* (fosztó képzés) PORK. 27. kUr. *om kert* (tag. rag. 1. sz.) WICHM. 215. «bír, tud, -hat, -het» ~ nyK. *kerdäš* id. RAM. 45. | kP. *kerem* SZIL. 75. kCarM. *kere'm* PORK. 25. «kötél» ~ nyK. *ke'rem* id. RAM. 45. | kP. *kečem* SZIL. 72. kCarM. *keča* (3. pers.) PORK. 26. kUr. *ke'tšə* (3. pers.) «függ, lóg» ~ nyK. *keš'em, -äš* id. RAM. 45. | kP. *keče* SZIL. 72. kUfa *ke,tše* FUF. VI. 238. kCar. *ke,tšə* HÄM. 9. *ke'čə* PORK. 1. «nap, nappal» kUr. *kè'tšəβal* «dél» (világtáj) WICHM. 206. *ilij-gè'tšə* «Illés nap» WICHM. 206. ~ nyK. *ke'tšə* «nap, nappal» RAM. 45. | kP. *leβas* SZIL. 109. kCarM. *leβas* PORK. 46. «tető; takaró» ~ nyK. *leβäš* RAM. 67. — kP. *leβedam* SZIL. 110. kM. kCar. kU. *leβeda'm* WICHM. FUF. VII. 46. ~ nyK. nyJar. *leβè'däm* id. WICHM. FUF. VII. 46. | kP. *lele* GEN. 71.

kUfa *lele* KSz. II. 206. kCar. *nel̄ō* HÄM. 5. «nehéz» kUr. *nel̄ōz̄ōm* «nehézségét» (= *nel̄ō* + *z̄ō* + *m*) WICHM. 220. ~ nyK. *lè'lə* «nehéz» RAM. 68. | kP. *lem* SZIL. 109. kCarM. *lem* PORK. 23. «leves» ~ nyK. *lem* RAM. 68. | kP. *mel* «mell, hímzés az ingmellen» SZIL. 122.; *melən* GEN. 73. *melən* «felé» GEN. 59. kUfa *mel̄ōn* «felé» KSz. II. 206. kUr. *porsən melən* «selyem mellhímzésű (ing)» WICHM. 229. ~ nyK. *mel* «csik az ingelön»; *mel šeles* «a mell ég»; *melšō'ldāš* «der brustknopf»; *meljānd'rā* «der brustfaden (zum binden)» RAM. 78. | kP. *nelam, nelam* SZIL. 134. kCarM. *nele's* (3. pers.) PORK. 27. «nyel, lenyel» ~ nyK. *nelās* id. RAM. 86. | kP. *ner, ne'r* SZIL. 134. kCar. *ner* HÄM. 12. «orr» kUr. *nāl nēran* «négy orrú» WICHM. 213. ~ nyK. *ner* «orr» RAM. 86. | kP. *nerēštam, nēreštam* SZIL. 135. «csirázik, sarjadzik» ~ nyK. *nerēštāš* id. RAM. 87. | kP. *pel* GEN. 7. *pele* SZIL. 161. kCarM. *pel* PORK. 24. *pe'lə* PORK. 26. kCarU. *pel* PORK. 43. *pe'lə* PORK. 44. «fele vminek» ~ nyK. *pel, pelə* id. RAM. 99. | kP. *peltem* «olvaszt» SZIL. 161. kCarM. *pe'dəmə* ü «olvasztott vaj» PORK. 51. ~ nyK. *pelās* (elavult) «izzásba hoz», *pè'tās* (elavult) «éget, meggyújt» RAM. 99. | kP. *peledam* «virágzik» SZIL. 161. kUr. *peledaləš* (frequ.) WICHM. 219. ~ nyK. *pele'dām, -āš* id. RAM. 99. | kP. *peleštem* «beszél, szól» SZIL. 161. kCarU. *ok pelešta* (tagadó rag. 3. szem.) id. PORK. 43. ~ nyK. *peleštāš* id. RAM. 99. | kP. *repenže* «zuzmó, famoha» SZIL. 189. kCarM. *repenže* «moh» PORK. 24. ~ nyK. *repen* «moh, kócz; flechte» RAM. 114. | kUfa *šel* PAAS. s-laute 29. kM. *šel*. kUr. kCar. *šel* WICHM. FUF. VI. 18. «zsír, szalonna» ~ nyK. *šel* id. RAM. 129. | kP. *šelam, šelam* «hasít» SZIL. 213. kM. *šelā'm* id. WICHM. FUF. VI. 21. ~ nyK. *šelām, -āš* «leszúr; széttép, szétvág» RAM. 129. | kUfa *šerenje* PAAS. s-laute 51. kM. *šere'ngə*, kUr. *šere'ngə*, kCar. *šere'ngə* ~ nyJar. *šere'ngə* «cyprinus rutilus» WICHM. FUF. VI. 18. | kCarM. *šerje* PORK. 26. kUr. *šerje* WICHM. 215. «fésű» ~ nyK. *šerje* id. RAM. 129. | kP. *šerje* SZIL. 215. kCarU. *šerje* PORK. 35. kUr. *šerjə* WICHM. 212. «drága» ~ nyK. *šerje* id. RAM. 129. | kP. *tele* SZIL. 245. kCarM. *te'lə* PORK. 8. kUr. *tēlō* WICHM. 217. «tél» (*tēlōm* «télen» WICHM. 206.) ~ nyK. *tel* «tél» RAM. 144. | kP. *temam* «megtelik, jóllakik»; *temem* «megtölt, jóllakat» SZIL. 245. kUfa *temen* (hat. igenév) «jóllakat» KSz. II. 206. kCarM. *temə* (præt. 3. sz.) «megtelik, jóllakik» PORK. 51.

kUr. *temaş* «betölt» WICHM. 232. ~ nyK. *təm, temə* «tele»; *te'mäm, -äs* «megtelik, jóllakik», *temem, -äs* «megtölt, kiegészít» RAM. 144. | kP. *tene, teñe* «az idén» SZIL. 245. kCarM. *tene'ja* «idei» PORK. 8. *teneisa* «mostani» PORK. 57. kUr. *tenesə* «idei» WICHM. 245. ~ nyK. *te'nè* «az idén; most, mármost» RAM. 144. | kP. *teygece* SZIL. 246. kCarM. *teyge'ca* «tegnap» ~ nyK. *teygetšə* id.; *teygeršə* «tegnapi», *teygeršen* «tegnap óta» RAM. 144.

Kétségtelenül *e* volt az eredeti hang, melyet megőrzött valamennyi nyelvjárás.

K. *e* ~ Ny. *i*.

7. kP. *βem* «velő» SZIL. 280. ~ nyK. *βim* id. RAM. 14. | kP. *βene* «vő, sógor» SZIL. 280. kCarM. *βeñə* «vő» PORK. 14. ~ nyK. *βinga* «vő» RAM. 14. | kP. *peñgəde* «erős, feszes; fukar» SZIL. 161. kCarM. *pe'ñgəda* «erős» PORK. 7. ~ nyK. *piñgəda* «erős, szilárd, kemény» RAM. 101. | kP. *peče* «sövény, kerítés» SZIL. 160. *pečem* «bekerít» GEN. 57. ~ nyK. *pišə* «sövény»; *pišəš* «sövénynyel bekerít» RAM. 101. | kP. *šen* SZIL. 214. kM. *šen* WICHM. FUF. VI. 20. kE. *šen* BUD. CserSz. 43. «tapló» ~ nyK. *šin* «gomba, tapló» RAM. 132. | kP. *šere* «kovásztalan, sóttalan; édes» SZIL. 215. kCarM. *šerə* «édes» PORK. 45. ~ nyK. *širə* «sóttalan, édeses; friss» RAM. 132. | kP. *ter'* SZIL. 246. kCarU. *ter* PORK. 42. kCarM. *ter* PORK. 48. kUr. *tərən* (gen.) WICHM. 223. «szán» ~ nyK. *tir* id. RAM. 146.

A cser. *βem, βim* «velő» összevonás útján lett egytagú. Vö. f. *ydin* (gen. *ytimen*), md. *udīñe, udeñe* (de votj. *vim, vijim* WICHM. VVok. 20. zürj. *vem, vèm, vim* WICHM. VVok. 67.). — cser. *šen, šin* «gomba, tapló»-ban a rokonnyelvek tanúsága szerint a nyíltabb hang az eredetibb: votj. *šenyki* WICHM. FUF. VI. 20. | f. *sieni, est. sēn* | lp. *čadna* (PAAS. s-laute 127.).

kUfa, kUr. kCar. *e* ~ kP. kM.; nyK. nyJar. *i*.

8. kUfa *šeme* PAAS. s-laute 125. kUr. *šem* WICHM. 208. kUr. kCar. *šəmə* WICHM. FUF. VI. 18. kCarM. *šem* PORK. 25. «fekete» ~ kP. *šime* id. GEN. 1. kM. *šimə* id. WICHM. FUF. VI. 18. nyK. *šimə* RAM. 132. *šimə*, nyJar. *šimə* WICHM. FUF. VI. 18. id.

A md. (M. *sāmān*, *šānām*, E. *čemeñ* «rost» PAAS. s-laute 125.) szerint a nyiltabb hang eredetibb.

e ~ ö.

9. kP. *errem* «öklel» GEN. 7. ~ kCar. *örre'n* (igenév) PORK. 5. id. | kP. *nemnan* GEN. 6. kUfa *menman* PAAS. KSz. II. 205. kCar. *memnan* PORK. 35. 46. [nyK. *männän* RAM. 2.] «mienk» ~ kUr. *nömnän* id. WICHM. 224. | kP. *tendan* GEN. 75. kCar. *temd'an* PORK. 16. 35. [nyK. *täm'dän* RAM. 183.] «tietek» ~ kUr. *tömdän* WICHM. 242. || kP. *kö* GEN. 63. kUr. *kö* WICHM. 208. [nyK. *kü* RAM. 60.] ~ kCar. *ke* PORK. 3. 43. «ki?» || kP. *šörmác* GEN. 2. kM. *šörmütš* WICHM. FUF. VI. 23. kCar. *šörmōtsš*, kUr. *šörmōtsš* WICHM. 236. (és *šer'mōtsš* FUF. VI. 23.) «zabola» ~ nyK. *ser'mats* id. WICHM. FUF. VI. 23. || kP. *kešēβlak* GEN. 8. és *kōšōβlak* GEN. 40. «vadkecskék».

K. e ~ nyK. ə.

10. kP. *eyəž* «szeder» SZIL. 32. kCarU. *eyež* «málna» PORK. 39. kUr. *əyž* id. WICHM. 207. ~ nyK. *əyğəž* id. RAM. 21. | kP. *eydem* «melegít» SZIL. 32. «megtüzesít» GEN. 32. kE. *engdem* «ég (tűz), süt (nap)» BUD. CserSz. 4. ~ nyK. *əyğäs* «megfakul, színét veszti (a napon), elég»; *əyđä's* «rauchen, räuchern» RAM. 21.

K. i ~ Ny. i.

11. kCarM. *βi* «erő» PORK. 9. ~ nyK. *βi* id. RAM. 14. | kP. *βijaš*, *βiaš* «egyenes; igazságos» SZIL. 281. kCarM. *βiaš* «egyenes» PORK. 58. kE. *vijakše* «őszinte, őszinteség» BUD. CserSz. 80. ~ nyK. *βiäs* «egyenes; becsületes, igazságos» RAM. 14. | kP. *βik* «egyenes» SZIL. 281. ~ nyK. *βik* id. RAM. 14. | kP. *βiš* SZIL. 282. kCar. *βiš* PORK. (M.) 7. (U.) 15. «nyitott» ~ nyK. *βiš* id. RAM. 14. | kP. *βiškəde* «folyékony, híg» SZIL. 282. kE. *viškede* (ə: *βiškədə*) «híg» BUD. CserSz. 80. ~ nyK. *βiškədə* «folyékony, híg, hajlékony» RAM. 14. | kP. *βište* SZIL. 282. kUfa *βiste* PAAS. FUF. II. 186. «tönköly», kE. *vište* «tönkölybúza» BUD. CserSz. 80. ~ nyK. *βište* «tönkölybúza, tönkölydara» RAM. 14. | kP. *βičerange*, *βičerange* «venyige, inda» SZIL. 281. ~ nyK. *βičšə* «weidenband, rute» RAM. 15. | kP. *ī* SZIL. 37. kCarM. *i* PORK. 2. kUr. *i* WICHM. 207. «év» ~ nyK. *i* id.; *kokiäs* «két éves» RAM. 24. | kP. *iře*

«állat fia» SZIL. 38. «gyermek» GEN. 61. kCarM. *iγ̃* id. PORK. 58. kUr. *iγ̃* id. WICHM. 219. ~ nyK. *iγ̃* id. RAM. 24. — kCarM. *ikšəβə* HÄM. 9. *ikšəβə* «gyermek» PORK. 46. ~ nyK. *əðəri kʰšəβə* «leány» (*əðər* id.), *püeryi kʰšəβə* «fiú» (*püeryə* «férfi») RAM. 25. | kP. *ik* (adi.) GEN. 2. *ikte* (abs.) GEN. 26. kCarM. *ik* PORK. 24. kCarN. *iktə* PORK. 10. «egy» ~ nyK. *ik*, *i* RAM. 24. *iktə* 25. id. | kP. *ima*, *imašte* «taval»; *imasse* «tavali» SZIL. 40. ~ nyK. *imešta* «taval», *iməša* «tavali» RAM. 25. | kP. *imie* GEN. 2. kUfa *imnəžəm* (3. sz. birtokrag+acc. ragja) PAAS. KSz. II. kCar. *imnə* PORK. (M.) 56. (N.) 11. «ló». kUr. *imnət* (2. sz. birt.-rag) WICHM. 222. ~ nyK. *imni* id. RAM. 33. | kP. *it*, GEN. 69. *ida* GEN. 70. (a tagadó ige imperativusa sing. és plur. 2. személye), kUfa *ida* PAAS. KSz. II. 131. kUr. *it* WICHM. 209. *idə* 223. id. ~ nyK. *it*, *idə* id. RAM. 25. | kP. *ize* SZIL. 42. kUfa *ize* PAAS. FUF. II. 187. kUr. *izi* WICHM. 209. «kicsiny» ~ nyK. *izi* id. RAM. 26. | kP. *kiem* SZIL. 77. kCarN. *kie'm* PORK. 11. kUr. *kiü* (3. pers.) WICHM. 212. «fekszik» *kišə* «fekvő» WICHM. 233. ~ nyK. *ki'em*, -*äs* id. RAM. 49. | kP. *kinde* SZIL. 77. kUfa *kinde* (2. sz. birt.-rag) PAAS. KSz. II. kCarU. *kində* PORK. 37. kCarM. *kində* PORK. 26. kUr. *kində* WICHM. 207. «gabona; kenyér» ~ nyK. *ki'ndə* id. RAM. 49. | kP. *kiš* GEN. 48. kM. *kiš* WICHM. FUF. VI. 32. kCarM. *kiš* PORK. 31. «gyanta, szurok» ~ nyK. *kiš* «gyanta, fenyőgyanta» RAM. 49. | kP. *liam* GEN. 69. kUfa *lijže* (imp. 3. pers. sing.), *lijža* (imp. 2. pers. plur.) PAAS. KSz. II. 131. kM. *liq's* (inf.), kUr. kCar. *liq's* WICHM. FUF. VII. 42. kCarU. *liam* PORK. 44. kUr. *lięš* (3. pers.) WICHM. 206. «lenni» ~ nyK. *liäm*, -*äs* id. RAM. 68. | kP. *miem* GEN. 1. *mijem* SZIL. 123. kUfa *ida mije* (tag. rag. imp. plur. 2. pers.) PAAS. KSz. II. 131. kCarM. *miem* PORK. 2. kUr. *miə* WICHM. 215. «megy, jön» ~ nyK. *miäs* «jön, odaér» RAM. 78. | kP. *ni* «hárs» SZIL. 135. ~ nyK. *ni* «lindenbast» RAM. 89. | kP. *pi* SZIL. 163. kCarM. *pi* PORK. 6. kUr. *pi* WICHM. 208. «kutya» ~ nyK. *pi* id. RAM. 100. | kP. *pidam* SZIL. 164. kCarU. *pidəš* (3. pers.) PORK. 23. kUr. *pidęš* (3. pers.) WICHM. 217. «köt, kötöz» ~ nyK. *pidäs* id. RAM. 100. | kP. *pište* SZIL. 165. kUr. *pištə* WICHM. 214. kCarM. *pi'stə* (s!) PORK. 24. 25. «hársfa» ~ nyK. *pi'stə* id. RAM. 101. | kCarM. *piž* «kesztyű» PORK. 26. 58. ~ nyK. *pižom* «die lederwanten» RAM. 101. | kP. *pižam* «hozzáragad, fennakad, birkózik» SZIL. 166. kCarM.

pižan (præt.) PORK. kUr. *ok piž* (tag. rag. 3. pers.) WICHM. 209. ~ nyK. *pižäm*, -*äs* «ragad», *pižüdäläs* «birkózik» RAM. 101. | kUfa *ši-γol* «harcosa» s-laute 54. kM. *ši-γol* WICHM. FUF. VI. 20. ~ nyK. *ši-γol* id. RAM. 132. | kP. *ši* GEN. 7. kUfa *šij* PAAS. s-laute 54. KSz. II. 124. kM. *šij* WICHM. FUF. VI. 20. kUr. *ši* WICHM. 214. 215. kCarM. *ši* PORK. 25. «ezüst» ~ nyK. *ši* id. RAM. 132. | kP. *siktem*: *βujəm š.* «panaszol» SZIL. 216. kE. *šiam* «megver» BUD. CserSz. 44. kCarM. *šina* (plur. 1. pers.) «csépel» PORK. 21. ~ nyK. *šäm*, -*äs* «ver» RAM. 132. | kP. *šiste* SZIL. 219. kUfa *šiste* PAAS. s-laute 111. kM. *šištə* PAAS. FUF. VI. 20. kCarM. *šištə* PORK. 27. «harkály» ~ nyK. *šištə* id. RAM. 133. | kP. *tič* GEN. 58. kUfa *tič* KSz. II. 129. kCarM. *tič* PORK. 51. kUr. *titš* WICHM. 224. «tele» ~ nyK. *tsits* id. RAM. 152. | kP. *ciem*, *čijem* SZIL. 20. kM. *tsie'm*, kUr. kCar. *tsie'm* FUF. VI. 29. «förlöttözik» ~ nyK. *tsiem*, -*äs* RAM. 157. *tsi'em*, nyJar. *tsi'em* WICHM. id. FUF. VI. 29. | kP. *cia* SZIL. 20. kM. *tsi'ä* WICHM. FUF. VI. 29. kCarM. *cia* PORK. 24. «szín, festék» ~ nyK. *tsi'ä* id. RAM. 157.

Az eredeti hang *i*; *miem*, *mijem* «megy» vocalisa csak a *j* (<*i*) hatása alatt lett *i*-vé. (Vö. md. *meñems*, *mänems*, f. *menee* stb.) Éppígy: kP. *i* SZIL. 37. kCar. *i* PORK. 1. kUr. *išə* (3. sz. birtokraggal) WICHM. 215. nyK. *i* RAM. 24. «jég» ~ kE. *ej*, *ij* BUD. CserSz. 3. TROICKIJ *ěj* SZIL. 43. id. (vö. mdE. *ej*, mdM. *äj*, *jäj*, zürj. *ji*, *jì*, votj. *je*, *d'e*, *d'ö*, *jö*) | kP. *iam*, *ijam* SZIL. 38. nyK. *iäm* RAM. 24. «úszik» ~ kE. *ejam*, *ajam* BUD. CserSz. 3. TROICKIJ *ejam* SZIL. 43. | nyK. *ip*: *išlip* «szikra» RAM. 25. ~ TROICKIJ *ějp* SZIL. 43. — Szintén ilyen eredetű a szókezdő *j* talán ebben: kP. *iške* SZIL. 42. kUr. *iškə* WICHM. 215. kCar. *iškə* PORK. 25. nyK. *iškə* RAM. 25. «ék, szeg» ~ mdM. *jäskä*, mdE. *iške*, *eske*, *eska* PAAS. ML. 75.

kP. kUfa kUr. Ny. *i* ~ kCarM. *ə*.

12. kP. *kiša* «nyom» GEN. 60. nyK. *kìšä* «nyom, barázda» RAM. 49. ~ kCarM. *kəša* «nyom» SZIL. 78. | kP. *kit* SZIL. 78. kUfa *kit* PAAS. KSz. II. 126. kUr. *kitkəts* *kidəš* «kézből kézbe» WICHM. 213. nyK. *kit* «kéz» RAM. 50. nyJar. *ki'D-lapa* «handfläche, flache hand» WICHM. FUF. VII. 42. ~ kCarM. *kət* id. PORK. 22. 53.

K. *i* ~ Ny. *ı*.

13. kP. *şinğem* SZIL. 218. kM. kCar. *şinđže'm*, kUr. *şinđže'm* WICHM. FUF. VI. 24. «ül» ~ nyK. *şyndzem, şyndzem* id. RAM. 133. *şynzém* WICHM. FUF. VI. 24. nyJar. *şyndzém* id. WICHM. FUF. VI. 24. | kP. *şinğa* GEN. 6. kUfa *şinğ'a* PAAS. s-laute 34. kM. kCar. *şinđža* kCar. *şinğa* PORK. (M.) 52. (U.) 44. kUr. *şinđža* WICHM. FUF. VI. 23. *şinđža* WICHM. 223. «szem» ~ nyK. *şyndzä, şyndzä* id. RAM. 133. *şynzä* WICHM. FUF. VI. 23. nyJar. *şyndzä* id. FUF. VI. 23.

kP. kCar. kUr. *i* ~ Ny. *ı* ~ kCarM. *ə*.

14. kP. *şinğem* GEN. 3. kM. kCar. *şinđže'm* WICHM. FUF. VI. 23. kCarM. *ok şinğə* (tag. rag. 3. pers.) PORK. 53. kUr. *şinđže'm* FUF. VI. 23. «tud» ~ nyK. *şyndzäs, şyndzäs* RAM. 133. *şynzém*, nyJar. *şyndzém* id. FUF. VI. 23. ~ kCarU. *ok şənğə* id. (tag. rag. 3. sz.) PORK. 35.

kP. *i* ~ Ny. *ı* ~ kCar. *ə*.

15. kP. *şiner* «vászon» GEN. 17. ~ nyK. *mıner* id. RAM. 79. ~ kCarU. *mənər* id. PORK. 40. | kP. *kiñelam* «fölkél (fekvéséből)» SZIL. 77. ~ nyK. *kıñə'läs* «fölebred», *kıñə'ltäs* «fölebreszt» RAM. 50. ~ kCarM. *kəñele's* (3. pers.) PORK. 25. *kəñelə* (part.) PORK. 22. «fölkél» | kP. *kizət* «most» SZIL. 78. ~ nyK. *kızit* «nemsokára, mindjárt» RAM. 50. ~ kCarM. *kəzət* «most» PORK. 13.

A 12—15. alatt felsorolt szók első szótagbeli hangzója nyilván szintén *i* volt.

K. *i* ~ Ny. *ə*.

16. kP. *ilem* SZIL. 39. kCarN. *ile'm* PORK. 10. kCarM. *ila's* PORK. 2. kUr. *ilə* WICHM. 207. «él, lakik» ~ nyK. *ə'läs* id. RAM. 20. | kP. *indeš* GEN. 57. *indeše* 58. kCar. *inde's* PORK. (U.) 18. (M.) 26. kUr. *indeš* WICHM. 230. «kilencz» ~ nyK. *əndekšə* id. RAM. 21. | kP. *iza, izaj* «nagybátya, testvérbátya» SZIL. 42. kCarM. *iza* «testvérbátya» PORK. 24. *izaj* id. PORK. 3. kUr. *izəžə* (3. szem. birtokraggal) id. WICHM. 217. ~ nyK. *əzə* (2.üzem, 2.üzəm 1. szem. birt.-raggal) id. RAM. 22. | kP. *irem* «melegszik» SZIL. 41. ~ nyK. *ə'räs* id. RAM. 21. | kP. *kisa* SZIL. 78. kCarN.

kisa PORK. 9. «pinty» ~ nyK. *kəsüä* id. RAM. 48. | kP. *čiže* SZIL. 32. kM. *tšivzi*, kMAZ. *tšivzi* WICHM. FUF. VI. 29. kCarM. *či zo* PORK. 24. kUr. *tšizi* WICHM. 214. «csecs, tógy» ~ nyK. *tsazə* id. RAM. 152.

kP. kUfa kM. kUr. *i* ~ kCar. *i, ə* ~ nyK. *ə*.

17. kP. *kihe* «kender» GEN. 42. ~ kCarM. *kəhe* id. PORK. 24. 26. kCarU. *kənem* (acc. *n!*) PORK. 39. ~ nyK. *kəñe* id. RAM. 46. | kP. *kiške* GEN. 15. kUr. *kiškə* WICHM. 213. «kigyó» ~ kCarM. *kiška* id. PORK. 27. 30. *kəška-βui-soya* «kragen mit muscheln besetzt» PORK. 52. ~ nyK. *kəška* «kigyó» RAM. 48. | kP. *kičkem* «lovat befog» SZIL. 76. kUr. *kiškälən* (frequ. hat. igenév) WICHM. 218. ~ kCarU. *kičkem* id. PORK. 17. 40. kCarM. *kəčkem* id. PORK. 52. 5. 27. ~ nyK. *kətskem*, -*äs* id. RAM. 48. | kP. *šide* «harag, gyűlölet» SZIL. 217. ~ kE. *še-de*, *šide* «harag» BUD. CserSz. 43. ~ nyK. *šədə* id. RAM. 129. | kP. *šiš* GEN. 8. *šikš* GEN. 15. kUfa *šikš* PAAS. KSz. II. 127. kUr. *šikš* WICHM. 215. «fűst» ~ kCarU. *šiš* PORK. 18. 19. *šišəšəm* (acc.) PORK. 15. kCarM. *šəšəš* id. PORK. 25. ~ nyK. *šəks* id. RAM. 130. | kP. *šiste* GEN. 56. kUfa *šiste* PAAS. *s*-laute 112. kM. *šistə* WICHM. FUF. VI. 20. «viasz» ~ kCarU. *šəstə* id. PORK. 45. ~ nyK. *šəstə* id. RAM. 132.

K. *i* ~ nyK. *ə*.

18. kP. *βic* GEN. 7. kCar. *βic* PORK. (U.) 41, (M.) 39. kUr. *βiš* WICHM. 227. «öt» (adi.) ~ nyK. *βəts* id. RAM. 19.; kP. *βižət* id. (abs.) SZIL. 283. ~ nyK. *βəzəət* id. RAM. 19.

A nyK.-ban a β hatása alatt ment végbe a labializálódás.

kP. kUr. *i* ~ kCar. *i, ə* ~ nyK. *ə*.

19. kP. *βičkəž* «erős (szél)» GEN. 72. kUr. *βičkiž* «vékony, keskeny» WICHM. 19. ~ kCarU. *βičkiž* id. PORK. 41. 44. kCarM. *βəčkəž* id. PORK. 45. 48. ~ nyK. *βətskəž* id. RAM. 19. | kP. *pičkemše* «sötét, sötétség» SZIL. 164. ~ kCarM. *pəčkeməš* «sötétség» PORK. 53. 57. kCarN. *pəčkeməšaldəš* (inf.) «besötétedik» PORK. 10. ~ nyK. *pəəts* «teljesen bezárt; sötétség»; *pəəts-kəməš* «sötétség, sötét» RAM. 112.

Szintén az ajakhangú *p* és *β* után áll az *ə* hang.

K. *i, ə* ~ nyK. *ə*.

20. kP. *pižərem* SZIL. 166. *pəžərem* SZIL. 169. kUfa *pəžərem* PAAS. FUF. II. 187. kCarN. *pəžərne'n* (hat. igenév) PORK. 22. «nyom, sajtol» ~ nyK. *pəžə'raš* id. RAM. 113. | kP. *pizle*, *pizle* SZIL. 166. kUfa *pəzlə* PAAS. FUF. II. 187. «*sorbus aucuparia*» kUr. *pizlā-γitš'kē* «vörösberkenye» WICHM. 207. ~ nyK. *pəžə'lmä* «eberkirsche» RAM. 113.

A magánhangzó labializálódása a nyK.-ben itt is csak ajakhangú mássalhangzó után történt meg.

kP. *i* ~ nyK. *ü*.

21. kP. *piktem* «megfojt» SZIL. 164. kE. *piktem* id. BUD. CserSz. 70. ~ nyK. *püktäs* id. RAM. 107.

K. *ö* ~ Ny. *ö*.

22. kP. *jörem* «elalszik» SZIL. 57. kCarM. *d'örəktə* «oltsd el!» PORK. 23. kUr. *jörəktə* id. WICHM. 209. ~ nyK. *jö'raš* «elalszik» RAM. 34. | kP. *jörem* «gördít», *jöram* «eldül» SZIL. 57. kCarM. *d'örlə* (præt. 3. pers.) «földül» PORK. 22. ~ nyK. *jörem*, *-äs* «abwerfen» RAM. 34. | kP. *körγə* GEN. 56. kUfa *körγə* PAAS. KSz. II. 129. kCarU. *körγə* PORK. 43. kUr. *körγə* WICHM. 222. «belseje vminek» ~ nyK. *körγə* id. RAM. 58. | kP. *mör* «földi eper» GEN. 73. kM. *mör*, kUr. kCar. *mörə* «gartenerdbeere» WICHM. NyK. XXXVIII. 275. kCarM. *mörə* «földi eper» PORK. 46. ~ nyK. *mör* id.; «bogyó» RAM. 80. *mör*, nyJar. *mör* «bogyó» WICHM. NyK. XXXVIII. 275. | kP. *nörem*, *nörem* «ázik» SZIL. 138. kUr. *nöralnä* (frequ. præt. plur. 1. pers.) WICHM. 242. ~ nyK. *nöräs* id. RAM. 88. | kP. *nörγə* «porczogó» SZIL. 138. ~ nyK. *nörγə* id. RAM. 88. | kE. *öräm* «csodálkozik» BUD. CserSz. 12. kCarM. *örən* (præt. 3. pers.) «megijed» PORK. 2. ~ nyK. *öräm*, *-äs* «zavarba jut, megzavarodik» RAM. 93. | kP. *ördem* «hízik» SZIL. 150. ~ nyK. *ördäm*, *-äs* id. RAM. 93. | kP. *ördəž* «oldal; félreeső, idegen» SZIL. 150. kCarN. *ördəž oya* «oldal-deszka» PORK. 11. kCarM. *ördəškərak* «kissé félre» PORK. 9. ~ nyK. *ördəž* «oldal»; *ördəž* «idegen, messziről való», *ördəštə* loc., *ördəškə* lat. RAM. 93. | kP. *örš* «bajusz» SZIL. 151. ~ nyK. *örəš* «pelyhedző bajusz; dér» RAM. 94. | kP. *ört* «lélek, bátorság» GEN. 68. ~ nyK. *ört* «ijedtség», *ört keäs* «kövé válik (az ijedt-

ségtől) RAM. 93. | kP. *örtner* SZIL. 152. kCarU. *örtner* PORK. 44. «nyereg» ~ nyK. *örtner* id. RAM. 93. | kP. *pörš* «zuzmara (a fán)» SZIL. 174. kUr. *pörš* id. WICHM. 207. kE. *pöröš* id. Bud. CserSz. 74. ~ nyK. *pöršüňšə* «reif» RAM. 104. | kP. *pörtem* «megfordít, kanyarít», *pörtam* «fordul, körüljár» SZIL. 174. ~ nyK. *pörtäš* «drehen, wenden» RAM. 104. | kP. *pörž* «az asszony v. a férj öcsese» SZIL. 174. kCarM. *pörəž* «a férj öcsese» PORK. 47. ~ nyK. *pörəž* «a férj öcsese (az asszonynál is fiatalabb)» RAM. 104. | kP. *pöčəš* «kransbeere» SZIL. 169. ~ nyK. *pöčšəž* «veres áfonya» RAM. 104. | kP. *šör* «szöglet, él» SZIL. 268. kM. *šör* «kante, seite» WICHM. FUF. VI. 21. kCarM. *šör* «széle vminek» PORK. 49. ~ nyK. *šör* «él, szöglet» RAM. 135. | kP. *šörem* «fölbont, fölfejt, lebeszél» SZIL. 228. kM. *šörəm* «fölfajt», kCar. kUr. *šörəm* id. WICHM. FUF. VI. 18. ~ nyK. nyJar. *šörəm* id. WICHM. FUF. VI. 18. | kP. *šörtňö* SZIL. 229. [? *šörtňö* GEN. 7.], kUfa *šörtňö* PAAS. s-laute 26. kM. *šör·Dňö* WICHM. FUF. VI. 21. «arany» ~ nyK. *šörtňö* id. RAM. 136. | kP. *törrem* «szökik, ugrik» SZIL. 253. kCarU. *törren* (hat. igenév) id. PORK. 16. ~ nyK. *törřäš*, *ä* id. RAM. 148.

K. ö ~ nyK. ü.

23. kP. *kö* «ki?» GEN. 63. kUr. *kö* id. WICHM. 208. kE. *kö* id. Bud. CserSz. 25. [kCar. *ke* id. PORK. (U.) 43. (M.) 3.] ~ nyK. *kü* «ki? (teljesen ismeretlenről)» RAM. 60. | kP. *lölpö* «égerfa» SZIL. 114. kCarM. *nörpə* «ismeretlen fa» PORK. 48. kE. *lörpö* «jegenyefenyő, pinus abies» Bud. CserSz. 91. ~ nyK. *lülpə* «égerfa» RAM. 72. | kP. *löltəm* «emel», *löltam* «emelkedik» SZIL. 114. kCarU. *nöltä* «épít» (3. pers.) PORK. 38. kUr. *nölten* (hat. igenév) WICHM. 243. ~ nyK. *lültem* «fölemel, fölállít», *lültäm*, *-äš* «fölemelkedik, fölegyenesedik» RAM. 72. | kP. *nöšmö* SZIL. 138. kCarM. *nöšmə* PORK. 8. 27. «mag» ~ nyK. *nüšmə* id. RAM. 88. | kP. *nöštəlam* «gyúr» SZIL. 138. ~ nyK. *nüštəläm*, *-äš* «gyúr; fürdik» RAM. 88.

K. ö ~ nyK. ə.

24. kP. *möngö* «hátra való, nem egyenlő, hitványabb»; *möngəš* «vissza, haza» SZIL. 126. kUr. *möngə* WICHM. 211. kCar. *möňgə* PORK. 9. «után» ~ nyK. *məňgəš* «zurück, wieder» RAM. 84.

kP. ö ~ nyK. ő.

25. kP. *šönžalam* «nyerít» GEN. 47. ~ nyK. *šön^dzalaš* id. RAM. 139.

K. ü ~ nyK. e.

26. kP. *küleš* SZIL. 96. kUr. *küleš* WICHM. 206. kCar. *küleš* PORK. 3. «kell, szükséges» ~ nyK. *ke'läš*, -eš id. RAM. 44.

K. ü ~ nyK. i.

27. kP. *βüdem* SZIL. 287. kCarU. *βüde'n* PORK. 28. «vezet» ~ nyK. *βi'däš* id. RAM. 14. | kCarU. *βüta* «istálló» PORK. 28. ~ nyK. *βitā* «kis istálló; szalmakunyhó» RAM. 14.

βüdem «vezet» ü-je, úgy látszik, a labialis mássalhangzó hatása folytán támadt. Vö. mdM. *veda-*, *vet'a-*, mdE. *veda-*, *vit'i-* «führen, leiten, bringen» PAAS. FUF. VII. 11. | f. *vetää* «húz».

K. ü ~ Ny. ü.

28. kP. *βüdem* «vet (säen), szór» SZIL. 287. kUfa *βüdümö* (part. præt.) PAAS. KSz. II. 201. kCar. *üda's* (inf.) PORK. (M.) 8. (U.) 39. kUr. *βüdaš* (inf.) WICHM. 206. «vet» ~ nyK. *üdem*, -äš id. RAM. 161. | kP. *jüam* SZIL. 59. kUfa *ida jüj* (tag. rag. imp. plur. 2. pers.), *jüjan* (hat. igenév) PAAS. KSz. II. 131. *jüjam* MNyh.³ 39. kCarU. *d'üe's* (3. pers.), kUr. *d'üaš* (inf.) WICHM. 233. «iszik» ~ nyK. *jüäm*, -äš RAM. 35. | kP. *jüštö* «hideg, hidegség» SZIL. 61. kCarU. *d'ü'sta* «hideg» PORK. 28. [TROICKIJ *ju gušto* SZIL. 61.] ~ nyK. *üštö* «hideg, fagyos» RAM. 161. | kP. *kü* GEN. 46. kUfa *küj* MNyh.³ 38. kCarM. *kü* PORK. 27. kUr. *kü* WICHM. 221. «kö» ~ nyK. *kü* id. RAM. 60. | kP. *küam* «megérik, megfő, megsül» SZIL. 92. kUfa *küjšö* («sütött») PAAS. KSz. II. 206. kCarM. *küeš* (3. pers.) PORK. 47. *küäš* (inf.) 56. «megfő, érik» kUr. *küšö* «érett» WICHM. 237. ~ nyK. *küäm*, -eš, -äš «megfő, megérik» RAM. 60. | kP. *kükšö* «magas» GEN. 66. kCarN. *kükšan* «fönt» PORK. 34. ~ nyK. *kükšö* «magas, hochgewachsen» RAM. 60. | kP. *küšöl* «fölső» GEN. 59. *küšan* «föl» SZIL. 101. *küškö* id. 102. *küšnö* «fönt» GEN. 64. kUfa *küšnö* «fönt» PAAS. KSz. II. 202. *küšöčän* «fölülről» PAAS. KSz. II. 131. kCarM. *küšöl* «fölső» HÄM. 2. *küšnä* «fönt» PORK. 22. *küšöčän* «fölülről» PORK. 32. kUr. *küšütš* «fölülről» ~ nyK. *küšöl* RAM.

61. *küşän, küškə, küšnə, küšəts* id. RAM. 60. | kP. *lüja* (3. pers.) GEN. 21. kCarU. *lüšəm* PORK. 38. kCarM. *lüšəm* (vagy *lišəm*) PORK. 45. kUr. *lüälən* (frequ. hat. igenév) WICHM. 231. kE. *lüe'm* BUD. CserSz. 91. «lö» ~ nyK. *lü'äs* id. RAM. 72. | kP. *lüdam* SZIL. 116. kCarM. *ot lüt* (tag. rag. 2. pers.) PORK. 1. «félni» kUr. *om lüðəktə* «nem ijesztelek» WICHM. 226. ~ nyK. *lüdam*, -*äs* «félni» RAM. 72. | kP. *lüðö* SZIL. 117. kUfa *rüðö* NyK. XXXVIII. 192. «csapda» ~ nyK. *lüðə* id. RAM. 72. | kP. *mü* SZIL. 127. kCarU. *mü* PORK. 43. «méz» ~ nyK. *mü* id. RAM. 81. | kP. *müks* GEN. 59. *müš* SZIL. 128. kUfa *müks* PAAS. KSz. II. 129. kCarU. *müks* PORK. 16. *müš* 35. kCarM. *mü'raš* 26. kUr. *müks* WICHM. 219. «méh» ~ nyK. *mü'kxš* id. RAM. 81. | kP. *pü* GEN. 178. kCarM. *pü* PORK. 24. kUr. *pü* WICHM. 213. «fog» ~ nyK. *pü* id. RAM. 107. | kP. *püš* «dió» SZIL. 180. kCarM. *pü'raš* «mogyoró» PORK. 25. 54. kUr. *pükxš* id. WICHM. 225. ~ nyK. *pükxš* id. RAM. 107. | kP. *püktem* «kotlik» SZIL. 181. ~ nyK. *püktem* id. RAM. 107. | kP. *püžbü* «izzadság» (*bü* «víz») SZIL. 187. ~ nyK. *püžbü't* id. RAM. 107. | kP. *šü* SZIL. 230. kUfa *šüj* PAAS. s-laute 37. kM. *šüi* WICHM. FUF. VI. 21. kE. *šü*, *šüja* (TROICKIJ) s-laute 37. «nyak», kUr. *šüetəm* «nyakadat» WICHM. 236. ~ nyK. *šü* «nyak» RAM. 138. | kP. *šü* SZIL. 230. kUfa *šüj* PAAS. s-laute 53. kM. *šüi* WICHM. FUF. VI. 21. «szén», kCarU. *šü* «a fáklya hamva» PORK. 27. ~ nyK. *šü* «szén» RAM. 138. | kP. *šü* SZIL. 231. kUfa *šü*, *šüj* PAAS. s-laute 15. kM. *šüi*, kUr. kCar. *šü* WICHM. FUF. VI. 18. «genyedtség» ~ nyK. *šü* id. RAM. 138. *šü* (WICHM.), nyJar. *šü* id. WICHM. FUF. VI. 18. — kP. *šüam*, *šüjam* «genyed, rothad» SZIL. 231. kCarM. *ok šü* «nem rothad» PORK. 23. 8. ~ nyK. *šü'äs*, *šü'əs* «genyed» RAM. 135. | kP. *šüalten* «mosogat, öblöget» SZIL. 231. kUr. *šüalten* «öblögetve» WICHM. 241. ~ nyK. *šü'ültäš* «öblöget, leöblít» RAM. 138. | kP. *šüdem* SZIL. 232. kCarM. *šüde'n* (hat. igenév) PORK. 2. «parancsol» ~ nyK. *šü'däš* id. RAM. 138. | kP. *šüðö* GEN. 48. kM. *šü'ðö* WICHM. FUF. VI. 21. kCarM. *šü'də* PORK. 26. kUr. *šüðə* WICHM. 212. «száz» ~ nyK. *šüðə* id. RAM. 138. | kP. *šüm* GEN. 78. kCarM. *šüm* PORK. 25. 31. kUr. *šüm* WICHM. 241. «szív» ~ nyK. *šüm* id. RAM. 138. | kP. *tüž* GEN. 57. kCarU. *tüž* PORK. 16. «terhes» ~ nyK. *tüž* id. RAM. 155. | kP. *čüktem* (és *čiktem*) SZIL. 28. «meggyújt» kM. *tšüktəm* id. WICHM. FUF. VI. 29. ~ nyK.

tšü'ktäs id. RAM. 158. *tšü'ktém* id. WICHM. FUF. VI. 29. | kP. *čüčam* SZIL. 27. kM. *tšü'tšá'm* WICHM. FUF. VI. 28. «bezar» ~ nyK. *tšü'tšám*, -*áš* id. RAM. 158. *tšü'tšám* id. WICHM. FUF. VI. 28. | kM. *tšü'tšké'm*, kMAZ. *tšü'tšké'm*, kUr. kCar. *tšü'tšké'm* «auf einer stelle, mit den achseln zuckend, tanzen»; kCar. még «hockend od. kauern hüpfen» WICHM. FUF. VI. 36. ~ nyJar. *tsü'tškém* «mit den achseln zucken» WICHM. FUF. VI. 36. | kP. *ü* «vaj» SZIL. 266. kUfa *üjan* «vajas» PAAS. KSz. II. 124. kCarM. *ü* «vaj» PORK. 24. kUr. *ü* id. WICHM. 208. ~ nyK. *ü* id. RAM. 161. | kP. *ülöl* «alul levő» GEN. 59. *ülkő* (lat.) GEN. 16. kUfa *üláčän* (abl.) PAAS. KSz. II. 131. kUr. *ülütš* (abl.) WICHM. 208. ~ nyK. *ül-* «unter, unten»; *ülkə* (lat.), *ülnə* (loc.), *ülts*, *ültsən* (abl.) RAM. 161. | kP. *üp* SZIL. 271. kCarM. *üp* PORK. 24. kUr. *üp* WICHM. 216. «haj» ~ nyK. *üp* id. RAM. 161. | kP. *üpsš*, *üβš*, *üφš* SZIL. 271. kCarU. *üβəš* PORK. 39. «illat» ~ nyK. *üpsš* id. RAM. 161. | kP. *üš* «bunkó» SZIL. 273. ~ nyK. *üš* «ein (runder) schlängel, klotz; mangelholz» RAM. 161. | kP. *üzam* SZIL. 275. kCarM. *üže's* PORK. 2. «hív, meghív» ~ nyK. *üzám*, -*áš* id. RAM. 161.

Nem mindenütt eredeti a labialis hang. Megelőző ajakhangú mássalhangzó folytán jött létre ebben: cser. *βüdem*, *üdem* «vet»; vö. mdM. *vidəms* id. PAAS. ML. 35. | m. *vet* || cser. *ü* «vaj» *üjan* «vajas» ~ md. *vaj*, *vaj* | zürj. *vij* | votj. *vej* | f. *voi* MNyh³. — A vocalis után eredetileg labiális mássalhangzó állt: cser. *kü*, *küj* «kö» ~ md. *keč* PAAS. ML. 35. | f. *kivi* id. Úgy látszik, a nagyrészt már lekopott tövégi *j* is ily hatású volt, a mely néha szintén labialis eredetű (vö. *kü*, *küj*), pl. cser. *pü* «fog» ~ md. *pej*, *pej*, *pev* PAAS. ML. 35. | f. *pii* | votj. *piñ* id. WICHM. VVok. 25. || cser. *šü*, *šüj* «nyak» ~ mdE. *šive*, *šičă*, M. *šivă* PAAS. *s*-laute 37. | osztj. *sābət*, *sābəl* KARJ. OL. 2. | vog. *sip*, *šip* MUNK.-SZIL. || cser. *šü* «genyedtség» ~ md. *sij*, *si* PAAS. ML. 68. | m. *ev*.

K., nyK. *ü* ~ kCar. *ö*.

29. kP. *šüm* SZIL. 235. kUfa *šüm* PAAS. *s*-laute 35. kM. kUr. *šüm*, nyK. *ko'l-šüm* [nyJar. *ko'l-šüm*] «halpikkely» WICHM. FUF. VI. 24. ~ kCar. *šöm* és *šüm* id. WICHM. FUF. VI. 24. | kP. *šün* SZIL. 236. kUr. *šün*, kM. *šün*, nyK. nyJar. *šün* WICHM. FUF. VI. 18. «ín» ~ kCar. *šön* id. WICHM. FUF. VI. 18.

K. ü ~ nyK. u.

30. kP. *küzem* GEN. 4. kCar. *küzem* PORK. 46. kUr. *küzə* WICHM. 208. «fölmegy, fölmászik» ~ nyK. *kuzaš* id. RAM. 59. (vö. md. *kužems* «hinaufsteigen» PAAS. ML. 26.) | kP. *püčö* SZIL. 179. kUfa *püčšö* PAAS. FUF. VII. 9. [kCar. *pičə* PORK. 6.] «rén-szarvas» ~ nyK. *putšə* id. RAM. 107. (vö. még kP. *šüam*, *šüjam* SZIL. 231. kCar. *šin* (præt.) PORK. 8. *ok šü* (tag. rag.) PORK. 23. nyK. *šü'äš*, -*əš* RAM. 135. «genyed, rothad» ~ kCar. *šüam* PORK. 51. nyK. *šüam* RAM. 136. «gähren».)

K. ü ~ nyK. u.

31. kP. *jük* GEN. 17. kUr. *d'ük* WICHM. 214. kCar. *jük* PORK. 9. «hang, kiáltás, zaj» ~ nyK. *juk* «stimme, gesangweise» RAM. 34. | kP. *jür* GEN. 72. kUr. *d'ür* WICHM. 206. kCar. *d'ür* PORK. (U.) 35. (N.) 19. «eső» ~ nyK. *ju'r* id. RAM. 34.

Az *u* hang az előző *i* hatása alatt jött létre.

K. ü ~ Ny. ə.

32. kP. *kür*, *kür'* «vastag hársfaháncs» SZIL. 99. kCar. *kür* «hársfaháncs» PORK. 28. ~ nyK. *kər* id. RAM. 4. | kP. *kürtüö* GEN. 15. kCarM. *kürtüö* PORK. 27. kUr. *kürdüö* WICHM. 212. «vas» ~ nyK. *kərtüə* és *kərtüi* (elavult) id. RAM. 47. | kP. *küžgö* SZIL. 104. kCarM. *küžgə* PORK. 45. «vastag» ~ nyK. *kəžgə* id. RAM. 49. | kP. *nüškö* «tompá» SZIL. 140. ~ nyK. *nəškə* id. RAM. 87. | kP. *nüžam* «vakar» SZIL. 140. ~ nyK. *nəžəm*, -*äš* «vakar, borotvál» RAM. 87. *nüžäš* id. RAM. 89. | kP. *šüðər* «orsó, tengely» SZIL. 232. kCar. *šüðər* «orsó» PORK. (U.) 41. (M.) 26. kUr. *šüðər* id. WICHM. 213. ~ nyK. *šəðər* id. RAM. 129. | kP. *šüðəš* «abrincs» GEN. 48. kUfa *šüðəš* «karika, abroncs, koszorú» PAAS. s-laute 45. kM. *šü'ðəš* «abrincs» WICHM. FUF. VI. 21. kCarM. *šüðəš üðəšan* «százabrincsú» PORK. 26. kE. *šüdükš* «abrincs» BUD. CserSz. 50. ~ nyK. *šəðəš* id. RAM. 130. | kP. *šü'ərem*, *šüðrem* «fon; húz, vonszol» SZIL. 23. kCarU. *šüðere'n* (hat. igenév) «vonszol» PORK. 29. ~ nyK. *šəð'rem*, -*äš* «fon»; *šəðərkä'läš* «die füsse schleppen, schürfend gehen» RAM. 130. | kP. *šükem* «taszít» SZIL. 233. ~ nyK. *šəkäš* «taszít, tol» RAM. 130. | kP. *šülö* SZIL. 235. kUfa *šülö* PAAS. s-laute 19. kM. *šü'lo*, kUr. kCar. *šü'lö* WICHM. FUF. VI. 18. kCarM. *šülə* PORK. 6. «öl; faden, klafter»

~ nyK. *šal* id. RAM. 130. (WICHM.) FUF. VI. 18. [nyJar. *šū'ln* id. WICHM. FUF. VI. 18.] | kP. *šür̄ö* «arcz» SZIL. 237. kUr. *šür̄em* (1. sz. birtokraggal) WICHM. 241. ~ nyK. *šarȳə* id. RAM. 131. | kM. *šü'rȳo* «wald auf einer anhöhe, bergwald» WICHM. FUF. VI. 21. ~ nyK. *šarȳə* «erdő» RAM. 130. | kP. *šürtö* «czérna, fonál; drót» SZIL. 237. kCarM. *šür̄de* «gedreht» PORK. 27. ~ nyK. *šartə* «fonál, czérna» RAM. 131. | kP. *šüškam* «töm, betöm» SZIL. 238. kM. *šüškäm* «hineinstopfen» WICHM. FUF. VI. 21. kCarM. *šüškən* (hat. igenév) id. PORK. 6. *šüsmə ü* «köpült vaj» PORK. 51. ~ nyK. *šäškäs* «benyom, betol» RAM. 131. | kP. *šüškə-lam* «vág (állatot)» SZIL. 238. ~ nyK. *šäškə'läs* «umbringen, abschlachten, abstechen» RAM. 132. | kP. *tür̄βö* SZIL. 264. kCarM. *tür̄βə* PORK. 45. «ajak» ~ nyK. *tər̄βə* id. RAM. 145. | kP. *tür̄βənzəm* «prüsszög» SZIL. 264. ~ nyK. *tər̄βəndzäs* id. RAM. 145. | kP. *türedam* «vág, arat, nyír, borotvál» SZIL. 263. ~ nyK. *t̄redäs* id. RAM. 145. | kM. *tšü'tšö*, kUr. *tšü'tšö*, *tü'tšö*, kCar. *tšü'tšü* «nagybátya, az anya testvére» ~ nyK. *tšə'tšə* id. nyJar. *tšə'tšə* id. FUF. VI. 32. | kP. *ǖdər* GEN. 14. kCar. *ǖdər* PORK. (M.) 2. (U.) 44. kUr. *ǖdər* WICHM. 208. «leány» ~ nyK. *ədər* id. RAM. 20. — kCarM. *ǖdərəmäs* PORK. 58. kUr. *ǖdərəmäs* WICHM. 208. «asszony» ~ nyK. *ədərəmäs* id. RAM. 20. | kP. *ülöl* «alul levő» GEN. 59. kUfa *ülöčən* «alulról» PAAS. KSz. II. 131. kUr. *ülütš* id. WICHM. 208. ~ nyK. *əlβäl* «alsó», *əlβälənə* (loc.), *əlβälkə* (lat.), *əlβäts*, *əlβätsən* (abl.) RAM. 20. [Vö. nyK. *ül-* «unter, unten»; *ülkə* (lat.), *ülənə* (loc.), *ülts*, *ültsən* (abl.) RAM. 161.] | kP. *üstö* SZIL. 274. kCarM. *üstə* PORK. 27. kUr. *üstəm* (1. sz. birtokraggal) WICHM. 229. «öv» ~ nyK. *əštə* id. RAM. 22.

K. ü ~ Ny. ə.

33. kP. *βǖdəlam* «begöngyöl, föltekert» SZIL. 287. ~ nyK. *βə̄d'ələs* «einhüllen, einwickeln» RAM. 18. | kP. *βür*, *βür* SZIL. 288. kUfa *βür* PAAS. KSz. II. 127. kM. *βür*, kUr. kCar. *βür* WICHM. FUF. VI. 18. kCar. *βür* PORK. (M.) 7. (U.) 29. «vér» ~ nyK. *βə̄or* id. RAM. 18. nyJar. *βür* id. WICHM. FUF. VI. 18. | kP. *βüt* GEN. 2. *βüč* GEN. 58. [*βič* GEN. 4.], kCar. *βüt* PORK. (M.) 25. (U.) 28. kUr. *βüt* WICHM. 206. «víz» ~ nyK. *βə̄ot* id. RAM. 18. | kE. *lǖžäl* «alj, fenék» BUD. CserSz. 92. ~ nyK. *lə̄βäl* «unter, unten»; *l'βälənə* «alatt», *l'βäkə* «alá», *l'βäts* «alól»

RAM. 74. | kP. *lüm* SZIL. 117. kUfa *lüm* PAAS. KSz. II. 206. «név» ~ nyK. *ləm* id. RAM. 74. | kP. *mündər* «messze» SZIL. 129. kCarU. *mü'ndər* id. PORK. Aik. III. 122. kUr. *mündür* id. WICHM. 221. ~ nyK. *mə'ndər* id. RAM. 84. | kP. *müškər* GEN. 26. kCarM. *müškər* PORK. 26. kUr. *müškər* WICHM. 213. «has» ~ nyK. *mə'skər* id. RAM. 84. | kP. *pünzö* GEN. 40. kCar. *pünzə* PORK. (M.) 26. (U.) 27. kUr. *pündzə* WICHM. 216. «fenyő» ~ nyK. *pə'ndzə* «horst, hain, dichter hügel mit jungen fichte» RAM. 111. | kP. *rümbalçem* «szürkül, sötétedik» SZIL. 191. ~ nyK. *rəm* «szürkület», *rə'mäl'çə* «szürkület; szürkülő», *rə'mäl-çäš* «szürkül» RAM. 115. | kP. *šüβö* «áldozatra szánt darab, kenyér v. hús» GEN. 61. ~ nyK. *šə'βä* «los; anteil (im spiele)» RAM. 140. | kP. *süβəl-βüt* SZIL. 239. kM. *šü'βəl-βüt* WICHM. FUF. VI. 21. «nyál» ~ nyK. *šə'βəl*, *šə'βəl'βət* id. RAM. 140. — kP. *šüβedem*, *šüβalam* «köp» SZIL. 239. kUfa *šüβedem*, *šüβalam* id. *šüβəltəš* «köpés» PAAS. s-laute 33. ~ nyK. *šə'βem*, *-äš* «speien, spucken»; *šə'βe'däš* «spucken; in zwischenräumen regnen» RAM. 140.

A labialis hang részben a környező ajakhangú consonans miatt: cser. *βür*, *βər* «vér» ~ md. *véř*, *vär* | votj. *vér*, *vir* WICHM. VVok. 54. || cser. *βüt*, *βət* (de *βič* is) «víz» ~ md. *väd*, *ved* PAAS. ML. 73. | f. *vesi* || cser. *šüβəl*, *šə'βəl* «nyál» ~ m. *šeljé*, *šeljä*, *säljä* id. PAAS. s-laute 33.

K. ü ~ nyK. ä.

34. kCar. *pünçalam* «kinyom» PORK. 16. ~ nyK. *pən'dza'laš* «festbinden, anspannen, drall drehen, trocken drehen (wäsche)» RAM. 108. | kP. *püškəlam* «szúr (rovar)» SZIL. 186. kCar. *ši oksam* *püškelən* «mit silbermünzen verziert» PORK. 40. ~ nyK. *pə's-kəlaš* «beissen, stechen»; *pəš'kəl* «stich beim brodieren» RAM. 110. | kP. *šüč* SZIL. 232. kUfa *šüč* PAAS. s-laute 14. kM. kCar. *šüts* WICHM. FUF. VI. 23. «korom» ~ nyK. *səts*, *šəts*, nyJar. *səts* id. WICHM. FUF. VI. 23.

K. ü ~ Ny. ̄ (̄).

35. kP. *jülem*, *jülem* SZIL. 60. kM. *jü'lə*, kCar. *d'ü'lə* WICHM. FUF. VII. 53. *d'ülaš* PORK. 44. [*d'ula* (!) PORK. 42.] kUr. *d'üla's* (inf.) WICHM. FUF. VI. 36. *d'ülə* (3. pers.) WICHM. 214.

«ég» ~ nyK. *ǰə·laš* RAM. 31. nyK. nyJar. *jə·lə* WICHM. FUF. VII. 53. «ég, meggyulad» | kP. *jüt* GEN. 72. kUfa *jüdədəm* (2. sz. birt.-rag+acc.) PAAS. KSz. II. kCarN. *jüt* PORK. 11. kCarM. *d'üt* PORK. 47. «éj» kUr. *d'üt* «észak» ~ nyK. *ǰət* «éj» RAM. 31.

K. ü ~ Ny. ı.

36. kP. *küć* «köröm» SZIL. 93. kUfa *küćən* «mit hufen» PAAS. KSz. II. 124. kUr. *kütš* «karom» WICHM. 206. ~ nyK. *kütš* «köröm, karom» RAM. 50. | kP. *kücem* «kér, koldul» SZIL. 93. kCarM. *küćəmə* «eingeladen» PORK. 21. ~ nyK. *kütšəm*, -*äš* «begehren, fragen»; *kütšəzə* «koldus» RAM. 50. *kətsəzə* id. RAM. 48. | kP. *tüŋ* «tövé, kezdet» SZIL. 261. kCarM. *tüŋ* «wurzelseite» PORK. 8. ~ nyK. *tıŋ* «a törzs alsó része» RAM. 146. | kP. *tüŋaləš* (3. pers.) GEN. 3. kCarN. *tüŋaiət* (plur. 3. pers.) PORK. 11. kUr. *tüŋaləš* WICHM. 207. «kezd» ~ nyK. *tüŋäläm*, -*äš* id. RAM. 147. | kP. *čüŋgem* «csíp, mar (kígyó)» SZIL. 29. kM. *tšüŋgəm*, kCar. *tšüŋgaləm*, kUr. *tšüŋgəm* id. WICHM. FUF. VI. 32. ~ nyK. *tšüŋgäs* «picken, stechen» RAM. 158. *tšüŋgəm* «csíp, mar (kígyó)» nyJar. *tšüŋgəm* WICHM. FUF. VI. 32.

K. a (ä) ~ Ny. a.

37. kCarU. *βaštər* «jávör» PORK. 34. 47. kUr. *βaštər-je,tšə* «hótalp» WICHM. 226. ~ nyK. *βaštər* «jávör» RAM. 10. | kCarU. *kanga* «sovány» PORK. 16. ~ nyK. *kanga* (ritka) «hart, steif, dicht» RAM. 38. | kM. kUr. kCar. *lap* «alacsony (asztal, szék, ház)» ~ nyK. nyJar. *lap* id. nyJar. még: «niederung» WICHM. FUF. VII. 42. | kP. *manam* «mond, szól» SZIL. 120. kUfa *manən* (hat. igenév) PAAS. KSz. II. 125. kUr. *ida man* (tag. rag. imp. plur. 2. pers.) WICHM. 209. id. ~ nyK. *manam*, -*aš* id. RAM. 76. | kP. *mardež* GEN. 59. kUfa *mardež* PAAS. KSz. II. 35. kCar. *mardež* PORK. (M.) 1. (U.) 15. kUr. *mardež* WICHM. 20. «szél, wind» ~ nyK. *ma'rdež* id. RAM. 77. | kP. *paškar* «schraube(?) oder unterlage, stall(?) für die saiten eines musikinstrumentes» GEN. «szegkek, melyekre a húrokat fölcavarják» Bud. CserSz. 68. «toboz, gyújtóskatulya» (TROICKIJ) SZIL. 159. kCarM. *peške-paškar* «hordócsap» PORK. 27. ~ nyK. *paškar* «klinke; wirbel (der violine u. der gusli)» RAM. 97. | kP. *pačas* «réteg, emelet» SZIL. 155. kCarM. *šüdə-βačəša'n* «százrétű» PORK. 27. kUr. *ik*

pa. tsás «egyszer» WICHM. 207. ~ nyK. *palšas* «mal, Reihe, Ordnung; lager» RAM. 97. | kP. *šarjenže* «nisse» SZIL. 212. kUfa *šarjinze* id. PAAS. s-laute 40. ~ nyK. *šarje'nə* «nisse, eier der läuse» RAM. 127. | kM. kCar. kUr. *taptəm* «hämmern, schmieden (bes. äxte, sensen); nieten» ~ nyK. *taptəm* id. WICHM. FUF. VII. 44. | kM. *tsárja*, kMAZ. *tsárja*, kUr. kCar. *tsárja* «durchdringend, scharf (stimme, augen)» WICHM. FUF. VI. 34. ~ nyK. *tsar'ra* id. WICHM. FUF. VI. 34. *tsar'ra* «hell, durchdringend» RAM. 34. | kP. *časka* «nyír» GEN. 34. *časkar* «nyíres» GEN. 77. kM. *tsáska* «reisig», *tsáskar* id. «reisehaufe», kMAZ. *tsáska* «reisig», *tsáska'r* id. «reisehaufe» WICHM. FUF. VI. 34. ~ nyK. *tsa'skèr* «reis, reisig» RAM. 150. | kP. *čatkata* «rossz, kegyetlen» SZIL. 18. kM. *tsatkata*, kMAZ. *tsatkata* «accurat, genau, dicht u. gut gemacht (kleider, schuhe, pferdegesschirr)» WICHM. FUF. VI. 29. ~ nyK. *tsa'tkən* «erdei szellem» RAM. 150. | kMAZ. *tsáz'ra* «scharf, herb, sauer (von der bodenbeschaffenheit)», kUr. *tsáz'ra*, *tsáz'rata* «heiter (stimme)» WICHM. FUF. VI. 34. ~ nyK. *tsaz'ra'ta* «erős, keserű» RAM. 150. *tsaz*, *tsaz'rata* «scharf, herb, bitter» WICHM. FUF. VI. 34.

Föltünő megőrzése az *a* hangnak mindkét nyelvjárásban. A nyugatiban különben *ä* lett.

K. *a* ~ Ny. *ä*.

38. kP. *ašnem* «tart, táplál» SZIL. 12. kCarM. *ašnena* (plur. 1. pers.) PORK. ~ nyK. *äsnäs* «öriz, ápol» RAM. 8. | kP. *ača* GEN. 27. voc. *ačaj* GEN. 4. kCar. *a,tsa* HÄM. 10. *ača* PORK. 21. kE. *ata* CserGr. NyK. VI. 196. «atya» ~ nyK. *ätä* id. voc. *äti* RAM. 8. | kP. *ate* GEN. 59. kUr. *ätə* WICHM. 241. «edény» ~ nyK. *ätə* id. RAM. 8. | kP. *βaja* «hosszú szőr az állatbőrön, gubancz» GEN. 66. ~ nyK. *βäiä* «verbrämung mit lämmerfell» RAM. 12. | kCarM. *βa'raš* PORK. 27. kCarU. *βarš* PORK. 19. kUr. *βakš* WICHM. 217. «malom» ~ nyK. *βäkš* id. RAM. 12. | kP. *βaxšam*, *βakšam* «kiterít, pallóz» SZIL. 277. kUr. *βakšəm* (hat. igenév) «kiterít» WICHM. 240. ~ nyK. *βäkšäm*, -*äs* «kiterít, pallóz» RAM. 12. | kP. -*bal*, -*βal* «oldal, fél»: *tembal* «ez az oldal», *tumbal* «az az oldal», *ümbal* «fölső rész», *tüžbal* «külső oldal», *kečəβal* «dél» SZIL. 277. kUr. *kə'tšəβal* «dél» WICHM. 206. *mələndə βal'nə* «föld fölött» WICHM. 207. ~ nyK. -*βäl*

csak összetételekben: *alβäl* «alsó rész» RAM. 20. *l^oβäl* id. RAM. 74. *ketšβäl* «dél» RAM. 12. | kP. *βayem* «leselkedik, figyel, örködik» SZIL. 277. ~ nyK. *βä'ngäs* «leselkedik, kémkedik» RAM. 12. | kE. *βapš, βaβš* «háló» (ТРОИЦКІ) SZIL. 276. ~ nyK. *βäp^oš* id. RAM. 12. | kP. *βara* GEN. 69. kÜR. *βara* WICHM. 215. «rúd, pózna» ~ nyK. *βärä* id. RAM. 12. | kP. *βaras* «sólyom» GEN. 5. kCarM. *βaras* «ölyv, héja» PORK. 23. kE. *βarakš* «héja» BUD. CserSz. ~ nyK. *βäräs* «héja» RAM. 12. | kP. *βaš* «szemközt, ellenében» GEN. 57. kCarM. *βaš-omša* «doppeltüre» PORK. 26. kÜR. *βaš* «szembe» WICHM. 208. ~ nyK. *βäš* «szemben, átellenben» RAM. 12. | kCarU. 20. *βaša'k* «maradék» ~ nyK. *βäšäk* (elavult) id. RAM. 13. | kP. *βate* GEN. 14. kCar. *βatə* PORK. (M.) 2. (U.) 29. kÜR. *βätə* WICHM. 210. «asszony, feleség» ~ nyK. *βätə* «asszony» RAM. 13. | kP. *jakte* «mindennemű szálfa (fenyő, nyír)» SZIL. 46. kCarM. *d'akter* «szálfaerdő» PORK. 45. kÜR. *jaktə* «erdei fenyő» WICHM. 224. ~ nyK. *iäktə* «fenyő», *iä'kter* «fenyves» RAM. 29. | kCarM. *jangar* «redves (fa)» PORK. 26. ~ nyK. *iängär* id. RAM. 29. | kP. *üp-jarəm* «hajfűrt» GEN. 3. ~ nyK. *iärəm* «szalma», *üpiärəm* «haj» RAM. 29. | kCarM. *-kanə* «szor» PORK. 21. kÜR. *kandaš-kana* «nyoleczzsor» WICHM. 232. *kum-γana* «háromszor» WICHM. 219. ~ nyK. *kəmgänäk* «háromszor», *ləγänäk* «tízszor» RAM. 42. | kP. *kandaše* GEN. 49. kCarM. *kandaš* PORK. 26. kÜR. *kandaš* WICHM. 223. «nyolecz» ~ nyK. *kändä'kšə* id. RAM. 42. | kP. *kanəl* «nyugodt, csendes» SZIL. 67. ~ nyK. *kä'nəl* «bequem, bequemlichkeit» RAM. 42. | kP. *kap* SZIL. 67. kCarM. *kap* PORK. 45. «test» ~ nyK. *käp* id. RAM. 42. | kP. *nalam* «vesz, megvesz, elfogad» SZIL. 132. kUfa *nal* (imp. sing. 2. pers.) PAAS. KSz. II. 126. kCarM. *naleš* (3. pers.) PORK. 25. kÜR. *nalaš* (inf.) WICHM. 232. «vesz» ~ nyK. *näläm, -äš* «vesz, vásárol» RAM. 86. — kP. *naŋkajem* (< *nalən kajem*) «elvisz, elvezet» SZIL. 133. kCarU. *naŋgaja* (3. pers.) PORK. 29. [kCarM. *naŋgajna* plur. 1. pers. PORK. 48.], kÜR. *naŋgajnä* (plur. 1. pers.) id. WICHM. 230. ~ nyK. *näŋge'äš* (< *näləŋ + ge'äš*) id. RAM. 86. | kP. *-nare, -nar* «-nyi» SZIL. 133. ~ nyK. *närək* id.; *i(k) nä'rək* «ép annyi», *tənärək* «annyi» RAM. 86. | kP. *parak* «női szeméremtest» SZIL. 158. ~ nyK. *päräk* id. RAM. 98. | kP. *paša* «munka» SZIL. 159. ~ nyK. *päsü* «arbeit, besorgung» RAM. 99. | kP. *šajek-šinjən* «kancsal» (RINGW.) SZIL. 209. ~ nyK. *šäi'k, šäi'k-šün'dzän* id.

RAM. 128. | kP. *šarange* SZIL. 212. kUfa *šarange*, *šartno* PAAS. «-laute 106. kCarU. *šarangaža* (3. szem. birt.-raggal) PORK. 34. «füzfa» ~ nyK. *šār'ne* id. RAM. 129. | kP. *taβe* «kútgém» SZIL. 244. kCarM. *taβə* «kút» PORK. 26. ~ nyK. *tāβə* «brunnenschwengel» RAM. 143. | kE. *čar* «vékony, ilia» BUD. CserSz. 38. ~ nyK. *tsār* «der seitenteil der weichen; der teil des weichen leibes, der sich an den beiden seiten zwischen der letzten (untersten) rippe und den hüftbein befindet» WICHM. FUF. VI. 34. | kM. *tsáza*, kMAz. *tsázi*, kUr. *tsáza*, kCar. *tsá, tsá* «kinderspielzeug, hübsches spielzeug; nett, hübsch» ~ nyK. nyJar. *tsā, tsā* id. WICHM. FUF. VI. 34.

A k. nyelvjárásokban maradt meg az eredeti hang. A csuvasból átvett szók is már átmentek e hangváltozásra (pl. kP. *šaβem* GEN. 212. nyK. *šüβem* RAM. 127. «hint, szór» < cs. *sap* id. PAAS. CsuvSz. 114.

K. o ~ Ny. a.

39. kP. *βodar* «tögy» GEN. 24. ~ nyK. *βa'dàr* id. RAM. 9. | kP. *βodo* «este», *βotno* «tegnap este» SZIL. 276. ~ nyK. *βa'də*, *βar'nə* id. RAM. 9. | kE. *βoktam* «megnyes, meghámoz» BUD. CserSz. 80. ~ nyK. *βa'ktəm*, -əš «schälen, die rinde von den bäumen nehmen» RAM. 9. | kP. *βolem* SZIL. 284. kCar. *βola's* (inf.) PORK. (U.) 23. (M.) 24. kUr. *βolem* WICHM. 216. «leereszkezik, leszáll» ~ nyK. *βa'lem*, -aš «sich hinunterfallen lassen» RAM. 9. | kP. *βolγədo* «világos, világosság» SZIL. 285. kCarM. *βolγədo* «világos» PORK. 53. ~ nyK. *βa'lyədə* (elavult) «fehér» RAM. 9. — kP. *βolγaltam* «világít, fénylik» SZIL. 285. kCarM. *βolγaldəš* (3. pers.) «villámlik» PORK. 56. kUr. *βolγaltəš* «ragyog» WICHM. 231. ~ nyK. *βa'lyaltəš* (elavult, csak választékos beszédben) «kivilágosodik» RAM. 9. | kP. *βondo* «szál, bot, bokor» SZIL. 285. kCarM. *kənzəla'-βo'nə* «orsó» PORK. 25. *βondə* «szár, bokor» PORK. 47. kUr. *toβar-βondə* «fejszenyél» WICHM. 245. ~ nyK. *pa'ndə* «bot; bokor» RAM. 95. | kP. *βonžem* «átkel a vízen» SZIL. 285. kCarM. *βonžə's* (inf.) id. PORK. 23. kCarM. *βo'nžə* «átkelés» PORK. 21. kUr. *βonđžaləš* (frequ. inf.) «átmegy» WICHM. 244. ~ nyK. *βanđžəš* «über einen fluss gehen u. fahren» RAM. 10. | kP. *βošt* «keresztül, át» SZIL. 285. kUr. *βošt* id. WICHM. 223. ~ nyK. *βašt* id. RAM. 10. | kP. *βaštareš* «elébe; ellen» SZIL. 286. ~

nyK. *βašta'rèš* id. RAM. 10. | kP. *βoštər* «vessző» SZIL. 286. *üšter-βoštər* «seprű» SZIL. 274. kCarM. *βoštər* «ág» PORK. 24. *üšter-βoštər* «seprű» PORK. 26. ~ nyK. *βaštār* «seprű; ág, galy» RAM. 11. | kP. *βot* «feszés kötél», *eperemše β.* «garn (nicht gewebe) der spinne» SZIL. 286. ~ nyK. *βat* «fonál, kötél» RAM. 11. | kP. *βožam, βožjam* «niederfallen, sich niederlegen, haften, anschlagen; geraten, kommen» SZIL. 286. kCarM. *βoze's* (3. pers.) «lefekszik» PORK. 25. kUr. *βožeš* id. WICHM. 208. ~ nyK. *βazam, -aš* «esik, le hull, lefekszik; lenyugszik (a nap)» RAM. 11. | kP. *βož* «gyökér, ág, fog» SZIL. 286. kUfa *βoššam* (3. sz. birt.-rag + acc.) PAAS. KSz. II. 201. kCarM. *korna-βož* «keresztút» PORK. 25. kUr. *kornā-βož* id. WICHM. 214. ~ nyK. *βaž* «gyökér; el-ágazás» RAM. 11. | kP. *joške* «-ig» SZIL. 58. ~ nyK. *ja'ktè* id. RAM. 27. | kP. *jol* SZIL. 55. kUfa *jol* PAAS. KSz. II. 205. kCarM. *jol* PORK. 58. kCarM. *d'ol* PORK. 19. 23. kUr. *jol* WICHM. 223. «láb» ~ nyK. *ial* id. RAM. 27. — kP. *jolaš* GEN. 28. kCarM. *d'ola's* PORK. 23. «nadrág» kE. *jolakš* «lábravaló, bugyogó» BUD. CserSz. 35. ~ nyK. *ja'laš* «nadrág» RAM. 27. | kP. *jolaštem* SZIL. 56. kCarM. *d'olašta'* (3. pers.) PORK. 26. «megkötöz» ~ nyK. *jalštem, -aš* id. RAM. 27. | kP. *jomam* «elvész, eltéved» SZIL. 56. ~ nyK. *jamam, -aš* «verloren gehen, verunglücken» RAM. 27. | kP. *jonez, jonaž* SZIL. 57. kCarM. *d'onež* PORK. 17. «új, kézij» ~ nyK. *ja'ngèž* «bogen, armbrust; ein kleiner apparat, womit man wolle weicht» RAM. 28. | kP. *jonežem, jonažem* «öröl, rág» SZIL. 57. ~ nyK. *ja'ngèžaš* «kauen, wiederkäuen», *ja'ngèštaš* «mahlen» RAM. 28. | kP. *joškar* GEN. 49. kCarM. *joška'r* PORK. 58. kCarU. *d'oška'r* PORK. 27. | kUr. *joškar* WICHM. 213. «vörös» ~ nyK. *jakššarjā* «vörös; tojás sárgája» RAM. 27. | kP. *kobašte* SZIL. 91. kUfa *kobašte* PAAS. KSz. II. 130. kM. *kobaštī*, kCar. kUr. *kobaštē* «bőr» ~ nyK. nyJar. *kaβaštē* id. WICHM. FUF. VII. 52. | kP. *koja* SZIL. 84. kUr. *koja* WICHM. 211. «kövér, kövérség» ~ nyK. *kaja* «fett, fleischreich» RAM. 36. | kP. *kojam* «mutatkozik, látszik, megjelenik, fénylik» SZIL. 84. kCarN. *kojdaleš* (3. pers.) «úgy látszik» PORK. 34. kUr. *kōjā* (præt. 3. pers.) «látszik» WICHM. 240. ~ nyK. *ka'jaš, ka'ješ* «sich zeigen» RAM. 36. | kP. *kojšan* «vidám» GEN. 64. kCarM. *kojē* «tréfálkozás» PORK. 43. «öröm» 48. «játék» 55. kUr. *kojššžš* (3. sz. birt.-raggal) «kérkedés» WICHM. 211. ~ nyK. *ka'jēš* «unart, unbändigkei», *ka'jšan*

«stolz, trotzig; spielend, unbändig» RAM. 36. | kP. *kola* SZIL. 86. kUfa *kola* PAAS. II. 201. kUr. *kolā* WICHM. 208. «egér» ~ nyK. *ko'la* «egér; patkány» RAM. 37. | kP. *kondem* SZIL. 87. kUfa *kondō* (imp. sing. 2. pers.) PAAS. KSz. II. 206. kCarM. *konda's* (inf.) PORK. 2. kUr. *kondāšēm* (præt. 1. pers.) WICHM. 232. «hoz» ~ nyK. *ka'ndaš* id. RAM. 38. | kP. *korangam* «útról letér» SZIL. 88. ~ nyK. *karangas* «entweichen, weg geben» RAM. 38. | kUr. *korem* «folyó» WICHM. 219. *korēmāšē* (loc.) 206. ~ nyK. *ka'rēm* «hügeliges flussufer» RAM. 38. | kP. *korštem* «fáj» SZIL. 89. ~ nyK. *karštaš* «kränkeln, schmerzen» RAM. 39. | kP. *košar* (attr.) SZIL. 90. *košarje* (præd.) GEN. 57. kCarM. *košar'je* PORK. 21. «hegyes» ~ nyK. *kašar'je* «spitz, stechend», *kašar'βanda's* «spitzbärtig» RAM. 40. | kP. *košalam* «merit» SZIL. 90. ~ nyK. *kašta'laš* id. RAM. 40. | kP. *koštam* SZIL. 90. kCarM. *košta'm* PORK. 24. kCarU. *košte's* (3. pers.) PORK. 27. kUr. *koštęš* WICHM. 213. ~ nyK. *kaštaš* «gehen, wandern, spazieren» RAM. 40. | kE. *koče* «keserű» (TROICKIJ) SZIL. 83. ~ nyK. *kà'tšē* id. RAM. 41. | kP. *koško* «savanyú» GEN. 58. ~ nyK. *ka'skē* «faul (von getränken)» RAM. 40. | kP. *kočkam* SZIL. 83. kUfa *koč'kam* PAAS. s-laute 28. kUr. *koč'skaš* (inf.) WICHM. 233. *koč'skęš* (3. pers.) WICHM. 208. «eszik» ~ nyK. *kač'skam*, -aš id. RAM. 39. | kE. *lođem* «kiváj» (TROICKIJ) SZIL. 113. ~ nyK. *lađaš* «einen einschnitt ins holz machen» RAM. 65. | kP. *loβšange*, *loššange* «darázs» SZIL. 115. kUfa *loššanyje* «käfer, mistkäfer» PAAS. s-laute 111. ~ nyK. *lap'šangē* «hummel (insect)» RAM. 67. | kP. *mo* GEN. 30. kCarM. *mo* PORK. 52. kUr. *mo* WICHM. 221. «mi?» ~ nyK. *ma* id. RAM. 76. | kP. *modam* SZIL. 125. kCarU. *modelda* (frequ. 3. pers.) PORK. 37. kUr. *modaš* (inf.) WICHM. 207. «játszik» ~ nyK. *madaš* id. RAM. 76. | kP. *monar* «fenkő» GEN. 32. ~ nyK. *ma'nār* id. RAM. 77. | kP. *lomaš* «pózna, sövényléc» SZIL. 115. kE. *loma'kš* id. (TROICKIJ) SZIL. 115. *noma'kš* id. (TROICKIJ) SZIL. 138. kE. *loβakš* «vastag pózna» Bud.CserSz. 90. ~ nyK. *na'maš* «gespaltene junge bäume, zaunstangen» RAM. 85. | kP. *nošmo* «szájpadlás, kopoltyú» SZIL. 138. ~ nyK. *na'smē* «die kiemen» RAM. 86. | kP. *om*, *ot*, *o* (és *oješ*) *ona*, *oda*, *ojet* GEN. kCar. *om* (és *ojem*), *ot*, *ok*, *ona* (és *oje'na*), *oda* (és *oje'oda*), *ojet* PORK. tagadó ige ~ nyK. *am* (és *a'jem*), *at* (*a'jet*), *ak* (*a'ješ*), *anā*, *ada*, *a'jep* id. RAM. 1. | kP. *omas* «sátor, kunyhó», kE. *omakš* «kunyhó» Bud. CserSz. 10. ~ nyK. *a'māš* «zelt.

hütte, erdhütte» RAM. 3. | kP. *omo* GEN. 69. kCarM. *omə* PORK. 25. «alvás, álom» [kP. *umalem* SZIL. 269. *malas* GEN. 17. «alszik»] ~ nyK. *amalaš* «alszik, szunnyad» RAM. 3. [*om* «álmom» RAM. 91.] | kP. *onem* «gyúr» SZIL. 147. ~ nyK. *anaš* «backen, einen laib formen» RAM. 3. | kP. *onžem* SZIL. 148. kCarM. *onža* (3. pers.) PORK. 4. kUr. *onđžet* (sing. 2. pers.) WICHM. 210. «te-kint, megnéz, utána néz» ~ nyK. *an^džaš* (inf.), *an^dze^{dä}* (plur. 2. pers.) «betrachten, nachsehen, berichtigen» RAM. 4. | kP. *onžal* GEN. 56. «eleje vminek, elül levő», kUfa *onž'al* «vorne» PAAS. KSz. II. 123. kCarM. *onđž^žk^k* «elé» HÄM. 5. *pörtenžal* (assim.) «ház előtt levő hely» PORK. 46. kUr. *onđž'al* WICHM. 228. *onđžal* WICHM. MNyv. IV. 307. «előtt levő» ~ nyK. *an^dzal* «vordere, das vordere» RAM. 3. | kP. *onáš* «előre, el» GEN. 1. ~ nyK. *aⁿèš* «vorwärts, künftighin» RAM. 4. | kP. *oškal* «lépés», *oškalam* «lép, jár» SZIL. 153. kCarN. *oškalalam* (frequ. præt. 1. pers.) PORK. 34. ~ nyK. *a^sškal* «lépés», *aške^{dä}š* «treten, gehen, steigen» RAM. 5. | kP. *ožno* SZIL. 154. kCarN. *ožnə* PORK. 9. «ezelőtt, előbb» ~ nyK. *ažnə* (elavult) «früher, vorlängst» RAM. 5. | kP. *pondaš* GEN. 2. kUr. *pondaš* WICHM. 212. «szakál» ~ nyK. *paⁿdaš* id. RAM. 95. *pandakš* (Lexicon Comparativum Metropolitanum) BUD. CserSz. 73. | kP. *poremeš* (3. pers.) «gyógyul», *poremd-* «gyógyít» GEN. 4 ~ nyK. *pare^{mäs}*, *pare^mdäš* id. RAM. 96. | kP. *pormo* «lócsimbó, bögöly» SZIL. 174. [kE. *pu^{rmo}* «pöcsök, tabanus» BUD. CserSz. 76.] ~ nyK. *pa^rmə* «stechfliege, pferdesteher» RAM. 96. | kP. *pošem* «elszaporodik, buján terem» SZIL. 175. ~ nyK. *pašaš* «wimmelnd werden; stark zunehmen» RAM. 97. | kP. *pot* GEN. 2. kUfa *pot* PAAS. KSz. II. 123. kCarM. *pot* PORK. 25. kUr. *pot* WICHM. 214. «fazék» ~ nyK. *pat* id. RAM. 97. | kP. *poč* SZIL. 169. kCarM. *poč* PORK. 26. kUr. *poš* WICHM. 211. «vég, fark» ~ nyK. *paš* id. RAM. 97. — kP. *pošte^k* «vég; mögött, után» SZIL. 175. ~ nyK. *pašte^k* «nach, darauf» RAM. 97. | kP. *počagam* «hever» SZIL. 169. ~ nyK. *paš^angas* «hömpölyög, hengereg» RAM. 97. | kP. *počam* «kinyit» SZIL. 169. kCarM. *počaldeš* (3. pers.) «kinyílik» PORK. 27. kUr. *pošša* (imp. plur. 2. pers.) «kinyit» WICHM. 232. ~ nyK. *paššaš* id. RAM. 98. | kUfa *poškaltaren* (hat. igenév) «leráz» PAAS. KSz. II. 126. kE. *počke^m* «kiráz, megráz» BUD. CserSz. 72. ~ nyK. *pa^tškem*, *-aš* «schütteln, rütteln; schwingen, werfen» RAM. 98. |

kP. *šoyem* SZIL. 224. *šolyem* SZIL. 226. kCarM. *šoya* PORK. 25. *šolyə* (imp. 2. pers.) PORK. 21. kUr. *šoyà* WICHM. 215. «áll» ~ nyK. *šalyem*, -aš id. RAM. 126. *šayal'am*, -aš «sich erheben, stellen» RAM. 125. | kUfa *šojəl-* «das hintere»: *š.-jol* «hinterfuss», *šolno* (< *šojəlno*) «mögött», *šolko* (< *šojəlko*) «mögé», *šojälč*, *šojč* «mögül» PAAS. s-laute 72. *šojlan* «utóbb» PAAS. KSz. II. 131. [kP.-ben a *j* hatása folytán palatalis hangzóval *šölnö*, *šölan*, *šölkö*, *šölc*, *šölcən* id. SZIL. 225—6.] ~ nyK. *šajl*; *šajlnə*, *šajkə*, *šajtsən* id. RAM. 125. | kP. *šoktem* «hangszeren játszik, cseng, hangzik» SZIL. 225. kCarM. *šoktəmə* (part. præt.) PORK. 24. ~ nyK. *šaktem*, -aš id. RAM. 125. | kP. *šokte* SZIL. 225. kCarM. *šokte* PORK. 50. «szita» ~ nyK. *šakte* id. RAM. 125. — kP. *šoktem* «szital, kiszemel» SZIL. 225. kUfa *šoktem* «szital» PAAS. s-laute 48. ~ nyK. *šaktem*, -aš id. RAM. 125. | kCarM. *šon a n-pəl* «szivárvány» (*pəl* «felhő») PORK. 27. ~ nyK. *šanaβə* id. RAM. 126. | kP. *šopem* «savanyodik» SZIL. 228. ~ nyK. *šapem*, -aš id. RAM. 126. — kP. *šopo* SZIL. 228. kCarM. *šopə* PORK. 23. «savanyú» ~ nyK. *šapə* id. RAM. 126. | kP. *šopke* GEN. 46. *šopke* SZIL. 227. kCar. *šopke* PORK. (M.) 45. (U.) 28. kUr. *šopke* WICHM. 217. «nyárfa» ~ nyK. *šapki* id. RAM. 127. | kP. *šopšar* SZIL. 228. kCarM. *šopšar* PORK. 23. «létra (ágas fából)» ~ nyK. *šapšar* «ein ästiges, langes holz an der rieke» RAM. 127. | kP. *šoptər* GEN. 6. kUfa *šoptər* PAAS. s-laute 85. kCarU. *šoptər* PORK. 39. «ribiszke» ~ nyK. *šaptər* «ribiszke, szőlő» RAM. 129. | kP. *šoram* «zum stuhl gehen, durchfall haben» SZIL. 228. kUr. *ok šor* (tag. rag. 3. pers.) WICHM. 211. ~ nyK. *šaras* id. RAM. 127.*) | kP. *šorə* GEN. 60. kCarM. *šorə* PORK. 6. ~ nyK. *šarə* id. RAM. 127. | kP. *šocam* SZIL. 223. kUfa *šocam* PAAS. KSz. II. 35. kM. *šotšam* kUr. kCar. *šotšam*, kE. *čocam*, *šocam* BUD. CserSz. 40. «születik» ~ nyK. *šatšam* id. RAM. 127. *šatšam* WICHM. FUF. VI. 33. nyJar. *šatšam* id. WICHM. FUF. VI. 33. | kP. *toškem* «lép, tapos, tipor» SZIL. 254. kCarU. *toškaləm* (frequ. præt. 1. pers.) PORK. 43. *toška'ltəš* «létra» PORK. 23. kUr. *om toškal* «nem tiporlak» WICHM. 226. *toškaltəš* «lépcső» WICHM.

*) Vö. kP. *šur* GEN. 236. kCarM. *šur* PORK. 24. *šor* PORK. 25. «kot, dreck» ~ nyK. *šor* «schmutz, kot» RAM. 135. *šər* «kot, unrat, dreck» RAM. 140.

235. ~ nyK. *taškaš* «lép, sokáig áll vmin» RAM. 143. | kP. *ćoma* GEN. 57. kM. *tšoma'*, kMAz. *tšoma'*, kUr. kCar. *tšoma'* WICHM. FUF. VI. 29. «csikó» ~ nyK. *tsama* id. RAM. 149. nyJar. *tsa'ma* id. WICHM. FUF. VI. 29. | kP. *ćora* «feines häutchen unter der haut» SZIL. 26. kM. *tšora'*, kMAz. *tšora'*, kUr. *tšora'* «häutchen» WICHM. FUF. VI. 29. 30. ~ nyK. *tsara* id. RAM. 149. *tsa'ra* WICHM. FUF. VI. 29. nyJar. *tsa'ra* id. WICHM. FUF. VI. 30. [kCar. *tšar-* id. FUF. VI. 30.] | kP. *ćotkədo* «erős» (RINGW.) SZIL. 27. kCarM. *ćot* id. PORK. 22. ~ nyK. *tsat* «igen sűrű»; *tsatkəðə* «feszés» RAM. 150. | kP. *ćok*, *ćoka*, *ćokata* «vastag, sűrű (kása, fésű, fű)» SZIL. 25. kM. *tšokata'* «dicht 'u. warm (zeug), voll, satt», kCar. *tšoka'* «sűrű» WICHM. FUF. VI. 31. ~ nyK. *tšaka'ta* «dicht, fest, kompakt» WICHM. FUF. VI. 31. | kP. *ćonem* «ácsol» SZIL. 26. kM. *tšonəm*, kUr. kCar. *tšonəm* «zimmern, kerben» WICHM. FUF. VI. 31. ~ nyK. *tša'ngas* «einbauen, einschneiden» RAM. 157. *tša'ngəm* WICHM. FUF. VI. 31. nyJar. *tsə'ngəm* WICHM. FUF. VI. 31.

Itt kétségtelenül *ă* volt az eredeti hang, mely a két nyelv-járásban kétféleképpen fejlődött. SETÄLÄ is több szóban eredeti fu. *ă* hangot vesz fel (QuantWechs. 25.).

K. o ~ Ny. o.

40. kP. *βokten* GEN. 72. *pokten* id. SZIL. 171. kCarU. *βokten* id. PORK. 28. kUr. *βokten* WICHM. 231. «mellette, hosszában, mentén» ~ nyK. *βoktən* «längs, auf» RAM. 15. *po'ktən* «in der nähe, nahe» RAM. 102. | kP. *βopš* GEN. 59. kCarM. *βo'βəš* PORK. 25. «méhkas egy faüregben» ~ nyK. *βop'š* «waldbienenstock» RAM. 15. | kP. *jo'em* «folyik» SZIL. 54. kCarM. *jo'əšə* (part.) «folyó» PORK. 57. kCarU. *d'jo'əšə* id. PORK. 38. kUr. *ok jə'ə* (tag. rag. 3. pers.) «folyik» WICHM. 209. ~ nyK. *jo'əš* id. RAM. 33. | kP. *kodam* «marad», *kodem* «hagy, hátrahagy, elhagy» SZIL. 83. kCarM. *kodə's* (3. pers.) «marad» PORK. 22. kUr. *kodaš* (inf.) WICHM. 209. *kodenə* (plur. 1. pers.) WICHM. 230. «hagy», *kodə's* (3. pers.) «marad» WICHM. 208. ~ nyK. *kodam*, *kodem* id. RAM. 51. | kP. *kok* (adi.) GEN. 35., *koktət* (abs.) GEN. 13. kCarM. *kok* PORK. 26. «kettő» kCarU. *koktən* «ketten» PORK. 36. kUr. *kok* «kettő», *kə'lə* «húsz» WICHM. 214. ~ nyK. *kok*, *koktə* «kettő», *kolə* «húsz» RAM. 52. | kP. *kol* GEN. 85. kCarM. *kol* PORK. 27.

kUr. *kol* WICHM. 208. «hal» ~ nyK. *kol* id. RAM. 53. WICHM. FUF. VI. 24. nyJar. *kol* id. FUF. VI. 24. | kP. *kolam* SZIL. 85. kCarM. *kola't* (2. pers.), kUr. *kolęš* (3. pers.) WICHM. 207. «hall» ~ nyK. *kolam*, -*aš* id. RAM. 53. | kP. *kole'm* SZIL. 86. kCar. *ok ko'la* (tag. rag. 3. pers.), kUr. *kolà* WICHM. 208. «meghal» ~ nyK. *kolem*, -*aš* id. RAM. 53. | kP. *koltem* SZIL. 87. kUfa *koltq* (imp. sing. 2. pers.) PAAS. KSz. II. 126. kCarU. *kolten* (hat. igenév) PORK. 40. kUr. *koltāšōm* (præt. 1. pers.) WICHM. 217. «küld, ereszt, leereszt» ~ nyK. *koltaš* «küld» RAM. 53. | kP. *kolmo* «lapát, kapa, evező» GEN. 53. ~ nyK. *kolnā* «spaten, schaufel» RAM. 57. | kP. *kom* «kenyérháj» SZIL. 87. ~ nyK. *kom* «die kruste (des brotes)», *pālyōm* «himmel, wolkengewölbe» RAM. 54. | kP. *kombo* GEN. 44. kCarM. *ko'mbā* PORK. 4. kUr. *kombā* WICHM. 206. «lúd» ~ nyK. *kombā* id. RAM. 54. | kP. *komdāk* «hanyatt» GEN. 33. ~ nyK. *komdāk* id. RAM. 54. | kP. *kon* «szapu» SZIL. 87. ~ nyK. *kon* «laugenwasser» 54. 217. | kP. *koŋla-īamal* «hónalj» SZIL. 88. ~ nyK. *koŋgāla*, *koŋgā'la* «achselhöhle, achselstück (im hemde)» RAM. 54. | kP. *kormāš* SZIL. 89. kCar. *kormāš* PORK. (U.) 16. (M.) 25. kUr. *kormāškā* (lat.) WICHM. 214. «marok» ~ nyK. *kormāš* «faust, offene hand» RAM. 54. | kP. *korno* GEN. 69. kCarM. *korna* PORK. 25. kUr. *kornā* WICHM. 213. «barázda, út, csík» ~ nyK. *kornā* «weg, steig, pfad» RAM. 54. | kP. *koškem* «szárad», *koštem* «szárit» SZIL. 90. kCarM. *košte'n* (hat. igenév) «szárit» PORK. 7. ~ nyK. *koškaš*, *koštaš* id. RAM. 55. | kP. *kožla* «fenyves» GEN. 46. kUfa *kožla* id. PAAS. KSz. II. 129. kCarM. *kož* «fenyő» PORK. 31. kUr. *kožla* «erdő» WICHM. 210. ~ nyK. *kož* «fenyő», *kožlā* «fenyő-a Volga tulsó partja» RAM. 56. | kP. *ložalam* «hozzaér, talál» SZIL. 113. kUr. *ložaleš* «jut (neki)» WICHM. 208. ~ nyK. *ložaš*, *ložalam* «ökkel (szarvval)» RAM. 69. | kP. *ložar* SZIL. 114. kCarU. *loža'r* PORK. 23. kUr. *ložar* WICHM. 210. «torok» ~ nyK. *lože'r* «torok, nyak» RAM. 70. | kP. *loktem* «megront.bűvöléssel» SZIL. 114. kUfa *iđā loktq* (tag. rag. imp. plur. 2. pers.) id. ~ nyK. *loktem*, -*aš* «behexen, bezaubern» RAM. 70. | kP. *lombo* SZIL. 115. kCarM. *lombā* PORK. 52. «ahlkirschbaum, faulbeerbaum», kUr. *lomber* «zelniczeliget» WICHM. 227. ~ nyK. *lomba* «zelnice-meggy» CASTRÉN 66. | kP. *lomāš* «hamu» SZIL. 115. «homok» GEN. 22. kCarU. *lomāš* «hamu» PORK. 23. ~ nyK. *lombāš* id. RAM. 70. | kP. *mokš* SZIL. 125. kCarM. *mokšāžā* (3. sz. birt.-raggal)

PORK. 31. *moγšəšə* (3. sz.) PORK. 25. «máj» ~ nyK. *mòkxš* id. RAM. 79. | kP. *molo* SZIL. 125. kCarM. *mo'lə* PORK. 4. «más» ~ nyK. *mo'lə* «néhány, többi» RAM. 79. | kP. *moγər* GEN. 72. kUfa *moγər* PAAS. KSz. II. 127. kCarU. *moγər* PORK. 29. «test, oldal» ~ nyK. *moggər* id. RAM. 79. | kP. *nolγo* «szilfa (*ulmus campestris*)» SZIL. 137. [vö. kP. *nulγo* «fehér jegenye (*abies picea*)» SZIL. 139.] ~ nyK. *nolγə* «egy szilhez hasonló fa» RAM. 87. | kP. *oltem* «fűt» SZIL. 145. ~ nyK. *oltaš* id. RAM. 91. | kP. *oy* «mell» SZIL. 147. kCarM. *oy* id. PORK. 2. *βüt-oygə* «hullám» PORK. 32. kUr. *oy* «eleje» WICHM. 207. ~ nyK. *òy* «mell» RAM. 92. | kP. *oylaš* SZIL. 148. kCarU. *oylaš* PORK. 43. «áll» ~ nyK. *oygəlaš* id. RAM. 92. | kP. *optem* «ugat» SZIL. 149. kUr. *ok optə* (tag. rag. 3. pers.) id. WICHM. 215. ~ nyK. *optaš* id. RAM. 92. | kP. *optem* SZIL. 149. kCarM. *opten* (præt. 3. pers.) PORK. 53. kUr. *optà* (3. pers.) WICHM. 209. «rak, rárak» ~ nyK. *optaš* id. RAM. 92. | kP. *podəlam* «szörpent, kanállal eszik» SZIL. 170. kCarU. *podəlat* (2. pers.) «szörpent» PORK. 43. ~ nyK. *podəlaš* «schlucken, verschlingen, manschen» RAM. 102. | kP. *pokšəl* SZIL. 171. kUr. *pokšəl* WICHM. 231. «középe vminek» ~ nyK. *pokšə'lβarúa* «középső ujj» RAM. 102. | kP. *pokšəm* GEN. 52. kCarU. *pokšəm* PORK. 40. «dér, fagy» ~ nyK. *po'kšəm* id. RAM. 102. | kP. *poktem* SZIL. 171. kUfa *poktə* (imp. 2. pers.) PAAS. KSz. II. 206. kUr. *poktələn* (frequ. hat. igenév) WICHM. 243. «hajjt» ~ nyK. *po'ktaš* «treiben, jagen» RAM. 102. | kP. *poldəš* SZIL. 171. kCarU. *po'ltəš* PORK. 16. «gomb» kUr. *poltəšan* «gombos» WICHM. 229. ~ nyK. *po'ldəš* «gomb» RAM. 103. | kP. *pongə* «gomba» SZIL. 172. ~ nyK. *pongə* «schwamm, pilz, kornbrand, mehltau (der gerste)» RAM. 103. | kP. *poməš* «kebel» SZIL. 172. kCarM. *poməš* «öl» PORK. 31. ~ nyK. *pongəš* «kebel» RAM. 103.* | kP. *rok* «föld» GEN. 33. kCarM. *tuβraš-rok* «füllsel auf dem oberen boden» PORK. 26. ~ nyK. *rok* «erde, mull» RAM. 117. | kP. *šodo* «tüdő» SZIL. 224. ~ nyK. *šodə* id. RAM. 134. | kP. *šokšo* GEN. 56. kUfa *šokšəγəč* (abl.) PAAS. KSz. 201. kCarU. *šokšə* PORK. 16. kUr. *šokšəš* WICHM. 206. «meleg, forró» ~ nyK. *šə'kšəš* id. RAM. 134. | kP. *šokš*, *šoyš*, *šoyš* SZIL. 225. kUfa *šokš* PAAS. s-laute 70. «ruha-ujj» ~ nyK. *šə'kš* id. RAM. 134. | kP. *šolo* «bél» SZIL. 226. ~

*) Vö. PAAS. FUF. VI. 240.

nyK. *šol* id. RAM. 134. | kP. *šolo* SZIL. 226. kCarU. *šolə* PORK. 41. «szilfa» kUr. *šolər* «szilfaliget» WICHM. 242. ~ nyK. *šol* «szilfa» RAM. 134. | kP. *šolam* «fő, bugyborékol» SZIL. 225 kCarM. *šoleš* (3. pers.) «fő» PORK. 31. kUr. *šoleš* «forr» WICHM. 214. ~ nyK. *šoleš*, -*aš* «kochen, sieden, gekocht werden, lärmern» RAM. 134. | kP. *šolem* «jégesó» GEN. 58. ~ nyK. *šolem* id. RAM. 135. | kP. *šoləštam* «lop», *šoləp* «titkon» SZIL. 226. kUfa *šolo-mari* «der gefährte des bräutigams, welcher ihm behülflich ist die braut wegzurauben», *šolštam* «lop» PAAS. *s*-laute 49. *idə šoləšt* (tag. rag. imp. plur. 2. pers.) PAAS. KSz. II. 131. ~ nyK. *šolš* «tolvaj», *šolštam*, -*aš* «lop» RAM. 135. | kP. *šon* GEN. 29. kCarU. *šon* PORK. 38. «hab» ~ nyK. *šon* id. RAM. 135. | kP. *šongo* SZIL. 227. kCar. *šonḡə* PORK. (M.) 1. (U.) 28. «öreg» ~ nyK. *šonḡə* id. RAM. 135. | kP. *šošəm* GEN. 62. kCarM. *šošəm* PORK. 8. kE. *šošo* [šāšā] BUD. CserSz. 45. kUr. *šošəm* WICHM. 206. «tavasz» (er. acc. = «tavaszszal» ~ nyK. *šošəm* id. RAM. 135. | kP. *šož* GEN. 80. [kE. *šāž* BUD. CserSz. 45.] kM. kUr. kCar. *šož* WICHM. FUF. VI. 33. «árpa» ~ nyK. *šož* id. RAM. 136. WICHM. FUF. VI. 33. nyJar. *šož* id. WICHM. FUF. VI. 33. | kP. *tolam* SZIL. 251. kUfa *tolšəm* (præt. 1. pers.) PAAS. KSz. II. 206. kCarM. *toleš* (3. pers.) PORK. 22. kUr. *toleš* WICHM. 206. «jön» ~ nyK. *tolam*, -*aš* «jön, megérkezik» RAM. 142. | kP. *toštə* SZIL. 255. kCar. *toštə* PORK. (M.) 4. (U.) 19. kUr. *toštə* WICHM. 209. «ó, régi» ~ nyK. *toštə* id. RAM. 148. | kP. *tošəštem* SZIL. 26. kM. *tšəšəštem* WICHM. FUF. VI. 28. kUr. *tšəšəštem* (hat. igenév) WICHM. 217. «repül» ~ nyK. *tšəšəštəš* id. RAM. 158.

Mindkét nyelvjárásban megmaradt az eredeti hang.

K. *o* ~ nyK. *ə*.

41. kP. *moštem* SZIL. 127. kCar. *əžna moštə* (tag. rag. præt. plur. 2. pers.) PORK. 46. «tud, ért» ~ nyK. *məštem*, -*aš* id. RAM. 83.

K. *u* ~ nyK. *a*.

42. kP. *umalem* «alszik» GEN. 5. (de: *malaš* *βojəšt* «aludni mennek» GEN. 17.) ~ nyK. *amalaš* id. (vö. kP. *omo* GEN. 69. kCar. *omə* PORK. 25. nyK. *om* RAM. 91. «álom») | kP. *numalam* SZIL. 139. kUr. *numaleš* WICHM. 217. kCar. *numaleš*

PORK. 26. «visz, hord» ~ nyK. *nama-laš* id. RAM. 85. (vö. votj. G. *nuṁi*, M. *nuni*, I. MU. *nuṁi* «führen, tragen, holen», zürjl. *nuni* «fortbringen» WICHM. VChr. 86.)

K. u ~ Ny. o.

43. kP. *ju* «varázsló ige» GEN. 50. ~ nyK. *jo* id. RAM. 33. — kP. *južo* «varázsló» SZIL. 62. ~ nyK. *jo'zə* «zauberer, hexenkämpfer» RAM. 33. | kP. *jua'lye* «nedves» SZIL. 59. ~ nyK. *ḡda'lyə* RAM. 33. [*ḡua'lyə* RAM. 34.] «hűvös, kissé hideg» | kP. *kuem* «ás» SZIL. 92. ~ nyK. *ko'aš* «graben, aufwerfen (mit dem spaten)» RAM. 51. | kP. *kuem* «sző» SZIL. 92. kCarU. *kušəm* (præt. 1. pers) id. PORK. 41. kUr. *kāmə* «szövés» WICHM. 215. ~ nyK. *ko'aš* «sző» RAM. 51. | kP. *kue* GEN. 63. kCarU. *kue* PORK. 40. kUr. *kue* WICHM. 218. «nyírfa» ~ nyK. *ko'ri* id. RAM. 52. | kP. *ku'yo* SZIL. 95. kUfa *ku'yo* PAAS. KSz. II. 33. kCarM. *ku'ru* PORK. 22. kUr. *ku'ru* WICHM. 208. «nagy» ~ nyK. *ko'yo* id. RAM. 52. | kP. *lušto* «között, mellett», *luš* (lat.), *lu'šć* (abl.) [vö. *surt-lo malände* «der boden eines landgutes»] SZIL. 116. ~ nyK. *lo* «das innere; zwischen, unter»; *loškə* (lat.), *loš* (lat.), *lo'ṡtsən* (abl.) RAM. 69. | kP. *muam* SZIL. 127. kCarN. *mu'am* PORK. 9. «talál» ~ nyK. *moam*, *-aš* id. RAM. 79. | kP. *nultem* «rág, rágcsál» SZIL. 139. ~ nyK. *no'ltəš* «wieder zu wehen anfangen, sich wieder öffnen»; *šušər nolta* «die wunde wird schlimmer u. schlimmer» RAM. 87. | kP. *ruem* SZIL. 190. kCarM. *rua's* (inf.) PORK. 6. «vág, levág» ~ nyK. *roem*, *-aš* id. RAM. 114. | kP. *šuum* SZIL. 231. kCarU. *šuum* PORK. 41. kUr. *šueš* WICHM. 209. «odaér, megérkezék» ~ nyK. *šoas*, *-eš* id. RAM. 134. | kP. *šue* SZIL. 233. kCarU. *šue* PORK. 39. kUr. *šue* WICHM. 242. «ritka, gyér» ~ nyK. *šoe* «undicht, porös» RAM. 134. | kP. *šue*: *kutko šue* «hangyaboly» GEN. 48. kCarM. *kutkə-šue* id. PORK. 32. kUr. *kutkə-šue* id. WICHM. 214. ~ nyK. *kətkə-šoe* id. RAM. 134. | kP. *šue* «gänsejäger, mergus merganser» SZIL. 204. kE. *šue* «écze» BUD. CserSz. 48. ~ nyK. *ala'šoe* «tauchente» RAM. 2. *šoje* (WIED.) BUD. 28. | kUfa *undə* (tö *undə-*) «(bären)spiess, stachel, insektenstachel» PAAS. FUF. VI. 240. kCarM. *w'mdə* «nyárs» PORK. 7. ~ nyK. *o'ḡada* «жало» (ТРОИЦКІ) PAAS. FUF. VI. 240.

K. u ~ Ny. u.

44. kP. *βuj* SZIL. 28. kCar. *βui* HÄM. 10. kUr. *βui* WICHM. 212. *βüēm* (acc.) WICHM. 210. «fej, vég» ~ nyK. *βui* id. RAM. 16. | kP. *βulno* SZIL. 288. kCar. *βulno* PORK. (N.) 34. (M.) 48. «ólom, ón» ~ nyK. *βulnā* id. RAM. 16. | kP. *kuas* «sekély víz» GEN. 32. kE. *kuakš* id. BUD. CserSz. 26. kUr. *kuas* id. WICHM. 220. ~ nyK. *kuas* «sandbank; flach, untief» RAM. 57. | kP. *kudalam* SZIL. 93. kCarM. *kudaleš* PORK. 24. kUr. *kudalgš* WICHM. 216. «fut, vágat, nyargal» ~ nyK. *kudaleš*, *-as* «rennen, galoppieren» RAM. 61. | kP. *kudo* «siede u. waschhaus; gebärmutter» SZIL. 94. kUfa *kudō* «ház» PAAS. KSz. II. 206. kCarM. *kuđā* id. PORK. 26. kUr. *kudā* «kunyhó» WICHM. 229. ~ nyK. *kudā* «ház» RAM. 57. | kP. *kujam* «den beischlaf ausüben» SZIL. 95. ~ nyK. *kuias* id. RAM. 58. | kP. *ku'kšo* SZIL. 96. kCar. *ku'kšō* PORK. (U.) 39. (M.) 21. kUr. *kukšš* WICHM. 208. «száraz» ~ nyK. *kukšš* id. RAM. 58. | kP. *kuktem* «összekuszál» SZIL. 96. ~ nyK. *kuktaš* id. RAM. 58. | kP. *kup* GEN. 72. kUr. kCar. *kup* WICHM. FUF. VII. 42. «mocsár» ~ nyJar. nyK. *kup* id. WICHM. FUF. VII. 42. | kP. *kurnāž* GEN. 1. kUr. *kurnāž* WICHM. 208. «holló» ~ nyK. *ku'rnāž* id. RAM. 58. | kP. *kuram* «életkor» SZIL. 100. kCarM. *kurmeš* (lat.) PORK. 26. ~ nyK. *kurām* «jahrhundert, zeitalter, lebenszeit, ewigkeit» RAM. 59. | kP. *kuškam* «nö»; *kuštem* «növeszt, fölnevel» SZIL. 102. ~ nyK. *kuškam*, *-as* «nö»; *kuštem* «erziehen, grossziehen» RAM. 59. | kP. *kuštem* SZIL. 102. kCarM. *kušta* (3. pers.) PORK. 26. kUr. *kuršten* (hat. igenév) WICHM. 213. «tánczol» ~ nyK. *kuštem*, *-as* id. RAM. 59. | kP. *kuštalyā* «könnyű» SZIL. 102. kUr. *kuštālyā* «könnyűség» WICHM. 220. ~ nyK. *kuštālyā* «könnyű, gyöngye» RAM. 59. | kP. *kut* GEN. 7. kCarM. *kut* PORK. 27. kUr. *kut* WICHM. 227. «hat» ~ nyK. *kut* id. RAM. 59. | kUfa *kutkəš* «sas» PAAS. s-laute 28. ~ nyK. *kutškəz* id. RAM. 59. | kP. *kužo* GEN. 66. kUfa *kužō* PAAS. KSz. II. 127. kCarM. *kužā* PORK. 13. 46. *kužužā* (3. sz. birt. raggal) PORK. 48. kCarU. *kužu* PORK. 20. kUr. *kužu* WICHM. 206. «hosszú» ~ nyK. *kužš* id. RAM. 60. | kP. *lu* «csont» GEN. 4. kCarM. *luđamə* «szálkátlan (hal)» PORK. 27. ~ nyK. *lū* «knochen, bein» RAM. 71. | kP. *lu* «tíz» GEN. 73. ~ nyK. *lu* RAM. 10. | kP. *ludo* SZIL. 117. kCarM. *luđā* PORK. 1. «szürke» ~ nyK. *ludā*

id. RAM. 71. | kP. *muš* «csepü, kócz» SZIL. 130. kUr. *muš* «kócz» WICHM. 213. ~ nyK. *muš* «werg, hode, fasern» RAM. 80. | kP. *mužeděš* (3. pers.) «jósol» GEN. 4. *mužanše* «jós» SZIL. 131. ~ nyK. *mužedäš* «zaubern, wahrsagen; ahnen» RAM. 81. *mužan* «zauberer» RAM. 81. | kP. *nuđo* «jüngere schwester des mannes od. der frau» SZIL. 138. ~ nyK. *nuđđ* «schwester des mannes» RAM. 88. | kP. *nuž* «csalán» GEN. 1. ~ nyK. *nùž* id. RAM. 88. | kP. *nuž* «csuka» GEN. 27. ~ nyK. *nùž* id. RAM. 87. | kP. *pu* GEN. 66. kUfa *pu* PAAS. KSz. II. 35. kCar. *pu* PORK. (M.) 26. (U.) 23. kUr. *pu* WICHM. 212. «fa» ~ nyK. *pu* id. RAM. 105. | kP. *puem*, *pualam* (frequ.) «fú» SZIL. 178. ~ nyK. *pualas* «anschwellen» RAM. 105. | kP. *puem* SZIL. 178. kUfa *pū* (imp.) PAAS. KSz. II. 127. kCarM. *ok pu* (tag. rag. 3. pers.) PORK. 22. kUr. *ok pu* WICHM. 210. ~ nyK. *puem*, *-as* «geben, belohnen, erweisen, abgeben» RAM. 105. | kP. *pulás* «hónalj, väll» SZIL. 182. kE. *pulukš* «felső kar» BUD. CserSz. 76. ~ nyK. *pu'lás* «väll» RAM. 106. | kP. *puštam* SZIL. 186. kCarM. *puštəm* (præt. 3. pers.) PORK. 5. «megöl» ~ nyK. *puštas* id. RAM. 106. | kP. *pušto* «dicker brei aus gekochtem u. gemahlenem getreide» SZIL. 186. ~ nyK. *puštō* «gedörertes hafermehl» RAM. 106. | kP. *ru* «kovász» 190. ~ nyK. *ru* «hefe» RAM. 115. — kP. *ruas* GEN. 25. kCarM. *ruas* PORK. 24. kE. *ruakš* BUD. CserSz. 87. «kovász», kUr. *ruas* «kelő tészta» WICHM. 214. ~ nyK. *ruas* «tészta, kovász» RAM. 115. | kP. *šu* «korpa» SZIL. 230. kUfa *šū* «zabkorpa» PAAS. s-laute 40. kUr. *šu* «polyva» WICHM. 210. ~ nyK. *šu* «korpa» RAM. 136. | kP. *šu: ime šu* «tűfok» SZIL. 230. ~ nyK. *im-š u ž* (3. sz. birt.-raggal) id. RAM. 137. | kP. *šuas* (inf.) GEN. 4. kCarN. *šues* (3. pers.) PORK. 38. «gyalul» ~ nyK. *šuum*, *-as* «schneiden, zuschneiden» RAM. 136. | kCarM. *šun* (hat. igenév) «gähren» PORK. 51. ~ nyK. *šuum*, *-as* id. RAM. 136. | kCarM. *šua* «dob, vet» PORK. 22. ~ nyK. *šuem*, *-as* id. RAM. 136. | kP. *šubžš* «tömlő» SZIL. 239. ~ nyK. *šubžš* «blasebalg, lederne sack, schlauch, stiefelstulpe» RAM. 136. | kP. *šudalam* «szid, megátkoz» SZIL. 232. kUr. *šudās* «átok» WICHM. 211. ~ nyK. *šuda'las* «zanken, einen verweis geben» RAM. 136. | kP. *šudo* SZIL. 233. kM. *šūđo* WICHM. FUF. VI. 36. kCarM. *šudō* PORK. 24. 26. kUr. *šudđ* WICHM. 224. «fű, széna» ~ nyK. *šudđ* id. RAM. 136. | kP. *šukš* GEN. 58. kUfa *šukš* PAAS. KSz. II. 201. kCarM. *šuržš* PORK. 27. «féreg» ~ nyK. *šukš* id.

RAM. 137. 219. | kP. *šuko* SZIL. 234. kUfa *šukø* PAAS. KSz. II. 131. kCarM. *šukə* PORK. 6. kUr. *šukə* WICHM. 207. «sok» ~ nyK. *šukə* id. RAM. 137. | kP. *šulam* «metsz, szel, szab» SZIL. 234. ~ nyK. *šulaš* «scheren, nehmen» RAM. 137. | kP. *šuldo* SZIL. 235. kCarM. *šuldə* PORK. 52. kUr. *šuldə* WICHM. 212. «olcsó» ~ nyK. *šulədə* id. RAM. 137. | kP. *šun* GEN. 23. kM. kCar. kUr. *šun* WICHM. FUF. VI. 24. «agyag» ~ nyK. *šun* id. RAM. 137. nyJar. *šun* id. WICHM. FUF. VI. 24. | kP. *šur* GEN. 7. kCarM. *šur* PORK. 25. kUr. *šur* WICHM. 214. «szarv» ~ nyK. *šur* id. RAM. 137. | kP. *šurno* GEN. 55. kUfa *šurnø* PAAS. KSz. II. 129. kCarM. *šurnə* PORK. 25. «gabona» ~ nyK. *šurnə* id. RAM. 137. | kCarM. *šuršə* «bolba» PORK. 25. ~ nyK. *šuršə* id. RAM. 137. | kP. *šuzo*, *šujzo* SZIL. 239. kUfa *šuzo*, *šujzo* PAAS. s-laute 46. kM. *šùžø*, kCar. kUr. *šùžə* id. WICHM. FUF. VI. 37. «fajdkakas» ~ nyK. *šuzə* RAM. 123. *šùžə* WICHM. FUF. VI. 37. nyJar. *šùžə* WICHM. FUF. VI. 37. id. | kUfa *šuz* «poröses, knorpelartiges ende eines knochens» PAAS. s-laute 27. ~ nyK. *šuz* «loch; porosität», *šəkdər-šuz* «die kleinen löcher od. blasen im brote» RAM. 27. | kP. *šuzem* SZIL. 239. kUfa *šuzen* (hat. igenév) PAAS. KSz. II. 206. kCarM. *šuzen* PORK. 6. «éhezik» ~ nyK. *šuzam*, *-aš* id. RAM. 138. | kP. *tumo* GEN. 15. kCar. *tumə* PORK. (M.) 25. (U.) 35. kUr. *tùmə* WICHM. 214. «cserfa, tölgyfa» ~ nyK. *tumə* id. RAM. 154. | kP. *tuməš* SZIL. 260. kCarM. *tuməš* PORK. 58. «folt» ~ nyK. *tuməš* «lumpen, fetzen» RAM. 154. | kP. *tup* «hát» GEN. 60. *tupən* «háttal fordulva» GEN. 59. kUfa *tupən* id. PAAS. KSz. II. 206. kCarM. *tup* «hát» PORK. 23. kUr. *tup* id. WICHM. 207. ~ nyK. *tup*; *tupən* id. RAM. 154. | kP. *tur* «alap» SZIL. 262. ~ nyK. *tur* id. RAM. 154. | kP. *tuto* «tömött. szilárd» SZIL. 265. ~ nyK. *tutə* «érett (gyümölcs)» RAM. 154. | kP. *čucam* «üt» SZIL. 27. kM. *tšutšam*, kCar. *tu.tšam*, kUr. *tšutšam*, *tu.tšam* «einen schlag versehen» WICHM. FUF. VI. 28. ~ nyK. *tšutšam* id. WICHM. FUF. VI. 23. [*tšutšam*, *-aš* «treffen» RAM. 158.], nyJar. *tutšam* «treffen» WICHM. FUF. VI. 28. | kP. *u* SZIL. 266. kCarM. *u* PORK. 20. kUr. *u* WICHM. 207. «új» ~ nyK. *u* id. RAM. 159. *uj* NyK. XXXVIII. 191. | kP. *ukš*, *uzš* SZIL. 268. kCarM. *uγəš* PORK. 24. kUr. *ukš* WICHM. 214. «ág» ~ nyK. *ukš* id. RAM. 159. | kP. *ulam*, *ulat*, *ulo* GEN. kCarM. *ulə* PORK. 49. kUr. *ulə* WICHM. 207. «van» ~ nyK. *ulə* id. RAM. 160. | kP. *upš* «sapka»

SZIL. 271. kCarM. *uβəš* «főkötő, sapka, kalap» PORK. 25. kUr. *up⁹šə* «sapka» WICHM. 223. 231. ~ nyK. *up⁹š* (elavult) id. RAM. 160. | kP. *ur* GEN. 10. kCarM. *ur* PORK. 45. «mókus» ~ nyK. *ur* «mókus; fillér, garas» RAM. 160. | kP. *urməžam* SZIL. 272. kUr. *urməžəš* WICHM. 208. «vonít» ~ nyK. *ur⁹məžam* «schreien, winseln, heilen, bellen» RAM. 160. | kP. *užam* SZIL. 275. kCarM. *užat* (2. pers.) PORK. 22. kUr. *užat* WICHM. 210. «lát» ~ nyK. *užam*, *-aš* id. RAM. 160.

Az *u* hang megmaradt mindkét nyelvjárásban.

K. *u* ~ nyK. *ə*.

45. kP. *nuno* GEN. 3. kCar. *nu'nə* PORK. 7. «azok» ~ nyK. *nənə* id. RAM. 87. | kP. *tu*, *tudo* SZIL. 256. kUr. *tu* WICHM. 207. *tùdə* 209. kCar. *tu'də* PORK. 34. 36. «az» ~ nyK. *tə* RAM. 144. *tədə* 145. id. | kP. *tuštam*, *tuštem* «kitalálásra föläd» SZIL. 264. kP. *tušto* GEN. 45. kUr. *tuštə* WICHM. 212. «rejtvény», *tuštəšəm* (præt. 1. pers.) «találós mesét föläd» WICHM. 217. ТРОИЦКІЙ *tušl-* «figyel, kikutat» SZIL. 264. ~ nyK. *təšləš* «genau betrachten, ausspähen, ausforschen» RAM. 146.

K. *u* ~ Ny. *ə* (nyJar. *ə* is).

46. kP. *βurɣem* GEN. 63. kCarM. *βurɣem* PORK. 7. «ruha» ~ nyK. *βə'ɣəm* id. RAM. 17. — kP. *urɣem* SZIL. 272. kCarU. *urɣa* (3. pers.) PORK. 44. «varr» ~ nyK. *ə'ɣem*, *-aš* id. RAM. 165. | kP. *βučem* «vár» SZIL. 287. kCarM. *βučales* (frequ. 3. pers.) PORK. 47. ~ nyK. *βəčləš* id. RAM. 17. | kP. *kudo* «ki?» GEN. 32. kCarM. *kuš* «hova» PORK. 1. ~ nyK. *kədə* «ki?» RAM. 61. *kəš* «hova» RAM. 174. | kP. *kuβa* «öregasszony» GEN. 1. kCarM. *kuβa* PORK. 1. kUr. *kuβa* WICHM. 212. ~ nyK. *kəβə* «weib des vatersbruders; tante (in allg.)» RAM. 61. | kUr. kCar. *kùβəl* «wasserblase» ~ nyK. *kəβəl* [nyJar. *kə'βəl*] id. WICHM. FUF. VII. 51. | kP. *kudašes* (3. pers.) GEN. 5. kCarM. *kudašəna* (plur. 1. pers.) «ruháját leveti» PORK. 3. ~ nyK. *kəda'səš* id. RAM. 61. | kP. *kum* GEN. 31. kUfa *kum* PAAS. KSz. II. 206. kCarU. *kum* PORK. 35. kUr. *kum* WICHM. 219. «három» ~ nyK. *kəm* id. RAM. 61. | kP. *kumem* «(szemet) huny» SZIL. 97. ~ nyK. *kə'məš* «blinzeln; zucken» RAM. 61. | kP. *kumalam* «meghajtja magát» SZIL. 97. kUfa *kumales* PAAS. KSz. II. 125. kUr. *kumales* «hajlong» WICHM. 213. ~ nyK. *kəma'ləš* «sich verbeugen» RAM. 61. | kP. *kuməda*

GEN. 46. kCarU. *kumda* PORK. 18. «széles» ~ nyK. *kām^{ndā}* «breit, weit» RAM. 62. | kP. *kumāk* «fölfordulva, arcczal lefelé» SZIL. 97. kCarM. *kumākte'n* (hat. igenév) «megfordít» PORK. 26. kUr. *kūmākten* id. WICHM. 215. ~ nyK. *kāmāk* «um; umgewendet» RAM. 62. | kP. *kumāž* GEN. 77. kCarM. *kumāž* PORK. 33. «nyírfahéj» ~ nyK. *kā'māž* id. RAM. 62. | kP. *kuralam* «szánt» SZIL. 99. ~ nyK. *kāra'laš* id. RAM. 63. | kP. *kurkalem* «fut» SZIL. 100. kCarU. *kurkalem* «lovat hajt» PORK. 38. ~ nyK. *kāryāžas* «rennen, laufen» RAM. 63. | kP. *kurāk*, *kuruk* SZIL. 100. kCarM. *kurāk* PORK. 18. kCar. *kuruk* PORK. (M.) 46. (U.) 35. kUr. *kūrāk* WICHM. 222. «hegy» ~ nyK. *kā'rāk* id. RAM. 63. | kP. *kuškedam* «tép, szakít» SZIL. 102. ~ nyK. *kāškedām* id. RAM. 64. | kP. *kuškōžam* «lovagló formán ül» SZIL. 102. ~ nyK. *kāškōž* «reitend, rittlings»; *kāškōžas* «sich auf das pferd setzen, zu reiten anfangen» RAM. 64. | kP. *kuškōžmo* «kedd» SZIL. 102. ~ nyK. *kāškōžmā* id. RAM. 64. | kP. *kut* SZIL. 103. kCarM. *kut* PORK. 25. kUr. *kut* WICHM. 213. «hosszúság» ~ nyK. *kāt* id. RAM. 64. | kP. *kučem* «fog, tart, használ, bír» SZIL. 93. kCarM. *kuče'n* (præet. 3. pers.) PORK. 2. kUr. *kučšas* WICHM. 225. «fog» ~ nyK. *kāčšas* «tart, bír; fog» RAM. 65. | kE. *kužam* «hugyoz», *kuž-βūt* «húgy» BUD. CserSz. 27. ~ nyK. *kōžas*, *kōžβot* id. RAM. 65. | kP. *ludam* «olvas, számlál» SZIL. 116. kCarU. *lu'dān* (hat. igenév) PORK. 17. kUr. *ludam* WICHM. 228. ~ nyK. *lōdam*, *-as* id. RAM. 72. | kP. *ludo* «récze» GEN. 47. «lúd» GEN. 60. kCarM. *lu'dā* «récze» PORK. 25. kUr. *ludā* id. WICHM. 218. ~ nyK. *lōdā* «récze»; *lōdi'ye* «kis récze» RAM. 73. | kP. *lu'em* «kever» SZIL. 117. ~ nyK. *lā'em*, *-as* «kneten, treten; umrühren, umrütteln» RAM. 73. | kCarM. *lui* PORK. 34. kUr. *lui* WICHM. 231. «nyest» ~ nyK. *lāi* id. RAM. 73. | kP. *luktam* SZIL. 117. kCarM. *lukta'm* PORK. 27. kUr. *lukteš* (3. pers.) WICHM. 208. «kivisz, kihúz, kinyújt» ~ nyK. *lōktaš* «hin-austragen, -führen» RAM. 73. | kP. *lum* GEN. 47. kCarM. *lum* PORK. 8. kUr. *lum* WICHM. 206. «hó» ~ nyK. *lōm* id. RAM. 73. | kP. *lume-kož*, *lume'jož* «boróka» SZIL. 118. ~ nyK. *lōmā'jož* id. RAM. 73. | kP. *lupš*, *lušš* SZIL. 119. kCarU. *luβāš* PORK. 16. kUr. *lup⁹š* WICHM. 224. kE. *rupš* (TROICKIJ) SZIL. 191. «harmat» ~ nyK. *lāp⁹š* id. RAM. 73. | kP. *lupš* SZIL. 119. kCarM. *luβš* PORK. 23. *luβāš* 24. kUr. *lup⁹š* WICHM. 237. «ostor» ~ nyK. *lāp⁹š* id. RAM. 73. | kP. *mundra* GEN. 39. kCarU. *mundāra* PORK. 41. kUr. *mundra*

WICHM. 212. «gombolyag» ~ nyK. *mā'ndāra* id. RAM. 82. | kP. *mu'ni* «fekete béka» SZIL. 129. ~ nyK. *mā'ni* «kröte» RAM. 82. | kP. *muno* «tojás, mony» SZIL. 129. kCar. *munā* PORK. (M.) 47. (N.) 28. kUr. *mūnā* WICHM. 212. «tojás» ~ nyK. *mā'nā* id. RAM. 82. | kP. *muškam* SZIL. 130. kUr. *muškān* (hat. igenév) WICHM. 241. «mos» ~ nyK. *mā'skaš* «überspülen, waschen» RAM. 83. | kP. *muškāndo* «ököl» SZIL. 131. ~ nyK. *mā'skāndā* id. RAM. 83. | kP. *mučāš* «vég, csúcs; folyó felső folyása, forrása» SZIL. 128. *mučno* (loc.) «végig, hosszában», *mučko* (lat.) «át», *mučan* (lat.) «végén», SZIL. 127. kUfa *mučko* (lat.) PAAS. KSz. II. 130. kUr. *mučšāš* WICHM. 244. ~ nyK. *mā'sšāš* «ende, schluss»; *mā'sšan*, *mā'skō*, *mā'sšāts* RAM. 83. | kP. *mužo* «betegség; gonosz szellem» SZIL. 131. ~ nyK. *māž* «betegség, láz» RAM. 84. | kP. *nulem* «nyal» SZIL. 139. ~ nyK. *nālem*, *-aš* id. RAM. 88. | kP. *nur* GEN. 12. kCarM. *nur* PORK. 24. kUr. *nur* WICHM. 234. «mező, szántóföld» ~ nyK. *nār* id. RAM. 88. | kP. *pudeštam* «csattog, sistereg; rá-rivall, czivakodik» SZIL. 179. ~ nyK. *pāde'stāš* «zerspringen, zerreißen, bersten (mit geräusch)» RAM. 108. | kP. *pudārjo* «darab, morzsa» SZIL. 179. kCarM. *pudārjo* «darab» PORK. 54. kCarN. *pudūrjo* «forgács» PORK. 42. ~ nyK. *pā'dārjāš* «bisschen, krümmchen» RAM. 108. — kP. *pudārjem* «eltörik, megreped, forgácsolódik» SZIL. 179. kCarM. *pudārjen* (praet. 3. pers.) PORK. 35. ~ nyK. *pā'dārjāš* «brechen, zerbrechen; sich biegen» RAM. 138. — kP. *pudārtem* «tör, darabol» SZIL. 179. ~ nyK. *pā'dārtaš* «tör, széttör» RAM. 108. | kP. *pun* «toll, szőr» SZIL. 182. kUfa *pun* «haj» PAAS. KSz. II. 124. kCar. *pun* PORK. (M.) 24. (U.) 28. «toll, szőr» ~ nyK. *pān* «haj, toll» RAM. 108. | kP. *punem* SZIL. 182. kCarM. *punaš* (inf.) PORK. 52. «fon» ~ nyK. *pānem*, *-aš* «winden, zwirnen, flechten» RAM. 108. | kP. *pundaš* SZIL. 182. kCarU. *pundaš* PORK. 43. «fenék, alja, vége vminek» kUr. *pundaš* «fenék» WICHM. 212. ~ nyK. *pāndaš* «fenék» RAM. 108. | kP. *purem* SZIL. 183. kCarM. *pura* (3. pers.) PORK. 25. kUr. *purā* WICHM. 214. «bemegy, befér» ~ nyK. *pārem*, *-aš* id. RAM. 109. kP. *puram* «harap, rág» SZIL. 183. kCarU. *purleš* (frequ. 3. pers.) PORK. 23. kUr. *ok pūrāl* (tag. rag. 3. pers.) «mar (kutya)» WICHM. 215. ~ nyK. *pāram*, *-aš* «rág, eszik, harap» RAM. 109. | kP. *puš* GEN. 68. kCarM. *puš* PORK. 48. «csónak» ~ nyK. *pāš* id. RAM. 110. | kP. *puškādo* GEN. 66. kCarU. *puškādo* PORK. 42. «puha» ~

nyK. *pāškādō* «weich, sanft, nachgiebig» RAM. 110. | kP. *puč* «szár; súp» SZIL. 178. kCarM. *šāma-βuč* «schilf» (*šāma* [tat.] «sína») PORK. 24. ~ nyK. *pālš* «stengel, rohr» RAM. 110. | kP. *pučem* «apad, fogy, elpárolog» SZIL. 178. ~ nyK. *pātšam*, -aš «abdunsten, sich senken (wasser), mager werden (vieh)» RAM. 110. | kP. *šujem* SZIL. 233. kM. *šujēm* WICHM. FUF. VI. 24. kCar. kUr. *šujēm* «kinyujt» ~ nyK. *šājēm* «faden von der länge eines nadelhubes» [nyJar. *šūjēm* «kinyujt»] WICHM. FUF. VI. 24. | kP. *šulem* SZIL. 234. kUfa *šulem* PAAS. s-laute 19. kM. *šul* WICHM. FUF. VI. 19. | kCarM. 32. *šulem* PORK. 32. «olvad» ~ nyK. *šālaš* id. RAM. 139. | kP. *šuldār* «szárny, úszószárny» SZIL. 235. kCarU. *šuldār* PORK. 16. kUr. *šuldār* WICHM. 217. «szárny» ~ nyK. *šāldār* «flügel, fittich» RAM. 139. | kP. *šuggaltam* SZIL. 236. kUfa *šuggaltam* «arczraesik, alábukik» PAAS. s-laute 21. ~ nyK. *šāngem*, -aš «stossen, umfällen»; *šāngaltam*, -aš «stolpern, fallen» RAM. 139. | kP. *šupšam* GEN. 15. *šupšam* GEN. 46. «húz, szopik, dohányoz, tubákol», *šupšalam* «csókol» SZIL. 236. kUfa *šupšam* PAAS. s-laute 105. kCarM. *šupšam* PORK. 24. kCarU. *šupšam* PORK. 28. kUr. *šupšam* WICHM. 212. «húz, szopik, dohányoz, tubákol» ~ nyK. *šāpšam*, -aš «húz, szopik, dohányoz» RAM. 139. | kUfa *šurem* «(im mörser) stossen, stampfen» PAAS. s-laute 135. ~ nyK. *šārem*, -aš «stossen, bleuen, stechen, stecken» RAM. 140. | kP. *šurmayše* (RINGW.) SZIL. 237. kM. *šurmaγšē* WICHM. FUF. VI. 23. kCarU. *šurmaygeš* PORK. 17. kCar. *šurmaγšē* WICHM. FUF. VI. 23. «hiúz» ~ nyK. *šārmā* id. [nyJar. *šōrmo* id.] WICHM. FUF. VI. 23. | kP. *šūžar* GEN. 5. kM. *šūžar* WICHM. FUF. VI. 19. kCar. *šūžar* PORK. (M.) 47. (U.) 37. «hug» ~ nyK. *šāžar* id. RAM. 140. | kP. *tūβār* SZIL. 258. kCar. *tūβār* PORK. (M.) 31. (U.) 29. kUr. *tūβār* WICHM. 209. «ing» ~ nyK. *tāγār* «ing; fehérnemű» RAM. 155. | kP. *tul* SZIL. 259. kUfa *tul* PAAS. KSz. II. 127. kCar. *tul* PORK. (M.) 24. (U.) 23. kUr. *tul* WICHM. 208. «tüz» ~ nyK. *tāl* id. RAM. 155. | kP. *tunemam* SZIL. 261. kCarM. *tunemaš* PORK. 12. «tanul, megszokik» ~ nyK. *tāmdāš* «tanul», *tāmdāš* «tanít» RAM. 156. | kP. *turžam* «dörzsöl» SZIL. 264. ~ nyK. *tāržam*, -aš «zerknittern, zerdrücken» RAM. 156. | kP. *tuškaltem* «bemárt» SZIL. 264. ~ nyK. *tāškaš* «ankleben, befestigen», *tāškałtaš* «sich festkleben; kleben, sitzen bleiben» RAM. 156. | kP. *čumem* SZIL. 28. kM. *tšumēm*, kCar.

kUr. *tšumë'm* WICHM. FUF. VI. 28. «megrúg» ~ nyK. *tšəmasʰ* id. RAM. 158. *tšəmëm*, nyJar. *tsəmëm* id. WICHM. FUF. VI. 28. | kP. *uðəlam* SZIL. 267. kCarM. *u'ðələn* (hat. igenév) PORK. 16. «imádkozik» ~ nyK. *əðələš* id. RAM. 164. | kCarM. *užra* PORK. 31. kUr. *užra* WICHM. 240. «bunda» ~ nyK. *əžrə* «báránybórból való bunda» RAM. 165.

A keleti nyelvjárások őrizték meg az eredeti hangot.

K. *u* ~ Ny. *ə*.

47. kCarM. *juł* PORK. 21. kCarU. *d'ul* PORK. 16. «Volga (folyó)» ~ nyK. *žəl* id. RAM. 30. | kP. *jumo* GEN. 2. kUfa *jumo* PAAS. NyK. XXXVII. 15. kCarM. *ju'mə* PORK. 8. kCar. *d'umə* PORK. (M.) 22. (U.) 35. kUr. *jumə* WICHM. 207. «isten» ~ nyK. *žəmə* id. | kP. *šuja* «a kakas sarkantyúja» SZIL. 233. ~ nyK. *šəja* id. RAM. 132.

Az eredeti hang itt is az *u*; a redukált hang *ə* színe az előtte vagy utána levő *j* hang miatt jött létre.

kP. *u*, nyK. *u*, *ə* ~ kUr. kCar. *o*.

48. kP. *luškədo* SZIL. 119. nyK. *ləškəðə* RAM. 74. «gyenge» ~ kE. *loškudo* BUD. CserSz. 90. | kP. *mudo* «eine beere, die hinter der Ufa wächst (heidelbeere, schwarzbeere)» SZIL. 128. kM. *mù'ðə*, nyK. nyJar. *mù'ðə* ~ kUr. kCar. *mə'ðə* «heidelbeere, blaubeere (vaccinium myrtillus)» WICHM. NyK. XXXVIII. 273. | kP. *pul-βuj* GEN. 53. nyK. *pul-βui* RAM. 106. «térd» ~ kE. *polvuj*, *polbä* SZIL. 181. id. | kP. *run* SZIL. 191. nyK. *run* RAM. 115. «takony» ~ kE. *ron* «turha» BUD. CserSz. 86.

kP. kCar. *ə* (kUr. *ə*, *ə̄*, *ə̂*) ~ Ny. *ə*.

49. kP. *ərβeže* GEN. 71. *rβeže* GEN. 192. [*urβeže* GEN. 59.], kUfa *ərβeže* PAAS. KSz. II. 131. kCar. *ərβe'zə* PORK. (U.) 28. (N.) 11. kUr. *ərβežə̄* «fiatal, ifjú» WICHM. 229. ~ nyK. *ərβə'zə* id. RAM. 21. | kP. *əstem* SZIL. 45. kUfa *əšte* (imp.) PAAS. KSz. II. 124. kCarU. *əšta* (3. pers.) PORK. 25. kUr. *əštə* WICHM. 213. «csinál» ~ nyK. *əštəš*, *əštəš*, *əstem* id. RAM. 22. | kP. *jar* GEN. 28. kCarM. *d'ər* PORK. 26. «kör; körül», kCarN. *kum d'ər* «háromszor» PORK.

19. kUr. *jār* «kerület» WICHM. 218. ~ nyK. *iar* «im kreise herum, rund, um; krümmung, umweg» RAM. 30. | kP. *kadal* GEN. 17. kCarU. *kada'l* PORK. 28. kUr. *kadal* WICHM. 223. «a test dereka, közepe, lágyék» ~ nyK. *kādäl* «die hüfte»; *kādäläs* «középső» RAM. 46. | kCarU. *opsa-käl* «klammer an der tür» PORK. 28. kUr. *opsä-käl* «ajtófogantyú» WICHM. 212. ~ nyK. *käl* «fogantyú» RAM. 46. | kP. *kälmem* «fázik»; *kälme* «fagyott, fagy» SZIL. 79. kUr. *kälmen* «fagyva» WICHM. 215. ~ nyK. *kälmäš* «erfrieren»; *kälmao* «erfrozen» RAM. 46. | kP. *kälamde* SZIL. 79. kCarU. *kälamda* PORK. 28. «köldök» ~ nyK. *kälomda* id. RAM. 46. | kP. *-kän* (encl.) GEN. 15. kCarU. *kän* PORK. 23. kUr. *kän* WICHM. 206. «ha» ~ nyK. *kän*, *känä* RAM. 46. *kün*, *künä* RAM. 50. «wenn, als» | kCarN. *käskem* «dob, önt» PORK. 11. kUr. *käškäs* WICHM. 209. ~ nyK. *käškem*, *-äs* «dob»; *käškäläs* «önt» RAM. 48. | kP. *käškar* «motolya; seite, die seiten eines geschirrs, eines kastens» SZIL. 81. ~ nyK. *käškür* «eine rolle zum aufwickeln des fadens» RAM. 48. | kP. *näl* GEN. 7. kCarM. *näl* PORK. 24. kUr. *näl* WICHM. 213. «négy» ~ nyK. *näl* id. RAM. 87. | kP. *nälälge* «sima» SZIL. 137. ~ nyK. *nälälge* «weich, glatt» RAM. 87. | kP. *šarale* SZIL. 220. kUfa *šarale* PAAS. s-laute 59. «szömörce» ~ nyK. *šaral* id. RAM. 130. | kP. *šalam* SZIL. 220. kCarM. *šalan* (hat. igenév) PORK. 58. «elrejtőzik» ~ nyK. *šäläs* id. RAM. 130. | kP. *täläze* SZIL. 249. kCarU. *tälza* PORK. 18. kCarM. *tälza* PORK. 25. 31. kUr. *tälzä* WICHM. 214. «hold, hónap» ~ nyK. *tälza* id. RAM. 145.

Kétségtelen, hogy már az eredeti vokális redukált volt. Színezetét az anyag alapján nem lehet megállapítani.

K. *ə* (= *ə*, *ä*, *ä*) ~ Ny. *ä*.

50. kP. *jäβäst* «titkon» SZIL. 54. ~ nyK. *jäβärt* «heimlich; geheimniss»; *jäβäst* «schweigt, nicht geplaudert!»; *jäβäžgè* «heiml.ch, still» RAM. 30. | kCar. *d'ada'l* «boeskor (hársból)» PORK. (M.) 26. (U.) 39. ~ nyK. *jädal* id. RAM. 30.

A redukált magánhangzó hátsó képzésű volt (*ä*), mely az előző *j* hang hatása folytán változott meg.

K. ə (= ə, ē, ē) ~ Ny. ʔ.

51. kP. *jəda* (postp.) «-nként; valahányszor (part. után)» GEN. 74. ~ nyK. *ĩdè* id. RAM. 32. | kP. *jəl* «esőféreg» SZIL. 52. ~ nyK. *ĩl* id. RAM. 32. | kP. *jəle* «nemsokára, hamarost» SZIL. 52. ~ nyK. *ĩle* id. RAM. 32. | kP. *jəlme* GEN. 73. *ńəlme* SZIL. 136. kUfa *jəlme* PAAS. KSZ. II. 127. kCarM. *jəlmə* PORK. 30. kCarU. *d'əlmə* PORK. 15. 27. kUr. *jəlmə* WICHM. 214. «nyelv» ~ nyK. *ĩlmə*, «zunge, sprache, glockenschwengel» RAM. 32. 216. | kP. *jəpš* SZIL. 53. *jəpš* GEN. 52. «fulánk» ~ nyK. *ĩpš* «lándzsa, nyárs» RAM. 32. | kP. *kəčalam* SZIL. 78. kCarN. *kəčalən* (præt. 3. pers.) PORK. 9. «keres» ~ nyK. *kűš'ə'lam*, -*əš* id. RAM. 50. | kP. *məń* «én» GEN. 7. ~ nyK. *műń* id. [dat. *műl'ə'nem*, *mə'ə'nem*, *mə'ə'ləm*] RAM. 79. | kP. *ńəktam* SZIL. 136. kCarM. *ńəkteš* (3. pers.) PORK. 9. «nyúz» ~ nyK. *űktəš* id. RAM. 89. | kP. *šəndem* SZIL. 231. kCar. *šəndaš* (inf.) PORK. (U.) 34. (M.) 6. kUr. *šəndenə* (plur. 1. pers.) WICHM. 230. «ültet, letesz, állít» ~ nyK. *šəndem*, -*əš* «setzen, legen, bleiben lassen» RAM. 133. | [kP. *tiń* GEN. 1.] (dat.) *talańet* GEN. 66. kUfa *təj* PAAS. KSZ. II. 131. kCar. *təj* HĀM. 5. kUr. *təjə* WICHM. 210. «te» ~ nyK. *tűń* id. [dat. *tű'lanet*, *tű'lanet*, *tűt*] RAM. 146. | kP. *təyga* «bremse (kisebber, als *pormo*; schlagt nicht nieder)» SZIL. 249. ~ nyK. *tűgə* «wespe» RAM. 147.

A redukált vokális ʔ színe részben a közelben levő palatalis mássalhangzó hatása folytán állt elő.

K. ə (= ə, ē, ē) [kM. i] ~ Ny. ə.

52. kP. *ləβəžrem*, *ləβšərem* «elhervad»; *ləβəštem*, *ləβšərtəm* «elhervaszt» SZIL. 113. ~ nyK. *ləβəž'ərem*, -*əš*; *ləβəš'təš* id. RAM. 74. | kP. *pəl* GEN. 58. kCarM. *pəl* PORK. 1. «felhő» ~ nyK. *pəol* id. RAM. 111. | kP. *pələš* «fűl» SZIL. 167. kCarM. *pə'ələš* id. PORK. 1. kCarU. *βədra-pələš* «a vödör füle» PORK. 28. ~ nyK. *pələəš* id. RAM. 111. | kP. *pəžaš* SZIL. 169. kCar. *pəžaš* PORK. (M.) 58. (U.) 35. kUr. *pəžəš* WICHM. 217. «fészek» ~ nyK. *pəžəš* «nest, horst» RAM. 113. | kP. *rəβəž* GEN. 4. kCar. kUr. *rəβəž* [kM. *rűβűž*] WICHM. FUF. VII. 50. «róka» ~ nyK. *rəβəž* id. RAM. 115. nyK. nyJar. *rəβəž* WICHM. FUF. VII. 50.

A labializálódás nyilván az ajakhangú mássalhangzó közel-létének eredménye.

K. *ə* (= *ə*, *ē*, *ê*), kM. *i*, nyJar. *ə* ~ nyK. *ä*.

53. kP. *šəŋšale* SZIL. 222. kUfa *šəŋšale* PAAS. *s*-laute 67. kM. *šəŋšàlê*, kUr. kCar. *šəŋšà'tê*, nyJar. *šəŋzà'èlê* WICHM. FUF. VI. 37. «gyík» ~ nyK. *šàkzšàlê* id. WICHM. FUF. VI. 37.

K. *ə* (= *ə*, *ē*, *ê*) ~ nyK. *e*.

54. kP. *ježəŋ* «sukló, nem, osztály» SZIL. 54. kUr. *jēžēŋ* «izom» WICHM. 223. ~ nyK. *je'žəŋ* «gelenk, exträmitäten» RAM. 30.

kP. *ə* (= *ə*, *ē*, *ê*) ~ kCar. kUr. *ə* (*ê*), *i* ~ Ny. *i*.

55. kUfa *βəle* PAAS. *s*-laute 109. kCarM. *βəlê* «baumsplint, baumsaft» PORK. 47. ~ nyK. *βi'lê* «der saft der bäume unter der rinde» RAM. 14. | kP. *ləšəl* «közeli» SZIL. 112. *ləšne* «közelen» GEN. 59. ~ kCarU. *lišəl* PORK. 44. nyK. *lišəl* «közeli»; *lišnə* (loc.), *liškə* (lat.), *lišəts*, *lišətsən* (abl.), *lišän* (lat.) RAM. 69. | kP. *nə*: *nəŋjət* «senki», *nəmat* «semmi» GEN. 37. kUfa *nə-mat* «semmi», *nə-göjət* «senki», *nə-ŋunamat* «soha» PAAS. FUF. VII. 14. kCarU. *nəmo* PORK. 19. *nəmat* 37. «semmi», kUr. *nə-ŋö* «senki» WICHM. 215. *nəŋunam* «sosem» 211. *nəŋunam-at* id. 210 212. ~ nyK. *ni-ŋü*; *ni-ma-(a)'t* id. RAM. 87. | kP. *nəne* «ezek» SZIL. 137. ~ kE. *nine* (o: *ninə*) id. BUD. CsT. III. 440. nyK. *ninə(-βə'lä)* id. RAM. 87. | kP. *pəštem* SZIL. 168. kUfa *pəšten* (hat. igenév) PAAS. KSz. II. 125. kCarM. *pəštem* PORK. 9. kUr. *pəšta* (3. pers.) WICHM. 209. «letesz» ~ nyK. *pištem*, -*äš* «legen, auflegen» RAM. 101. | kP. *tə* GEN. 6. *təde* GEN. 63. kCar. *tə* PORK. 23. [*tìdə* PORK. 2. 35.], kUr. *tə* WICHM. 233. [*tìdə* WICHM. 239.] «ez» ~ nyK. *tì* (attr.) RAM. 146. *tìdə* (abs.) RAM. 1. | kP. *éla* SZIL. 22. ~ kM. *tšilä*, kMAZ. *tšilä*, nyK. *tsilä* «all, allesammt, sämtlich» WICHM. FUF. VI. 29. nyK. *tsi'lä* «all» RAM. 152.

K. *ə* (= *ə*, *ē*, *ê*) ~ nyK. *ü*.

56. kP. *məlande* GEN. 52. kUfa *məlande* PAAS. KSz. II. 37. kUr. *məlandə* WICHM. 207. kCar. *məla'nđə*, *mła'nđə* PORK. 26. «föld» ~ nyK. *müländə* id. RAM. 81.

A többi szótag magánhangzója.

A többi szótagban már nem oly változatos a cseremisiz magánhangzórendszer, mint az elsőben. Nem is igen van hosszabb tőszó két szótagúnál; a háromtagúakban már legtöbbször valami képző lappang. Mindössze az *a* (ä), *e* és *a* redukált hangok fordulnak elő az elsőn túl levő szótagban; a többi hang csak újabb fejlődés eredménye.

a (ä).

57. Ilyen szók a következők: nyK. *βa'dār* RAM. 9. kP. *βodar* GEN. 24. «tölgy» | nyK. *βaštar* RAM. 10. kUr. *βaštar* WICHM. 226. kCar. *βaštar* PORK. 34, 47. «jávör» | nyK. nyJar. *tsa'ma*, kUr. kCar. *tšoma* kM. *tšoma*, kMAZ. *tšoma* WICHM. FUF. VI. 34. kP. *ćoma* GEN. 57. «csikó» | nyK. nyJar. *tsa'ra*, kCar. *tšar*, kUr. *tšora*, kM. *tšora*, kMAZ. *tšora* WICHM. FUF. VI. 30. kP. *ćora* SZIL. 26. «häutchen» | nyK. *tsa'rya*, kUr. kCar. *tšarya*, kM. *tšarya*, kMAZ. *tšarya* «átható, éles (hang, szem)» WICHM. FUF. VI. 34. | nyK. *tsaž*, *tsažgata* «scharf, herb, sauer», kUr. *tšažya*, *tšažyata* «heiser (von der stimme)», kMAZ. *tšažya* «scharf, herb, sauer (von der bodenbeschaffenheit)» WICHM. FUF. VI. 34. | nyK. *tšakata* «dicht, fest, kompakt», kCar. *tšoka* «dicht», kM. *tšokata* «dicht u. warm (zeug), voll, satt», kP. *ćok*, *ćoka*, *ćokata* «dick, dicht (brei, kamm, gras)» SZIL. 24. | nyK. *kayga* «hart, steif, dicht», kCar. *kayga* «sovány» PORK. 16. | nyK. *ku'aš* «zátony, sekély» RAM. 57. kUr. *kuas* «sekély, sekélység» WICHM. 220. kE. *kuakš* «gázló, zátony» BUD. CserSz. 26. kP. *kuas* id. GEN. 32. | nyK. *la'saš* RAM. 67. kP. *ložaš* GEN. 47. «liszt» | nyK. *na'maš* «gespaltene junge bäume, zaunstangen» RAM. 85. kE. *noma'kš*, *loma'kš* (TROJCKIJ) SZIL. 138. kP. *lomaš* «pózna, sövénylécz» SZIL. 115. | nyK. *ma'nar* RAM. 77. kP. *monar* GEN. 32. «fenkő» | nyK. *pā'žar* RAM. 110. kP. *pužar* SZIL. 187. «gyalu» | nyK. *šanaβol* RAM. 126. kCar. *šona'n-pal* PORK. 27. 33. «szivárvány» (*pal*, *pəl* «felhő») | nyK. *ša'pšar* «ein ästiges, langes holz an der rieke» RAM. 127. kCar. *šopšar* PORK. 23. kP. *šopšar* SZIL. 228. «létra (ágas fából)».

58. Ha az első szótagban elülképzett magánhangzó van, akkor a nyugati nyelvjárásokban *ä* felel meg a keleti nyelv-

járások *a*-jának; pl. nyK. *ätä* «*atyá*» RAM. 8. ~ kCar. *a,tsä* HÄM. 10. kP. *ača* GEN. 27. id. | nyK. *βä,ä* «*verbrämung mit lämmerfell*» RAM. 12. ~ kP. *βaja* «*hosszú szőr az állatbőrön, gubancz*» GEN. 66. | nyK. nyJar. *tsü,tsü*, kUr. *tsäza*, kCar. *tsä,tsä*, kM. *tsäza*, kMAZ. *tsäzä* «*gyermekjáték, csinos játék-szer; csinos, helyes*» (vö. votj. *tsä,tsä*, *tsä,tsä* «*gyermekjáték*», zürj. *tsä,tsä*, *tsä,tsä* id. (a babát kivéve), zürjUd. még: «*csinos, helyes*») WICHM. FUF. VI. 34. | nyK. *βärä* «*rúd, pózna*» RAM. 12. ~ kUr. *βara* WICHM. 215. kP. *βara* GEN. 69. id. | nyK. *βäräs* «*ölyv*» RAM. 12. ~ kCar. *βaras* PORK. 23. 51. id. kE. *varakš* «*héja*» BUD. CserSz. 78. kP. *βaras* «*sólyom*» GEN. 5. | nyK. *βiäs* «*egyenes; becsületes, igazságos*» RAM. 14. ~ kCar. *βias* PORK. 58. kP. *βijas* SZIL. 281. «*egyenes (fa), igazságos*», kE. *vija:kše* «*összinte, összintség*» BUD. CserSz. 80. | nyK. *iängär* «*rot-hadt, redves (fa)*» RAM. 29. ~ kCar. *jangar* id. PORK. 26. | nyK. *kü,šü* «*nyom, barázda*» RAM. 49. ~ kCar. *kša* SZIL. 78. kP. *kša* GEN. 60. «*nyom*» | nyK. *pə,žä,š* «*nest, horst*» RAM. 113. ~ kUr. *pəžaš* WICHM. 217. kCar. *pəžaš* PORK. 8. kP. *pəžaš* SZIL. 169. «*fészek*» | nyK. *šin,žä*, *šin,žä* RAM. 133. nyK. *šin,žä*, nyJar. *šin,žä*, kUr. *šin,žä*, kCar. kM. *šin,žä* WICHM. FUF. VI. 23. kUfa *šin,žä* PAAS. *s*-laute 34. kP. *šin,žä* SZIL. 217. «*szem*» | nyK. *tingä* «*wespe*» RAM. 147. ~ kP. *təngä* «*bremse*» SZIL. 249.

A hangsúly az ebben a csoportban levő szóknál a keleti nyelvjárásokban a szó utolsó magánhangzóján van, a nyugatiakban ellenben az utolsóelőttin, még akkor is, mikor ez redukált vocalis; de azért legtöbbször félhosszú az utolsó magánhangzó.

e

a) Zárt szótagban.

59. Mindössze néhány szó tartozik ide: nyK. *βär,rem* RAM. 17. *βur,rem* SZIL. 288. «*ruha*» | nyK. *ka,r'em* «*dombos folyópart*» RAM. 38. kUr. *korem* «*folyó*» WICHM. 219. *korēm,štē* (loc.) WICHM. 206. | nyK. *ke,rem* RAM. 45. kCar. *kere,m* PORK. 25. kP. *kerem* SZIL. 75. «*kötél*» | nyK. *re,ren* «*moos, werg; flechte*» RAM. 114. ~ kP. *re,ren,že* SZIL. 189. kCar. *re,ren,žə* PORK. 24. «*moos, flechte*» | nyK. *šo,lem* RAM. 135. kP. *šo,lem* GEN. 58. «*jégeső*» | kUr. *tšētš,ke,m* *kä,žək*, kCar. *tšēktšē* *kä,žək*, kM. *tšētš,ke,m* *kä,žik* «*stieglitz*»

WICHM. FUF. VI. 31. | kM. *šüžye* «szúrás, fájdalom» WICHM. FUF. VI. 33. kP. *šüžye* «oldalszúrás» SZIL. 239.

e van azonkívül még az *-eš* lativusi ragban (a mely a kUr. és kCar.-ban redukált hanggal váltakozik), az 1. és 2. személyű birtokragban, s az 1., 2. és 3. személyű igeragban. WICHMANN-nál *e* (*é*) van az *e* helyén; pl. kP. *kečeš* GEN. 58. kCar. *kečeš* PORK. 1. (és: *ke'češ* PORK. 21.), kUr. *ke'tšęš* WICHM. 237. «napra» | kUfa *lümeš* «névre» PAAS. KSz. II. 206. | nyK. *tä'ręš* «fizetésre» RAM. 144. || kP. *βujem* «fejem» GEN. 6. | kCar. *βüde'm* «vizem» PORK. 25. | kUr. *ięm* «évelem» WICHM. 57. | nyK. *lao mem* «nevem» RAM. 169. || kP. *βujet* «fejed» GEN. 73. | kCar. *βüdet* PORK. 28. kUr. *βüdet* «vized» WICHM. 227. | nyK. *lao'met* «neved» RAM. 74. || nyK. *tšđ'mém*, nyJar. *tsđ'mém*, kUr. kCar. *tšumém*, kM. *tšumém* WICHM. FUF. VI. 32. kP. *ćumem* SZIL. 28. «rúg» || kP. *optet* «ugatsz» GEN. 1. | kCar. *mure't* «énekelsz» PORK. 6. | nyK. *pä'let* «ismersz» RAM. 98. | kUr. *ku'tšęt* «fogsz» WICHM. 211. || kP. *βojžeš* GEN. 3. kCar. *βozeš* PORK. 25. «leszáll» | nyK. *ia'deš* «kérdez» RAM. 169. *kelęš* «kell» RAM. 44. | kUr. *kodeš* «marad» WICHM. 208. (L. még az *-an* végű igék pluralis 1. és 2. sz.-ét, *n*-es praeritivumát, s a desiderativust.)

b) Nyílt szótagban.

60. kP. *oške* GEN. 39. *ške* GEN. 43. kUfa *ške* PAAS. KSz. II. 208. kUr. *ške* WICHM. 210. kCar. *ške* PORK. 23. nyK. *oške* RAM. 185. *ške* RAM. 134. «maga» | kP. *kińe* GEN. 42. kCar. *kāńe* PORK. 24. (acc. *kāńem* PORK. 39.), nyK. *kāńe* RAM. 46. «kender» (vö. md. *kańf*, *kańj* id. PAAS. ML. 63.) | kP. *lume-kož*, *lume-rož* SZIL. 118. nyK. *lme-rož* RAM. 73. «boróka» | kUr. *šerje* WICHM. 215. kCar. *šerje* PORK. 26. nyK. *šerje* RAM. 129. «fésű» | kP. *šue* «gänsejäger, mergus merganser» SZIL. 205. kE. *šue* «récze; anas» BUD. CserSz. 48. nyK. *ala-šođ* «tauchente (?)» [vö. cser. TROICKIJ *ola-šoj* «mergus albellus, ein tauchender wasservogel» PAAS. *s*-laute 31; mdM. *šulgā*, *tšulgā*, mE. *šulgo*, *šulgā* «irgend-ein wasservogel, der gut taucht»; zürj. *šul-tšęž* «eine ente» (WICHM.), *šulka*, *šul-tšōž* (WIED.) «schallente, glaucion clangula» votj. *šulī* «taucher» (WICHM.) (vö. PAAS. *s*-laute 31. és NyK. XXXVIII. 192.)] | kP. *šue* SZIL. 233. kCar. *šue* PORK. 39. kUr. *šuerak* (középfok) WICHM. 242. nyK. *šoe* RAM. 134. «ritka, gyér» |

kP. *kutko šue* «hangyaboly» GEN. 48. kCar. *šue: šuežəm* (3. szem. birtokrag+acc. ragja) PORK. 32. kUr. *kutkâ-šue* «hangyaboly» WICHM. 214. nyK. *šoe* «rakás», *kâtkâ-šoe* «hangyaboly» RAM. 134. | kP. *tene, teñe* «idén» SZIL. 245. kUr. *tenèsē* «idei» WICHM. 245. nyK. *te'nè*, «idén, most» (vö. kCar. *tenejə* PORK. 8. *tenejsə* PORK. 57. «idei»).

Egyes nyelvjárásbeli vagy rokonnyelvi adatok szerint némely szó végéről egy mássalhangzó, és pedig valószínűleg *j* hang veszett el.

K. *e* ~ nyK. *i*.

61. Két példában a K. *e*-nek a nyK.-ban *i* felel meg: kP. *kue* GEN. 63. kCar. *kue* PORK. 40. *kuežə* (3. sz. birtokraggal) PORK. 34. kUr. *kue* WICHM. 218. «nyirfa» ~ nyK. *koři* id. RAM. 52. | kP. *šopoke* SZIL. 227. kCar. *šopke* PORK. 2. 45. «rezgő nyárfa» ~ nyK. *šapki* id. RAM. 127.

Lehetséges, hogy ezekben szintén eltűnt a végső mássalhangzó.

Redukált magánhangzók.

a) Zárt szótagban.

62. nyK. *baštār* RAM. 11. kCar. *βoštār* PORK. 24. kP. *βaštār* SZIL. 286. «seprű; galy, rözse» | nyK. *əðər* RAM. 20. kCar. kP. *üðər* PORK. 2. GEN. 14. «leány» | nyK. *jäřəm* «szalma», *üp jäřəm* «haj» RAM. 29. kP. *üp-jarəm* «hajfűrt» GEN. 3. | nyK. *kořmāž* «ököl, marok» RAM. 54. kCar. *kořmāž* PORK. 25. kUr. *kormāškā* (lat.) WICHM. 214. kP. *kormāž* SZIL. 89. «marok» | nyK. *kurām* «évszázad, életkor, örökkévalóság» RAM. 59. kP. *kurām* «életkor» SZIL. 100. | nyK. *po-kšām* RAM. 102. kCar. *pokšəm* PORK. 40. kP. *pokšəm* GEN. 52. «dér, fagy» | nyK. *šaptār* «johannisbeere, weinbeere» RAM. 127. kCar. kUfa. kP. *šoptər* PORK. 39. PAAS. s-laute 85. GEN. 6. «ribiszke». | nyK. *šəðər* RAM. 129. kUr. *šüðər* WICHM. 213. kCar. kP. *šüðər* PORK. 26. SZIL. 232. «orsó» | nyK. *šəðəš* RAM. 130. kE. *šüdüks* Bud. CserSz. 50. kCar. kUfa. kP. *šüðəš* PORK. 36. PAAS. s-laute 45. GEN. 48. kM. *šüđñš* WICHM. FUF. VI. 21. «abrincs» | nyK. *šuβəš* «blasebalg, lederner sack, schlauch, stiefelstulpe» RAM. 136. kP. *šuβəš* «tömlő» SZIL. 239.

A hangsúly valamennyi nyelvjárásban az első szótag magánhangzójára esik.

K. e (ə) ~ nyK. a.

63. kP. *eyer* «folyó» SZIL. 9. ~ nyK. *ä'ngər* id. RAM. 7. | kP. *eyer* «horog» SZIL. 8. ~ nyK. *ä'ngər* id. RAM. 7. | kCar. *eyež* PORK. 39. ~ kP. *epəž* «málna» SZIL. 32. kUr. *əḡəž* WICHM. 207. nyK. *əḡəž* RAM. 21. id. | kP. *keyež* SZIL. 74. kCar. *keyež* PORK. 1. 11. kUr. *keyež* WICHM. 217. «nyár» ~ nyK. *kä'ngəž* id. RAM. 42. | kP. *kiñelam* «fölkél» SZIL. 77. kCar. *kəñe'ləš* PORK. 22. kUr. *kəñeləš* WICHM. 209. «fölkelő» ~ nyK. *k'ña'ləš* «fölkél»; *k'ña'ltəš* «fölkelt» RAM. 50. | kP. *šajek-šünžan* «kancsal» RINGW. SZIL. 209. ~ nyK. *šä'jək, š.-šün'žän* id. RAM. 128.

A keleti nyelvjárásokban levő hangváltozásnak nyilván az az oka, hogy a hangsúly a második szótagra került.

b) Nyilt szótagban.

64. A szorosabb értelemben vett keleti nyelvjárásokban (kP. kUfa, s részben a kM.-ben) a szóvégi redukált hang teljes hanggá változott. Pl.

α) kP. *ate* GEN. 59. nyK. *ätə* RAM. 8. «edény» | kP. *βate* GEN. 14. (de: acc. *βatəm* GEN. 6.). kCar. *βatə* PORK. 26. nyK. *βätə* RAM. 13. «asszony» | kP. *jakte* SZIL. 46. nyK. *jäktə* RAM. 29. «fenyő» | kP. *jualʔe* SZIL. 59. nyK. *idəlyə* RAM. 33. *iualʔə* RAM. 34. «hüvös» | kP. *koβašte* SZIL. (de: acc. *koβaštəm* GEN. 7.). kUfa *koβašte* PAAS. KSz. II. 130. kUr. *koβaštə* WICHM. 212. kCar. *koβaštə* PORK. 28. nyK. *kaβaštə* RAM. 35. «bőr» | kP. *košarʔe* GEN. 57. kCar. *koša'rʔə* PORK. 21. nyK. *kaša'rʔə* «hegyes» | kP. *šəyšale* SZIL. 222. kUfa *šəyšale* PAAS. s-laute 66—7. [kM. *šiyšä'li*]. kUr. kCar. *šəyšälə*, nyJar. *šəyšälə*, nyK. *šäkzšälə* «gyík» WICHM. FUF. VI. 37. | kP. *taβe* «kútgém» SZIL. 244. kCar. *taβə* «kút» PORK. 26. nyK. *täβə* «brunnenschwengel» RAM. 143.)*

*) A nyK.-ban határozószók tövégi redukált hangzója teljes hanggá változik, ha hozzá még valami képző, rag vagy vele összeolvadó névutó járul; pl. *ti'stə* «itt» RAM. 16. ~ *tišteβek* «ide» RAM. 146. *tištiäken* «itt» RAM. 146. | *təštə* «ott» RAM. 128. ~ *təšt-tä'ken* id. RAM. 150. || *tiškə* «ide» RAM. 172. ~ *tiškeβek* RAM. 146. *tiškeβe* RAM. 118. «eddig»; *tiškeräk* «idébb» RAM. 146. | *təškə* «oda» RAM. 197. ~ *təškeβek, təškeβe* «addig» RAM. 146. | *kəškə* «hová» RAM. 64. ~ *kəškeβek, kəškeβe* «meddig» RAM. 64.

β) kP. *βerɣe* SZIL. 280. nyK. *βärɣə* RAM. 12. «vese» | kP. *erɣe* GEN. 2. (de 3. sz. birt. raggal: *erɣəže* GEN. 13.). kUfa *erɣe* PAAS. KSz. II. 35. kCar. *erɣə* PORK. 27. kUr. *erɣə* WICHM. 231. nyK. *erɣə* RAM. 20. «fiú» | kP. *iɣe* GEN. 61. (de: acc. *iɣəm* GEN. 34.). kCar. *iɣə* PORK. 58. nyK. *iɣə* RAM. 24. «kölyök» | kP. «*iskə*» SZIL. 42. (de: acc. *iškəm* GEN. 46.). kCar. *iškə* PORK. 25. nyK. *iskə* RAM. 25. «ék, szeg» | kP. *ječe* GEN. 47. kCarM. *d'e'čə* PORK. 24. kUr. *je'tšə* WICHM. 216. nyK. *je'tšə* RAM. 30. «hótalp» | kP. *jəlme*, *ialme* SZIL. 106. kCar. *jəlmə* PORK. 30. nyK. *ijilmə* RAM. 32. «nyelv» | kP. *kelɣe* SZIL. 73. kCar. *ke'ɣə* PORK. 48. kUr. *kelɣə* WICHM. 207. nyK. *ke'ɣə* RAM. 44. «mély» | kP. *keče* SZIL. 72. (de: *kečə ɣane* «mint a nap» GEN. 56.) «nap, nappal». kUfa *ke'tšə* PAAS. FUF. VI. 238. kUr. *ilij-gè'tšə* «Illés-nap» WICHM. 206. nyK. *ke'tšə* «nap, nappal» RAM. 45. | kP. *kiške* GEN. 15. kUr. *kiškə* WICHM. 213. kCar. *kiškə* PORK. 27. 30. *kəškə* PORK. 52. nyK. *kəškə* RAM. 48. «kigyó» | kP. *menge* SZIL. 122. kUfa *menɣe* PAAS. KSz. II. 123. kCar. *meŋgə* PORK. 51. nyK. *məŋgə* RAM. 78. «karó, oszlop, czölöp» | kP. *šime* GEN. 1. kUfa *šeme* PAAS. s-laute 125. kM. *šimə*, kUr. kCar. *šə'mə*, nyJar. nyK. *šimə*, WICHM. FUF. VI. 18. nyK. *šimə* RAM. 132. «fekete» | kUfa *šereŋe* PAAS. s-laute 51. kM. *šereŋə*, kUr. *šereŋə*, kCar. *šereŋə*, nyJar. *šereŋə* WICHM. FUF. VI. 18. «cyprinus rutilus» | kP. *šište* (és *šišta ɣane* «viaszként») GEN. 56. kM. *šišta* WICHM. FUF. VI. 20. kCar. *šəšta* PORK. 45. nyK. *šəšta* RAM. 132. | kP. *šəže* SZIL. 223. kM. *šivə* WICHM. FUF. VI. 20. kCar. *šəžə* PORK. 18. nyK. *šəžə* RAM. 132. «ősz».

65. Ajakhang után labialis illeszkedés áll be az említett nyelvjárásokban :

γ) kP. *körɣö* GEN. 56. (de: 3. sz.-rag+acc. *körɣəžəm* GEN. 59.) kUfa *körɣö* PAAS. KSz. II. 129. kCar. *körɣə* PORK. 43. kUr. *körɣə* WICHM. 222. nyK. *körɣə* RAM. 58. «belső» | kP. *nörɣö* SZIL. 138. nyK. *nörɣə* RAM. 88. «porezogó» | kP. *nöšmə* SZIL. 138. kCar. *nöšmə* PORK. 8. nyK. *nüšmə* RAM. 88. «mag» | kP. *šörtnö* SZIL. 229. (de 3. sz. birt.-raggal: *šörtňəžö* GEN. 75.). kUfa *šörtnö* PAAS. s-laute 26. kM. *šördnö* WICHM. FUF. VI. 21. nyK. *šörtňə* RAM. 136. «arany»*) || kP. *jüštö* SZIL. 61. kCar. *düšta*

*) Ebben az elhomályosult összetételben is: kP. *lölpö* SZIL. 114. nyK. *lülpə* RAM. 72. «égerfa» (-pö, -pə > pu «fa»).

PORK. 28. nyK. *üstə* RAM. 161. «hideg» | kP. *lüdö* SZIL. 117. kUfa *rüdö* NyK. XXXVIII. 192. nyK. *lüdäo* RAM. 72. «csapda» | kP. *pünzö* GEN. 40. kCar. *pünzə* PORK. 26. kUr. *pündžə* WICHM. 216. «fenyő». nyK. *pəndžə* «horst, hain, dichter hügel mit jungen fichten» RAM. 111. | kP. *südö* GEN. 48. kUfa *südö* PAAS. s-laute 30. kM. *sü·dö* WICHM. FUF. VI. 21. kUr. *südö* WICHM. 212. nyK. *südäo* RAM. 138. «száz» | kP. *sülö* SZIL. 235. kUfa *sülö* PAAS. s-laute 19. kM. *sü·lö*. kUr. kCar. *sülə* [nyJar. *sülə*, nyK. *šal*] WICHM. FUF. VI. 18. «öl; faden, klafter» | kP. *šürgö* GEN. 48. nyK. *šəryə* RAM. 131. «arcz» | kM. *šü·ryö* «wald auf einer anhöhe, bergwald» WICHM. FUF. VI. 21. nyK. *šəryə* «erdő» RAM. 130. | kM. *tšü·tšö*, kCar. *tšü·tšü*; kUr. *tšü·tšə*, *tü·tšə*, nyJar. *tsə·tsə*, nyK. *tšə·tšə* «nagybácsi» | kP. *čüčkədö* SZIL. 27. kM. *tšü·tšknö* WICHM. FUF. VI. 28. kCar. *čüčkədə* PORK. 39. «sürü» | kP. *üstö* GEN. 274. kCar. *üstə* PORK. 27. nyK. *əštə* RAM. 22. »öv».

ö) kP. *kombö* GEN. 44. (de: acc. *kombəm* GEN. 9.), kUfa *kombö* PAAS. Matkakert. 8. kUr. *kombə* WICHM. 206. kCar. *ko·mbə* PORK. 4. nyK. *kombə* RAM. 54. «lúd» | kP. *korno* GEN. 69. kUr. *kornə* WICHM. 213. kCar. *kornə* PORK. 25. nyK. *kornə* RAM. 54. «barázda, út, ösvény» | kP. *nošmo* «szájpadlás, állkapca, kopolya» SZIL. 138. nyK. *na·šmə* «kiemen» RAM. 86. | kP. *no·lyo* «szilfa (ulmus campestris)» SZIL. 137. nyK. *no·lyə* «szilféle fa» RAM. 87. | kP. *pormo* «lócsimbó, böngöly» SZIL. 174. nyK. *pa·rmə* «stechfliege, pferdestecher» RAM. 96. | kP. *pongö* «gomba» SZIL. 172. nyK. *pongə* «schwamm, pilz, kornbrand, mehltau (der gerste)» RAM. 103. | kP. *šodo* SZIL. 224. nyK. *šodə* RAM. 134. «tüdö» | kP. *šokšo* GEN. 56. kUfa *šokšəyəč* (abl.) PAAS. KSz. II. 201. kUr. *šokšə* WICHM. 206. kCar. *šokšə* PORK. 16. nyK. *šö·kšə* RAM. 134. «meleg, forró» | kUfa *šolo*: s.-mari «a völégény társa, a ki segít neki a menyasszony elrablásában» PAAS. s-laute 49. nyK. *šolə* «tolvaj» RAM. 135. | kP. *šoygo* SZIL. 227. kCar. *šoygo* PORK. 1. nyK. *šoygə* RAM. 135. «öreg» | kP. *šopo* SZIL. 228. kCar. *šopə* PORK. 23. nyK. *šapə* RAM. 126. «savanyú» || kP. *šulno* SZIL. 288. kCar. *šulnə* PORK. 34. 48. [*šulne!* PORK. 15.] nyK. *šulnə* RAM. 16. «ólom» | kP. *jumo* GEN. 2. (de: gen. *jumən* GEN. 16.). kUfa *jumo* PAAS. NyK. XXXVII. 15. kCar. *jumə* PORK. 8. kUr. *jümə* WICHM. 207. nyK. *jümə* RAM. 31. «isten» | kP. *kudo* SZIL.

94. kUfa *kuðo* PAAS. KSz. II. 206. kUr. *kùdā* WICHM. 229. kCar. *kuðə* PORK. 26. nyK. *kuðə* RAM. 57. «ház» | kP. *kukšo* SZIL. 96. kCar. *ku'kšo* PORK. 21. kUr. *kukšə* WICHM. 208. nyK. *kukšə* RAM. 58. «száraz» | kP. *luðo* GEN. 47. (de: gen. *luðən* GEN. 15.). kCar. *luðə* PORK. 25. kUr. *lùðə* WICHM. 218. nyK. *ləðə* RAM. 73. «récze» | kP. *luškədo* SZIL. 119. nyK. *ləškəðə* RAM. 74. «gyenge» | kP. *mudo* «eine beere, die hinter der Ufa wächst (heidelbeere, schwarzbeere)» SZIL. 128. kM. *mù'ðo*, kUr. kCar. *mò'ðə*, nyJar. nyK. *mù'ðə* WICHM. NyK. XXXVIII. 273. | kP. *muno* SZIL. 129. kUr. *mù'nə* WICHM. 212. kCar. *munə* PORK. 28. nyK. *mənə* RAM. 82. «tojás» | kP. *muškəndo* SZIL. 131. nyK. *məškəndə* RAM. 83. «ököl» | kP. *šudo* SZIL. 233. (de: acc. *šudəm* GEN. 11.), kM. *šù'ðo* WICHM. FUF. VI. 36. kUr. *šùðə* WICHM. 224. kCar. *šu'də* PORK. 24. nyK. *šu'ðə* RAM. 136. «fű, széna» | kP. *šurno* GEN. 55. kUfa *šurno* PAAS. KSz. II. 129. kCar. *šurnə* PORK. 25. nyK. *šurnə* RAM. 137. «gabona» | kP. *šursə* GEN. 56. (és *šursə ranie* GEN. 57. «balhaként»), kCar. *šursə* PORK. 25. nyK. *šursə* RAM. 137. «balha» | kP. *šuzo*, *šujzo* SZIL. 239. kUfa *suzo*, *šujzo* PAAS. s-laute 45—6. kM. *šù'zə*, kUr. kCar. nyK. nyJar. *šù'zə* WICHM. FUF. VI. 37. «fajdtyúk» | kP. *tumo* GEN. 15. kUr. *tùmə* WICHM. 214. kCar. *tumə* PORK. 25. nyK. *tumə* RAM. 154. «cserfa, tölgyfa».*)

Áttekinthetőség czéljából íme a redukált hangok megfeleléseinek a táblázata:

	kP	kUfa	kM	kUr. kCar.	nyJar. nyK.
<i>a (ā)</i>	<i>e</i>		<i>ə</i>	<i>ə̄</i>	<i>ə</i>
<i>e, ə, i, ?</i>	<i>e</i>		<i>ə, ?</i>	<i>ə̄</i>	<i>ə</i>
<i>ö, ü,</i>	<i>ö</i>		<i>o</i>	<i>ȫ</i>	<i>ö</i>
<i>o, u</i>	<i>o</i>	<i>o</i>	<i>o</i>	<i>ȫ</i>	<i>ȫ</i>

*) Vö. még kP. *kumlo* GEN. 75. kP. *kumlə* PORK. 39. nyK. *kəmlə* RAM. 62. «harmincz» = *kum*, *kəm* «három» + *lu* «tíz».

i, u, ü fejlődése redukált hangból.

i, u, ü után levő szótagban a redukált hangzó néha assimilálódik a hangsúly helyének megváltozása folytán.

a) Zárt szótagban.

66. kUr. *βitškiž* «vékony» WICHM. 19. kCarU. *βickiž* PORK. 41. ~ kCarM. *βäckəž* PORK. 45. 48. kP. *βickəž* GEN. 72. nyK. *βə:tskəž* RAM. 19. id. | kM. *tšibizi'k*, kMAZ. *tšibizi'k* «bachstelze» WICHM. FUF. VI. 36. || kP. *kuruk* SZIL. 100. (és *kurək* SZIL. 100.), kCar. *kuruk* PORK. 35. 46. (és *kurək* PORK. 18. 46.) «hegy» ~ kUr. *kürək* WICHM. 222. nyK. *kərək* RAM. 63. id. | kUr. *tuluk* WICHM. 212. és *tülək* WICHM. 222. «árva» | kUfa *umur* «életkor» PAAS. KSZ. II. 201. ~ kP. *umər* id. SZIL. 270. || kCar. *küčük* PORK. 22. kUr. *kü,tšük* WICHM. 212. «rövid» ~ kP. *küčək* SZIL. 93. | kUr. *mündür* «messze» WICHM. 221. ~ kCar. *mündər* PORK. 40. kP. *mündər* SZIL. 129. nyK. *məndər* RAM. 84. | kUfa *üdür* «leány» PAAS. Matkakert. 9. ~ kP. *üdər* GEN. 14. nyK. *ədər* RAM. 20. | nyK. *üsküž* «bika, ökör» RAM. 161. ~ kP. *üskəž* id. SZIL. 273. — A kUr.-ban a határozószók és névutók ablativusi alakjában mutatkozik különösen ez a hangváltozás; pl. kUr. *küsütš* «földről» WICHM. 208. ~ kCar. *kü'čəšən* id. PORK. 32. | kUr. *ülülš* «alulról» WICHM. 208. ~ kUfa *üləčən* id. PAAS. KSZ. II. 131.

b) Nyílt szótagban.

67. nyK. *imii* «ló» RAM. 33. ~ kCar. *imio* PORK. 56. kUfa *imiožəm* (3. sz. birtokrag + acc. ragja) PAAS. KSZ. II. kP. *imie* GEN. 2. id. | nyK. *izi* RAM. 26. kUr. *izi* WICHM. 209. «kicsiny» ~ kUfa *ize* PAAS. KSZ. II. 187. kP. *ize* SZIL. 42. id. | kUr. *tšizi* «tögy» WICHM. 214. ~ nyK. *tsə:zə* RAM. 152. kCar. *čizə* PORK. 24. kM. *tš'i'zi*, kMAZ. *tš'i'zi* WICHM. FUF. VI. 29. kP. *čizə* SZIL. 21. «emlő» || kUr. *kuṛu* WICHM. 208. kCar. *kuṛu* PORK. 22. nyK. *koṛo* RAM. 52. «nagy» ~ kUfa *kuṛḡ* PAAS. KSZ. II. 33. kP. *kuṛo* SZIL. 95. id. (összetételben is: kUr. *kuṛuza*, de *küṛəza* is = «öreg ember» WICHM. 215. kUfa *kuṛuza* id. PAAS. KSZ. II. 201. nyK. «vatersbruder» RAM. 58. ~ kCar. *kuṛəza* PORK. 3. kP. *kuṛəza* «öreg» GEN. 3. | kUr. kCar. *kuṛuža* «császár» WICHM. 215. PORK. 27. ~ kP. kCar. *kuṛəža* id. SZIL. 95. PORK. 22.) | kCar. *kunlu*

kum «harminczhárom» PORK. 3. (tkp. *kum+lu* = «három+tíz», de vö. kCar. *kumlə-βičə* «harminczöt» PORK. 39.) ~ nyK. *kəmlə* RAM. 62. kP. *kumlo* GEN. 75. «harmincz» | kUr. *kužu* WICHM. 206. *kužun* («hosszan») WICHM. 207. kCarU. *kužu* PORK. 20. (de: kCarM. *kužə* PORK. 46.) «hosszú» ~ nyK. *kužə* RAM. 60. kP. *kužo* GEN. 66. id.*) || kCar. *tšü,tšü* «nagybátya» ~ kUr. *tšü,tšü, tšü,tšü*, kM. *tšü,tšü*, nyK. *tšə,tšə*, nyJar. *tšə,tšə* id. WICHM. FUF. VI. 31. | kUr. *tšüktšü-γüš* «kén (tkp. zöld v. sárga gyanta)» ~ kM. *tšüktšü-γüš* id. WICHM. FUF. VI. 32. — A kUfa egyik tájszólásában olyankor is, ha nem utolsó szótagban van a redukált hang; pl. *βüdümö* «vetett» (< *βüdəmö*) PAAS. KSz. II. 201. | *βüttümö* «vitztelen» (< *βüttəmö*) PAAS. Matkakert. 9. || *lumduṃṃ* «havatlan» (< *lumdəṃṃ*) PAAS. Matkakert. 9. — kUfa *pučumuš* «darakása» PAAS. KSz. II. 201. ~ kP. kCar. *pučəməš* id. SZIL. 179. PORK. 27. | kUfa *šurnulan* (dat.) PAAS. KSz. II. 201. ~ kP. *šurno* GEN. 55. kUfa *šurno* PAAS. KSz. II. 129. kCar. *šurnə* PORK. 25. nyK. *šurnə* RAM. 137. «gabona». — Vö. még kP. *tuγulačəm* és *tuγlačəm* «nászasszonyom» GEN. 47.

Magánhangzók elveszése és betoldása.

68. Szó kezdetén: kP. *maləš: m. βojžət* «aludni mennek» GEN. 12. és *umaləš βojžət* id. GEN. 8. (~ nyK. *amaləš* id. RAM. 3.) | nyK. *žarγə* «zöld», *žarγəš* «zöldül», *žartaš* «zölddé tesz» RAM. 163. ~ kP. kCar. *užar* (attr.) «zöld» GEN. 43. PORK. 25. kP. *užarγe* (abs.) GEN. 69. (vö. zürj. *vež, vèž, viž* WICHM. Votj. Vok. 67.) || kP. *əške* GEN. 39. és *ške* GEN. 43. kUfa *ške* PAAS. KSz. II. 208. kUr. *ške* WICHM. 210. kCar. *ške* PORK. 25. nyK. *əške* RAM. 185. és *ške* RAM. 134. «maga» (vö. mdE. *ās, M. es* id. PAAS. ML. 73.) | nyK. *škal* «tehén» RAM. 134. ~ kP. *uškal* SZIL. 273. kUr. *uškal* WICHM. 214. kCar. *uška'l* PORK. 24. (vö. mdE. *skal* id. PAAS. ML. 54. votjU. *iskal, G. sīkal, J. iskāu, M. S. iskal, MU. skāu, K. skal* id. WICHM. VVok. 47.) | nyK. *šma* RAM. 134. és *əšma* RAM. 165. «száj» ~ kCar. *umša* PORK. 25. kP. *uməša, uməša* GEN. 36. *umšaštə, uφšaštə* (loc.) GEN. 45. kUr. *upəša* id. WICHM. 211. 224.

*) Vö. még előreható illeszkedéssel: kUr. *nəγunam-at* WICHM. 211. és *nurγunam-at* WICHM. 210. 212. «sohasem».

Valószínűleg e szóban a kezdő vocalis eredetileg redukált hang volt, ez azután bizonyos mondatfonétikai helyzetekben kiesett (vö. kP. *töβa* (ə)šten «esküt tévén» GEN. 57.).

69. A tövégi redukált magánhangzó is lekopik néha, leginkább az nyK.-ban; pl. nyK. *kem* RAM. 44. kP. *kem* SZIL. 74. «csizma» ~ kCar. *kemə* PORK. 58. id. (vö. mdM. *kämä*, mE. *kehe* id. PAAS. KL. 13.) | nyK. *müi* RAM. 79. (de: *müie* RAM. 52. 77.), kCar. *məi* PORK. 41. 49. kP. *məi* GEN. 1. «én» ~ kUr. *mäiə* id. WICHM. 215. | nyK. *mār* «ének, dal» RAM. 82. ~ kP. *muro* id. SZIL. 130. | nyK. *māž* «betegség, láz» RAM. 84. ~ kP. *mužo* id. SZIL. 131. | nyK. nyJar. *mör*, kM. *mör* «gartenerdbeere» WICHM. NyK. XXXVIII. 275. kP. *mör* «földi eper» GEN. 73. ~ kUr. kCar. *mörə* «gartenerdbeere» WICHM. NyK. XXXVIII. 275. | nyK. *om* «álom, alvás» RAM. 91. ~ kP. *omo* GEN. 69. kCar. *oma* PORK. 25. id. | nyK. *əŋ* RAM. 92. kP. *oŋ* SZIL. 147. kCar. *oŋ* PORK. 2. «mell» ~ kCar. *βüt oŋgə* «vízhullám» PORK. 32. | nyK. *pel* és *pelə* RAM. 99. kP. *pel* és *pele* SZIL. 160. kCar. *pel* PORK. 43. *pelə* PORK. 26. 44. | nyK. *šəŋəl* «szemörcs» RAM. 130. ~ kP. *šəŋəle* SZIL. 220. kUfa *šəŋəle* PAAS. s-laute 59. kM. *šüŋlə* WICHM. FUF. VI. 20. id. | nyK. *šəl* «klatter, faden» ~ nyJar. *šüŋlŋ*, kUr. kCar. *šütə*, kM. *šüŋlə* WICHM. FUF. VI. 18. kP. *šülö* SZIL. 235. kUfa *šülö* PAAS. s-laute 19. id. | nyK. *šol* «bél» RAM. 134. ~ kP. *šolo* id. SZIL. 226. | nyK. *šöl* «szilfa» RAM. 134. ~ kP. *šolo* SZIL. 226. kCar. *šolə* PORK. 41. id. || nyK. *tel* «tél» RAM. 144. ~ kP. *tele* SZIL. 245. kUr. *təiə* WICHM. 217. kCar. *telə* PORK. 8. id. | nyK. *təm* és *temə* «tele» RAM. 144. ~ K. *teme* id. (TROICKI) SZIL. 245. | nyK. *tiŋ* RAM. 146. (és *tiŋə* RAM. 194.), kP. *tiŋ* GEN. 1. kCar. *təi* PORK. 1. 41. «te» ~ kUr. *təiə* id. WICHM. 210

Ellenben a többes 3. személyű birtokrag a nyK.-ban tartotta még véghangzóját, míg a többi nyelvjárásban elveszett; pl. nyK. *ätläštə* «atyjuk» RAM. 207. ~ kP. *acašt* id. GEN. 17. | nyK. *aləkäštə* «rétjük» RAM. 171. | nyK. *araβəšitə* «kocsijuk» RAM. 172. | nyK. *oksaštə* «pénzüik» RAM. 176. | nyK. *ədarβ-läštə* «leányaik» RAM. 177. — Ellenben: kP. *ižəšt* «bátyjuk» GEN. 6. | kP. *βatəšt* «asszonyuk» GEN. 12. || kCar. *ikšəβəšt* «gyermekük» PORK. 4. | kCar. *βurγəməšt* «ruhájuk» PORK. 7. | kCar. *üdərəšt* «leányuk» PORK. 3. Egy példában a kCar. is megőrizte a végső magánhangzót: kCar. *kunələštə* «természetük» PORK. 35. — Néhány

ige imperativusá-nak egyes 2. személyében is elmarad a tövégi vocalis; pl.: kCarU. *kaj* (*kajem* «megy») PORK. 19. (de: kCarM. *kajə* PORK. 46. kP. *kaje* GEN. 28.) | kP. *mi* (*miem* «megy») GEN. 7. 8. és *mie* GEN. 8. 42. | kP. *pu* GEN. 2. 61. kUfa *pū* PAAS. KSz. II. 127. kCar. *pū* (PORK.) TuM. 139. nyK. *pū* RAM. 52. (*puem* «ad»). — Az I. praeteritum egyes 3. sz.-ében; pl. kCar. *li* (*liam* «lesz») PORK. 51. (de: kP. *lie* GEN. 3.) | kCar. *šu* (*šuum* «odaér») PORK. 11. (de: kP. *šuo* GEN. 67.) || kCar. *pū* (*puem* «ad») PORK. TuM. 97.

A tövégi redukált hangzó eltűnésének nyilván az az oka, hogy mindig hangsúlytalan, de gyakran bizonyos mondatfonetikai helyzetek folytán is megtörténhetett; pl.: kP. *šim* [*šime*] *ulat* «fekete vagy» GEN. 1. | kP. *šapl* [*šaple*] *ulat* «erős vagy» GEN. 1. | kP. *por-at* (< *poro+at*) *oməl* «nem vagyok jó» GEN. 68. | kP. *šk-at* (< *ške-at*) *təšte ulam* «én magam vagyok itt» GEN. 13. | kP. *kuž umər* GEN. 57. és *kužo umər* GEN. 56. «hosszú életkor» | kP. *pel* [*pele*] *šuržo ši, βeš* [*βeše*] *šuržo šərtinə* «fél szarva ezüst, a másik arany GEN. 7. | kP. *oš* [*ošo*] *βarasš* «fekete sólyom» GEN. 32. | kP. *julγ* (< *julγo*) *oməž* «friss nád» GEN. 58. | kP. *luð* (< *luðo*) *ulo* «lúd van» GEN. 75. || nyK. *kolik* (< *kolə+ik*) «huszonegy» RAM. 52. | kP. *nəll-ik* GEN. 52. kUr. *nəll-ik* WICHM. 234. nyK. *nəllik* RAM. 209. és *nəllə-ik* RAM. 126. kCar. *nəllə-ik* PORK. 28. «negyvenegy» | kP. *təšt-ak* GEN. 14. kCar. *təštak* PORK. 13. (< *təšte, təštə+ak*) «ugyanitt» | kP. *kušk* (< *kuško*) *kajet* GEN. 11. nyK. *kəšk* (< *kəškə*) *ket* RAM. 10. «hova mégy?» | kCar. *pop-te·k* (< *tekə*) *kajen ulət* a paphoz mentek. PORK. 2. | nyK. *šərrəšk* *kašteš* az erdőbe megy. RAM. 173. (de: *šərrəškə* *ken* az erdőbe ment. RAM. 173.) | kCar. *əya· umba·kə mienə* a szántóföldre megyünk. PORK. 21. (de: *pasu· umba·kə mienə* a szántóföldre kimenvén. PORK. 16.) | kP. *pariəž* (< *pariəže*) *əne* «ujjával» GEN. 3. — Az egyes számi 3. személyű birtokrag végső hangzója bizonyos ragok előtt is lekopik gyakran; pl. kP. *aβəzlan* «anyjának» GEN. 8. (de: nyK. *äβäžlən* id. RAM. 10.) | kP. *ačəžlan* «atyjának» GEN. 6. (de: kCar. *ačəžlan* PORK. 2. nyK. *ätəžlən* RAM. 2. id.) | kP. *βətəžlan* GEN. 14. nyK. *βätəžlən* RAM. 183. «feleségének». (Vö. még: kCar. *ikšəβə* «gyermek»: *ikšəβlə'n* «gyermeknek» PORK. 22.) || nyK. *βätəžritsən* «feleségéből» RAM. 96. | kP. *cižəžrəč* «emlőjéből» GEN. 13. | kP. *imnəžrəč* «lovából» GEN. 17. | kP. *šoktešrəč* «szitájából» GEN. 23.

70. Redukált hangok kiesése a szó belsejében is nagyon gyakori, különösen folytonos hangok közt; pl. nyK. *a'ĩl* «bauchriemen»: *a'ĩlm* (acc.) RAM. 2. || kCar. *luj* «nyest»: kCarM. *lujən* (gen.) PORK. 45. és kCarU. *luin* (gen.) PORK. 34. (*j* és *n* között még *e* is kieshetik; pl. kCarM. *kajn* PORK. 1. és *kajen* PORK. 2. | kP. *kajna* és *kajena* «megyünk» GEN. 11.) || kCar. *ka'ĩšə* «menő» PORK. 7. (~ kP. *kajəše* id. GEN. 61. *kaj'se* GEN. 60.) | kCarM. *βuj* «fej»: *βuiš* (lat.) PORK. 24. (~ kCarN. *βujəš* PORK. 1. kP. *βuješ* GEN. 34.) | kCarU. *βu'ĩštə* PORK. 26. nyK. *βuištə* RAM. 214. «fejben» (~ kCarN. *βu'jəštə* PORK. 10. kP. *βuj'što* GEN. 67. *βujəšto* GEN. 7.) || kP. *βi'niemšte* GEN. 79. és *βi'niemašte* GEN. 79. 44. «gödörben» | kCar. *ko'lsə* «halott» PORK. 25. (~ kP. *kol'sə* GEN. 54. nyK. *koləšə* RAM. 209. id.) | nyK. *ĩalštem* «kötöz» RAM. 27. (~ kCar. *d'oləšta* [3. szem.] PORK. 26. kP. *joləštem* SZIL. 56. id.) | kP. *joŋəžem* «rág» és *joŋəžem* «öröl» SZIL. 57. nyK. *ĩangəžəš* «rág, kérődzik» RAM. 28. | kCar. *toškaltšəšəžə* «lépcsőjére» PORK. 41. (*toškaltəš* «lépcső» PORK. 37.) || kP. *oŋlaš* «áll» SZIL. 148. (~ kCar. *oŋəlaš* PORK. 43. nyK. *oŋəlaš* RAM. 92. id.) | kCar. *toln ulna* «jöttünk» PORK. 49. és *tolən ulna* id. PORK. 54. | kP. *mundra* «gombolyag» GEN. 39. (~ kCar. *mundəra* PORK. 41. nyK. *məndərà* RAM. 82. id.) | kCar. *üdre'm* PORK. 26. és *üdəre'm* PORK. 2. «leányom» (~ kP. *üdə'rem* GEN. 6. *üdərem* GEN. 75. id.) || nyK. *ede'mblä* RAM. 42. és *ede'mb'lä* RAM. 42. «emberek».

71. A fősorolt példák közt bizonyára lesz olyan, melyben a redukált hang csak másodlagos fejlődés. A kCar.-ban különösen gyakran fejlődik ily redukált hang az egytagú szók végső *kš* és *pš* hangcsoportja között; pl. kCar. *βa'γəš* PORK. 27. 30. és *βa'γš* PORK. 19. «malom» (~ nyK. *βäk'š* id. RAM. 12. | kCar. *müγəš* PORK. 26. és *müγš* PORK. 35. *müks* PORK. 16. «méh» (~ kP. *müks* GEN. 59. *müγš* GEN. 73. nyK. *müks* RAM. 81. id.) || kCar. *lu'βəš* PORK. 24. *lu'βš* PORK. 33. «ostor» ~ kP. *lupš* SZIL. 119. nyK. *ləpš* RAM. 73. id. | kCar. *u'βəš* PORK. 25. és *upšem* (1. pers.) PORK. 27. «sapka» (~ kP. *upš* SZIL. 271. *u'čš* GEN. 47. nyK. *up'š* RAM. 160. id.). — L. még 75. és 76. pont alatt.

Szintén betoldott magánhangzó van ebben a szóban: kP. *joŋəž* és *joŋež* GEN. 43. kCar. *d'oyež* PORK. 17. nyK. *ĩayəž* RAM. 28. «ij» (vö. md. *joŋkš*).

A magánhangzók illeszkedése.

72. A magánhangzó-illeszkedés csak a nyugati nyelvjárásokban van meg; és pedig annyiban, hogy *ä, i; ö, ü; ə, əo, ɛ* után következő szótagokban csakis magashangok állhatnak; *e* mélyhangú szóban is előfordul. Pl. nyK. *βär'raš* «ölyv» RAM. 12. ~ kP. *βaras* «sólyom» GEN. 5. kCar. *βaras* «ölyv, héja» PORK. 23. | nyK. *βiäs* «egyenes; becsületes, igazságos» RAM. 14. ~ kP. *βijas* SZIL. 281. kCar. *βias* PORK. 58. «egyenes, igazságos» | nyK. *šyndzä, šyndzä* RAM. 133. *šyndzä*, nyJar. *šyndzä* WICHM. FUF. VI. 23. «szem» ~ kUr. *šindžä*; kCar. kM. *šindžä* WICHM. FUF. VI. 23. kP. *šinjä* SZIL. 217. | nyK. *nöräs* «ázik» RAM. 88. ~ kP. *nöraš* id. | nyK. *juäm, -äs* «iszik» RAM. 35. ~ kP. *juam* SZIL. 59. kUr. *d'ias* (inf.) WICHM. 233. id. — Az *a* illeszkedése minden képzőben és ragban megtörténik, kivéve a *-βlä* többes jelben. — Ellenben: nyK. *šolem* «jégeső» RAM. 135. ~ kP. *šolem* id. GEN. 58.

Nyoma van azonban, hogy a keleti nyelvjárásokban is meg lehetett az *a* hang illeszkedése; magashangú szótag után ugyanis a kUr. kCar. kM.-ben *ä* (*a*) is áll, a kUfa-ban pedig *a*, melyek nyilván az elülső nyelválláshoz közeledő hangok;*) pl. kUfa *izä* «bátya», *izalan* «bátyának» | *pürölan* «méhsernek» PAAS. Matkakert. 8. | *jüjam* «iszom» MNYh³. 39. *ida jüj* «ne igyatok» PAAS. KSz. II. 131. *tičmaš* «tele» PAAS. KSz. II. 129. | *tünž(a) ümbal* «a világ fölött levő» PAAS. KSz. II. 36. || kM. *tšila*; kMAz. *tšila* «mind, összes» WICHM. FUF. VI. 29. | kM. *tšü,tšäm* «bezár» WICHM. FUF. VI. 28. | *šinjšä'lj* «gyík» WICHM. FUF. VI. 37. || kUr. *ilä* «él» WICHM. 207. | *küzä* «mászik» WICHM. 208. | *nömnän* «mienk» WICHM. 225.

*) Hasonló megfelelése van az *a*-nak palatalizált mássalhangzók után; pl. kUr. *tšu,tšäm, tu,tšäm*, kCar. *tu,tšäm* «megüt» WICHM. FUF. VI. 32. | kUr. kCar. *šo,tšäm* «születik» WICHM. FUF. VI. 33. | kM. *tšäza*; kMAz. *tšäza*; kUr. *tšäza*; kCar. *tšä,tšä* «gyermekjáték, csinos játékszer; csinos, helyes» WICHM. FUF. VI. 34. | kUr. *kaijalaš* «mendegélni» WICHM. 219. | kUr. *kola* «égér» WICHM. 208. | *idä onđžalal* «ne nézegessetek» WICHM. 223. | kUr. *šindžä* WICHM. 223. *šindžä*, kCar. kM. *šindžä* WICHM. FUF. VI. 23. kUfa *šinž'a* PAAS. s-laute 34. «szem».

A redukált hangok is illeszkednek valószínűleg minden nyelvjárásban, PORKKA (kCar.), PAASONEN (kUfa) és GENETZ (kP.) szövegeiben azonban nincs jelölve az illeszkedés. A kCar.-ban megvan kétségtelenül; WICHMANN közlései mutatják, s hogy a kUfa és kP.-ben is meg kell lenni, bizonyítja a labialis illeszkedés (példákat l. 62. pont alatt).*)

Van arra is példa, hogy következő szó első magánhangzó-jában történik az illeszkedés: kCar. *iktəžəm lüšəm šü də škə* (= *šudə*) «az egyiket a fűbe lőttem» PORK. 38. | kCar. *pörtənžəl* «a ház előtt levő hely» (*pört* «szoba» + [kUr.] *önđžəl* «eleje vminek, elül levő») PORK. 46. kUr. *pört-önđžəkət* «házad elé» WICHM. 240. kP. *pört öüžalkö* (és *öüžalko*) «ház elé» GEN. 12. — Elvértve előreható illeszkedésre is akad példa: kP. *pünžö βujəškö küžen šühžes* «fölmászik a fa csúcsára s leül» GEN. 40. (= *βujəško* GEN. 30.)

73. Van még egy fajta illeszkedés a cseremiszenben, de csak a legkeletibb nyelvjárásokban: a szóvégi ajkhangú illeszkedés.***) Ez egészen újabb keletű; a nyugati nyelvjárásokban, a kUr. és kCar.-ban még az eredetibb redukált hang van meg. A kM.-ben már a fejlődés stádiumában áll a labialis illeszkedés. Pl. kP. *šəjšale* SZIL. 222. kUfa *šəjšale* PAAS. s-laute 66—7. «gyík» ~ kM. *šijšälj* kUr. kCar. *šəjšälj*, nyJar. *šəjšälj*, nyK. *šäktšälj* WICHM. FUF. VI. 37. | kP. *šime* GEN. 1. kUfa *šeme* PAAS. s-laute 125. «fekete» ~ kM. *šimə*, kUr. *šè'mə*, nyJar. *šimə*, nyK. *šimə* id. WICHM. FUF. VI. 18. || kP. *šörtnö* SZIL. 229. (de *šörtnöžö* 3. sz. birtokraggal GEN. 75.), kUfa *šörtnö* PAAS. s-laute 26. kM. *šö'rdnö* WICHM. FUF. VI. 21. «arany» ~ nyK. *šört'no* id. RAM. 136. | kP. *šüdö* GEN. 48. kUfa *šüdö* PAAS. s-laute 30. kM. *šü'dö* WICHM. FUF. VI. 21. «száz» ~ kUr. *šü'dö* WICHM. 212. nyK. *šü'də*, RAM. 138. id. | kP. *kombö* GEN. 44. (de acc.: *kombəm* GEN. 9.), kUfa *kombö* PAAS. Matkakert. 8. «lúd» ~ kCar. *ko'mbə* PORK. 4. nyK. *kombə* RAM. 54. id. | kP. *sudö* SZIL.

*) Palatalizált mássalhangzók mellett szintén a magashangú redukált hang fordul elő, pl. nyK. *βəžər* «vad» RAM. 15. | nyK. *šəja* «a kakas sarkantyúja» RAM. 132. ~ kP. *šuja* id. SZIL. | kUr. kCar. *kə'jək* «vad állat v. madár» WICHM. FUF. VI. 31. | kUr. *tü'ö* «beteg» WICHM. 209.

***) Vö. SZINNYEI JÓZSEF: Labialis illeszkedés a cseremiszen nyelvben. NyK. XXIV. 143.

233. (de acc.: *šudəm* GEN. 11.), kM. *šù·òq* WICHM. FUF. VI. 36. «fű, széna» ~ kUr. *šùdê* WICHM. 224. kCar. *šw·dê* PORK. 24. nyK. *šw·dê* RAM. 136. id. | kP. *šurno* GEN. 55. kUfa *šurno* PAAS. KSz. II. 129. «gabona» ~ kCar. *šurno* PORK. 25. nyK. *šurnê* RAM. 137. id. | kP. *šúzo, šujzo* SZIL. 239. kM. *šù·zòq* WICHM. FUF. VI. 37. «fajdtyúk» ~ kUr. kCar. nyK. nyJar. *sù·zê* id. WICHM. FUF. VI. 37.

II. Mássalhangzók.

A mássalhangzók sokkal kevesebb változáson mentek keresztül a cseremiszb en, mint a magánhangzók.

A zöngétlen zárhangok (*k, p, t*) váltakozása a megfelelő zöngés zárhangokkal (*g, b, d*) és réshangokkal (*ɣ, β, δ*).

74. Cseremis z szó e hangok közül csupán *k, p, t* zöngétlen zárhanggal és *β* zöngés réshanggal kezdődhetik. A szó belsejében azonban már különböző változások mennek végbe. Vegyük őket egyenkint vizsgálat alá.

a) $p \sim \beta \sim b$.

75. Magánhangzók között a bilabialis hangok közül majdnem csupán a *β* fordul elő.*) Pl. nyK. *tiβəlnə* «ezen az oldalon» (= *ti + pelnə*), *tiβə'tsən* «erről az oldalról» (= *ti + pətsən*) RAM. 146. — A *p* gyakran a szó elején is *β*-re változik, ha az előző szó magánhangzón végződik: nyK. *ida·βu* «ne adjatok» RAM. 25., de kCarU. *ida pu* id. PORK. 37. | kP. *pi* «kutya»: *ize βiže* «kis kutya» GEN. 32. | kP. *puš* «fűst»: *ši βuš* (*ši* «ezüst») GEN. 61. | kP. *počes* «után»: *mundra βočes* «a gombolyag u.» GEN. 41. | kP. *mü perkem* és *mü βerkem* «mézben való gyarapodásom»

*) *p* van ezekben: nyK. nyJar. *ki·p-lapa* «handfläche, flache hand», *ja·lapa* (< **jal-lapa*) «fussblatt» (vö. *lap* «niedrig», nyJar. még: «niederung») WICHM. FUF. VII. 42. | kP. *lepeñe* SZIL. 109. kM. *lepè·nə*, nyK. *lə·pə* WICHM. FUF. VII. 47. «lepke», de: nyJar. *lɛ·β*, kCar. kUr. *ləβə* id. WICHM. FUF. VII. 47. | kP. *šopo* SZIL. 228. kCar. *šo·pə* PORK. 23. nyK. *šapə* RAM. 127. «savanyú».

GEN. 59. | kP. *sürtö pərčə* és *βərčə* «egy szál fonál» GEN. 15. | nyK. *po'ktèn* «közel»: *ala-βoktèn* «a város közelében» RAM. 102. | kUr. *pàsə βok'selnə* «a mező közepén» WICHM. 216. (kP. *pokšəl* «közepe vminek» SZIL. 171.)

r után szintén *β* áll; pl. kCarU. *tumer βoštət* «tölgyeseden keresztül» PORK. 37. (vö. nyK. *iət pašt* «egy éjen át» RAM. 182.) | nyK. *šušər βertsən* «seb miatt» (*pèr'tsən*) RAM. 100. | nyK. *ko'e'rβəš* «égett szag» (*pəš*) RAM. 52. — *j* után: kP. *toj βot* és *pot* «sárgaréz fazék» GEN. 68. — *ž* után: nyK. *ko'žβū* «fenyőfa» (*pu*) RAM. 56.

š előtt a zár vagy részben vagy egészben elveszett. A különböző fokok így mutatkoznak: *pš* ~ *p^oš* ~ *φš* (*βš*). Pl. *üp* «haj»: kCarM. *üpsə* «haja» PORK. 22. kUr. *üpsə* id. WICHM. 212. nyK. *üpsə* id. RAM. 83. || kP. *jəpš* és *jəφš* «fulánk» GEN. 52. nyK. *ip^oš* «dárda, nyárs» RAM. 32. | kP. *lepš* «böleső» GEN. 15. *lepšəšte* és *leφšəšte* (loc.) GEN. 54. | kP. *lupš*, *luβš* SZIL. 119. kCarU. *luβəš* PORK. 16. nyK. *ləp^oš* «harmat» RAM. 73. | kP. *lupš* «ostor» SZIL. 119. *lupšalən* és *luφšalən* «odavágva» GEN. 52. kCarM. *luβš* PORK. 33. *luβəš* PORK. 24. nyK. *ləp^oš* «ostor» RAM. 73. | kP. *opša* és *oφša* «ajtó» GEN. 47. | kP. kCarM. *šopšar* SZIL. 228. PORK. 23. nyK. *šap^ošar* «létra ágas fából» RAM. 127. | kP. *šupšam* GEN. 15. *šupšam* GEN. 46. kCarU. *šupšam* PORK. 28. kUr. *šupšam* WICHM. 212. nyK. *šəp^ošam* «húz, szopik» RAM. 139. | kP. *upš* SZIL. 271. *uφš* GEN. 47. kCarM. *uβəš* PORK. 25. *upšem* (1. pers.) 27. nyK. *up^oš* «sapka» RAM. 160. | kP. kCarU. *upša* SZIL. 271. PORK. 23. kP. *uφšəšte* (és *umšəšte*; vö. nyK. *šma*) loc. GEN. 45. kUr. *upšəš* (lat.) WICHM. 211. «száj» | kP. *üps*, *üβš*, *üφš* SZIL. 271. kCarU. *üβəš* PORK. 39. nyK. *üp^oš* «illat» RAM. 161.

Orrhang után *b* áll, csak ritkán (talán egyénileg) *β*; pl. *-plak* a plur. jele: kP. *i'emblak* «kicsinyeim» GEN. 34. *imnem-blak* «lovaim» GEN. 5. *ižamblak* «bátyáim» GEN. 4. (de: *piem-blak* «kutyáim» GEN. 23.) | nyK. *ləmə'n^m-bələ* «nevüek» RAM. 170. (de: *təy^mβələm* «barátokat» RAM. 2.) || nyK. *tiðəmbə:rtšən* (*pèr'tsən*) «miatta» RAM. 100. | *təðənⁿ-bəreš* «e helyett» (*βer* «hely») RAM. 12. kUr. *molən bertsən* és *m. βertsən* «mire» WICHM. 225. | nyK. *βuiən^m-buištək* és *β. βuištək* «fejjel lefelé» RAM. 185. | kP. *alašam βošt* «lovamon át» GEN. 46. || nyK. *iurəm*

bur «esőt ad» (*pua*) RAM. 34. | nyK. *a'm-bülö* «nem tudok» RAM. 26. (de: kCarM. *om pa'lö* id. PORK. 25.) | nyK. *ko'lën^m* *bəote'nət* «kihaltak» (*pəotäs* «végez») RAM. 53. | nyK. *ken^m*-*batsmašeš* (*βazam*) «a mint esett» RAM. 186.

Zöngemássalhangzó mellett WICHMANNnál zöngés tenuis van: kM. *tšomba'k* «vízzel tele kis árok» WICHM. FUF. VI. 28. | kUr. *tüləblək* «bundára való» WICHM. 232. | kCar. *ümbal* «fölött levő» HÁM. 2.

b) *k* ~ *γ* ~ *g*.

76. Magánhangzók között gyakran *γ* áll, de nem oly általánosan, mint a *β*; pl. kCarM. *tužak* «arra» PORK. 21. ~ *tužarət* «arra is» ibid. *tužarən* «ott» PORK. 8. | kP. *təšak* «ide» GEN. 1. ~ *təšarən* id. GEN. 6. (de: nyK. *təšäk* és *təšä'ken* «ott, oda» RAM. 146.) || *-kəč*, *-kits*, *-kəč* (abl. ragja): kP. *pełkeγəč* «hordóból» GEN. 27. kCarM. *okna' γəč* «ablakból» PORK. 2. nyK. *alaytsən* «városból» RAM. 5. — Összetett és két egymást követő szóban: kP. *kombo kajək* és *kombo γajək* «vadlúd» GEN. 44. | kP. *i-kečə* és *i-γečə* «életkor» (tkp. «év-nap») GEN. 60. | kP. *nölaš kañe* «orsókarikaként» GEN. 8. és *šürtö pərečə γañe* «egy szál fonalként» GEN. 15. kP. *ulmo kür* és *u. γür* «hársfából való szekrény» GEN. 40. | *kü kurək* és *kü γurək* «szikla» (tkp. «kö-hegy») GEN. 46. — *r* után szintén; pl. kP. *kiñer-γut* «rőfnyi» (*kut* «hosszúság») GEN. 12. | kP. *uβer-γuβa* «boszorkány» (tat. *ubir* «boszorkányság») BÁL. Szót. 35. + *kuβa* «öregasszony») GEN. 17. | kP. *nur γošmo koštəš* «vadászni» (tkp. «mező járás járnai») GEN. 11. *košmo* GEN. 17. — *j* után: kM. *šij-γol* «harcosa» WICHM. FUF. VI. 20. — *ž* után: *kožγiš* «fenyőgyanta» (*kiš*) RAM. 56.

š előtt a zár részben vagy egészben megszűnik. A különböző fokok így mutatkoznak: *kš* ~ *kšš* ~ *γš* (*γšš*). Pl. nyK. *akš-šingə* «nem fér be» RAM. 134. | kCarU. *βa'γš-kü* «malomkő» PORK. 19. kCarM. *βa'γšš-küm* (acc.) PORK. 30. *βa'γšš* PORK. 27. kE. *βakš* BUD. CserSz. 77. nyK. *βäkšš* «malom» RAM. 208. | kP. *βakšam*, *βaγšam* SZIL. 277. nyK. *βäkššüm* «kiterít, kipallóz» RAM. 12. | kCarM. *ikšəβə* «gyermek» PORK. 46. nyK. *ədərikšəβə* «leány» RAM. 25. | kP. *kukšə* SZIL. 96. kCarU. *ku'kšə* PORK. 39. kUr. *kukšəš* WICHM. 208. nyK. *kukšš* «száraz» RAM. 56. | kP. *kükšö* «magas» SZIL. 96. kCarU. *kükšən* PORK. 34. *küγšən* «fönt» PORK. 38. | kP.

mokš SZIL. 125. *moγš* GEN. 48. kCarM. *mokšəžə* PORK. 31. *moγšəžə* (3. sz. birtokraggal) PORK. 25. nyK. *mòkxš* «máj» RAM. 79. | kP. *mükš* GEN. 59. *müγš* GEN. 73. kCarU. *mükš* PORK. 16. *müγš* 35. *müγəš* 26. nyK. *mükxš* «méh» RAM. 81. | kP. kCarU. *pokšəm* GEN. 52. PORK. 40. nyK. *pokšəm* «dér, fagy» RAM. 102. | kP. *pokšel* «közepe vminek» SZIL. 171. *poγšelan* (lat.) GEN. 23. kUr. *polxšelnə* (loc.) WICHM. 214. nyK. *pokšalnə* (loc.), *pokšalβarña* «középső ujj» RAM. 102. | kP. *püxš* SZIL. 180. kCarM. *püγəš* PORK. 25. kE. *pükš* BUD. CserSz. 77. «dió» nyK. *pükxš* «mogyoró» RAM. 107. | kP. *šekš*, *šerš*, *šerš* SZIL. 213. nyK. *šükxš* «epe» RAM. 128. | kP. *šikš* GEN. 55. *šixš* GEN. 48. kUr. *šikxš* WICHM. 215. kCarU. *šixš* PORK. 19. *šixšəm* (acc.) 15. kCarM. *šəγəš* PORK. 26. nyK. *šekxš* «füst» RAM. 130. | kP. *šokšo* GEN. 56. kCarU. *šokšə* PORK. 16. kUr. *šokxšə* WICHM. 206. nyK. *šə·kxšə* «meleg, forró» RAM. 134. | kP. *ukš* SZIL. 268. *uγš* GEN. 46. kCarU. *ukšəžə* (3. sz. birtokrag) PORK. 39. kCarM. *uγəš* 24. *uγəšəžə* 46. kUr. *ukxš* WICHM. 214. nyK. *ukxš* «ág» RAM. 159.

Orrhang után általában *g* áll, néha *γ*. WICHM.-nál nyK. nyJar. kUr.-ban *g*, kM. kCar.-ban *g*, PAAS.-nál kUfa.-ban *γ*; pl. nyK. *tsvγγəm*, nyJar. *tsvγγəm*, kP. *čüγγem* (SZIL. 29.) ~ kM. *tšüγγəm*, kCar. *tšüγγaləm* WICHM. FUF. VI. 32. ~ kUfa *tšüγγem* PAAS. FUF. II. 188. «csip, mar» | kUfa *lopšəγγe* PAAS. *s*-laute 111. ~ kP. *loβšəγγe* SZIL. 115. «käfer, mistkäfer», nyK. *lap^ošəγγə* «hummel (insekt)» RAM. 67. | kUfa *meγγe* PAAS. KSz. II. 123. ~ kP. *meγγe* SZIL. 122. kCar. *meγγə* PORK. 51. nyK. *məγγə* RAM. 78. «karó, oszlop, ezölöp» | kM. *pu-šəγγə* «fa» WICHM. FUF. VI. 21. ~ kP. *pušəγγe* SZIL. 178. kCar. *pu-šəγγə* PORK. 11. nyK. *pu-šəγγə* RAM. 126. id. | nyJar. *šereγγə*, kUr. *šereγγə* ~ kM. *šereγγə*, kCar. *šereγγə* WICHM. FUF. VI. 18. ~ kUfa *šereγγe* PAAS. *s*-laute 51. «cyprinus rutilus» | kUfa *šüγγaltam* PAAS. *s*-laute 21. ~ kP. *šüγγaltam* GEN. 47. «arczraesik, alábukik», nyK. *šəγγem* «stossen, umfällen» RAM. 139. — kP. *šolemγəčən* «jégesötöl» GEN. 58. *tumangəčən* «ködtöl» GEN. 59. *püanγəčən* «fogától» GEN. 59. (de: *püankəčən* GEN. 57.) | nyK. *müγ-gitsən* «tölem» RAM. 197. és *müγγitsem* RAM. 2. *keremⁿ-gits* «köteltöl» RAM. 139. | kP. *βoleγ-gəñ* «ha leszállok» (*βolem*) GEN. 13. *koleγ-gəñ* «ha meghalok» (*kolem*) GEN. 13. *ileγ-gəñ* «ha élek» (*ilem*) GEN. 13. | kP. *šəγ gol* «nem hallottam» (*kolam*) GEN. 7. | nyK.

am godâ «nem hagyok» (*kodam*) RAM. 51. | kP. *er éolpan gañe* GEN. 56. *gañe* GEN. 57. «mint a hajnalesillag» | kUr. *nömnay gai* «magunkféle» (*nömnan*) WICHM. 222. | kP. *šəšəm göšö* «vad kecske» GEN. 41. (de: *š. köšö* GEN. 40.) | nyK. ... *ləmənⁿ gārək* «...nevű hegy» (*kārək*) RAM. 190. | nyK. *žünⁿ-golta* «kiitta» (tkp. «íván küldte» [*koltem*]) RAM. 192. | nyK. *kuzenⁿ-gèn* «mászott» (tkp. «mászván ment» [*kajem*]) RAM. 59. | nyK. *postarenⁿ-gerdeš* «összeszedheti» (*kerdam*) RAM. 211. | kP. *jořen ɣodən* «lecsurgott» (tkp. «folyva maradt» [*kodam*]) GEN. 58.

Zöngé és zöngés mássalhangzó előtt WICHMANN-nál *ɔ* zöngés tenüis áll; pl. kUr. *og li* «nem lesz» WICHM. 208. | *käləɣlan* «embereknek» (*kälək* «nép») WICHM. 208. | *käžəɣlan* «madárnak» (*käžək*) WICHM. 210. | *koglašət* «közötted» (kP. *kokla*) WICHM. 219. || *og βotš* «nem esik» WICHM. 211. | *og d'üldal* «nem iszik» WICHM. 224.

K. *ɣ* ~ nyK. *χ*.

77. kP. *reɣenže* SZIL. 189. kCar. *reɣenžə* PORK. 24. ~ nyK. *reɣen* RAM. 114. «moh» || kP. *mo-ɣañe* GEN. 32. ~ nyK. *maɣañ* RAM. 128. «milyen?» | kP. *tuɣañe* GEN. 30. kUr. *tuɣaɣ* WICHM. 230. ~ nyK. *təɣen* RAM. 145. «olyan» | kCar. *təɣaňə* PORK. 10. kUr. *təɣaɣ* WICHM. 230. ~ *teɣen*, *teɣe'ňə* RAM. 144. «ilyen».

Torokhang és ajakhang váltakozása.

ɣ > *β*.

78. TROICKIJ *ju bunzaš* «csuklik» SZIL. 59. ~ kP. *juɣaň-žam* id. SZIL. 59. | kP. kUfa *šüβö* GEN. 239. PAAS. *s-laute* 34. ~ kUfa *šüɣö* ibid. kE. *sügö* BUD. CserSz. 64. nyK. *šəɣə* RAM. 130. «szű» (vö. csuvAnatri *šögə*, *šəgə* PAAS. *s-laute* 34.) | kP. kUfa *šüβəl-βüt* SZIL. 239. PAAS. *s-laute* 33. kM. *šüβn̄l-βüt* WICHM. FUF. VI. 21. nyK. *šəβəl* RAM. 140. «nyál»; kP. kUfa *šüβedem* SZIL. 239. PAAS. *s-laute* 33. nyK. *šəβem*, *šəβe'dəš* RAM. 140. «köp» (< *šüɣl- < *šüɣɣ-) ~ mdM. *šəlgə*-, E. *šəlgə*-, *šəlgɣ*- «köp»; M. *šəlgä*-, E. *šəlgə*-, *šəlgä* «nyál» PAAS. *s-laute* 33. | kP. *tuβər* SZIL. 258. kUr. *tüβər* WICHM. 209. kCar. *tuβər* PORK. 29. ~ nyK. *təɣər* RAM. 155. «ing; fehérnemű».

$k > p$.

79. Mindannyiszor \acute{s} előtt; pl. kP. *loßšange* SZIL. 115. kUfa *lopšanye* PAAS. s-laute 111. «käfer, mistkäfer, (GEN.-nél még:) wespe», nyK. *lapšangš* «hummel» RAM. 67. ~ mdE. *lokšej*, *lokšej*, M. *lokšti* (< *lokšti*) PAAS. s-laute 111. | kP. *lupš*, *luβš* SZIL. 119. kUr. *lup^oš* WICHM. 224. kCarU. *luβš* PORK. 16. TROICKIJ *rups* SZIL. 191. nyK. *lšp^oš* RAM. 73. «harmat» ~ mdE. *lakš*, *lekš* «reif, rauh frost» PAAS. s-laute 105. mdM. *leš* ML. 12. | kP. *lupš* SZIL. 119. kUr. *lup^oš* WICHM. 237. kCar. *luβš* PORK. 23. *luβš* PORK. 24. nyK. *lšp^oš* RAM. 73. «ostor» ~ md. *lokšo*, *lokšä* id. PAAS. s-laute 105. | kP. *šupšam* GEN. 15. *šučšam* GEN. 46. kCar. *šupšam* PORK. 24. *šuššam* PORK. 28. kUr. *šup^ošam* WICHM. 212. nyK. *ššp^ošam* RAM. 139. «húz, szopik, dohányoz» ~ mdM. *šokšš* «szopik» PAAS. s-laute 105.

c) $t \sim \delta \sim d$.

80. Magánhangzó k között általában δ áll; pl. K. *βüt*, nyK. *βət* «víz» ~ kP. *βüdam* GEN. 3. nyK. *βəδəmə* RAM. 13. (acc.), kUr. *βüdət* (2. sz.) WICHM. 227. | kUfa *jüt* «éj» ~ *jüdet* «éjed» PAAS. KSz. II. 201. | kP. kUr. nyK. *kit*, kCar. *kət* «kéz» ~ kP. nyK. *kidem* GEN. 6. RAM. 147. kUr. *kidəm* WICHM. 241. kCar. *kəde'm* PORK. 58. «kezem» | *kut* (melléknévilleg) «hat» ~ kP. *kuđət* SZIL. 95. nyK. *ku'đət* RAM. 58. id. (főnévilleg) | K. *pot*, nyK. *pat* «fazék» ~ kCar. *po'dəm* (acc.) PORK. 15. || nyK. *žadam*, K. *žadam* «kérdez» ~ nyK. *žat* «kérdézz» RAM. 26. | *kodam* «marad» ~ kP. *kot* «maradj!» GEN. 6. (de: *kodem* «hagy»: kP. *kodo*, nyK. *kodš* «hagyj!») | K. *ludam*, nyK. *lšdam* «olvas, számlál» ~ nyK. *lšt* «olvass!» RAM. 176. | kCar. *lüdam* «fél» ~ *ot lüt* «nem félsz» PORK. 1. | kP. *mužedam* «jósol» ~ *mužet* «jósolj» GEN. 37. | nyK. *olmšdas* «sikerül» ~ *ok olmšt* «nem sikerül» | kUr. *pidam* «köt» ~ *pit* «köss!» WICHM. 210.*)

*) A dentalis hangok fgr. megfelelőire nem terjeszkedem ki. — L. SETÄLÄ: A finnugor δ és δ' NyK. XXVI. 378—437. — MUNKÁCSI: A finn-magyar $d \sim l$ és $\delta \sim z$ hangmegfelelésekről. NyK. XXVII. 129. — GENETZ: Suomalais-ugrilaisen δ ensimmäisen ja toisen tavuun vokaalien välissä (A finnugor δ az első és második szótag hangzója közt) Vähäisiä Kirjelmiä XIII. 1—12. — PAASONEN: Adalék a finnugor δ' hang történetéhez. NyK. XXXVIII, 190—192.

81. Nem ily következetes már a hangmegfelelés a következő esetekben:

a) A második személyű birtokragos szóknál a kUr. és kCar.-ban megmarad a *t*, ha utána redukált magánhangzó áll, pl. kP. *oĵzat* «gyermeked» GEN. 14. ~ kCar. *azartam* (acc.) PORK. 14., de: kP. *ajáaĉan* (gen.) GEN. 14. | kCar. *βujet* «fejed» PORK. 52. ~ *βujetam* PORK. 13. kUr. *βuĵetām* WICHM. 218. (acc.) | kCar. *d'olet* «lábad» PORK. 45. ~ *d'oletam* PORK. 22. kUr. *jolētām* WICHM. 210. de: kP. *joleĉam* GEN. 77. (acc.) | kCar. *körĵet* «belsőd» PORK. 45. ~ *körĵetam* PORK. 47. de: kP. *körĵeĉam* GEN. 75. (acc.) | kCar. *kuruket* «hegyed» PORK. 38. ~ *kuruketam* PORK. 51. kUr. *küräkētām* WICHM. 223. | kCar. *omet* «álmod» ~ *ometam* (acc.) PORK. 57. | kUr. *šüĵet* «nyakad» ~ *šüĵetām* (acc.) WICHM. 236. | kCar. *šudet* «füved» PORK. 37. ~ *šudetam* PORK. 46. | kP. *ümĉret* «életkorod» GEN. 6. ~ kUr. *ümĉrētām* (acc.) WICHM. 245.*)

b) A fosztó képző (és abessivusi rag) *ĉ*-je is váltakozik *t*-vel; és pedig a kP.-ben általában *t* van, a kUr. és kCar.-ban *ĉ*, a nyK.-ban legtöbbször *ĉ*, de *t* is; pl. nyK. *ätāĉe* «atyátlan» RAM. 8. | nyK. *βolāĉe'ok* «akaratlanul» RAM. 15. | nyK. *ĵēmāĉe'ok* «istentelenül» RAM. 31. || kCar. *βozāĉe* «írás nélkül» PORK. 57. | nyK. *ĉšteĉe* «tevés nélkül» RAM. 5. | kCar. *d'üĉe* PORK. 38. és *ĵüte* (sic!) RAM. 53. «szomjan» (tkp. «ivás nélkül») | kP. *kalašĉe* «mondás nélkül» GEN. 35. | kP. *koĉĉe* «hagyás nélkül» GEN. 52. | nyK. *koltāĉe* «küldés nélkül» RAM. 186. | nyK. *küte* (sic!) «fövéis nélkül» RAM. 60. | nyK. *ku'zāĉe* «fölkelés nélkül» RAM. 59. | kP. *laštĉe* «csinálás nélkül» GEN. 58. | nyK. *mā'nĉzāĉe* «nem tojtott» RAM. 82. | kCar. *murāĉe* «éneklés nélkül» PORK. 38. | kP. *nalaktĉe* «vetetés nélkül» GEN. 58. | kCar. *onšāĉe* «nevelés nélkül» PORK. 57. | kCar. *orlāĉe* «elválhatatlanul» PORK. 32. | nyK. *pāleĉeāt* «mivel nem tudja» RAM. 5. | kCar. *pāštāĉeāt* «rátevés nélkül» PORK. 55. |

*) A kUfa-ban szabályszerűen van; pl. *ĵüret* «esőd» ~ *ĵüredam* (acc.) PAAS. KSz. II. 201. | *ĵüĉet* «éjed» ~ *ĵüĉedam* (acc.) PAAS. KSz. II. 201. | *keĉet* «napod» ~ *keĉedam* (acc.) PAAS. KSz. II. 201. | *perket* «áldásod» ~ *perkedam* (acc.) PAAS. KSz. II. — A nyK.-ban: *arβezet* «gyermeked» ~ *arβezeĉan* (gen.) RAM. 174. | *kalpaket* «sapkád» ~ *kalpake'ĉam* (acc.) RAM. 51. — de: *āstet* «öved» ~ *āstetam* (acc.) RAM. 22.

kP. *pute* «nem adván» GEN. 56. | kCar. *rüzaldədeat* «ha nem rázzák» PORK. 55. | nyK. *šin^dzəde'ok* «tudtomon kívül» | kUr. *šude* WICHM. 227. nyK. *šo'tè* (sic!) RAM. 103. 163. 175. «nem érvén rá» | kCar. *šude* «nem erjedve» PORK. 51.

kP. *βitəme* «erőtlen» GEN. 58. | nyK. *ĩmāððmā* «istentelen» RAM. 31. | nyK. *kindəðmə* «kenyértelen» RAM. 47. | kCar. *lu'ðmə* «csonttalan» PORK. 27. | kCar. *okna'ðmə* «ablaktalan» PORK. 28. | kCar. *šinža'ðmə* «vak» PORK. 23. | kP. *törzətəme* GEN. 46. kUr. *törzəðmā* WICHM. 217. kCar. *törza'ðmə* PORK. 28. «ablaktalan» || nyK. *βəts'ððmā* «váratlan, nem remélt» RAM. 17. | nyK. *əšta'ðmə* «nem tevő» RAM. 143. | kP. *joyəlatəmo* «nem tévedő» GEN. 57. | nyK. *koləððmā* «halhatatlan» RAM. 53. | nyK. *kütəmə* (sic!) «éretlen» RAM. 60. | kP. *kučətəmo* «tarthatatlan» GEN. 46. | nyK. *litəmə* (sic!) «lehetetlen» RAM. 68. | kCar. *šočan moštəðmə* «a mely nem tudott megnőni» PORK. 45. | kP. *potətəme* «ki-foghatatlan» GEN. 64. | nyK. *sitəðmə* «hiányos, elégtelen» RAM. 121. | nyK. *šin^dzə'ðmə* «ismeretlen» RAM. 133.

nyK. *lit'mäs* (sic!) RAM. 4. kP. *litəmas* GEN. 53. «a mi nem lesz» | nyK. *sitəðməš* «hiány» RAM. 121. | kP. *šoktatəmas* «a hova nem hallatszik» GEN. 56. | kP. *šutəmas* «a hova nem jut» GEN. 55. 56.

A nyK.-ben újabb fejlemény lehet a *t*. A rendelkezésünkre álló példák mind *i*, *o* (~ kP. *u*) és *ü* tövű igéknél fordulnak elő, ezek végén pedig a nyK.-ban lekopott a tövégi *i* hang, a mely több esetben még megvan a kP., kUfa, kM. nyelvjárásokban (l. a névszótöveknél); a *t* tehát azt mutatja, hogy előtte itt is *i*-s diftongus volt egykor.

82. A zöngemássalhangzók után is meglehetősen következtlenül váltakozik a *t* a *ð*-vel és még *d*-vel is, mégis legtöbbször a kUr. és kCar.-ban van *ð*; pl. *α*) *l* után: kP. *koltem* SZIL. 87. kUfa *koltq* (imp. sing. 2. sz.) PAAS. KSz. II. 126. kUr. *koltšām* (præt. sing. 1. sz.) WICHM. 217. kCarU. *kol-təšəm* PORK. 41. ~ kCarM. *kolda* PORK. 9. «küld» | kP. *nultem* «rág, rágcsál» SZIL. 139. nyK. *noltaš* «wieder zu weben anfangen, sich wieder öffnen», *šušər nolta* «die wunde wird schlimmer u. schlimmer» RAM. 87. | kP. *peltem* «olvaszt» SZIL. 161. ~ kCar. *peldəmə* «olvasztott» PORK. 51. | kCarU. *po'ltəš* «gomb» PORK. 16. kUr. *poltšān* «gombos» WICHM. 229. ~ kP. *poldəš* és

poldás GEN. 58. nyK. *po'ldás* RAM. 103. «gomb» | nyK. *šuldā* RAM. 137. kCarM. *šuldā* PORK. 52. kUr. *šuldā* WICHM. 212. ~ kP. *šuldo* SZIL. 235. «olcsó» | nyK. *šaldār* RAM. 139. kP. *šaldār* SZIL. 235. kCarM. *šuldār* PORK. 16. ~ kUr. *šuldār* WICHM. 217. «szárny, úszószárny» | kCar. *šuldās* HÁM. 15. ~ kP. *šuldās* GEN. 33. «(kenyér)szelet».

A fosztó képzőben a kP. és nyK.-ban *t* van az *l* után, a kUr. és kCar.-ban *đ*; pl. kP. *joltām* GEN. 58. nyK. *ialtām* RAM. 214. ~ kUr. *joldām* WICHM. 213. kCar. *đ'oldām* PORK. 24. «látatlan».

β) *r* után legtöbbször *đ* van; pl. kP. *mardež* GEN. 59. kUfa *mardež* PAAS. KSz. II. 35. kCar. *mardež* PORK. 1. kUr. *mardež* WICHM. 20. «szél, wind» (de: nyK. *mardež* RAM. 77.) | kP. *örden* (præt.) GEN. 23. nyK. *ördäm* RAM. 93. «hízik» | kP. *ördəž* «oldal; félreeső, idegen» SZIL. 150. kCar. *ördəž-oya* «oldaldeszka» PORK. 11. *ördəžkərak* «kissé oldalt» PORK. 9. nyK. *ördəž* «idegen», *ördəštə* «oldalt», *ördəškə* «auf die seite» RAM. 93. | kP. *šordo* GEN. 60. kCar. *šorđə* PORK. 6. nyK. *šarđə* RAM. 129. «jávorszarvas».

Ellenben: nyK. *kerđās* RAM. 45. ~ kP. *kertam* GEN. 50. «bír, -hat».

A fosztó képzőkben kP. és nyK. *t* felel meg a kCar. és kUr. *đ*-nek; pl. nyK. *šurtām* «szarvtalan» RAM. 137. | kP. *purte* «bemenés nélkül» GEN. 32. | kCar. *purde* «harapás nélkül» PORK. 45. | kUr. *perde* «verés nélkül» WICHM. 222.

γ) *n* után a kCar.-ban (PORKKÁNÁL) *đ* áll; pl. kCar. *indeš* PORK. 18. 26. ~ kUr. *indeš* WICHM. 230. kP. *indeše* GEN. 58. nyK. *indekše* RAM. 21. «kilencz» | kCar. *kandaš* PORK. 26. ~ kUr. *kandaš* WICHM. 223. kP. *kandaše* GEN. 49. nyK. *kändä'kšə* RAM. 42. «nyolcz» | kCar. *kində* PORK. 37. *kindəm* (acc.) PORK. 22. ~ kCar. *kindəle'č* (abl.) PORK. 26. kUr. *kində* WICHM. 207. kUfa *kindet* (birtokrag. sing. 2. sz.) PAAS. KSz. II. 129. kP. *kinde* SZIL. 77. nyK. *ki'ndə* RAM. 49. «kenyér, gabona» | kCar. *mündər* PORK. Aik. III. 122. *mündərnə* (loc.) PORK. 22. ~ kUr. *mündür* WICHM. 221. kP. *mündər* SZIL. 129. nyK. *mə'ndər* RAM. 84. «messze» | kCarU. *pundaš* PORK. 43. ~ kUr. *pundaš* WICHM. 212. kP. *pundaš* SZIL. 182. nyK. *pəndaš* RAM. 108. «fenék» | kCar. *təlanda* PORK. (U.) 38. (M.) 18. ~ nyK. *tələndä* RAM. 172. «nektek».

δ) *m* után a kP. kUr. kCar.-ban *δ*, az nyK.-ban *d*; pl. kP. *kələmdə* SZIL. 79. kCar. *kələmdə* PORK. 28. ~ nyK. *kələmⁿdə* RAM. 46. «köldök» | kP. *kumda* GEN. 46. kCar. *kumda* PORK. 18. ~ nyK. *kəmⁿdä* RAM. 62. «széles» | kP. *komdək* GEN. 33. ~ nyK. *komdək* RAM. 54. «hanyatt» | kUr. *tömdən* WICHM. 242. kCar. *temda'n* PORK. 16. 35. ~ nyK. *tämdän* RAM. 128. *tämⁿdän* RAM. 183. (< kP. *tendan* GEN. 6.) «tietek» | kCar. *temdam* PORK. 56. ~ nyK. *tändäm, tämdäm* CASTR. 21. «tieteket».

WICHMANN szövegeiben zöngemássalhangzók előtt zöngétlen *media* áll, pl. kUr. *βidl̄* WICHM. 227. ~ kCar. *βitl̄* PORK. 39. «ötven» | kUr. *tudlan* WICHM. 210. ~ kCar. *tutlan* PORK. 7. (de: *tudla'n* PORK. 6.) «annak» | kUr. *kožlaplan* «fenyvesednek» WICHM. 221. | kUr. *ješędplan* «feleségednek» WICHM. 236. | nyJar. nyK. *kiⁿ-lapa* «handfläche, flache hand» WICHM. FUF. VII. 42. | kUr. *kornedlan* «utadnak» WICHM. 239. | kUr. *küβarędlan* «hidadnak» WICHM. 239. || kUr. *kud ludm̄* «hat ige» (vö. *ludam* «olvas, számlál») WICHM. 227. || kUr. *id nal* «ne vedd el» WICHM. 211. | kUr. *βüđ naldalęš* «a víz fölszivárog» WICHM. 218. || kUr. *kürdn̄* WICHM. 212. ~ kP. *kürtüö* SZIL. 100. nyK. *körtüi* RAM. 48.

Valószínűleg így lesz a kCar.-ban is; legalább PORKKA szövegeiben az ily helyzetben levő *δ* azt sejteti; pl. *tudla'n* PORK. 6. és *tutlan* PORK. 7. «neki» | *βüđlan* PORK. 35. 39. és *βütlan* PORK. 55. «vízhez, vízért» || *modm̄* «játék» PORK. 34. | *ulad mo* és *ulat mo* «vagy-e?» PORK. 1.*)

t > kP. *tš* ~ kUfa, kM., kUr., kCar. *tš* ~ nyK. *ts*.

83. kP. *βüć, βić* GEN. 58. ~ kP. *βüt* GEN. 2. kCar. *βüt* PORK. 25. nyK. *βəot* RAM. 18. | kP. *βić* GEN. 7. kUr. *βitš* WICHM. 227. kCar. *βić* PORK. 41. nyK. *βəots* RAM. 19. ~ kUr. *βidl̄* WICHM. 227. kCar. *βitl̄* PORK. 7. 40. [kP. *βiśle* GEN. 51.]

*) PORKKÁNÁL más esetben is váltakozik a *δ* és *t*: *žüt* «éj»: *d'üđšə* (birtokrag. 3. sz.) PORK. (U.) 20. | *ko'đšəžə* PORK. (U.) 19. és *kotšəžə* (birtokrag. sing. 3. sz.) PORK. (U.) 16. «megmaradt» | *βüđ-kolet* PORK. (U.) 17. és *βüt kolet* PORK. (U.) 37. «vizi halad» | *βüđ rəć* PORK. (U.) 18. 36. és *βüt kəć* PORK. (M.) 13. «vízből». — Megjegyzendő még kP. *kož dul* «fenyőtűz» (*tul*) GEN. 38.

«ötven» (*lə*, *le* < *lu* «tíz»); vö. még: zürj. *vit*, finn *viite*- stb. MNyh³. 140. | kP. *šörmäc* SZIL. 229. kUfa *šörmäč* PAAS. s-laute 109. kM. *šörmütš*, kUr. *šermäts*, kCar. *šörmäts*, nyJar. *šörmüts*, nyK. *šermäts* «fék» WICHM. FUF. VI. 23. 24. ~ votj. *šermet* WICHM. VVok. 54. zürj. *šermäd* WICHM. uo. osztjK. *šermät*, vogÉ. *šermät* id. PAAS. s-laute 109. | kP. *šüc* SZIL. 232. kUfa *šüč* PAAS. s-laute 14. kM. kUr. kCar. *šütš*, nyJar. *šäts*, nyK. *šäts*, *šäts* WICHM. FUF. VI. 23. 24. «korom» ~ md. *sod* id. votj. *su*, zürj. *sa* (vö. PAAS. s-laute 14. SET. FUF. II. 257. WICHM. FUF. VI. 24.) | kP. *tič* SZIL. 247. kUfa *tič* PAAS. KSz. II. 129. kUr. *titš* WICHM. 224. kCar. *tič* PORK. 21. *titšmaš* HÄM. 5. nyK. *tsits**) RAM. 152. «tele» ~ finn *täyte*- id.

A második személyű birtokrag: *t*; pl. kP. *jolet* GEN. 66. kUr. *jolet* WICHM. 210. kCar. *d'olet* PORK. 45. nyK. *ialet* RAM. 32. «láb» (< *jol*, *ial*). — A következő példákban szintén végbe- ment ez a hangváltozás: kP. *eräc* GEN. 44. (acc. *eräcam* GEN. 27.), kCarM. *eräc* PORK. 12. (acc. *eräcam* PORK. 48. dat. *eräc- la'n* PORK. 13.) «fiad» (< *eräe*, *erä***) || kCar. *šeskačam* «menyedet» (kP. *šeske* GEN. 58.) PORK. 48. || kE. *šo'loc* «öcséd» (kP. *šolo* GEN. 27.) CserGr. NyK. VI. 206. || kP. *moč* «mid?» (*mo* «mi?» kérdő névmás) GEN. 36. | kP. *škaheč* «magadnak» (*ške* dat.-a) GEN. 61. | kP. *toläheč* «hozzád, neked» (*tiñ* dat.-a) GEN. 1. 35.

Az igeragozásban az egyes számi 2. sz. ragja szintén így fejlődött a praeteritumokban; pl. kP. *naläc* GEN. 6. kCar. *na'läc* PORK. 3. «vettél» (*nalam*) | kUfa *toläts* «jöttél» (*tolam*) PAAS. (levélbeli közlés) | nyK. *kaštäts* «jártál» (*kaštam*) RAM. 76. || kP. *iläšäc* «éltél» (*ilem*) GEN. 69. | kCar. *mi'šäc* «mentél» (*miem*) PORK. 3. | nyK. *šušäts* «dobtál» (*šuem*) RAM. 196.

A többes 3. személy ragja is eredetileg *t*; meg is maradt mindenütt, csak az *-am* végű igék praeteritumában nem; pl. kP. *luktäc* «kihoztak» (*luktam*) GEN. 6. | kUfa *toläts* «jöttetek» (*tolam*); *lektäts* «kimentek» (*lektam*) PAAS. (levélbeli közlés) | kCar. *tüya- läc* «kezdtetek» (*tüyalam*) PORK. 11.

Így jött létre az ablativus ragja is; pl. kP. *mündäräc*, *mündär-*

*) A nyK. alak kezdő *ts*-je kétségtelenül assimilatio következménye.

**) Fontos a rag előtt az *e* helyett álló redukált hang.

čan SZIL. 129. kE. mündürč BUD. CsT. III. 464. nyK. *məndartsən* RAM. 84. «messziről» (< *mündər*, *məndər* «messze») | kUfa *küšəčən* PAAS. KSz. II. 131. kUr. *küšütš* WICHM. 203. kCar. *küšəčən* PORK. 32. nyK. *küšəts* RAM. 60. *küšətsən* RAM. 161. «föülről, fönt» (vö. *küšəl* «felső»). — Testes ragokon: kP. *üđerləč* «leánytól» (*üđer*) GEN. 6. | kCar. *ileč* «jégtől» (*i*) PORK. 1. | kUr. *mələšna* «tölünk» (*me*) WICHM. 223. | Az nyK.-ban csak a régi evangéliumfordításban egy-két példában: *juma l'ets* (ə: *žəmələts*) «istentől» WIED. 34. || kP. *βütkäč* (*βüt*) GEN. 6. kCar. *βüt käč* PORK. 13. «vízből» | kUr. *pörtkəš* WICHM. 215. nyK. *pört-γutsən* RAM. 205. (*pört*) «szobából».

Az eredeti *t* alaknak mindössze csak ennyi emléke maradt: kP. *me βertna* «mi értünk» GEN. 61. (de különben: kP. *βerč* GEN. 61. *βerčən* GEN. 65. kUr. *βerčšən* WICHM. 225. kCar. *βerčən* PORK. 11. nyK. *pə'rəts*, *pə'rətsən* RAM. 100. «ért, miatt») || *teletle* «többé ezután» (Uf. 22. 96. Car. 21.) SZIL. 248. | *Ilija let ožnok* «Illésnél előbb» (Ocs. 92.) SZIL. 109. — Ez a *tš*, *tš*, *ts* tehát kétségtelenül azonos a finnugor nyelvek ablativusai ragjával.

Végre még egy képzőben is végbe ment ez a hangváltozás; pl. nyK. *kelyəts* «mélység» RAM. 44. ~ kCar. *kelyət* id. PORK. 6. | nyK. *kükšəts* «magasság» RAM. 60. kP. *kükšəč* GEN. 74. ~ TROICKIJ *kükšət* id. SZIL. 96. (*kükšə* «magas»).

t > r.

84. Csak a nyK.-ban fordul elő ez a hangváltozás, és pedig *m*, *n*, *l* és *š* mássalhangzók előtt; pl. *βa'də* «est»: *βarⁿə** (loc.) «este» RAM. 9. (~ kP. *βotno* id.) SZIL. 276. | nyK. *βətlängə* «meise» RAM. 19. ~ nyK. *βərlängə* id. RAM. 18. | *βitnə* RAM. 105. ~ *βirⁿə* RAM. 170.: *m^əlänem βitnə tengelä puž^šren ələn* «es war wohl vorher für mich so bestimmt» RAM. 105. *m^əlänem birⁿə komi. ləmə'nəmə tärläš puž^šren* «es scheint mir bestimmt zu sein, dass ich einen knaben namens Komi miete» RAM. 170. | *kot* «év, idő»: *koršə* «éves»; *tolmemⁿ-goršə* «a mi akkor volt, mikor jöttem»; *təmənmemⁿ goršə knižä* «tanulókorombeli könyv»; *təγoršən* «azóta» RAM. 55. | nyK. *žätläš*

*) Az *n* előtt levő *t* csak átmeneti hang.

«verdammen, verwerfen, verkleinern» RAM. 30. ~ nyK. *ĩä'rläs* id. RAM. 29. | nyK. *kuatlä* «erős» RAM. 57. ~ nyK. *kuar'lä* RAM. 57. (elavult) | nyK. *tosa'tna* ~ *tosar'tna* (< or. досадно) «ärgers-lich, verdriesslich» RAM. 148. | nyK. *totlä* ~ *tor'lä* «édes» RAM. 148. (*tot* «íz»; kP. *tut, tutlo* SZIL. 264—5.)

Ugyanez történik az affrikátán végződő szavaknál is, mint-hogy a diftongus második része két mássalhangzó között kiesik; tehát szintén $t > r$ hangváltozás forog itt fönn; pl. *katškam* «eszik»: *karnem* «enni akarok» WIED. 140. | *kar'net* «enni akarsz» RAM. 36. | *ka'rmê* «megevett; evés» RAM. 39. | *ka'rmäs* «evés» RAM. 39. | *kar'te* «étlen» RAM. 126. || *mätš'kê* «-ig» stb. RAM. 84. ~ *märtnê* «-n» RAM. 83. | nyK. *patšas* «kinyit»: *partnem* «ki akarom nyitni» CASTR. 7. | *pə'tšäkäm* «vág»: *pum pə'ršäs* «fát kell vágni» RAM. 113. | *šatšäm* «születik»: *šar'sê* «született (part.)» RAM. 127. | *tařatšê* «ma»: *tařar'sê* «mai»; *tařar'sen* «mától kezdve» RAM. 141. | *teņgetšê* «tegnap»: *teņger'sê* «tegnapi»; *teņger'sen* «tegnap óta» RAM. 144.

A z s, ś, š hangok.

SETÄLÄ és PAASONEN véleménye szerint ez a három hang a cseremiszből *š*-sé olvadt össze. WICHMANN azonban kimutatja, hogy nem minden nyelvjárásban ment végbe teljesen ez a hangfejlődés.*)

a) *s.

85. Mélyhangú szókban minden nyelvjárásban *š*-sé lett. Pl. kP. kUfa *šoktam* «szital», *šokte* «szita» SZIL. 225. PAAS. s-laute 48. kM. *šokt-* «szital» WICHM. FUF. VI. 19. kCarM. *šokte* «szita» PORK. 50. nyK. *ša'kte* id. *šaktam* «szital» RAM. 125. ~ md. *suvtne*-id. | kP. (GEN. 52.), kUfa (PAAS. s-laute 19.), kCarM. (PORK. 32.), kM. (FUF. VI. 19.) *šulem*, nyK. *šëlem* RAM. 139. «olvad» ~ md. *sola-* id. zürj. *šil-* id. | kP. (GEN. 6.), kUfa (PAAS. s-laute 27.),

*) A 85—91. cikkek SETÄLÄ: Zur finnisch-ugrischen lautlehre. FUF. II. 219—276. PAASONEN: Die finnisch-ugrischen s laute. I. Anlaut. Helsingfors. című értekezések tekintetbe vételével WICHMANN: Zur geschichte des finnisch-ugrischen anlautenden s- und š-laute im Čeremissischen. FUF. VI. 17—39. című dolgozata alapján készültek.

kCarU. M. (PORK. 37. 47.) *šuzar*, kM. *šužar* FUF. VI. 19. nyK. *šžzar* «hug» ~ md. *sazor*, *sazâr* id. votj. *suzer* id.

86. Magashangú szókbán a kM.-ban *ś*-re változott, s így azután nem vehetett részt az **s* > *ś* fejlődésben; pl. kM. *šeks* «epe» ~ kP. *šeks*, *šejš*, *šejš* SZIL. 213. kUfa *šeks* PAAS. *s*-laute 23. kUr. kCar. nyJar. *šekš*, nyK. *šākš* id. FUF. VI. 18. ~ md. *sepe*, *süpã* id. votj. *sep*, zürj. *sep* id. | kM. *šel* «zsir, szalonna» ~ kUfa *šel* PAAS. *s*-laute 29. kUr. kCar. nyJar. nyK. *šel* id. FUF. VI. 18. ~ zürj. *sil* id. | kM. *šer*: *šür-šer* «ér» ~ kP. *šer* SZIL. 214. kUfa *šür-šer* PAAS. *s*-laute 87. kUr. kCar. *šür-šer*, nyJar. *šūr-šer*, nyK. *šär* id. FUF. VI. 18. ~ votj. *virser* id. | kM. *šereŋgə* «cyprinus rutilus» ~ kUfa *šereŋge* PAAS. *s*-laute 51. kUr. *šereŋgə*, kCar. *šereŋgə*, nyJar. *šereŋga* id. FUF. VI. 18. ~ md. *seŋge* id. | kM. *šil* «hús» ~ kP. *šal* SZIL. 220. kUfa *šal* PAAS. *s*-laute 29. kUr. kCar. *šal*, nyJar. nyK. *šel* id. FUF. VI. 18. 19. ~ md. *šivél*, *šivəl*, *šöval* id. votj. *šil* id. | kM. *šimə* «fekete» ~ kP. *šime* GEN. 1. kUfa *šeme* PAAS. *s*-laute 125. kUr. kCar. *šəmə*, nyJar. nyK. *šimə* id. FUF. VI. 18. 19. ~ zürj. *sim* «rozsa; fekete» | kM. *šörəm* «fölfajt» ~ kUr. kCar. *šörəm*, nyJar. nyK. *šörəm* id. FUF. VI. 18. 19. ~ md. *šəraftan* «kiszór», votj. *serəni* «fölfajt» | kM. *šöstəm* «beárnyékol, elsötétít» FUF. VI. 18. 19. ~ kP. *šöstem* id. SZIL. 229. ~ zürj. *šastini* «beárnyékol» | kM. *šüj* «geny» ~ kP. *šü* SZIL. 231. kUr. kCar. nyJar. nyK. *šü* id. FUF. VI. 18. 19. ~ mdE. *šij*, *šj* id. votj. *šis* < **šis*, zürj. *šis* «rothadt» | kM. *šü'lə* «klafter, faden» ~ kP. *šülö* SZIL. 235. kUfa *šülö* PAAS. *s*-laute 19. kUr. kCar. *šü'lə*, nyJar. *šülən*, nyK. *šəl* id. FUF. VI. 18. 19. ~ mdE. *šel*, *šäl* id. votj. *sul*, zürj. *šil* id. | kM. *šün* «in» ~ kP. *šün* SZIL. 236. kUr. nyJar. nyK. *šün*, kCar. *šön* FUF. VI. 18. 19. ~ md. *san*, zürj. votj. *šen* id.

87. Szó közepén *s* szó végén a kM.-ben szintén *ś* áll magashangú szavakban*); pl. kM. *šeks* ~ kUr. kCar. nyJar.

*) Minden más esetben *ś* van a kM.-ben is; pl. kM. *šišim* WICHM. FUF. VI. 20. kP. *šəšəm* GEN. 40. «hét» ~ mdE. *šis'im*, votj. zürj. *šizim* id. WICHM. FUF. VI. 20. | kM. *šišta* WICHM. FUF. VI. 20. kUfa, kP. *šišta* PAAS. *s* laute 111. SZIL. 219. kCarM. *šišta* PORK. 27. nyK. *šišta* RAM. 133. «harkály» ~ votj. zürj. *šiz* WICHM. FUF. VI. 20. | kM. *šišta* WICHM. FUF. VI. 20. kUfa kP.

šekš, nyK. *šakš*, kP. *šeks*, *šerš*, *šerš* SZIL. 213. kUfa *šeks* PAAS. s-laute 23. | kM. *šöstem* «beárnyékol, elsötétít» WICHM. FUF. VI. 18. ~ kP. *šöstem* id. SZIL. 229. (vö. zürj. *saštini* «beárnyékol» WICHM. FUF. VI. 19.)*

b) *š.

88. A fgr. *š* általában *š*-re változott minden nyelvjárásban; pl. kM. *šen* FUF. VI. 20. kUfa *šen* PAAS. s laute 127. nyK. *šin* RAM. 132. «tapló» ~ votj. *šyki* id. | kM. *šir̄l̄ə* FUF. VI. 20. kUfa *šar̄le* PAAS. s-laute 59. nyK. *šar̄əl* RAM. 130. «szemölcs» ~ mdE. *šil̄'ē*, *šelgä* id. | kM. *šii* FUF. VI. 20. kUfa *šij* PAAS. s-laute 54. kP. *ši* SZIL. 216. nyK. *ši* RAM. 132. «ezüst» ~ mdE. *šija*; M. *šijä* id. votj. *šijāni* «fénylik, ragyog» | kM. *šij-rol* FUF. VI. 20. nyK. *šir̄ol* «harcosa» RAM. 132. ~ mdE. *šije*, M. *šijä* | kM. *širkamä* FUF. VI. 20. kE. *šolkama* Bud. CserSz. 47. «mellcsat» ~ mdE. *šulgamo*, M. *šulga'm* id. | kM. *šišim* FUF. VI. 20. kP. *šošəm* GEN. 40. *šəm* SZIL. 213. nyK. *šəm* RAM. 140. «hét» (számnév) ~ mdE. *šiš'em*, *šiš'im*, M. *šiš'əm* id. votj. *šizim* id. | kM. *šiš'tə* FUF. VI. 20. kUfa kP. *šiš'te* PAAS. s-laute 111. SZIL. 219. kCarM. *šiš'tə* PORK. 27. nyK. *šiš'tə* RAM. 133. «harkály» ~ votj. zürj. *šiz* | kM. *šiš'tə* FUF. VI. 20. kUfa kP. *šiš'te* PAAS. s-laute 112. SZIL. 219. kCarU. *šiš'tə* PORK. 45. nyK. *šiš'tə* RAM. 132. «viasz» ~ votj. *šús*, zürj. *šis* | kM. *šiv̄žə* FUF. VI. 20. kUfa *šžž* PAAS. s-laute 124. kP. *šəze* SZIL. 223. nyK. *šəžə* RAM. 134. «ősz» ~ mdE. M. *šokš* (és *sokš* < **šokš* dissimilatio folytán) id., votj. *šizil*, *šizil* < **šizil* id. | kM. *šüβnl-βüt* FUF. VI. 21. kP. kUfa *šüβal-βüt* SZIL. 239. PAAS. s-laute 33. nyK. *šəβəl*, *šəβəl'βəot* RAM. 140. «nyál» ~ mdM *šälgä*, E. *šelge* id. votj. *šalāni*, zürj. *šelalni* «köp» | kM. *šü'də* FUF. VI. 21. kP. kUfa *šü'dö* SZIL. 233. kCarU. *šü'dö* PORK. 26.

šiš'te PAAS. s-laute 112. SZIL. 219. kCarU. *šiš'tə* PORK. 45. nyK. *šiš'tə* RAM. 132. «viasz» ~ votj. *šús*, zürj. *šis* WICHM. FUF. VI. 20. || kM. *šáška*; kMAZ. *šáška* «reisig» WICHM. FUF. VI. 29. nyK. *šaškər* «reis, reisig» RAM. 150. kP. *čáška* «nyírfá» SZIL. 17.

*) Mindössze azt a néhány adatot használhatom csak föl, a mi WICHM. FUF.-beli kis dolgozatában előfordul, mivel ebből az érdekes nyelvjárásból más szöveget még nem adott ki fölfedezője.

nyK. *šüðə*, RAM. 138. «száz» ~ md. *sado*, *sadā* id. votj. *šu*, zürj. *šo* id. | kM. *šüi* FUF. VI. 21. kUfa *šüj* PAAS. s-laute 37. kP. *šü* SZIL. 230. nyK. *šü* RAM. 138. «nyak» ~ mdE. *šive* «gallér», votj. *šil*, zürj. *šili* «nyak» | kM. *šüi* FUF. VI. 21. kUfa *šüj* PAAS. s-laute 53. kP. *šü* SZIL. 230. kE. *šü*, *sü* BUD. CserSz. 50. nyK. *šü* RAM. 138. *šü* CASTR. «szén» ~ md. *šed*, *sād* id. | kM. *šüm* FUF. kP. *šüm* SZIL. 235. nyK. *šüm* RAM. 138. «szív» ~ mdE. *šedej*, *šedej*, *šädij* id. votj. *šulem*, zürj. *šelem* id. | kM. *šürꞥ* «hegyi erdő» FUF. VI. 21. kE. *šürgö* «nagy erdőség» BUD. CserSz. 51. ~ votj. *šur*: *mu-šur* «eine waldige strecke landes (bes. zwischen zwei flüssen)», *šur-li* «rückgrat», zürj. *li-šur* «rückgrat».

89. Néhány szóban a kM.-ben olyankor is *š* áll, mikor a többi fgr. nyelvek nem adnak kétségtelen bizonytságot, hogy az **s* itt az eredeti hang. Ilyen példák a következők: kM. *šeläm* FUF. VI. 21. kP. *šelam*, *šelam* SZIL. 213, nyK. *šeläm* RAM. 129. «hasít» (vö. SET. FUF. II. 264.) | kM. *šengə*: *pu-šengə* «fa» FUF. 21. kP. *pu-šenge* SZIL. 178. kCarM. *pu-šengə* «élőfa» PORK. 26. nyK. *šängə* «törzs» RAM. 128. *pušängə* «fa» RAM. 106. (vö. SET. FUF. II. 255., a ki jésítetlen *s*-et állapít meg) | kM. *šivüžiš*: *šivüžištar* «синий камень (blauer stein)» ~ mdM. *šén*, E. *šén* (vö. SET. FUF. II. 250. szerinte jésítetlen *s* az eredeti hang) | kM. *šör* FUF. VI. 21. kP. *šör* SZIL. 228. nyK. *šör* RAM. 135. «szöglet, oldal» (vö. SET. FUF. II. 268.) | kM. *šüðñš* FUF. VI. 21. kP. *šüðñš* SZIL. 232. «abrics» (PAAS. s-laute 45. mdE. *sodo-*, M. *soðə-*, *sodə-* «köt» szóval kapcsolja össze, tehát fgr. *s*-et feltételez) | kM. *šüškäm* FUF. VI. 21. kP. *šüškam* SZIL. 228. nyK. *šškaš* RAM. 131. «töm, betöm» (vö. SET. FUF. II. 258. zürj. *sušñni* «anstoßen [intr.], sich stossen» szóval köti össze).

**š* > *s* (*š*).

90. Van még néhány eredetileg **š*-szel kezdődő szó, melyekben az nyK.-ban *s* áll (*š*-sel is váltakozva): nyK. *šerməts* ~ nyJar. *šörməts*, kCar. *šörmətsš*, kUr. *šermətsš*, kM. *šörmətsš* FUF. VI. 23. 24. kUfa *šörməč* PAAS. s-laute 109. kP. *šörməč* SZIL. 229. «fék, kantár» ~ votj. *šermet*, zürj. *šermed* id. | nyK. *šər* ~ kUr. *šər* «charakter, art, gewohnheit, weise; bau (z. b. einer maschine)» FUF. VI. 23. 24. ~ zürj. *šer* «gewohnheit, sitte, weise»

nyK. *s̄armā* ~ nyK. *s̄armā*, kCar. *šurmaŋšā*, kM. *šurmaŋšā* FUF. VI. 23. 24. kP. *šurmaŋše* (RINGW.) SZIL. 237. «hiúz» (vö. votj. *šor* «nyest») | nyK. *s̄āts* (és *šāts*) ~ nyJar. *šāts*, kCar. kUr. kM. *šūts̄* FUF. VI. 23. 24. kUfa *šuč* PAAS. *s*-laute 14. kP. *šül* SZIL. 232. «korom» (a kM. *šūts̄* er. *š*-re mutat; de vö. md. *sod* «korom», zürj. *sa* id. votj. *su* id. PAAS. *s*-laute 14. és SET. FUF. II. 257.) | nyK. *s̄anzā* (RAM. 133. *s̄anzā* és *šanzā*) ~ nyJar. *šanzā*, kUr. *šindžā*, kCar. kM. *šindžā* WICHM. FUF. VI. 23. 24. kP. *šingā* SZIL. 217. kUfa *šinž'a* PAAS. *s*-laute 34. «szem» ~ mdE. *selne*, votj. zürj. *šin* id. | nyK. *s̄anzēm* (RAM. 133. *s̄anzās* és *šanzās*) ~ nyJar. *šanzēm*, kUr. *šindžēm*, kCar. kM. *šindžēm* FUF. VI. 23. 24. kP. *šingēm* SZIL. 218. «tud» ~ votj. *šizini* «gelübde tun», zürj. *šidžni* «czélt találni» | nyK. *s̄anzēm* (RAM. 133. *s̄anzēm* és *šanzēm*) ~ nyJar. *šanzēm*, kUr. *šindžēm*, kCar. kM. *šindžēm* FUF. VI. 24. kP. *šingēm* SZIL. 218. «ül» (vö. SET. FUF. II. 264.) | nyK. *s̄üm*: *kol-s̄üm* «pikkely», kCarU. *kol-s̄üm* id. PORK. 7. ~ nyJar. *kol-šüm* id. kCar. *šüm*, *šöm*, kUr. kM. *šüm* «pikkely, fahéj» FUF. VI. 24. kCarM. *šüm* «héj» PORK. 27. kP. *šüm* «pikkely» SZIL. 235. kUfa *šüm* «schale (z. b. der rübe, der eis, der nuss); baumrinde» ~ md. *šav* «pénz», votj. *šem* «héj», zürj. *šep* «héj, pénz» | nyK. (a régi evang. ford.-ban) *sun* (RAMST. 137. *šun*, WICHM. *šun*) ~ nyJar. kCar. kUr. kM. *šun* FUF. VI. 24. kUfa *šun* PAAS. *s*-laute 41. kP. *šun* SZIL. 236. «agyag» ~ md. *šovoŋ* id. votj. *šui*, zürj. *šoi* id.

Egy ilyen eset a kE.-ben is előfordul: *sujalt-* (Священная история stb. Kazan 1891. I. SZIL. 205.) «kinyújt» ~ nyJar. *šujēm*, kCar. kUr. kM. *šujēm* «kinyújt, meghosszabbít» (vö. még nyK. *šājēm* «faden von der länge eines nadelhubes») FUF. VI. 24. kP. *šujem* «kinyújt» SZIL. 233. ~ zürj. *šuj-* «bedug». — I. még föntebb kCarU. *süm*, de ez kétes példa, mivel kCarM.-ben *šüm* áll.

WICHMANN véleménye szerint e szavakban az eredeti szókezdő **š* bizonyos mondatfonétikai helyzetekben az *š*-re való változást kikerülhette, és ez az *š* azután *s*-re változott.

91. WICHMANN szerint tehát az *s*, *š*, *š* hangok fejlődése a következőképpen ment végbe. Az eredeti **š* még a csuvas hatás előtt egybeesett az eredeti **š*-sel. Miután ez a hangváltozás már teljesen végre volt hajtva, akkor kerültek a cseremiszbbe az *š*-szel

kezdődő csuvas szók. Ez az *s* a keleti nyelvjárások területén mind a mai napig megmaradt, a többiekben pedig *s*-szé lett. Az eredeti **s* ellenben — SETÄLÄ és PAASONEN véleménye szerint is — aránylag későn lett *s*-sé, de nem minden dialektusban, mivel, a mint láttuk, a kM.-ben magashangú szókban már az **s* > *š* hangváltozás előtt *s*-sé változott, s ez a hang megmaradt.

š > *ž*.

92. Magánhangzók között vagy szó végén; pl. kP. *južo* SZIL. 62. kUr. *jüžə* WICHM. 209. nyK. *juž* és *iuš* RAM. 34. «némely» | nyK. *kutškəž* RAM. 59. kE. *kutkuž* BUD. CserSz. 28. ~ kUfa *kutkəš* PAAS. *s*-laute 28. «sas» | kP. *ložaš* GEN. 47. ~ nyK. *lašaš* RAM. 67. «liszt» || kE. *tižak*, *tižagen* BUD. CsT. III. 462. ~ kP. *təšak* GEN. 1. *təšarən* GEN. 6. nyK. *tišak*, *tišəken* RAM. 146. «ide, eddig» | kE. *tižeč*, *tižečen* BUD. CsT. III. 462. ~ kP. *təšəč* GEN. 70. 72. nyK. *tišets* RAM. 201. *tišətsən* 146. «innen» | kCar. *tužeč*, *tužečen* PORK. 21. (*tužečen* PORK. 19. nyilván sajtóhiba) ~ nyK. *təšətsən* RAM. 146. 203. «onnan» | kCar. *tužar* PORK. 21. *tužarən* PORK. 8. ~ nyK. *tə-šək*, *təšəken* RAM. 146. «oda».*)

Vö. még cser. *βaž* «érez», *kerdii-βaž* «vasérez», *ši-βaž* «ezüstérez» ~ md. *uške*, *viškä* «drót», votj. *-veš* (< **vešk-*): *azveš* «ezüst», *uzveš* «ólom, ón», zürj. *-iš* (< *išk-*): *eziš* «ezüst», *oziš* «ón, ólom» WICHM. MNyv. IV. 297. | kP. *jonaž*, *jonež* SZIL. 57. nyK. *iangəž* RAM. 28. kCar. *jonež* PORK. 17. «íjj» ~ md. *jonyks*, finn *jousi*, lpS. *juoksa*, lpO. *jiks*, *jūys* MNyh⁴. 40. | kP. *rəβəž* SZIL. 189. kM. *ri·βiž* kUr. kCar. *rə·βəž*, nyJar. nyK. *rə·βəž* WICHM. FUF. VII. 50. nyK. *rə·βəž* RAM. 115. «róka» ~ md. *ričes* id. | kP. *šəže* GEN. 58. kM. *šiv·žə* WICHM. FUF. VI. 20. kUr. *šivžə* WICHM. 205. kUr. *šəžə* PORK. 18. nyK. *šəžə* RAM. 132. «ősz» ~ md. *šokš*, votj. *šivžil* WICHM. FUF. VI. 20. | kP. *šužar* GEN. 5. kM. *šužar* WICHM. FUF. VI. 19. kCar. *šužar* PORK. 47. nyK. *šəžar* RAM. 140. «húg» ~ finn *sisar*, mdE. *sazor*, M. *sazər*, votj. *suzer* id. (< litv. *seser-* «nőtestvér»).

A 3. személy *-žə*, *-žə* ragja (mind a birtokos személyragozásban, mind az imperatívusban és desideratívusban) szintén ere-

*) L. még a tagadó ige præteritumát.

detibb *š*-ből való. Meg is maradt explosivák és *š* után; pl. kP. *kitše* GEN. 35. nyK. *kitša* RAM. 76. «keze» | kP. *kajakše* GEN. 44. nyK. *kekša* RAM. 173. «madara» | kCar. *pələšša* «füle» PORK. 1. | nyK. *pəšša* «füstje» RAM. 202. | kUr. *külššə* «karma» WICHM. 206. | kCar. *koštša* «járjon» PORK. 31. | kP. *lekše* (*lektam*) GEN. 78. «jőjjön ki» | kCar. *ši'čša* PORK. 21. *šitsša* (*šin'dzäm*) RAM. 211. «üljön le».

Így magyarázható meg, hogy a *ž* végű szók is *š* véggel veszik föl a ragot; pl. K. *βož* «gyökér»: kP. kCar. *βoššəm* (acc.) GEN. 58. PORK. 16. (és *βožšəm* PORK. 19.) | kCar. *eyež* «eper»: *eyešša* PORK. 46. | kP. *jonež* «íj»: *jonešše* GEN. 43. | K. *piž* «kesztyű»: kP. *pišše* GEN. 1. kCar. *pi'šša* PORK. 31. | K. *rəβəž* «róka»: kP. *rəβəšše* GEN. 35. *rəβəšša* PORK. 6. | kP. *tüž* «terhes»: *tüššəm* (acc.) GEN. 59. | kP. *üškəž* «ökör»: *üškəššəm* (acc.) GEN. 9. || kCar. *pižam* «hozzáragad»: *pi'šša* PORK. 31. || kCar. *užam* «lát»: *uššə* «látó» HÄM. 3.

Az affrikáták.*)

A cseremiszb en négyféle affrikáta volt: zöngétlen és zöngés, s mindegyik lehetett jésitetlen s jésített. Ezt a négyféle hangot az egyes nyelvjárások a következőképpen örizték meg.

A **č* (= **tš* vagy **tš'*) hang.

α) Szó elején.

93. nyK. kM. *tš*, kP. kUfa *tš'* (GEN.-nél *č*), kUr. kCar. *tš'*,**) nyJar. *ts* (~ zürj. votj. *tš*, illetőleg *dž*). Pl. nyK. kM. *tšak*, kUr. kCar. *tšák* «szük, közel, sűrű» ~ votj. *džokit* id. *džokatini* «megfojt», zürj. WIED. *džag* (o: *džag*) «hurok», *džagödny* (o: *džagedni*) «megfojt» FUF. VI. 31. | nyK. *tšaka'ta* «sűrű, szoros, szilárd, tömött», kM. *tšokata* «sűrű és meleg (zeug), tele», kP. *čok*, *čoka*, *čokata* «vastag, sűrű (kása; fésű, fű)» (SZIL. 24.) kCar. *tšoka* «sűrű» ~ zürj. *tšek*, *tšekid* «sűrű (erdő, fésű)» FUF. VI. 31. | nyK. *tša'ngəm*, kM. *tšonəm*, kP. *čonem* (SZIL. 26.) kUr. kCar. *tšonəm*, nyJar. *tsà'ngəm* «ácsol» ~ votj. *tšogini*, *tšoginü* «rávág, levág», zürjU. *tšoginü* «letör», zürj. WIED. *tšyglyny* (o: *tšiglinü*)

*) A 93—4. és 97—8. számú szakasz WICHMANN dolgozata alapján készült. néhány adattal kiegészítve.

**) Az 1775-i cser. grammatikában *c* van általában, mind a szó elején, mind szóközépen. (L. NyK. VI. 195.)

«levág» FUF. VI. 31. | kM. *tšetske'm kájik*, kUr. *tšetske'm kájāk*, kCar. *tšektšē kājāk* «tengelicze, stiglicz» ~ zürj. *tšaktšei* «szürke madár, nagyobb mint a rigó» FUF. VI. 31. | nyK. *tšə·tšə*, kM. *tšü·tšü*, kUr. *tšü·tšü* (és *tü·tšü* dissim. folytán), kCar. *tšü·tšü*, nyJar. *tsə·tsə* «nagybátya, az anya testvére» ~ votj. *tšuz* «anyai ágról való rokon», zürj. V. *tšoz* «nagybátya», S. *tšož* «az anya testvére» FUF. VI. 31. 32. mdE. *cičę* «der mann der älteren schwester» PAAS. TL. 52. (PAAS. török jövevényyszónak tartja) | nyK. *tšə·mēm*, kM. *tšumē'm*, kP. *čumem* (SZIL. 28.) kUr. kCar. *tšumē'm*, nyJar. *tsə·mēm* «megrüg» ~ votj. *tšüžini*, *tšüžni*, *tšüžinü* «mit dem fusse stossen, einen fusstritt geben», zürj. *tšüžjini*, *tšüžjinis*, *tšüžjini* id. FUF. VI. 32. | nyK. *tšivēm*, kM. *tšievēm*, kP. *čiem* (SZIL. 20.), kUr. kCar. *tšievēm*, nyJar. *tsivēm* «öltözködik» WICHM. FUF. VI. 19. | nyK. *tšivngēm*, kM. *tšüngēm*, kP. *čüngem* (SZIL. 29.), kUfa *tšüngem* (PAAS. FUF. II. 188.), kUr. *tšüngēm*, kCar. *tšüngalēm*, nyJar. *tsivngēm* «csíp, csipked (csőrrel), mar (kígyó)» ~ votj. *tšogjani*, *tšogđani*, *tšogđani* «szúr, beszúr, bedug» FUF. VI. 32. | kM. *tšoya* «csont nélküli, illetve szálkátlan hús» ~ zürj. *tšeg* «zsír», Ud. V. S. L. *tšeg* «zsír, szalonna (Ud.), disznóhús (L.), kövér, vastag (V. S.)», S. *porš-tšeg* «disznóhús» FUF. VI. 32. | nyK. *tšü·tšam* «czélba talál», kM. *tšütšam* «megüt», kP. *čücam* (SZIL. 27.) «üt», kUr. *tšü·tšām* (és dissimilatióval: *tu·tšām*, kCar. *tu·tšām* «megüt», nyJar. *tü·tsam* «czélba talál») ~ votj. *tšasšini*, *tšasšjini*, *tšasštini* «beüt a villám» FUF. VI. 32. | kM. *tšü·ktšü-γi's* «kén» (tkp. «zöld v. sárga gyanta»; *kis*), kUr. *tšüktšü-γü's* id., kCarM. *čüksə karik* (o: *tšüksə karik*) PORK. 20. kCarU. *čüñksə k.* (o: *tšüñksə k.*) «harkály (tkp. zöld madár)», kE. *čüngšö* «zöld, harkály» Bud. CserSz. 41. ~ votj. *tšuz* «sárga» FUF. VI. 32.

**tš* > *š*.

94. Néhány esetben **tš* (*tš*) helyett *š* áll (egyszer *č*-vel váltakozva): nyK. *šə·tšam*, kM. *šo·tšām*, kP. *šočam* (SZIL. 223.), kUr. kCar. *šo·tšām*, nyJar. *šu·tsam*, de kE. *čočam* is *šočam* mellett Bud. CserSz. 40. «születik» ~ votj. *tšüži*: *tšüži-viži* «törzs, nemzetség», zürj. *tšüžni*, *tšüžnis*, *tšüžni* «születik» FUF. VI. 33. | nyK. kM. kP. (SZIL. 230.) kUr. kCar. nyJar. *šož* «árpa» ~ votj. *tšüžjem* «maláta», zürj. *tšüž*, *tšüž* id. FUF. VI. 33. | kM. *šüžre* «szúrás, fájdalom», kP. *šüžre* «oldalszúrás» (SZIL. 339.) ~

votj. *tšuškanî*, *tšutškanî*, *tšuškanî* «meggyújt, éget», zürj. *tšuškinî*, *tšuškinis* «szúr (bogár, kígyó)» FUF. VI. 33.

WICHMANN szerint az első példában dissimilatio történt (a két *č* miatt), a két utolsóban pedig (a *ž* miatt) assimilatio.

**tš* > *t*.

95. kUr. *tù.tšaldāš* «látszott» WICHM. 240. ~ kE. *čučam* «látszik» Bud. CserSz. 41. nyK. *tšutšāš* RAM. 158. | nyJar. *tù.čsam* «célba talál», kCar. *tu.tšām*, kUr. *tu.tšām* és *tšu.tšām*, kM. *tšu.tšam* «megüt», nyK. *tšü.tšam* «célba talál» WICHM. FUF. VI. 32. kP. *čučam* «üt» SZIL. 27. | kUr. *tü.tšō* és *tšü.tšō*, kCar. *tšü.tšü*, kM. *tšü.tšō*, nyK. *tšō.tšō*, nyJar. *tšō.tšō* «nagybátya» WICHM. FUF. VI. 32.

A hangváltozás nyilván dissimilatio eredménye.

β) Szó közepén.

96. nyK. *βētšāš* RAM. 17. kP. *βučem* GEN. 36. kCar. *βučales* (frequ.) PORK. 47. «vár» | kM. *tšetske.m kārjyk*, kUr. *tšetske.m kārjōk*, kCar. *tšektše kārjōk* «stieglitz» (~ zürjUd. *tšaktšej* «szürke madár, valamivel nagyobb, mint a rigó») WICHM. FUF. VI. 31. | nyK. *tšō.tšō* (WICHM.), kM. *tšü.tšō*, kUr. *tšü.tšō*, *tü.tšō*, kCar. *tšü.tšü*, nyJar. *tšō.tšō* «nagybátya, az anya testvére» WICHM. FUF. VI. 31. (~ mdE. *čiče* «der mann der älteren schwester» PAAS. TL. 52. votj. *tšuš* «anyai ágról való rokon», zürj. V. *tšōž* «nagybátya», S. *tšōž* «az anya testvére» WICHM. FUF. VI. 31. 32.) | nyK. *tšü.tšam* «célba talál», kM. *tšu.tšam* «üt», kP. *čučam* «üt» (SZIL. 27.) kUr. *tšu.tšām*, *tu.tšām*, kCar. *tu.tšām* «einen schlag versetzen», nyJar. *tù.čsam* «célba talál» WICHM. FUF. VI. 32. nyK. *tšutšam* «talál» RAM. 158. (~ f. *sattaa* «beschädigen, lädieren», lp. *čuoččet*, *čuočcat*, pr. *čuočam* «illidi, feriri, incurrere in alquid.», lpK. *ččūž'χe* «beschädigen, beleidigen» SET. FUF. II. 223.) | kM. *tšü.tšām*, nyK. *tšü.tšām* WICHM. FUF. VI. 28. kP. *čučam* «bezár» SZIL. 27. | kM. *tšütšknōdo* WICHM. FUF. VI. 28. kP. *čüčkōdo* SZIL. 27. «sűrű (erdő, fésű)» | kM. *tšüktšü-γüš* id. (~ votj. *tšuš* «sárga») WICHM. FUF. VI. 32. | nyK. *jetšō* RAM. 30. kUr. *jētšō* WICHM. 216. kCar. *d'ecō* PORK. 24. kP. *ječe* GEN. 47. «hótalp, ski» (~ votjG. *dedī*, M. *dedī*, I. *dōdī* «schlit-

ten», zürjI. *dād*, *dōd* id. WICHM. VChr. 50.) | nyK. *kà'tšē* RAM. 41. K. *koče* (Троички) SZIL. 83. «keserü» | nyK. *katškam* RAM. 39. kUr. *kotškeš* WICHM. 208. kUfa *kočkam* PAAS. s-laute 28. kP. *kočkam* SZIL. 83. «eszik» (~ lpK. *kačke*-, *koačke*- «beissen, nagen, kauen; durch beissen kastrieren» SET. FUF. II. 227.) | nyK. *ketšem* RAM. 45. kUr. *ke'tšə* WICHM. 212. kCar. *keča* PORK. 26. kP. *kečem* SZIL. 72. «függ, lóg» | nyK. *ketšo* RAM. 45. kP. *keče* SZIL. 72. kUfa *ke'tše* PAAS. FUF. VI. 238. kUr. *kè'tšə* WICHM. 206. kCar. *kečo* PORK. 1. | nyK. *ketšem* «kér, kérdez», *ketšo* RAM. 50. *kətsə* (!) RAM. 48. «koldus», kP. *kücem* SZIL. 93. kCar. *kücem* «kér, koldul» PORK. 21. | nyK. *ketšäläm* RAM. 50. kP. *kəčalam* SZIL. 78. kCar. *kəča'lən* (præt. 3. sz.) PORK. 9. «keres» (~ votjG. *kutškinj*, I. MU. *kuškinj* «suchen»; zürjP. *košjini* id. WICHM. VChr. 76.) | nyK. *ketš* RAM. 50. kP. *küč* «köröm, karom», kUfa *küčan* «mit hufen» PAAS. KSz. II. 124. kUr. *kütš* «karom» WICHM. 206. (~ f. *kynsi*, *kynte*-, lpK. †*kanc*, †*kənc* «köröm», mdM. *keňzä*, E. *keňže* «huf, klaue, nagel, krallen» PAAS. ML. 19. votjG. *giž*, zürjI. *gīž* id. WICHM. VChr. 57., vog. †*kwons* «köröm, tenyér», osztj. KARJ. D. *kontš*, Kaz. *koš*, *koňš*- id. SET. FUF. II. 224.) | nyK. *kətsəš* RAM. 65. kP. *kučem* SZIL. 93. kUr. *ku'tšəš* WICHM. 225. kCar. *kuče'n* (præt. 3. sz.) PORK. 2. «fog, tart» | nyK. *mə'tšəš* RAM. 83. kP. *mučas* SZIL. 128. «vég, csúcs», kUfa *mučkə* «át» PAAS. KSz. II. 130. kUr. *mu'tšəš* «vég, csúcs» WICHM. 244. | nyK. *patš* RAM. 97. kP. *poč* SZIL. 169. kCar. *poč* PORK. 26. kUr. *potš* WICHM. 211. «vég, farok» (~ lpK. *ponc* «feder», lpN. *božža* id.; votj. G. *biž*, M. MU. *biž* «schweif», zürj. *bež* [WICHM. VChr. 49.] SET. FUF. II. 225.) | nyK. *patšə'ngəš* «sich wälzen, werfen» RAM. 97. kP. *počənam* «hever» SZIL. 169. | nyK. *patšəš* RAM. 97. kP. *pačas* SZIL. 155. kUr. *patšəš* WICHM. 207. «-szer, réteg, emelet», kCar. *šü'də-šəčəša'n* «százrétű» PORK. 27. | nyK. *patšəš* RAM. 98. kP. *počam* SZIL. 169. «kinyit», kUr. *potšsa* «nyissátok ki» WICHM. 232. kCar. *počəldəš* «kinyílik» PORK. 27. (~ mdM. *pan'džəms*, E. *pan'džoms*, *panžoms* «öffnen» [PAAS. MChr. 599.] SET. FUF. II. 225.) | nyK. *patškem* «ráz, csóvál, hajít» RAM. 98. kUfa *počkaltaren* «abrüttlend» PAAS. KSz. II. 126. kE. *počkem* «kiráz, megráz» BUD. CserSz. 72. | nyK. *pitšo* RAM. 101. kP. *peče* SZIL. 160. kUr. *pè'tšə* WICHM. 228. kCar. *pečo* PORK. 46. «sövény, kerítés» (~ lp. *bacce*, g. *bace* «capsus, septum»; zürj. WICHM. *potš*

«dünne stange, zaunstange», *potšni* «umzäunen», votj. S. †*puč*, MK. †*puč*, *puš* «stange» SET. FUF. II. 224.) | nyK. *pə.tš.käš* RAM. 113. kP. *püčkam* SZIL. 170. «vág» (~ mdM. *pə.tš.kəms*, *pə.tš.kəms* «schneiden, schlachten» [PAAS. MChr. 655.] SET. FUF. II. 227.) | nyK. *pə.tš* RAM. 110. kP. *puč* GEN. 71. «szár, súp», kCar. *šə.ma-βuč* «schilf» PORK. 24. (~ mdM. REG. *počka* «heracleum sibiricum», mdE. *potška*, *potška* «röhre, spule» SET. FUF. II. 235. | nyK. *pə.tšam* RAM. 110. kP. *pučem* «elpárológ, apad, fogy» SZIL. 178. | nyK. *pə.tšə.ž* «preisselbeere» RAM. 104. kP. *pöčəš* «kran-sbeere» SZIL. 169. | nyK. *pu.tšə* RAM. 107. kP. *püčö* SZIL. 179. «cervus tarandus», kUfa *pü.tšö* «renntier» PAAS. FUF. VII. 9. (~ lp. *boaco*, g. *boccu*; votj. *pužei*, †*pužej* «rénszarvas», zürj. *pež* «fiatal szarvatlan rénszarvas» SET. FUF. II. 223.) | nyK. *šə.tšam* RAM. 127. (WICHM.) *šə.tšam*, kM. *šo.tšam* WICHM. FUF. VI. 33. kP. *šočam* SZIL. 223. kUfa *šočam* PAAS. KSz. II. 35. kUr. kCar. *šo.tšam*, nyJar. *šə.tšam* WICHM. FUF. VI. 33. «szü-letik» (~ mdM. *šə.tšəms*, E. *šə.tšəms*, *tšə.tšəms* «születik» PAAS. MChr. 1013.) SET. FUF. II. 222.

A **tš* hang.

a) Szó elején.

97. Megfelelései a következők: kP. *tš* (GEN.-nél: *č*), kMAz. *tš*, kUfa,* kM. *tš*, kUr. kCar. *tš*, nyJar. nyK. *ts* (~ votj. zürj. *tš*, *tš*, illetve *dž*). Az eredeti hang tehát a kP. és kMAz.-ban maradt meg.

nyK. nyJar. *tsa'ma*, kUr. kCar. kM. *tšoma'*, kP. *čoma* (SZIL. 25.) «csikó» ~ votj. *tšuni*, *tšuni*, *tšuni*, *tšuni* id., zürj. *tšan* id. FUF. VI. 34. | nyK. *tsar'ra*, kUr. kCar. kM. *tšar'ra'*, kMAz. *tšar'ra'* «átható, éles (hang, szem)» ~ zürj. WIED. *džurtny* (ə: *džurtni*) «megrág, szétrág, összerág, átfúr, átlukaszt» FUF. VI. 34. | nyK. *cartem* (цартəm) «csökönység (állatoknál)» (ТРОИКИ) SZIL. 17. ~ votj. *tšurit*, *tšurit* «kemény; fukar», zürj. *tšorid* «kemény, szilárd» FUF. VI. 34. | nyK. *tsaž* «csipős, fanyar, savanyú», *tsaž'arta* id., kMAz. *tšəž'ar'* id. (talajminőség), kUr. *tšəž'ar'*, *tšəž'arata* «rekedt (hang)» ~ zürj. *tšəžir šoma*, *tšizir šoma* «csipős, fanyar, savanyú» (*šoma* «savanyú») FUF. VI. 34. | nyK.

* Szókezdő *tš*-re nincsenek adataim, csak a szóközépire.

tsär «a lágyékok oldalsó része; a lány testnek az a része, a mely mindkét oldalon a legalsó borda és a csipőcsont közt van», kE. *čar* «vékony; ilia» Bud. CserSz. 38. ~ votj. *džiri*, *džiri* «sarok, kül. ajtósarok», zürj. *džir* «hänge, türhänge, türangel» FUF. VI. 34. | nyK. nyJar. *tsä' tsä*, kCar. *tsä' tsä'*, kUr. kM. *tsäza'*, kMAz. *tsäza'* «gyermekjáték, csinos játék; csinos, helyes» ~ votj. *tsä' tsä*, *tsä' tsä* «gyermekjáték», zürj. Ud. V. S. *tsä' tsä*, L. P. *tsä' tsä*, S. *tsä' tsäg* is «gyermekjáték (a babát kivéve)», Ud. még: «csinos, helyes» FUF. VI. 34. | nyK. nyJar. *tsə' räk* «fecske» ~ zürj. *tsikiš*, *tsikiš* id. FUF. VI. 34. | nyK. *tsəβə'ltəm* «gyermeket fürdet», kUr. *tsəβə'ltəm* «vizzel leönt» WICHM. FUF. VII. 44. kE. *čevem* «csepeg» Bud. CserSz. 38. ~ votj. *tsop* «csepp», *tsoplänä* «csepereg» WICHM. FUF. VII. 44. | nyK. *tsəβə'stəm*, kUr. *tsəβə'stəm*, kCar. *tsəβə'stala'm* (frequ.), kM. *tsiβi'stəm*, kMAz. *tsiβi'stəm*, kP. *čəβə'stalam* (SZIL. 24.) «csip, megcsíp, beszorít» ~ votj. *tšepiltinä*, *tšepiltini*, *tšepiltni* «csip, megcsíp» (U.: «lábbal összeszorít»), zürj. *tšepeltni*, *tšepeltni*, *tšepeltnis* «csip» FUF. VI. 35. | nyK. *tsəlt*, *tsəlt-o'k*, kUr. kCar. *tsəlt*, kM. *tsilt* «egészen, teljesen», kP. *čəlt* «minden, mindnyájan» (SZIL. 22.) ~ votj. *tsi'lk-ak*, *tsi'lk-ak* «teljesen»; vö. még: *tsi'lkät*, *tsi'lkät*, *tsi'lkät* «tisztá, világos» FUF. VI. 35. | nyK. *tsərü* «nagyon finom, nagyon vékony (pl. jég, czérna)», kCar. *tsärä i* «vékony jégkéreg» ~ votj. *tsiri*, *tsiri*, *tsiri*: *tsiri-piri*, *tsiri-piri*, *tsiri-piri* «nagyon kicsiny; morzsa», zürj. Ud. *tsir* «finom jégkéreg a havon» FUF. VI. 35. | nyK. *tsərt* «éles él (pl. az asztalon)» ~ votj. *tsirti*, *tsirti* «nyak» FUF. VI. 35. | nyK. *tsəγə'rrəm* «meggörbül, meghajlik (pl. nedves fa, mikor szárad)» ~ zürj. *tsukir* «ránecz, redő» FUF. VI. 35. | kCar. kUr. kM. *tsi*, kMAz. *tsi*, kCar. *tsi-mari*, kM. *tsi-marü*, kMAz. *tsi-marü* «meg nem keresztelt cseremis» («tisztá, valóságos cseremis», *mari*, *ma'riü* «cseremis»), kUr. *tsi-kä' tsə* «völegény, a ki nem özvegy, hanem fiatalember» («tisztá, igazi völegény», *kä' tsə* «fiatalember; völegény») ~ zürj. *tsin*, *tsim*, *džim* «egész, teljes (szín)», pl. I. *tsin lez*, VL. *tsim lez*, P. *džim vez* «egészen kék, sötét kék»; V. S. L. *tsim šed*, P. *džim šed* «szénfekete»; I. *tsin gerd*, S. *tsim gerd* «világos piros» FUF. VI. 35. 36. | kM. *tsiβi-zi'k*, kMAz. *tsiβi-zi'k* «barázdabilletető» ~ votj. *tsé' tség*, *tsé' tség* id. FUF. VI. 36. | kUr. kCar. *tsə'ke*, kM. *tsi'ka*: *šüđö tsi'ka*,

kMAz. *tšivkə*: *šù·òg tšivkə* «kis szénarakás» (*šù·òg* «fű») ~ zürj. I. Ud. L. *tšuk*: *jur-tšuk* «der knoten am hinterkopf», V. S. *tšukjen* (instr.) «mit aufmass, mit übermass (z. b. getreide im mass) FUF. VI. 36. | nyK. *tsəzə*, kM. *tšivzi*, kMAz. *tšivzi* WICHM. FUF. VI. 29. kP. *čize* SZIL. 21. «emlő» | nyK. *tsolye* «villám», kUr. *tšolyè d'ülaš* «izzva és pislákolva ég», kCar. *tšolyém* «izzva ég», kM. *tšolya*, kMAz. *tšolya* «fénylő, ragyogó (csillag)» ~ votj. U. *tšil karinî* «fényesít», I. *tšil-tšil* «fény, ragyogás; fénylő, ragyogó», M. *tšil-tšil tšilani* «fényesen ragyog», MU. M. *tšilani* «fénylik, világít»; *tšilegd'anî*, *tšilekjani*, *tšilektani*, *tšilekjani* «villog, világít» FUF. VI. 36. | nyK. *tsorrazam*, kUr. kCar. *tšarrazam*, kM. *tšarrazam*, kMAz. *tšarrazam* «élesen kiált, sikolt» ~ votj. *tšeregd'anî*, *tšerekjani*, *tširekjani*, *tširekjani* «kiált», MU. *tširelani* «jajgat», zürj. *tširistni*, *tširišni*, *tširistiñi* (mom.) «fölkialt, fölsikolt» FUF. VI. 36. | nyK. *tsu'na* (de RAM. 123. *su'na*) «czinke (parus)» ~ zürj. WIED. *džoina* (o: *džoina*) «kis szén-czinke (parus minor)» FUF. VI. 36. | nyJar. *tsütském* «vállat vonít», kCar. kUr. kM. *tšütském*, kMAz. *tšütském* «egy helyben tánczol, vállat vonogatva» (kCar. még: «guggolva ugrál») ~ votj. *tšéttšini* «tánczol», *tšéttšini*, *téttšini*, *téttšini* (K. MUNK. †*täkčé*) «fölugrik, elugrik»; zürj. *tšéttšini*, *tšéttšiniš* «fölugrik, fölláll» FUF. VI. 36.

**tš* > *s*, *š*, *š*.

98. Néhány szóban az eredeti szókezdő *tš* helyett *s*, *š* vagy *š* áll. Ezek a következők: nyK. *sepkè·dèm* (*sepk-ed-*) «üt, kopog, zörög, csörög» ~ votj. *tšapkini* «üt, ráüt»; zürj. *tšapkini* «dob» FUF. VI. 37. | nyK. *sərak* «száraz, elaszott, szárazság miatt elhervadt (fa, növény); sovány, nyomorúságos (betegség folytán)» ~ zürjP. *tšir* (o: *tšir*) «a levegőn megszáradt»; Ud. *tširniš*, V. S. *tširni* «einen stich bekommen (fisch, fleisch)», Ud. *tširem tšeri* «napon szárított hal» (*tšeri* «hal»), S. P. *tširem gos* «rég, sós szalonna» (*gos* = «szalonna») FUF. VI. 37. | kP. *semem*: *šinžam semem* «pislog» SZIL. 197. ~ votj. *tšimani*, *tšimani* «a szemet félig lehunyja, pislog» FUF. VI. 37. | kUr. kCar. *sop-tāra*, kM. *šoptra* «rosszul és hanyagul készített» (pl. «hánscból való czipő»), kUr. kCar. még: «rút (pl. vén asszony)» ~ votjM. *tšutires* «ránézos», U. *tšutires* «görbe, hajlott; beteges (pl. öreg ember)» FUF. VI. 37. | nyK. nyJar. kUr. kCar. *süzə*, kM. *šüzə*,

kP. *šužo, šujžo* SZIL. 239. kUfa *suzo, šujzo* PAAS. s-laute 46. (Троичкинал: *subuzo* és *suzo* SZIL. 204. 208.) «fajdkakas» ~ zürj. *tsuktši* id. FUF. VI. 37. (a md.-ban is s-szel: E. *suvožej, sužij*, M. *suvoži, suži, šuži* id. PAAS. s-laute 45.) | nyK. *säkšälä*, nyJar. *šaržälä*, kUr. kCar. *šəŋšälä*, kM. *šəŋšälä*, kP. *šaršale* SZIL. 222. kUfa *šəŋšale* PAAS. s-laute 67. «gyík» ~ zürj. *tsó, dšul, džo, dšuv* id. [votj. *keñdšali* id.] FUF. VI. 37.*)

sepkèdém és *sərək* csak az nyK.-ban vannak meg, s ezért nem lehet tudni, hogy az *s* itt a többi nyelvjárások *ts̄*, *ts̄*-jének vagy *s* (*ś*)-ének felel-e meg. Ugyanis azt lehetne gondolni, hogy a nyK. *s* e szókban éppen úgy *ts* (< **ts̄*) helyett van, mint pl. a nyK. *tsu'na* ~ *su'na* «czinke» szóban (l. 97. végén), vagy mint néhány más szóban is; pl. nyK. *tsà, tsém* ~ *sà, tsém* «megpróbál» | nyK. *tsəlan* ~ *səlan* «éléskamra», nyJar. *tsəlan*, kUr. kCar. kM. *tsula'n* id. (< tat. *čulan*) | nyK. *tsülək* ~ *sülək* «kummetriemen» (< csuv. *čülük* id.). — De éppúgy lehetséges, hogy a szókezdő *s* a fölsorolt szókban más nyelvjárások *s*-sze (ill. *ś*-sze) helyén áll, s ez esetben ezt az *s* (*ś*)-et mind az imént említett szavakban, mind pedig a kP. *semem* és kUr. kCar. *soptəra*, kM. *šoptəra* (l. fönnebb) szókban úgy kell magyarázni, hogy az eredeti **ts̄* diftongus első részét elveszítette, az *ś* azután szabály szerint *s*-szé lett a kM.-en kívül, a hol megmaradt az *ś* (éppúgy részben a kP.-ben is). Ez a *ts̄* > *ś* hangváltozás természetesen a feljebb említett **ś* > *ś* hangfejlődés után állott be. — Éppígy lehetne fölfogni a szókezdő *s*-et a nyK. nyJar. kUr. kCar. *sùžə*, kUfa *suzo* «fajdtyúk» szóban. — A kM. *šəžə*, kP. *šužo, šujžo*, kUfa *šujzo* alakokban WICHMANN szerint a dentális előrész még az **ś* > *ś* változás előtt eltűnt, s az *ś* a többi *ś*-szel együtt lett *ś*-sé (l. 88.). Éppígy magyarázható a szókezdő *ś* a nyK. *säkšälä* stb. «gyík» szóban.

β) Szó közepén.

99. nyK. *βətskəž* RAM. 19. kP. *βičkəž* GEN. 72. kUr. *βičkiž* WICHM. 19. kCar. *βičkiž* PORK. 41. kCarM. *βəčkəž* PORK. 45. «vé-

*) PAAS. újabban még ezt is hozzájuk sorolja: nyK. *sədə* RAM. 118. kE. *sede* BUD. CsT. III. 441. «az» (vö. mdM. *śe*, mdE. *śe*, nyomatékosan kettőztetve: mdM. *šitśe*, *šatśe*-, osztj. *kī*, *tī*, *kī*, *ši*, vog. *tī*, *†tē*) FUF. VI. 212.

kony, keskeny». | nyK. *βəts* RAM. 19. kP. *βic* GEN. 7. kCar. *βic* PORK. 39. kUr. *βitš* WICHM. 227. «öt» (l. 83.) | nyK. nyJar. *tsä, tsä*, kCar. *tšä, tšä* (kM. *tšäza*, kMAz. *tšäza*, kUr. *tšäza*) «gyermekjáték, csinos játékszer; csinos, helyes» WICHM. FUF. VI. 34. | kM. *tšütškém*, kMAz. *tšütškém*, kUr. kCar. *tšütškém* «auf einer stelle, mit den achseln zuckend, tanzen» (kCar.-ban még: «hockend od. kauernnd hüpfen»), nyJar. *tsütškém* «vállat vonít» (~ votjMU. I. *tšettšini* «tánczol», M. *tšettšini*, S. *tššini*, U. G. *tettšini*, K. (MUNK.) *täkčč*- «fölugrik, elugrik»; zürj. I. V. S. L. P. *tšettšini*, Ud. *tšettšinis* «fölugrik, föláll» WICHM. FUF. VI. 36. | nyK. *kətskem* RAM. 48. kP. *kičkem* GEN. 5. kCarU. *kičkem* PORK. 17. kCarM. *kəčkem* PORK. 52. kUr. *kitškälən* (frequ. praet.) WICHM. 218. «befog» | nyK. nyJar. *laptšaka*, kUr. *laptšaka* «platt, dünn u. breit» WICHM. FUF. VII. 42. | nyK. *pəts*; *pətskəməš* RAM. 112. *pičkemš* SZIL. 164. kCar. *pəčkeməš* PORK. 53. «sötétség» | nyK. *serməts* RAM. 119. nyK. *serməts*, nyJar. *šörməts*, kCar. *šörmətsš*, kUr. *šərmətsš*, kM. *šörmətsš* (!) «fék» WICHM. FUF. VI. 23. (l. 83.) | kP. *šüč* SZIL. 232. kUfa *süč* PAAS. s-laute 14. kM. kUr. kCar. *šütš*, nyJar. *šəts*, nyK. *səts*, *šəts* WICHM. FUF. VI. 23. 24. «korom» (l. 83.) | nyK. *tsits* RAM. 152. kP. *tič* SZIL. 247. kUfa *tič* PAAS. KSz. II. 129. kUr. *titš* WICHM. 224. kCar. *tič* PORK. 51. «tele» (l. 83.)*

**tš* > *s*, *š*, *š*.

100. Eredeti szóközépi **tš*-ből mássalhangzó előtt több esetben *s*, *š*, *š* is fejlődött; pl. kP. *βisle* «ötven» GEN. 16. 51. kE. *visle* BUD. CsT. III. 436. nyK. *wislu* WIED. 90. *vizlu*, *vizle* CASTR. 18. (~ kUr. *βidlə* WICHM. 227. kCar. *βitlə* PORK. 7. *βitlə* PORK. 39.) = kP. *βic* GEN. 7. kUr. *βitš* WICHM. 227. nyK. *βəts* RAM. 19. «öt» + *lu* «tíz» | kUfa *βiste* PAAS. FUF. II. 186. kP. *βiste* SZIL. 282. nyK. *βištə* RAM. 14. «tönköly» ~ votj. *†važ*, *†važ*, *†važ*, *važ* (WICHM. VChr. 125.) «spelt, triticum spelta» (PAAS. FUF. II. 187. és SET. FUF. II. 236.) | kCar. *čüčkəš*, *čüňkšə*

*) Vö. kP. *ača* GEN. 27. kCar. *a, tšä* HÄM. 10. *ača* PORK. 21. de: kE. *ača* CserGr. NyK. VI. 196. és nyK. *ätä* (voc. *äti*) RAM. 8. «atya». Valószínűleg két különböző nyelvjárásból való török jövevényszó.

ka'ik «harkály» (tkp. valószínűleg «zöld madár») ~ kM. *tšü'ktsn-γi's* «kén» (tkp. «zöld v. sárga gyanta»), kUr. *tšüktšü-γüš* id. (~ votj. *tšüž* «sárga») WICHM. FUF. VI. 32. | kP. *koško* «savanyú» GEN. 58. *koškem* «savanyodik» SZIL. 90. nyK. *kaškê* «faul (von getränkén)»: *kaškê-šapê* «faules dünnbier, kwass», *kaškaš* «verfaulen, schlecht werden», *kaškêš šapê* «sauerer kwass», RAM. 40. (~ votj. †*kužal*, *kužal* «keserű», †*kužiräs* «sauere (milch)», WICHM. *kuž-turim* «sauerampfer», zürj. **völ-kudž-turyn** «kleiner sauerampfer» [valószínűleg **kudž** «húgy» hatása folytán keletkezett népetimologia] vö. SET. FUF. II. 231.) | kP. *loššangge* SZIL. 115. kUfa *loššangge* PAAS. s-laute 111. «käfer, mistkäfer, (GEN.-nél még:) wespe», nyK. *lapšanggê* «hummel» RAM. 67. ~ mdE. *lokšej*, *lokšej*, M. *lokšti* (< *loktši*), votj. *lödž*, *lêdž* WICHM. VVok. 87. «bremse», zürj. *ludž*, *luž* WICHM. VVok. 8. id. permNy. *löz'*, permK. *lyž'* id. (PAAS. s-laute 111.) | kP. *püškalam* «szür (vmi rovar)» SZIL. 186. nyK. *pêškalas* «harap; szúr» RAM. 110. ~ votj. *bitškinj* «döf, szúr» MNyh³. 72. zürj. WICHM. I. *bitškinj*, külömben *bitškinj* id. (SET. FUF. II. 235.) | kP. *šəγšale* SZIL. 222. kUfa *šəγšale* PAAS. s-laute 67. kM. *šəγšäl'*, kUr. kCar. *šəγšäl'v̄*, nyK. *šakšälä*, nyJar. *šəγəzülä* «gyík» ~ zürj. *tšo,džal džo,džuv* id. WICHM. FUF. VI. 37.

**tš* > *ž*, *z*.

101. Magánhangzók között gyakran *ž*, *z* lett a *tš*-ből; pl. nyK. *šüdəə-βiz-ur* «105 mókus» (= 30 kopeka) RAM. 138; nyK. *kəmləβiz-ur* RAM. 62. ~ kCar. *kumləβičər* PORK. 39. «harminczöt mókus» | kP. *βičət* GEN. 60. kE. *vizit* BUD. CsT. III. 436. nyK. *βəzəət* RAM. 19. «öt (főnévileg)» ~ kP. *βič* GEN. 7. kUr. *βičš* WICHM. 227. nyK. *βəəts* RAM. 19. id. (melléknévilleg) || kP. *βəžam*, *βəžam* SZIL. 286. kCar. *βəzəš* PORK. 25. nyK. *βəzəam* RAM. 11. «lefekszük, esik» ~ kP. *βəč* GEN. 43. kCar. *βəč* PORK. 3. «ess le», kCar. *βəčšə* PORK. 33. nyK. *βətsžə* WIED. 140. «essék le»; kCar. *ok βəč* PORK. 23. nyK. *ak vac* (v: *ak βəts*) CASTR. 48. «nem esik le» nyK. *ak vazeb* és *vazet* «nem esnek le» CASTR. 48. kP. *βəčmas* «leesés» GEN. 6. kCar. *βəčmə* id. PORK. 11. *βəčde* «lefekezés nélkül» (Uf. 23. Car. 22.) SZIL. 286. | kM. *tšázá'*, kMAz. *tšázá'*, kUr. *tšəza* ~ kCar. *tšá,tšá'*, nyJar. nyK. *tšä,tšä* «gyermekjáték, csinos játékszer; helyes, csinos» (vö. votjU. *tšä,tšä*, M. S.

tša, tša «gyermekjáték»; zürjUd. V. S. *tša, tša*, I. P. (S. még: *tša, tše* is) «gyermekjáték (a baba kivételével)» Ud. még: «csinos, helyes») WICHM. FUF. VI. 34. | kM. *tšifizičik*, kMAz. *tšifizičik* «bachstelze» (~ votjU. *tšé, tšeg*, I. M. S. *tšé, tšeg* id.) WICHM. FUF. VI. 36. | kP. *iža, ižaj* GEN. 27. kCar. *iza* PORK. 35. nyK. *zä* RAM. 22. «nagybátya, testvérbátya» (~ mdM. [PAAS.] *oču* «nagy», finn iso id. SET. FUF. II. 231.) | kP. *ize* SZIL. 42. kUfa *ize* PAAS. FUF. II. 187. nyK. *izi* RAM. 26. «kicsiny» (~ votj. G. *i, tši* «kevés» [WICHM. VChr. 59.], zürj. WICHM. *i, tšet* «kicsiny», P. *u, tšet* id., *i, tš-moi* «menyecske» PAAS. FUF. II. 187. SET. FUF. II. 229.) | kP. *kuže* GEN. 66. *küže*(!) GEN. 27. kCar. *kuze* PORK. 10. kUr. *kuze* WICHM. 219. «hogyan» ~ nyK. *kātšə* RAM. 64. id. (vö. votj. *kiži, kiđ, ži, kiži, kiši* id. WICHM. VVok. 20., zürj. (WICHM.) I. Ud. *ku, dž* különben *ki, dž, ki, dži* id. SET. FUF. II. 229.) | kP. *küžem* GEN. 4. kCar. *küžem* PORK. 46. nyK. *kuzaš* RAM. 19. *kužem* CASTR. «fölmászik» ~ kE. *kučem* «hág, fölhág, fölmegey, fölszáll», *kučuktem* «fölszállít» BUD. CserSz. 27. (vö. mdM. *kučan* «klettern, steigen», mdE. *kužan* «hinaufsteigen, klettern» [PAAS. ML. 28.] SET. FUF. II. 229.) | kUfa *pəzərem* PAAS. FUF. II. 187. kP. *pižərem* SZIL. 166. *pəžərem* SZIL. 169. nyK. *pə, zə² rəš* RAM. 113. «nyom, sajtol» (~ votj. WICHM. U. *pīžirt-*, MU. J. M. *pižirt-*, MUNK. S. *†pižirt-* «auswinden, auspressen», zürj. I. *pi, džirtni*, V. S. L. *pi, džirtni*, P. *pi, džirtni* id. KP. *†pižərt-* «auspressen, ausdrücken», WICHM. Lehnwörter 150. SET. FUF. II. 231. PAAS. FUF. II. 187.) | kP. *pizle, pizle* «körösfa» SZIL. 166. kCar. *pizlə* PORK. 28. nyK. *pə, zə, l mə* «eberkirsche» RAM. 113. ~ votj. (WICHM.) *pales, palež, pāuež*, M. *paledž* «vogelbeere, spierlingsbeere, eberesche», zürjV. Peč. S. L. *peliš*, Rog. P. *pelidž*, *pevidž* «vogelbeere» (metathesis) SET. FUF. II. 236. és PAAS. FUF. VI. 187. *) | kP. *ružəm, ružem* SZIL. 191. kE. *rüzem* BUD. CserSz. 87. nyK. *əržäs* RAM. 22. «ráz» ~ kP. *ručkalem* SZIL. 190. kE. *rüčkalem* BUD. CserSz. 87. (vö. finn *rytkätä, rytkyttä* id. SET. FUF. II. 231.) | nyJar. *šəžəžə, lə*, nyK. *šəksšə, lə*, kUr. kCar. *šəžšə, lə*, kM. *šijšə, lə* WICHM. FUF. VI. 36. kP. *šəžšəle* SZIL. 222. kUfa *šəžšəle* PAAS. s-laute 67. «gyík» (~ zürj. *tšo, džul*,

*) WICHMANN a csuvas *piles* «vogelbeere» átvételének tartja (Lehnwörter 91).

džo, džuv id.) WICHM. FUF. VI. 37. | kP. *šužo, šujžo* SZIL. 239. kUfa *suzo, šujzo* PAAS. s-laute 46. kM. *šù'žə*, kUr. kCar. nyK. nyJar. *sù'zə* WICHM. FUF. VI. 37. (~ zürjI. Ud. V. *tsuktši* WICHM. FUF. VI. 37. és PAAS. s-laute 45—6. votjU. *dugd'a*, MU. *dukfa*, MG. *dukja* id. WICHM. VVok. 9.) | kP. *taləže* SZIL. 249. kUr. *tələzə* WICHM. 214. kCarU. *tə'lezə* PORK. 18. nyK. *tə'lezə* RAM. 145. «hold, hónap» ~ kCar. *tə'lezə* PORK. 25. nyK. *tel'dzə* RAM. 111. 112. (vö. votj. *tolez, toledz, touez* WICHM. VVok. 7. zürjI. *telis* WICHM. VChr. 113.)

*(n)dž.

102. Csak *n* után fordul elő. Megfelelései: nyK. kP. *dž*, kUfa *dž*, kUr. kCar. *dž.** Pl. nyK. *andzas* RAM. 4. kP. *onžem* SZIL. 148. kUr. *ondžet* (2. sz.) WICHM. 210. kCar. *onža* PORK. 4. «néz, tekint» (~ votj. G. *addžinī*, M. I. MU. *addžini* «sehen, ansehen»; zürjI. *adžni* id. WICHM. VChr. 43.) | nyK. *bandzas* RAM. 10. kP. *bonžem* SZIL. 285. kCar. *bonža's* PORK. 23. kUr. *bonđžalas* (frequ.) WICHM. 244. «átkel vizen» (~ votj. *vidž-*, *viž-* «übersetzen, überfahren, durchwaten», zürj. WICHM. *vūdžni* id. (VChr. 130.); vog. *ūnsi*, *unši* «waten», osztj. KARJ. D. *unš-*, Kaz. *unš-* «überschreiten [einen fluss]» SET. FUF. II. 226.) | nyK. *nūdžik* RAM. 88. kP. *nönžak* GEN. 59. «tészta» | nyK. *pon'džə* «erdő, liget, fiatal fenyves fedte domb», kUfa *pünžer* «fenyves» PAAS. KSz. II. 30. kP. *pünžö* GEN. 7. kUr. *pündžə* WICHM. 216. kCar. *pünžə* PORK. 26. «fenyő» (~ f. *petajā*, lp. *böcce*, g. *böce*, mdM. *pītsě*, E. *pītsě*, *pītsě* [PAAS. MChr. 675.] votj. G. *pužim*, MU. *pužim*, zürj. I. *požem* id. (WICHM. VChr. 99.) A cser. alakban SET. szerint a nasalis hangátvetés útján került az affrikata elé FUF. II. 222.

*(í)dž.

103. Szintén *n* után. Megfelelései: kP. *dž*, kM. kCar. *đž*, kUfa, kUr. *dž*, nyK. nyJar. *dz*. Pl. nyK. *andžal* RAM. 3. kP. *onžal* GEN. 56. kUfa *onž'al* PAAS. KSz. II. 123. kUr. *ondžəl* WICHM. 228. «előtt levő», kCar. *pörtenzəl* «a ház előtt levő hely» PORK. 46. *onđžəkə* «elé» HÄM. 5. (~ zürj. I. *vədz*, U. *vedž*, UV.

*) Az 1775. cser. grammatikában *ž* (l. NyK. VI. 195—6.).

V. S. L. *vodž*, P. *odž* «elülső» WICHM. JSFOU. XXI₃. 23. votj. M. *adž*, G. I. M. U. U. *až* «vorderes, vorderraum», I.-ben még: «aufenthaltort; vorn befindlich, vordere» WICHM. VChr. 45.) | nyK. *pəndzarləš* RAM. 108. kCar. *pünžalam* PORK. 16. «kinyom, kifacsar» | nyK. *sa'ndzal* RAM. 117. kUfa *šönž'al* PAAS. s-laute 18. kP. *šönžal* GEN. 56. «só» | nyK. *šəndzalaš* RAM. 139. kP. *šönžalam* GEN. 47. «nyerít» | nyK. *šindzä*, *šindzä* RAM. 133. nyK. *š'nzä*, nyJar. *š'ndzä* WICHM. FUF. VI. 23. kP. *šinža* GEN. 6. kUfa *šinž'ə* PAAS. s-laute 34. kUr. *šindžä*, kCar. kM. *šindžä* WICHM. FUF. VI. 23. «szem» | nyK. *š'ndzäš*, *š'ndzäš* RAM. 13. nyK. *šinžem*, nyJar. *š'ndžem* WICHM. FUF. VI. 23. kP. *šinžem* GEN. 3. kUr. *šindžém*, kCar. kM. *šindžém* WICHM. FUF. VI. 23. «tud» | nyK. *š'ndžem*, *š'ndžem* RAM. 133. nyK. *šinžem*, nyJar. *š'ndžem* WICHM. FUF. VI. 24. kP. *šinžem* SZIL. 218. kUr. *šindžém*, kCar. kM. *šindžém* WICHM. FUF. VI. 24. «ül» | nyK. *š'ndžäm*, *š'ndžäm* RAM. 133. kP. *šinžam* SZIL. 218. kCar. *šinžam* PORK. 6. «sich setzen, bleiben» (vö. nyK. *š'its*, *š'its*, *š'ist*, *š'ist* RAM. 130. kP. *šič* GEN. 10. kCar. *šič* PORK. 6. «ülj!» | nyK. *š'itsšə* RAM. 11. kCar. *šičšə* PORK. 31. «üljön!» | kP. *šičsa* «üljetek!» GEN. 74. | kCar. *om šič* «nem ülök» PORK. 48. | kP. *šičme* GEN. 74. kCar. *šičmə* PORK. 18. [part. præt.] | kUr. *š'itsnə* «ültünk» WICHM. 240.)

Képzőkben: nyK. *š'ənžäm* RAM. 31. kP. *jüənžam* SZIL. 52. K. *jəənžam* (TROICKIJ) SZIL. 52. «csuklik» | kP. *koňžem* GEN. 69. kCar. *koňžem* PORK. 14. kE. *kojonžem* CserGr. NyK. VI. 195. «mutatkozik, megjelenik» (vö. nyK. *kaizəš* id. RAM. 36.) | nyK. *lo'kšəndzəš* RAM. 70. kP. *loksəňžam* SZIL. 114. kE. *loksinž-* BUD. CserSz. 90. *loksəňžam* (TROICKIJ) SZIL. 114. «megfarag, megbárdol» (vö. *loksüčemo* «bevágás» BUD. CserSz. 90.) | nyK. *məndzəš* RAM. 82. kUr. *mu'ndžä* WICHM. 207. «tojik» | nyK. *tə'βəndzəš* RAM. 145. kP. *türβəňžam* SZIL. 264. K. *türβünčam* (TROICKIJ) SZIL. 264. «prüsszög» | nyK. *u'kšəndžam* RAM. 159. kP. *ukšəňžam*, *užšəňžam* SZIL. 268. kE. *ukšinžam* BUD. CserSz. 13. *ukšinžam* CserGr. NyK. VI. 135. *okšənčam* (TROICKIJ) SZIL. 268. «okád» (vö. nyK. *ukšəš'tsməš*, *ukšəš'tsmə* «hányás» RAM. 159. kP. *ukšəč kolta* «kiköp» [tkp. «hányva küld»] GEN. 3.) | nyK. *ü'pš'indzəš* «schnüpfeln, einriechen» RAM. 161. kE. *üpsinžam* «szagol vmit» BUD. CserSz. 16. (nyK. *ü'pš'its* [imper. sing. 2. sz.] RAM. 161. *ü'pš'its-sərnəš* «szimatolva megfordult» RAM. 187.)

A nasalisok változásai.

ng > m.

104. kP. kCar. *poməš* «kebel» GEN. 27. PORK. 31. ~ nyK. *pongəš* id. RAM. 103. (mdE. *pongo*, mdM. *pova*, *por* id. PAAS. ML. 43. lpK. *pūy* id. Vö. PAAS. FUF. VI. 240.) | kP. *umdo* SZIL. 269. kCar. *u'mdə*, kUfa *undq* PAAS. FUF. VI. 240. «dárda, nyárs, fulánk» ~ nyK. *o'ngada* CserGr. NyK. VI. 212.

n > t.

105. A rokon nyelvek szerint a spirans után álló zárhang nasalisból lett. Pl. kUfa *βiste* PAAS. FUF. II. 186. kP. *βiste* SZIL. 282. nyK. *βištə* RAM. 282. «tönköly» (vö. finn *vehnä* «búza»; DONNER egyeztetése, l. még SET. ÄH. 282.) | kP. *šiste* SZIL. 219. kUfa *šiste* PAAS. s-laute 11. kM. *ši'stə* WICHM. FUF. VI. 20. kCar. *šistə* PORK. 27. nyK. *ši'stə* RAM. 133. «harkály» (vö. finn *hähinä*, *häähänä* «buntspecht», észt *ähn* [hähn], gen. *ähinä* id. lpN. *čaitne*, *čainne*, *čaihne* «picus tridactylus», lpL. *čai'one* «specht», lpK. *čā,šne*, *čā,šn* id. GENETZ után PAAS. FUF. II. 188.*) | kUfa *šiste* «szij» PAAS. s-laute 112. kCar. *šüštə-βuj* «börkantár» PORK. 36. nyK. *šə'stə* «öv» RAM. 132. (vö. md. *kšna*, *šna*, finn *hihna*, litv. *sziksznà* PAAS. FUF. VI. 188.)

Ugyanez a hangváltozás ment végbe az inessivus *-štə*, *-štē* ragjában; ennek eredeti alakja tehát **-šnə*, *-šnē* volt, a mely azonos a finn *-ssa*, *-ssä* (< *-sna*, *-snä*) raggal. (Vö. BUD. Verzw. 36.)

n > l.

106. kP. *lomaš* SZIL. 115. kE. *lovakš* BUD. CserSz. 90. ~ nyK. *naməš* RAM. 85. «pózna, sövényléc» | kP. *lüm* SZIL. 117. kUfa *lüm* PAAS. KSz. II. 206. nyK. *lə,m* RAM. 74. «név» (a md.-ban is: *lem*, *leñ*, E. *lüm* ML. 73. de vö. zürj. votj. *úim*, finn

*) Van még egy hasonló alakú szó a cser.-ben: kUfa *šiste* PAAS. s-laute 112. kP. *šiste* GEN. 56. kM. *ši'stə* WICHM. FUF. VI. 20. kCar. *šəštə* PORK. 20. nyK. *šə'stə* «viasz», melynek nincs meg a lp. és finn megfelelője. A md.-ban azonban kétségtelenül azonos vele: E. *kšta*, *šta*, M. *šta* «viasz», noha PAAS. (s-laute 112.) a *t* miatt nem meri elfogadni az egyezést.

nimi, lpO. *nem*, *nim*, *nam* stb. MNyh.⁴ 30.) | kP. *lume-kož*, *lume-rož* SZIL. 118. nyK. *l̄m̄d̄-rož* RAM. 73. ~ TROICKIJ *ńeme-kož* SZIL. 134.

Az *l* a két orrhang dissimilatiójának eredménye.

ń > *j*.

107. a) Szó elején: nyK. *ǰl̄m̄ə* RAM. 32. 216. kCar. *ǰəlmə* PORK. 30. *d'əlmə* PORK. 27. kP. *ǰəlmə* SZIL. 53. és *ńəlmə* SZIL. 136. «nyelv» (vö. vog. *ńɛl'm*, osztj. *ńǎl̄m*, *ńǎl̄m*, *ńǎl̄əm* id., lpS. *ńǎl'mē* stb. «száj» MNyh.⁴ 45.) | Talán ez a két névutó is összetartozik: kP. *ǰəmalne* GEN. 16. *ǰəmalnə* WICHM. 214. kCarM. *d'üma'lnə* PORK. 24. «alatt (loc.)» stb. és kP. *ńəmalke* GEN. 71. nyK. *nimaka* WIED. 184. *nömäke* CASTR. 53. (lat.) «alá» stb.

b) Szó közepén és végén: nyK. *m̄ń* RAM. 79. *m̄ńə* RAM. 52. 77. kP. *m̄ń* GEN. 1. kE. *meń* BUD. CsT. III. 440. ~ kUr. *m̄đ̄* WICHM. 215. kCar. *m̄đ̄* PORK. 1. 49. «én» (acc.: nyK. *m̄ńəm* RAM. 6. kP. *m̄ńəm* GEN. 1. ~ kCar. *m̄đ̄əm*, *m̄đ̄im* PORK. 2.; gen.: nyK. *m̄ńən* RAM. 5. kP. *m̄ńən* GEN. 5. ~ kUr. *m̄đ̄ən* WICHM. 223. kCar. *m̄đ̄ən* PORK. 11. *m̄đ̄in* PORK. 2.) | nyK. *tiń* RAM. 194. kP. *tiń* GEN. 1. kE. *teń* BUD. CsT. III. 440. ~ kUr. *t̄đ̄* WICHM. 210. kCar. *t̄đ̄* PORK. 1. 41. (acc.: nyK. *tińəm* RAM. 44. kP. *tińəm* GEN. 35. ~ kCar. *t̄đ̄əm* PORK. 2. *t̄đ̄im* PORK. 1.; gen.: kP. *tińən* GEN. 14. ~ kCar. *t̄đ̄ən* PORK. 12. *t̄đ̄in* PORK. 40.) || kP. *mańəm* GEN. 74. kCarN. *mańəm* PORK. 11. ~ kCarM. *m̄đ̄əm* PORK. 46. kUr. *m̄đ̄əm* WICHM. 228. «mondtam» (*manam* «mond» igétől) || K. *möñeš-o je š* «hátsul s elöl» (WESKE 36.) SZIL. 143. ~ kP. *ońəš* «előre» GEN. 1. | nyK. *tezeń*, *teze'ńə* RAM. 144. kCar. *t̄ɣańe* PORK. 10. ~ kUr. *t̄ɣań* WICHM. 230. «ilyen» | nyK. *t̄ɣeń* RAM. 145. kP. *t̄ɣańe* GEN. 30. ~ kUr. *t̄ɣań* WICHM. 230. «olyan» kUr. *t̄šoma-ɣań* «csikó módjára» WICHM. 233. *βüt k̄ađ̄* WICHM. 238. «mint a folyóvíz». — Valószínűleg így vészett el az *n* ebből az igéből: nyK. *miáš* RAM. 78. kUr. *mià* (3. pers.) WICHM. 215. «megy», de a kP.-ben *miem* mellett *mijem* is van (SZIL. 123.) s a kUfában a tag. rag. imp. plur. 2. sz.-e *ida mije* PAAS. KSz. II. 131. (vö. md. *meñems*, *meñems*, zürj. *munni*, votj. *minni*, *minni*, *minni* id.)

A *b*) csoportban levők *j*-je tehát két magánhangzó közt fejlődött *ń*-ből.

A *j* hang. $j > \underline{d}'$.

108. Kétségtelen példák erre a hangváltozásra csak a kUr.-ban vannak és pedig olyan szókban, melyekben a *j* után *ü* következik, pl. kUr. *d'üas* «inni» WICHM. 233. ~ kP. *jüam* SZIL. 59. nyK. *üäm* RAM. 35. id. | kUr. *d'ük* «hang» WICHM. 214. ~ kP. *jük* GEN. 17. kCar. *jük* PORK. 9. nyK. *ük* RAM. 34. id. | kUr. *d'ülà* «ég» WICHM. 214. ~ kCar. *†jülas* (inf.), *d'ülà* WICHM. FUF. VII. 53. PORK. 44. kP. *jülem* SZIL. 60. kM. *jü'là* WICHM. FUF. VII. 53. nyK. *ülàs* RAM. 31. nyK. nyJar. *jš'là* WICHM. FUF. VII. 53. id. | kUr. *d'ür* «eső» WICHM. 206. ~ kP. *jür* GEN. 72. kCar. *†jür* PORK. (U.) 35. (N.) 19. nyK. *jür* RAM. 34. id. | kUr. *d'üstö* «hideg» WICHM. 206. ~ kP. *jüstö* GEN. 58. kCarU. *†jüstö* PORK. 16. nyK. *üstö* RAM. 161. id. | kUr. *d'üstölas* «fürödni» WICHM. 209. ~ kP. *jüstölam* GEN. 71. id. | kUr. *d'üt* «éj» WICHM. 206. ~ kP. *jüt* SZIL. 61. kCar. *iüt* PORK. (N.) 11. *†jüt* (M.) 47. nyK. *üt* RAM. 31. id.¹⁾

A kCar.-ban WICHM. szerint (Matkakertomus SUS. Aik. XXV₅. 9.) *Kužnur* (= PORKKA *Unža*-ja) tájszólásában szintén *d'*-t ejtenek.²⁾ Egy adatát meg is találtam szintén *ü* előtt (*d'ülà* FUF. VII. 53.), PORKKÁNál azonban más esetben is *j*-vel változó *š*-vel van jelölve a megfelelő hang. PORKKA eredetileg *š*-vel írta, a *š* GENETZ átírása, a ki már sejtí, hogy ez talán *d* hang. SZILASI (Cser. Sz. 3.) ellenben azt véli, hogy «valaminő sziszegő spirans lehet, hasonló a *š*-hez, s még gyengébb, mint a francia kiejtésben».³⁾ Mindenesetre föltűnök azoknak az erdei cseremisz szóknak a *š*-je, melyeket BUDENZ egy orosz szójegyzékből írt ki: *žili* «hamar» BUD. CserSz. 33. (~ nyK. *üle* id. RAM. 32.) | *žän*

¹⁾ Más vocalis előtt csak ebben a szóban fordul elő: kUr. *d'šbanžš* «János» WICHM. 235. 237.

²⁾ Ez a hang WICHM. szerint: «palatalisierter stimmhafter verschlusslaut, zwischen den palatalisierten *d* u. *g*, könnte man also auch *š* bezeichnen». VVok. VII.

³⁾ Nem vették észre, hogy már PORKKA is írja első úti beszámolójában (SUS. Aik. III. 115.), hogy az általa *š*-nek jelölt hang néha *dž*, néha meg *dj*. Hogy miért jelölte a *d*-t is *š*-nek, okát nem mondja meg, de nagyon különös.

«ember» CserSz. 33. (~ kCar. *jəŋ* PORK. 8. †*jəŋ* PORK. 2.) | *zűlmä* «nyelv» CserSz. 34. (~ kP. *jəlmə* SZIL. 53. kCar. *jəlmə* PORK. 30. †*jəlmə* PORK. 15. id.) | *zűk* «hang» CserSz. 36. (~ kP. kCar. *jűk* GEN. 17. PORK. 9. id.) | *zűet* «éj» (~ kCar. *jűt* PORK. 11. †*jűt* 47. id.) | *zűam* «iszik» (~ kP. *jűam* id. SZIL. 59.).

PORKÁNÁL majdnem minden vokálisú szóban lehet *j* helyett álló †*j*. Pl. kCar. †*jer* PORK. 24. és *jer* PORK. (M.) 13. «tó» | kCarM. †*je'ə* PORK. 24. ~ kUr. *jè,tšə* WICHM. 216. «hótalp, ski» || kCarM. †*jö'rəktə* PORK. 23. ~ kUr. *jörəktə* WICHM. 209. «oltsd el» || kCarM. †*zakter* «szálfaerdő» PORK. 45. ~ kUr. *jaktə* «erdei fenyő» WICHM. 224. | kCarM. †*jol* PORK. 19. 23. ~ kCarM. *jol* PORK. 58. kUr. *jol* WICHM. 223. «láb» | kCarU. †*joška'r* PORK. 27. ~ kCarM. *joška'r* PORK. 58. kUr. *joška'r* WICHM. 213. | kCarU. †*joərəšə* PORK. 38. ~ kCarM. *joərəšə* PORK. 57. «folyó (igenév)», kUr. *ok jöřə* «nem folyik» WICHM. 209. || kCarU. †*jul* PORK. 16. ~ kCarM. *jul* PORK. 21. «Volga (folyó)» || kCarM. N. †*jar* PORK. 26. 19. ~ kUr. *jar* WICHM. 218. «kör, kerület» | kCarU. †*jə'lmə* PORK. 15. 27. ~ kCarM. *jəlmə* PORK. 30. kUr. *jəlmə* WICHM. 214.

l, r hangok.

l > n.

109. kP. *lele* SZIL. 109. kUfa *lele* PAAS. KSz. II. 206. kE. *lele* BUD. CserSz. 89. nyK. *lələ* RAM. 68. ~ kCar. *nelə* PORK. 51. kUr. *nə'tə* WICHM. 220. «nehéz» | kP. *lölpö* (TROICKIJ: *löl'pe*) SZIL. 114. «égerfa», kE. *lörpö* «jegenyefenyő» BUD. CserSz. 91. nyK. *lülpə* RAM. 72. «égerfa» ~ kCar. *nörpə* «?-fa» PORK. 48. (vö. *nöl'pe* «éger» [TROICKIJ] SZIL. 138.) | kP. *löltem* GEN. 45. kE. *löldem* BUD. CserSz. 91. nyK. *lültem* RAM. 72. «emel, föl-emel» ~ kCar. *nölta* «épít» PORK. 38. kUr. *nölten* (igenév) WICHM. 243. | TROICKIJ *lüläkš* SZIL. 117. ~ TROICKIJ *nöläkš* kP. *nölaš* SZIL. 137. «orsókarika».

A kCar. és kUr.-beli *n* nyilván dissimilatio folytán jött létre.

l > r.

110. nyK. *lüdə* RAM. 72. kP. *lüdö* SZIL. 117. ~ kUfa *rüdö* PAAS. NyK. XXXVIII. 192. | kP. *lepš* GEN. 13. nyK. *ləp'š* RAM. 75. ~ nyK. *rəp'š* RAM. 115. «bölcső» (vö. mdM. *lavks*, E. *lavš*

«bölcső» ML. 61.) | kP. *lűpšem, lűßšem* SZIL. 119. és *rűßšem* SZIL. 192. «wiegen, schaukeln, pumpen», kE. *rűpšem* «inog» BUD. CserSz. 87. nyK. *rəp^ošem* «einwiegen, einlullen» RAM. 115. | kP. *lupš, lußš* SZIL. 119. kUr. *lup^oš* WICHM. 224. kCarU. *lußš* PORK. 16. nyK. *lűp^oš* RAM. 73. ~ TROICKIJ *rupš* (és *lupš*) SZIL. 119. 191. (vö. mE. *lakš, lekš* «reif, rauhrost» PAAS. s-laute 105.)

Szóközépen csak ezekben: kE. *lörpö* «jegenyefenyő» BUD. CserSz. 91. kCar. *nörpə* «?-fa» PORK. 48. ~ kP. *lölpö* SZIL. 114. nyK. *lűlpə*, RAM. 72. «égerfa» (vö. zürj. *lol-pu, votj. lul-pu* GEN. ETV. 34.); dissimilatio | kP. *šarkamä* SZIL. 222. kM. *širkamä* WICHM. FUF. VI. 20. nyK. *šarkämä* RAM. 131. ~ kE. *šolkama* BUD. CserSz. 47.; TROICKIJ *šalkama* SZIL. 220. «mellcsat» (vö. mdE. *šulgamo, šulgamä, čulgamo*, mdM. *šulgam* id. finn *solki* id.).

A md. alakok szerint tehát az *l* hang az eredetibb. [Vö. PAASONEN, NyK. XXXVIII. 192.]

Jésített mássalhangzók.

111. A kP. és kM.-ben nagyon gyakran áll palatalizált mássalhangzó a többi nyelvjárásokkal ellentétben. Természetesen leggyakrabban magashangú szókban, még pedig foghangoknál.

1. *l~l'*; pl. *šele* GEN. 43. ~ kCar. *šelə* PORK. 25. nyK. *šelə* RAM. 13. «csak» | kP. *jülem* és *jülem* SZIL. 8. ~ kCar. *d'ülaš* PORK. 44. kUr. *d'ülaš* WICHM. FUF. VI. 36. nyK. *ž'laš* RAM. 31. «ég» | kP. *küleš* SZIL. 96. ~ kCar. *küleš* PORK. 52. nyK. *keleş* RAM. 44. «kell» | kP. *nelam* és *nelam* SZIL. 134. ~ kCar. *neleş* PORK. 27. nyK. *neläs* RAM. 86. «nyel» | kP. *melən* GEN. 59. 60. és *melən* GEN. 73. kUfa *melən* PAAS. KSz. II. 206. ~ kCar. *me'lən* PORK. 19. «felé»; vö. kP. nyK. *mel* «mell; hímzés az ingmellen» SZIL. 122. RAM. 78. | kM. *šel* WICHM. FUF. VI. 18. ~ kUfa *šel* PAAS. s-laute 29., kUr. kCar. nyJar. nyK. *šel* WICHM. FUF. VI. 18. «zsir, szalonna» | kP. *šeggelan* GEN. 60. ~ kCar. *šeggela'n* PORK. 18. «mögé» | kM. *šil* WICHM. FUF. VI. 18. ~ kP. *šəl* SZIL. 220. kUfa *šəl* PAAS. s-laute 29. kUr. kCar. *šəl*, nyJar. nyK. *šel* WICHM. FUF. VI. 18. «hús».

Néha más nyelvjárásban is; pl. kP. *ilem* SZIL. 39. és *ilem* GEN. 15. *ilet* GEN. 16. kCar. *ila's* PORK. 2. és *ila* PORK. 25.

nyK. *ə'lās* RAM. 20. «él» és *ə'l'a'nəmə*, RAM. 118. | kP. *šülö* SZIL. 235. kM. *šü'lo*, kUr. kCar. *šü'lō* (de: *šülö* PORK. 6.), nyJar. *šü'ln* WICHM. FUF. VI. 18. ~ nyK. *šəl* RAM. 130. kUfa *šülö* PAAS. s-laute 19. «öl».

2. *n* ~ *ń*; kP. *məlanem* GEN. 63. ~ kCar. *məlanem* PORK. 40. nyK. *məlanem* RAM. 79. «nekem» | kP. *təlanet* GEN. 66. ~ kCar. *təlanet* PORK. 10. *talnet* PORK. 2. nyK. *təlanet* RAM. 146. *tələnet* RAM. 85. «neked» | kP. *škańeć* GEN. 61. ~ kCar. *ška(la)-net* PORK. 22. «magadnak» || kP. *munii* SZIL. 129. ~ nyK. *məni* RAM. 82. «(fekete) béka» | kP. *örtner* SZIL. 152. ~ kCar. *örtner* PORK. 44. nyK. *örtner* RAM. 93. «nyereg» | kP. *pelenem* «mellettem» GEN. 54. ~ kP. *pelen* SZIL. 160. kCar. *pele'n* PORK. 7. nyK. *pelen* RAM. 99. «felé, -ra; mellett» | kP. *teńe* és *tene* «az idén» SZIL. 245. ~ kCar. *tenejə* «idei» PORK. 8. nyK. *te'nè* «az idén» RAM. 144.

A nyK.-ban is: kP. *-kəń*, *-gəń* SZIL. 80. nyK. *kəń*, *kəńə* RAM. 46. ~ *-kən*, *-gən* PORK. 23. «ha» | kP. *tupəń* GEN. 59. nyK. *tupəń* RAM. 154. ~ kCar. *tupən* «fordítva» PORK. 19. (*tup* «hát» + *n* rag).

Néhány esetben nyK. szókezdő *ń* felel meg kP. *n*-nek: nyK. *ńeme'stə* «fiatal hársfa» RAM. 88. ~ kP. *nəmə'stə* «hársfakéreg (? sic)» SZIL. 137. | nyK. *ńižās* RAM. 89. és *nəžəm* RAM. 87. ~ kP. *nūžəm* SZIL. 140. «vakar» | nyK. *ńi* RAM. 89. ~ kP. *ni* SZIL. 135. «hársfakéreg».

3. *r* ~ *ř*; pl. kP. *βür* és *βür* SZIL. 288. ~ kCar. *βür* PORK. 7. nyK. *βəř* RAM. 18. «vér» | kP. *jer* SZIL. 50. ~ kCar. *jer* PORK. 13. nyK. *jür* RAM. 29. «tó» | kP. *jöředel* «leesik» GEN. 56. (< *jöřəm* «eldül») ~ nyK. *jöřem* «ledönt» RAM. 34. | kP. *keřəm* és *keřəm* SZIL. 74. ~ kCar. *keřəlt* PORK. 21. nyK. *keřəs* RAM. 45. «szür, befűz» | kP. *kür* és *kür* SZIL. 99. ~ kCar. *kür* PORK. 28. nyK. *kər* RAM. 4. «hársfaháncs» | kP. *kuřskaj* SZIL. 100. ~ kCar. *kurska* PORK. 2. *kurskağ* PORK. 46. nyK. *kəřškə* RAM. 63. «idősebb nőtestvér férje» | kP. *neř* és *ner* SZIL. 134. ~ nyK. *ner* RAM. 86. «orr», kCar. *kajər-neran* «görbe orrú» PORK. 25. | kP. *piře* GEN. 10. ~ nyK. *pirə* RAM. 101. «farkas» | kP. *šürö* SZIL. 237. ~ kUfa *šürö* PAAS. s-laute 65. «káposztaleves» | kP. *teř* «szán» SZIL. 246. és *teřəške* «szánba» GEN. 22. ~ nyK. *tir* «szán».

4. *z* ~ *ž*; a kP.-ben néhány esetben valami *j* elem is van

a *z* előtt; pl. kP. *ajza* SZIL. 5. ~ nyK. *äzä* RAM. 8. «gyermek» | kP. *božam*, *bojžam* SZIL. 286. ~ kCar. *boze's* PORK. 25. nyK. *barzam* RAM. 11. «lefekszik, esik» | kP. *lužarterem*, *lujžarterem* «zúz» SZIL. 120. || kP. *bižet* GEN. 60. ~ nyK. *βəzoət* RAM. 19. «kettő» (főnévi alak) | kP. *čiže* GEN. 32. kMAz. *tš'iz'i* ~ kM. *tš'iz'i* WICHM. FUF. VI. 29. kUr. *tš'izi* WICHM. 214. kCar. *č'izə* PORK. 24. nyK. *tsə'zə* RAM. 152. «csecs» | kP. *ərβeže*, *rβeže* SZIL. 192. ~ kCar. *ərβežə* PORK. 28. nyK. *ərβəzə* RAM. 21. «kicsi, fiatal gyermek» RAM. 21. | kP. *iza*. *izaj* GEN. 27. ~ kCar. *iza* PORK. 35. nyK. *'zä* RAM. 22. «nagybátya, testvérbátya» | kP. *kižət* SZIL. 78. ~ kCar. *kəzət* PORK. 13. nyK. *kizit* RAM. 50. «most» | kP. *küžem* GEN. 4. ~ kCar. *küžem* PORK. 46. nyK. *kuzaš* RAM. 59. «fölmászik» | kP. *mužo* SZIL. 131. ~ nyK. *məzə* RAM. 84. «fajdtyúk» | kP. *ružem* és *rujžem* «ráz» SZIL. 191. kE. *rüzem* BUD. CserSz. 87. ~ nyK. *əržəš* id. RAM. 22. | kP. *taləže* SZIL. 249. ~ kCar. *tə'ləzə* PORK. 18. kCar. *tə'ləzə* PORK. 25. nyK. *tə'ləzə* RAM. 145. «hold, hónap».

Mássalhangzók kiesése.

a) Szó elején.

112. kCar. *üda's* PORK. 39. nyK. *üdem* RAM. 161. ~ kP. *βüdem* GEN. 42. «vet, szór» | kP. *üha* SZIL. 269. kCar. *üma* PORK. 47. «csók» ~ kP. *βüma* id. SZIL. 288. | kP. kCar. *urjem* GEN. 35. PORK. 44. nyK. *ərjem* RAM. 165. «ruha» ~ kP. kCar. *βurjem* SZIL. 288. PORK. 7. nyK. *βərjem* RAM. 17. «ruha» (vö. votj. G. *vrinī*, MU. *vrinī* «varr», zürj. I. *vurni* id. WICHM. VChr. 133.)* || nyK. *üstə* RAM. 161. ~ kP. *jüstö* GEN. 58. kCar. *d'üstə* PORK. 28. «hideg» (vö. mdM. *jäšä*, mdE. *ekšə*, *ekšä* id. ML. 66.) | *i* «jég» (vö. md. *jāj* és mdE. *ej*, *i* ML. 66; zürj. *ji*, *jē*, votj. G. M. *je*, I. *jö*, U. *də* WICHM. VChr. 61, finn *jää* stb. MNyh.³ 135.

*) Ide vehetjük ezt az ikerszót is: kP. kCar. *üster-βə'stər* «seprű» SZIL. 274. PORK. 26. (vö. kP. kCar. *βə'stər* «vessző» SZIL. 286. PORK. 24. nyK. *βə'stər* «seprű; ág» RAM. 11.)

b) Szó végén és belsejében.

113. A *j* hang kiesése.*) *a*) *i* és *ü* után a következő névszókbán: nyK. *βiäs* RAM. 14. ~ kP. *βijaš* SZIL. 281. «egyenes; becsületes» | nyK. *i* RAM. 24. kP. *i* SZIL. 37. «év» ~ kUfa *ij* id. *ijaš* «éves» (PAAS.) MNyh.³ 164. (vö. md. *ije*, *i*) | kUfa *ši-γol* PAAS. *s*-laute 54. nyK. *ši-γol* RAM. 32. ~ kM. *ši-γol* WICHM. FUF. VI. 20. «wels» (vö. mdE. *šije*, *šijä* id. PAAS. *s*-laute 54.) nyK. *ši* RAM. 132. kUr. *ši* WICHM. 215. kCar. *ši* PORK. 25. kP. *ši* GEN. 7. ~ kUfa *šij* PAAS. KSz. II. 124. kM. *ši* WICHM. FUF. VI. 20. «ezüst» (vö. mdE. *šija*, M. *šijä* id.) || nyK. *kü* RAM. 60. kP. *kü* GEN. 46. kCar. *kü* PORK. 27. ~ kUfa *küj*, *kü* MNyh.³ 38. «kö» (vö. md. *keó* ML. 35.) | K. nyK. *pü* SZIL. 178. RAM. 107. ~ K. *püj* (egy orosz szójegyzékből) BUD. CserSz. 77. «fog» (vö. md. *pej*, *pej*, *pev* id. PAAS. *s*-laute 63.) | nyK. *šü* RAM. 138. kP. *šü* SZIL. 230. kUr. *šüetēm* («nyakadat») WICHM. 236. ~ kUfa *šüj* PAAS. *s*-laute 37. kM. *šüj* WICHM. FUF. VI. 21. «nyak» (vö. mdE. *šiče*, *šivä* «hemdkragen, hemdleiste» PAAS. *s*-laute 37. votj. *šil*, zürj. *šilj* «nyak») | nyK. *šü* RAM. 138. kCar. *šü* PORK. 27. kP. *šü* SZIL. 230. ~ kUfa *šüj* PAAS. *s*-laute 53. kM. *šüj* WICHM. FUF. VI. 21. «szén» (vö. mdE. *šed*, *šäd* id.) | nyK. *šü* RAM. 38. kP. *šü* SZIL. 230. kUr. kCar. nyJar. *šü* WICHM. FUF. VI. 18. ~ kUfa *šüj*, *sü* PAAS. *s*-laute 15. kM. *šüj* WICHM. FUF. VI. 18. «genyedtség» (vö. md. *šij*, *šj* ML. 68. zürj. *šiš*, *syš*) | nyK. *ü* «vaj» RAM. 161. ~ K. *üj* (Ocs. 11.) SZIL. 268. kUfa *üjan* «vajás» PAAS. KSz. II. 124. kP. *üjem* és *üem* «vajam» GEN. 36. *üet* «vajad» GEN. 36.**)

Igékben: nyK. *tš'ēm*, kM. *tšie'm*, nyJar. *tš'ēm*, kUr.

*) Hiátustöltő is lehet: nyK. *alajemäs* «megtarkul» RAM. 2. (*ala* «tarka» + *-em*- képző) | nyK. *okña* «ablak»: *okñaies* (lat.) RAM. 200. | nyK. *anajem* «deszkám» (*anga*) RAM. 39. | nyK. *mün sarajem* «velem» (*sara*) RAM. 116. — Ezek (v. a 123. jegyzetben levők) analógiájára: kP. *jüksajet* «hattyúd» (*jüksó*) GEN. 66. | kP. *šinžajem* «szemem» GEN. 6. (*šinža*) | kP. *üpajet*, *üpet* «hajad» (*üp*) GEN. 66. | kUr. *tänđiem* «kedvesem» (*tan*) WICHM. 219.

***) Eredetileg valószínűleg *-j*-végűek voltak a ma *-u*-ra végződő szók is. Vö. kCar. kUr. *u* PORK. 20. WICHM. 207. kP. *ü* SZIL. 266. nyK. *ü* RAM. 159. «új», egy régi nyelvemlékben azonban még: *uj* PAAS. NyK. XXXVIII. 191.

kCar. *tsiém* «öltözik» WICHM. FUF. VI. 28. 29. kP. *ciem* id. SZIL. 20. ~ kP. *ëijenot* «öltöztek» GEN. 45. (de: *ëien* «öltözött» GEN. 48.) | nyK. *kiem* RAM. 49. kP. *kiem* SZIL. 77. ~ kUr. *kiã* WICHM. 212. «fekszik» | nyK. *liám* RAM. 68. kUr. kCar. *liã's* WICHM. FUF. VII. 42. kP. *liam* GEN. 69. «lenni» ~ kUfa *lijže* (imp. 3. pers.) *lijza* (imp. plur. 2. pers.) PAAS. KSz. II. 131. kM. *liã's* WICHM. FUF. VII. 42. id. | nyK. *miã's* RAM. 78. ~ kP. *mijem*, *miem* SZIL. 123. «megy» kUfa *idã mije* «ne menjétek» PAAS. KSz. II. 131. *mijme* «menés» (Ocs. 24.) SZIL. 123. || nyK. *iüám* RAM. 35. kP. *jüám* GEN. 5. kCar. *d'üe's* PORK. 28. kUr. *d'üas* WICHM. 233. ~ kUfa *jüjam* (PAAS.) MNyh.³ 39. *jüjmö* «ivás» (PAAS.) MNyh.³ 88. *jüjën* «iván», *idã jüj* «ne igyatok» PAAS. KSz. II. 131. | nyK. *küám* RAM. 60. kP. *küám* SZIL. 92. kUr. *kües* PORK. 47. kUr. *kü'sõ* (part.) WICHM. 237. «fő, sül, érik» ~ kUfa *küjõ* (part.) PAAS. KSz. II. 206. | nyK. *lüäs* RAM. 72. ~ kP. *lüja* GEN. 18. 21. és *lüa* 11. «lő», *lü(j)ena* «lövünk» 11; *lü(j)en* «lőve» 14. | kP. *üedam* «tisztelet, dédelgetés» SZIL. 267. ~ kP. *üjedam* id. SZIL. 268.*)

114. A legtöbb esetben nemcsak kiesik valamely mássalhangzó, hanem ezzel együtt járhat két szótag egyesülése is:

a) *j* kiesése: nyK. *kek* «wildpret, wilden vögel» RAM. 44. ~ kP. *kajæk* GEN. 62. kM. *kãjîk*, kUr. kCar. *kãjêk* WICHM. FUF. VI. 31. kCar. *kajk* PORK. 15. «vad (állat v. madár)» | nyK. *ke'ás* RAM. 44. *kem* 184. *kejem* 172. «megy» ~ kP. kCar. *kajem* id. GEN. 1. PORK. 13.

b) *γ* kiesése: kP. *kuβa* «öregasszony» GEN. 1. nyK. *kã'βà* «nagynéni» RAM. 61. kE. *ku-avaj* «nagyanya» BUD. CserSz. 26. kUr. *kuaβa* «öregasszony» WICHM. 215. < kP. *kuγo* «nagy» + *aβa* «anya» | nyK. *kua'kà*, *kua'ki* (voc.) «az atya testvérnéneje» RAM. 57. kE. *ku-akaj* BUD. CserSz. 26. «nagynéni» < kP. *kuγo* + *aka*, *akaj* «néni» | kP. *ku-a'áa* «nagyatya» GEN. 59. < *kuγo* + *a'áa* «atya» | kP. *kue'ëe*, *kue'ëe* GEN. 95. kUfa *kue'ëe* PAAS. KSz. II. 204. kUr. *kuγè'tš'ë* WICHM. 209. «húsvét» < *kuγo* + *ke'ëe* «nap» | kP. *ta'ëe* GEN. 55. kCar. *ta'ëë* PORK. 13. kUr. *ta'tš'ë* WICHM. 241. «ma» ~

*) Valószínűleg az *-u* után is így volt, vö. kP. kCar. *muam* SZIL. 127. PORK. 9. nyK. *moam*, *-a's* RAM. 79. «talál» (~ md. E. *mujems*, M. *mujems* id. finn *muistaa*, észt *mõistma*, vepsz *mujada*, olon. *muja*. PAAS. MChr. 487.)

nyK. *taɣatš̄* id. RAM. 141. | kCar. *tudəcən* «abból» PORK. 17. < *tudəɣəcən* PORK. 16. | nyK. *ana, ada* RAM. 1. kCar. *ona* PORK. 57. kP. *ona, oða* tagadó ige (l. ott) plur. 1. és 2. sz. < kCar. *oɣəna* PORK. 35. *oɣəða* PORK. 36.

c) *β* kiesése: nyK. *lutskə* RAM. 71. kP. *lučko* SZIL. 116. «tizenöt» < nyK. *lu* «tíz» + *βəts* «öt» + *ke* «-vel, együtt» | kP. *šəl* SZIL. 220. kUfa *šəl* PAAS. s-laute 29. kM. *šil*, kUr. kCar. *šəl*, nyJar. nyK. *šel* WICHM. FUF. VI. 18. «hús» (vö. mdE. *šivél*, mdM. *šivél, šivəl, šivəl'* id. PAAS. s-laute 29. | kP. *šun* GEN. 23. kM. kUr. kCar. nyJar. nyK. *šun* «agyag» WICHM. FUF. VI. 34. (vö. mdE. *šovoñ, souñ*, mdM. *šovñi* id. PAAS. s-laute 41.)

d) *n* kiesése: kP. *maldaləš* < *manəldaləš* «mondogat» GEN. 72. | kP. *nəggajem* SZIL. 132. nyK. *nəŋge-äš* RAM. 86. kCar. *nəŋgajəna* (plur. 1. sz.) PORK. 48. «visz» < kP. *nalən* «vevén» + *kajəm* «megy» || kP. *mlam* GEN. 22. 51. < kP. *məlam* GEN. 1. 2. nyK. *mə-läm* RAM. 79. < kP. *məlahəm* GEN. 39. 51. kCar. *malne'm* PORK. 2. 3. kP. *məlahəm* GEN. 63. kCar. *məlane'm* PORK. 8. 11. nyK. *mə-lä'nem* RAM. 79. < kCar. *məlanem* PORK. 40. nyK. *mənlä'nem* RAM. 79. «nekem» | nyK. *čät* RAM. 146. kUfa *talat* PAAS. KSz. II. 201. < kCar. *talnet* PORK. 2. 21. kUfa *talənet* PAAS. KSz. II. 206. kP. *təlanət* GEN. 66. kUfa *təlanət* PAAS. KSz. II. 125. kUr. *təlanət* WICHM. 210. nyK. *təlä'net* RAM. 87. 176. *təlä'net* RAM. 85. < nyK. *tənlä'net* RAM. 146. (L. még *ške* «maga» dat.-át.)

e) *m* kiesése: kCar. *tolme'ŋgəna* «jövételünk után» < *tolmə* + *məŋgə, šəndəməŋgə* «letevés után» PORK. 15.

f) *š* kiesése: nyK. *šəəm* RAM. 140. kUr. *šəm* 234. kCar. *šəm* PORK. 47. kP. *šəm* GEN. 27. «hét» ~ kP. *šəšəm* GEN. 40. (el-avult), kM. *šiši'm* WICHM. FUF. VI. 20. id. (vö. mdE. *šiš'em, šiš'im*, mdM. *šiš'əñ* id. PAAS. s-laute 40.)

g) *z* kiesése: kUr. *əɣβə-šəməts̄* «fiúk» WICHM. 208. (vö. kUr. *əɣβəz̄* «fiatal» WICHM. 229.)

h) A fgr. **ð* hang kiesése: kP. *βem* SZIL. 280. nyK. *βim* RAM. 14. «velő» (vö. md. *udime, udeme* id.) | kP. *omo* GEN. 69. kCar. *omə* PORK. 25. nyK. *om* RAM. 91. «alvás, álom» (vö. md. *udomo* id. E. *udoms*, M. *udəms* «aludni» PAAS. MChr. 1172. sz.) stb. | kP. *šüm* GEN. 78. kCar. *šüm* PORK. 25. kUr. *šüm* WICHM. 241. nyK. *šüm* RAM. 138. «szív» (vö. f. *sydän*, gen. *sydämen* id. md. E. *sedej, sedej*, M. *sedī* id. PAAS. MChr. 847. sz.).

c) Mássalhangzócsoportokban.

115. 1. A *kš* hangcsoportban, többtagú szóban a *k* kiesett: kP. *kandaše* GEN. 49. kUr. *kandaš* WICHM. 223. kCar. *kanda's* PORK. 26. 50. ~ nyK. *kändä'kšə* RAM. 42. kE. *kandakše*, *kandakš* BUD. CsT. III. 436. «nyolcz» | kP. *indeše* GEN. 58. *indeš* GEN. 57. kUr. *indeš* WICHM. 230. kCar. *inde's* PORK. 18. 26. ~ nyK. *ənde'kšə* RAM. 21. kE. *indikš*, *indikše* CsT. III. 436. «kilencz» | nyK. *ləšä'ngə* «előbb, nem rég» RAM. 68. ~ nyK. *ləkšä'ngə* id. RAM. 68.

Régibb szövegekben gyakrabban megvan még a *kš*; pl. kE. *vara'kš* «héja» BUD. CserSz. 78. ~ kP. *βaras* «sólyom» GEN. 5. kCar. *βaras* «ölyv, héja» PORK. 23. 51. nyK. *βär'äs* «ölyv» RAM. 12. (vö. zürjP. *variš* «habicht» GEN. OP. 31.) | kE. *vijakše* BUD. CserSz. 80. ~ kP. kCar. *βijas*, *βias* SZIL. 281. nyK. *βiäs* RAM. 14. «egyesen; őszinte, becsületes» | kE. *kuakš* BUD. CserSz. 26. ~ kP. *kuaš* GEN. 32. kUr. *kuaš* WICHM. 220. nyK. *kuaš* RAM. 57. «zátony; sekély» | *lülä'kš* (ТРОИЦКІЯ) SZIL. 117. ~ nyK. *lü'läs* RAM. 72. «orsókarika» | *loma'kš*, *noma'kš* (ТРОИЦКІЯ) SZIL. 115. 138. ~ kP. *lomaš* SZIL. 115. nyK. *na'mäs* RAM. 85. «pózna, sövénylécz» | kE. *omakš* BUD. CserSz. 10. ~ kP. *omaš* SZIL. 146. nyK. *a'mäs* RAM. 3. «sátor, kunyhó» | nyK. *pandakš* Lex. comp. Petropol. BUD. CserSz. 73. ~ kP. *pondaš* GEN. 2. kUr. *pondaš* WICHM. 212. nyK. *pa'ndaš* RAM. 95. «szakáll» (vö. mdE. *pondakš* «zottig» PAAS. FUF. II. 120.) | kE. *pūzakš* BUD. CserSz. 77. ~ kP. *pəzas* SZIL. 169. kUr. *pəžas* WICHM. 217. kCar. *pəža's* PORK. 8. nyK. *pəžä's* RAM. 113. «fészek» || kE. *pulukš* «felső kar» BUD. CserSz. 76. ~ kP. *puləš* «hónalj, váll» SZIL. 182. nyK. *pu'ləš* «váll» RAM. 106. | kE. *šüdükš* BUD. CserSz. 50. ~ kP. *šüdəš* GEN. 48. kUfa *šüdəš* PAAS. s-laute 45. kM. *šü'đnš* WICHM. FUF. VI. 21. «abrinca» || kE. *kudakšam* «levetközük» BUD. CserSz. 28. ~ kP. *kudašam* SZIL. 94. nyK. *kəda'sas* RAM. 61. id. || kE. *jüktö* «hideg» BUD. CserSz. 37. ~ kP. *jüštö* GEN. 58. kCar. *d'üštə* PORK. 16. nyK. *üštə* RAM. 161. id. | kE. *jüktülam* «fürdik» BUD. CserSz. 37. ~ kP. *jüštəlam* id. GEN. 71.

Ez a hangváltozás végbement az *-aš* kicsinyítő képzőn (l. 126., a hol a teljesebb hangalakúak is idézve vannak), az *-aš* infinitivusi képzőn, s az *eš* lativusi (illetve locativusi) ragon.

Egytagú szókban ellenben megmaradt a *kš*, pl. *mokšš* «máj» | *mükšš* «méh» | *pükšš* «mogyoró» | *šekš*, *šäkšš* «epe» | *šukšš* «féreg». (Több példát l. 76.)

2. A nyK.-ban a *k* nagyon gyakran kiesik mássalhangzó előtt; pl. *ik* «egy»: *i βätən* «egy asszonyé» RAM. 180. | *kok* «kettő»: *ko-βeð^{ar}rä* «két akó» RAM. 13. | *kek* «madár»: *keβ^{olä}* «madarak» RAM. 84. | *mešäk* «zsák»: *mešälän* «zsáknak» RAM. 171. *mešäk^{tsən}* «zsákból» RAM. 68. | *βoišš^äk*: *βoišš^ä-leβäš* «lejtős tető» RAM. 15. | *a iarat* «nem szeret» (< *ak*) RAM. 202. | *läm^o-kəžə* (< **läktm^okəžə*) «mikor elment» RAM. 178.

A többi nyelvjárásokban a következő esetekben veszett el a *k*: a) kP. *kolo* SZIL. 86. kUr. *kölš* WICHM. 214. kCar. *kola* PORK. 2. 40. nyK. *kolš* RAM. 52. «hús» (< *kok* «kettő» + *lu* «tíz»).

b) A kP.-ben a tagadó igeragozás jelen idejű 3. személyében, de nemcsak mássalhangzón kezdődő igék előtt, hanem vocalis kezdetűek előtt is. Példákat l. ott.

c) Az *-am* ragos igéknél a szó végén vagy két mássalhangzó közt; pl. kUr. *košš* WICHM. 209. kCar. *koč* PORK. 8. nyK. *kašš* RAM. 1. «egyél» | kCar. *ok koč* PORK. 22. nyK. *ak kašš* RAM. 174. «nem eszik»; kP. *oγət koč* GEN. 33. (és nyK. *akkatšeb* WIED. 149. «nem esznek» | kP. *kočšo* GEN. 54. nyK. *ka^ršš* RAM. 172. «egyék» | kUr. *košša* «egyetek» WICHM. 239. | kUr. *koššš* «evő» WICHM. 233. | kCar. *kočšaš* PORK. 51. nyK. *ka^ršaš* RAM. 172. «a mit meg kell enni» | nyK. *karte* «evés nélkül» RAM. 126. | kUr. *koššmš* WICHM. 243. nyK. *ka^rmš* RAM. 36. «a meg-evett» | kUfa *kočna* «ettünk» PAAS. KSz. II. 131. | nyK. *karnem* «enném» WIED. 140. *ka^rn^èt* «ennél» RAM. 36.*) (kP. *kočkam*, kUr. *košškam*, nyK. *kašškam* «eszik») || *kuškam* «nő»: kCar. *om kuš* «nem nőttem» PORK. 51. | kCar. *kušmš* «a hol növekedtem» PORK. 42. | nyK. *kušna*, *kušta* «nőttünk, nőttetek» RAM. 59. || nyK. *mšškam* «mos»: *muš* (o: *mšš*) «moss!» WIED. 145. | *ammuš* (o: *am-mšš*) «nem mosok» WIED. 149. | *mššna*, *mššta* «mostunk, mostatok» RAM. 83.

3. A *t* a szó végén lekopott: a) *ik* «egy» (vö. főnévi alakját: kP. *ikte* GEN. 49. kCar. *iktə* PORK. 10. nyK. *iktə* RAM. 25.) |

*) Vö. még: kUfa *kočšš* «étel» PAAS. KSz. II. 206. *kočššet* «ételed» 130. | kUr. *košššššš* «étele» WICHM. 244.

kok (főnévi alakja: kP. *koktat* GEN. 16. kCar. *koktat* PORK. 40. nyK. *koktā* RAM. 52. *koktāt* RAM. 25.)

b) *-am* ragos igéknél a szó végén vagy két mássalhangzó közt; pl. nyK. *kerdām* «bír, -hat»: *keršō* imp. sing. 3. sz. RAM. 208. (de: kP. *kertše* GEN. 52. kCar. *kertsə* PORK. 30.) | *ker^tnā* præt. plur. 1. sz. | *ker^tmem* part. præt. + 1. sz. birtokrag RAM. 188. || kP. *koštam*^{*}) «jár»: *koššo* «járó» GEN. 14. | *košmo* part. præt. GEN. 14. || K. *lektem*, nyK. *lāktām* «kimegy»: kCar. *lek* «menj ki!» PORK. 3. | nyK. *at-lāk* «nem mégy ki» WIED. 149. | kP. *lekše* «menjen ki!» GEN. 78. | kCar. *lekšə* PORK. 36. kP. *lekše* «kimenő» GEN. 59. | kCar. *lekma* part. præt. PORK. 57. kP. *lekmem* id. + 1. sz. birtokrag GEN. 15. nyK. *läm_əkəžə* (< **läktmə-kəžə*) id. + lativusi rag + 3. sz. birtokrag RAM. 178. | kP. *lekmaš* «kimenés» GEN. 48. | kCar. *le^kkna* «kimentünk» PORK. 10. | nyK. *läknem* «kimennék» CASTR. 39. (vö. *läk^{tə}om* «kijöttem» RAM. 187. [de: kP. *lektām* GEN. 6. kCar. *le^ktām* PORK. 11.] | kP. *le^γaldem* GEN. 79. kUr. *lē^γāldaleš* WICHM. 218. «fölkel, fölmegey» [de kP. *lektādaleš* GEN. 63.]) || K. *luktam*, nyK. *lāktam* «kivisz»: kCar. *ona luk* «nem visszük ki» PORK. 35. (vö. nyK. *a lākep* «nem viszik ki» RAM. 183. *nem_ərə_m lē^γenⁿ-gatš^kt* «isst man gerstengrütze» RAM. 204.)**) | kP. *lukmo* part. præt. GEN. 73. | kCar. *lukna* «kivittünk» PORK. 14. || *puštam* «megöl»: kE. *puššo* «ölő» BUD. CserSz. 75. nyK. *pušⁿnežə* «meg akarja ölni» RAM. 206. nyK. *pušnežt* (o: *pušnešt*) «meg akarják ölni» WIED. 140. (de *pušⁿtem* «meg akarom ölni» REG. CserM. 676.) || kP. *šoktam* «szítál»: *šokmaš* «szítálás» GEN. 47. || nyK. *šolštam* «lop»: *šolšmaš*, *šolš^tmaš* «lopás» RAM. 135.

4. Az affricaták második eleme kiesik, ha utána mássalhangzó következik; pl. kP. *kotmo* (és *kočmo*) «megevett» GEN. 57. | kE. *kotna* «ettünk» REG. CsM. 859. (de: kUfa *kočna* PAAS. KSz. II. 131.) | kP. *kotneže* (és: *kočneže*) «meg akar enni» GEN. 3. | kP. *kotsa* (pro *kočsa*) GEN. 24. kCar. *kotsa* (< **kočšsa*) PORK. 49. «egyetek» || kUfa *kutkəš* PAAS. s-laute 28. «sas» ~ nyK. *kutš^kkəž* id. RAM. 59. | kP. *tələtta* «töletek» (pro: *tələc^ta*) GEN. 56.

* kP. *korštem* «fáj»: *koššaš* part. instans. GEN. 20.

** Vö. még nyK. *βa^γälteš* «lehull, kérgét elveszti a fa» (< *βa^ktām* «lehéjaz, lehánt») RAM. 9.

61. | kP. *koltogetta* «üzzétek el» GEN. 55. | kP. *pugetta* «adhatok» GEN. 56. | kP. *saklogetta* «örizzétek» GEN. 57. | kE. *tolget'na, tolget'ta* «jöjjenek, jöjjetek» BUD. CsT. IV. 80. || kE. *ia'-ša'mættēn* (és *ia'-ša'mættēn*) «az ördögökkel» PORK. 2. || kP. *təlmættēn* GEN. 61. kUfa *tolmatlēn* «tolmácsolva» PAAS. KSz. II. 130. (vö. kP. *təlmæc* «tolmács» SZIL. 249.)

5. Orrhang a következő példákbanvész el, mindannyiszor torokhang előtt: kM. *tšü'ktsn-ri's*, kUr. *tšüktšü-γüs* «kén» (tkp. «zöld v. sárga gyanta» WICHM. FUF. VI. 32. kCar. *cü'kšə kaiḱ* PORK. 20. ~ kCar. *cüḱkšə kaiḱ* PORK. 16. «zöld harkály» (tkp. valószínűleg «zöld madár»)* | kP. *moγər* GEN. 72. kUfa *moγər* PAAS. KSz. II. 127. kCar. *moγər* PORK. 30. ~ nyK. *mongər* RAM. 79. «test, oldal» (vö. votj. *mugor, migor* WICHM. VVok. 57. zürj *migör* VVok. 78. «körper, gestalt») | kUr. *tüγaləš* WICHM. 207. ~ kCar. *tüγalam* PORK. 11. nyK. *tüγäläm* RAM. 147. «kezd» | nyK. *säkšä'lə*, nyJar. *šəγəzülə* WICHM. FUF. VI. 37. kP. *šəḱšälə* SZIL. 222. ~ kUfa *šəḱšälə* PAAS. s-laute 67. kM. *šüšä'lī*, kUr. kCar. *šəḱšä'lī* WICHM. FUF. VI. 37. «gyík».

6. Az *l* kiesik *a*) a kUr. kCar. nyK.-ban határozószók és névutók lativusi és ablativusi alakjaiban; pl. kCar. *ümba'kə* PORK. 16. *ümbak* PORK. 46. «-ra»; kCar. *ümba'c* «-ról» PORK. 1. (vö. kP. *ümbalke* GEN. 71. *-mbalé* GEN. 1.) | nyK. *βəokəo* RAM. 92. és *βəolkə* RAM. 208. «-ra» (vö. *βə'lnəo* «-n» RAM. 71. *βəolβäl* «fölszín» RAM. 18. | kUr. *ḱəməkə* WICHM. 206. kCar. *d'ümakə* PORK. 45. «alá» (vö. kCar. *toškaltšə d'ə m al* «a lépcső alatt levő» PORK. 37.) | nyK. *l'βäkə* «alá» RAM. 74. *l'βäts* «alól» RAM. 74. (vö. *l'βäl* «alsó» RAM. 74.) | nyK. *əlβäkə* és *əlβälkə* «alá»; *əlβäts* és *əlβälts* «alól» (vö. *əlβäl* «alsó») RAM. 20. | kUr. *on'dž'əkə* «elé» WICHM. 235. *on'dž'əts** WICHM. 209. nyK. *andžəts* RAM. 7. «elöl» (vö. kUr. *on'dž'əl* «eleje vminek» WICHM. 228.) | kCar. *šəḱge'kə* PORK. 16. *šəḱgak* PORK. 52. és *šəḱge'lkə* PORK. 19. «mögé»; kUr. *šəḱgetš* WICHM. 215. kCar. *šəḱga'c* PORK. 10. «mögött, után» (vö. kUr. *šəḱgel* «mögötte, túl levő» WICHM. 219.) | nyK. *šaiḱ*, *šaiḱə* «mögé»; *šaiḱšən* «mögül» (vö. *šaiḱ'əl* «hátsó») RAM. 125. | kUr.

*) PAAS. szerint *cüḱgem* «csip» ige igeneve. FUF. II. 188 jegyzet.

***) kUfa-ban is *on'ž'əč* PAAS. KSz. II. 131.

pokšsek WICHM. 240. kCar. *pokšek* PORK. 45. nyK. *pokšša·kē* és *pokša·lkē* RAM. 102. «közepébe»; kUr. *pokššetš* WICHM. 216. kCar. *pokšec* PORK. 54. nyK. *pokšatsēn* RAM. 102. «a középén végig» (vö. kUr. *pokššel* «középe vminek, középén levő» WICHM. 228.) | kCar. *kədač* «közepéből» (*kədal* «dereka a testnek, lágyék; közzépső rész») PORK. 54. | kCar. *küdək* «mellé» PORK. 6. *küdüč* (o: *küdətš*) «mellől» REG. CsM. 111. (vö. kCar. *küdəla·n* «mellé» PORK. 21.) | nyK. *pekə* és *pelkə* «felé»; *pets*, *petsən* «felől» RAM. 99. | nyK. *pakē* «-n túl», *patsən* «-n túlról» (vö. *palnē* «-n túl» RAM. 95.

b) A kE. és nyK.-ban a *-mə*, *-mē* végű igenéven előfordul *-kə*, *-kē* lativusi rag is e szerint eredetibb *-lkə*, *-lkē*-ből lett, melyben az *-l* elem azonos a *-lan*, *-län* és *lets* ragok első részével (vö. finn *-lle* < **len*, *lla* < *lna* és *lta*). — L. 153.

c) Az *lm* hangcsoportból kiesett az *l* az egész cseremiszégben; pl. K. *kum* GEN. 4. WICHM. 219. nyK. *kəm* RAM. 61. ~ md. M. *kolmä*, E. *kolmo* PAAS. MChr. 267. sz. finn *kolme* stb. MNyh.⁴ 22. | nyK. *šinžä* (RAM. 133. *šin^džä* és *šin^dzä*), nyJar. *šin^džä*, kUr. *šindžä*, kM. kCar. *šindžä* WICHM. FUE. VI. 23. 24. kP. *šinža* SZIL. 217. kUfa *šinž'a* PAAS. s-laute 34. «szem» ~ md. E. *selme*, *selmē* PAAS. MChr. 858. finn *silmä* stb. MNyh.⁴ 25.

d) PAASONEN (s-laute 34.) szerint még a következő két példában esett ki az *-l*: kUfa *šoyem* PAAS. s-laute 34. kP. *šoyem* és *šolγem* SZIL. 224. 226. kCar. *šoyem* PORK. 2. és *šolγem* PORK. 21. kUr. *šoyà* WICHM. 215. nyK. *šalγem* RAM. 126. «áll» és *šara·lam* RAM. 125. «megáll» (vö. votj. M. *šilni*, G. *šilni* «áll», G. *sultinī*, M. J. *sultinī*, J. *suutini* «föüláll» WICHM. VVok. 58. zürj. I. *sulōni* [*< sulalni*] uo. zP. *sulalni*, *sultinī* id.) | nyK. *šəβem* «köp» RAM. 140. (Vö. mdM. *selgə*-, mdE. *selge*-, *sälγ*-id. E szerint a *β* is régibb *γ*-ből való, tehát: **šüγem*, **šülγem* volt az ige eredetibb alakja. Vö. kUfa *šüβəl-βüt* PAAS. s laute 33. nyK. *šəβəl* RAM. 140. «nyál» < **šüγül*, **šüγl* < **šülγ* ~ mdM. *selgä*, mdE. *selge*, *sälγä* id.; finn *syliki*, gen. *syljen*; ész tül'g id.)

7. Az *r* csak néhány esetben ugrik ki: kE. *koštem* «fáj» BUD. CserSz. 23. nyK. *kaštaraš* «megsebesít, megbetegít» RAM. 40. ~ kP. *karštem* GEN. 51. nyK. *karštaš* RAM. 39. «fáj» | nyK. *kuštem* RAM. 59. kP. *kuštem* SZIL. 102. kCar. *kušta* PORK. 26.

«tánczol» ~ kUr. *kuršten* «tánczolva» WICHM. 213.* | kE. *ketam* «bir, -hat» Bud. CserSz. 20. kCar. *om ɣet* (tagadó rag. præsing. 1. sz.) PORK. 26. *kettama* (fosztó képzővel) PORK. 27. ~ kP. *kertam* GEN. 50. nyK. *kerdās* RAM. 45. id. | kP. *tene* GEN. 4. kUfa *tene* PAAS. KSz. II. 201. kCar. *tene* PORK. 34. kUr. *tenē* WICHM. 206. nyK. *tonē* RAM. 147. «-nál, hosszában, -kor, -vel stb.»; kUfa, kP. *teke* PAAS. KSz. II. 205. GEN. 3. nyK. *tokē* RAM. 147. «-hoz»; kUr. *te.tš* WICHM. 240. kCar. *teč* PORK. 26. (de nyK. *tortsēn* RAM. 148. kP. *terčēn* GEN. 31. «-tól»; kE. *deran* Bud. CsT. III. 454. nyK. *toran* RAM. 148. «-hoz»; kP. *kaje terket* «menj haza» GEN. 8. (Alapszava CASTRÉN és BUDENZ szerint azonos a votj. *dor*, *dur*, zürjI. *dor* «rand, seite» szóval; vö. votj. G. U. *dorī*, *dore*, *durē*, M. J. *dorī*; zürjI. *dore* «zu» | votjG. *dorīn*, *durīn*, J. *dorīn*, MU. *durīn*, zürjI. *dorīn* «bei, an, neben» WICHM. VChr. 51.)

Hosszú mássalhangzók megrövidülése.

116. 1. Az *š* és *ž*-re végződő főnevek az *-škə* lativusi és *-štə* locativusi ragos alakjában; pl. kUr. *mu.tšqš* «vég»: *mu.tšqškə* WICHM. 240. | kP. *poməš* «kebel»: *poməšte* GEN. 63. kCar. *poməštə* PORK. 11. | kP. *pundaš* «fenék»: *pundaške* GEN. 53. *pundašte* GEN. 17. kUr. *pundaštə* WICHM. 212. || kUr. *korməž* «marok»: *korməškə* WICHM. 214. | kCar. *ördəž* «oldal; félreeső, idegen»: *ördəškerak* «kissé félre» PORK. 9. nyK. *ördəštə* «oldalt» RAM. 190. (de vö.: kP. *pəžaš* «fészek»: *pəžašəške* GEN. 36. | kUr. *puš* «sajka»: *pušəškə* WICHM. 226. || kCar. *loməž* «hamu»: *loməžəštə* PORK. 23. | kP. *mardež* «szél»: *mardežəške* GEN. 54. | kP. *rož* «lyuk»: *rožəško* GEN. 27.)

2. A nyK.-ban a *-t*-re végződő szók fosztó képzős alakjaiban: *βuina'mət* «bűnös»: *βuina'mətəm* «ártatlan» RAM. 16. | *ia'dam* «kérdesz»: *ia'te*, *iate'ok* «kérdés nélkül» RAM. 26. (~ kE. *jotte* REG. CsM. 124.) | nyK. *īlataš* «éget»: *īlātəm* «nem égett» | nyK. *kit* «kéz»: *kitəmə* «kezetlen» RAM. 214. (~ kP. *kittəme* GEN. 48. kUr. *kittəm* WICHM. 213. kCarM. *kəttəmə*

*) Lehet, hogy az *r* újabb betoldás; vö. md. *kīstan*, *kīšcan*, mdM. *kštan*, *kštija'n* (meth.) id. ML. 54.

PORK. 24.) | *kodam* «maradt»: *kote* «nem maradt» RAM. 185. (~ kE. *kotte* REG. CsM. 554.) | *lüdäm* «fél»: *lütəmə* «nem félénk, bátor» RAM. 72. | *tot* «íz»: *to'təmā* «ízetlen» RAM. 148. | *tserot* «sor»: *tserote'ok* «soron kívül» RAM. 151. (de: *kuat* «erő»: *kuattəmā* «gyöngé, erőtlen» RAM. 57.)

Azután még a következő esetekben: nyK. *βə'tər* «a víz széle, küstenland» (= *βə't* «víz» + *tər* «szél») RAM. 19. | nyK. *tsero'tonā* «sorban, sor szerint» (= *tse'rot* «sor» + *tonā* «-vel» RAM. 151.

3. *l* ebben az elhomályosult összetételben: nyK. nyJar. *ja'lapa* (< **jal-lapa*) «fussblatt» WICHM. FUF. VII. 42. (vö. nyK. *ja:lla'pa* «fusssohle» RAM. 27.)

4. Ide lehet venni a nyK. *ŋg* ~ nyJar. K. *ŋ* megfelelést is; pl. nyK. *äŋgər* RAM. 7. ~ kP. *eŋer* SZIL. 32. «folyó, patak» | nyK. *βäŋgäš* RAM. 12. ~ kP. *βaŋem* GEN. 5. «leselkedik, figyel, örködik» | nyK. *βiŋgə* RAM. 14. ~ kP. *βeŋe* SZIL. 180. kCar. *βeŋə* PORK. 14. | nyK. *tšaŋgēm* ~ kM. *tšəŋēm*, kUr. kCar. *tšəŋēm*, nyJar. *tšəŋēm* WICHM. FUF. VI. 31. kP. *čəŋem* SZIL. 26. «ácsol» | nyK. *tšəŋeštēm* ~ kM. *tšəŋeštēm* WICHM. FUF. VI. 28. kP. *čəŋeštem* SZIL. 26. «repül» | nyK. *əŋgəž* RAM. 21. ~ kP. *eŋəž* SZIL. 32. kCar. *eŋež* PORK. 39. «eper» | nyK. *iəŋgəž* RAM. 28. ~ kP. *joŋəž*, *joŋež* SZIL. 57. GEN. 43. kCar. *d'əŋež* PORK. 17. «íjj» | nyK. *iəŋgəžaš* «rág, kérődzik» RAM. 28. ~ kP. *joŋəžem* «öröl» GEN. 49. *joŋžem* «rág» SZIL. 57. | nyK. *karəŋgəš* RAM. 38. ~ kP. *korəŋam* SZIL. 88. «útról letér» | nyK. *pa'tšaŋgəš* «sich wälzen, werfen» RAM. 97. ~ kP. *počəŋam* «lever» SZIL. 169. | nyK. *šəŋgem* RAM. 133. ~ kUfa *šəŋem* PAAS. s-laute 22. «befér» (< kaz. *šəj-* «hineingehen, raum finden», *šəjəš-* id. csuv. *šənəš-*, alt. *šəŋ-* id.). — L. még a K. *əŋ*, nyK. *əŋg*, *əŋg* képzős denominális igéket.

Hangátvetés.

117. Mindössze néhány szóban fordul elő: kP. *joškar* GEN. 59. kCar. *joškar* PORK. 58. *d'oška'r* PORK. 27. «vörös» ~ kE. *jokšarge* id. BUD. CserSz. 34. nyK. *iakšəŋrə* «vörös, tojássárga» RAM. 27. (vö. md. *jakšteré* «vörös» PAAS. ML. 89.) | K. *küškə* «magas» (Uf. 22. Car. 21.) SZIL. 102. ~ kP. *kükšo* id. SZIL. 96. | kP. *mukšo* GEN. 31. ~ kP. *mučko* GEN. 6. kUfa *mučkə* PAAS.

II. 130. kCar. *muckə* PORK. 38. nyK. *mā'tškə* RAM. 84. «végig, hosszat» || kP. *uməša* GEN. 36. *umša* SZIL. 270. kCar. *umša* PORK. 25. ~ nyK. *əšma* RAM. 165. *šma* RAM. 134. «száj» || nyK. *šist*, *sist* ~ *šits*, *sits* «ülj le» RAM. 133. (*šin^dzəš*, *šin^dzəš* imp.-a) || kP. *joŋke* SZIL. 58. ~ nyK. *ja'ktə* RAM. 27. «-ig» || kCarM. *ola* PORK. 4. ~ kCarU. *oŋle'n* (part.) PORK. 17. kP. *oŋla* GEN. 8. *oŋla* GEN. 64. «beszél» | kP. *ülən* (< *üjən*) «vajnak» GEN. 36. | kUfa *šolno* (< *šojəlno*) «mögött», *šolko* (< *šojəlko*) «mögé» PAAS. s-laute 72. | kCar. *orlem* «elválik» PORK. 10. 32. ~ kP. *oŋarlem* id. SZIL. 143. || nyK. *pə'ne'ɾə* RAM. 100. ~ TROICKIJ *pəgene* «kölyökkutya» SZIL. 167. || nyK. *mänmän* RAM. 2. ~ kP. *nemnan* GEN. 6. kCarM. *nemnan* PORK. 36. 39. kCarU. *memnan* PORK. 35. «mienk» (mä «mi» plur. gen.-a) | kP. *tunemam* SZIL. 261. kCar. *tunema's* PORK. 12. ~ nyK. *təmđúáš* RAM. 156. «tanul, megszokik» || kP. *nörtmő* «halikra» SZIL. 138. ~ nyK. *mörtne* CASTR. || nyK. *ketsältälä'räs* ~ *ketsältärüläs* (fakt. < *ketsältäläs* «ein wenig hängen») RAM. 15.

Átmeneti hangok.*)

118. Orrhang után gyakran van átmeneti hang, ha részhang követi; pl. nyK. *ke'mblä* «muss man gehen» RAM. 172. | nyK. *aläk-an^džə m^bla tol^mmə šoes* «el kell mennem a rétet meg nézni» RAM. 172. | nyK. *šudə šaləmb^bla kejem* «kaszálni megyek» RAM. 172. || kUr. *arštan^džə* «kakasa» WICHM. 235. | nyK. *arβezelän^džə* «gyermekének» RAM. 174. | nyK. *tođən^d-iakte* «addig» RAM. 27. | nyK. *mazañ djažo üp^gš* «mily jó illat» RAM. 161. | nyK. *pašen^t-šin^dzənet* «es wimmelt» RAM. 97. | *tolən^t-šonam* «megérkeztem» (tkp. «jövén értem») RAM. 134.

Orrhang után keletkezett hang magánhangzó előtt is: nyK. *lo'mbəž* «hamu» RAM. 70. (de: lomož NyK. VI. 194.) ~ kP. *loməž* GEN. 22. kCar. *lo'məž* PORK. 23. id. | nyK. *ombəštə* «álomban» (vö. *om* «álom») RAM. 92. *ompušista* (TROICKIJ) SZIL. 146. | kP. *rümbalyem* «szürkül» SZIL. 191. ~ nyK. *rəməlyəš* id. RAM. 115. | kUr. *tümbəržə* «dobos» WICHM. 229. ~ nyK. *təmə^orə* id. (< *təmə^or* «kis dob») RAM. 156.

PAASONEN szerint átmeneti hang van még ebben a két

*) A hiatustöltő *i*-ről l. 113. jegyz.

szóban is: nyK. *šār'tne* RAM. 129. kUfa *šartne* PAAS. s-laute 106. «flúza» (vö. f. *saarni*, liv *sārna*, *sarn* PAAS. s-laute 106.) | nyK. *šört'ne* RAM. 136. kP. *šört'ňö* GEN. 229. kUfa *šört'ňö* PAAS. s-laute 26. kM. *šörd'ňö* WICHM. FUF. VI. 21. «arany» (vö. mdE. *šir'ne*, *šir'ňä*, M. *šir'ňä*, votj. *zar'ni*, zürj. *zar'ni* PAAS. s-laute 21.)

WICHMANN szerint ebben: kM. *koptur'ra* «trocken, hart u. schrumpfig werden (z. b. eine nasse haut)» kUr. kCar. *kopt'ra* (< **kopra*) «rauh, uneben» (vö. zürj. *kop'ir* «vorragen, bausch, ausbuchtung», *kop'ira* «krumm, bucklig» | votj. *kup'ires*, *gub'ires* «bucklig», *pid-kup'iri* «kniebeuge» | mdM. *kop'ər*, *kop'ər*, E. *kop'or*, *kop'ore* «rücken [der obere teil]» PAAS. MChr. 279. sz.).

A hangsúly.

A cseremisiz hangsúly különböző a nyugati és keleti nyelv-járásokban.

119. A nyugatiban*) (nyK. és nyJar.) rendszeren az utolsó-előttin van, a kCar. kUr. és kM.-ben (valószínűleg a kUfa és kP.-ben is, de az ezekből a nyelvjárásokból való szövegeken nincs jelölve a hangsúly) pedig az utolsó szótagon. Pl. nyK. nyJar. *tsa'ma* ~ kUr. kCar. *tšoma'*, kM. *tšoma'*, kMAZ. *tšoma'* «csikó» WICHM. FUF. VI. 34. (kP. *čoma* SZIL. 25.) | nyK. nyJar. *tsä'tsä* ~ kUr. *tšäza'*, kCar. *tšä'tšä'*, kM. *tšäza'*, kMAZ. *tšäžä'* «gyermekjátékszer, csinos játékszer; csinos, helyes» WICHM. FUF. VI. 34. || nyK. *tša'ngem*, nyJar. *tsä'ngem* ~ kUr. kCar. *tšöng'em*, kM. *tšöng'em* «ácsol» RAM. 31. (kP. *čongem* SZIL. 26.)

A nyugati nyelvjárásokban még redukált vokálison is lehet hangsúly. Pl. nyK. *š'inzä*, nyJar. *š'indžä* ~ kUr. *šindžä'*, kCar. kM. *šinžä'* «szem» WICHM. FUF. VI. 23. (kUfa *šinž'a* PAAS. s-laute 34. kP. *šinž'a* GEN. 6.) | nyK. nyJar. *tsa'gak* «fecske» WICHM. FUF. VI. 34. || nyK. *tsəm'em*, nyJar. *tsəm'em* ~ kUr. kCar. *tšum'em*, kM. *tšum'em* «rüg» WICHM. FUF. VI. 32. (kP. *čumem* SZIL. 28.)

120. Ha azonban kettőnél több tagú a szó, s az utolsó-előttiben redukált hang van, a nyugati nyelvjárásokban az ezt megelőző teljes hangra kerül a hangsúly. Pl. nyK. *tsor'ražam* ~

*) L. RAMSTEDT, bev. XII.

kUr. kCar. *tšaryža'm*, kM. *tšaryža'm*, kMAz. *tšaryža'm* «durchdringend schreien, kreischen» WICHM. FUF. VII. 36. | nyK. *mo'γγār* «oldal»: *mo'γγārā:štā* «oldalón», *mo'γγārāštā:šā* «oldalón levő» RAM. XII. — Itt azonban, mivel ennyire előkerül a hangsúly, az utolsóelőtti redukált hangon mellékhangsúly van. — Ellenben ha még az utolsó előtt levő harmadik is redukált hangzós, megmarad az utolsóelőttin a hangsúly; pl. nyK. *tsā-γār'γēm* «sich krümmen, sich werfen, sich biegen (z. b. ein feuchtes Brett beim trocknen)» WICHM. FUF. VII. 35.

121. A keleti nyelvjárásokban is lehet a hangsúly az utolsóelőtti szótagon, de akkor az utolsó szótag hangzója redukált vocalis; pl. kM. *šere'ngə*, kUr. *šere'ngē*, kCar. *šere'ngē*, nyJar. *šere'ngə* WICHM. FUF. VI. 18. (kUfa *šereγγe* (!) PAAS. s-laute 51.) | kM. *šimə*, kUr. kCar. *šē'mā*, nyJar. nyK. *šimə* «fekete» WICHM. FUF. VI. 18. (kUfa *šeme* (!) PAAS. s-laute 125—6. kP. *šime* GEN. 214.) | kM. *šū'zə*, kUr. kCar. nyJar. nyK. *šūzə* «fajdkakas» WICHM. FUF. VI. 37. (kUfa *suzo*, *šujzo* (!) PAAS. s-laute 45—6. kP. *šuzo*, *šujzo* (!) SZIL. 239.) | kM. *tšū'tšə*, kUr. *tšū'tšə*, *tšū'tšə*, kCar. *tšū'tšū*, nyJar. *tsə'tsə*, nyK. *tšə'tšə* «nagybácsi» WICHM. FUF. VI. 31. | kM. *šö'rmā'tš*, kUr. *šer'mā'tš*, kCar. *šö'rmā'tš*, nyJar. *šö'rmā'ts*, nyK. *ser'mats* «fék» WICHM. FUF. VI. 23. (kP. *šörməc* SZIL. 229.)*

122. Kerülhet még előbbre is a hangsúly, ha az utolsó előtti szótag hangzója is redukált vocalis. Pl. kM. *tšū'tš'kə'ə* «sűrű (pl. erdő, fésű)» WICHM. FUF. VI. 28. (kP. *cüčkə'ə* id. SZIL. 27.)

*) KARMASIN értesítése szerint az ily redukált hangból fejlődött szóvégi teljes hangon a kUfában hangsúly van; pl. *kornə* «út» | *möngö* [SZIL.-nál = «hátra való, nem egyenlő, hitványabb»] | *tunəktəšə* «tanító». — Ellenben, ha nem a szó végén van, s így megmaradt redukált hangnak, akkor előbbre kerül a hangsúly; pl. *mo'dəš* «játék» | *βə'stār* «ág, seprű».

ALAKTAN.

I. A névszó.

A szótó.

123. A cseremiszbén a névszók nagy többsége magánhangzóra végződik.

α) A mássalhangzós végű szókön is gyakran van egy redukált hang, ha a rag vagy képző consonanssal kezdődik. Pl. kP. *jol*, nyK. *ial* «láb»: kUr. *jōlām* WICHM. 217. nyK. *ialām* RAM. 32. «lábat» | kP. *jolāšto* «lábön» GEN. 62. || K. *βož*, nyK. *βaž* «gyökér, elágazás»: kP. *βožen* GEN. 45. kUr. *βōžēn* WICHM. 212. nyK. *βažēn* RAM. 11. «kétágú».

β) Ha a mássalhangzóra végződő névszó utolsó szótagjában redukált hang van, ez ki is eshetik, ha a következő szótagba teljes hang kerül. Pl. kP. *šuldər* «szárny»: *šuldreš* (lat.) GEN. 74. | kCar. *moγər* «test, oldal»: *moγreš* PORK. 45. | kCar. *kurəm* «életkor»: *kurme·š* PORK. 25. — de azért így is: kCar. *tuβər* «ing»: *tuβere·š* PORK. 31. | kP. *urəl* «sarok»: *urəles* GEN. 58. (és *urleš* GEN. 11.)

γ) A magánhangzós végű szók közvetlenül veszik föl a ragot és képzőt. Pl. kCar. *šindža-n* «szemé» HÄM. 13. | kUr. *šindža-m* «szemet» WICHM. 210. nyK. *šinžä-m* RAM. 43. | kP. *šinža-ške* «szembe» GEN. 66. | kP. *šinža-lan* «szemnek» GEN. 50. | kP. *šinža-γəč* GEN. 57. kCar. *šinža-γəčən* PORK. 7. «szemből»*) || kP. *kue-n* GEN. 76. kCar. *kue-n* PORK. SUS. Aik. III. 122. «nyírfái» | kUr. *šue-n* «sűrűen» WICHM.

*) Van néhány rokonságot jelentő *a*-végű szó, melynek *-aj*, *-äj* (> *əi* > *i*) végű alakja is van. Ezek SZILASI szerint vocatīvusok; valószínűleg csakugyan megszólításul szolgáltak az ily alakok eleinte, de most már ragokkal és névutókkal is előfordulnak. Pl. kP. *aβaj* GEN. 5. és *aβa* SZIL. 12. kCarM. *aβəi* PORK. 8. (vö. csuv. *aba*) *aβəjn* PORK. 57. *aβəin* PORK. 51. (gen.) kCarU. *aβi* PORK. 42. *aβin* PORK. (U.) 44. nyK. *ä·βi* RAM. 6. «anya» | kP. *kuβaj* GEN. 4. és *kuβa* SZIL. 103. kCarM. *kuβai* PORK. 1. «öregasszony», nyK. *kə·βä* «nagnéni, néni» RAM. 61. (< *kuγə* «nagy» + *aβa*) || kP. *ačaj* GEN. 2. *ača* GEN. 27. kCar.

δ) Az *i* és *ü*-végű szók eredetileg nyilván *j*-re végződtek. KARMASIN értesítése szerint pl. az ufai nyelvjárásban az *i* és *ü*-végű szók ma is mind *j*-végűek, de a kP. és kM.-ben is erre mutatnak a meglevő adatok. (L. Hangtan 113.) Ennek következtében e nyelvjárásokban, ha ki is esett a szóvégi mássalhangzó, az *i*, *ü* és a rag között van egy redukált vocalis. A kCar. kUr. és nyK.-ban azonban már a rövidebb tőhöz járul a rag vagy képző közvetlenül. Pl. *pi* «kutya»: kP. *piən* «kutyául»

ačažə (3. sz.) PORK. 21. *ačəi* PORK. (M.) 53. *ači* PORK. (M.) 53. (U.) 41. 42. *ačəjən* PORK. (M.) 57. *ačəjən* PORK. (M.) 51. (gen.), *ačjən* PORK. (U.) 44. nyK. *ätü*, *ätj* RAM. 8. «*atya*», *ätäjiet* RAM. 8. *ätäjiet* RAM. 116. *ätät* RAM. 174. (kP. *ačət* GEN. 27.) «*atyád*» | kP. *kočaj*, *koča* SZIL. 82. kCar. *kočəi* PORK. (M.) 13. *kočəjən* (gen.) PORK. (U.) 16. «*nagyapa*» (< *kuřə* «*nagy*» + *ača*, *ača*) || kP. *akaj* GEN. 23. *aka* SZIL. 5. kCar. *akəi*, *akəj* PORK. (M.) 6. *aku* PORK. (U.) 41. «*néne*» (vö. csuv. *akka* [folkl.] «*néne*» PAAS. CsuvSz. 2.); kP. *akəm* GEN. 41. kUr. *akəjəm*, *akəjəm* WICHM. 226. nyK. *äkəjəm* RAM. 6. «*néném*» | kP. *kokaj* SZIL. 85. nyK. *kuakə*, *kuakə* RAM. 57. «*nagynéni, az apa idősebb testvére; a nagyapa vagy nagyanya testvére*» (< *kuřə*, *kořə* «*nagy*» + *akaj*, vö. csuv. *kykka* «*anyám öccse, anyai nagybátya, ki az anyánál fiatalabb*») || kP. *izaj* GEN. 6. *iza* SZIL. 42. kCar. *izəi* PORK. (M.) 3. (U.) 34. 44. *izəjən* (gen.) PORK. 57. nyK. *əzə* RAM. 22. «*testvérbátya, nagybátya*»; kP. *izəm* GEN. 5. kCar. *izaəm* PORK. 36. nyK. *əzəm*, *əzəjəm* RAM. 22. «*bátyám*»; kCar. *izəjəzəm*, *izəzə* PORK. 35. kP. *izəzə* GEN. 5. *əzəzə* RAM. 172. «*bátyja*» | kP. *kuřəzəj* «*öreg*» GEN. 3. (< *kuřə* + *izaj*, vö. csuv. *kyg-ažəj* «*anyai nagy-
atya*» PAAS. CsuvSz. 75.) || kCar. *jəngəi* PORK. (M.) 57. *jəngəjən* (gen.) PORK. (M.) 57. *d'əngəi* PORK. (U.) 44. *d'əngə* PORK. 38. nyK. *je'ngə* RAM. 30. «*ángy, néne, feleség*», *d'əngəjəm* PORK. (M.) 51. *d'əngəəm* PORK. (U.) 39. «*ángyom*» (vö. csuv. *ijəzə*, Szp. *jəngəzə* «*ángy, bátyám neje; nagybátyám neje; [megszólításban] nálamnál öregebb asszony*» PAAS. CsuvSz. 16.) || kP. *kuřskaj* SZIL. 100. kCar. *kurskəi* PORK. 46. *kurska* PORK. 2. nyK. *kəřskə* RAM. 63. «*az idősebb nőtestvér férje*».

A mordvinban is megvan; pl. E. *äčə*, M. *atəz* «*grossvater, greis*»: M. *atəj* anredeform; auch «*schwiegervater*» PAAS. MChr. 44. sz. | E. *ava* (< csuv. *aba*) «*mutter; weib, frau*»: *avakaj* dem. anredeform; M. auch «*schwiegermutter*» PAAS. MChr. 46. sz.

Ezekben a *j* török eredetű kicsinyítő és kedveskedő képző. Vö. tat. *ätej* «*atyus*» (*ätä*) | *änej* «*anyó*» (*ana*) | *enej* «*öcsikém*» (*ene*) | *jiņej* «*ángyi*» (*jiņä*) | *tütej* «*néni*» (*tuta*) BAL. Nyt. 28.

(essivus) GEN. 47. *piəm* «kutyát» GEN. 5. (de: kCar. *pim* id. PORK. 23. nyK. *pim* id. RAM. 5.) | kP. *ši* «ezüst»: *šien* «ezüstül» GEN. 7. | *i* «jég»: kP. *iəm* «jeget» GEN. 43. (de: nyK. *im* id. RAM. 146.) | *i* «év»: kP. *išken* «évig» GEN. 49. (de: *išken* id. [Ocs. 30.] SZIL. 37.) || *ü* «vaj»: kP. *üəm* «vaját» GEN. 23. (de: nyK. *üm* id. RAM. 47. 161.) | *kü* «kő»: kUr. kCar. nyK. *küm* WICHM. 209. PORK. 2. 22. RAM. 43.)

Valószínűleg ugyanígy áll a dolog az *u*-végű névszókkal is. *i*-végű alakra ugyan csak egyet talált PAASONEN (NyK. XXXVIII. 191.), egy régi nyelvemlékben (*uj* «új», s a kP.-ben is még hosszú *ü* van), de ragozás közben szintén van redukált hangzó a rag előtt. Pl. *lu* «csont»: kP. *luəm* «csontot» GEN. 11. (de: kCar. *lum* id. PORK. 6.) | *pu* «fa»: kP. *puən* «fáé» GEN. 74. *puəm* «fát» GEN. 39. (de: nyK. *pùm* id. RAM. 56. *pum* RAM. 33. 105.)*

e) Hátravannak még a redukált magánhangzós tövű szók. Ezek végső hangzója a kP. kUfa s részben a kM.-ben teljes hangra változott (l. Hangtan 64—5.), rag előtt azonban megmaradt a redukált vocális. Pl. kP. *keče* «nap»: *kečən* «napé» GEN. 13. | kUfa *kinde* «kenyér»: *kindəm* «kenyeret» PAAS. KSz. II. 126. | kP. *jumo*, kUfa *jumo* «isten»: kP. *juməlan* GEN. 42. kUfa *juməlan* PAAS. KSz. II. 127. «istennek» | kP. *pünžö* «fenyő»: *pünžəškö* «fenyőre» GEN. 3. | kUfa *pürö* «kés»: *pürəškö* «késbe» PAAS. Matkakert. 8.

A névszóképzés.

A) Névszóból névszó.

124. *-an* (kUfa *ən* is); nyK. *-an*, *-än*. Főnévből képez melléknevet; pl. kUr. *βodaran uškal* «nagyötgyű tehén» (*βodar*) WICHM. 243. | kUr. *tšoman βütö* «vemhes kancza» (*tšoma* «csikó») WICHM. 228. | kP. *ənanəm* «élőt» (*ən* «élet») GEN. 48. | nyK. *əmələnⁿ-bär* «árnyékos hely» (*əmələ*) RAM. 165. | nyK. *iän* «eisreich» (*i*) RAM. 24. | kP. *jolan kəlat* «lábön nyugvó magtár» (*jol*) GEN. 77. | nyK. *körə'n-bü* «odvas fa» (*körə* «belső») RAM.

*) Képzőben is: nyK. *in* «jégből való» RAM. 24. | nyK. *pün* «fögből való» RAM. 107. | nyK. *lun* «csontból való» RAM. 71. A kP.-ből nincsenek adataim.

56. | nyK. *lōma'n-del* «schneereicher winter» (*lōm*) RAM. 73. | kUr. *pa.tšān šōrēk* «bárányos juh» WICHM. 228. | nyK. *taγa'tšē pə.lān* «ma felhős [az ég]» (*pə.l*) RAM. 111. | kUr. *poltšān üstem* «gombos övem» (*poltš*) WICHM. 229. | kUr. *taγanan imniet* «patkolt lovad» (*taγan* «patkó») WICHM. 222. | kUfa *ūjan šōran kindet* «vajás tejes kenyered» (*ūj, šōr*) PAAS. KSz. II. 124. — Jelzős főnevekből, pl. nyK. *koγo' āngā'n-īandar* «széles szájú palaczk» (*ān*) RAM. 7. | nyK. *kužē-βāzan* «hosszú gyökerű» (*βāz*) RAM. 11. | kP. *si βujan* «ezüst fejű» GEN. 2. | kP. *mo mən batem čurian ulat?* «mily hasonló vagy feleségemhez» (tkp. «mily feleségem arcú vagy») (*čuri* «arcz») GEN. 28. | kP. *indeg erγan* (*erγe*) «kilencz fias» GEN. 57. | kP. *ješan ješēze, iγan iγēze šoraktət* «da weinen gattinnen mit gattinnen, kinder mit kindern» (*ješ* «feleség»; *iγe* «gyermek») GEN. 61. | kUr. *joškar jolan* «piros lábú» (*jol*) WICHM. 222. | kP. *kuγo jūkan* «nagyhangú» (*jūk*) GEN. 18. | kUr. *βitškiž-kāḍalan* «sugár termetű» (*kāḍal*) WICHM. 230. | kUr. *kandaš koβaštān užram* «nyolcz bőrből való bundám» (*koβaštā*) WICHM. 240. | nyK. *pelyidān* «félkezű» (*kit*) RAM. 99. | kUfa *šij-kūčān* «ezüst karmú» (*kūč*) PAAS. KSz. II. 124. | kP. *Marja lūman* «M. nevű» (*lūm*) GEN. 31. | kUr. *porsēn melan tūβārgm* «selyem mellhímzésű ingem» (*mel*) WICHM. 229. | kUr. *nāl neran* «négyorrú» (*ner*) WICHM. 213. | kUr. *kūdār oržan* «göndör sörényű» (*orža*) WICHM. 223. | nyK. *šimbandāšan* «fekete szakállú» (*pandāš*) RAM. 95. | kUr. *muš potšān* «kóczfarkú» (*potš*) WICHM. 213. | kUfa *činj'e-punan* «mit flitterhaar» (*pun*) PAAS. KSz. II. 124. | kUr. *šara šindžān* «világos szürke szemű» (*šindžā*) WICHM. 223. || nyK. *kəwə'ksü:n dia'mdār* «tört nyakú palaczk» (*šü*) RAM. 47. | kCar. *ši-šuran* «ezüst szarvú» PORK. 25. | kUr. *pūγār-tupan* «görbe hátú» WICHM. 216. | kP. *šəm üd'ran* «hét leányos» GEN. 57. | nyK. *kāīār-ūpān* «bodros hajú» RAM. 49.

A többi finnugor nyelv szerint a képző *n*-je eredetibb *ŋ*-ből fejlődött. (L. SET. Festschrift 238. MNyh.³ 101—102. BEKE, Nyr. XXXIX. 125.)

125. Valószínűleg azonos ezzel az az *-n* képző, mely előtt redukált hang van (illetve *i*, *u*, *ü* után semmi). Jelentése legtöbbször: vlmiből való. Pl. nyK. *amšžēn* «schilfrohr-» (*amšžān*

«reich an schilfrohr») RAM. 3. | nyK. *βa'stārēn* «ágból való» (*βa'stār*, *βa'stāran* pedig «zweigreich, ästig») RAM. 11. | nyK. *βažēn* «gabelförmig gespalten; gabelung»; *kāmbažēn* «háromágú» RAM. 11. kP. *nerže βožēn* «die nase gespalten» GEN. 45. kUr. *āižk pondas βōžēn* «az *āižk* szakállá kétágú» WICHM. 212. (*βož*, *βaž* «gyökér, elágazás»; ellenben *βažan* «wurzereich» RAM. 11.) | nyK. *in* «jégből való, jég-» (*i*; ellenben *iän* «eisreich») RAM. 24. | nyK. *tsepəom kər'tünəom puen-goda* «ad vaslanczot» RAM. 193. (*kərtüi* «vas») | nyK. *lun* «csontból való, csont-» (*luan* «mager, grätig») RAM. 71. | nyK. *pün* «fogból való» (*pü*) RAM. 107. | kP. *toβarβondo rožēn* «a fejszenyél lyukas» (*rož*) GEN. 46. 45.

126. K. *zaš* (kUfa *zas* is); nyK. *zaš*, *zäš*. Nem nagyon gyakori képző. Legtöbbször melléknevet képez főnévből; pl. *i* «év»: kCar. *ik-ia's* «egy éves» PORK. 24. kUr. *indēs iqš alaša* «kilencz éves ló» WICHM. 234. kP. *latkok iaš lieš* «12 éves lesz» GEN. 43. kUfa *ijgš* «éves» MNyh.³ 100. | nyK. *kokiäš* «kétéves» RAM. 24. | kP. *taluk*, nyK. *tälak* «év» (ritka): *ik talukaš* «egy éves» GEN. 2. *tä'lkäš* «egy éves» RAM. 143. | nyK. *kot* «év»: *ko'daš* «egy éves» RAM. 51. | kP. *täläze* «hold, hónap»: *täläzaš* «egy hónapig tartó» GEN. 65. | kE. *keča* «nap», **kum kečaš** **parem** «három napos ünnep» BUD. CsT. III. 426. | nyK. *kurəm* «évszázad, kor, életkor, örökkévalóság»: *kurəmaš* «örök, örökkévaló» RAM. 59. || kE. *taŋ* «egyenlő, kortárs, barát, társ»: **ik tangaš** «egykorú, kortárs» BUD. CserSz. 52. || nyK. *āŋgəräs* «eine fischangel wert» (*āŋgər*) RAM. 7. | kCar. *kumlə βičəraš* *d'odal* «35 kopekás hársboeskor» (*βič* «öt», + *ur* «mókus; kopeka») PORK. 39. | kUr. *pelakaš šōβä'tšēm* «félrubeles kendőm» (*ak* «ár») WICHM. 240. | kUr. *poltinnikaš ola potam* «félrubeles tarka övem» WICHM. 240. | nyK. *maza'raškäš* «mennyi árus» (*äk*) RAM. 6. | kE. *šüdüraš šinžalem puo* «egy rubel ára sót adott» (*šüdə* «száz» + *ur*) REG. CsM. 450. | nyK. *šüdə-däŋgäs inüi* «százrubeles ló» (*täŋgä*) RAM. 22. | nyK. *mənē* «tojás»: *mənäs* «ein ei wert»; *kap'stanüšməom i-mənə'sšəm nälänäm* «káposztamagot vettem egy tojásért» RAM. 82. | nyK. *βe'd'rä* «eimer»: *βe'd'räs* «ein eimer voll, einen eimer wert» RAM. 13. || kE. *pört* «ház»: *meñare pörtaš pörña pu ulo? iктаš, kоктаš*

«hány házra való gerendafa van? egyre, kettőre való» REG. CsM. 448. | kE. *jongež* «íj»: ik *jongežašem šolom* «csak egy íjra való [fát] vágtam» REG. CsM. 449. || nyK. *əðar* «leány»: *əðräs* «töchterlich», *əðräs-äzä* «neugeborene töchterchen» RAM. 20. || nyK. *ərɣə* «fiú»: *eräs* (-*äzä*) «ein kleiner knabe, knäblein» RAM. 20. | nyK. *püeryə*: *püeryäs-äzä* «kis fiú» RAM. 8. || kP. *kəðal*, nyK. *kəðäl* «dereka vminek»: kP. *kəðalaš* GEN. 17. nyK. *kəðäläs* RAM. 46. «középső».

Eredetileg valószínűleg kicsinyítő képző volt; ezt mutatja néhány elhomályosult képzés: *taɣa* «kos»: *taɣaš* «kleiner hammel» (ТРОИКИ) SZIL. 240. || kP. *jol*, nyK. *jal* «láb»: *jolaš* GEN. 28. *iatlaš* RAM. 27. «nadrág» (vö. kE. *jolakš* «lábravaló, bugyogó» BUD. CserSz. 35.) | nyK. *šü* «nyak»: *šüäs* «gallér» RAM. 138. | nyK. *parúa* «ujj»: *parúas*, *parúaska* «daumen, däumling (am fausthandschuh); fingerling, fingerhut» RAM. 96. || nyK. *pel* «fél»: *peläs* «paar; hälfte» RAM. 99. (vö. *peläkš* «özvegy ember» [ТРОИКИ] SZIL. 160.) | *ru* «seprő, kovász»: *ruas* «kovász» GEN. 25. POK. 24. RAM. 115. (vö. kE. *ruakš* id. BUD. CserSz. 87.) | kP. *šüraš*, *šüraš* SZIL. 237. kUfa *šüraš* PAAS. s-laute 65. kE. *šüraš* BUD. CserSz. 51. nyK. *šeräs* RAM. 131. «dara» (kP. *šürö* SZIL. 237. kUfa *šürö* PAAS. s-laute 65. «káposztaleves» [Ucsebn. 47.] *tar-šürö* «dünner brei von hirsennmehl» PAAS. s-laute 65.) || kP. *nörɣö* «porczogó» SZIL. 138.: *nörgäš* id. BUD. CserSz. 66. || nyK. *kelɣə* «mély»: *kelɣäs* «a hordó mélysége» RAM. 44. | nyK. *körɣə* «belső»: *körɣäs* «az edény mélysége, öblössége» RAM. 56. | kP. *mučas*, nyK. *mətsäs* «vég, csúcs; folyó felső folyása, forrása» (vö. *mučno*, *mučko* stb. névutókat). — BUDENZ szerint (MUSz. 791.) a kP. *šekš*, *šerš*, *šerš* SZIL. 213. kUfa *šekš* PAAS. s-laute 23. kM. *šekš*, kUr. kCar. nyJar. *šekš*, nyK. *šäkš* WICHM. FUF. VI. 18. «epe» szón is már kicsinyítő képző van (vö. md. *sepə*, *šäpə* id. votj. *sep*, zürj. *sep* id.).

Valószínűleg ugyanez a képző van meg a következő két szóban is: kP. *pəžaš* SZIL. 169. nyK. *pəžäs* RAM. 113. «fészek» ~ kE. *püžakš* id. (vö. vog. *pitl*, *pitl* | zürj. *pöz* | md. *piza*, *pize* | f. *pesä* | lpS. *pəssə* MNYh.⁴ 40.) || kP. *paläs* SZIL. 167. nyK. *pələš* RAM. 111. «fül» ~ kE. *pilikš* id. (vö. osztj. *pal*, *päl* | vog. *päl*, *pil* | zürj. *pəl* | votj. *pəl* | md. *pilə*, *pilə* | lpS. *pəl* *jə*, lpO. *pəl* MNYh.⁴ 24.

REGULY adatai szerint a képző *kš*-sel végződött, mint a md.-ban és a finnben. A hangtörvénynek megfelelőleg ebből aztán *š* lett, a mi megfelel a képző zürj.-votj., lapp és magyar alakjának (MNYh.⁴ 92.).

127. *-ńə*, kP. *-ńe*. Kicsinyítő képző. Teljesen elhomályosodott, alig egy-két szóban maradt meg. Ezek a következők: kP. *lepeńe* SZIL. 109. kM. *lepè'ńə* WICHM. FUF. VII. 47. «lepke» (vö. kUr. kCar. *ləβə*, nyJar. *lɯβü*, nyK. *ləpə* id. WICHM. FUF. VII. 47.) | nyK. *p'ńeγə* «kis kutya» RAM. 100. (*pi* «kutya» + *-ńə* + *įγə* «állat fia»; vö. *püγə* «kis kutya» RAM. 100. Tehát nem azonos a f. *penikka* szóval, s nem a *k* kicsinyítő képző rejlik benne) | nyK. *šarγe'ńə* RAM. 127. kP. *šarγenže* SZIL. 212.^a kUfa *šarγinže** PAAS. s-laute 40. «tetűserke» (vö. mdE. *šark'o*, *šarkä* id. PAAS. s-laute 40.).

A md.-ban egészen közönséges kicsinyítő képző: *ata* «atya»: E. *atíne*, M. *atänä* | *pona* «haj»: E. *poníne*, M. *ponanä* PAAS. ML. 100. — A BUDENZ fölhozta nyK. *omən* «álom» ebből: *om* «alvás» bajosan ily képzőjű (UA. 250.).

128. nyK. *-de*, *-te* fosztóképző, gyakran *-ok* nyomósító elemmel. Legtöbbnyire határozó a mondatban; pl. nyK. *ätä* «atya»: *ätäde'ok* «atyátlan» RAM. 8. || nyK. *βola* (or. *воля*) «akarat»: *βolädo'nə-βoläde'ok* «akarva-nem akarva» RAM. 15. | nyK. *ial* «láb»: *ialtè'laš* «jární nem tudni» (tkp. «lábatlan lenni») RAM. 27. | nyK. *ĩmā* «isten»: *ĩmāde'ok alāš* «istentelenül élni» RAM. 31. | nyK. *pariš* «haszon, nyereség»: *parište'ok β'žalāš* «haszon nélkül eladni» RAM. 96. | nyK. *tserot* «sor»: *tserote'ok* «soron kívül» RAM. 151. — A keleti nyelvjárásokban nem fordul elő. (L. még a deverbális névszói képzéseknél ezt a képzőt.)**

*) A *-ze*, *-ze* elemre nézve vö. kP. *reγenže* SZIL. 189. kCar. *reγenže* PORK. 24. «moos, flechte» (≈ nyK. *reγen* RAM. 114.) — Talán ugyanez a képző van a köv. szóban is: nyK. *šindzä*, *šindzä* RAM. 133. *švnzä*, nyJar. *švndzä*, kUr. *šindžä*, kCar. kM. *šindžä* WICHM. FUF. VI. 23. kUfa *šinžä* PAAS. s-laute 34. kP. *šinžä* GEN. 6. «szem» (vö. mdE. *šelnē*, M. *šelnē* PAAS. MChr. 858. sz.; votj. G. M. *šin* [tő: *šinm-*]. J. MU. *šin* (*šinm-*), U. *šim* (*šimm-*); zürjI. *šin* (*šinm-*) id.) WICHM. VChr. 867. sz.

***) Behatóan tárgyaltam, a többi fgr. fosztóképzőkkel és

129. nyK. *-təməo*, *-təmδ*, kUr. *-təmδ*, *-təm̄*, kP. kUfa *-təme*, *-təm̄ö*, *-təmo* (kUfa *təm̄o*). Ez a rendesen használt fosztó képző; pl. kP. *ajop* «hiba»: *ajoptəme* «ártatlan» SZIL. 5. | kP. *βitəme* «erőtlen» (*βi*) GEN. 58. | kP. *βujtəmo* GEN. 46. kUr. *βuiδəm̄δ* WICHM. 216. «fejetlen» (*βuj*) | nyK. *βuinamə'təm̄δ* «ártatlan» (*βuiŋa'mət* «bűnös») RAM. 16. | kUfa *βüt* «víz»: *βüttüm̄ö* «víztelen» PAAS. Matkakert. 9. | kP. *čontəmo* «élettelen» (*čon*) GEN. 48. | nyK. *čärtəməo* «lelkiismeretlen» (*čär*) RAM. 23. | nyK. *ičäytəməo* «lelketlen» (*ičäy*) RAM. 213. | nyK. *ičəm̄δδəm̄δ* «istentelen» (*ičəm̄δ*) RAM. 31. | nyK. *ičən'təm̄δ* «ügyetlen, alkalmatlan» (*ičən* «jó, ajánlatos, illő») RAM. 31. | nyK. *ičontəməo* «szerencsétlen» (*ičön* «szerencsés») RAM. 34. | kP. *joltəmo* GEN. 48. kUr. *joldəm̄δ* WICHM. 213. kCar. *d'ol-dəməo* PORK. 24. nyK. *ičältəm̄δ* RAM. 214. «lábatlan» (*jol*, *ičäl* «láb») | nyK. *kındəδəm̄o* «kenyértelen» (*kində*) RAM. 47. | kP. *kittəme* GEN. 48. kUr. *kittəm̄δ* WICHM. 213. kCarM. *kə'ttəməo* PORK. 24. nyK. *kitəməo* RAM. 214. «kezetlen» (*kit*, *kət*) | kUfa *komb̄o* «lúd»: *kombəδəm̄o* PAAS. Matkakert. 8. | nyK. *kuattəm̄δ* «gyöngye, erőtlen» (*kuat* «erő») RAM. 57. | kCar. *lu'dəməo* «csonttalan» (*lu*) PORK. 27. | kUfa *lum* «hó»: *lumdum̄o* (< *lumdəməo*) PAAS. Matkakert. 9. | nyK. *naməštəm̄δ* «szemérmetlen» (*naməš*) RAM. 85. | nyK. *neze'r* «szegény»: *neze'rtəməo* «gazdag» RAM. 87. | kCar. *okna'dəməo* «ablaktalan» (*okna*) PORK. 28. | nyK. *omtəm̄δ* «álmatlan» (*om*) RAM. 92. | kUr. *pundəštəm̄δ* «feneketlen» (*pundəš*) WICHM. 217. | kUfa *pür̄ö* «kés»: *pürəδəm̄ö* PAAS. Matkakert. 8. | nyK. *rəo'stəməo* «hibás, nem szép, kifogásolható» (*rəo's* «kiválóság, alkalmasság») RAM. 115. | nyK. *šäk'štəməo* «epés, haragos» (*šäk's* «epe») RAM. 128. | kCar. *šin'za'dəməo* «vak» (*šin'za* «szem») PORK. 23. | nyK. *šurtəm̄δ* «szarvtalan» (*šur*) RAM. 137. | nyK. *šəomtəməo* «érzéketlen, érzéstelen» (*šəom* «ézés, rokonézés») RAM. 141. | kP. *törzə-təme* GEN. 46. kUr. *törzəδəm̄δ* WICHM. 217. kCar. *törzə'dəməo* PORK. 28. «ablaktalan» (*törzə*, *törza*) | nyK. *tot'təm̄δ* «íztelen» (*tot*) RAM. 148.

Kétségtelen, hogy az előbbi egyszerű fosztóképző és a *-mə*, *-m̄δ* deverbális névszóképző összetétele; noha föltűnő ez a társulás, de a finnugorságban több hasonló eset is van. Pontos mássai

abessivusi ragokra való tekintettel, «A magyar tagadó képző» című értekezésemben (NyK. XXXIX. 418—431.).

a f. **-ttoma, -ttömä**; mdM. *-vtomo, -vtehe, -vtihe, -ftuma, -ftäma, -f'tähä*; votj. *-tem, -täm, zürj. -tem* (l. UA. 276—277. és NyK. XXXIX. 427.). A vogul *-tal* és magy. **-tal(an)** fosztó képzőben a *-t* — nézetem szerint — azonos az előbbi képzők első elemével, míg az *-(a)l* itt is a deverbális névszóképző (vö. NyK. XXXIX. 428—9.).

130. nyK. *-ts* (RAM.), kP. *-ć*, kCar. *-ć*. Más, régibb forrásokban *-t*, mely a hangtörvények szerint a képző eredeti alakja (l. Hangtan 83.). Melléknévből képez elvont főnevet. Mindössze a következő példákat találtam: nyK. *kelyə* «mély»: *kelyəts* «mélység» (*ta'ngāžre:ləts* «a tenger mélysége») RAM. 44. kCar. *ke'ləət* (pl. *üdər sərə'n-da kutlə βa'žək ke'ləət βəne'məm künže'n, kutlə šü'la kutəš kereməm pune'n* «a leány megharagudott, ásott 60 öl mélységű gödröt, font egy 60 öl hosszú kötelet») PORK. 6. | nyK. *ku'žə* «hosszú»: *kužəts* «hosszúság; tartós» RAM. 60. | nyK. *kükšə* «magas»: *kükšəts* «magasság» RAM. 60. kP. *kükšəć* id. (pl. *janak kü kšəć əš küžə* «az ablak magasságát nem érte el») GEN. 74. *küčšəć* (!) id. (Máté 6. 27.) SZIL. 93. *kükšət* id. (TROJCKIJ) SZIL. 96. | kP. *küžə* «vastag» (GEN.) SZIL. 104.: *küžüt* (*ž ə: ž* «vastagság» (TROJCKIJ; Ist. 158.) SZIL. 104. *küžütlek* id. (Ocs. 111.) SZIL. 104. nyK. *kəžəts* «vastagság» RAM. 49. (*kəžə*) || nyK. *lə'la* «nehéz»: *lələts* «súly» RAM. 68. || nyK. *pəldə'rə* «unbändig, aufstutzig»: *pəldə'rəts* «der unbändige, aufstutzige» RAM. 111.

131. *ə'lyə, ə'lyə*. Mellékevek kicsinyítő képzője. Pl nyK. *ludə* «szürke»: *ludə'lyə* «szürkés» RAM. 71. | nyK. *ošə* «fehér»: *ošə'lyə* «fehéres» RAM. 93. kE. *ošalge* BUD. CserSz. 8. | nyK. *šimə* «fekete»: *šimə'lyə* RAM. 132. kE. *šemalge* «feketés» 43. BUD. CserSz. 43. | nyK. *sotə* «világos»: *sotə'lyə* «kissé világos, fehéres», *sotə'l-žakšaryə* «világos piros» RAM. 122.

132. Van még néhány hasonló végű melléknév, melyeknél nincs ily jelentésbeli árnyalat (alapszavuk sem igen van meg), de bizonyos összefüggnek az előbbiekkal: kP. *julyə* «nedves» SZIL. 59. | nyK. *palda'lyə* «unverschämt, keck» RAM. 94. — *ə'lyə, ə'lyə* képzővel: kP. *kuštəlyə* SZIL. 102. kÜr. *kuštəlyə* WICHM. 220. nyK. *kuštə'lyə* RAM. 59. «könnnyű» (vö. kP. *kuštəlak*

«könnyűség, enyhülés» SZIL. 102. nyK. *kuštā'ltāš* «megkönnyít» RAM. 59.) | kP. *nəžalje* «síkos» SZIL. 137. nyK. *nəžə'lyə* «weich, glatt» (vö. *nəžäm* «schaben, kratzen, rasieren») RAM. 87. | kP. *təmalje* «nedves» GEN. 63.

Lehetséges azonban, hogy ezek deverbális alakulások.

133. Egy másik csoport melléknév, melyek *-rɾə*, *-rɾə*-végűek főnévi használatban, jelzőileg azonban *-ɾə*, *-ɾə* nélkül állnak.*) Pl. kP. *joškəre* SZIL. 58. *joškar* (*rəβəž*) «vörös (róka)» GEN. 59. nyK. *jakšərrə* RAM. 27. kCar. *d'oška'r* PORK. 27. kUr. *joškar* WICHM. 213. id. | nyK. *käkərrə*, *käkərrä* «blau-bleich, weisslich» RAM. 41. | kP. *košəre* GEN. 57. *košar* SZIL. 90. kCar. *košərrə* PORK. 21. nyK. *kašərrə* «hegyes», *kašərrə* «hauzahn» RAM. 40. | kCar. *ləβərrə* «gyengéd» PORK. 52. (NB. *ləβərrə* *d'əlmə* «geläufige zunge» PORK. 17.), nyK. *ləβərrə* «weich, frisch; biegsam; artig, freundlich (von menschen)» RAM. 72. | kP. *puđərrə* «darab, morzsa» SZIL. 179. kCar. *puđərrə* «darab» PORK. 54. *puđərrə* «forgács» PORK. 42. nyK. *pəđərrə* «bisschen, krümmchen» RAM. 108. | kCar. *šəldərrə* «szép, édes, hízelgő» PORK. 19. | kP. *uzəre* (pl. *užərrəm* *čialəm* «zöldet vettem magamra») GEN. 70, *užar* (pl. *u. čəškar* «fiatal nyíres») GEN. 77. 71. nyK. *zərrə* «zöld» RAM. 163. (vö. *voj.* *vož*, zürjI. *vež* «grün, unentwickelt, klein; zorn» WICHM. VChr. 131.)

134. Egy harmadik csoportja a mellékneveknek (szintén leginkább alapszó nélkül) *-kəđə*, *-kəđə* végzetű. Lehetséges, hogy ezek, vagy legalább egy részük, igei eredetű. Pl. kP. *βiškəde* «folyékony, híg» SZIL. 282. nyK. *βiškəde* «füssig, dünn, biegsam» RAM. 14. | kP. *βolɾədo* SZIL. 284. kCar. *βolɾədo* PORK. 53. «világos», nyK. *βə'lyəđə* «fehér» (elavult) RAM. 9. (vö. kP. *βolɾəltam*, nyK. *βə'lyə'ltam* «klar u. licht werden») (~ mDM. *valdä*, E. *valdo* «hell, licht» [PAAS. MChr. 1219.], f. *valea*, *vaalea*; lp. *vilkeđ*, *vielkeđ*, *vilkiđ*, *vilkeđ*, *vielgeđ* stb. SET. ÄH. 93. 102.)**) | nyK. *ia'skəđə* «schlank, schwächig» RAM. 28. | kP. *joŋgədo* «tág, tágas, szabad» SZIL. 56. (vö. kE. *joŋgota* «tágas, kiterjedt» BUD. CserSz. 34. nyK. *joŋgə'tə* «frische luft» RAM. 33. — kP. *joŋ*

*) Vö. föntebb *sota'l-jakšərrə*.

**) L. a köv. lap jegyzetét.

«tág, tágas, szabad; szabad tér; szabad idő» SZIL. 56.) | kP. *luškədo* SZIL. 119. kUr. kCar. *luškəðə* «laza, tágult, gyenge» WICHM. MNy. IV. 296. nyK. *luškəðə* RAM. 74. «gyenge» (~ zürj. *liškid* «bökezű, kegyes» WICHMV. MNyV. IV. 296.) (vö. nyK. *luškas* «schwach werden» RAM. 74.)* | nyK. *neškəðə* «kurz, nicht hinreichend» RAM. 87. | nyK. *nəγəðə* «vastag, sűrű» RAM. 88. | TROICKIJ *nolgado* «iszapos hely, iszap, láp» (vö. *nolo* «iszap») SZIL. 137. | kP. *peγəde* SZIL. 161. kCar. *peγəðə* PORK. 7. 52. «stark, fest angezogen, gespannt, knausrig, geizig», nyK. *piγəðə* «fest, stark, hart» RAM. 101. | kP. *peškəde* SZIL. 162. kCar. *peškəðə* PORK. 16. 41. «erős, kemény (fa)» | kP. *pəškəde* «kevély, gögös (? sic)» SZIL. 168. | kP. *puškədo* GEN. 66. kCar. *puškəðə* PORK. 42. «puha», nyK. *pəškəðə* «weich, sanft, nachgiebig» RAM. 110. (vö. nyK. *pəškeðəš* «diarrhöe haben» [-ed gyakorító képzővel], TROICKIJ *puškədam* «an durchfall leiden» SZIL. 186. kCar. *βü'rəm pu ške't pota'rəšəm* «ich habe blut gesprengt» PORK. 29; md. M. *pəškizəms*, E. *pəškizəms* «durchfall haben, scheissen»; f. *paska* PAAS. MChr. 668.)* | nyK. *pətkəðə* «erős, heves» (vö. *pət* «aus allen kräften») RAM. 110. | nyK. *rəškəðə* RAM. 114. «világos» (vö. nyK. *rəškəðəməš* «deutlich werden» RAM. 114. kE. *raškan* v. *raškatan* «erős, mély hangon» BUD. CserSz. 86.) | nyK. *šətkəðə* «vortrefflich(?); wird nur als ergänzung zu einem lobenden urteil angewandt» RAM. 132. | kP. *tiγəðə* «kicsi, finom» SZIL. 247. kCar. *təγəðə* «apró, kicsiny» PORK. 8. 37. — kP. *tuγəðə* «kicsi. finom» SZIL. 258. nyK. *təγəðə* «gering, klein» RAM. 155. | kP. *əotkəðə* «erős» (RINGW.) SZIL. 27. nyK. *tsətkəðə* «stark gespannt, straff» RAM. 150. (vö. kCar. *əot* «erős» PORK. 22. nyK. *tsətkəðə* «sehr dicht» RAM. 150.) | kP. *čüčkəðə* SZIL. 27. kM. *tšutšknəðə* WICHM. FUF. VI. 28. kUr. *tšütšknəðə* WICHM. 242. kCar. *čüčkəðə* PORK. 39. «sűrű (erdő, fésű)».

135. Talán összefüggenek az utóbbi csoport melléknévvel ezek a *-kata*, *-kütä* képzős melléknévek: nyK. *kəlyätä* «zäh» (vö. *kəlyä* id.) RAM. 46. | nyK. *ləpəkätä* «still, gelinde, leise» (vö. *ləpəkä* «mild, gelinde», *ləplänäš* «mild werden») RAM. 75.

*) Itt nyilvánvaló az igei eredet. A *-k* tulajdonképpen az ige-tőhöz tartozik, s csak a *-ðə*, *-ðə* a melléknévképző.

ТРОИКИЈ *lup* «nedves»: *lupkata* id. SZIL. 118. nyK. *lōpkata* «feucht u. warm» RAM. 74. | nyK. *neškūtā* «ein wenig kurz, kurzgewachsen» RAM. 87. | nyK. *nərγātā* «kühl, starr, steif (z. b. von speisen)» (vö. *nərγāštās* «abkühlen, erstarren») RAM. 87. | nyK. *rəm* «dämmerung»: *rəmgātā* «dämmerig» RAM. 115. | nyK. *šəžātā* «undeutlich, dämmerig» (vö. *šəžā* «tauend, stäubend [vom regen]») RAM. 132. | kP. *čatkata* «rossz, kegyetlen» SZIL. 18. kM. *tšatkata*, kMAz. *tšatkata* «accurat, genau, dicht u. gut gemacht (z. b. kleider, schuhe, pferdegeschirr)» WICHM. FUF. VI. 29. (vö. nyK. *tsa'tkân* «erdei manó» RAM. 150.) | nyK. *tsažγarta tsaž* (*tsažβālš* «vad retek» RAM. 150.) «scharf, herb, sauer», kUr. *tšāžrata*, *tšāžrā* «heiser (von der stimme)», kMAz. *tšāžra* «scharf, herb, sauer (von der bodenbeschaffenheit)» WICHM. FUF. VI. 34. | kP. *čokata* SZIL. 24. «vastag, sűrű (kása, fésű, fű)» (vö. *čok*, *čoka* id.) kM. *tšokata* «dicht u. warm (zeug), voll, satt», nyK. *tšakata* «dicht, fest, kompakt» WICHM. FUF. VI. 31. (vö. zürj. I. Ud. L. P. *tšək* «sűrű [fésű, erdő]», I. Vd. V. S. L. *tšekid* id.

136. kP. *-šo*, *-še*, *-šö* | kCar. kUr. *-sə*, *-sə* | nyK. *-šə*, *-šə*. Valami helyhez vagy időhöz tartozást jelent.*) A keleti nyelvjárások *s*-es alakja eredetibb *tš*-re vagy idegen eredetű képzőre mutat.

a) Határozószóhoz (névutóhoz) járulva; pl. kCar. *kož βele'nəsə kiš* «a fenyő mellett levő gyanta» (*βelenə*) PORK. 31. | nyK. *kārēk βəlnəsə ruski narot* «a hegyen levő oroszok» (*βəlnə* «rajta») RAM. 190. | nyK. *βəlnəsə βərrem* «a rajta levő ruha» RAM. 18. | kE. *me vonžen kaešna jer koč monaserdenese v. monaserdenese jer koč* «átkeltünk a tavon, mely a klastromnál van» REG. CsM. 716. | kE. *čerka küdünösö* «a templom melletti» (*küdəlnə*) BUD. CsT. III. 428. | nyK. *küşnəsə edem* «nagy úr» (*küşnə* «fönt») RAM. 61. kE. *küşnösö* BUD. CsT. III. 429. | kE. *lišnese* «közeli» (*lišnə*) BUD. CsT. III. 429. | nyK. *müländə-lβälnəsə* «földalatti» (*lβälnə*) RAM. 177—8. | kE. *mündürnösö* «messze levő» (*mündərnə*) BUD. CsT. III. 429. | kE. *onžolnoso* «elülső» (*onžolnə*) BUD. CsT. III. 428. | nyK. *pokša'lnəšə* «középső» (*pokšalnə* «középen») RAM. 102. kE. *pok-*

*) Lásd még a sorszámneveknél.

selnese BUD. CsT. III. 429. | nyK. *taygāž š a' ǰ² ln ā š ā* «tengerentúli» (*sa' ǰ² ln ā* «mögött») RAM. 142. | kE. **šengalnese** «hátulsó» (*šengalna*) BUD. CsT. III. 429. | nyK. *tāštā'sā* «ottani» (*tāštā*) RAM. 146. | nyK. *tū'nā, š-oǰal* «külső sarok» RAM. 155. kE. **tünöső** (*tünā*) BUD. CsT. III. 429. | K. **tűzwalnose** «külső» (Ist. 258.) SZIL. 266. (kP. *tűžbal* «külső oldal» SZIL. 266.) | kE. **ülnöső** «alsó» (*ülnā*) BUD. CsT. III. 428. | kCar. *mala'nōdā ümbal'nāsā kaška* «a földön fekvő tuskó» (*ümbalnā*) PORK. 30.

b) Ragos főnévhez; pl. nyK. *β_oōāōštāšā* «vízi isten» (tkp. «vízbeli») (*β_ot*) RAM. 18. | nyK. *taygāž-βe sm o' ǰ g ā r š t ā š ā* «tengerentúli» (*mōngār* «oldal» + *-štā* loc.-rag) RAM. 142. | nyK. *ke'tšā-lül'mā, m o ǰ g ā r š t ā š ā* «napkeleti» RAM. 46. | nyK. *ke'tšā-štsmā, mōngārštāšā* «napnyugati» RAM. 46. || nyK. *pā, ǰ o' m ā št ā* *kuřizānšā* «mennyei birodalom» (*pā, ǰ ō m* «ég, égbolt») RAM. 58. | nyK. *ikzemlā'stāšā* «landsmann» RAM. 25. (*zemlā* «föld») | nyK. *špndzārū'stāšā* «augenscheinlich» RAM. 133. (*špndzārūž* «aug-apfel») || K. *jumānsō* «isteni» (*jumā* «isten» + *-n* gen.-rag) (Uf. Car. 4.) SZIL. 61.

c) Ragtalan, helyet jelentő szó után; pl. kE. **koklase** «közötte levő» (*kokla* «köz») BUD. CsT. III. 428. | kE. **körgöső** «belső» (kP. *körǰō* «belseje vminek») BUD. CsT. III. 428. | kE. **kudoso vorugem** «házbeli ruha» (kP. *kudo* «ház») BUD. CsT. III. 428. **kudosed-lak** li «légy úgy mint otthonn» REG. CsM. 740. | kE. **möngöső** «hátsó, hátul levő» (kP. *mōngō* «hátravaló, nem egyenlő, hitványabb») BUD. CsT. III. 428. **meñ al'e šarnem möngöse m** «én emlékezem még hátramaradottjaimra (kikkel ezelőtt éltem)» REG. CsM. 818. | kE. **olase jing** «városbéli ember» (*ola* «város») BUD. CsT. III. 428. | kE. **örtöső** «oldalt levő» (vö. nyK. *ōrdāštā, o* «oldalt» RAM. 93.) BUD. CsT. III. 428. | kE. **pošteke** «utáni» (*pošteke* «vég») BUD. CserSz. 72. | kCar. *saraž še ǰ g a l s ā š ar a ǰ a ž ā* «a csűr mögött növé fűzfa» (*šengal* «mögött levő») PORK. 34. | kE. **tise** «itteni» (*ti* «ez») BUD. CsT. III. 428. | kP. *tušo* «ottani» (*tu* «az») (Ocs. ТРОИЦКІЯ) SZIL. 256. | kE. **čodera türüső** «erdőszéli» (*tür*) BUD. CsT. III. 428.

d) Időt jelentő szók után; pl. nyK. *βara'sā* «későbbi» (*βara* «azután, később») RAM. 10. | nyK. *imē'sā* «tavali» (*ime'stā* «taval») RAM. 25. kP. *imassē* «tavali» (*ima, imašte* «taval») SZIL. 40. kE. **ümāse id.** BUD. CsT. III. 428. | kE. **jutoso** «éjjeli» (*jüt*) BUD.

CsT. III. 428. | kE. kečese «nappali» (*kečə*) BUD. CsT. III. 428. | kE. kengežese «nyári» (*kengež*) BUD. CsT. III. 428. | nyK. *kəna'mšə* «mikori?» (*kə'nam*, *kə'na'm*) RAM. 62. | kE. kizetse, nyK. kizitsa «mostani» (*kizət* «most») BUD. CserSz. 21. | kP. *βiśl(e)* *iaš kotšo kue* «ötven éves nyírfa» (*kot* «év, idő») GEN. 51. | nyK. *təmə'imemⁿ g o' r š ə k i i' γ ü* «tanuló korombeli könyv» RAM. 55. | nyK. *taγa'ršə* «mai» (*taγa'tšə* «ma») RAM. 141. | *teγgeršə* «tegnapi» (*teγge'tšə* «tegnap») RAM. 144. | K. ožso (Uf. 45.), ožsö (Ocs. 122.), ožšö (Ocs. 112.); ožnəsə (Car. 43.) SZIL. 154. 155. kE. ošnoso «előbbi» BUD. CserSz. 8. | nyK. *perβi'sə* «előbbi» (*perβi*) RAM. 100. | nyK. *pəotärli'sə* «első, kezdetben meglevő» (*pəotärli* «kezdetben») RAM. 111. | nyK. *šuke'ršə* «rég, rég történt» (*šuke'rə* «lange zeit, längst, schon lange») RAM. 137. | kE. telese, telemse [*teləm* (acc.) «télien»] «téli» (*tel*) BUD. CsT. III. 428. | kUr. *tenəsə šamanšə kaβra* «a jelenkor veszedelmes» (kP. *tene* «az idén») WICHM. 245. kCar. *teneisə* id. PORK. 8. 54. | K. tunamše (Ocs. 9.) SZIL. 256. nyK. tunamša BUD. CserSz. 56. «akkori».

137. *er* gyűlöhelyet jelentő főnevet képez (legtöbbször főnevekből); pl. kUr. *βakššer* «malomtó» (*βakš* «malom») WICHM. 231. | kP. *čaška* «nyíres» (*čaška* «nyír») GEN. 77. kM. *tšäška'r* (*tšäška'*), kMAz. *tšäška'r* (*tšäška'*) «reiserhaufen, reisirig» WICHM. FUF. VI. 29. nyK. *tsa'skèr* «reis, reisirig» RAM. 150. | nyK. *jä'kter* «fenyves» (*jäktə* «fenyő») RAM. 29. kCar. *d'akter* «szálfaerdő» PORK. 45. (kP. *jakte* «mindennemű szálfa») SZIL. 46. | nyK. *kožèr* «fenyves» (*kož*) RAM. 56. | kCar. *kuer* «nyíres» (*kue*) PORK. 37. | nyK. *küèr* «gestein» (*kü* «kő») RAM. 60. | kCar. kUr. *lomber* «ahlkirschwald» PORK. 45. WICHM. 219. (*lombə* PORK. 52.) | nyK. *lü'lpèr* «égerfaerdő» (*lü'lpə*) RAM. 72. | nyK. *nužèr* «csalános hely» (*nuž* «csalán» RAM. 88.) | kP. *pišter* GEN. 47. (*pište*) nyK. *pi'stèr* «hársfaerdő» (*pi'ste*) RAM. 101. | nyK. *puer* «liget, kis erdő, faszor» (*pu* «fa») RAM. 105. kP. *pünžer* «fenyves» (*pünžö*) GEN. 66. kUfa *pünžer* PAAS. KSz. II. 30. | kUr. *šolèr* «szilfaliget» (*šolə*) WICHM. 242. | nyK. *šär'ner* «füzes» (*šär'ne*) RAM. 129. | TROICKIJ *šopke'r* «nyárfaerdő» (*šopke*) SZIL. 227. | kP. *tərker* «fenyves» GEN. 61. (*tərke* GEN. 37. 48.) | nyK. *tu'mèr* «tölgyes» (*tumə*) RAM. 154. | kUr. *ukššer* «lomb» (*ukšš* «ág») WICHM. 227.

138. *-la, -lä* képző jelentése szintén az; pl. nyK. *kořilä* «nyíres» (*koři*) RAM. 52. | kP. kUfa kUr. *kožla* GEN. 46. PAAS. KSz. II. 129. WICHM. 210. nyK. *kožlā* RAM. 56. «fenyves» (*kož*) kE. *nolugažla, nolgažla* «fehérfenyőerdő» (**nolugaž**) BUD. CsT. III. 427. | nyK. *oterlä* «gesträuch» (*oter* id.) *tumer-oterlä* «fiatal tölgyes» RAM. 93. | nyK. *šapkiä* «nyárfaerdő» (*šapki*) RAM. 127. | kE. *šugarla* «temető» (kP. *šugar* «sír») BUD. CsT. III. 427. | nyK. *ua'la* «füzes» (*ua*) RAM. 159. kE. *uala* BUD. CserSz. 12. | nyK. *ü'è* «lorbeerweide; silberweide»: *üelä·βitšä* «silberweidegarten» RAM. 161.*

139. A két képző együtt is előfordul, sőt gyakrabban, mint az utóbbi; pl. kE. *jakterla* «fenyves» BUD. CserSz. 32. | kP. *kuerlä* «nyíres» GEN. 78. | kE. *lörperla* BUD. CserSz. 91. nyK. *lülpe'rlä* «fiatalos égerfaerdő» RAM. 72. | kE. *pisterla* «hársfaerdő» BUD. CsT. III. 427. | kE. *pünzerla* «fenyves» (*pünžä*) BUD. CsT. III. 427. | nyK. *puerlä* «liget» RAM. 105. | kE. *šopkerla* «nyárfaerdő» BUD. CserSz. 46. | kE. *šolerla* «szilfaerdő» (kCar. *šolä* PORK. 41.) BUD. CserSz. 47. | nyK. *tumerlä* *roša* «tölgyfaliget» RAM. 154. kE. *tumerla* «cserfaerdő» BUD. CsT. III. 427.

Idegen eredetű képzők.

140. *-lak, -lāk*. Elvont főnevet képez, leginkább melléknevekből; pl. nyK. *äzä* «gyermek»: *äzälak* «gyermekség, embrió» RAM. 8. | kP. *βolγədə* «világos»: *βolγədəlak* «világosság» GEN. 60. | kP. *jətəra* «tisztaságkedvelő»: *jətəralak* «tisztaság» GEN. 56. | kP. *patər* «erős»: *patərlak* «erő» GEN. 60. | kP. *pojan* «gazdag»: *pojanlak* «gazdagság» GEN. 60. | kP. *poro*, nyK. *purā* «jó»: kP. *poralak, porlak* SZIL. 174. nyK. *purlak* RAM. 106. «jószág, jószág» | kP. *taza* «egészséges»: *tazalak* «egészség» GEN. 60. | kP. *tutlo* «édes»: *tutləlak* «édesség» GEN. 57. — Főnevekből ritkábban; pl. kUr. *βaiä* «prém»: *βaiälak* «prémre való» WICHM. 232. | kP. *tičmaš* «teltség»: *tičmašlak* id. GEN. 56. | kUr. *tulāp* «bunda»: *tulāblak* «bundára való» WICHM. 232.

Gyakori a *-šāš, -šāš-végű* igenevek után; pl. nyK. *kāškā-*

*) BUDENZ ezt a képzőt azonosnak tartja a nyK. *-β'älä* többes képzővel (CsT. III. 427.). — L. 179.

šāšlak «dobni való» (*kəškem*) RAM. 48. | nyK. *kođšāšlak* «zu bleibender» (*kođem* «hagy») RAM. 51. | kCar. *nalšašlak* «venni való» (*nalam*) PORK. 17. | nyK. *pašškāšašlak* «rázni való» (*pašškem*) RAM. 98. | kCar. *pušašlak* «megillető rész» (*puem* «ad») PORK. 21. | kCar. *užalšašlak* «nézegetni való» PORK. 17.

Dativushoz járul ebben a példában: nyK. *nənalänlākām it-nāl* «a nekik szántat ne vedd el» RAM. 87.

Vö. csuv. *irək* «kény, akarat, szabadság; tágas, téres»: *irəkləχ* «szabadság» PAAS. CSUVSZ. 17. | *irə* «jó»: *irələχ* «jóság» PAAS. CSUVSZ. 19. | *sajχax* «egyenes, szálas fa»: *sajχaxləχ* «egyenes, szálas fákból álló erdő» PAAS. CSUVSZ. 113. — tat. *áč* «éhes»: *áčlək* «éhség, éhinség» PRÖHLE 330. | *kejüčələk* «merészség, bátorság» (*kej-* «mer») PRÖHLE 348. | *usal* «rossz»: *usalələk* «rosszaság» PRÖHLE 362.

141. kP. *-že, -žo, -žö*; nyK. *-zə, -zə*. Cselekvőt jelentő főnevet képez, névszóból és igéből; pl. nyK. *io* «varázsigé»: *iozə* «varázsló» RAM. 33. kP. *južo* id. SZIL. 62. | nyK. *katö* «nyáj»: *katözə* «pásztor» RAM. 48. | K. *kol* «hal»: *koləzo* «halász» (TRÖIKIJ) SZIL. 86. | kP. *paša* «munka»: *pašəže* «munkálkodó, serény» GEN. 59. | kUr. *šūβərzə* «dudás» WIUHM. 228. (kP. *šūβər* «duda» SZIL. 239.) | nyK. *təməər* «kis dob»: *təməərzə* «dobos» RAM. 156. kUr. *tümβərzə* WICHM. 229. | kUr. *türəzə* *üđər* «hímező leány» WICHM. 228. (kP. *türö* «brodüre» SZIL. 262.) || nyK. *ərrəm* «varr»: *ərrəzə* «szabó» RAM. 165. | nyK. *üräs* «grinsen, flennen»: *ürəzə* «ein launiger mensch, drolliger kauz» RAM. | nyK. *küşem* «kér»: *küşəzə* RAM. 50. (és *kətsəzə* RAM. 48.) «koldus» | nyK. *kəšrem* «beszél, csacsog»: *kəšrəzə* «csacsogó» (de ebből is lehet: *kəšər* «csacsogó») RAM. 65. | *loktəm* «megront bűvöléssel»: kP. *loktəzo* SZIL. 114. nyK. *loktəzə* RAM. 70. «varázsló».

Vö. csuv. *eməl* «varázsszer»: *emələzə* «varázsló, táltos» PAAS. CSUVSZ. 10. | *əlav, lav* «előfogat»: *əlavzə, lavəzə* «bérkocsis; fuvaros» PAAS. CSUVSZ. 13. (vö. tat. *-či, -če* BÁL. Nyelvt. 27.)

142. kP. *-le, -lo, -lö*; nyK. *-lə, -lə*. Főnévből melléknevet alkot néhány példában: nyK. *ləm* «név»: *ləmlə* «híres» RAM. 75. kE. *lümlä* BUD. CserSz. 92. | nyK. *rəəž* «kiválóság, alkalmasság»: *rəəzlə* «szép, jó, kitünő» RAM. 116. | kP. *šaple*

«erős» GEN. 1. (vö. tat. *sáb* «gyors, sebes» PRÖHLE 357.) | kP. *surt* (< csuv. *šyrt*) «háztelek az összes épületekkel»: *surtlo m^olande* «hofgrund» GEN. 55. | kP. *tam* «íz»: *tamle* «ízes» GEN. 3. | kP. *tut* «íz, édesség»: kCar. *tu·ōlā* «édes, ízes» PORK. 25. kP. *tutlālāk* «lieblichkeit [der wärme]» GEN. 60.

Vö. csuv. *ajāp* «hiba, vétek»: *ajāplā* «hibás, vétkes» PAAS. CsuvSz. 1. | *piḷ·ūžāk* «piszok, sár»: *piḷ·ūžāklā* «piszkos, sáros» PAAS. CsuvSz. 105. — tat. *tām* «íz»: *tāmlē* «édes» PRÖHLE 358. | *akil* «ész»: *akil-li* «eszes» BÁL. Nyelvt. 32.

143. K. *-rak*, nyK. *-rak*, *-rāk* a középfok képzője. Pl. nyK. *ərβez^orāk* «fiatalabb» (*ərβezə*) RAM. 21. | nyK. *izi-rāk* «ein wenig klein, kleinlich» (*izi*) RAM. 26. | nyK. *koγo-rak* «nagyobb» (*koγo*) RAM. 47. | nyK. *kuž^o-rāk* «hosszabb» (*kuž^o*) RAM. 60. | nyK. *lēlā-rāk* «nehezebb» (*lēlā*) RAM. 68. | nyK. *kā·ōđān le:lāts-ərāk* «wie schwer» (*le:lāts* «súly») RAM. 68. | kP. *šokšarak* «melegebb» (*šokšo*) GEN. 27. | kUr. *nōmnan tolmaš tšūtškē-đē rak ulmaš, tōmōn mimāš šuerak ulmaš* «a mi járásunk [hozzátok] sűrű, a ti jöveteletök [hozzánk] ritka» WICHM. 242.

Határozókon is: nyK. *βararāk* «kissé később» (*βara*) RAM. 10. | nyK. *īle:rāk tolok* «jőjj gyorsabban» RAM. 32. | *kā·rγžēc īle:rāk* «fut a lehető leggyorsabban» RAM. 172. (*īle* «gyors») nyK. *andākra kēš ēlān* «előbb kellett volna jönni» (*andak* «korán, rögtön») RAM. 3. || nyK. *lišnarāk* «közelebb» (*lišnā*) RAM. 69. || nyK. *olen-rāk* «lassabban» RAM. 91. | kCar. *ūpšāzəm šōrən rak šōrən rak iōā šāndā* «a sapkát ne húzzátok nagyon ferdén» (*šōr* «szöglet, él») PORK. 54. || kCar. *rəβāž örđāš-kārāk kajēn* «a róka kissé félre ment» PORK. 9. | kP. *kelγāš-kārāk puro* «menj mélyebbre» GEN. 32. (*kelγe* «mély»).

Vö. tat. *mātur* «szép»: *māturrak* «szebb» | *kup, kub* «sok»: *kubrāk, kubārāk* «több» | *bik* «nagyon»: *bigrāk* «jobban» PRÖHLE NyK. XXXVIII. 72.

B) Névszóképzés igéből.

144. nyK. *-šā, -šā*; kP. kUfa *-še, -šō, -šo* (kUfa *-šō*). A jelen idejű melléknévi igenév képzője. Az *š* eredetibb *kš*-ből való. (Vö. nyK. *iūām* «iszik»: *iūkšā* «ittas» RAM. 35. | kE. *ilikša*

pu «élő fa» Bud. CserSz. 7.) | pûrukšo «teremtő» Bud. CserSz. 75. | kE. kolokšo «halott» Bud. CserSz. 25.)

nyK. *pəlyoməštə əlšə mənəmən əti* «mi atyánk, ki vagy a mennyekben» (*əlaš* «lenni») RAM. 8. | nyK. *əštəšə* «tevő» RAM. 172. | nyK. *iaratəšə* «szerető» RAM. 7. | kUr. *jəγəšə* «folyó» WICHM. 238. | kP. *kajəše* GEN. 61. kCar. *ka'izə* PORK. 7. nyK. *kešə* RAM. 90. «menő» | kUr. *kəlsəšə* «illő» WICHM. 223. | kUr. *kišə* WICHM. 233. kCar. *ki'sə* PORK. 23. «fekvő» | kUr. *kənelšə* WICHM. 209. kCar. *kəne'lišə* PORK. 22. «fölkelő» | kCar. *ko'lišə* «halló» PORK. 23. | kUr. *kol-kù'tšəšə* «halász (tkp. halfogó)» WICHM. 208. | kCar. *mužətsə* «jós» (*mužedam*) HÄM. 3. | kUr. *üdər nalšə* WICHM. 209. kCar. *ü'dər na'lišə* PORK. 22. «nősülő (tkp. leányt vevő)» | kP. *mušo* «találó» GEN. 73. | kP. *imne onžəšo* (dat. *onžəšəlan*) «lóörző» (*onžem* «néz, tekint») GEN. 5. | kP. *pušo* «adó» GEN. 73. | *sišə* «cséplő» PORK. 10. | nyK. *šišə šər* «ütőér» (*šiam*) RAM. 128. | kUr. *šindžəšə βüt* «álló víz» (*šindžəm* «ül») WICHM. 238. | kCar. *šinžəšə* «tudó» PORK. 7. | kP. *šočšo* «szerető» GEN. 69. | kP. *šorəšo* «álló» GEN. 60. | kP. *šonəšo* «kívánó» GEN. 56. | kUr. *šüşə* «fölerő» WICHM. 239. | kP. *tolšo* «jövő» GEN. 60. | kCar. *uššə* «látó» (*užam*) HÄM. 3. || kCar. *kuššə* «nővő» (*kuškam*) PORK. 37. | kP. *kočšo* «evő» (*kočkam*) GEN. 14. nyK. *ki'ndəyar'sə* «brotesser» (*kačškam*) RAM. 49. || kP. *koššo* GEN. 13. *koštšo* GEN. 30. kCar. *ko'sšə* PORK. 17. (*koštam*) «járó» | kP. *lekše* GEN. 59. kCar. *lekšə* PORK. 35. (*lektam*) «kimenő».

145. Befejezett cselekvést jelentenek: kCar. *d'umə rəčən βoləšə tegge* «égből esett pénz» PORK. 35. | kCar. *mlandəš βo'čšə lum* «a földre esett hó» (*βozam*) PORK. 35. | kUr. *ilalsə mari* «idős ember» WICHM. 229. | kP. *kol'so* GEN. 4. 54. kUr. *kolsə* WICHM. 208. kCar. *ko'lišə* PORK. 25. nyK. *koləšə* RAM. 200. 208. «halott, megholt»*) | kE. **koškošo ve-reške pošte** «tedd száraz (száradt) helyre» REG. CsM. 488. | nyK. *kotšə oksa* «a megmaradt pénz» RAM. 175. kCar. *kotšə* PORK. 16. *ko'dšə* PORK. 19. | kUfa *küjšə* «sütött» PAAS. KSZ. II. 206. | kUr. *küšə* «érett» WICHM. 237. | kP. *man'se osal* «a

*) Vö. kE. **tudo kološo tište kia** «ő holtan (mint halott) fekszik itt» REG. CsM. 544. || kE. **kološom mueve** «halva (mint halottat) találták» REG. CsM. 546.

mondott baj» GEN. 53. | kCar. *menža'išə pop* «az a pap, a ki megeskette» PORK. 2. | kP. *ēüşö kaška* «rothadt fatörzs» GEN. 35. | kP. *šükšö jondal* «elrothadt háncsboeskor» (*šüktem*) GEN. 36. | kP. *tolšo* «jött» GEN. 68. — L. még néhány példát BUD. CsT. III. 430.

146. *-šaš*, nyK. *-šaš*, *-šäs*. A participium necessitatis képzője. Nézetem szerint az előbbi képző és *-aš*, *-äs* denominális képző összetétele.*) Pl. kP. *βaη^əšaš ile* «örködni kellett» (*βaηem*) GEN. 33. | nyK. *βražəm tšütš^əšäs oγəl* «lyukat ne csinálj [a ruhába]» (*tšütšem* «elvisel [ruhát]») RAM. 158. | nyK. *mam əštəšäs, manes* «mondja, mit kell tenni» (*əstem*) RAM. 170. | kP. *u pörtən oš murjažəm ošemden iləšaš pört kanə* «az új szoba fehér kályháját fehéritvén, élni kell a szobához illően» (*ilem*) GEN. 72. | nyK. *aγ iamšaš, maγanē χuda əlat edem* «jaj, el kell veszni, mily rossz ember vagy» (*iamam* «elvépsz») RAM. 27. | kCar. *nemnan kočšaš jüšaš kenda-šinžalə küβar jümalan šələn kodes* «az étel és ital, a mit enni s inni akarunk, a palló alatt rejtve marad» (*kočkam, jüam*) PORK. 58. | kP. *kiamat törən kapkaže tuleš jüləšaš* «a másvilág kapujának a tűzben el kell égnie» (*jülem*) GEN. 76. | kP. *oktəš onžaš kajšaš* «a tör után kell nézni [tkp. menni]» (*kajem*) GEN. 42. | kCar. *kaiššaš una* «útra készülő vendég» PORK. 39. | kP. *kaj^əšaš kornet kužo* «megteendő utad nagy» GEN. 77. | kCar. *užšaš, kolšaš šeryə ulmaš* «drága volt nézni és hallani» (*užam, kolam*) PORK. 37. | kP. *βujda koššaš* «fájjon a fejetek!» (*korštem, koštem*) GEN. 20. | nyK. *kolš^ətš^əšaš mam popat* «meg akarom hallgatni, mit beszélnek» (*kolš^ətš^ə*) RAM. 54. | kP. *ik jeyna βaηaš kotšaš* «egyikünknek örképen kell maradnia» (*kođam*) GEN. 12. nyK. RAM. 51. | kP. *žβatam šuko kuđašaš* «sok ruhám van, a mit le kell vetnem» (*kuđašam*) GEN. 5. | nyK. *kətš^əšaš, manət* «azt mondják, meg kell fogni őket» (*kətš^ə*) RAM. 177. | kP. *melnam küeššaš* «fánkot akarunk sütni» (*küeštam*) GEN. 36. | nyK. *lätš^ə* «olvasnom kell» (*ləđam*) RAM. 72. | kP. *tolanət lišaš mən oməl* «nem neked vagyok én rendelve» (*liam* «lenni»)

*) Vö. a mordvinban: *palama* «das küssen; man muss küssen; geküsst von jemdm» (*palams*) PAAS. MChr. 011.

GEN. 66. | kUr. *nömnqn nalšasš üdöržē* «a leány, a kit el akarunk venni» (*nalam*) WICHM. 235. kCar. PORK. 40. | kUr. *tērēm nalmēm nalđšasš* «egy szánt mindenesetre kell venni» WICHM. 230. | kP. *kisanam jumalan pušasš ile* «pintyünket istennek kellett volna föláldozni» (*puem* «ad») GEN. 42. kCar. *pušasš* «megillető rész» PORK. 16. 17. nyK. *mälännä tengelü drřen-gašmeškə žot tšort oksam pušasš əlnežə* «jobb lenne, ha az ördög pénzt adna, a helyett, hogy itt így varrnivaló után járunk» RAM. 188. | kP. *oktəšem šəndəšasš* «tört kell föllállítani» (*šəndem* «helyez») GEN. 42. | kP. *reβənam šušasš* «a répát meg kell gyalulni» (*šuum*) GEN. 4. | nyK. *šüđšəsš tışkə* «ide kell parancsolni» RAM. 172. | nyK. *ma-donə torrejš tıngəlsüş* «mivel kezdünk kereskedni» (*tıngələm*) RAM. 189.

Cselekvő jelentéssel elég ritka; pl. kCar. *βaraš kočšasš čəβ-ıřəžə* «a kis esibe, a mely meg akarja enni az ölyvet» (*kočkam*) PORK. 51. | nyK. *karšasš əńə* «most enni akarunk» (*katskam*) RAM. 172. | kP. *ađemə šušasš βerəšt ilet-mo?* «olyan helyen élsz, a hova eljut ember?» (*šuum*) GEN. 16. | kP. *kunam tolšasš kečedəm kalasəl kolto* «mond meg a napot, melyen jönni fogsz» (*tolam*) GEN. 63.

Személyragokkal: pl. kE. *olaš kaešasəm ulo* «a városba kell mennem» REG. CsM. 513. | kP. *ču, i ukšesəm-gəna šinžalden muraltəšasəm ulo* «várj egy kissé, csak az ágon kell még ülnöm s énekelnem» (*muraltem*) GEN. 42. || kE. *ol'ošasəd ulo mo* «van-e valami beszélni valód vele?» REG. CsM. 122.

Tárgyraggal, határozóragokkal s névutóval; pl. kE. *tolšasəm, lišasəm* (o: *tolšasəm, lišasəm*) *kö šinža* «a jövendőt, leendőt ki tudja» REG. CsM. 509. | kE. *tolšasəsəstem* (o: *tolšasəsətəm*) *šinžešem* «tudtam, hogy el fognak jönni» REG. CsM. 510. || kE. *meń kol'um tudon kaešasəm* (o: *kašəsəm*) «ballottam, hogy ő elmegy» REG. CsM. 511. || kE. *taza lišasšlan jükštülena* «fürdünk a végett, hogy egészségesek legyünk» REG. CsM. 67. | kE. *tolšasšlan kodoš* «eljövetelére hagyta» REG. CsM. 518. || kE. *azam škal poktesəsəgeč nal* «vedd el a gyermeked onnét, hol a teheneket fogják hajtani» REG. CsM. 520. || kP. *šupšən luktšasš žodəm jörən kaja* «mikor már majd föl volt húzva, leesik» (*luktam*

«kivesz») GEN. 15. | kP. *küzen šušasaz γoðam kuʒan jolaš kandražē kurlalden kaja* «mikor már majdnem fölmászott, az öreg nadrágtartója elszakad» GEN. 4. || kE. *ergeže tolšaš verem ol'eve* «beszéltek fia eljöveteléről» REG. CsM. 521.

147. *-mə, -mē* (kP. kUfa *-me, -mō, -mo* [kUfa *-mō*]).*)
Általában a mult idejű melléknévi igenév képzője, de többféle jelentéssel. Főnévi használata is éppoly gyakori.

Igenévi jelentéssel. Pl. nyK. *äšnəom əðar* «nevelt leány» (*äšnüş* «öriz, ápol») RAM. 8. | kP. *βaγšme portəš* «leterített szőnyeg» (*βaγšam* «kiterít») GEN. 67. | nyK. *šur-γen^m-b a z m ə olman näləš* «egy almát vesz, a mitől a szarv lehull» (*βazam* «esik») RAM. 179. | kCar. *βutšuktəmē* HÄM. 21. (vö. nyK. *βəłšə'ktaš* «föltartóztat» RAM. 17.) | kP. *βüčkəmə* «simogatott» (*βüčkem*) GEN. 57. | kCar. *əštəmə* PORK. 7. *štəmē* HÄM. 6. kP. *əštəme* «csinált» (*əštem*) GEN. 59. | kUr. *jümə-lšə k ə m ə γə, tšə* «vízkereszt napja (tkp. az a nap, melyen az istent bemártották)» WICHM. 207. | kP. *čialme βurγemem* «ruhám, a melyet fölvettem» (*čialam*) GEN. 63. | kP. *ilalme surtem* «a ház, a melyben lakom» (*ilalam* «éldegél») GEN. 63. | kUfa *jörətəme* «szeretett» PAAS. KSz. II. 126. kUr. *jörətəmēmən motoržə* «legszebb szeretőm» (tkp. «szere tettem legszebbje») WICHM. 223. | kP. *jümö βüt* «ivó víz» (*jüam*) GEN. 5. | nyK. *βəət iükte^m-bär* «itató (hely)» (*iüktaš*) RAM. 12. | kP. *nalden kajme üðar* «hazavezetett leány» (tkp. «vevén ment leány») GEN. 76. *kaimə* PORK. 17. nyK. *kemə* RAM. 194. (*kajam, kem*) | kP. *oš kuʒan kalašəme mutšo* «a szó, a mit a fehér ezár mondott» (*kalašem*) GEN. 66. | kP. *βoγzən kiəme βer* «fekvőhely» (*kiem*) GEN. 57. | kP. *kičkəme imne* «befogott

*) Talán ide tartoznak ezek a képzések is, melyekben az *-m* előtt nem redukált hang van: nyK. *artem* «grosse stangen auf dem strohdach» (*artaš* «auf dem rücken binden, auf dem rücken tragen») RAM. 4. | nyK. *βə'γγəm* RAM. 17. kP. *βurγem* SZIL. 288. «ruha» (*əγγem, urγem* «varr») | nyK. *eltem, eltālem* «ein armvöll; umarmung» (*eltäläš* «einen armvöll nehmen, in den armen tragen; umarmen») RAM. 20. | nyK. *pašar'təm* «druck, etw. aufgelegtes» (*pašar'taš* «zudrücken, starker druck auf etw. legen, einschläfern») RAM. 97. | nyK. *pörtem* «wirbel» (*pörtäš* «drehen, wenden») RAM. 104.

ló» (*kićkem*) GEN. 75. | kP. *koćmo šudāda aš liže* «a fű, a mit megettetek, egészségtekre váljék!» GEN. 5. kP. *koćmo šudāda rok liže* «a fű, a mit megesztetek, földdé váljék» GEN. 33. kP. *kotmo* GEN. 57. kCar. *koćmā* PORK. 21. (*koćkam*) | kCar. *poćkaltal-koltām luī* «az eleresztett nyest» (*koltem* «küld») PORK. 37. | kP. *lūngal košmo lūnge kumāžem* «nyirfahéjam, melyet fűjva járok» (*koštam* «jár») GEN. 77. | kP. *türlö šaska kũmō parət* «az idő, mikor sokféle virág nyílik» (*kũam* «érik») GEN. 71. | kUr. *kuralmā mēlandā* «bevetett föld» WICHM. 207. | kCar. *šoćmā-kušmā mlandēt* «a föld, melyen születél s növekedtél» (*kuškam*) PORK. 42. | nyK. *səlyušmā io* (tkp. «húsnövő varázsige») oly varázsige, a mitől a seb begyógyul s új hús nőhet RAM. 130. | kCar. *kuštamāžemat ok šinže* «nem ismeri azt, a ki nevelte» (*kuštem*) PORK. 53. | kCar. *kāćken lek mā alaša* «az indulásra befogott herélt ló» (tkp. befogva indult) (*lektem* «kimegy») PORK. 57. | kP. *laštām e oralde* «épített ház» (*laštem* «csinál») GEN. 56. 59. | nyK. *šim-ožā-litsāš edem limō, olmam naleš* «vesz egy almát, a mitől a fekete csödör meggyógyul és [újra] ember lesz» (*liam* «lesz») RAM. 179. | kP. *temen lukmo sajkā* «a megtöltve elvitt serleg» (*luktam*) GEN. 73. | kP. *sūan ʔodām mūrāmō mūrōβlak* «lakodalomban énekelt dalok» (*murem*) GEN. 75. | kUr. *nalmā kindā* «vett gabona» (*nalam*) WICHM. 211. | kP. *oltāmō tulʔāćan saklen* «tűzvészttől (tkp. gyújtott tűztől) őrizve» (*oltem* «befűt») GEN. 60. | kP. *nemnan onžāmō oš kuʔāza* «a fehér czár, a kire nézünk» (*onžem*) GEN. 74. kUfa *onžāmō* PAAS. KSZ. II. 208. | kCar. *peldāmō u* «olvasztott vaj» (kP. *peltem*) PORK. 51. | kP. *poʔāmō* «gyűjtött» (*poʔem*) GEN. 60. | kP. *pumo* GEN. 69. kCar. *pu mā* PORK. 13. «adott» (*puem*) | kP. *nalle βedra purāmō pećke* «olyan hordó, melybe negyven akó belefér» (*purem* «bemegey, belefér») GEN. 27. | kP. *poť sakāmē eʔža* «serpenyőtartó rúd, melyre a fazekat akasztják» (*sakem* «felakaszt») GEN. 46. | kP. *mān šićmē törza* «az ablak, a hol én ültem» (*šićzam* «ül») GEN. 74. kCar. *šićmā* PORK. 18. nyK. *ketsāš ʔts mō, mongār* «napnyugat» RAM. 46. | kCar. *māi šoʔāmō tumā* «a tölgyfa, melyben álltam» PORK. 11. | kCar. *memnan šonāmō d'əngāžā* «a sógornő, a kire gondoltunk» PORK. 46. | kCar. *sorβalmā* HÄM. 4. (*sorβalaš* «kér, könyörög» HÄM. 5.) | kUr. *pižtəʔitšikā*

šoťšmā i «az év, mikor sok vörös berkenye lesz» (*šoťšam* «születik, nő») WICHM. 207. | kP. *tiñ βatedən šočmo akaže oməl-mo?* «nem vagyok-e feleséged született nagynénje?» GEN. 28. nyK. *šatšmā-βār* «szülőhely», *š.-γeťšā* «születésnap» RAM. 127. | kCar. *šüşmā ü* «köpült vaj» (*šüşkam*) PORK. 51. nyK. *šəšmā*, RAM. 132. | kE. *tolmo kornena sae el'e* «jött utunk jó vala» REG. CsM. 489. | kE. *tide tüneme kenagaže* «ez a könyv melyet tanul» REG. CsM. 490. | kP. *üzmo* «meghívott» (*üzam*) GEN. 69.*)

148. Elvont fogalmat is jelölhet;**) pl. kP. *keče βuržalme* «napnyugot» (*βuržalam* «letelepedik») SZIL. 289. | kE. *nunon ešteme čokešeštol'o* «az ő munkájuk megtetszett [az embereknek]» REG. CsM. 503. | nyK. *žümā, šoesš* «szomjas vagyok (tkp. szomjam megérkezik)» RAM. 134. (*žüām* «iszik»), kUfa *jüjmō* «ivás» (PAAS.) MNyh.³ 88. | nyK. *ätām dokē kemā, šoesš* «atyámat meg akarom látogatni (tkp. apámhoz menésem megérkezik)» (*kem* ~ kP. *kajem* «megy») RAM. 194. | kE. *kočmo koklašte ol'ošom* «evés közben megmondtam [neki]» REG. CsM. 506. | nyK. *šəlyodəmā* «a böjt kezdete» (tkp. «húshagyó»; *kodam*) RAM. 130. | kE. *meman kol kučumo julušto ulo* «a mi halászatunk (tkp. halfogó [helyünk]) a Volgán van» REG. CsM. 495. | kUr. *küđərtšē küđərtēmā* «mennydörgés» (*küđərtēm* «dörög») WICHM. 207. | kUr. *māner kumā* «a vászon szövése» (*kuem*) WICHM. 215. | kP. *puš tene joγəmo* «csónakázás (tkp. csónakkal való folyás)» (*joγem*) GEN. 45. | K. *mijme* «menés» (*mijem, miem*) (Ocs. 24.) SZIL. 123. | nyK. *šə:lešpār'mā* «a húsevés kezdete

*) Érdekesek a köv. példák: kE. *tereš pitmem konduš* «a szánra kötözve hozta őt» REG. CsM. 547. | kE. *puštomom mueve* «megölve találták» 546. || kE. *pitme šolga* «megkötözve áll» 545. | kE. *pu rumo tušto kia* «a fa fölragva fekszik ott» 545.

**) A cser.-ben a mellékneveknek elvont főnevekként való használata nem ritka; pl. kUr. *kornən kužūžəm, küťšükšəm sem alašat šindžaleš* «az út hosszúságát, rövidségét a fekete ló tudja» | *βüt,šən kelγəžəm, kuàšəžəm kuγuzan kuγujākəret šindžaleš* «a víz mélységét, sekélységét a császár nagy vasmacskája tudja» | *ütšən nələžəm kuštəlyəžəm šske üzəldenə* «az élet nehézségét, könnyűségét mi magunk megtapasztaljuk» WICHM. 220.

(tkp. húsba menés) RAM. 130. | nyK. *ore'n-səšmə* «vajköpülés» (*šəškəš* «üt, ver») RAM. 132. | kCar. *šüβər šo'ktəmə* «dudán ját-szás» (*šoktem* «hangszeren játszik») PORK. 24. | nyK. *ukššətsmā šoesš* «hányás erőltet» (*u'kššən'dzam* «hány, okád») RAM. 159.

149. Személyragokkal; pl. kCar. *βoštəlmə'm šuesš* «nevetnem kell» (*βoštəlam*) PORK. 10. | kCar. *kudašal-k u d a l- d ə m e m o k š u* «nem akarom levetni s eldobni» PORK. 54. | kP. *tüřö lekmem šuesš* «ki kell mennem» (*lektam*) GEN. 28. 15. | kE. *tolmem koklašte jur lie* «jöttöm közben eső esett (tkp. eső lön v. vala)» REG. CsM. 504. | kE. *meń tiste ulmem čokešeže og tol* «az én itt létem nem tetszik neki» REG. CsM. 593. | nyK. *mŋ ű.žə-memⁿ-donə a'k-tol* «az én meghívásomra nem jön» (*üžem* «meghív») RAM. 172. || kP. *βüt türəštö il^əmet tene mo pajda* «mit használ neked a víz partján való élet» (*iləm* «él») GEN. 76. | kCar. *kuřu möřə kočmet šuesš kən* «ha nagy epret akarsz enni (tkp. evésed megérkezik)» (*kočkam*) PORK. 42. | kE. *tolmed šuesš mo?* «el akarsz-e jönni» REG. CsM. 567. | kP. *kuřžam užmet šuesš-kən* «ha a császárt látni kívánod» (*užam* «lát») GEN. 71. || kE. *kön kajmeže šuesš* «ki akar (kinek van kedve) menni?» REG. CsM. 565. | nyK. *mŋ űšte'nəm tsilä li'məžə,m* «én megtettem minden lehető» (*liəm* «van, lehetséges») RAM. 68. | nyK. *mŋ m ä γ ə r m ə ž ə m ko'čnam* «hal-lottam sírását» (*mäřrem* «sír») RAM. 53. | kCar. *pojan š'o'nə-məžə de'nə nužna d'önəm-m u m ə ž de'nə* «der reiche nach be-lieben, der arme je nachdem ihm verstand gegeben ist» (*šonem* «gondol»; *muam* «talál») PORK. 22. | kP. *o j ř ə r m ə ž d e n e ü p j a r ə m ž ə m n a l ə n* «szomorkodva vesz egy hajfürtöt» (*o j ř ə r e m* «szo-morkodik») | kP. *p u m e t t a r β a r a p ə š t ə m ə ž ə l i ž e* «der segen dafür möge dir erfolgen» (*puem* «ad»; *pəštem* «helyez») GEN. 61. | kP. *šuldəřžəm šerəməžəm onžat* «nézik a szárnyat s az írást» (*šerem* «ír») GEN. 44. | kE. *kön tolmužo og šu* «ki nem akar (kinek nincs kedve) eljönni» REG. CsM. 567. | kP. *ačamən u m a l- m ə ž e k u k o m a m o k* «atyám fekvőhelye kakuktoll[ból való]» (*uma-lem* «alszik») GEN. 69. || kCar. *pö'rtəškəžə puřmənə řo'dəm* «a szobába léptünkkor» (*purem*) PORK. 15. | nyK. *mä š a t š m ə n a- ř ű t s ə n p e r ř i n a r e d e m b ə l ä ə l ə n ə t* «a mi teremtésünk előtt óriások voltak» (*šatšam* «születik, nő») RAM. 203. | kCar. *me tolməna řo'dəm* «a mi jövetelünkkor» PORK. 15. || kE. *nunun ešte-*

me št em jorateve «az ő munkájukat megszerették» REG. CsM. 502. | kP. *kočməšt šueš* «enni akarnak» (tkp. «evésük megérkezik») (*kočkam*) GEN. 20. | nyK. *ĩün-šĩndzəm əštə ɣođəm iktət kupets p̄ra kaβakāškā* «mialatt ott ülnek és isznak (tkp. iván ülésükkor), egy kereskedő lép be a csapszékbe» (*šĩndzem*) RAM. 188. | kCar. *nunən šũ:đəm əštə počeš me to'len uləna* «parancsuk folytán ide jöttünk» (*šüdem*) PORK. 15.

150. Tárgyraggal; pl. kCar. *kukarĩn čəβə'ldəm əm u'žən-da βəštəl ɣo'de'n* «mikor a munkás megöntözését látta, nevetésre fakadt» (*čəβaldem*) PORK. 3. | **tudo meman tište ilemem tüvütok og šinže** «egyáltalában nem is tudja, hogy mi itt élünk» REG. CsM. 380. | kE. *šogaš kajmem užon ulod* «láttak engem a mezőre menni (a mezőre menésemet)» REG. CsM. 492. | kE. *meń ežem kol kečkermedem* «nem hallottalak kiáltani (tkp. nem hallottam kiáltásodat)» REG. CsM. 714. | kP. *nur košməmə koštaš kajem v. nur ɣošməmə koštam* «vadászni megyek (tkp. erdő járást járni megyek)» (*koštam*) GEN. 11. (de: *nur ɣošməmə koštaš kajat* «vadászni mennek» GEN. 12. 17.) | kP. *šočšemleč kotmem šəm šinže* «nem tudtam, hogy kedvesem elhagyott (tkp. kedvesemtől [való] elmaradásomat)» (*kodam* «marad») GEN. 71. | kCar. *luĩn mođəm əm onžalen* «a nyest játékát nézve» (*mođam*) PORK. 34. | kP. *šuzarže murəməmə koləšteš* «hallgatja huga éneklését» (*murem*) GEN. 5. | kE. **tudo užo me pört** (v. **pörtöm**) **on žumem** «ő látta, hogy én a házat megnéztem» REG. CsM. 493. | **meń užom tudon pört on žum ožom** «én láttam, hogy ő a házat megnézte» REG. CsM. 494. | kE. **mulanem ol'eve tudon šilmežem** «nekem azt mondták, hogy megszőkött» REG. CsM. 715. | kCar. *rəβəžən te'mməmə u'žmə möngə* «miután látta, hogy a róka jóllakott» (*temam*) PORK. 10. | kP. *jüksöβlak tolməmə užeš* «látja a hattyük jövetelét» (*tolam*) GEN. 38.

151. **-eš** lativusi raggal; pl. nyK. *ärmeš puas* «kölesön adni» (*äräs* «kölesönözni») RAM. 7. | kE. **ške ömniežem kolomeš** (v. **kolomeške**) **poktoš** «a maga lovát halálra hajtotta» REG. CsM. 19. || nyK. *olma-karməšeš pü šorəng-šĩndzən* «a fog eltompult az almaevésben» RAM. 135. || kE. **oldalmašeš vele šonad** «csak csalásnak tartják» REG. CsM. 42. || kUr. *kəraltaš kən kəraltaš mo'šəla solat pur kajmeš* «ha [egyszer]

megvernek, verjenek, míg a háncsostor szétfoszlik» (*kajam* «megy») WICHM. 219. | kCar. *kə́neret βə́neret kum eš nemnan kumaləm it kudə* «míg egy róf vásznat szősz, ne tagadd meg kérésünket» PORK. 58. | kCar. *tə́i mə́jən lek m e š nə́ruška't it kajə* «följöve-
telemig sehová ne menj» (*lektam* «kimegy») PORK. 13.

152. *-škə* illativusi raggal.*) Föltűnő, hogy előtte nem redukált hang van; talán az előbbi rag hatása működött közre; pl. kE. *mardeš keče lek ma ške-la kaja* «a szél napkelet felé megyen» REG. CsM. 118. || kP. *nemnan umər ertal me ške iləš namər lipeče* «életünk folyásában az élet vidám legyen» (*ertalaš* «mellette elmegy, elmúlik») GEN. 72. | nyK. *kə́dalštesš i a ŋ g ə l m e š k ə* «futtatja, míg bele nem fárad» (*i a ŋ g ə l ə š*) RAM. 179. | nyK. *püžβəət i o r ə m e š k ə* v. inkább *pužəltmeškə roβota'iasš* «dolgozni, mígnem az izzadság folyik [róla]» (*i o r ə m* «folyik»; *püžəltəš* «izzad») RAM. 107—8. kE. *tudo tuge eštesš, püžəltmeške* v. *püž vüt jogumeške* (v. *püžalde*) «úgy dolgozott, hogy izzadott (v. az izzadság folyt [le róla])» REG. CsM. 414. | nyK. *i ü d ə m e š k ə t ə l ə* «élj, míg meg nem öregedsz» (*i ü d ə m* «megöregszik») RAM. 35. | kCar. *tor alaša kičkəmeškə šoyena* «várunk, míg a barna herélt ló be lesz fogva» (*kičkəm*) PORK. 41. | nyK. *əške miž-γəškəmeškəžə kənəltəš βəzəm* «magam lefeküdtem, míg a palaczk ki nem száradt» (*koškəm*) RAM. 186. | kCar. *laška kümeškat o r ə n a š o r ə* «nem állunk, míg a tészta megfő» (*küəm*) PORK. 41. 44. | nyK. *i ü n š i n d e n i ü k x š ə l i m e š k ə* «er hat sich berauscht» (*liəm* «lesz») RAM. 35. | kCar. *izi tulən limeškəžə eyež po r ə š purəšəm* «so lang das kleine feuer brannte, ging ich auf die himbeerlese» (*liəm* «lesz») PORK. 39. | kP. *ačaže jol pit meške erəže olašk-at šueš* «míg az atya cipőjét húzza [tkp. lábát köti], fia már a városba érkezik» (*pidəm*) GEN. 48. | kP. *melnambalnet ü šol meške pört o i z ə l k ə t l e r ə l d ə m* «míg a vaj a fánkon fölolvad, kimegyek házad tornáczára» GEN. 79. | nyK. *təštə əlät ku r i ž ə - š o ŋ g e m e š k ə* «ott élnek, míg a király

*) *-štə* inessivusi ragra csak REGULYNÁL találtam példát: kE. *tudon surt olmuštožo kizet čodera*, v. *tudo olmušto, kušto tudon surtšo el'e, kizet čodera* «az ő udvara helyén (v. azon a helyen, hol az udvara vala) most erdő van» REG. CsM. 728.

megöregszik) (*şongemäş*) RAM. 195. | kCar. *tudə murən sarəβə-čəžəm nalən tolmeşkem tiđə pajramžə erten kaja* «míg a kulcsot ide hozom [tkp. vévén jövök], ez az ünnep elmúlik» (*tolam*) PORK. 35. 58. | kE. *tiń tište şolgo üž ümeškešt* «itt állj, míg hínak» REG. CsM. 731.

kE. *pašaş kajmeşked malaş voč* «lefeküdtél aludni, a helyett, hogy a munkára mennél» REG. CsM. 727. | kCar. *törza řəčən onžəmeşket opsa řəčən lektən ümatəm pu ələ* «a helyett, hogy kinéznél az ablakon, jöjj ki az ajtón s adj csókot» (*onžem* «néz») PORK. 43. | kP. *mirlan (βerčən) řujem poštəmeşkem oş juməlan lektən kumalam* «a helyett, hogy az embereknek fejet hajtának, kimegyek s meghajlok istenem előtt» (*poštəm* «helyez») GEN. 65. || kE. *meń tutleč küčümeškeške tülem* «inkább magam megfizetem, semhogy tőle kérném» REG. CsM. 723. | *olašte pukşumeške tište pukšem* «inkább itt etetek, semhogy a városban etetnék» REG. CsM. 726. | *tudo čera samorek gen, tušto rumeške tište ruena* «ha amaz erdő fiatal, inkább itt vágunk, mint ott» REG. CsM. 724. | *jarmanka vučumeške kizet nalam* «inkább most veszek, semhogy a vásárig várnék» REG. CsM. 725.

153. *-kə, -kə* lativusi rag, mely csakis az ilyen gerundialis szerkezetekben fordul elő. Eredeti alakja valószínűleg *lka, -lkə* volt (l. 115₆): nyK. *arβätsə pəštärli βətlän βaləməškə oksam pua βətkəβalan* «a menyecske a vízanyának pénzt ad, mikor először megy vízért» (*βalem* «leszáll») RAM. 202. | *läktenⁿ-geməokəžə ərřə-zəβ^ə-lə žadət* «elmente után a szabók kérdezik» (*kem* ~ kP. *kajem*) RAM. 189. | *kolenⁿ-geməokəžə əlenət* «[a szülők] halála után ők [úgy] élnek [mint azelőtt]» RAM. 191. | *kəđalšməkəžə etše nəlenⁿ-golta* «miután elfutott, ismét nyal» (*kəđalštas*) RAM. 179. | *karməkəštə etše madaş tyğgəlnət řartla* «évs után újra kártyázni kezdenek» RAM. 194. | *mə kolməkənə řet teřen edemb^ə-lə šatsət əlät* «halálunk után csak ilyen emberek születnek» (*kolem*) RAM. 204. | *pe^rəs karməket šma tsežřəžžš* «ha borsot eszel, a szád égni fog» RAM. 152. | *kušməkəštə təməđnəš koltənet* «miután megnőttek, tanulni küldték őket» (*kuškam*) RAM. 59. | *aşkedeş řara läməokəžə* «miután elment, gyalog megy» (*läktem*) RAM. 178. | *turak liməokəžə βəräⁿ-donə pıđən-şındä* «mihelyt veszített (tkp. *đurák* lett),

megkötözi kötéllel» (*liäm*) RAM. 193. | *tokāžā keä li'tsəməkəžā* «miután meggyógyította, hazament» RAM. 180. | *šümbel ešē turak lieš m a' d' m ə k ə š t ə* «a játékban ismét durák lett bátyja» (*madam*) RAM. 194. | *əðər-n ä' l m ə k ə ž ə* *kizit-üt ali* «miután megházasodott, még ma is él» (*näläm* «vesz») RAM. 180. | *lāβasta kažēn p ə r ə m ə k ə* *tiðə kərədäläs tɨŋgälnet* «a *lāβasta* (egy gonosz szellem) jövetele után birkózni kezdenek» (*pəram*) RAM. 200. | *üden^m b ə t ə m ə k ə ə*, *šudəγitsən kuzm ə k ə*, *än šin^m b ə t ä r m ə k ə* *némərəm ləγenⁿ ga'lskət* «a vetés befejezte, a szénagyűjtésből való hazajövetel, az egész szérú elcséplése után árpakását esznek» (*pətäs*, *pətäräs* «befejez»; *kuzem* «fölmászik») RAM. 204. | *žiβoi-βəðə m š ə r m ə k ə ž ə ələžēš* «miután az élet vizével bekente, föléled» (*šərem*) RAM. 178. | *ialšten šində m ə k ə manēš* «miután megkötötték, mondja» (*šindem* «helyez») RAM. 194. | *šongemməkəžə kolenⁿ-geä* «mikor öreg lett, meghalt» (*šongemäs*) RAM. 195. | *traktirəškə mien-šə m ə k ə š t ə pərat* «miután megérkeztek a vendéglőbe, belépnek» (*šuam*) RAM. 176. 199. | *sote m ə m ə k ə kən'leš* «mikor megpitymallott, fölkel» (*sote mäs* «világosodik») RAM. 182. 175. | *təðə tolaš tɨŋgäl m ə k ə əð' rämäs'žə* *χ^βəraiēn χ^βəraiēn kola* «ha jönni kezd, az asszony betegeskedik, betegeskedik, [egyszer csak] meghal» RAM. 199. | *zä tolm ə k ə* *γartəm monam manə* «mikor bátyád haza jön, mondd, találtál kártyát» (*tolam*) RAM. 193. | *tolm ə k ə ž ə* *pukšə, žüktä* «[haza] jövetele után eteti, itatja» RAM. 193.

GENETZ, PORKKA és WICHMANN szövegeiben nem találtam erre a ragra példát, s ez annál föltünőbb, mivel REGULY mondatai közt elég szép számmal van: *KE. čoderašte kok keče ilemeg kuduško tol'om* «az erdőben két napot élvén, haza jöttem» REG. CsM. 595. | *tudon-dene m im eg kuduško tol'om* «miután ő nála voltam, haza jöttem» 596. | *paremeg iže kaešem* «csak mikor meggyógyultam, mentem oda» 255. | *paša potarmeg v. potarmegešt möngö kaeve* «elvégezvén a munkát vissza (haza) mentek» 531. | *jarmarka түвүт pottemeg iže kaem* «csak mikor a nagy vásárnak teljesei vége lesz, megyek el» 389. | *keče šeč meg tunam šüspük šokta* «mikor a nap leszállt, akkor hallani a fülemülét» 736. | *ozānom šološt meg ši'lin* «a gazdáját meglöpván elszaladt» 532. | *meñ tudom šongemegše iže šinžem* «én őt, csak mióta meg-

öregedett, ismerem» 713. | tudom tolmeg meń-ok el'em tušto «hogy megérkezett, úgy én voltam ott (azaz: ismét ugyan én)» 861. | kuduško tolmegše malaš vo-zun «mikor (miután) haza jött, lefeküdt aludni» 530. | pervoj u ž mekem palamem šonošom, vara užom jot jing «legelőször látván őt, azt gondoltam, hogy ismerős, azután láttam, hogy idegen ember» 619. 592.

154. a) -*letš* ablativusi raggal: kE. meń lüdam tače tolmježleč «félek, hogy [még] ma eljő» REG. CsM. 738. || kE. kečkemeleč koč mošten «jobban elfáradt, mint a befogott [ló]» REG. CsM. 767. | kE. keče lekmeleč ošno miem tandan-dek «mielőtt a nap leszáll, elmegyek hozzátok» | kE. onžumoleč ešt vara koldeve «miután megnézték, elbocsátották» REG. CsM. 734. | kE. sermemleč koč övörtesem «inkább örültem, mint haragudtam» REG. CsM. 764. | tiń šone medleč koč šuko paša tutlan «több munkája van neki, mint hiszed» REG. CsM. 766. | kE. tudon šüďömöleč pušo eštešem «többet csináltam, mint a mennyit parancsolt (tkp. parancsoltán túl csináltam)» REG. CsM. 343. || kE. onžukto mulam kornom jommoleč «mutasd meg nekem az utat, hogy el ne tévedjek (tkp. az eltévedéstől)» REG. CsM. 665. | kE. to-jo tudon mumoleč «rejtsd el, hogy ő meg ne találja» REG. CsM. 661. | kučo meńem vočmoleč «tarts engem, hogy el ne essem (tkp. az eleséstől)» REG. CsM. 666.*)

b) -*kıts* elativusi raggal: nyK. mā šutšmāna-γıtsən perβi naređemb^o-lä ələnət «mielőtt mi születünk, voltak óriások» (*šatšam*) RAM. 203.

155. -*lan* raggal; pl. kP. kiške čüŋgalməlan, jük jomməlan, βür lekməlan, šinža jəlməlan ju varázsige a kigyócsípésre, rekedtségre (tkp. «hang elveszésre»), a vérfolyás [csillapítására], szem igézése ellen (*čüŋgalam, jomam, lektam*) GEN. 50. 52. || kP. tatən iləməlan mo šužo? «az egyetértésben éléssel mi ér fel» GEN. 65. || kE. meman tolmolan v. tolmolanna peš övörteve «a mi eljövetelünknek igen örültek» REG. CsM. 501. || kE. kolom kučomoštlan lian om sere

*) BUDENZ egy hasonló csuvas szerkezettel veti ezt össze (CsT. IV. 91.).

«azért, hogy ott halat fognak, nem haragszom» REG. CsM. 640. | kE. *šološt molan* (v. *šološtmašeš*) *tudom kereve* «a lopásért megverték őt» REG. CsM. 68.

156. -n raggal: *na-γertmən* «minden erőből» (*kerdäm* «bír, -hat») RAM. 86. | kE. *ömne ketmen poktašom* «úgy hajtottam, a mint a ló bírta» REG. CsM. 315. | *meñ ulo ketmen muškum, ok erne* «mostam a hogy lehetett, nem lesz tiszta» 317. | *ulo ketmen kurguž ulo* «ide szaladt, a hogy csak tudott [szaladni]» 318.

157. -la, -lä raggal: α) módhatározó; pl. kE. *tudo lüdeš vor koklašte ile mela* «úgy fél mintha tolvajok között volna» REG. CsM. 743. | kE. *tuge šekš kolš el'e, püttün čoderä julomula* «oly füst látszott, mintha az egész erdő égne» REG. CsM. 742. | kUr. *βätän man mēla kumätän-at iktak ulnà* «az asszony mondása szerint mind a hárman egyenlők vagyunk» WICHM. 233.

β) időhatározó; pl. kE. *jumuldumola kaloš* «meghalt imádkozás közben» REG. CsM. 122. | kE. *vol'ukem čoderageč poktumola pirem užom* «a marhát az erdőből kihajtván egy farkast láttam» REG. CsM. 527. | kE. *silem šupšumožla vüdüškö vozon* «meghúzván a gyalmot a vízbe esett» REG. CsM. 528. | kE. *ikana rualmula tovar podorgoš* «egy vágásra eltört a vejsze» REG. CsM. 529.

γ) különös használata a következő: nyK. *kornāštā araβa-šādar kārānge mōkō āptar γemōlā* «ha a kocsitengely útközben eltörik, mit lehet tenni» (*āptar γās* «nicht tun können») RAM. 7. | nyK. *iesli tāsā'ken kāžat šarat kiñā χāβora'imēlā* «ha oda hugyozol és szarsz, megbetegedsz» (*χāβora'ias* «megbetegszik») RAM. 9. || nyK. *kāšāk kemēlā* «hogyan utazzunk» (tkp. «hová») RAM. 64. | nyK. *am-bāle kātšē i'atmēla* «nem tudom, hogyan kérdezzem?» RAM. 26. | nyK. *le'lē samakēm kēmālēs nāl mōlā* «az intő szót szívre kell venni» RAM. 62. | nyK. *kolāβōts tāngā oksam pu'mälā adərən ātāžälän* «25 márka pénzt kell adni a leány atyjának» (*puem*) RAM. 2. | nyK. *βarā kü turak lieš, stölmāngeš pidən-š'indēmōlā ližā* «azt, a ki durák lesz, azt az asztallábhöz kell kötözni» RAM. 193. | nyK. *pālēmōlā iamak* «rejtvény» (tkp. kitalálni való mese») RAM. 213. | nyK. *maizaka'n-go:rnē donē kemōkē m²loiets-tokē pop a-*

z^p m b l a «a czölöpökkel megjelölt úton menve találkoznia kell az ifjúval» (*popazem* «fallen, geraten») RAM. 171. | nyK. *stöl-mängęš pidan-šindaməlä liže* «az asztallábhöz kell kötözni» (*šindem* «helyez») RAM. 193. | nyK. *təškə šuđđ salaš ke'm blä* «oda is kell menni szénát kaszálni» RAM. 172. | nyK. *a'lək-an^d žə m b l a tol'mā šoēš* «szeretném a rétet megnézni» RAM. 172. | nyK. *mīn škeo'k šu'đđ s a'lə m b l a kejem* «magam megyek szénát kaszálni» RAM. 172.*)

158. *-maš*, nyK. *-maš*, *-mäš*. Elvont fogalmat jelöl legtöbbször, de nagyon sokszor hasonlít jelentése a *-mə*, *-mē*-végű igenév más szerepeihez is.***) A mint a *-šaš*, *-šäs* képző a jelenidejű melléknévi igenév és az *-aš*, *-äs* denominális képző összetétele, éppúgy lehet ennek az eleme a *-mə*, *-mē* igenévképző s az *-aš*, *-äs* képző. Pl. nyK. *alta'lmaš* «csalás» (*altalem*) RAM. 3. | kP. *βaxšmaš* «kiterítés» (*βaxšam*) GEN. 45. | kP. *βoćmaš* «esés» (*βožam*, *βoźam*) GEN. 6. | kP. *βoləmaš* «leszállás» (*βolem*) GEN. 48. | kP. *βoljaltmaš* GEN. 47. *βoljaltəmaš* 65. «napfölkelte» (*βoljaltam* «világít») | nyK. *əlmāš* «élet» (*əlem*) RAM. 20. | kP. *i'lalmaš βer* «az a hely, a hol élsz» GEN. 76. | nyK. *iatmaš šə žə tə-βostol* «solch eine frage!» RAM. 26. | kP. *joməldəmaš βer* «az a hely, a hol elvesztettük» (*joməldem*) GEN. 67. | kP. *oləm udren kajmaš luməm* «az utánamenő szalmaszál, mely a havat karczolja» (*kajem* «megy») GEN. 47. | kP. *i kəlməmaš, leβəmaš* «a jég megfagyása s olvadása» (*kəlmem*; *leβem*) GEN. 47. | kP. *er užara kojmaš* «a hajnal megjelenése» (*kojam*) GEN. 50. | nyK. *karmaš* «evés» (*kašškam*) RAM. 135. | nyK. *kašmaš* «kimenetel» (*kaštam* «jár») RAM. 40. | kCar. *məjən ki maš pečke* «a hordó, melyben feküdtem» (*kiem*) PORK. 11. | kP. *lekmaš murjažəć šizš* «a füst fölszállása a kéményből» (*lektam*) GEN. 48. | kP. *keće löltmaš* «nap fölment» (*löltem*) GEN. 50. | kP. *lukmaš* «kivitel» (*luktam*) GEN. 47. | kCar. *temdan*

*) *tənə*, *teč*, *möngə*, *počəš*, *kođəm*, *jəde*, *jəše*, *semən*, *olməš* névutókkal való kapcsolatban l. a megfelelő helyen.

**) Egészen melléknév pl. ebben a példában: kE. *lütmašen kečkera* «félelmetesen kiált» (*tudo tuđe kečkera*, *lütmaš* «ő úgy kiált, [hogy] félelmes») REG. CsM. 741.

mimaš «jöveteletek» (*miem*) PORK. 39. | kP. *modaldemaš* *ber* «játszó hely» (*modaldem*) GEN. 67. | kP. *čay müçarmaš, kərəmaš* «a harang csengése» (*müçarem; kərem* «üt») GEN. 47. | kP. *açtan murəmaš* «a kakas kukorékolása» (*murem* «énekel») GEN. 47. | kP. *jol pitmaš, rudəmaš* «a háncsboeskor fölhúzása, levetése (tkp. a láb megkötése, föloldása)» (*pidem; rudem*) GEN. 47. | kP. *žbata porəmaš* «az ágy bevetése» (*porəm* «gyűjt») GEN. 45. | kUr. *püçərmaš* «[isten] végzése» (kP. *puçərem* «rendel, teremt») WICHM. 211. | kP. *ložas šokmaš* «a liszt szítalása» (*šoktam*) GEN. 47. | kUr. *šönəmaš* «szándék» (*šonem* «gondol, kíván») WICHM. 211. | kP. *küñžala šüdərmaš* «a kendermarok fonása» (*šüdərem*) GEN. 48. | nyK. *təretməš* *rodəm* «az aratás alatt» (*təredəš*) RAM. 3. | kCar. *nemnan tolmaš* «jövételünk» (*tolam*) PORK. 39. nyK. RAM. 174. | nyK. *ukššətsmaš* «hányás» (*ukššənədzam*) RAM. 159.*

159. Tagadóképzős igékből: nyK. *užənⁿ-gertəm äš* «irigység (tkp. látni nem tudás)» (*kertem*) RAM. 161. kE. *kettəmaš* (l. 160.g.) | kCar. *kajdəmaš* (*kajem* «jön» l. 160.f.) | kE. *küldömäš* «kelletlen» (*küleş* «kell») BUD. CsT. III. 429. | nyK. *a'neš lītəməš* «a mi a jövőben többé nem lesz» (*liəm*) RAM. 4. kP. *lītəmaš* GEN. 53. | nyK. *sitədəməš* «hiány» (*šitem* «elég lenni») RAM. 121. || kP. *kočəmaš* v. *kottəmaš* «a hol nem esznek» (*kočkam*) GEN. 56. | kE. *mitəmaš* «a hová nem mennek» | kP. *jük šoktətəmaš* «a hova hang nem hallatszik» (*šoktem* «hangzik, hangszeren játszik») GEN. 56. | kP. *šikš šutəmaš* «a hova füst el nem jut» GEN. 55. 56. — Az utóbbiak csak *-ške* raggal. (L. 160.c.)

160. Gerundiális szerkezetekben: a) Tárgyraggal: nyK. *kutan^{džə} popəmašəmə tsərnen* «sein after hört auf zu sprechen» RAM. 182.

b) *zeš* raggal; pl. *kumašeš mum* v. *ko'došom* «azon a helyen találtam v. hagytam, a hol ástunk» REG. CsM. 479. || uyK. *olma-karmašeš pü šč'raŋg-šin^{džen}* «az almaevésben a foga eltompult» (*kašškam*) RAM. 135. | kE. *koštəmašeš moš-*

*) Egy példa denominalis képzés: kP. *tičmaš kinde* GEN. 55. kUfa *tičmaš-k.* PAAS. KSZ. II. 129. «még föl nem szegett kenyér»; kP. *tičmašlak* «teltség; die fülle [des mondes]» GEN. 60. *oñžəl tičmaš* «erstling» GEN. 59. kCar. *oñžəl tičmaš* «das erste unangerührte (brot)» PORK. 21. (kP. *tič*, kCar. *tič*, nyK. *tsits* «tele»).

tošom «a járásban elfáradtam» REG. CsM. 473. | kE. **kumašes** moštošom «az ásásban elfáradtam» REG. CsM. 478. | kE. **pu numalmašeš** (v. **numalmašešeže**) čerlaneš «a fahordástól megbetegedett» REG. CsM. 474. | kE. **šološtmašeš** tudom kereve «a lopásért megverték őt» REG. CsM. 68. || nyK. *tokəžə toľmašeš kek βešə, m mən^dzen* «mire hazajött, a madár másikat tojott» RAM. 174. | nyK. *toľmašešem žəm^dələ katškas* «míg hazajövök, készíts valami ennivalót» RAM. 191.

c) *-ške* raggal: kE. **čočkmaškem, ilemaškem kaem** «szülőhelyemre, lakóhelyemre megyek» REG. CsM. 475. | kE. **mešuna nunon ošno malemaške** «az ő előbbi hálóhelyükhöz értünk» REG. CsM. 729. | kP. *mien šorales šim taša dene oš taša motmaške* «megy s megáll, a hol a fehér kecske a feketével játszik» (*modam* «játszik») GEN. 15. | kP. *koy! koy! šoktəmaške mie* «menj a kong-kong-hang után» (*šoktem* «hangzik») GEN. 7.

kP. *osalžəm pulat küžəda dene, pulat toβarəda dene kürtňö jük šoktətəmaške, jüt šer jəmalke, jožen βüt jožen šutəmaške, kinde šönžal kočtəmaške* (v. *kottəmaške*) *ruen, pastərkalen koltəžetta ile* «küldjétek a gonoszt, aczélkésetekkel s baltatókkal vágva és elűzve, hova a vas hangja nem hangzik, az éj partjához, a hová a folyóvíz folyása nem jut el, a hol sem kenyeret, sem sót nem esznek» GEN. 56. | kP. *osaləm šikš šutəmaške koltəžetta ile* «űzzétek a gonoszt oda, a hova a füst nem jut el» GEN. 55. | kE. **meman mi'temaške kaeve** «oda mentek, hová mi nem megyünk» (*miem*) BUD. CsT. IV. 103.

d) *-šte* raggal; pl. kP. *koštmašte kornan ləštəza memnam, šinžəmašte roškalan* «a hol járunk, ott hadd járjunk baj nélkül, a hol ülünk, hadd legyünk ott szerencsések» GEN. 56. 57. 60. | kE. **kumašte kia** «az ásott helyen fekszik» REG. CsM. 480. || kE. **kočmaštena oľošom** «evésközben megmondtam [neki]» REG. CsM. 506. | kE. **malemašte oľa** «álomban (alvásban) beszél» REG. CsM. 548. | kE. **šinžemašte voza** «ülve (ülőben) ír» REG. CsM. 548. | kE. **šolgo mašte kočke** «állva (állásban) evett» REG. CsM. 549. | kE. **tolmaštena orava pudurgoš** «jövet (jöttünkben) eltört a kerék» REG. CsM. 472. | kCar. *üdər-šaməc ulmaštə saltakβatəm ke naleš* «ha van leány, ki vesz katonafeleséget» PORK.

23. || kE. *ikana rualmašte tovar podorgoš* «egyszeri vágásra eltört a fejsze» REG. CsM. 273. (*rualmašeš* 529.) | kE. *ikana šupšomašte pot kolom kučušom* «egyszeri húzásra egy púd halat fogtam» REG. CsM. 272.

e) *-kʲʲts, -kətš* raggal; pl. kE. *ilemašget'na mündür oğol* «lakóhelyünktől nincs messze» REG. CsM. 477. | kE. *tolmašgeč kaena* «azon úton megyünk, a melyen jöttünk (tkp. jövéstől megyünk)» REG. CsM. 476. || nyK. *škalžē pörtšuj-γʲtsən ördəškə kemäš-kʲʲtsən βəərən-mətšəšəžəm pörtkörjəškə koltan-dä ʲalešʲžə ʲalšten-šyndä* «hogy a tehén félre ne lépjen a tetőről, leeresztette a kötél végét a kéményen keresztül a szobába és lábára köti» (*kem* ~ kP. *kajem* «megy») RAM. 184.

f) *-lan* raggal: kCar. *kajkšə kajdəmašlan tolən oγəl* «das vöglein kam nicht zu bleiben»; *kajdəmašlan tolən ona ul* «unseres bleibens ist nicht hier» PORK. 55. (*kajem* «jön»).

g) *-la* raggal: *tudo pokta ol'an auluš šun kette-mašla* «úgy hajt, mintha lassan nem érhetnék el a falut» REG. 744.

161. *-š, əš, əš*. Leginkább elvont főnevet képez. Eredetileg *kš*-re végződött (vö. *ilikš* «élet» BUD. CserSz. 7. | TROIICKIJ *jukš* «multság; schmaus, trinkgelage» SZIL. 60. | *šülükš* «léleket, lélek» BUD. CserSz. 51.). Nem lehetetlen, hogy azonos a jelenidejű melléknévi igenév képzőjével. Pl. nyK. *andžəš* «pillantás» (*andžem*) RAM. 4. | nyK. *andžəltəš* id. (*andžəltəm* «hinundhersehen») RAM. 4. | nyK. *aškəltəš* «lépés» (*aškəltəš*) RAM. 5. | nyK. *βaktəš* «csepp» (*βaktəm* «csepeg») RAM. 9. | nyK. *βəštəltəš* «csere» (*βəštəltəm* «cserél») RAM. 10. | kP. *iləš* GEN. 72. kUr. *iləš* WICHM. 220. nyK. *ələš* RAM. 21. «élet, lakás» (*ilem, əlem*) | kUfa *jüš* PAAS. KSz. II. 205. kUr. kCar. *d'üš* WICHM. 224. PORK. 15. (3. személyraggal: kUr. *d'üšəžə*, kCar. *d'üšəžəm* [acc.]), nyK. *jüš* RAM. 41. «ital» | nyK. *karštəš* «betegség» (*karštəm* «fáj») RAM. 39. | nyK. *katškəš-žüš* «evés-ivás; étel» RAM. 41. kUfa *kočəš* PAAS. KSz. II. 206. *kočəšet* (2. pers.) 130. *kočəšta* (plur. 2. pers.) 205. kUr. *βülən kotššəžə* «a kancza eledele» WICHM. 244. kCar. *kočəšəžəm* (acc.) PORK. 15. (*katškəm, kotškəm*) | kCar. *kožšem* «megjelenésem» (*kožem*) PORK. 45. | nyK. *komdəš* «fedő» (vö. *komdək* «hanyatt», *kom* «kenyérhég») RAM. 54. | nyK. *ladəš* «be-

vágás» (*ladem*) RAM. 66. | kP. nyK. *leβe'ðəš* «tető» (*leβe'däm*) RAM. 68. SZIL. 110. | nyK. *lüðəš* «szörnyű, félelmetes; furchtbarkeit» (*lüðäm*) RAM. 72. | kP. kCar. *modəš* GEN. 67. PORK. 50. kUr. *mòðəš* WICHM. 225. (*modam*) nyK. *madəš* RAM. 76. | kCar. *mu'skəldəš* PORK. 25. nyK. *məškə'ltəš* «mosdóvíz» (*məš-kə'ltəš*) RAM. 83. | nyK. *nama'ltəš* «teher» (*namaltəš* «vitet») RAM. 85. | nyK. *pele'dəš* «virág» (*pele'däm* «virágzik») RAM. 99. | kP. *pidəš* «bilincs» (*pidem* «köt») GEN. 24. | kP. *puš* «adó» (*puem* «ad») GEN. 60. | nyK. *ša'tšəš* «nemzetség, család» (*šatšam* «születik») RAM. 127. | nyK. *šiškəš* «sip» (*šiškəš*) RAM. 133. | kCar. *šoktəš* «[hangszeren való] játék» (*šoktem*) PORK. 45. | kUr. *šùðəš* «átok» WICHM. 211. | nyK. *šün šəp'əšəš* «görcs» (*šəp'əšam* «húz») RAM. 138. | kP. kCarU. *toškəltəš* GEN. 54. PORK. 37. kCarM. *toškaləš* PORK. 51. kUr. *toškəltəš* WICHM. 235. «lépcső, létra, a min lépnek» (*toškəltam*).

162. K. *əš* (kUfa *əš*, kUr. *əš* is), nyK. *əš*, *əš*. A főnévi igenév képzője. Pl. kP. *βolaš* GEN. 13. kCar. *βolaš* PORK. 23. nyK. *βa'laš* RAM. 9. «leszállni» | kUr. *βülaš* «vetni» WICHM. 206. | kP. *əštaš* GEN. 64. nyK. *əštəš*, *əštəš* RAM. 22. «tenni» | kP. *ilaš* GEN. 4. kUr. *ilaš* WICHM. 208. kCar. *ilaš* PORK. 40. nyK. *ə'ləš* RAM. 20. «élni» | kP. *jodaš* «kérdezni» GEN. 27. | kP. *joγəš* «folyni» GEN. 68. | kP. *jüəš* GEN. 75. kUr. *d'üəš* WICHM. 233. nyK. *jü'üəš* RAM. 35. «inni» | kP. *kiaš* GEN. 28. nyK. *ki'äš* RAM. 49. «feküdni» | kUr. *koškaš* «enni» WICHM. 233. | kP. *küzaš* GEN. 49. nyK. *ku'zaš* RAM. 59. «fölmászni» | kP. *lektəš* GEN. 49. nyK. *läktəš* RAM. 67. «kimenni» | nyK. *manaš* «mondani» RAM. 187. | kUr. *nalaš* WICHM. 232. nyK. *näləš* RAM. 86. «venni» | kP. nyK. *puəš* «adni» GEN. 5. RAM. 105. | kP. *ruəš* GEN. 3. nyK. *roaš* RAM. 114. «vágni» | kP. *šünzəš* GEN. 41. nyK. *š'ndzəš*, *š'ndzəš* RAM. 133. «ülni» | kP. nyK. *šuaš* GEN. 4. RAM. 136. «vágni» | kUr. *teməš* «megtölteni» WICHM. 232. | kP. *umalaš* «aludni» GEN. 12.

163. Előfordul személyragozva is; pl. kP. *čiašem tüzana* «ruhám (tkp. fölvenni valóm) elkopik» GEN. 65. | kP. *tor alašaməm möngəš kajašem βeš imäm ida kičke!* «barna lovam helyett, hogy haza menjek, ne fogjatok be másikat» GEN. 70. | kE. *tide omíe kajašem küleš* «ez a ló kell ne-

kem, hogy vele menjek» REG. CsM. 485. | kP. *kočkašem pota* «ennivalóm elfogy» GEN. 65. | kP. *mānen kočkašem uke* «nincs ennivalóm» (NB. a személynévmás genitívusát!) GEN. 11. | kP. *modən šiúžašem éonan lujəm kondo* «hozz egy élő nyestet, hogy ülve játszhaszak (tkp. játszva ülni)» GEN. 21. || kP. *ruen kočkašet tořaret uke* «vágni s enni nincs fejszéd» GEN. 35. | *küžen kočkašet kidet uke* «hogy fölmenj enni, [arra] nincs kezéd» GEN. 35. | nyK. *miňə tľänet katškašet sitärem* «ich werde dir mehr zu essen geben» RAM. 121. | kCar. *šočmə-kušmə mlandet kuškašet d'ören* «szülő s nevelő földeden jó volt nőnöd» PORK. 42. | kE. *eňat küleş ruašed* «talán kell neked a vágásra» REG. CsM. 486. | kE. *telad kornom onžuktem, ves-kana šinžašed* «megmutatom neked az utat, hogy máskor tudjad» REG. CsM. 659. | kCar. *puškəđə tösaket umalašet d'ören* «a puha párnán aludnod jó volt» PORK. 42. || kP. *oš kuřžanam, ulo kaləksə dene ilašəže kašašəže kuž(o) ümərəm puen* «a fehér czárnak, hogy minden népével együtt élhessen, hosszú kort adván» GEN. 60. | kUr. *izi ümərətəm ilaləšəžə mo jəšəžə mo mōžə* «a rövid emberélet végigéléséhez miért volt szükséged feleségre» WICHM. 245. | kCar. *kočkašəžə kəca'lan* «keresett enni[-valót]» PORK. 9. | kUr. *izi təřlətəm küzaləšəžə mo tořəžə mo mōžə* «a kis lejtőcskére fölhágni miért volna neked szükséged botra» WICHM. 244. | kP. *aktaləžlan éonan lujžəm puə modəšəže* «Aktalécnek élő nyestet ad játszani» GEN. 22. || K. *təlanda kočkašta šəl lieš* «lesz nektek ennivaló hús» (Ist. 79.) SZIL. 215.

Az *aš* képző végső mássalhangzója nyilván a lativus *-š* ragja.*) Már az is kétségtelenné teszi, hogy az infinitívus első jelentése vég- és célhatározói, a többi mind ebből fejlődött.

164. Véghatározó; pl. nyK. *nəl-šüdə-dəngäm křšə litsüš* «400 rubelt kér a gyógyításért» RAM. 179. | kP. *βüdes jořaš šanža oməl* «nem vagyok forgács, hogy a folyóba folyjam» GEN. 68. | kP. *tuleš jüľaləš pu oməl* «nem vagyok fa, hogy a vízben elégjek» GEN. 68. | kP. *tiň somalet əšten šiúžaš jara oməl* «nem érek rá, hogy odaüljek a te dolgotat elvégezni»

*) BUDENZ szerint ez előtt még a finn *-ta-* képzőnek megfelelő elem lappang (CsT. IV. 83—86.), vagy pedig a fgr. *β-*nek megfelelő deverbális névszóképző (UA. 192.).

GEN. 41. | kP. *tiñən mom šonen šinžamedən puren uzaš azl(e) oməl* «nem vagyok jó, hogy belédhatolva meglássam, mit gondolsz ültödben» GEN. 74. | nyK. *müi úmam manaš* «nincs semmi mondani valóm» RAM. 187. || kCar. *teḡəž βonzaš küβar uke* «nincs híd a tengeren átmenni» PORK. 23. | kP. *juməško küzaš šopšar uke* «nincs létra az égbe mászni» GEN. 49. | kP. *təḡ-ak pərļa ilena-ḡən, ilaš lieš ik ümər* «nekünk, kik itt együtt vagyunk, egy életünk van csak (élni)» GEN. 62. | kP. *ješlan ilaš kužo umərəm pu* «adj hosszú életet (élni) a családnak» GEN. 55. || kUr. *urža βüdaš žap šun* «eljött a rozsvetés ideje» WICHM. 207. | kP. *möngəš pörtəlaš žap šueš* «már megérkezik a visszatérés ideje» GEN. 75.

165. Czélhatározó, menést, küldést, hagyást jelentő igék mellett, pl. kP. *umalaš βojžət* «aludni mennek» GEN. 12. | kP. *reβe šuaš küza pört koklaške* «a padlásra megy répát vágni» GEN. 4. | kUr. *kaiž d'üstəlaš korəməš* «fürödni megy a folyóba» WICHM. 209. | kUr. *jamdəžəm d'üaš kotškaš tölən ulnə* «jöttünk a készet inni enni» WICHM. 233. | kP. *jodaš mia ik erḡən deke* «az egyik fiúhoz megy megkérdezni» GEN. 27. | kUr. *kuḡu paša-denə kaižaš lektat* «fontos ügyek miatt útra kelsz (tkp. menni kimégy)» WICHM. 208. || kP. *imnəlan šudo pu aš koltat* «küldik hogy a lónak adjon szénát» GEN. 5. || kUr. *šot,šəm teməš nanḡaiǰlnə* «[az asszonyok] számát szaporítani vigyük el» WICHM. 232. || kP. *kečən erḡe kečaməšəm kodat βaḡaš* «a nap fiát Kečaməšt otthagyják örködni» GEN. 12. || kP. *üdərzö türö türəlaš šinžəš* «a leány leül hímezni» GEN. 40.

166. Tekintethatározó; pl. kP. *üdər araka jüaš oḡatak tamle* «a menyegzői bor (inni) nagyon édes» GEN. 75. || kP. *kiñeltaš kiñeltem-at, əške kolem* «fölkelteni fölkeltem, de magam meghalok» GEN. 13. || kUr. *kuḡšǰltaš kən kuḡšǰltaš lat-kok sarai kocləšet* «ha [egyszer] elfognak, fogjanak el 12 esőr közt» WICHM. 219. | kUr. *kaiǰalaš kən kaiǰalaš ipon olaš šumešket* «ha [egyszer] el kell menni, menjünk [akár] Ufa városáig» WICHM. 219. (Még két hasonló példa ugyanott.)

167. Alany; pl. kCar. *kuḡək küzaš d'ösə, kuḡək βolaš asat* «nehéz hegyet mászni, könnyű a hegyről lejönni» PORK. 23. | kUr. *kəḡəglan ilǰaš jöšə lieš* «az embereknek nehéz lesz az élet» WICHM. 208. | kCar. *salam kolten ilaš sai* «szép

élni egymást üdvözölve» PORK. 40. | kP. *pört öñžəlnet maməket toškəlaləš jazək tər* «kunyhód udvarán egy tollat eltiporni vétek» GEN. 79. || kP. *təye il'əš o li* «így nem lehet élni» GEN. 4. | kP. *imnem poro, kićkaš o li* «lovam jó, de befogni nem lehet» GEN. 47. | kCar. *erat er kəñelaš oješ li, kasat kas bozaš oješ li* «reggel korán fölkelni nem lehet, este későn lefeküdni nem lehet» PORK. 35. || kP. *pukšaš küleş* «etetni kell» GEN. 5. | kUr. *uržam er βüđəš küleş* «a rozsot korán kell vetni» WICHM. 206.*)

168. Tárgy; pl. kP. *tošto batemən jandəlanam ćoklaš küštəš* «megparancsolta, hogy előbbi feleségem Jandəleját áldozzam föl» GEN. 28. || kCar. *koćkašəžə kəca'ən* «ennivalót keresztelt» PORK. 9. || kP. *erəžəm kučaš tőčen* «meg akarta fogni fiát» GEN. 3. | kP. *ajžəm əštaš tőcaleš* «gyermeket akar csinálni» GEN. 64. || kUr. *kajalaš tünəlnə* «menni kezdünk» WICHM. 218. | kP. *šorəktəš tünəleş* «elkezd sírni» GEN. 8. | kP. *pünžö jörəaltaš ləšəleməš* «a fenyő inogni kezd» GEN. 3.

169. *ən* (-em végű igéknél), *ən*, *ən* (-am végű igéknél). A határozó igenév képzője.

a) -em végű igék: kP. *βolen* «leszállva» GEN. 16. | kP. *βučen* «várva» GEN. 38. | kP. *βüden* «vetve» GEN. 4. | kUr. *tšəken* «mártva» WICHM. 213. | kCar. *ćume'n* «rúgva» PORK. 5. | kUr. *tšüməryen* «összehalmozódva» WICHM. 227. | kP. *erjen* GEN. 7. kCar. *örje'n* PORK. 5. «öklelve» | kP. *əšten* «téve» GEN. 79. | nyK. *ičlen* «égve» RAM. 186. | kCar. *d'ožen* «folyva» PORK. 41. | kUr. *kajen* WICHM. 206. kCar. *kajen* PORK. 2. *kajin* PORK. 1. «menve» | kCar. *nəggaje'n* «vive» PORK. 2. | kUr. *kalasen* «mondva» WICHM. 209. | kCar. *mure'n* «énekelve» PORK. 2. | kCar. *koden* «hagyva» PORK. 52. | kCar. *kole'n* «meghalva» PORK. 9. | kP. *košten* «száritva» GEN. 20. | kUr. *ku,tšən* «fogva» WICHM. 239. | kP. *küžen* GEN. 34. kCar. *küze'n* PORK. 9. «fölmászva» | *malen* (< *umalen*) «aludva» GEN. 12. 18. | kUr. *muren* «énekelve» WICHM. 211. | nyK. *ičžiklèn* «csukolva» RAM. 89. | kUr. *nölten* «fölemelve»

*) Érdekes *liem* ezekben a példákban: kP. *erəəm pu aš liəm* «megigérttem, hogy a fiút odaadom» GEN. 2. | kE. *tolaš lim* «megigérttem, hogy eljövök» REG. CsM. 598.

WICHM. 243. | kUr. *onđžen* WICHM. 234. kCar. *onže'n* PORK. 22. «nézve» | kP. kUr. *puren* «bemelve» GEN. 4. WICHM. 235. | *šinžen* «ülve» PORK. 41. | kCar. *šužen* «éhezve» PORK. 9. | kP. *töršten* GEN. 8. *tösten* GEN. 13. || kUr. *łšien* «föölölte» WICHM. 238. | kP. *lüen* GEN. 11. 14. *lüjen* GEN. 11. kUr. *lüen* WICHM. 235. «löve» | kP. kUr. *mien* GEN. 15. WICHM. 233. kCarM. *min* PORK. 17. «melve» | kP. *namien* GEN. 37. kCarM. *namie'n* PORK. 6. «hozva» | kCar. *pue'n* PORK. 2. kP. GEN. 9. | kP. *ruen* «vágva» GEN. 11.

b) -am-végű igék: kUr. *βakžšən* «kiterítve» WICHM. 240. | kP. *βojžən* «leszállva» GEN. 57. | kP. *jodən* «kérdezve» GEN. 27. | kUr. *kajälən* «mendegélve» WICHM. 219. | kCar. *kəne'lən* «fölkelve» PORK. 4. | kP. *kočkən* GEN. 11. nyK. *kaš'kən* RAM. 189. «evén» | kUr. *kòđən* «maradva» WICHM. 222. | kP. *kojən* «látszván» GEN. 50. | kCar. *koštən* «melve» PORK. 43. | kUr. *kürən* «tépve» WICHM. 208. | kCar. *kuržən* «futva» PORK. 28. | kCar. *kuškən* «növéen» PORK. 36. | kUr. *lektən* WICHM. 208. kCar. *le'ktən* PORK. 28. «kimenvén» | kP. *luktən* GEN. 6. nyK. *ləktən* RAM. 189. «kivivén» | kP. *manən* «szólva» GEN. 7. | kUr. *mòđən* «játszva» WICHM. 215. | kUr. *muškən* «mosván» WICHM. 241. | kUr. *nälən* WICHM. 211. nyK. *nälən* RAM. 120. «véve» | kP. *náktən* «nyúzva» GEN. 7. | kP. *numalən* «vivén» GEN. 11. | kUr. *pìđən* «kötve» WICHM. 215. | kUr. *pìžən* «ragadva» WICHM. 222. | kP. *šələn* «hasítva» GEN. 35. | kP. *šinžen* GEN. 71. kCar. *ši'nžen* PORK. 2. «ülve» | kUr. *šòłšən* «születve» WICHM. 224. | kP. *šupsən* «húzva» GEN. 15. | kUr. *tòlən* «jövén» WICHM. 208. | kCar. *ü'žən* «híva» PORK. 2. || kCar. *d'ü'ən* PORK. 20. *d'ün* PORK. 36. nyK. *ün* RAM. 192. «iván» | kP. *küjən* «érvén» GEN. 73. | kP. *liən* GEN. 31. 51. 57. *lin* GEN. 31. kCar. *lin* PORK. 9. «lévén» | kP. *muən* «találva» GEN. 59. | kP. *šun* GEN. 57. kUr. kCar. *šun* «megérkezvén» WICHM. 229. PORK. 12. | kCar. *šun* «erjedvén» PORK. 51.

170. Egyidejűséget kifejez ki a következő példákban: kP. *βoštələn küža* «mosolyogva mászik föl» GEN. 48. | kP. *oməša türeštö kindəm kočkən šinža* «az ajtó mellett ül s kenyeret eszik» GEN. 34. | kP. *βüt ia kuržən mia pünzö-mučaške* «a vízi ördög futva megy a fenyőhöz» GEN. 3. | kUr. *mòđən kajiat* «játszva járnak» WICHM. 215. | kP. *šorəktən čišəm tudən žbatažəm* «sírva húztam föl ruháját» GEN. 6. | kUr. *kužuza*

šortân-šortân kuržęš «egy öreg ember sírva-bögve szalad» WICHM. 215. | kP. *βučen sořaşəm* «vártam és álltam» GEN. 38. | kUr. *kiskē potššəm βūdōš tšōken kiā* «egy kígyó fekszik farkát a vízbe mártva» WICHM. 213. | kP. *akam kolen toleş* «néném holtan jön» GEN. 8. | kUr. *šengetš ǰžō kǰlmen miā* «utánuk [a víz] jéggé fagyva jön» WICHM. 215. | kUr. *ik ruš βatęm kuršten kuršten müškōrēm numalęš* «egy orosz aszszony táncz közben (tkp. tánczolva, tánczolva) teherbe esik» WICHM. 213. | kP. *mürren rua* «sírva vág» GEN. 27. | kUr. *oksa muren toleş da šüšken kaiā* «a pénz énekelve jó, füttyülve megy» WICHM. 211. | kUr. *upššō jōmatš. o n džen βoštälęš* «sapkája alól nézeget és mosolyog» WICHM. 238. | kP. *ūdret pojen toleş* «leányod meggazdagodva jön» GEN. 7. | kP. *rokmalten βele šořat* «állnak csak nyerítve» GEN. 33. | kUr. *nōmnan űdōr tšien šořalęš* «menyasszonyunk fölöltözve áll» WICHM. 238. | kP. *pünžō ruen kuřžā noja* «a fenyő vágása közben az öreg kifárad» GEN. 3.

171. Előidejűség viszonya van az igenév s az állítmány között; pl. kUr. *marin kūrākššəm tarāřēm βa kžšēn kūrōšnā* «a cseremisiz halmára, vörös kártont [az útra] kiterítve, fölhängtunk» WICHM. 240. | kP. *maška kočkən kajšš* «a medve megette s elment» GEN. 25. | kUr. *a tša-detš aβa-detš kō dēn orlanenā* «atyától anyától elszakadva bajlódunk» WICHM. 222. | kP. *kornāško lektən muraš tūgaleš* «útra kelvén, énekelni kezd» GEN. 5. | kUr. *or-lūdōžžēm lūālēn naldenā* «a vadkacsát megöljük és megfogjuk» WICHM. 231. | kUr. *šūręm muškēn kūrōššēm* «arczomat megmostam és fölhängtam [a lejtőn]» WICHM. 241. | kP. *ik tarāməm naiēn kaje* «vedd az egyik kosomat s menj» GEN. 9. | kP. *aβaštęm počēn purtat* «kinyitják s beeresztik anyjukat» GEN. 25. | kP. *pasnambalke tolēn šořalęš* «a hídhoz érve megáll» GEN. 39. | kUr. *kurnāž kudβētššōš tōlēn kātškārā* «az udvarra holló jön krákogni (tkp. jöven krákog)» WICHM. 208. | kP. *čara jęj liēn šořalęš* «meztelen emberré változván, megáll» GEN. 31. | kP. *βolen onžat* «miután leszálltak, néznek» GEN. 16. | kP. *imē jükten šudēm pua* «miután a lovat megittatta, szénát ad neki» GEN. 5. | kUr. *küm kalasen pāšta* «ezt mondván bedug egy követ» WICHM. 209. | kUr. *šōrākēm ku tšēn mēžžēm kūrēt* «megfognak juhokat s ki-

tépnek gyapjú[csomókat]» WICHM. 208. | kP. *küžen-at kočkam* «ha fölmászok, megeszem» GEN. 34. | kP. *malen kiñelat* «lefekeznek, fölkelnek» GEN. 18. | kP. *šieγem poγen mia* «miután epret szedett, elmegy» GEN. 8. | kUr. *jaslaš puren baγeš* «a jászolba (menvén) lefekszik» WICHM. 213. | kP. *purten pəšta* «behozza és leteszi» GEN. 4. | kP. *kajža šeren toleš* «a kecske legel és visszajön» GEN. 25. | kUr. *pəštāl-den lüen puren ulnà* «puskával löve bementünk» WICHM. 235. | kP. *kuγžə torta ruen toleš* «az öreg, miután rudat vágott, visszatér» GEN. 11. | kP. *batəštəplak aγžəštəm puštəden kodat* «az asszonyok megölték gyermekeiket s ott hagyták» GEN. 15. | kCar. *šuldə šerəm kerən kodən ulna* «olcsó gyöngyöt fűztünk föl s ott hagytuk» PORK. 32. | kP. *üdəržö βolen kodeš* «a leány leszáll s ott marad» GEN. 28.

172. Némely igével az igenév nagyon is szoros értelmi kapcsolatba lép, jelentésük úgyszólván a kettő vegyülete lesz. Sőt van két ily kapcsolat, a mely külsőleg is egységessé vált: nyK. *nəγge'əš* RAM. 86. kP. *nəγgajem* SZIL. 133. «elvisz» < nyK. *nələn+geəš*, kP. *nələn+kajem* «vevén megy» (vö. kCar. *nəγgajəna* «viszünk» PORK. 48.) | kP. *namiem* «odavisz» GEN. 132. < *nələn+miem* «vevén megy» (vö. kP. *nalmien* GEN. 61.).

Pl. *kajem, kem* «megy»: kP. *leβen-kajet* «elolvadsz» GEN. 1. | nyK. *pə'renⁿ-geəš* «bemenni» RAM. 44. | kP. *šalanen kaja* «szétreped» GEN. 43. | nyK. *pə'tərgenⁿ-gèn* «eltörött» RAM. 44. | kP. *βülö sümərleŋ kaja* «a kancza összerogy» GEN. 11. | kP. *kuγžəŋ tortaže tuγəlden kaja* «az ember rúdja eltörik» GEN. 10. | kCar. *d'orən kajəna* «elfolyunk» PORK. 41. | nyK. *iə'leŋⁿ-gen* «elégett» RAM. 186. | nyK. *ama'leŋⁿ-geəš* «elaludni» RAM. 44. | kP. *jolaš kandraže kürlalden kaja* «a nadrágtartója elszakad» GEN. 4. | kP. *küžen kaja* «fölmászik» GEN. 3. | kP. *jöralten kaja* «ledül» GEN. 4. | kP. *nunəm erten kaja* «mellettük elmegy» GEN. 2. | kP. *pünžö jörən kaja* «a fenyő kidül» GEN. 3. | nyK. *iün katš'kəŋⁿ-geə* «eszik, iszik» RAM. 189. | kP. *üzö pəten kaja* «vaja a végét járja» GEN. 36. | kP. *jomən kajšə šočšem* «elveszett kedvesem» GEN. 78. || kP. *koštəm* «jár»: kP. *ik jey kol kučən košteš* «egy ember jár halat fogni» GEN. 27. || kP. *toləm* «jön»: *aβəže βütlan mien toleš* «anyja vizért jön» GEN. 35. || kP. *šuam* «megérke-

zik»: kP. *aləm batər ðeke tolən şuat* «megérkeznek az erős Aləmhoz» GEN. 24. | kP. *mien şues* «megérkezik» GEN. 7. | kP. *ćumərřen şuun* «összegyültek» GEN. 29. | kP. *tu mör küjən şues* «az eper megérett» GEN. 73. | kP. *reže kušken şues* «a répa nőtt s megérett» GEN. 4. | kP. *lektən-at šəm šu, βol-γalte* «mégsem mentem ki, mikor világos lett» GEN. 65. || kP. *lektam* «kimegy»: *aləm batər tōšten lekteš* «az erős Aləm kiugrik» GEN. 18. | kP. *βayen lektət* «kimennek örködni» GEN. 33. | kP. *kiñelam* «fölkel»: *tōršten kiñeles* «fölugrik» GEN. 3. || kP. *βojzəm* «esik»: kCar. *lektən βoze* «kiesik» PORK. 28. | kP. *lužo törzarəć lektən βojzēs* «a nyest kiugrik az ablakon» GEN. 22.

kP. *nalam* «vesz»: kP. *luðən munəžəm luktən naleš* «a récze tojását kiveszi» GEN. 15. | kP. *kešən koβaštəžəm úəktən naleš* «lenyúzza a vadkecske bőrét» GEN. 7. | kP. *tu luðəm lüen naleš* «meglövi a réczét» GEN. 14. || kP. *luktam* «kivisz, kihúzz»: kUr. *üðər šəm mēžəm kūrən luktēs* «a leány fekete gyapjút tép ki» WICHM. 208. | kP. *šupšən luktət* «kihúzzák» GEN. 15. || kP. *kučem* «fog»: *pondašəžəm rualten kuča* «megragadja szakállát» GEN. 2. || kP. *šəndem* «helyez»: kP. *šəltən šəndat* «elrejtik» GEN. 15. | kP. *šükəm jörəkten šəndat tičak* «megtöltik szeméttel» GEN. 44. || kP. *pəstem* «helyez»: kP. *poršən mundram əšten pəšta uβer kuβam* «a boszorkány selyem gombolyaggá változtatja» GEN. 21. | kP. *aləm batərəm jörəkten pəšta* «ledobja az erős Aləmet» GEN. 22. | kUr. *oš šəβəłšēs pütəren pəštəšəm* «fehér kendőbe becsavartam» WICHM. 217. || kP. *koðam* «marad»: kUr. *jöləm pìðən kòðəm* «fölkötöttem a lábbelimet (tkp. lábat)» WICHM. 215. | kCar. *šinžen koðəda* «itt maradtok» PORK. 41. | kP. *üðəržö čəra šelən kodes* «a leány ott marad fáklyát hasítani» GEN. 35. | kP. *šneγəm užəm-at, porən koðəm* «epret láttam, ott maradtam szedni» GEN. 29.

kUr. *pətem* «elfogy»: *βüt ikanaštə kaien pətə* «a víz hirtelen elfolyik» WICHM. 206. || kP. *temam* «megtelik»: *kočkən temət* «jóllaktak» GEN. 5. || kP. *sitarəm* «kielégít»: *šneγəm porən sitara* «elég bogyót szedett» GEN. 7. || kP. *puštam* «megöl»: *ćumen puštən* «agyonrúgta» GEN. 9. | kCar. *örřen puštən* «halálra öklelte» PORK. 5. || kP. *kalasəm* «mond»: *manən kalasə* «mondta» GEN. 7.

kP. *koltem* «küld, ereszt»: kP. *kajen kolta* «útra kel» GEN. 2. | kUr. *māiō tolden koltšnū* «mi megérkeztünk» WICHM. 243. | kP. *čoyešten koltš* «elrepült» GEN. 43. | kP. *luktən koltat βüt ian üdəržəm* «a vízi manó leányát kivezetik» GEN. 6. | kP. *iktəže töršten kolta* «egyikük ugrik» GEN. 28. | kP. *umalen kolta* «elalszik» GEN. 3. nyK. RAM. 53. | nyK. *šuenⁿ-goltaš* «eldobni» RAM. 53. | kP. *čəlβəržəm kolten kolta* «leereszti lánczát» GEN. 3. | kP. *jerəške solen kolta* «a tóba dobja» GEN. 3. | kP. *kombo kajəkəm past^oren koltat* «a vadludat elűzik» GEN. 44. | kP. *piəm βursən k^oren kolta* «szidja és üti a kutyát» GEN. 7. | kP. *sola dene čučən kolta* «üti a korbácscsal» GEN. 11. | nyK. *žünⁿ-golta kəm žamⁿdar-γe* «kiissza mind a három palaczkot» RAM. 192. | nyK. *ka^tš^kənⁿ-goltaš* «megenni» RAM. 53. | kP. *kuγo nužəm ik erγalan puen kolta* «egy nagy csukát ad az egyik gyermeknek» GEN. 27. | kP. *lü(j)en koltat* «lőnek» GEN. 11. | kP. *βüt ian üdəržəm šüđ^o-ralten koltat* «megragadják a vízi manó leányát» GEN. 6. | kP. *šuldrešet šeren koltem* «szárnyadra fogok írni» GEN. 44. | kP. *sakalen koltat* «fölakasztják» GEN. 8. | kP. *jumo raskalten kolten* «az isten mennydörgött» GEN. 2. | kP. *ik erγən pužəm jülalten koltat* «az egyik fiú fáját fölégetik» GEN. 27. | kP. *iγəšt^llak počən koltat* «a kölykök kinyitják» GEN. 25. | kCar. *kolēn kolda* «meghal» PORK. 9. | kP. *kalasən kolta kukəlan* «mondja a kakuknak» GEN. 23. || kP. *kəš^kem* «dob, önt»: kP. *uβer kuβam koč^kən kəškat* «megeszik a boszorkányt» GEN. 17. 24. | kP. *puštedən kəška kumənəštəm* «megöli mind a hármat» GEN. 13. || kP. *kudaltəm* «megszűnik, abbanhagy»: kP. *βüden kudaltat* «vetnek» GEN. 4. | kP. *piəšt^llak pört oməšəm purən kudaltat* «a kutyák bemennek a szobaaajtón» GEN. 24. | kP. *piəm kutanže nəmalke pet^oren kudalta* «a farkast maga alá dugja» GEN. 10. | kP. *olten kudalta moŋžəm kuγ^oža* «az öreg befütött a fürdőszobába» GEN. 4. | kP. *rəβəž šoγertenəm kučən kudalta* «a róka megragadja a szarkát» GEN. 35. | kP. *jörəkten kudaltat sükəm* «bedobják a szemetet» GEN. 44.

173. Szintén ily igenévvel állnak a tudást, bírást jelentő igék: kP. *orkamak šoγen o tüşö* «a ló nem bír állni» GEN. 72. || kP. *küžen moštenat-kəŋ, počən-at mostet* «ha föl tudtál mászni, ki is tudod nyitni» GEN. 12. | kP. *počən*

moštenat-kəni, *βolen-at mošet* «ha ki tudtat nyitni, le is tudsz jönni» GEN. 12. | kÜr. *ku,tšēn šəm kert* «nem foghattam meg» WICHM. 239. | kP. *salmam kùmākten om kert* «a serpenyőt nem bírom megfordítani» WICHM. 215. | kÜr. *möngēš nālān ot kert* «nem veheted vissza» WICHM. 211. | kP. *erje ajzat ulo-γəni*, *tupesəže tul šolγəməm pəšten kerte* «ha van fiad, tégy a hátára izzó parázst» GEN. 14. | nyK. *ləktən a'mⁿ-gert* «nem húzhatom ki» RAM. 189.

174. Ezek szerint az *-n*-es igenévnek mindig határozó szerepe van.*) Az *-n* suffixum tehát BUDENZ szerint nem lehet más, mint az *-n* locativus rag, a mely névszóknál ma már leginkább csak essivusi jelentésben fordul elő. WIEDEMANN nézete is ez (125.). BUDENZ véleménye szerint (CsT. IV. 70.) még a finn *-te*-nek megfelelő igenévképző rejlik benne, mint az infinitivusban. SZINNYEI ellenben valóságos képzőnek veszi, s azonosítja a mordvin *-ń* deverbális névszóképzővel (pl. *kadoms* «hagy»: *kadoń* «elhagyott» | *kandoms* «hoz»: *kandoń* «hordott, hozott» | *videms* «vet»: *vidėń* «vetett» NyH.⁴ 81. FUSpr. 95.). S ez nagyon valószínűnek is látszik, tekintve, hogy a mordvinban a *š* képzős igenév is használatos ragtalanul módhatározóként (l. PAAS. MChr. 011.). Erre vall továbbá az is, hogy a cseremiszi s általában a fgr. abessivus nem egyéb mint a tagadó képzős melléknév ragtalan alakja határozói jelentéssel (l. NyK. XXXIX. 427.). Külömben másfajta módhatározó is előfordul ragtalanul. (A vogulra nézve pl. vö. «Ragtalan határozók a vogulban» ez. dolgozatomat NyK. XXXVII. 119.)

175. Képzős igetövek legtöbbször már magukban is állnak határozói igenévül. Pl. kP. *kińeleš*, *kińel šoγales-at*, *aləm batər dene pižaš tūγales* «fölkel, föláll,

*) Csak PAASONENNél találtam ezt a példát: kUfa *jumən šočən*, *kuγo šočən* ezzel a megjegyzéssel: «das wort *š.* ist eine ableitungsforn von dem verbum *šočam* .ich werde geboren». Ezekben annyit jelenthet: «isten szülöttje», «nagy szülött» (KSz. II. 35.). — Vö. még kCar. *šo,tšēn aβan šo,tšēnžē* «hedelmällisyyden äidin hedelmällisyyss» HÄM. 9. — Továbbá: kE. *kün* «érett» (< *küam*) Bud. CsT. III. 433.

a bátor Aləmmal birkózni kezd» GEN. 22. | kP. *žβatažəm ku d a š nalət* «lehúzzák ruháját s elveszik» GEN. 6. | kP. *žβatažəm ku d a š kəška* «lehúzza ruháját» GEN. 39. | kP. *šaška γaňe pelet ilaš* «virágként viritva élni» GEN. 56. | kP. *podəl jerəm ukšəć kolta* «kiissza a tavat s újra kiköpi» GEN. 3. | nyK. *petškä-ijər üp⁹ššits-särnəs* «szimatolva megfordult a hordó körül» RAM. 187. | kCar. *mla'ndə ümba'ľne kuγə kü kuzə nele'm kia, βaslinat moγəržə tuγak nele'm ki:ž!* «a mint a földre nehezedik egy nagy kő, úgy nehezedik Wasili teste is» PORK. 30. (Vö. *nele'mən kia* id. PORK. 30.)

kUr. *tšumal γoltššəm* «megrúgtam» WICHM. 233. | kP. *čüγgal luktam* «kiszúrom [a szemedet]» GEN. 1. | kP. *erγal kolta* «döf» GEN. 27. | kUr. *indəs iqš alašəžəm indəral tolden ulnə* «kilencz éves lovat gyötörve ideérkeztünk» WICHM. 234. | kP. *jülaal kolta* «égni kezd» GEN. 32. | kP. *kollaže kajal kolta* «az egér megy» GEN. 36. | kP. *kalašal kolto* «mond!» GEN. 63. | kUr. *alašəžəm kandaral tolden ulnə* «a lovat pihentetve ideérkeztünk» WICHM. 234. | kP. *üdəržö mari kəčal kaja* «a leány férjet keresni megy» GEN. 35. | kP. *kəškal kolta* «dob» GEN. 30. | kP. *kičkal tolmo tor alašam* «barna herélt lovam, a kivel megérkeztem (tkp. befogva jött...)» GEN. 70. | kP. *βüdəm koštal kaja* «vizet merni megy» GEN. 14. | kP. *šümžəm kučal šorəktes* «szívét megfogva sír» GEN. 71. | kP. *ku d a l kolta* «fut» GEN. 7. | kUr. *küldal šude poγal nälən ulət* «nem érvén rá, hogy megérjenek, [már] leszedték» WICHM. 227. | kP. *iam löltal, lektan βojžəs* «fölemeli a jeget, s kijön» GEN. 43. | kP. *lupšal kolta* «megüti» GEN. 35. | kCar. *numa'ľ kaja* «viszi» PORK. 29. | kP. *üžö pətal kaja* «vaja elfogy» GEN. 36. | kP. *pual šoγəšəžlan adak tan təde* «annak is tisztelet, a ki itt áll adakozva» GEN. 63. | kP. *kü kuruk βošt pual lektan ot kert* «nem tudsz a sziklafalon keresztül fújni» GEN. 2. | kP. *üp ja-rəmžəm pünžö βujəš püt⁹ral koda* «egy hajfürtöt a tölgy tetejére teker» GEN. 3. | kP. *pariažəm ru al kolta* «levágja az ujját» GEN. 35. | kP. *oš alaša šonžal toleš* «egy fehér ló jön nyerítve» GEN. 47. | kP. *βüdəškö šükal koltat* «a vízbe taszítják» GEN. 27. | kUr. *toškal γoltššəm* «tapostam» WICHM. 233. | kUr. *šülə-pe,tšət jonygəđət türe d a l nalde ok jonygeštalt* «a bekerített zabfölded területe, a nélkül, hogy [a zabot] arassák, nem lesz

tágabb» WICHM. 243. || kP. *iγəštəlak βəštəl koltat* «a kölykek nevetnek» GEN. 22. | kP. *poδəl jərəm ukšəc kolta* «kiissza a tavat s ismét kiköpi» GEN. 3. | kUr. *tšəŋəštəl modasə folat* «leszállnak s játszva repülgetnek» WICHM. 207. | kP. *purša ɣəne jərədəl iləs* «élni leesve, mint a borsó szára» GEN. 56. | kP. *uməla ɣəne talɣəštəl iləs* «ide-oda lebegve élni, mint a komló» GEN. 56. | kP. *piže təške tuške tōštəl koštət* «a kutyák ide-oda futkároznak (tkp. ugrálva járnak)» GEN. 20. | kP. *šuršo ɣəne törštəl iləs* «mint a balha, ugrálva élni» GEN. 56.

kP. *βolɣədo βolɣalt toles* «a világoosság világitva jön» GEN. 50. | nyK. *βəδəlälət ši:nəzš* «beburkolódzva ülni» RAM. 7. | kP. *pünžö jörəlt kaja* «a fenyő ledül» GEN. 8. | kP. *šim tünžəske lupšalt kolta* «a fekete világba belelódítja» GEN. 15. | kP. *tumo jolt petrəlt kaja* «a tölgy gyorsan becsukódik» GEN. 29. | kP. *tumo jolt počəlt kaja* «a tölgy hirtelen kinyílik» GEN. 29. | kP. *ala jolžo jəmalan təškəlt kodən aɣambalan* «talán a lába alá lépett s a szántóföldön maradt» GEN. 58. || kP. *šiste ɣəne kuməlt iləs* «wie das wachs weich (? sic) zu leben» GEN. 56. || kP. *koma ɣəne nuškəšt iləs* «csúszva élni, mint a vidra» GEN. 56. | kP. *uməla ɣəne talɣəšt iləs* «ide-oda lebegve élni mint a komló» GEN. 61. || kP. *βate melna küəšt šoɣales* «az asszony odaáll fánkot sütni» GEN. 78.

176. *-te, -de*. Fosztó képző, de legtöbbször tagadó határozó igenevet alkot.*) Azonos a denominalis *-te, -de*-vel, mely hasonló szerepű. Pl. a) nyK. *ni marəž uke, ni šəšeržə kote* «ura sincs ott, tej sem maradt» (*kodam*) RAM. 185. | nyK. *škežə tšutšə šülälten^g goltəde-räk* «már kis híja, hogy el nem állt a lélegzete» RAM. 185. | nyK. *ni^mat kətšəde i jaŋgəlen šin^dzen* «semmit sem tudott fogni és fáradt volt» (*kəšəm*) RAM. 194. | nyK. *küte* «még fővetlen» (*küäm* «fő») RAM. 60. | nyK. *ke^{tš}ə ku^zəde* «a nap nem kel föl» (*kuzem* «fölmászik») RAM. 59. | nyK. *təδəβə mən^dzəde* «a tyúk nem tojott» (*mən^dzəs*) RAM. 82. | nyK. *pokten, pokten-šote* «üzte, üzte és nem tudta elérni» RAM. 175. | nyK. *omžə po:ŋgəžəlt-šote* «er hat nicht genug geschlafen und ist noch schlaftrunken» (*šoam*) RAM. 103. | nyK.

*) Vö. NyK. XXXIX. 422. 427. 429—431.

βara m^olojets²zə kolten, i βes kənək ni-γ^onam-a-t tolte «aztán az ifjú eleresztette és többször nem jön vissza» (*tolam*) RAM. 201.

b) kCar. *kumlu kum i βoštəldə ilən* «33 évig élt nevetés nélkül» (*βoštəlam*) PORK. 3. | kCar. *βozen koγarγen-γən, βozəde koγarγen γən?* «megharagszik-e, ha ír, vagy akkor is haragszik, ha nem ír?» (*βozem*) PORK. 57. | nyK. *tīdə əštəde ak šin^dzūt* «ő nem teszi, mert nem tudja» (*əštem*) RAM. 5. | kE. *meñ-lečem jotte* (v. *jottok*) *nalen* «tőlem nem kérdezve, elvette» REG. CsM. 124. nyK. *iate, iate-ok (ia^odam)* RAM. 26. | nyK. *iüte-γolaš* «szomjan halni» (*iüäm* «iszik») RAM. 53. | kCar. *me d'üde kodəna* «ital nélkül maradunk» PORK. 38. | kCar. *kaiđeat ilaş oγəš li* «távozás nélkül nem lehet élni» (*kajam* «megy») PORK. 55. | kUr. *pört körγət jonğədet nömnan kaiđalde-at ok jonğəstalt* «a házbeli terület, a nélkül, hogy mi elmenjünk, nem lesz tágabb» WICHM. 243. | kP. *kalasəte-mo liən* «hogy ne mondanám meg» (*kalasəm*) GEN. 35. | kCar. *d'üde kotte ona rušt* «evés-ivás nélkül nem csípünk be» (*kočkam*) PORK. 45. | nyK. *ti βades karte o-k-əlenä* «ma este evés nélkül élhetünk» (*katskam*) RAM. 175. | nyK. *edem karte salnen-gen* «az ember elgyöngült, mivel nem evett» RAM. 126. | kE. *kotte* (v. *kottegeče*) *tužak kok kečleč utlarak* «nem maradván ott két napnál tovább» REG. CsM. 554. | kP. *nall ik pu-šengəm, ik pərče laštaš kodəte* (v. *kodəteγeče*), *ludən šukten kunam kerteš-kəñ ik šatašte* «ha lehetséges egy óra alatt 41 fát megszámlálni, egyetlen egy levelet sem hagyván ki...» GEN. 52. | nyK. *təšets βara βütəzə ni-γ^onam-a-t ni-γ^ošk-art kol-təde, so ške-ok kaštən* «ezután felesége sohasem küldte sehová sem, hanem maga ment» (*koltem*) RAM. 186. | nyK. *krestəde-ok koləšə äzən iäñzə* «egy keresztleletlen meghalt gyermek lelke» (*krestəs*) RAM. 200. | kUr. *nalaš lekte dγənə pürə* «ha nem jöttök fogadni [minket], nem megyünk be» WICHM. 232. | kP. *kötər laštəte, aβəze poməško poγen, purtəγečet kaβanəške!* «a nélkül, hogy kárt okoznál, gyűjtsd [a magot] anyja ölébe, s hadd jusson be a magtárba» (*laštem* «csinál») GEN. 58. | kE. *lide, li-dok* «nem lévén» (*liam*) Bud. CsT. IV. 101. | kP. *aj aβap! mante, neř βüremte ilaş-kasaš kuž ümərəm puřetta* «adhatok hosszú életet, hogy panasz és orrvérzés nélkül éldegélhessünk» (*manam* «mond») GEN. 60. | kE. *korno mu-de mönge toleve*

«nem találván az utat, visszajöttek» (*muam*) REG. CsM. 553. | kCar. *me murəde kodəna* «éneklés nélkül maradunk» (*murem*) PORK. 38. | kUr. *urza-pe.tšət jəngədet türedal nalde ok jəngəstalt* «bekerített rozsfölded területe, a nélkül hogy [a rozstot] arassák, nem lesz drágább» WICHM. 243. | kP. *ačam aβam pajəl nalte om kaje* «nem megyek el atyám, anyám áldása nélkül» (*nalam* «vesz») GEN. 65. | kP. *jüštəlan šəksəlan naləktəte* «a nélkül hogy a hidegtől vagy melegtől engednétek neki ártani» GEN. 58. | kCar. *onžəde koγarən-γən* «ha megharagudott-e, a nélkül hogy nevelt volna?» (*onžem* «néz, tekint») PORK. 57. kE. **jurom onžodok** *kaeš* «nem tekintvén az esőt elutazott» REG. CsM. 308. | kCar. *βasli orləde koštə ana počəš* «Wassilij elvállhatatlanul járjon Anna után» (*orlem*) PORK. 32. | nyK. *pələdeət* «mivel nem tudja» (*pəlem*) RAM. 5. | kUr. *kapkat toj tūmbər perde ok po.tšəltalt* «kapud sárgarézdob verése nélkül nem nyílik meg» (*perem*) WICHM. 222. | kCar. *toj pəštədeət ok kajə* «nem megy, ha rá nem teszik a sárgarézedényt» (*pəštem*) PORK. 55. | kUr. *kapkadam poštəte-at oγənə pürə* «ha nem nyitjátok ki kaputokat, nem megyünk be» WICHM. 232. | kP. *tušmanlan pute, tušmanem tupən pastərza* «ne adjátok a gonosz hatalmába, s üzzétek vissza a gonoszt» (*puem* «ad») GEN. 56. | kP. *kum izat teke kajət-at βüdeš purte kajət-mo?* «három testvéredhez még, fürdés nélkül [tkp. a nélkül, hogy a vízbe mennél]?» (*purem*) GEN. 32. | kCar. *purde neləš ok li* «harapás nélkül nem lehet nyelni» (*puram*) PORK. 45. | kCar. *purldeət neləš oγəš li id.* (*purlem*) PORK. 55. | kCar. *sap rüzaldeət ok kaje* «ha a gyepőt meg nem rázzák, nem megy» (*rüzaldem*) PORK. 55. | kE. **šit'te vozen om ket** «a nélkül hogy ülnék, nem írhatok» (*šindžam* «ül») REG. CsM. 556. | nyK. *tidə štəmə, münən šindžəde ok* «az én tudtomon kívül tették ezt» (*šindžem*) RAM. 133. | kE. **üzömostöm šinžede ežem mi** «nem tudván, hogy engem híttak, nem [is] mentem el» REG. CsM. 559. | kCar. *dəγ šiždeak munə küeš* «az ember tudta nélkül megfő egy tojás is» (*šižam* «érez, tapasztal») PORK. 47. | kCar. *šəlon šoldə kečələ* «főve, nem főve lógott [a tűzön]» (*šolam*) PORK. 51. | kUr. *peledal šude tšüməγəllə* «nem érvén rá, hogy virágozzanak, [a virágok már] elkezdtek gyümölcsescsé válni» WICHM. 227. | nyK. *žep šotə kolən* «idő (megérkezte)

előtt meghalt» RAM. 163. | kCar. *šun šuðə šinžalə* «erjedve, nem erjedve állt» PORK. 51. | kCar. *alašam šüškalðəðeat ok d'ü* «herélt lovam nem iszik fütyülés nélkül» (*šüškalðas*) PORK. 54.* | kP. *tollden tolte ilšəć* «majd jössz, majd nem jössz, úgy éltél» GEN. 69. | kP. *šocem(-γəna) tolte om pošlo* «nem kezdem el kedvesem jövetele előtt» GEN. 63. | K. *čerom užte* «betegség nélkül» (*užam* «lát») (OCS. 10.) SZIL. 275.

A nyK.-ban *əlam* «vagyok» igével kapcsolatban tagadó multat fejez ki; annyira összeolvadt vele a segédige, hogy illeszkedik is hozzá, pl. *mä an^džolte-lna* «nem vettük észre» RAM. 189. | *tiñəm äšyndärð e'läm* «nem emlékeztem rád» (*äšyndärš* «emlékszik») RAM. 8. | *ik-känäk-ät kašte-lat* «egyszer sem jártál» (*kaštem*) RAM. 184. | *puštän kerte-lam* «nem tudtam megölni» (*kerðäm*) RAM. 196. | *koγo-γupetsβəlä nälənⁿ-gerte-lšt* «nagy kereskedők nem vehették meg» RAM. 176. | *perβi sör^oðe lam* (*sör^oðe-əlam*) *ələn* «először nem akartam» (*sörem*) RAM. 172. | *tolas sör^oðe-əl^o* «nem akart jönni» RAM. 172. | *kušten šalγa, marəm ušte-ələn* «tánczol, a nélkül hogy urát látná» (*užam*) RAM. 196.

177. *-təmə, -təmə, kP. -təmo* (kUfa *-təmp*), *-təmə, -təme*. Fosztóképző (eredetét l. 129.). Pl. kCar. *βəštəldəmə kuγəžan üðər* «a királyleány, a ki sohasem nevetett» (*βəštəlam*) PORK. 3. | nyK. *βəts^oðəmə* «váratlan, nem remélt» (*βətsəs*) RAM. 17. | nyK. *taum əštəðəmə* «hálátlan» (*əštem* «tesz») RAM. 143. | nyK. *iaγnəðəmə* «tisztá, ártatlan» (*iaγnaš* «piszkos, tisztátalan, aljas lenni») RAM. 26. | nyK. *iləltəmə* «nem égett» RAM. 26. *iləlt^oðəmə* «oltatlan» (*iləlataš* «éget») RAM. 26. | kP. *joγələtəmo* «nem tévedő» (*joγəlem* «téved, hibáz») GEN. 57. | kCar. *d'uməlan puiršəlan d'örəðəmə* «nem kedves a teremtő isten előtt» (kP.

*) kCar. *alasa šüškalteðećat oγəš d'ü* «a herélt ló nem iszik fütyülés nélkül» PORK. 36. Ez valószínűleg összevont alak e helyett: **šüškalteðeðećat*, a mi pleonasztikus alak. Ilyen lesz ez is: kCar. *iza-šaməć ik mutəštəðećat oγət d'ü* «a bácsik nem isznak a nélkül, hogy egy szót ne szólnának» (vö. kE. *meñ šüdögeće it este* «meghagyásom nélkül ne csináld meg» [*šüdem*] REG. CSM. 558.).

jörem «vmire való») PORK. 40. | nyK. *ia'rdəm̄* «alkalmatlan, mihaszna» (*ia'rem*) RAM. 28. | nyK. *kaša'rt̄ōd̄əm̄* «életlen, tompa» (*kašartaš* «élesít, fen») RAM. 40. | nyK. *užənⁿ ge'rtəm̄* «a ki nem nézheti, irigy, rosszakaratú» (*kerdäm*) RAM. 161. | kCar. *kočke'n kettəm̄ alaša, rua'l kettəm̄ pü'γə, lupša'l kettəm̄ lu'βəš* «egy herélt ló, melyet nem lehet befogni; járom, a mit nem lehet összehúzni; ostor, a melylyel nem lehet ütni» (*ketam*) PORK. 27. | nyK. *kol̄ōd̄əm̄* «halhatatlan» (*kolem*) RAM. 53. | nyK. *kütəm̄* «éretlen» (*küäm*) RAM. 60. kE. *küdömö* BUD. CsT. III. 426. | kP. *kučətəm̄* «tarthatatlan» (*kučem* «fog, tart») GEN. 46. | kE. *küldömö* «kelletlen» (*küleş*) BUD. CsT. III. 426. | kP. *kürəltəm̄* GEN. 61. kCar. *kürəldəm̄* PORK. 20. *kürldəm̄* PORK. 19. *kürdəm̄* PORK. 20. «a mi kifogyhatatlan» (*kürəm* «birkózik, tép», *kürlam* frequ. «kettétör, elszakít») | nyK. *litəm̄* «lehetetlen» (*liäm*) RAM. 68. | nyK. *lütəm̄* «nem félénk, bátor» (*lüdäm* «fél») RAM. 72. | kCar. *šočan moštədəm̄ kuezə* «egy nyírfa, mely nem tudott megnőni» (*moštam*) PORK. 45. | nyK. *ədər-n əltəm̄* «nőtlen» (*näläm* «vesz») RAM. 20. | kP. *jəjen pətətəme jəjen βüt* «folyó víz, mely a folyásban nem fogy ki» (*pətem*) GEN. 64. | kP. *kajen pətətəme korno* «olyan út, melynek nem lehet a végére jutni» GEN. 64. | *pətartəme* «végtelen» (*pətarem* «bevégez») GEN. 60. | nyK. *sitədəm̄* «hiányos, elégtelen» (*sitəš* «elég») RAM. 121. | nyK. *šindzədəm̄* «ismeretlen» (*šindzəš* «tud») RAM. 133. | kCar. *šočdəm̄* «a ki nem született» (*šočəm*) PORK. 41. | kP. *šürtnətəm̄* «meg nem botló» (*šürtnem*) GEN. 57. | kE. *temdeme* «telhetetlen» (*temam*) BUD. CsT. III. 426. | kP. *βek toltəm̄ o šočšem purtašəm* «a rég nem látott (tkp. nem jött) kedvesem beeresztettem» (*tolam* «jön») GEN. 65.

Ragozva: kP. *konden kerttəm̄žəm korem mučan ker-kelen kodən* «a mit nem lehet elvinni, a völgy nyílásában föl-kötve hagyta» GEN. 59. | kP. *əške užitəm̄žəm jey užən kala-šen* «egy ember észrevette és elmondta, a mit maga nem látott» GEN. 59. || kCar. *užarγəm čidemasə (!) kandəm čiza* «ha nem akartok zöldet fölvenni, vegyetek föl kéket» PORK. 38.

Névutóval: kE. *meñ lidemem kodom tuško mia* «mikor én nem vagyok ott, oda megy» REG. CsM. 601.

A többes szám jelei.

178. A cseremiszből háromféle képző is használatos a többes szám kifejezésére, de egyik sem azonosítható más finn-ugor nyelvben levő többesi jellel. Mindössze a (birtokos és igei) személyragok pluralis harmadik személyében van meg a finn-ugor *t* ($\sim \delta$).*)

*) Egyes szám van többes helyett (nincs is számbeli egyeztetés) a köv. példákban: nyK. *ti βārre'm böraoktamba'lä* «ezek a ruhák ki vannak fordítva» RAM. 104. || kUr. *mäländä balnā βarseŋgē kašākän tšoyeštöl modas βolat* «a fecskék falkánként leereszkednek és játszva repülgetnek a szántóföld fölött» WICHM. 207. | kE. **kombo** (de: *kombošamoč* is) **počela čongeštat** «a ludak egymás után repülnek» REG. CsM. 154. | kE. **škal pukšumošamoč**, v. **škal pukšumo**, v. **škalšamoč pukšumo** «a tehének kaptak enni (meg vannak etetve)» REG. CsM. 14. | **meñ tuge poktošom, ömnie čelak šong lieve** «úgy hajtottam, hogy a lovak egészen habzottak (tkp. hab lettek)» REG. CsM. 760. | kP. *keše nälätän pünžäm udraš ünjalät* «mind a négy kecske elkezdi a fenyőt vakarni» GEN. 8. | kP. *piže tška tuške töštäl koštät* «a kutyák ide-oda futkároznak (tkp. ugrálva járnak)» GEN. 20. | kE. **šolo**, **kizet olaške koldomo**, **šalanen ulod** (v. **nine kizet [olaške] koldomo šološamoč šalanen ulod**, v. **nine šološamoč**, **kudom kizet olaške koldoš**, **šalanen ulod** «azon tuta-jok, melyeket a városba küldött, szétverődtek» REG. CsM. 703. | kE. **tutlan kolaš küleš el'e, kö nuno** «neki meg kellett hallania, kik ök» REG. CsM. 693. (vö. kE. **ol'a jer saldakom šogaldeve** «a város körül katonákat állítottak» REG. CsM. 185.) — Az állítmány többes számban áll továbbá, ha «nép» az alany (értelmi egyezés); pl. kE. **kalak kumde šalaneve** «a nép háromra (h. részre) oszlott» REG. CsM. 15. | kE. **čela jing** v. **čela kalek ka eve** «az emberek v. a nép mind kimentek» REG. CsM. 773. | kE. **kalak čelak tuško šūkalaldeve** «a nép mind oda tolódot (tódult)» REG. CsM. 782. | nyK. *isra'īlski narot öpkä'länet jēmälän* «az izráelita nép zúgolódot isten ellen (tkp. morogtak istenre)» RAM. 93. (A köv. mondatban ellenben az alany áll többszámában, az állítmány pedig egyesben: kP. *süan mariβlak kosojleč kosoj līmašet* [2. sz. ragjával] «a lakodalmas nép [tkp. emberek] sandánál is sandább lett» GEN. 76.) Ha számnév fejezi ki az alany többségét, akkor is többesben van sokszor az állítmány; pl. nyK. *šukā nälāš tsatsenät* «sokan meg akarták venni» RAM. 176. | kP. *šäm erpe ik artanalen ruenät šäm artanam* «a hét fiú, mindegyik egy-egy ölet, hét ölet fölvágott» GEN. 27. | kE.

179. A kP. és kUfában levő *-βlak* még azonos lehet a nyK. *-β^olä* (mélyhangú szókban is) jellel, még pedig úgy, hogy valószínűleg a *-βlak* alak az eredetibb s a nyK. *β^olä* képzőn lekopott a végső *-k*. (Vö. nyK. *teβek* és *teβe* «sieh hier! siehst du, so!») RAM. 144. | *tiskeβek* RAM. 146. és *tiskeβe* RAM. 118. «*eddig*» | nyK. *təβek* és *təβe* «*oda, ott*» RAM. 144. | *təškəβek* és *təškeβe* «*addig*» RAM. 146. | nyK. *kāškeβek* és *kāškeβe* «*meddig*» RAM. 64. — Mássalhangzók előtt még gyakrabban kiesik a *k* [l. 115. 1. 2.]. A fejlődés itt is történhetett úgy, hogy bizonyos mondatfonétikai helyzetben tűnt el csak eleinte a többes jel végső mássalhangzója.)

Példák: nyK. *anga* «*deszka*»: *angaβ^olä* RAM. 60. | nyK. *ätä* «*atya*»: *ätäβ^olä* RAM. XII. | kP. *βate*, nyK. *βätö* «*asszony*»: *βateβlak* GEN. 12. *βätö^oβ^olä* RAM. 108. | nyK. *edem* «*ember*»: *ede^omb^olä* RAM. 42. *ede^omb^olä* RAM. 100. | kP. *erγe* «*fiú*»: *erγeβlak* GEN. 27. *erγöβlak* (!) GEN. 72. | nyK. *ərβeə* «*fiatal*»: *ərβe^ozβ^olä* RAM. 36. *ərβe^ozβ^olä* RAM. 21. kP. *rβeəzβlak* GEN. 43. *urβeəzβlak* GEN. 59. kUfa *ərβeəzβlak* PAAS. KSZ. II. 131. | kP. *imüe*, nyK. *imüi* «*ló*»: *imüeβlak* GEN. 6. és *imüeβlakəm* (acc.) GEN. 33. nyK. *imüiβ^olä* RAM. 29. | nyK. *jo*, kP. *ju* «*varázsige*»: *joβ^olä* RAM. 208. *juβlak* GEN. 50. | kP. *jüksö* «*hattyú*»: *jüksöβlak* GEN. 38. | kP. *jumo* «*isten*»: *jumoβlak* GEN. 55. | nyK. *kek* «*madár*»: *keβ^olä* RAM. 84. | kP. *kese* «*vadkecske*»: *keseβlak* GEN. 8. *kösöβlak* GEN. 40. | nyK. *kol* «*hal*»: *kolβ^olä* RAM. 53. | kP. *kombo* «*lúd*»: *komboβlak* GEN. 15. | nyK. *komi* *ləməⁿ* «*Komi nevü*»: *k. ləməⁿm^o-b^olä* RAM. 170. | kP. *mari* «*férj*»: *mariβlak* GEN. 76. nyK. *mar^oβ^olä* RAM. 63. | kP. *muro* «*ének*»: *muroβlak* GEN. 62. | nyK. *nar* «*óriás*»: *narβ^olä* RAM. 203. | nyK. *olma* «*alma*»: *olmaβ^olä* RAM. 14. | *pi* «*kutya*»: kP. *piβlak* GEN. 22. nyK. *piβ^olä* RAM. 47. | nyK. *pörəktəmə* «*megfordított*»: *ti βərγe^m börəktəmbə^olä* «*ezek a ruhák ki vannak fordítva*» RAM. 104. | nyK. *purə* «*jó*»: *purəβ^olä* RAM. 106. | nyK. *šəder* «*csillag*»: *šəderβ^olä* RAM. 33. | nyK. *šu^odə* «*fü*»: *šu^odəβ^olä* RAM.

kōšamoč lit nuno kut jing (v. *kō lieš tudo k. j.*) «*ki lesz az a hat ember*» REG. CsM. 455. || nyK. *kuγižänⁿ gəm əder-γe kəm šim ožə lit* «*a királynak mind a három leánya három fekete mén lett*» RAM. 179.

136. | kP. *takmak* «tánczdal»: *takmakplak* GEN. 78. | nyK. *ti* «tetű»: *ti·β^o·lä* RAM. 68. | nyK. *tərləmə* «hímzett»: *tərləmb^o·lä* «ornamente, stickarbeiten» RAM. 146. | kP. *tušto* «rejtvény»: *tuštoβlak* GEN. 45. | kP. *üðar* «leány»: *üðarβlak* GEN. 67. nyK. *əðarβ^o·lä* RAM. 177. | nyK. *üp* «haj»: *üpβ^o·lä* RAM. 35.

Hogy ez csak újabb eredetű képző, a dolog természetén kívül az is bizonyítja, hogy a kP. *a* > *e*, *o*, *ö*-végű szók legtöbbször újabb alakjukban veszik föl a többesi jelet. A nyK.-beli *-β^o·lä* nem illeszkedése pedig azt mutatja, hogy önálló szóból származott.

180. A kUr. és kCar.-ban a többes szám jele: *šamätš* (PORKÁNÁL *šaməč*), mely félig-meddig külön szó; a szövegek kötőjellel írják az alapszóval egybe. Első részét már BUDENZ azonosította a csuvas *sam*, *sem* többesi jellel (CsT. III. 434.), a *tš* elem pedig nézetem szerint nem más, mint az eredeti *t* pluralis-képző, mely az egyik praeteritumban is átváltozott *tš*-vé (≈ kP. *tš*, nyK. *ts*).*) — Ez a pleonasztikus alak pedig arra vall, hogy a kUr. és kCar. nyelvjárás örizte meg legtovább a fgr. *-t* többesképzőt.

Peldák: kCar. *βatə* «asszony»: *βatə-šaməčlan* (dat.) PORK. 42. | kCar. *βož* «gyökér»: *βož-ša'məčəm* (acc.) PORK. 8. | kUr. *ərβèzə* «gyermek»: *ərβè-šamätš* WICHM. 208. kCar. *ərβe'(zə)-ša'məč* PORK. 8. | kCar. *ia* «ördög»: *ia-šaməč* PORK. 2. | kCar. *imúə* «ló»: *imúə-ša'məčəm* (acc.) PORK. 11. | kCar. *iza* «testvérbátya, nagybátya»: *iza-šaməč* PORK. 35. | kCar. *kajək* «madár»: *ka'jək-ša'məč* PORK. 7. | kCar. *kü* «kő»: *kü-ša'məčəm* (acc.) PORK. 7. | kUr. *mürə* «dal»: *mürə-šamätš* WICHM. 218. | kCar. *pi* «kutya»: *pi-ša'məč* PORK. 10. | kCar. *pirə* «farkas»: *pirə-ša'məč* PORK. 11. | kUr. *šörək* «juh»: *šörək-šamätš* WICHM. 206. | kCar. *sösna* «disznó»: *sösna-ša'məč* PORK. 28. | kUr. *üðər* «leány»: *üðər-šamätš* WICHM. 208. kCar. *ü'ðər-ša'məč* PORK. 2.**)

*) L. ezt a hangváltozást (83.).

***) REGULY egy jegyzetében megemlíti, hogy a kE.-ben is van egy *-la* többes képző, mely a *šamoč*-csal együtt is előfordul pleonasztikusan, pl. *aul* «falu»: *aulla*, de használatosabb *aullašamoč*. Ezt a jelet BUDENZ a nyK.-beli *β^o·lä*-vel azonosítja (CsT. III. 434.). — L. 138.

181. A névragok rendszeren a többes jel után következnek, néha azonban megelőzik; pl. a) nyK. *əðərβ^oläm* «leányokat» RAM. 194. | kP. *imíəβlakəm* «lovakat» GEN. 33. | nyK. *puβ^oläm* «fákat» RAM. 33. | nyK. *pə^orkä^ošəβ^oläm* «bolti szolgákat» RAM. 177. | nyK. *təŋ^mβ^oläm* «barátokat» RAM. 2. || kCar. *βož^oša^oməčəm* «gyökereket» PORK. 8. | kCar. *kü^oša^oməčəm* «köveket» PORK. 7. | kCar. *pi^oša^oməčəm* «kutyákat» PORK. 10. — Ellenben: kP. *šoləm^oblak* «öcseseit» GEN. 27.

b) nyK. *ätü^oβ^olä^oläm* «atyáknak» RAM. XII. | nyK. *muš^o-šə^orəšš^oβ^olä^oläm* «kócztöröknek» RAM. 180. || kCar. *βata^o-šaməčlan* «asszonyoknak» PORK. 42. | kCar. *imíə^o-šaməčlan* «lovaknak» PORK. 17. | *üðər^o-šaməčlan* «leányoknak» PORK. 42.

c) kP. *ərβežəβlakləć* «gyermekektől» GEN. 43. | kP. *jumo^oβlakləć* «istenektől» GEN. 61.

d) kE. *ajdemšamičgic* (!) «emberektől» Préd. NyK. III. 142. | *tušmansamičgic* (!) «ellenségektől» Préd. NyK. III. 141. || nyK. *βätaβ^olä^o-γitsən* «asszonyoktól» RAM. 181.

e) kE. *ajdemšamičeš* «emberekbe» Préd. NyK. III. 142.

f) kE. *kudošamičiške* «házakba» Préd. NyK. III. 146. | kE. *mučaššamičiške* «végekbe» Préd. NyK. III. 141. | kE. *šumšamičiške* «szivekbe» Préd. NyK. III. 146. || nyK. *traktir^oβ^oläškə* «vendéglőkbe» RAM. 176. — Ellenben: nyK. *pareškä^oβ^olä* «párokba» RAM. 96.

g) kE. *bazaršamičište* «vásárokon» Préd. NyK. III. 145. | kE. *kudošamičište* «házakban» Préd. NyK. III. 140. | kE. *ulicašamičište* «utczákban» Préd. NyK. III. 140. | kE. *vurgemšamičište* «ruhákban» Préd. NyK. III. 139.

A birtokos személyragozás.

182. Az 1. személy ragja *-m*, *zəm* (kUr. *zəm*). Pl. kP. kCar. *βuj* «fej»: *βujem* GEN. 6. PORK. 58. | kP. *βurzem* «ruha»: *βurzemem* GEN. 63. nyK. *βərzemem* RAM. 67. | kCar. *βüt* «víz»: *βüdem* «vizem» PORK. 25. | kUr. *tšon* «lélek»: *tšonəm* WICHM. 223. | kUr. *kap* «test»: *kapəm* WICHM. 240. | nyK. *ləm* «név»: *lə^omem* RAM. 169. | kP. *pələš* «fül»: *pələšem* GEN. 6. | kUr. *taŋ* «barát; kedves»: *taŋəm* WICHM. 224. és *taŋəđiəm**) WICHM. 219. |

*) L. 113. jegyz.

kUr. *upʳš* «sapka»: *upʳšem* WICHM. 231. kCar. *upše'm* PORK. 27. || kP. *aβa* és *aβaj* «anya»: *aβam* GEN. 4. kCar. PORK. 46. kE. **avajem***) BUD. CsT. III. 435. nyK. *äβäm* RAM. 52. | kP. *ačá*, *ačaj* «atya»: *ačam* GEN. 46. kCar. *ačam* PORK. 46. kE. **ačiem***) BUD. CsT. III. 434. nyK. *ätäm* RAM. 194. | kP. *ajža* «gyermek»: *ajžam* GEN. 14. | kP. *aka*, *akaj* «néni»: *akam* GEN. 41. kUr. *akäiem**) WICHM. 226. kE. **akajem***) BUD. CsT. III. 434. nyK. *äkäiem**) RAM. 6. | kP. *íza*, *ízaj* «bátya»: *ízam* GEN. 5. kCar. *izaem* PORK. 36. kE. **izäjem***) BUD. CsT. III. 435. nyK. *əzäm* RAM. 172. *əzäm*, *əzüiem**) RAM. 22. | kCar. *d'əngga* «ángy»: *d'ənggaem* PORK. 39. *d'ənggajem**) PORK. 51. kUr. *ǰənggam* WICHM. 224. | kP. *šínža* «szem»: *šínžam* GEN. 6. *šínžajem***) GEN. 63. | kUr. *upʳša* «száj»: *upʳšam* WICHM. 224. || kP. *šokte* «szita»: *šoktem* GEN. 23. || kUr. *i* «év»: *iem* WICHM. 57. | kCar. *marí* «férj»: *marie'm* PORK. 2. (nyK. *marš*: *marem* RAM. 181.) | *pi* «kutya»: *piem* GEN. 5. RAM. 213. || kP. *ü* «vaj»: *üem*, *üjem* GEN. 36. || kP. *iře* «gyermek»: *iřem* GEN. 35. | kP. *jumə* «isten»: *jumem* GEN. 65. | nyK. *kəzə* «kés»: *kəzem* RAM. 159. | kUr. *kombə* «lúd»: *kombəm* WICHM. 213. kCar. *kombe'm* PORK. 4. | kCar. *körγə* «belső»: *körγe'm* PORK. 25. | kP. *luðo*, kCar. *luðə* «réce»: *luðem* GEN. 9. *luðe'm* PORK. 4. | kUr. *šüðə* «fű»: *šüðem* WICHM. 226. | kUr. *üstə* «öv»: *üstəm* WICHM. 229.

183. Redukált hangzó van a személyrag előtt (nyilván a hangsúly eltolódása miatt): nyK. *ayga* «deszka»: *aygaiəm* RAM. 39. | kP. *erγə* «fiú»: *erγəm* GEN. 13. (de vö. kCar. *erγe'm* PORK. 12.) | kCar. *šoləm* PORK. 49. kE. *šo'l'om* CserGr. NyK. VI. 206. (kP. *šola*) «öcsém».

184. A 2. személy ragja: *-t* (≈ *-ð-*), *-et* (kUr. *zət*). Pl. kP. *βer* «hely»: *βeret* GEN. 76. | kP. kCar. *βuj* «fej»: *βujet* GEN. 73. PORK. 52. | kCar. *βüt* «víz»: *βüde't* PORK. 28. kUr. *βüðgt* WICHM. 227. | kP. *čon* «lélek»: *čonet* GEN. 72. *čonedəm* (acc.) GEN. 14. | kUfa *jüt* «éj»: *jüdeðəm* (acc.) PAAS. KSz. II. 201. | nyK. *kalpak* «sapka»: *kalpake'ðəəm* (acc.) RAM. 51. | nyK. *kem* «csizma»: *kemet* RAM. 75. | kCar. *kol* «hal»: *kolet* PORK. 17. | kP. *luj*

*) L. 123. γ) jegyzetét.

***) L. 113. jegyz. — De lehetséges az is, hogy a rokon-ságot jelentő *-a*-végű szók is hatással voltak erre az alakra.

«nyest»: *lujet* GEN. 60. PORK. 17. | nyK. *l_om* «név»: *l_omet* RAM. 74. | kP. *müks* «méh»: *müks_et* GEN. 59. *mürš_et* PORK. 21. | kUr. *nur* «mező»: *nur_et* WICHM. 234. | kUfa *puš* «füst»: *puš_et* PAAS. KSz. II. 127. | kCar. *rəβəž* «róka»: *rəβəž_et* PORK. 17. | kUfa *šiks* «füst»: *šiks_et* PAAS. KSz. II. 127. | kP. *šur* «szarv»: *šur_et* GEN. 40. | kUr. *tay* «barát»: *tay_et* WICHM. 212. | kP. *üp* «haj»: *üpet* és *üp_ejet*¹⁾ GEN. 66. kCar. *üpet* PORK. 40. || kP. *aβa*, *aβaj* «anya»: *aβat* GEN. 4. | kP. *aća* «atya»: *aćat* GEN. 24. kE. *aćied*,²⁾ *aćad* BUD. CsT. III. 434. nyK. *ätät* RAM. 174. *ätäjet*²⁾ RAM. 8. *ätä_et*²⁾ RAM. 116. | kP. *ajža* «gyermek»: *ajžat* GEN. 14. *ajžadən* (gen.) GEN. 14. | kP. *aka* «néni»: *akat* GEN. 26. | kP. *iža* «bátya»: *ižat* GEN. 32. | kCar. *šinža* «szem»: *šinžat* (!) PORK. Aik. III. 122. kP. *šinžadəm* (acc.) GEN. 1. | kUr. *up⁹ša* «száj»: *up⁹šat* WICHM. 212. kCar. *upša_et* PORK. 23. (de nyK. *oksa* «pénz»: *oksa_et* RAM. 160.) || kCar. *kue* «nyírfa»: *kuet* PORK. 41. || kCar. *i* «év»: *iet* PORK. 57. | kP. *paži* (n. pr.): *pažiet* GEN. 2. | kP. *pi* «kutya»: *piet* GEN. 23. kCar. PORK. 51. || kCar. *pu* «fa»: *puet* PORK. 41. || kP. *pü* «fog»: *püet* GEN. 4. | kUr. *šü* «nyak»: *šü_edəm* (acc.) WICHM. 236. | kP. *ü* «vaj»: *üet*, *üedəm* (acc.) GEN. 36. || kP. *iye* «kölyök»: *i_et* GEN. 36. *i_edəm* (acc.) GEN. 34. | kUfa *jölme* «nyelv»: *jölmet* PAAS. KSz. II. 127. kP. GEN. 61. | kP. *jüksö* «hattyú»: *jüks_ejet*¹⁾ GEN. 66. | kUr. *ke_etš_e* «nap»: *ke_etš_et* WICHM. 218. kUfa *kečedəm* PAAS. KSz. II. 201. kP. *kečedəm* GEN. 63. (acc.) | kCar. *kombə* «lúd»: *kombe_et* PORK. 9.³⁾

185. *tš* a személyrag (*t* > *tš* stb. hangváltozást l. Hangtan 83.): kP. *talan_ec* «neked» GEN. 1. 35. < kP. *talanet* id. GEN. 66. | kP. *škan_ec* «magadnak» GEN. 66. < kCar. *škan_et* id. PORK. 22.

Néhány esetben a *tš*, *tš* személyrag előtt (bizonyára a hangsúly miatt) redukált magánhangzóval: kP. *er_ere*, kCar. *er_eə* «fiú»: kP. *er_eəc* GEN. 44. *er_eəcəm* (acc.) GEN. 27. kCarM. *e_rə_ec* PORK. 12. *er_eəcəm* (acc.) PORK. 48. *er_eəc_la_n* (dat.) PORK. 13. | kCar. *š_ešk_e* «meny»: *š_ešk_ecəm* (acc.) PORK. 48. | kE. *šol'oc* «öcséd» CserGr. NyK. VI. 206. *šol'učom* (acc.) REG. CsM. 426. (kP. *šola*) || kP. *mo* «mi?»: *mo_ec* GEN. 36.

¹⁾ L. 113. jegyz.

²⁾ L. 123. γ) jegyzetét.

³⁾ Különös alak a következő: nyK. *l_ometšə xuda* «neved rossz» RAM. 169. (*l_omet* RAM. 74.)

186. 3. sz. Ragja: nyK. *-ž̄; -ž̄o, -ž̄o* | kUr. *-ž̄, -ž̄* | kP. *-ž̄o, -ž̄e, -ž̄ö* (ragozva: *-ž̄o*). A *ž̄* hang eredetibb *š̄*-ből való (l. 92.); meg is maradt az *š̄, ž̄* (< **š̄*) és a zöngétlen zárhangokon végződő tőkön. Pl. kP. *aβa* «anya»: *aβaže* GEN. 1. kUr. *aβāž̄o* WICHM. 222. kCar. *aβaž̄o* PORK. 27. nyK. *āβāž̄o* RAM. 10. | kP. *aća* «atya»: *aćaže* GEN. 2. kUr. *ačš̄až̄š̄* WICHM. 221. kCar. *aćaž̄o* PORK. 2. nyK. *ātāž̄o* RAM. 74. | kP. *ajša* «kis gyermek»: *ajšaže* GEN. 1. nyK. *āž̄āž̄o* RAM. 203. | kP. *iža, ižaj* «bátya»: *ižaže* GEN. 5. kUr. *ižāž̄š̄* WICHM. 217. kCar. *ižaž̄o* PORK. 25. *ižaiž̄š̄om* (acc.) PORK. 35. nyK. *ž̄ž̄āž̄o* RAM. 172. || kUr. *kue* «nyírfa»: *kudž̄š̄* WICHM. 235. kCar. PORK. 40. | kP. *š̄okte* «szita»: *š̄oktež̄r̄é* (elat.) GEN. 23. || kUr. *i* «jég»: *iž̄š̄* WICHM. 215. | kUr. *mari* «férj»: *mariž̄š̄* WICHM. 237. (nyK. *ma'r̄š̄ž̄š̄* RAM. 169.) | kP. *pi* «kutya»: *piže* GEN. 1. kCar. *piž̄o* PORK. 58. || kP. *kuku* «kakuk»: *kukuž̄o* GEN. 63. | kP. *lu* «csont»: *luž̄o* GEN. 4. | kCar. *pu* «fa»: *puž̄š̄* PORK. 23. || kCar. *mü* «méz»: *müž̄š̄om* (acc.) PORK. 21. | kP. *š̄ü* «nyak»: *š̄üž̄š̄om* (acc.) GEN. 4. | kP. *ü* «vaj»: *üž̄š̄* GEN. 36. || kP. *er̄je* «fiú»: *er̄j(ə)že* GEN. 2. kUfa *er̄jaže* PAAS. KSz. II. 209. kCar. *er̄ja*: *er̄jaž̄o* PORK. 27. nyK. *er̄jaž̄o* RAM. 125. | kP. *iže* «fiú»: *ižež̄š̄om* (acc.) GEN. 26. kUr. *iž̄š̄*: *iž̄š̄š̄* WICHM. 221. | kP. *ikte* «egy»: *iktəže kolen kolta* «egyikük meghal» GEN. 40.* | kP. *keče* «nap»: *kečež̄š̄om* (acc.) GEN. 76. *ke'čəž̄š̄* PORK. 26. | kP. *kombo* «lúd»: *kombəž̄o* GEN. 71. kCar. *kombə*: *kombəž̄š̄* PORK. 5. | kUr. *lūdš̄* «récze»: *lūdš̄ž̄š̄om* (acc.) WICHM. 231. kCar. *ludəž̄š̄* PORK. 37. || kP. *βer* «hely»: *βerže* GEN. 67. kCar. *βerž̄o* PORK. 35. | kCar. *lem* «lé»: *le'mž̄š̄* PORK. 23. | kP. *lüm* «név»: *lümž̄š̄* GEN. 14. nyK. *ləmž̄š̄* RAM. 177. | kP. *mojər* «test»: *mojərž̄š̄* GEN. 49. kUfa *mojərže* PAAS. KSz. II. 127. | kUr. *š̄əl* «hús»: *š̄əlž̄š̄* WICHM. 211. kCar. *š̄ə'lž̄š̄* PORK. 22. | kP. *š̄ör* «tej»: *š̄örž̄š̄* GEN. 49. kCar.

*) Vö. még kP. *iktəže š̄oja, βeš̄əže kia, kuməš̄əž̄š̄o kaja* «az egyik áll, a másik fekszik, a harmadik megy» GEN. 49. — Hasonló példa ez is: kE. *nuno š̄ukorak nuž̄na, juž̄ož̄o pojan ulod, v. izišeže vele pojan ulod* «ők többnyire szegények, némelyek gazdagok, v. csak kevés köztük gazdag» REG. CsM. 355. | kE. *olaške čelaž̄em eš̄ ūžep kudo š̄aež̄em vele ūževe* «nem valamennyiüket hívták, csak a kik legjobbak, [azokat] hívták (a javát hívták)» 356.

šö'rzə PORK. 23. || kUr. ak «ár»: aksš WICHM. 227. | kP. jük «hang»: jükšö GEN. 27. | nyK. kek «madár»: kekšəom (acc.) RAM. 173. kP. kajakše GEN. 44. | kP. pört «szoba»: pörtšö GEN. 8. nyK. pörtəožəom (acc.) RAM. 149. | nyK. šondäk «koffer»: šondäkšə WICHM. 236. | kP. tük «szarv»: tükšö GEN. 27. | kCar. üp «haj»: üpšə PORK. 22. nyK. üp^{šə} RAM. 83. || kP. βož «gyökér»: βoššəom (acc.) GEN. 58. kUfa βoššəom PAAS. KSz. II. 201. kCar. βo'sšəom PORK. 16. βožšəom PORK. 19. | kCar. eyež «eper»: eyeššə PORK. 46. kUr. əŋəžšə WICHM. 237. | kP. jonež «ij»: jonešše GEN. 43. | kP. piž «kesztyű»: pišše GEN. 1. | kP. rəβəž «róka»: rəβəšše GEN. 35. kCar. rə'βəššə PORK. 6. | kP. tüz «terhes»: tüzšəom (acc.) GEN. 59. | kP. üškəž «ökör»: üškəššəom (acc.) GEN. 9. || kCar. paləš «fűl»: paləššə PORK. 1. | nyK. pəš «szag»: pəššəom (acc.) RAM. 202. | kP. poč «fark»: počšo GEN. 35. kUr. potššə WICHM. 211. kCar. po'čšə PORK. 25. | kUr. šörmə'tš «fék»: šörmə'tššə WICHM. 236. — A -pš és -kš-re végződő szóknál a személyrag előtt van még egy redukált hang; pl. kCar. upš «sapka»: upšəžəom (acc.) PORK. 54. || kP. mokš «máj»: mokšəžəom és moχšəžəom GEN. 48. kCar. mo'χšəžəom PORK. 25. nyK. mokššəžəom RAM. 174. (acc.) | kUr. mükš «méh»: mükššəžə WICHM. 219. | kP. pikš «nyíl»: pikšəžəom (acc.) GEN. 43. | kP. šikš «fűst»: šikšəže GEN. 78. šičšəže GEN. 8. | kP. šokš «ruhaujj»: šokšəžə GEN. 72. — Vanak s-végű szók is, melyeknél hasonlóképp fellép egy redukált hangzó a tö és a rag között; valószínűleg ezek s-se is kš-ből lett (l. 115.); pl. kUr. komdəš «fedél»: komdəššəžə WICHM. 210. | kP. laštaš «levél»: laštašəže GEN. 67. kUr. ləštəšəžə WICHM. 211. | kP. ložaš «liszt»: ložašəžə GEN. 36. | kP. mučaš «vég»: mučašəžəom (acc.) GEN. 58. | kP. pondəš «szakáll»: pondəšəžəom (acc.) GEN. 2. | kP. pundəš «fatöke»: pundəšəže GEN. 39. | kP. puš «adó»: pušəžəom (acc.) GEN. 60. | nyK. pə'žəš «fészek»: pə'žəšəžə RAM. 173. | kP. ruaš «kovász»: ruašəžəom (acc.) GEN. 25. | kP. tičmaš «teltség»: tičmašəžəom (acc.) GEN. 59.

187. Többes szám. 1. személy. K. -na, nyK. -na, -nä; pl. kP. βuj «fej»: βujna GEN. 66. nyK. βujna RAM. 160. | nyK. edem «ember»: edemnə RAM. 71. | kP. jeŋ «ember»: ik jeŋna «egyikünk» GEN. 12. | kP. joltaš «barát»: joltašnam (acc.) GEN. 13. | kP. kap «test»: kapna GEN. 66. | kUfa kumaltəš «imádság»: kumaltəšnam (acc.) PAAS. KSz. II. 129. | kCar. kurəom «életkor»:

kurəmna'm (acc.) PORK. 18. | kP. *pikš* «nyíl»: *pikšnam* (acc.) GEN. 11. | kP. *šüm* «szív»: *šümna* GEN. 64. | kP. *šuzar* «húg»: *šuzarna* GEN. 6. | kCar. *üðər* «leány»: *üðərna* PORK. 40. | kCar. *ümər* «kor»: *ümərna'm* (acc.) PORK. 18. || kP. *aβa* «anya»: *aβana* GEN. 24. | kP. *izá* «bátya»: *izana* GEN. 27. | kP. *kisa* «pinty»: *kisanam* (acc.) GEN. 42. || kP. *éuri* «arcz»: *éurina* GEN. 68. || kP. *βate* «asszony»: *βatəna* GEN. 11. | kP. *erγe* «fiú»: *erγəna* GEN. 30. | kP. *imúe* «ló»: *imúəna* GEN. 5. | kCar. *kečə* «nap»: *kečəna* PORK. 38. | nyK. *kuðð* «ház»: *kuðəna* RAM. 183. | kP. *reβe* «répa»: *reβənam* (acc.) GEN. 4.

188. A 2. sz. ragja: kP. *-ta*, *-da* (kUfa *-da* is); kUr. *-tə*, *-də*; nyK. *-da*, *-də*, *-ta*, *-tä*. Pl. kUr. *aβa* «anya»: *aβada* WICHM. 243. | kP. *aka* «néne»: *akada* GEN. 25. | kUr. *kapka* «kapu»: *kapkadam* (acc.) WICHM. 232. | kP. *kazna* «kincs, -tár»: *kaznaða* GEN. 61. | nyK. *oksa* «pénz»: *oksaða* RAM. 189. | kP. *omša* «ajtó»: *omšadam* (acc.) GEN. 12. | kUr. *šindžə* «szem»: *šindžəðə* WICHM. 218. || kUr. *tšuri* «arcz»: *tšuridə* WICHM. 223. | kUr. *pi* «kutya»: *pidə* WICHM. 240. || nyK. *βes*, *βesə* «másik»: *izaratšəða* *iktə βe'sə-dəm* «szeressétek egymást» RAM. 28. | kUr. *βondə* «nyél»: *βondədam* (acc.) WICHM. 245. | kP. *erγe* «fiú»: *erγəða* GEN. 44. | kCar. *iγə* «kölyök»: *iγəða* PORK. 37. | kUfa *kinde* «kenyér»: *kindədam* (acc.) PAAS. KSz. II. 131. | kP. *küšə* «kés»: *küšəða* GEN. 56. | kP. *šudo* «fű»: *šudəða* GEN. 5. || kUr. *əkəl* «ész»: *əkəldam* (acc.) WICHM. 245. | kUr. *bož* «gyökér»: *božəðə* WICHM. 223. | kP. *βuj* «fej»: *βujəða* GEN. 20. kUr. *βuiðam* (acc.) WICHM. 245. nyK. *βuiðə* RAM. 174. | kUfa *č.n* «lélek: *čəndam* (acc.) PAAS. KSz. II. 131. | kUr. *žəžəŋ* «ín»: *žəžəŋəðə* WICHM. 223. | kUr. *kəl* «fogantyú»: *kəldam* (acc.) WICHM. 245. | kP. *lomdəm* «küszöb»: *lomdədam* (acc.) GEN. 12. | kP. *suγəm* «vágó marha»: *suγəməða* GEN. 23. | kP. *šuzar* «hug»: *šuzarəða* GEN. 6. kCar. PORK. 32. | kP. *toβar* «fejsze»: *toβarəða* GEN. 56. || kP. *βüt* «víz»: *βütta* GEN. 5. | kUfa *jüš* «ital»: *jüštə* PAAS. KSz. II. 205. | kUr. *kit* «kéz»: *kittə* WICHM. 243. | kUfa *kočəš* «étel»: *kočšta* PAAS. KSz. II. 205. | kP. *šörγəš* «gyűrű»: *šörγəštəm* (acc.) GEN. 13. | kP. *toškaltəš* «lépcső»: *toškaltəštəm* (acc.) GEN. 12. | kP. *tufərcək* «szaporulat»: *tufərcəktəm* (acc.) GEN. 57. | kUr. *uš* «ész»: *uštəm* (acc.) WICHM. 245.

Egy igenéven *-sa* a rag: kCar. *uzarγəm* *čidemasə* *kan-*

ðam čiza «ha nem akartok zöldet fölvenni, vegyetek föl kéket»
PORK. 38. (Az imperativusban rendszeren K. -sa, -za, -ía, -ía a
rag. Az s, z nyilván eredetibb -ð-ből való.)

189. A 3. személy ragja: kP. kUfa, kUr. -št, kCar. -št és
-štə, nyK. -štə, -štə eredetibb tővégi magánhangzóval. Nyilván
az egyesszámi 3. személy ragjának eredetibb alakja benne az
első elem, a t pedig a finnugor többes jel. Pl. kP. *aβa* «anya»:
aβašt GEN. 25. | kP. *ajəa* «gyermek»: *ajəaštəm* (acc.) GEN. 12. |
nyK. *araβa* «kocsi»: *araβaštə* RAM. 172. | nyK. *ätə* «atya»: *ätəštə*
RAM. 207. kP. *acašt* GEN. 17. | kP. *iəa* «bátya»: *iəašt* GEN. 6. | kP.
kajəa «kecske»: *kajəašt* GEN. 24. | nyK. *oksa* «pénz»: *oksaštə*
RAM. 176. *oksaštəm* (acc.) RAM. 207. kUfa *oksaštəm* PAAS. KSz.
II. 129. | kUfa *sorta* «gyertya»: *sortaštəm* (acc.) PAAS. KSz. II.
129. | nyK. *tətə* «gyermek»: *tətəštələn* (dat.) RAM. 207. || kP. *pi*
«kutya»: *piəšt* GEN. 23. || kP. *βate* «asszony»: *βatešt* GEN. 12. ||
kP. *βülö* «kancza»: *βüləšt* GEN. 13. | kP. *erγe* «fiú»: *erγəšt* GEN.
4. | kP. *iγe* «kölyök»: *iγəšt* GEN. 16. | kCar. *ikšəβə* «gyermek»:
ikšəβəšt PORK. 4. | kCar. *koβaštə* «bőr»: *koβaštəštəm* (acc.) PORK.
6. | kCar. *mola* «más»: *molaštət* (at «is») PORK. 10. | kP. *šəške*
«meny»: *šəškašt* GEN. 38. || nyK. *alək* «rét»: *aləkəštə* RAM. 171. |
kCar. *βurγem* «ruha»: *βurγeməšt* PORK. 7. | kP. *jol* «láb»: *joləšt*
GEN. 61. | kP. *kit* «kéz»: *kidəšt* GEN. 61. | kCar. *kuməl* «termé-
szet; kegyelem stb.»: *kumələštə* (sic!) PORK. 35. | kP. *pört*
«szoba»: *pörtəšt* GEN. 17. | kP. *pot* «fazék»: *podəštəm* (acc.) GEN.
28. | kP. *šuzar* «húg»: *šuzarəšt* GEN. 6. | kCar. *üdər* «leány»:
üdərəšt PORK. 3. kUr. *üdərəštəm* (acc.) WICHM. 231. | kP. *ümər*
«kor»: *ümərəšt* GEN. 6.

190. A többes számban levő szók személy-
ragozása az egyes nyelvjárásokban különböző. A kP.-ben a
személyragos alakhoz járul a pluralis képzője; pl. *alašamblak*
«herélt lovaim» GEN. 6. | *iγembəlak* «kölykeim» GEN. 34. | *im-
niəmbəlak* «lovaim» GEN. 5. | *iəamblak* «bátyáim» GEN. 4. | *piəmbəlak*
«kutyáim» GEN. 23. || *iəatplak* «bátyáid» GEN. 4. | *jəngatplak*
«ángyaid» GEN. 78. | *piətplak* «kutyáid» GEN. 23. || *βatənaβlak*
«feleségeink» GEN. 11. || *βataštəplakəm* «feleségeiket» GEN. 12. |
erγəštəplak «fiaik» GEN. 4. | *iγəštəplak* «kölykeik» GEN. 16. |
imnəštəplak «lovaik» GEN. 5. | *iəaštəplak* «bátyjaik» GEN. 6. | *jük-*

šəštplak «hattyúik» GEN. 38. | *moləštplak* «többiek» GEN. 40. | *piəštplaklan* «kutyáiknak» GEN. 23.

191. Az nyK.-ben RAMSTEDT szövegei csak többes 3. személyű alakokat mutatnak. Ezekben a többes jelét követi a személyrag; pl. *βätəβ^olä^oštə* «feleségeik» RAM. 181. | *edembläštə* «emberek» RAM. 79. | *əðərβ^oläštə* «leányaik» RAM. 177. | *ərβe^oz^oβ^oläštə* «gyermekük» RAM. 59. | *šrγəz^oβ^oläštə* «szabóik» RAM. 189. — WIEDEMANNnál (44.) is gyakoribb ez az eset, míg CASTRÉNNál előfordul *imniemvylä* és *imnivyläm* «lovaim» egyaránt (28.).

192. A kCar.-ban néha a szótó után, máskor a többes-jel után, néha azonban mindkettőn ki van téve a személyrag; pl. *izəem-šəməčəm* «bátyáim» PORK. 36. | *tanəm-šəməč* «barátaim» PORK. 41. || *kəikət-šəməč* «madaraid» PORK. 17. || *βədra-šəməč-šəm* (acc.) «vödreit» PORK. | *i^okšəβə-šəməčšəm* «gyermekük» PORK. 7. | *tanžat-šəməčət* «barátai is» (*at* «is») PORK. 5.

193. A személyragos szók ragozása is figyelemre méltó a cseremiszbén. A birtokos jelző ragja, a tárgyrag, a *-lan*, *-ləc*, *-γəc* ragok rendszeren a személyragok után állnak, az *-š*, *-štə*, *-škə* ragok pedig előttük. Kivételes eset mindkét csoportnál előfordul, sőt CASTRÉN (26—28.) szerint minden rag állhat a személyrag előtt is, után is. Pl.

a) nyK. *älämən* «atyámé» RAM. 192. | kUr. *βatəmən* «feleségemé» WICHM. 213. || kP. *ajžadən* «gyermekedé» GEN. 14. | kP. *βatedən* «feleségedé» GEN. 28. | nyK. *ərβezədən* «gyermekedé» RAM. 174. || kP. *kuβəžən* «öreg asszonyáé» GEN. 4. | kP. *üðəržən* «leányáé» GEN. 42.

b) kP. *čəβəməm* «tyúkomat» GEN. 8. | kP. *jəltəšəməm* «társamat» GEN. 13. | nyK. *pörteməm* «szobámat» RAM. 17. || kUr. *βuičtəm* «fejedet» WICHM. 218. | kP. *jələdəm* «lábadat» GEN. 77. | kUfa *jüdədəm* «éjedet» PAAS. KSz. II. 201. | nyK. *kalpakedəm* «sapkátat» RAM. 51. || nyK. *marəžəm* «férjét» RAM. 184. | kCar. *munəžəm* «tojását» PORK. 35. | kP. *šümžəm* «szívét» GEN. 11. || kP. *jəltəšnam* «társunkat» GEN. 13. | kUfa *kuməltəšnam* «imánkat» PAAS. KSz. II. 129. | kP. *pikšnam* «nyilunkat» GEN. 14. | kCar. *ümərnam* «korunkat» PORK. 18. || kUr. *kapkadəm* «kaputokat» WICHM. 232. | kP. *om^ošadəm* «ajtótokat» GEN. 12. | nyK. *jarə^ot^oda iktə βe^os^oə^oä^om* «szeressétek egymást» RAM. 28. |

kŪr. *βuǰdam* «fejeteket» WICHM. 245. | kUfa *č̣ndam* «lelketeket» PAAS. KSz. II. 131. || kUfa *oksašṭm* PAAS. KSz. II. 129. nyK. *oksašṭm* RAM. 207. «pénzüket» | kCar. *koβašṭašṭm* «bőrüket» PORK. 6. | kP. *podāšṭm* «fazekukat» GEN. 28. | kP. *ṣ̌eskāšṭm* «menyüket» GEN. 38.

Ellenben: nyK. *kəzə,met* «késedet» RAM. 142. || nyK. *kiðə,mžə* «kezét» RAM. 41.

c) nyK. *äβämlän* «anyámnak» RAM. 52. | kP. *ácamlan* «atyámnak» GEN. 66. | kCar. *βujemlan* «fejemenek» PORK. 58. kŪr. *tšonemlan* «lelkenek» WICHM. 223. | kCar. *βüdetlan* «vizedhez» PORK. 55. | kŪr. *ješedlan* «feleségednek» WICHM. 209. || kP. *iγəzlan* «fiának» GEN. 61. | kCar. *müγəšəzlan* «méhének» PORK. 55. | nyK. *ṣ̌ümbelẓ̌län* «testvérenek» RAM. 193. || nyK. *kəðəðəlan* «melyiteknek» RAM. 61. || nyK. *kəðəšṭəlän* «melyiküknek» RAM. 61. | nyK. *te'läšṭəlän* «gyermeküknek» RAM. 207.

Ellenben: nyK. *iktə βeṣlän^džə palša* «segítenek egymásnak» RAM. 25. | nyK. *ərβeẓlän^džə* «gyermekének» RAM. 174. | nyK. *m^oloj^otslän^džə* «fiatal emberének» RAM. 171.*) || nyK. *älä-β^olälän^{nä}* «atyáinknak» RAM. XII. | nyK. *ikänäk iktəlän^{nä} palšenä* «segítünk egymásnak» RAM. 24. || nyK. *kəðəðəlan^dnda* «melyiteknek» RAM. 61. || nyK. *kəðəðəlan^dšṭə* «melyiküknek» RAM. 61.

d) kP. *ṣ̌ocšemleč* «kedvesemtől» GEN. 72. || kP. *iγəžleč* «kölykétől» GEN. 26. | kP. *kuγəžəžleč* «öregétől» GEN. 28. || kP. *aβāštleč* «anyjuktól» GEN. 15.

e) nyK. *βätəžγutsən* «anyjától» RAM. 96. | kP. *č̣ižəžγəč* «emlőjéből» GEN. 13. | kP. *imūžγəč* «lováról» GEN. 27. | nyK. *litsəžəγutsən* «arczáról» RAM. 69. | kP. *ṣ̌oktežγəč* «szitájából» GEN. 23. | kCar. *uksəž* γəčən «ágáról» PORK. 39. || nyK. *lu edemnä-γutsən* «tíz emberünk közül» RAM. 71.

De: kUfa *pokšəm-γəčət* «fagyodtól» PAAS. KSz. II. 201. | kCar. *ṣ̌engal-okna γəčət* «hátsó ablakból» PORK. 46. || kCar. *pəža-ṣ̌-γəčəšə* «fészkeből» PORK. 8. | kP. *upšaγəčəšə* «szájából» GEN. 29.

f) nyK. *kiðešəm* RAM. 2. kCar. *kəðešəm* PORK. 11. «kezemre» | kP. *ušešem* «eszembe» GEN. 67. || kCar. *βuješet* «fejébe» PORK. 48. | kP. *jolešet* «lábadra» GEN. 68. | kŪr. *körγəšət* «bel-

*) A *-lan* előtt is, után is ki van téve a személyrag: nyK. *erγəžlän^džə* «fiának» RAM. 191.

sődbe» WICHM. 219. | kUfa *lümeset* «nevedben» PAAS. KSz. II. 206. || nyK. *βärešžə* RAM. 195. kCar. *βerəššə* PORK. 32. «helyébe» | kP. *počesəže* GEN. 6. kUr. *po,tš'ēsšəžə* WICHM. 211. «farkára» || kCar. *kudə-βečəšna* «házunk kerítésébe» PORK. 16. | kP. *kišəšna* «kenderükbe» GEN. 42. || kUr. *ušešta* «eszetekbe» WICHM. 219. || kP. *kišəšəšt* «kenderükre» GEN. 42. | kP. *šülešəšt* «zabukba» GEN. 38.

g) kP. *βičəškem* «udvaromba» GEN. 66. | kCar. *poməške'm* «keblembe» PORK. 11. | nyK. *šərgəškem* «arczomba» RAM. 128. | kP. *šünəškem* «szemembe» GEN. 66. || kP. *araməšet* «égerfaterdőbe» GEN. 74. | kUr. *βüdəškət* «vizedbe» WICHM. 227. | kUr. *pušəškət* «sajkádiba» WICHM. 226. || kP. *küšənəškəže* «zsebébe» GEN. 14. | kP. *poməškəžo* «keblébe» GEN. 28.

h) kP. *βujəštem* «fejemben» GEN. 74. | kCar. *nerəštem* «orromban» PORK. 39. | kCar. *poməšte'm* «keblemben» PORK. 11. || kP. *kü gurəkəštet* «köszikládiban» GEN. 59. | kP. *ošməšet* «homokodban» GEN. 75. || kP. *βujəštəžo* GEN. 62. kCar. *βuištəžə* PORK. 26. «fejében» | kP. *šürgəštəžə* «arczában» GEN. 75. || nyK. *βereməštədə* «időtökben» RAM. 13.

194. Ha több szón kellene ugyanazt a személyragot kitenni, az első szóról néha elmarad a birtokos személyrag.*) Pl. nyK. *ätä-äβäm kolštas keles* «atyámat, anyámat meg kell hallgatnom» RAM. 53. || kCar. *d'ükšə-kombet ulə* «van hattyúd, ludad» PORK. 17. — A személyrag a tárgyraggal együtt marad el az első részen: kP. *əštər jondalžəm košta* «lábrongyát, bocskorát száritja» GEN. 17. 20.

195. Verses szövegekben gyakran ki van téve minden jelentés nélkül a személyrag, és pedig legtöbbször a 2. személyé.**)

*) Sokkal gyakoribb ez a határozóragoknál. (L. 270.)

***) A votjákban szintén megvan versekben a 2. sz.-ragnak ez a használata; pl. *uramtid koškis pijos taj kiržallam* «az uteza (tkp. utczád) hosszant menő legények hangosan énekeltek» MUNKÁCSI: Votj. Népk. Gyűjt. 197. | *tulis koškis badžin vuad lud-ž a žaged ujaloz* «tavaszkor folyó nagy vizedben úszkál vad ludad» 199. | *šur-durjosad vož bad-pued, kvarviljosad čecied* «folyód partjain zöld fűzfád, levelein (tkp.

kUr. *er ketšęt lęđđaldęs, kue-βu iętęm joškartaleš* «a reggeli nap fölkel, a nyirfacúcsokat pirosítja» WICHM. 218. | kUr. *mündür küđđęrtšęt küđđęrtaleš . . . elnet kožladlan nęlęžđ* «messze dörög az ég . . . az elnet [nevű] erdőnek nehéz [mikor az ég dörög]» WICHM. 221. | kUr. *küđđ ońđžđlęgt apšatęt, kapka ońđžđlęgt kęβđtęt* «a kunyhó előtt kovácsműhely van, a kapu előtt bódé van» WICHM. 229. | kUr. *mikālęn kapkat ši kapkat* «Mihály kapuja ezüst kapu» WICHM. 235. || kCar. *izi βüđđet d'ęyalaleš, tęđđđ kolet modđđdaleš* «egy kis folyó folyik, a kis halak(!) játszanak» PORK. 37. | *oį tumeret, tumeret! tumer βoštęt tul βita* «óh tölgyerdő, tölgyerdő! szél fúj a tölgyerdőn keresztül» PORK. 37. || kP. *pátam βokten tęrkeret ukšeranleč ukšeran limašet* «a Patam [folyó] mellett [levő] tölgyes nagyon is ágas (tkp. ágasnál ágasabb) lett» GEN. 76. || kUr. *indeš iqš alašđžđm indęral indęral tođđen ulnđ* «kilenczéves lovat kínozva, gyčtörve ide érkezünk» WICHM. 234.

196. A harmadik személyű birtokrag sokszor határozottá teszi a főnevet. Pl. kUr. *a ęđđđ pu, mežđđđ kürdńđ* «a gabonátábla fa, a mesgye vas» WICHM. 212. | kP. *arlanže tőřa* «a patkány a tiszt» GEN. 79. | kP. *kolaže barabansik* «az egér a trombitás» GEN. 79. | kUr. *kürđk jęmal kuęžđ* «a hegy lábánál levő nyírfa» WICHM. 235. | kUr. *kupšolažđn marđžđ imđlęš küšđ ęęđž řai, šernuržđn üđđęžđ ketšęš küšđ kęš-nęřđ řai* «a kupsola-i vőlegény olyan, mint az árnyékban érett málna, a šernur-i menyasszony olyan, mint a napon érett eper» WICHM. 237.

197. A birtokviszony. Általában véve a birtokviszonyban a genitivusban álló birtokos után következik a harmadik személyű birtokraggal ellátott birtok. Pl. kCar. *kolęn lemžđ* «a hal leveše» PORK. 23. | kP. *lepeńęn šuldřęo* «a lepke szárnya» GEN. 68. | nyK. *kekęn řalžđ* «a madár lába» RAM. 58.

leveleiden) mézed» 265. || *torogoi-papa luįsđu-kę, šundį kotįrad bergasđu* «wenn ich eine lärche wäre, ich die sonne umkreisen» WICHMANN: Wotjakische Sprachproben I. 2. | *kišpu vižįad goštęt goštillam* «am fusse der birke (eig. deiner birke) geschrieben wir den brief» uo. 3.

198. Kivételes esetben meg is előzheti a birtok a birtokost; pl. nyK. *samoj koγo ǰēmāžā* (sing.!) «*sotná*» *ǰlām toštān* (sing.!) *nənən* «azoknak a régieknek legnagyobb istenük *Sotná* volt» RAM. 207.

199. Többes számú birtok a többes 3. sz. birtokragot veszi föl. Pl. nyK. *kuγuzam-məətən im ní'stə piš ǰažo* «nagybátyám lovai nagyon jók» RAM. 84. | nyK. *kuγižān ədər β^o-lāštə* «a király leányai» RAM. 177. || kP. *tōran paša jeηəšt-plak užət* «az úr szolgálai látják a dolgot» GEN. 44.

200. Elég gyakori az az eset, mikor a birtok személyrag nélkül áll. Pl. kP. *tolžən erje* «a hold fia» GEN. 11. | kP. *jüksən üdər* «a hattyú leánya» GEN. 38. | kP. *poro aría řečən šukéo* «a péntek jóságos angyala» GEN. 55. | kP. *kuβan kuγo üškəž* «az öreg asszony nagy ökre» GEN. 16. | nyK. *šong(ə) edemən kit jal puγgərya* «az öreg ember keze lába megmeregvedik» RAM. 95. | nyK. *ǰēmān^m-bolā* «isten akarata» RAM. 15. — A birtok határozóragos vagy névutós szó; pl. kCar. *lujn modməm* «a nyest játékát» PORK. 34. | kCar. *kuγəzən kuγw po'dəm* «a császár nagy fazekát» PORK. 26. || kP. *oš βülən erřəlan kaláša* «mondja a fehér kancza fiának» GEN. 13—4. || kP. *arkan βujəško küžaləm* «fölmásztam a hegy tetejére» GEN. 71. | kP. *kuβan ki dəške onžət* «az öreg asszony kezére nézel» (= függsz tőle) GEN. 2. || *padian pu dene šoltem* «*Padia* fájával forralom» GEN. 68.

201. Szintén gyakran előfordul, hogy sem a birtokoson, sem a birtokon nincs rag. Pl.: kP. *aβam pələš* «anyám füle» GEN. 27. | kP. *poro m^oland aβa* «jóságos földanya» GEN. 55. | kP. *βolək kazna sura-βočəš* «a jószágnak kulcsa» GEN. 55. — A birtokon tárgy- vagy határozórag van; pl. *pikej žβatam marjaleč kudaš nalət* «*Pikej* ruháját *Marjáról* lehúzzák» GEN. 34. | kP. *ur küžen kaja pünžö βujəško* «a mókus fölmászik a fenyő tetejére» GEN. 3. 26. | kP. *tüβö küksö kurək βujəšto maška kia* «ime a magas hegy tetején egy medve fekszik» GEN. 26. | kP. *üdər pünžö βujřəč βola* «a leány leszáll a fenyő tetejéről» GEN. 7.*)

*) A birtokos és birtok szoros, szinte összetételszerű kapcsolatát mutatják az oly példák, melyekben a birtok jelzője a

202. Ugyanezek az esetek állnak fönn akkor is, ha a birtok maga is birtokos. — α) A genitivus ragja mindkét birtokon ki van téve, de személyrag egyikén sincs: kP. *βara oš βülden eržen βültäk βatəm süpsäs tüyalat* «ezután húzni kezdik a fehér kanca fiának feleségét, βültakot» GEN. 15. — β) Az első birtokon van csak kitéve a genitivus ragja, a birtokos személyrag pedig csak a második birtokon: kP. *kužžan iolaš kandraže* «az öreg nadrágtartója» GEN. 4. — γ) Genitivusi rag az első birtokon van csak, személyrag nincs egyik birtokon sem: kP. *toleš acažžen pört βujəško* «jön atyja háza tetejére» GEN. 30.

203. Néha a birtokos személyragja a birtokon van kitéve. Pl. kP. *šinža kojat kojəš* «szemed zsírja látszik» GEN. 35. | kP. *kutan kojat kojəš* «segged kövérje látszik» GEN. 35. | kP. *jolaš kandrašem püet tene purlən piž* «nadrágtartómat fogaddal ragadd meg» GEN. 4. | kCar. *kuda-βecəšna* «házunk kerítésébe» PORK. 16.* — Névutóknál is így van legtöbbször. Pl.: kCar. *kongga d'üm a'lnəm (!) nəl ü-βo'ekə šinža* «kályhám alatt négy vajas hordó áll» PORK. 24. | kCar. *ku'də-tü'nək ko'cem ši šuar-βondəm šo'alde'm* «házam kéményén át állítok egy ezüst mozsártöröt» PORK. 20. || kP. *pört o'ňžəlket ležaldem* «házad elé kimegyek» GEN. 79.

204. A dativus possessivus helyett is genitivus áll. Pl.: kP. *aləm batəržən kok piže lieš* «az erős Aləmnak két kutyája van» GEN. 17. | kP. *üdərzö lieš βerβoj βatən* «az első asszonynak leánya van» GEN. 6. || kP. *βeš βatəžən üdərzö lieš* «a második asszonynak is van egy leánya» GEN. 6. || kCar. *oš βara'sən šö'ržə uke* «a fehér ölyvnek nincs teje» PORK. 23. kP. GEN. 49. || kP. *kum eržəšt ulmaš, ik üdərəšt ulmaš* «volt nekik három fiuk s egy leányuk» GEN. 4.

birtokos előtt van; pl. kP. *poro aría rečən šukéo* «a péntek jóságos angyala» GEN. 55. || kP. *ik kuβan eržəže* «az asszony egyetlen fia» GEN. 27. (A magyarban l. Nyr. XXXIX. 326.)

*) Érdekes a birtokon a 2. személy ragja ebben a példában: kP. *ala ojžan mükšət ulo* «vielleicht sind dir bienen des hausvaters beschieden» 59.

205. Paradigmák.

	kP.	kCar.	kUr.	nyK.
	<i>βuj</i>	<i>βui</i>	<i>βui</i>	<i>βui</i> «fej»
Egyes sz.	1. sz. <i>βujem</i> GEN. 6.	<i>βuje'm</i> PORK. 58.	<i>βuiem</i>	<i>βuiem</i>
	2. sz. <i>βujet</i> GEN. 73.	<i>βujet</i> PORK. 52.	<i>βuiet</i> WICHM. 218.	<i>βuiet</i>
	3. sz. <i>βujžo</i> GEN. 46.	<i>βu'jžə</i> PORK. 57.	<i>βuižə</i> WICHM. 227.	<i>βuižə</i> RAM. 79.
Többes sz.	1. sz. <i>βujna</i> GEN. 66.	<i>βui'na</i>	<i>βuinà</i>	<i>βuinà</i> RAM. 160.
	2. sz. <i>βujda</i> GEN. 20.	<i>βui'da</i>	<i>βuidà</i> WICHM. 245.	<i>βuidà</i> RAM. 174.
	3. sz. <i>βujəšt</i>	<i>βu'jəšt</i>	<i>βuiəšt</i>	<i>βuiəštə</i>
	<i>jol</i>	<i>jol, d'ol</i>	<i>jol</i>	<i>jal</i> «láb»
Egyes sz.	1. sz. <i>jolem</i> GEN. 6.	<i>jole'm</i> PORK. 58, <i>d'ole'm</i>	<i>jolem</i> WICHM. 223.	<i>ja'ləm</i> RAM. 40.
	2. sz. <i>jolet</i> GEN. 66.	<i>jolet; d'olet</i> PORK. 45.	<i>jolet</i> WICHM. 210.	<i>jalet</i> RAM. 82.
	3. sz. <i>jolžo</i> GEN. 43.	<i>jolžə; d'olžə</i> PORK. 26.	<i>jolžə</i>	<i>jalžə</i> RAM. 58.
Többes sz.	1. sz. <i>jolna</i>	<i>jolna; d'olna</i>	<i>jolnà</i>	<i>jalna</i>
	2. sz. <i>jolda</i>	<i>jolda; d'olda</i>	<i>joldà</i>	<i>jalda</i>
	3. sz. <i>joləšt</i> GEN. 61.	<i>jo'ləšt; d'oləšt</i>	<i>joləšt</i>	<i>jaləštə</i>
	<i>kit</i>	<i>kət</i>	<i>kit</i>	<i>kit</i> «kéz»
Egyes sz.	1. sz. <i>kidem</i> GEN. 6.	<i>kəde'm</i> POK. 58.	<i>kidem</i> WICHM. 241.	<i>kidem</i> RAM. 147.
	2. sz. <i>kidet</i> GEN. 35.	<i>kədet</i>	<i>kidet</i>	<i>kidet</i>
	3. sz. <i>kitše</i> GEN. 35.	<i>kə'tšə</i> PORK. 28.	<i>kit,šə</i>	<i>kitšə</i> RAM. 76.
Többes sz.	1. sz. <i>kitna</i>	<i>kətna</i>	<i>kitnà</i>	<i>kitnä</i>
	2. sz. <i>kitta</i>	<i>kətta</i>	<i>kittà</i> WICHM. 243.	<i>kittà</i>
	3. sz. <i>kidəšt</i> GEN. 61.	<i>kə'dəšt</i>	<i>kidəšt</i>	<i>kidəštə</i>

	<i>βüt</i>	<i>βüt</i>	<i>βüt</i>	<i>βəot</i> «víz»
Egyes sz.	1. sz. <i>βüdem</i>	<i>βüdem</i> PORK. 25.	<i>βüdem</i>	<i>βəodem</i>
	2. sz. <i>βüdet</i>	<i>βüdet</i> PORK. 28.	<i>βüdet</i> WICHM. 227.	<i>βəodet</i>
	3. sz. <i>βütsö</i> GEN. 38.	<i>βütsə</i> PORK. 21.	<i>βütšə</i>	<i>βəotšə</i>
Többes sz.	1. sz. <i>βütna</i>	<i>βütna</i>	<i>βütnä</i>	<i>βəotnä</i>
	2. sz. <i>βütta</i> GEN. 5.	<i>βütta</i>	<i>βüttä</i>	<i>βəottä</i>
	3. sz. <i>βüdašt</i>	<i>βüdašt</i>	<i>βüdašt</i>	<i>βəodəoštə</i>
	<i>üðər</i>	<i>üðər</i>	<i>üðər</i>	<i>əðər</i> «leány»
Egyes sz.	1. sz. <i>üð(ə)rem</i> GEN. 6. 75.	<i>üð(ə)re'm</i> PORK. 2. 26.	<i>üðərəm</i>	<i>əðərəm</i>
	2. sz. <i>üð(ə)ret</i> GEN. 7.	<i>üð(ə)re't</i> PORK. 2.	<i>üðərət</i>	<i>əðəret</i>
	3. sz. <i>üð(ə)ržö</i> GEN. 5. 7.	<i>üðəržə</i> PORK. 22.	<i>üðəržə</i>	<i>əðəržə</i>
Többes sz.	1. sz. <i>üðərna</i>	<i>üðərna</i> PORK. 40.	<i>üðərnä</i>	<i>əðərnä</i>
	2. sz. <i>üðərda</i>	<i>üðərda</i>	<i>üðərda</i>	<i>əðərda</i>
	3. sz. <i>üðərəšt</i> GEN. 17.	<i>üðərəšt</i> PORK. 3.	<i>üðərəšt</i>	<i>əðərəštə</i>
	<i>pört</i>	<i>pört</i>	<i>pört</i>	<i>pört</i> «szoba»
Egyes sz.	1. sz. <i>pörtəm</i> GEN. 45.	<i>pörtəm</i> PORK. 25.	<i>pörtəm</i> WICHM. 217.	<i>pörtəm</i> RAM. 17.
	2. sz. <i>pörtet</i> GEN. 70.	<i>pörtət</i>	<i>pörtət</i>	<i>pörtet</i> CASTR. 26.
	3. sz. <i>pörtšö</i> GEN. 8.	<i>pörtšə</i>	<i>pörtšə</i>	<i>pörtəžə</i> RAM. 149.
Többes sz.	1. sz. <i>pörtna</i>	<i>pörtna</i>	<i>pörtnä</i>	<i>pörtnä</i> CASTR. 27.
	2. sz. <i>pörtta</i>	<i>pörtta</i>	<i>pörttä</i>	<i>pörtä</i> (!) CASTR. 27.
	3. sz. <i>pörtəšt</i> GEN. 17.	<i>pörtəšt</i>	<i>pörtəšt</i>	<i>pörtəštə</i>

	kP. <i>imúe</i>	kCar. <i>imúə</i>	kUr. <i>imūō</i>	nyK. <i>imúí</i> «ló»
Egyes sz.	1. sz. <i>imúem</i> GEN. 47.	<i>imúe'm</i>	<i>imúem</i> WICHM. 224.	<i>imúim</i>
	2. sz. <i>imúet</i> GEN. 5.	<i>imúe't</i>	<i>imúet</i> WICHM. 222.	<i>imúit</i>
	3. sz. <i>imúəze</i> GEN. 2.	<i>i'múəzə</i>	<i>imúōzō</i> WICHM. 236.	<i>imúízə</i> RAM. 65.
Többes sz.	1. sz. <i>imúəna</i> GEN. 5.	<i>imúəna'</i>	<i>imúōnà</i>	<i>imúinà</i> CASTR. 27.
	2. sz. <i>imúəda</i>	<i>imúəda'</i>	<i>im. ōdà</i>	<i>imúidà</i> CASTR. 27.
	3. sz. <i>imúəšt</i>	<i>i'múəšt</i>	<i>imúōšt</i>	<i>imúíštə</i>
	<i>βate</i>	<i>βato</i>	<i>βatə</i>	<i>βatə</i> «asszony»
Egyes sz.	1. sz. <i>βatem</i> GEN. 39.	<i>βate'm</i> PORK. 28.	<i>βatəm</i> WICHM. 213.	<i>βätəm</i>
	2. sz. <i>βatet</i> GEN. 28.	<i>βate't</i>	<i>βatət</i>	<i>βätet</i>
	3. sz. <i>βatəze</i> GEN. 13.	<i>βatəzə</i> PORK. 2.	<i>βatəzə</i> WICHM. 210.	<i>βätəzə</i> RAM. 174.
Többes sz.	1. sz. <i>βatəna</i> GEN. 11.	<i>βatəna'</i>	<i>βatənà</i>	<i>βätənà</i>
	2. sz. <i>βatəda</i>	<i>βatəda'</i>	<i>βatədà</i>	<i>βätədà</i>
	3. sz. <i>βatəšt</i> GEN. 12.	<i>βatəšt</i>	<i>βatəšt</i>	<i>βätəštə</i>
	<i>pi</i>	<i>pi</i>	<i>pi</i>	<i>pi</i> «kutya»
Egyes sz.	1. sz. <i>piem</i> GEN. 5.	<i>pie'm</i>	<i>piəm</i>	<i>piəm</i> RAM. 213.
	2. sz. <i>piet</i> GEN. 23.	<i>pie't</i> PORK. 51.	<i>piət</i>	<i>piet</i>
	3. sz. <i>pižə</i> GEN. 1.	<i>pi'žə</i> PORK. 58.	<i>pi'žō</i>	<i>pižə</i>
Többes sz.	1. sz. <i>*piəna</i>	<i>pi'na</i>	<i>pinà</i>	<i>pinä</i>
	2. sz. <i>*piəda</i>	<i>pi'da</i>	<i>pidà</i> WICHM. 240.	<i>pidä</i>
	3. sz. <i>piəšt</i> GEN. 23.	<i>pišt</i>	<i>pišt</i>	<i>pišt</i>

aća
Egyes sz. 1. sz. *aćam* GEN. 27.

2. sz. *aćat* GEN. 27.

3. sz. *aćaže* GEN. 2.

Többes sz. 1. sz. *aćana*

2. sz. *aćada*

3. sz. *aćašt* GEN. 17.

aka
Egyes sz. 1. sz. *akam* GEN. 41.

2. sz. *akat* GEN. 26.

3. sz. *akaže* GEN. 31.

Többes sz. 1. sz. *akana*

2. sz. *akada* GEN. 25.

3. sz. *akašt*

aća
aćam PORK. 46.
aćiem BUD. CsT. III. 434.

aćat
aćiet BUD. CsT. III. 434.

aćažə PORK. 2.

aćana
aćina BUD. CsT. III. 434.

aćada
aćieda BUD. CsT. III. 434.

aćašt

a, tšə
a, tšəm

a, tšət

a, tšəžə WICHM. 221.

a, tšənə

a, tšədə

a, tšəšt

ätä «atya»
ätäm RAM. 192. 194.

ätäem CASTR. 24.

ätät RAM. 174.

ätäjet RAM. 8. *ätäet* 116.

ätäžə RAM. 74.

ätänä

ätädä

ätäštə RAM. 207.

aka
akaje'm B. CsT. III. 434. *akəiem* WICHM. 226.

akat BUD. CsT. III. 434. *akəiet*

akažə PORK. 42. *akəžə*

akajna B. CsT. III. 434. *akanə*

akada *akadə*

akašt *akəšt*

äkä «néni»
äkəiem RAM. 6.

äkəiet

äkəžə

äkänä

äkädä

äkəštə

A névragok.

206. A cseremiszbén a genitivus *-n* és az accusativus *-m* ragja az eredeti fgr. ragot őrizte meg. Az ősi határozóragok, mint a legtöbb finnugor nyelvben, a cseremiszbén is a határozószókon vannak meg. E szerint a locativus ragja *-nə*, *-nē*, az ablativusé *-tš*, *-tš̄*, *-ts*, a lativusé kétféle: *-kə*, *-kē* és *-(a)n*, *-(ä)n*. A loc. ragja valamennyi fgr. nyelvben megvan. Az ablativusé szabályszerű hangfejlődéssel eredetibb *-t*-ből való, s így ez is azonos a fgr. nyelvek megfelelő ragjával. A lativusi ragok közül a *-kə*, *-kē* megfelelője szintén megvan a legtöbb fgr. nyelvben (l. MNyh.⁴ 126. FUSpr. 66.), s az *-(a)n*, *-(ä)n*-é is többben. Így kétségtelenül azonos *-n* elem van a finn *-sen* és *-lle* (< *-len*), a votják és zürjén *-lan* ragban. Nézetem szerint a vogul lativusi *-n*, *-nə* is ezzel azonos,* s talán az osztják *-nab*an is ilyen eredetű az *-n*.

E ragok közül csak a locativusi használatos ma is élő névragul, meglehetősen átviteles jelentéssel, mint az essivus, mód- és számhatározó, s az időhatározó ragja. Az *-än* lativusi ragot csak ebben a példában találtam meg: nyK. *stel* «asztal»: *ši-stelän pišten... kēnam kerdes?* «mikor teheti ezüst asztalra?» RAM. 210. | *ik stelän opten... kēnam kerdes...* «a mikor egy asztalra teheti...» RAM. 209.

207. Egy másik csoportbeli ragban egy, valamihez tartozást jelölő *-l* képző van, a mit később úgy fogott föl a nyelvérzék, mintha a raghoz tartoznék. (L. Nyr. XXXIX. 275. UA. 295. FUSpr. 73.) Ide tartozik az ablativus *-leč*, *-letš* ragja (vö. f. *-lta*), az allativus, illetve dativus *-lan*, *-län* ragja (vö. f. *-lle* < *-len*). A másik lativusi raggal is alakult ily lativus a *-mə*, *-mē* képzős igenevekkel kapcsolatban, de az *-l* ez előtt kiesett (l. Hangtan 115₆. és a képzőknél 153.).

*) Fönntartom ezt a nézetemet most is, noha FUCHS D. R. «A vogul határozók» cz. munkám ismertetésében (KSz. VIII. 326.) nem fogadja el. A redukált hang nem kétségtelen nyoma a lat. ragnak; hisz a locativus *-t*-je után pontosan ugyanazok a vocalisok állnak, mint az *-n* rag után, még a tadvai nyelvjárásban is; a *-γ* hang pedig ebben *u*-ra szokott változni. — L. még erre vonatkozó újabb vitánkat Nyr. XXXIX. 124. 158. 224.

208. A harmadik csoportba tartozó ragok elhomályosult névutók, és eredetileg speciális viszonyok kifejezésére szolgáltak. Ide tartozik az inessivusi *-štā*, *-štā* rag, melynek *t*-je eredetibb *n*-ből való (l. Hangtan 105.), s így azonos a lp. *sne*, f. *-ssa*, *-ssä* (< **sna*, **snä*), md. *-sa*, *-so*, *-su*, *-se*, *-sī* (< **ss*, < **sn**) raggal. — Azután az illativusi *-škā*, *-škā* ugyanazzal az *-š* elemmel s a lat. *-kā*, *-kā* ragjával. (Nyilván ezek az elemei a md. illat. *-s*-nek, melyről azonban a lativusi rag lekopott. Vö. tozov Bud. MNy. 43.). — Az elativusi alak már csak névmási tön szerepel: kP. *tāšēč*, kE. *tižeč*, nyK. *tišets* «innen» | kP. *tušeč*, kCar. *tužeč*, nyK. *tāšēčs(ən)* «onnan» | kE. *sedežeč* «innét»; nyK. *sedāšets(ən)* «onnan» | kE. *kužeč*, nyK. *kāšēts* «honnán». (Megfelelői a lp. *-st*, f. *-sta*, *-stā*, md. *-sta*, *-sto*, *-ste*, zürj.-votj. *-š* < *-št*.) — Ezekben az *š* belviszonyt fejezett ki eredetileg.

209. Az ablativusnak (vagy inkább elativusnak) még egy ragja van: *-γātš*, *-γātš*, *-γātš*, melynek végén az affrikáták nyilván az ablativus eredeti ragjai; a *-γ*- elembe talán a kP. *kōrγō*, nyK. *kōrγā* «belső» szó rejlik.**)

210. Van ezeken kívül a cseremiszből még egy *-š*, *-eš* rag, a mely mind lativusi, mind locativusi jelentéshez használatos. Kétségtelenül az előbbi volt az eredeti, s nem más mint a finn és md. translativusi *-ks* (*s*). Érdekes, hogy a cseremiszből egészen közönséges helyi jelentésben is (határozó szókön nem fordul elő), míg a md.-ban csakis ily átviteles használata van; a finnben (és lappban) már határozószók ragjaként is áll. Ennek a ragnak is nagyon réginek kell lennie, mivel megtalálható még az osztjakban is (*sī* «ez»: *sīš* «ide» PÁPAY NyK. 37 : 272. | *tī* «az»: *tīš* «oda» 37 : 262. | *īlīš* «le» 36 : 261. | *noγōš* «föl» 38 : 113. | *kimīš* «ki» 36 : 396. | *kātīš* «kétfelé» 36 : 351. | *kāt pelgīš* id. 37 : 127. | *ālγīš* «előre» 38 : 143; vö. KSz. XI. 66. UA. 386.), sőt a vogulban is, noha ablativusi jelentésben, világtájat jelentő szókön, melyeknél különben igen közönséges az irányváltozás (K. *jūtāγeš* «észak felől» | *kōtā*

*) Néhány szóban még ma is megmaradt: mdE. *kardasne* «az udvaron, künt» (*kardas*) | *keškasne* «mit einem haken» (*kečkas*) | *onsne* «álomban» (*on*) PAAS. ML. 46.

***) SZINNYEI a lat. *-k* és abl. *-tš*, *-tš*, *-ts* összetételének tartja (FUSpr. 78.).

əŋəs «dél felől» MUNKÁCSI: VogNyjár. 210. — Azután módhatározó rag is; pl. É. *tākiš* «erősen», *pēlpiš* «gyorsan» uo. 25, K: *sürés* «igazán», *māšəŋəs* «vogulul» 210. — L. Nyr. XXXIX. 123.).

211. Vannak néha ezeken a ragokon még oly elemek is, melyek nem igen elemezhetők. Így az ablativus *-č*, *-leč* és *-rač* ragja előfordul *-čən*, *-čən*, *-tsən*; *-lečən*; *-račən*, *-račsən*, *-račtsən* alakban is. (Megvan ez a md.-ban is: *sedeñ* «attól» UA. 378. s a zürjén-votjákban *-šan* UA. 382.) — A kP. *-šo*, *-še*, *šö*, kCar. *-sə*, *-sə*, nyK. *-šə*, *-šə* képzős melléknévek után az *-n* nek «óta» jelentése van: nyK. *kəna'mšən* «mióta» (*kənamšə* «mikori») RAM. 62. | nyK. *tə'nämšən* RAM. 55. kE *tunamesen* «azóta» BUD. CsT. III. 464. || nyK. *tə'rašən* «azóta» RAM. 55. || nyK. *to'stəšən* «régóta» RAM. 148. || nyK. *ta'rašən* «mától fogva» RAM. 141. | nyK. *tengeršən* «tegnap óta» RAM. 144. | nyK. *imešən* «tavaly óta» RAM. 25. | kE. *ümäsen* id. BUD. CserSz. 16. | kE. *ošnosən* «régóta» 8. | kE. *tevunesən* «nem régóta» 53. — A lativusi ragokon is van egy *-n* elem, melynek a megelőző hangzója nem redukált hang: nyK. *tišək* és *tišəken* «ide» (különös a kP. *təšə'ən* [és *təšək*]. A kE.-ben a pontatlan írás miatt kétséges a hang minősége: *tišək* és *tišəgen*) | nyK. *təšək* és *təšə'ken* «oda» (de kCar. *tušək*: *tušə'ən*) | nyK. *kə'sək* és *kə'sə'kən* «hova» (kE. *kušək* és *kušəgen*) | kP. *iš'ken* (*i* «év» + *škə* + *en*): *kum iš'ken βürzö jora* «vére három évig folyik» GEN. 49. | K. *šəm iš'ken* «hét évig» (Ocs. 30.) SZIL. 37. || kE. *nemešken eg ket tülen* «eddig még nem tudja megfizetni» REG. CsM. 248. (vö. mdM. *kəva'ne* «wo entlang, überall wo, wo immer, wo» (*kəva'*) PAAS. MChr. 256. | *šije'ne* «dort (prolat.)» 843. | *ti'ε'ne* «hier (vorüber)» 1098. | *tə'va'ne* «dort (vorüber)» 1120. sz.). — Valószínűleg ugyanez az *-n* van ebben a *-lan* ragos névmásban is: nyK. *tə'dələnən* «azért» RAM. 145. (vö. *malan* «miért»).

212. A *-kə*, *-kə* ragos lativusok végén *-la*, *-lə* nyomósító elem van néha: nyK. *a'n^dzəkə* és *a'n^dzəklə* «voran, vorwärts, künftighin» RAM. 3. | nyK. *türə* «ki»: *türələ* «kifelé» RAM. 155. | kE. *küşkö* «föl»: *küşkö-la* «föl felé» REG. CsM. 120. | kE. *tiške* «erre»: *tiške-la* «errefelé» 121. | kE. *jotpek* «északra»: *jotpek-la* «észak felé» 119. — *škə* rag után: kE. *jotveleške-la* id. 119. | *keče lekmaške-la* «napkelet felé» 118. — Más irányraggal is, talán csak ezek analógiájára: kE. *tište* «itt»: *tište-la* «e részen,

idefelé) 123. | kE. *ülöt'* (o: *ülöt's*): *ülöt'-la* «alulról» 122. (Vö. a vog. *-le* nyomósító elemet BEKE: A vogul határozók 44. Az osztjákban I. KSz. XI. 65.). Ettől valószínűleg különböző a módhatározó *-la*, *-lä* rag.

213. Van még néhány különös rag pár példában, melyeket ma még nem lehet kapcsolatba hozni más fgr. nyelvek ragjaival. Ilyen az *-e* rag ebben a szóban: nyK. *βär* «hely»: *ikβäre*, *iβäre* «egy helyen» RAM. 12. Pl. *iβäre kääkä βälän βazän-dä i kolen* «egy helyen lerogyott egy tuskóra és meghalt» RAM. 183.*)

214. Az *-a*, *-ä* már több példában előfordul: nyK. *kit* «kéz»: *βes-ki'dä* «a másik kézzel» RAM. 13. nyK. *tsärä-γidä* «meztelen kézzel» RAM. 150. | nyK. *ial* «láb»: *näl äi ala kädaläs* «fut mind a négy lábával» RAM. 61. *tsärä-ia'la* «mezítláb» RAM. 150. kE. *čera jola kaja* «mezítláb megy» BUD. CserSz. 39. | *βui* «fej»: *tsäräβuiä* «hajadonfött» RAM. 16. *βes-βuiä* «mit od. von dem anderen ende, verkehrt» RAM. 16. | kE. *esslok vuija šolga* «sapka a fején (feltett sapkával) áll» REG. CsM. 281. | kE. *tugur vel'a* (v. *veña*) *malšem* «egy ingben káltam» REG. CsM. 279. | *moγgär* «oldal»: *βes-mo'γgära* «mit od. von der anderen seite, verkehrt» RAM. 13. | *βär* «hely»: *βes βärä* «mit einer anderen stelle» RAM. 12.**)

Vegyük ezek után sorra a ragokat és mondatbeli használatukat. (L. főntebb az igeneveknél is 146—160.)

215. A genitivus ragja: *-n*; pl. kUfa kCar. *kol* «hal»: *kolən* PAAS. Matkakert. 8. PORK. 23. | kCar. *tul* «tűz»: *tulən* PORK. 39. | nyK. *βol'k* «barom»: *βol'kən* RAM. 60. | kP. *umdər* «hód»: *umdərən* GEN. 66. | kUr. *jəγ* «ember»: *jəγən* WICHM. 210. | kUr.

*) Talán ugyanez a rag van a kE. *vele* «-hoz, mellé» névutón; pl. *ömnem pu vele* (v. *pues*) *jološtošom* «a lovat a fához kötöttem» REG. CsM. 102. | *kumaga vele engertekte* «dülleszd (támaszd) a kemenczéhez» 103. | *škal pu vele šura* «a tehén a fához dörgölődik» 104. | *ömné vele šolga* «a ló mellett áll» 105. | *kinaga vele pöštešem* «a könyv mellé tettem» 107. | *pürdöz-vele engertaš* «a falhoz támaszkodni» 163. (Vö. *velne* «-nál, mellett», *velan*, *vek* «-hoz, mellé, felé», *več*, *velič* «felől».)

***) Ilyenek még a *-ke*, *-γe* «-stul, -stül» és *-len* «-ként» ragok; l. 267—8.

ter «szán»: *tèrēn* WICHM. 223. | kCar. *müks* «méh»: *mü'kšən* PORK. 16. | kUr. *üðər*, nyK. *əðər* «leány»: *üðərən* WICHM. 228. *əðərən* RAM. 2. || kCar. *βüt* «víz»: *βüðən* PORK. 36. || kCar. *luj* «nyest»: *lujən* PORK. 45. *luin* PORK. 34. || kCar. *aβa* (és *aβaj*) «anya»: *aβan* PORK. 44. *aβajən* PORK. 57. *aβəin* PORK. 51. (kP. kCar. *kuβa*, kUr. *kuaβa* [\leftarrow *kuγə*+*aβa*] «öreganya»: *kuβan* GEN. 2. *kuβan* PORK. 28. *kuaβan* WICHM. 215. | kCar. *ača* (és *ačaj*) «aty»: *ačan* PORK. 41. *ačəjən* PORK. 57. *ačəin* PORK. 51. (*koča* és *kočaj* PORK. 18. «nagyatya»: *kočajin* PORK. 16.) | kCar. *iza* (és *izaj* PORK. 57.) «bátya»: *izajən* PORK. 57. (kP. *kuγəza* «öreg ember»: *kuγəzan* GEN. 4. | kUfa *kuγəza*, kP. *kuγəza*, kUr. *kuγəza*, nyK. *kuγəzə* «császár»: *kuγəzan* PAAS. KSz. II. 129, *kuγəzan* GEN. 70. *kuγəzan* WICHM. 215. *kuγəzən* RAM. 177. | kCar. *d'əγγa* PORK. 38. *jəγγaj* PORK. 57. «ángy»: *jəγγajən* PORK. 57. || kP. *ia* «ördög»: *ian* GEN. 5. | kUr. *alaša* «herélt ló»: *alšan* WICHM. 223. | nyK. *äzä* (~ kP. *ajza*) «gyermek»: *äzən* RAM. 200. || kP. *kue* «nyírfa»: kCar. *kue'n* PORK. Aik. III. 122. kP. *kuen* GEN. 76. || kUr. *pi* «kutya»: *pin* WICHM. 211. || kP. *pu* «fa»: *puən* GEN. 74. || kP. *βate*, kUr. *βätə*, kCar. *βatə*, nyK. *βätə* «asszony»: *βatən* GEN. 6. PORK. 25. *βätən* WICHM. 228. *βätən* RAM. 135. | kP. *ludo*, nyK. *lädə* «réce»: *ludən* GEN. 15. *lädən* RAM. 73. | kP. *keče* «nap»: *kečən* GEN. 13. | kP. *βülö*, kUr. *βülö* «kancza»: *βülən* GEN. 11. *βülən* WICHM. 228.*)

216. Az *accusativus* ragja: -m. Pl. nyK. *a'izəl* «nyereg-szízj»: *a'iləm* RAM. 2. || kCar. *βür* «vér»: *βü'rəm* PORK. 29. | kP. *jerf*, nyK. *iär* «tó»: *jerəm* GEN. 3. *iärəm* RAM. 208. | kP. *terf*, kUr. *ter* «szán»: *terəm* GEN. 9. *tèrəm* WICHM. 230. | kP. *üðər*, kUr. *üðər*, kCar. *ü'ðər*, nyK. *əðər* «leány»: *üðərəm* GEN. 5. *üðərəm* WICHM. 230. *ü'ðərəm* PORK. 22. nyK. *əðərəm* RAM. 143. | K. Ny. *kol* «hal»: *ko'ləm* PORK. 49. RAM. 7. | K. *tul*, nyK. *təl* «tűz»: *tuləm* GEN. 28. *tu'ləm* PORK. 23. *tüləm* WICHM. 209. *tšləm* RAM. 11. | nyK. *mel* «az ing mellcsíkja»: *meləm* RAM. 78. | nyK. *lem* «leves»: *le'məm* RAM. 68. | kP. *šun* «agyag»: *šunəm* GEN. 23. | K. *pəzaš* «fészek»: *pəzašəm* GEN. 66. PORK. 35. | kP. *piž* «kesztyű»: *pižəm* GEN. 1. | kP. *kajak*, nyK. *kek* «vad, madár»:

*) A ragtalan genitívust l. a birtokos személyragoknál. (201.)

kajəkəm GEN. 44. *kekəom* RAM. 173. | kCar. *müks* «méh»: *müksəm* HÄM. 6. | kP. *mut* «szó»: *mutəm* GEN. 64. || kCar. *pot* «fazék»: *po-dəm* PORK. 26. | nyK. *kit*: *kidəom* RAM. 50. || kP. *βuj*, kUr. kCar. nyK. *βui* «fej»: *βujəm* GEN. 46. *βüjəm* WICHM. 210. *βurjəm* PORK. 13. *βuiəm* PORK. 23. *βuiəm* RAM. 53. | kP. *pikej* (n. pr.): *pikejəm* GEN. 32. | kCar. *čaj* «tea»: *čajm* PORK. 44. | kUr. *oi* «beszéd»: *diəm* WICHM. 213. || kP. *uksš*, *užš* «ág»: *užšəm* GEN. 11. | kP. *lupš* SZIL. 119. kCar. *luβš* PORK. 33. *luβšš* 24. «ostor»: *lupšəm* GEN. 39. *luβšəm* PORK. 49. | kCar. *uβš* PORK. 25. «sapka»: *upšəm* PORK. 28. | kCar. *širš* PORK. 19. «füst»: *širšəm* PORK. 15. | kCar. *müks* PORK. 16. *mürš* 35. *müršš* 59. «méh»: *müršəm* PORK. 21. || kP. kCar. *kuβa* «öregasszony»: *kuβam* GEN. 4. *kuβa'm* PORK. 4. | kP. *kuřža* «öreg ember»: *kuřžam* GEN. 4. | kP. *ajža*, nyK. *äzä* «kis gyermek»: *ajžam* GEN. 1. *äzäm* RAM. 115. | nyK. *sä* «kasza»: *säm* RAM. 172. | K. *tařa*, nyK. *täřä* «kos»: *tařam* GEN. 9. WICHM. 239. *täřäm* RAM. 207. || kP. *pečke* (~ nyK. *pètskä*; < or. бочка) «hordó»: *peckem* GEN. 27. || nyK. *kò* «hullám»: *kòm* RAM. 51. || *i* «jég»: kP. *iəm* GEN. 43. nyK. *im* RAM. 112. | *pi* «kutya»: kP. *piəm* GEN. 5. kCar. nyK. *pim* PORK. 23. RAM. 5. 107. | kP. *aktəβi* (n. pr.): *aktəβiəm* GEN. 3. | kP. *ši* «csemege»: *šiəm* GEN. 6. | nyK. *ti* «tetű»: *tim* RAM. 146. || K. *lu* «csont»: kP. *luəm* GEN. 11. kCar. *lum* PORK. 6. | *pu* «fa»: kP. *puəm* GEN. 39. nyK. *püm* RAM. 56. *pum* 33. 105. || kP. nyK. *ü* «vaj»: kP. *üəm* GEN. 23. nyK. *üm* RAM. 47. 161. | *kü* «kő»: kUr. kCar. *küüm* WICHM. 209. PORK. 2. 22. nyK. *küüm* RAM. 43. | nyK. *mü* «méz»: *müm* RAM. 60. || kP. *βate*, kCar. *βatə*, nyK. *βätə*: *βatəm* GEN. 28. PORK. 43. *βätəm* RAM. 174. | kP. *imúe*, nyK. *imüü* «ló»: *imúəm* GEN. 8. *imüüm* RAM. 12. | kP. *iře*, kCar. *iřə* «fiú»: *iřəm* GEN. 34. PORK. 32. | kUfa *kinde* «kenyér»: *kindəm* PAAS. KSz. II. 126. | kP. *pünžö* «fenyő»: *pünžəm* GEN. 3. | kP. *ludo*, kCar. *ludə*, nyK. *lödö* «réce»: *ludəm* GEN. 9. *ludəm* PORK. 4. *lödəm* RAM. 207. | kUr. *münö* «tojás»: *münəm* WICHM. 207. | kUr. *kürdüö* «vas»: *kürdüəm* WICHM. 209.

217. A tárgy ragtalan, ha igenévhez tartozik; pl. nyK. *ä'tä-ä-βäm koləštəs* «atyámat, anyámat meg kell hallgatnom» RAM. 13. | kP. *əške pu poraš kajaš tüñaləš* «el akar indulni fát szedni» GEN. 42. | kP. *ur kaja torta ruəš* «a mokus rudat vágni megy» GEN. 10. | kP. *muro muraš tüñaləš* «el-

kezd énekelni (tkp. éneket é.)» GEN. 10. | nyK. *ak-iarā kol lo aš* «nem jó halat fogni» RAM. 204. || kP. *šörtüō jə φš kerlən* «arany fullánkot beleszúrva» GEN. 52. | kP. *kepšal punen čəβəm naləm* «eine pferdefessel drehte ich und erhielt ein huhn» GEN. 9. | kP. *šöúžal nalən, kočkən* «sót vevén és evené» GEN. 60. | nyK. *miñə šəšer-šolten am-māštā?* «nem tudok én tejet forralni?» RAM. 184—185. || nyK. *purāštešə* «jótevő» RAM. 106. | nyK. *purošə* «favágó» RAM. 114. | kCar. *üdərna'lašə* «házasodó (tkp. leánytvevő)» PORK. 22. — Vö. még: nyK. *ədərnələš* «házasodik (tkp. leányt vesz)» RAM. 180. (Ellenben vö. nyK. *taum əštāš* «meghálálni»; *taum əštəšə* «hálás»; *taum əštə'dəmə*, «hálátlan» RAM. 143.)

218. Személyragos szókön is elmaradhat a tárgyrag: kP. *jolaš kandrašem püet tene purlən piž* «ragadd meg fogaddal nadrágtartómat» GEN. 4. | kP. *pondašem kolto* «ereszd el szakállamat» GEN. 2. | kCar. *əndə müškərem təməšəč* «most megtöltötted a hasamat» PORK. 10. | kP. *tuγulačem izən kučem* «kissé megfogom náézomat» GEN. 47. | kE. *miñ pičem užom pöča'lem löldalnem el'e tudo kudalkoldoš* «szarvast láttam, [akkor] puskámat föl akartam emelni, [hát] elszaladt» REG. CsM. 464. | *üpem püč* «hajamat nyírd meg» 11. || **nonulan vorugemže moškukta** «övelük mosatja ruháját» 137.

Tárgyeset áll — a magyartól eltérőleg — a következő esetekben is:

219. kP. *manam* «szól, mond» ige mellett; pl. *manəš maškam* «mondja a medvének» GEN. 26. | *βültak manəš kečaməšəšəm* «Wültak így szól Kečaməšhoz» GEN. 13. — kP. *lümdem* «nevez» ige mellett: *βəš lüməmə ida lümdö* «más névvel ne nevezetek» GEN. 70.

220. A valaminek nevezést, vmivé tevést jelentő igék után; pl. nyK. *šketetan jumam manat* «te magadat istenek mondod» WIED. 26. || kCar. *kurəmma'm ümərna'm kušw'm əštə* «életünket tedd hosszúvá» PORK. 18. | kP. *išəzəm tüž lašten* «a meddöt terhessé tévén» GEN. 59. | kCar. *kaygažəm kója'm əštə* «a soványat tedd kövérré» PORK. 16. | kE. **tudom kütüčöm eštešem** «öt pásztorrá tettem» REG. CsM. 53. | **kemem angeserem ešten** «a csizmát szűkké csinálta» 54.*)

*) Föltűnő még a tárgyaset ebben a példában: kP. *kičkal*

221. A menést jelentő igék is használatosak tárgyasan :
 kP. *toškaltəšəm küža kiñer-γut patar* «a Rőfnyi Erős fölmegy a lépcsőn» GEN. 12. | kUr. *šernur marin kūrə kxšəm tarəžəm βakšən kùžəšnà* «a šernur-i cseremiszi halmára vörös kártont [az útra] kiterítve fölhängtunk» WICHM. 240. || kUr. *ošmətəšəm idə toškatal* «a fehér homokon ne járjatok» WICHM. 223. || kP. *jüt jəmal moγərəm kande pəl toleš* «északról sötét felhő jön» (*moγər* «oldal») GEN. 72. (De lativusszal is.) — nyK. *βāš liām* «találkozik valakivel» (tkp. «szembe lesz»): *münə βāš linām ti dəom belyornəš* «találkoztam vele félúton» RAM. 99.*

222. Időhatározó, «mikor?» kérdésre; pl. kUr. *tələm peš d'üštə liğš kən, keγəžəm peš šokšə liğš* «ha télen nagy hidegek vannak, nyáron nagyon meleg lesz» WICHM. 206. (kCar. *keγəžəm, te'ləm* PORK. 24. kP. *keγəžəm, teləm* GEN. 47. nyK. *teləm* RAM. 104.) | kUr. *šəšəm kož-γitškə šükə ülə γən, šülə lektəšəm liğš* «ha tavasszal sok fenyőbimbó van, a zab szapora lesz» WICHM. 207. (kCar. *šəšəm* PORK. 20.) | nyK. *šəžəm müm kolta βə dəškə* «ősszel a mézet vízbe keveri» RAM. 132. (kCar. *šəžəm* PORK. 20. kUr. *šəžəm* WICHM. 206.) || nyK. *teneškə dəm* «az idén» (*teneškə* «ez az év») RAM. 144. | nyK. *koγo-βraznək ko dəm* «nagy ünnep» RAM. 204. | nyK. *mün irγo dəm tün šw də sal'ma šket melenäm kücšt-miem* «holnap én fánkot sütök s kijövök a kasszálódra» RAM. 171. || nyK. *ž dəm lü dəš* «éjjel félelmes» RAM. 72. (kUr. *d'ü dəm* WICHM. 209. kCar. *d'ü dəm* PORK. 2. *d'ütəm* PORK. 4.) || nyK. *irγo dəm ketšəβüleš luat-koktət ts əšəom oksəm nälən-miem* «holnap délben 12 órakor eljövök s elhozom a pénzt» RAM. 174. || nyK. *tura-γ etšəβäləom βə dəškə pəraš ak-žarə* «éppen délben nem jó vízbe menni» RAM. 204. | kCar. *kečə-βa'ləm kok-d'ola'n* «délben kétlábú» PORK. 26.

BUDENZ ezeket az időhatározókat WIEDEMANNnal szemben nem tartja accusativusoknak, pedig nem lehet másnak magyarázni. Megvan különben a lapp, zürjén és votják nyelvben is. (L. «Ragtalan és tárgyragos időhatározók a finnugor nyelvekben» című dolgozatomat, mely nemsokára meg fog jelenni.)

tolmo tor alašaməm möγgeš kajašem βeš imnəm ida kicke!
 «a helyett a ló helyett, a mit befogtam, mikor idejöttem, ne fogjatok be másik lovat a visszamenésre» GEN. 70.

*) Néhány névutó mellett is acc. áll (l. ott).

223. Az *-s* rag. Rendesen előtte *e* hang van, s csak a kUr. és kCar.-ban váltakozik redukált hanggal (a hangsúly hatása folytán). A nyK.-ban a tövégi mássalhangzóba még akkor sem olvad ez a hang bele, ha az *a* vagy *ä*. — Pl. K. *βer*, nyK. *βär* «hely»: *βeres* GEN. 52. *βerəs* PORK. 32. *βäres* RAM. 147. | kCar. *kaβan* «asztag»: *kaβaneš* PORK. 22. | kUr. *korem* «folyó»: *koreməš* WICHM. 208. *korəmäs* 209. | kCar. *kut* «hosszúság»: *kutəs* PORK. 5. | kCar. *kuzək*, nyK. *kuzək* «hozomány»: *kuzəkeš* PORK. 14. *ku'zəkəs* RAM. 59. | kUfa *lüm* «név»: *lümes* PAAS. KSz. II. 206. | kP. *šüm* «szív»: *šümes* GEN. 51. | kUr. *lupš* «harmat»: *lupšəs* WICHM. 224. | kUr. *pijal* «szerencse»: *pijaləš* WICHM. 237. | kUr. *ümäl* «árnyék»: *ümäləš* WICHM. 237. | nyK. *tär* «fizetés»: *tärəs* RAM. 144. | kCar. *tubər* «ing»: *tubəreš* PORK. 31. kP. *tul* «tűz»: *tuleš* GEN. 63. | kUr. *šolop* «ereszcsatorna»: *šolopeš* WICHM. 208. | *tup* «hát»: *tupeš* GEN. 14. RAM. 154. *tupəšəžə* (3. szem.) RAM. 101. || nyK. *pat* (~ kP. *pot*) «fazék»: *pades* RAM. 209. | kP. *βüt*, nyK. *βə:t*: *βüdes* GEN. 32. kCar. *βüdəš* PORK. 14. *βə:des* RAM. 60. || kP. *šuldər* «szárny»: *šuldres* GEN. 74. | kP. *u'yal* «sarok»: *u'yles* GEN. 11. *u'yles* GEN. 58. | kCar. *kurəm* «életkor»: *kurmeš* PORK. 25. | kCar. *mo'ər* «test, oldal» PORK. 30: *mo'res* PORK. 45. || *βuj* «fej»: kP. *βujes* GEN. 34. kUr. *βü'žəš* WICHM. 214. kCar. *βujes* PORK. 35. *βujəs* 10. *βuiš* 24. nyK. *βuiəs* RAM. 85. || kP. kUr. *laβra*, nyK. *läβrä* «sár»: *laβraš* GEN. 16. WICHM. 222. *läβrä'əs* RAM. 133. | kP. *ola*, nyK. *ala* «város»: *olaš* GEN. 72. *ala'əs* RAM. 51. | kUr. nyK. *kožla* «fenyves»: *kožlaš* WICHM. 211. *kožla'əs* RAM. 56. | kP. *oraβa*, nyK. *araβa* «kocsi»: *oraβaš* GEN. 5. *araβa'əs* RAM. 171. | kUr. *šindžə*, nyK. *šindžä* «szem»: *šindžəs* WICHM. 227. *šindžä'əs* RAM. 183. (de vö. nyK. *tängä* «rubel»: *tängäš* RAM. 179.) || kP. *pečke*, nyK. *petskü* «hordó»: *pečkeš* GEN. 27. *petskäes* RAM. 187. || nyK. *miko* (n. pr.): *mikoes* RAM. 74. || nyK. *izrajl'ski* «izraelita»: *izrajl'skieš* RAM. 94. | kUfa *pu* «fa»: *pues* PAAS. KSz. II. 129. | kCar. *kü* «kő»: *kües* PORK. 51. || kP. *keče*, kCar. *kečə*, kUr. *ke'tšə* «nap»: *kečeš* GEN. 58. *kečeš* PORK. 1. *kečəs* 21. *ke'tšəs* WICHM. 237. | nyK. *kornə* «út»: *korneš* RAM. 99. kCar. *korneš* PORK. 3. | kUr. *ätə* «edény»: *ätəs* WICHM. 241. (de vö. nyK. *šərrə* «erdő»: *šərrəs* RAM. 206. | nyK. *šərrə* «arcz»: *šərrəs* RAM. 170.)

224. a) Helyhatározó; hová? kérdésre. α) illati-

v u s: kP. *komdeš opta lužam* «a csontokat szekrénybe teszi» GEN. 8. | kUr. *pundaštāmā βotškes šalam šüündžaltenā* «feneketlen cseberbe húst sózunk be» WICHM. 217. | nyK. *kudš nimat ak-kaj ninan šindzä'eš* «a házból semmi sem tűnik szemükbe» RAM. 183. | kP. *oš alašam kička ši oraβaš* «a fehér herélt lovat befogja az ezüst kocsiba» GEN. 5. | kP. *kuβaze monžas ota* «az öreg asszony befűt a fürdőszobába» GEN. 28. | kP. *šočem ušešem βojžem* «a szeretöm az eszembe jutott» GEN. 67. | kP. *er řeče löltan kupeš βojžes* «reggel a nap fölkel s a mocsárba száll le» GEN. 72. | kCar. *kormæeš pura* «belefűr a markába» PORK. 25. | kCar. *tudæ pæžæšæžæ kum munam munžalæn* «abba a fészekbe három tojást rakott» PORK. 35. | kUr. *kithōš kīdōš koštes* «kézből kézbe jár» WICHM. 213. | nyK. *roβotūnōkeš pðras* «munkába állni» RAM. 169. | nyK. *tārēs pðras* «munkás lenni» (tkp. fizetésbe menni) RAM. 144. | nyK. *i melenä'eš tšadæ* «kevés egy fánkba» RAM. 180. || kP. *kišeš kutko pižes* «a hangya a gyantába ragad» GEN. 48. | kP. *laβraš pižæn kolen* «a sárba ragadt s meghalt» GEN. 16. | *oš kombeš pižes töca* «meg akarja ragadni a fehér ludat» GEN. 15. | kP. *aβadæn éižesæže kučo* «anyád emlőjét megragadta» GEN. 32. || nyK. *arβæza ala'eš kodæn* «a fiú a városban maradt» RAM. 51. 67. | kUr. *i koremeš kodžs* «a jég a folyóban marad» WICHM. 208. | kP. *raβæž kiđeš pošo bele kien kodeš* «a róka kezében csak a farka marad» GEN. 35. | kP. *Patam eleš tan kotšo* «Patam faluban maradjon meg a tisztelet» GEN. 78. || nyK. *lāβræ'eš šindžæn* «a sárban maradt» RAM. 133. | nyK. *tidälæn lořereš'žæ lu šindžæn* «egy csont akadt meg a torkában» RAM. 71. || nyK. *kožla'eš šaršō* «született erdei cseremis» (tkp. «erdőben sz.») RAM. 56. | kP. *šim kožla pundašeš šošō ulam* «a sötét fenyves mélyén születtem» GEN. 172. | kCar. *ačan kuřu pakcašešæžæ ik kuřu koβæštat šočaldæn* «az atya nagy kertjében nőtt egy nagy káposztafej» PORK. 41. | kP. *korneš ik iaš toβalγo kuškaldæn* «a barázdában egy egyéves fácska nőtt» GEN. 69. || nyK. *βædeš kolšō bol'ek* «vízbe halt állat» RAM. 60. || kUr. *šuldæ satu šer-řeš βozeš* «olcsó áru [idővel] sokba kerül» WICHM. 212.

b) superlativus. Pl. kP. *iškeš sakaš lieš* «egy szegre lehet akasztani» GEN. 48. | kP. *pikej lüman üdæržō oš šoβæcéš*

šoꞓales «Pikej nevű leánya egy fehér kendőre áll» GEN. 28. | kP. *toβar βondes šinžes* «leül a fejszenyélre» GEN. 47. | kCar. *βaštar-kaštan βuješəžə činžə-šuldran kuku šinžala* «a jávorfapózna tetején egy ezüstszárný kakuk ült» PORK. 34. || nyK. *kəžes petskües* «a hordóra húgyoz» RAM. 187. | kUr. *pi ške po, tšèššəžə nə-γunam-at ok šor* «a kutya sose rondít a maga farkára» WICHM. 211. | kUr. *kurnəž ku d βè, tššəš tölən kəšškərà* «a holló az udvarra jön károgni» WICHM. 208. | kUr. *pištə-βù i tš küzə* «fölmászik a hársfa tetejére» WICHM. 214. | kP. *tuməna čaška βuješ pəžašəm əšta* «a bagoly fészket egy nyírfa csúcsára rakja» GEN. 34. | kCar. *šolayai moꞓres βüdenam* «bal oldalamba vezettem» PORK. 45. | kP. *iže kajak šuldres seřaltem* «a kis madár szárnyára karczoló» GEN. 74. | kP. *ajəžən tupešəže imə kerta* «gyermeke hátára tüt köt» GEN. 14. | kP. *jolešet kəša* «lábodra illik» GEN. 68. || kUr. *kođes pu-šenges* «a fán marad» WICHM. 209. | kP. *pundəs βuješ šoꞓalten koda žbatizəm* «ruháját egy fatörzsre húzza s rajta hagyja» GEN. 39. || kP. *nəll ik arkaš šočšo nəll ik pu-šengge* «41 hegyen növe 41 fa» GEN. 52. | kCar. *dər-söremə anan βuješəžə ku d-tormakan tumə šočšalden* «a mező végén egy hatágú tölgy nőtt» PORK. 35. || kUr. *piialəs küšə polanžə* «szerecsére érett kányabogyó» WICHM. 237. || nyK. *izrajlski narat pajlalten izrajlskieš i iudeieš* «a zsidó nép izráelitákra és judaiákra oszlott» RAM. 94. || kP. *paran jükeš, čoma jükeš poməžaltən* «a bárány és csikó hangjára fölédved» GEN. 57.

c) allativus (ritka); pl. nyK. *steńares təkəłəltəs* «a falhoz támaszkodni» RAM. 145. | kP. *məni šičme törzašem kə šinžes* «ki ül ahhoz az ablakhoz, a hol én ültem» GEN. 74. | kE. *kugo mardežes adak jur tolo* «a nagy szélhez még eső jött» REG. CsM. 271.

225. Hol? kérdésre. a) inessivus; pl. nyK. *šəꞓꞓəs iješli edem kola* «egy ember az erdőben meghal» RAM. 206. | nyK. *ik pades šolten kənam kerdes* «mikor tud egy fazékban főzni?» RAM. 206. | nyK. *pörtes tərərəm səkəltəs keles* «a szobában egy tükröt föl kell akasztani» RAM. 202. | kP. *nures muraš tūgales* «az erdőben elkezd énekelni» GEN. 9. | kP. *teresəžə šoꞓales* «föláll szánjában» GEN. 11. | kP. *tules jüla* «a tűzben ég» GEN. 63. | kUr. *er-lup šes muskəltənam* «reggeli harmat-

ban mosdottam» WICHM. 224. | nyK. *iureš mšškältaš* «az esőben állni» (tkp. «mosakodni») RAM. 83. | kP. *mońžaš muškeš aləm batarəm* «a fürdőszobában megfürdeti az erős Aləm-ot» GEN. 23. | kUr. *βozaltaš kšn βozaltaš ilnà tiak kōrrešet* «ha [egyszer] besoroznak, sorozzanak be a vjatkai írődeák kerületében» WICHM. 219. || kUfa *talant lūmešet küjšö kočəš tene kumaləne* «hozzád imádkozunk a nevedben süített étellel» PAAS. KSz. II. 206. | nyK. *püşəngə üšteš pədeštes* «a fa elreped a hidegtől» (tkp. «hidegben») RAM. 108. | kUr. *üməleš küşə əñžšš, ke,tšgš küşə kəsnəγəšš* «árnyékban érett málna, napon érett földieper» WICHM. 237. | kCar. *kečəš ot šulə ələ* «a napfényben nem olvadnál el» PORK. 11. | kP. *jüt omešet tolən końžem* «eljövök s megjelenek éjjel álmodban» GEN. 69. || kCar. *kışkə-tuβəreš kuna'm tōša'kəm əšten* «miután a kígyóingből vánkost csinált PORK. 31.

b) superessivus; pl. kUr. *šolopeš i kužun kerzaltəš* «hosszú jégcsapok függnék az ereszcatornán» (tkp. «a jég hosszan...») WICHM. 207. | nyK. *tšérni'la pumarəš šärlä* «a tinta elterjed a papiroson» RAM. 129. | nyK. *mōška'donə pira i-βäreš əlenət* «a medve és a farkas együtt (tkp. 'egy helyen') éltek» RAM. 147. | kCar. *korneš tarakənm βəš lin* «az úton találkozott egy keleti csótánynyal» PORK. 3. | kP. *patam βokten oləkeš ertak kande šəška pošələn* «a Patam folyó mellett a réten minden kék virág buján nő» GEN. 73. | kP. *pünžö βuješ tuləm oltaləm* «a fenyő tetején tüzet gyújtottam» GEN. 68. | kP. *tojaš muraš tūyaleš* «a boton elkezd énekelni» GEN. 31. | nyK. *βuješ mešəkə,m namalaš* «zsákot vinni a fejen» RAM. 85. | nyK. *ki'dəš mä'ngə lın, šü'əš ka'la* «daganat volt a kezén, egér a nyakán» RAM. 77. || nyK. *manareš kə,zə,m šomaš* «köszörűkövön kést élesíteni» RAM. 77. || nyK. *nəl-šüdə,-dəŋgəš βəzala olmažəm* «eladja az almát 400 rubelon» RAM. 179. | kE. *pervoj tūžem urum küčos, vara kandak šüdüreš punež el'e, paštengeš vit šüdüreš puo* «eleinte tíz rubelt kért, azután nyolcz rubelért akarta adni, végre ötért adta» REG. CsM. 620.

226. Időhatározó. a) mikor? kérdésre; pl. kP. *kečəš kum, nəl tau-rakmatəm nalən* «egy nap három-négszer a hálát fogadván» GEN. 58. | nyK. *irγodəm ketšəβäləš luat kōktət tsäšə,m oksam nälən-miem* «holnap délbén 12 óraker jövök

s elviszem a pénzt» RAM. 174. | kUr. *ta'tšes ertas βētō jōraleš* «csak ma és holnap törődünk [avval]» WICHM. 241. | kE. *kugečeš tolam* «húsvétkor eljövök» REG. CsM. 209. | nyK. *ti βadēs** *karteok olenü* «ez este evés nélkül élünk» RAM. 175. | nyK. *ty ijáš* «abban az évben» WIED. 32. | kCar. *kurmeš βaš oγat už* «egymást sosem látják» (tkp. «éltükben») PORK. 25. | kCar. *teneješ it koč mo'jam* «az idén még ne egyél meg» PORK. 8.

b) mikorra? meddig? kérdésre; pl. kCar. *tu'də mü-žəm i-γ'e'čəs šunat* «áhhhoz a méz-időhöz (tkp. ,év-naphoz') érkezünk» PORK. 21. | kCar. *šə'žəs šuna* «az őszhöz érünk» PORK. 21. || nyK. *ik ta'pāreš kəžə'met pu'ok* «add oda késedet egy pillanatra» RAM. 142. || kE. *kugečeš šuktaš kulneže* «húsvétig el kellene készíteni» REG. CsM. 785.

c) mennyi ideig? kérdésre; pl. kCar. *ke'čə kutəs* (v. *γut*) *kaje'n* «naphosszat ment» PORK. 5. | kE. *šukeš om kot tižak* «sokáig nem maradok itt» REG. CsM. 237. | nyK. *iziš äžəžəm kodalalē* «gyermekét kissé ott hagyta» RAM. 51.

227. Factitivus és prädicativus; pl. nyK. *ätä'žə škə er'γəžəm šk'aleš lə'mden* «az apa fiát téhennek nevezte» RAM. 74. | nyK. *kotim mikoes lə'mdennü* «a macskát Mikkónak neveztük» RAM. 74. | nyK. *i'müim ku'z²kèš puas* «lovat adni hozományul» RAM. 59. | kCar. *βeγəžəlan šukə oksa'm puen ku'zəkeš* «vejének sok pénzt adott hozományul» PORK. 14. | *škenəštəm ške ku'γeš užən ulət* «elbizakodtak (tkp. magukat nagy-nak nézték)» (Ocs. 13.) SZIL. 95. | kCar. *er'γəčəm er'γeš už, šeš-kəčəm šeškeš už* «fiadat fiadnak nézd, menyedet menyednek nézd» PORK. 48. | nyK. *kaša βareš tärlät* «fölfogadják szakácsnak» RAM. 178. | nyK. *saltakeš keš* «katonának menni» RAM. 117. | kCar. *tulukéš kodas d'ös* «szomorú árvának maradni» PORK. 44. (Ilyenek még: kE. REG. CsM. 37—47, 819. és nyK. WIED. 20.)

* A *-nə* locativusi raggal kapcsolatban is: nyK. *ti βart-neš* «ma este» RAM. 10. | nyK. *kämšə βart'nešəžə ti'də por-donə krestetəžəm əšten-šinden ok'iaješ* «harmadnap este krétával keresztet csinál az ablakra» RAM. 200.

228. nyK. *-škə, -škə₀; škə* | kUr. *-škə̄, -škə̄* | kP. *-ške, -škö; ško* (kUfa *škə*); pl. kP. *jeř*, nyK. *jár* «tő»: *jerəške* GEN. 3. *járəškə* RAM. 140. | kP. *βer* «hely»: *βerəške* GEN. 65. | kP. *nur-šer* «az erdő egyenetlenségei»: *šerəške* GEN. 59. | kP. *βinəm* «gödör»: *βinəməške* GEN. 43. | nyK. *tem* «tele»: *teməškə* RAM. 144. | kP. *nur* «erdő»: *nurəško* GEN. 28. | kP. *uks* «ág»: *uksəško* GEN. 42. | nyK. *al^ək* «rét»: *al^əkəškə* RAM. 170. | kP. *éaşkar* «nyires»: *éaşkarəške* GEN. 4. | kP. *tör* «díszhely; az ajtóval szemben levő sarok»: *törəškö* GEN. 6. | kP. *jük* «hang»: *jükəškö* GEN. 56. | kP. *šüdər* «abrics»: *šüdərəškö* GEN. 31. | *βuj* «fej»: kP. *βujəško* GEN. 7. *βuřškə* RAM. 72. 59. | nyK. *šut* «törvény»: *šutəškə* RAM. 123. | kP. *βüt*, nyK. *βot* «víz»: *βütəškö* GEN. 51. kUr. *βütəškə* WICHM. 227. *βotəškə* RAM. 122. *βotəškə* RAM. 206. — Az *š*-re és *ž*-re végződő szókba bele szokott olvadni a rag kezdőhangja; pl. kP. *pundaš* «fenék»: *pundaške* GEN. 53. | *poməš* «öl»: *poməške* GEN. 58. *poməškə* PORK. 11. | kUr. *korməž* «marok»: *korməškə* WICHM. 214. | kCar. *ördəž* «oldal; félreeső, idegen»: *ördəškərak* «kissé félre» PORK. 9. | kUr. *mu^əšəš* «vég»: *mu^əšəškə* WICHM. 240. | nyK. *šindžäräž* «augapfel»: *šindžärəškə* RAM. 133. (de vö. kP. *pəžaš* «fészek»: *pəžašəške* GEN. 36. | nyK. *pongəš* «mell»: *pongəškə* RAM. 103. | kUr. *puš* «sajka»: *pušəškə* WICHM. 226. | kP. *mardež* «szél»: *mardežəške* GEN. 58. | kP. *rož* «lyuk»: *rožəško* GEN. 27. || kP. *ola*, nyK. *ala*: *olaške* GEN. 48. *alaškə* RAM. 2, | kP. *kožla* «fenyves»: *kožlaške* GEN. 60. | kCar. *oraβa*, nyK. *araβa* «kocsi»: *araβaškə* PORK. 5. *araβaškə* RAM. 170—171. | kCar. *čodra* «erdő» PORK. 3: *čodraškə* PORK. 23. || nyK. *šəryə* «erdő»: *šəryəškə* RAM. 130. | kCar. *kelyə* «mély»: *kelyəškə* PORK. 32. | kP. *pünžö* «fenyő»: *pünžöškö* GEN. 3. | kUfa *pürö* «kés»: *püröškö* PAAS. Matkakert. 8. | kUfa *kombə* «lúd»: *kombəško* PAAS. Matkakert. 8. | kP. *korno*: *kornəško* GEN. 5. || nyK. *pa^əsə* «lekaszált mező»: *pa^əsəškə* RAM. 96. | kP. *i* «év»: *iəšken* (!*) GEN. 49. kE. *išken* (Ocs. 30.) SZIL. 37. — Néhány esetben föl-tünően nem redukált hang van e rag előtt: nyK. *par* «egy pár»: *pareškə* RAM. 96. | kP. *imúə* «ló»: *imúəškə* PORK. 51. | kCar. *d^əol* «láb»: *d^əoleškə* PORK. 51. (de nyK. *jaləškə* RAM. 131.**)

*) L. A határozók cz. fejezet bevezető részét (211.).

***) L. még a *-mə, -mə̄* képzős igenévnél (152.).

229. a) Legtöbbször illativust jelöl; pl. kP. *pikεjže kelγəške pura* «Pikej a mélybe megy» GEN. 32. | kP. *juməško küžas šopšar uke* «az égbe menni (tkp. fölhágni) nincs létra» GEN. 49. | kP. *βütšəm βočkəško optales* «vizét a teknőbe önti» GEN. 14. | kCar. *onžet šinžəškem* «a szemembe nézesz» PORK. 42. | kCar. *ora βaškə šinžən* «kocsiba ült» GEN. 5. | kUr. *korməškə purə* «a marokba belefér» WICHM. 214. | kUr. *taγəna-pušəškət om šitš' ũl* «sajkádba nem ültem volna» WICHM. 226. | kE. *kok kanat ežem mi kuduško* «mind a kétszer nem jöttem haza» REG. CsM. 431. | nyK. *ažiar pörtəškə βalə* «a napsugár beesik a szobába» RAM. 1. | kP. *munəžəm naleš-at, küšenəškəže pəšta* «elveszi tojását és zsebébe teszi» GEN. 14. | nyK. *rekə šəra'lteš žärəškə* «a folyó a tóba folyik» RAM. 140. | nyK. *šərpəo žaləškə pərenⁿ-gen* «egy száalka a lábba ment» RAM. 131. | nyK. *i marə šələn šərrəškə* «egy ember az erdőbe rejtőzött» RAM. 130. || nyK. *βəot šəpnū šərrəškem* «a víz arczomba fröccsent» RAM. 128. || nyK. *βəođəškə koləšə* «a vízbe haló» RAM. 206. || kP. *tə kürtnö жүкəškə tolon* «ennek a vasnak a hangját követve» (tkp. «a vas hangjába jövén») GEN. 56. | kCar. *čodraškə urməžes* «az erdő után (tkp. 'erdőbe') üvölt» PORK. 23.

b) Elég gyakori superlativusi használata is; pl. nyK. *ur pušəngə βužičkə kuženⁿ-gən* «a mókus fölmászott a fára» RAM. 59. | kP. *kornəško lektən* «útra kelt» GEN. 5. | nyK. *a'lkəškə kešə tygə'lat* «elindulnak a rétre» (tkp. «menni kezdenek») RAM. 170. | kP. *pört šolopəškem βolen muro* «szállj le a szoba ereszsatornájára és énekelj» GEN. 30. | kP. *kajəna patam βokien tőβaške* «a Patam folyó melletti hegyre megyünk» GEN. 74. | kE. *vešgana joluško mimem kodom čela puššom užom* «máskor, mikor a Volgára jöttem, mindig hajókat láttam» REG. CsM. 735.

c) Allativusi jelentésben is előfordul; pl. kP. *kuγə-žaške kajen* «a császárhoz menvén» GEN. 57. | nyK. *mužə-nəškə ken* «egy varázslóhoz ment» RAM. 181. | kP. *ikte küdəni kumətəško šukten* «az egyik mellett a harmadikhoz érve» GEN. 58. | nyK. *suđəškə šəp'šəs* «a törvény elé vinni» RAM. 123. | nyK. *alaškə lišəl* «a városhoz közel» RAM. 69.

d) Időhatározó; pl. nyK. *kənam i-minutəškə kerdes*

«mikor ő azt mind meg tudja tenni egy pillanat alatt»
RAM. 210.

e) Érdekes példák még: kCar. *d'oleško kajšəžat kalasen*,
imnieškə kajšəžat kalasen «a gyalog (tkp. lábön) menő, a
lovön menő mondta» PORK. 51. || nyK. *təmə,škə katškaš*
«teleenni magát» RAM. 144.

230. nyK. *-štə, -štə* | kUr. *-štə, -štə* | kP. *-šte, -štö; -što*
(kUfa *štə*); pl. kP. *maška* «medve»: *maškašte* GEN. 79. | kP. *βiča*,
kUr. *βüčša* «istálló»: *βičašte* GEN. 13. *βüčšaštə* WICHM. 217. |
kCar. *arña* «hét»: *arñaštə* PORK. 9. | nyK. *βeremä* «idő»: *βere-*
mäštə RAM. 202. | K. *kašta* «gerenda»: kUr. *kaštaštə* WICHM. 211.
kCar. *kaštaštə* PORK. 23. | K. *kožla* «fenyves»: kP. *kožlašte* GEN.
46. kCar. *kožlaštə* PORK. 25. || *i* «év»: kCar. *ištə* PORK. 20. *ištə*
RAM. 24. || kCar. *iška* «szeg»: *iškaštə* PORK. 23. | kP. *keče*, kCar.
keče, nyK. *ketša* «nap»: *kečešte* GEN. 69. *kečeštə* PORK. 2. *ketšaštə*
RAM. 146. | kP. *pünžö* «fenyő»: *pünžəštö* GEN. 7. | kUfa *pürö*
«kés»: *pürəštö* PAAS. Matkakert. 8. | kUfa *kombə* «lúd»: *kombaštə*
PAAS. Matkakert. 8. | kP. *m^olande* «föld»: *m^olandəšte* GEN. 59. |
kCar. *munə* «tojás»: *munəštə* PORK. 37. | nyK. *kudə* «ház»: *ku-*
dəštə RAM. 171. || kP. *βer*, nyK. *βär* «hely»: *βerəšte* GEN. 16.
βärəštə RAM. 206. | kP. *jer*, kCar. *d'er*, nyK. *iär* «tó»: *jerəšte*
GEN. 47. *d'erəštə* PORK. 25. *iärəštə* RAM. 53. | kP. *tul*, nyK. *təl*
«tó»: *tuləštə* GEN. 79. *tələštə* RAM. 98. | kCar. *poč* «fark»: *počeštə*
PORK. 26. | nyK. *om* «álmom»: *ombəštə* RAM. 92. | nyK. *omən*
«álmom»: *omənəštə* RAM. 16. | *pört* «szoba»: kP. *pörtəštö* GEN. 11.
kUr. *pörtəštə* WICHM. 208. kCar. *pörtəštə* PORK. 26. nyK. *pör-*
təštə RAM. 18. *pörtəštə* RAM. 50. || kP. *pot* «fazék»: *podəšto* GEN.
45. | nyK. *kot* «év, idő»: *kodəštə* RAM. 188. || K. *poməš* «kebel»:
kP. *poməšte* GEN. 63. kCar. *poməštə* PORK. 11. | K. *pundaš* «fe-
nék»: kP. *pundašte* GEN. 17. kUr. *pundaštə* WICHM. 212. | nyK.
ördəž «oldal»: *ördəštə* «oldalt» RAM. 190. | nyK. *šündzärəž* «aug-
apfel»: *šündzärəštəšə* «augenscheinlich» RAM. 133. (de kCar.
loməž «hamu»: *loməžəštə* PORK. 23.)

231. Inessivus; pl. kCar. *məjən poməšte m kalaj*
sondəkəm užə «meglátta a bádogszekrényt keblemben» PORK.
11. | kP. *kidəštem ulo onatər puən korkaže* «kezeimben van
egy onatər-fából való pohár» GEN. 74. | kCar. *ere nerəštem*

olma üβəš «még mindig az orromban van az alma illata» PORK. 99. | nyK. *örtüerəštə šündzäs* «a nyeregben ülni» RAM. 93—4. | kP. *sangəštəže iməže jomən* «homlokában elveszett a tű» GEN. 23. | kP. *šəl podəšto kürtnö šələš* «húsból való edényében vas fő» GEN. 45. | kP. *pörtəštö kum üdər šünğa* «a szobában három leány ül» GEN. 11. | nyK. *tə çaläk ik pörtəštə* (v. *pörtəš*) *a'x-šingə* «a nép nem fér el egy szobában» Ram. 133. | kE. *iktaže ulo mo kudušto?* «van-e valaki itthon?» REG. CsM. 438. | kP. *kozlašte iže pi opta* «a fenyvesben kis kutya ugat» GEN. 46. | kP. *mlana tə tüüğašte mo opaj?* «mi kedves nekünk az életben?» GEN. 64. | kP. *kuko: «kukuk!» manaldələš kiamat törən kapkašte* «a kakuk az alvilág urának kapujában azt mondja: „kakuk!”» GEN. 76. || nyK. *kuđəštə iük šarkta* «a házból (tkp. házban⁴) egy hang hallik» RAM. 171. | kP. *ala keče oğəšto šokta* «talán a napfényben hangzik» GEN. 59. || nyK. *ombəštə popaş* «álomban beszélni» RAM. 92. | nyK. *βwite omənəštə kalətsəm ka'škam* «álomban búzakenyeret eszem» RAM. 16. | nyK. *kolməkə βes kurəməštə ələš iəzo lieš* «a halál után a másvilágon élni szép lesz» RAM. 207. || kP. *küksö kurək βujəšto šaškašte* «a magas hegy tetején virágok között» GEN. 60. | kCar. *šəmətəštə i'ktə βələ kōdən* «egy maradt csak a hét közül» PORK. 10. | kCar. *tudə kok munəštə ik munəžəm pošten ulət kinəđperkelən* «a két tojás közül az egyiket tették kenyérráldásra» PORK. 37.

232. Ide tartoznak a következő példák is, noha a magyarban superessivusok; pl. kP. *parúəštət ulo ši šörğəš* «újjadon van egy ezüst gyűrű» GEN. 69. | kP. *ši orkamak joləsto ši tayan* «az ezüst ló lábán ezüst patkó» GEN. 62. 68. | kCar. *d'alpai kemem d'oləštem* «szattyán csizmám a lábamon» PORK. 42. | kP. *βujəštem ulo kudər upšem* «fejemen van göndör sapkám» GEN. 46. 52. 62. 74. | kCar. *βwīštəžə šə'nək, pōčəštəžə üster-βōštər* «fejen szénavilla, farkán söprű» PORK. 26. 42. | kUr. *pört βüiđəštə kəšəl küməž šündžə* «a ház tető-élén áll egy pépes tál» WICHM. 216. | nyK. *pörtandzal βuiđəštə žəltəmə saraj* «a lépeső fölött a tetőnek nincs lába» RAM. 214. (három példa is uo.) | kCar. *βiči βüdən βes moğərəštə šočdəmə kuet šočəlden* «a pici folyó másik oldalán nőtt egy még soha nem nőtt nyírfa» PORK. 41. | kP. *kədaləšte toβar*

«fejsze a derekán» GEN. 45. | kP. *purməla šürγəštəžō pač šime* «a jobb arczán fekete folt» GEN. 75. || kCar. *d'ola:š iškəštə* «a lábravaló a szegen» PORK. 23. | kCar. *iat pe'ə taγ'anəštə kečā* «máskéféle éve függ a patkón» PORK. 26. || kUr. *šəndəmaš kaštaštə, pūžərmaš sannaštə* «a szándékok ott vannak a póznán, az isten végzései a homlokban» WICHM. 211. PORK. 23. | kP. *uš mardež dene pünžəštə k'ralteš* «a bunkó a széltől a fához ütődik» GEN. 7. | kUr. *təlm pušəngəštə pōrš šūkə liš* «télien sok dér lesz a fán» WICHM. 207. || kP. *aləm batər sü'ə kültəšte pərčəžəm kočkən kia* «az erős Aləm a zabkévén fekszik, evén a szemet» GEN. 23. | kP. *ki'ner-γut patər tūšakəštəže kia* «a Rófhosszú Erős a párnán fekszik» GEN. 14. || nyK. *imni pərdə'les olitsəšte* «a ló az utcán hengereg» RAM. 98—99. | nyK. *kornəštə araβa-šədar kə'rəngemə'kə, əptərgemə'lū* «ha a kocsitengely az úton eltörik, nincs mit tenni» RAM. 7. | kE. *meñ surteštem kut oralde* «az én udvaromon hat épület van» REG. CsM. 872. || kUr. *βūt pundaštə porsən mundra ki'ə* «a folyó fenekén egy selyem gombolyag fekszik» WICHM. 212. | kP. *βojžak pundašte pūršam kəčəleš* «a tűzhely fenekén borsót keres» GEN. 17. || kP. *joγəngə kumdək m'landəšte liən* «a gyapjuszőnyeg a földön elterülven» GEN. 59. | nyK. *nə'rəštə i marə k'raleš ələn* «a mezőn egy ember szántott» RAM. 181. | kUr. *təlm pə'səštə lum kelγə liš* «a hó télen mély lesz a mezőn» WICHM. 207. | kP. *patam βokten ošməštet komb(o) uke-γəñ. lud(o) ulə* «a Patam folyó mellett a homokon ha lúd nincs, van récze» GEN. 75. | kP. *ademe šušaš βerəšt ilət-mo?* «emberjárta helyen élsz?» GEN. 16. nyK. RAM. 206. | kP. *juməšto šūdər šuk(o) ulə* «az égen sok csillag van» GEN. 67. | kCar. *kuməštə(!) d'uməštə kumət kaγər* «a világon három dolog görbe» PORK. 25. | kP. *juməštə(!) βujəšto kumət uke* «a világon három dolog hiányzik» GEN. 49. | kP. *počšo mur-at, nerže arkašte* «ha farka énekelni kezd, az orra a hegyen van» GEN. 48. 52. 74. | kE. *enger vəžənošto vučem teñem* «a hol a folyó két ágra oszlik, meg foglak várni» REG. CsM. 796.

233. *Essivus*; pl. kE. *saldakešte kološ* «mint katonára halt meg» REG. CsM. 30. | kCar. *murən βeržə pešəkə-*

đəštə «das singen ist nicht so leicht» PORK. 35. | kE. *tudo meman aulušto kütüčöštö* «ó a mi falunkban pásztor» REG. CsM. 32. | kE. *tud vit i godsen volosnojšto šolga* «ó öt év óta volosznój» REG. CsM. 31. | kE. *ponomarešte šluža* «mint egyházi szolgál» REG. CsM. 33.

234. *Időhatározó* («mikor?» kérdésre); pl. nyK. *tijetšəštə* «ezen a napon» RAM. 146. | kE. *tide arnášte nikuškat ežem mi* «e héten sehová sem mentem» REG. CsM. 201. | kCar. *u ištə* «az új évben» PORK. 20. | nyK. *tišə βosem sot βosmoji rodəštə* «1808-ban történt» RAM. 188. | kP. *jüt rüdəštö prejze jükeš poməžaitən* «az éj közepén a borjú kiáltására fölébredvén» GEN. 57. | nyK. *tä tolənda ške βeremäštəđä aγəl* «nem jó időben jöttetek» RAM. 13. | nyK. *χərχə βeremäštə namozam šəpřštaš ak iarə* «a gabona érésekor nem szabad trágyát vinni» RAM. 202. || nyK. *kok-ištə* «két év alatt» RAM. 24. | nyK. *kok tsüšəštə toleš* «két óra alatt jön» RAM. 150. | nyK. *kənam i minutəštə poštarenⁿ-gerdeš* «ha egy pillanat alatt összegyűjtheti» RAM. 211. | kP. *tunam iže kočšo maňəm ik satəšte* «csak akkor egyen meg engem egy pillanat alatt» GEN. 53. | kP. *parnášet ulo ši šörγəš kum kečəšte pörək saβərna* «újjadon van egy ezüstgyűrű, egyszer megfordul három nap alatt» GEN. 69. || kCar. *kum kečəštə ačəžəm na'lən močəš* «három nap mulva atyját a fürdőszobába vitte» PORK. 2. | kP. *rəβəž arnáštə miaš lin mari de'kə* «a rókának egy hét mulva az emberhez kellett mennie» PORK. 9.

235. kP. kCar. *-lan* | kUfa *-lan, -lan* | kUr. *-lan, -lan* | nyK. *-lan, -lən*: pl. kP. *ur* «mókus»: *urlan* GEN. 3. | kUr. *šüm* «szív»: *šümlan* WICHM. 241. | kUr. *taγ* «barát; szerető»: *taγlan* WICHM. 236. | nyK. *šəžar* «hug»: *šəžarlan* RAM. 192. | kP. *rəβəž* «róka»: *rəβəžlan* GEN. 35. *rəβəžla'n* PORK. 35. | kCar. *keγəž* «nyár»: *keγəžla'n* PORK. 1. | kCar. *müš* «méh»: *müšla'n* PORK. 16. | nyK. *edem* «ember»: *edemlən* RAM. 92. | kCar. *jüt* «éj»: *jütlan* PORK. 11. | K. *βüt*: kP. *βütlan* GEN. 35. kCar. *βütlan* PORK. 55. *βüđlan* 39. | kUfa *βolək* «jóság»: *βoləklan* PAAS. KSz. II. 206. | kP. *kajək*, kUr. *kəjək*, kCar. *kajək* «madár»: *kajəklan* GEN. 44. *kəjəklan* WICHM. 210. *kajəklan* PORK. 22. | kUr. *kələk* «nép»: *kələglan* WICHM. 208. | nyK.

mešák «zsák»: *mešälän* RAM. 171. || kP. *aβa*, *aβaj* «anya»: *aβalan* GEN. 7. kUfa PAAS. Matkakert. 8. kCar. (U.) PORK. 40. *aβilan* (M.) PORK. 51. | kP. kCar. *kuβa*, nyK. *kəβa* «aszszony»: *kuβalan* GEN. 15. *kuβala'n* PORK. (M.) 4. *kəβalan* RAM. 202. | kCar. *ača* «atyá»: *ačalan* PORK. (U.) 40. | kUfa *izə* «bátya»: *izəlan* PAAS. Matkakert. 8. | kUfa *kuɟuza* «öreg ember»: *kuɟuzalan* PAAS. KSz. II. 202. | K. *paša* «munka»: *pašalan* GEN. 75. WICHM. 209. | nyK. *oksa* «pénz»: *oksalan* RAM. 139. || kUr. *i* «év»: *ilan* WICHM. 207. | kP. *paži* (nom. pr.): *pažilan* GEN. 3. | K. *mari* «férfi»: kP. *marlan* GEN. 1. kCar. *marla'n* PORK. 2. *marila'n* PORK. 22. kUr. *marilan* WICHM. 208. | kP. *kuku* «kukuk»: *kukulan* GEN. 63. | *pu* «fa»: *pulan* PORK. 39. RAM. 184. | kP. *ü* «vaj» (de: *üjan* «vajás»): *ülan* (< **üjlan* metathesise) GEN. 36. | nyK. *təɟü* «valaki»: *təɟülän* RAM. 140. || kP. *βate*, nyK. *βäte* «asszony»: *βatalan* GEN. 13. *βätälän* RAM. 97. | kCar. *ijə* «kölyök»: *ijəlan* PORK. 37. | kP. *ikšəβə* «gyermek» PORK. 4: *ikšəβla'n* PORK. 22. | kP. *imnie*, kCar. *imná*, nyK. *imni* «ló»: *imnəlan* GEN. 33. *i'mnəlan* PORK. 19. *imnülän* RAM. 28. | kUfa *keče* «nap»: *kečəlan* PAAS. KSz. II. 206. kUr. *kəššəlan* WICHM. 219. | kUr. *pürə* «farkas»: *pürəlan* WICHM. 211. | kUr. *toštə* «régí»: *toštəlan* WICHM. 209. | kUfa *kombə* «lúd»: *kombəlan* PAAS. Matkakert. 8. | kUfa *pürö* «kés»: *pürəlan* u. o.

236. Eredeti allativusi és superlativusi használatát nem nagyon gyakori, bizonyos átviteles jelentés sokszor érezhető; pl. nyK. *malən* (? = *malan*) *kenä* «hova megyünk» RAM. 76. | nyK. *nəy-geä* *ɟarətmə* *m^əloɟətslən^dzə* «elindult kedvéhez, a fiúhoz» RAM. 171. | nyK. *arβätə* *pe,tərli* *βə,tlən* *βəlmədkə* *oksam* *pua* *βə,tkəβalan* «die neuverheiratete giebt der wassermutter geld, wenn sie zum ersten male zum wasser geht» RAM. 202. | kCar. *ošet* *βütlan* *šialda* «az Ošet folyóhoz kiált» PORK. 55. | kCar. *kuɟu* *βüdetlan* *d'oyaləš* «nagy folyódba folyik» PORK. 55. | kCar. *kuɟu* *βüdetlan* *ušnaləš* «a nagy folyóval (tkp. ,folyóhoz') egyesül» PORK. 39. | kCar. *məɟən* *šüemla'n* *turak* *rua* «egyenesen nyakamra vág» PORK. 11. | kCar. *er-luβəšlan* *čəneštən* *mien*, *sai* *saskalan* *βəš* *əštə!* «ha [a méh] a reggeli harmatra kiröpül, küldj eléje jó virágot» PORK. 16. | nyK. *təɟülän* *šə,βäš* «valakire köpni» RAM. 140. | kP. *ajžəšlan* *oŋgərem* *pəžəkta* «gyerme-

kére csengetyút köt» GEN. 1. | kP. *žbatam pikejlan čiktat* «a ruhát ráadják Pikejre» GEN. 34. | kP. *marjan ške žbatažem škalanže čiktat* «Marja ruháját saját magára adják» GEN. 34. | kP. *uškaž süanlan kaja* «az ökör lakodalomba megy» GEN. 49. | kCar. *oβeðalan tol* «jőjj ebédre!» PORK. 20. | kP. *tunam iže ik satšte asera imínolan lojalže* «csak akkor abban a pillanatban jőjön a kólika a lóra» GEN. 51. | kUr. *nömnan šümlan lojaleš* «a mi szívünket találja» (tkp. «szívünkhöz ér») WICHM. 241. | nyK. *škallan andžen am-mšštä* «nem tudtam őrizni a tehenet» (tkp. «nem nézhettem a tehénre») RAM. 184—5. | kP. *mura šurnolan* «énekel a gabonához» GEN. 64.

237. Már határozottabban átvitt értelmű helyhatározók a következők: kUr. *šem marilan kaja* «fekete férfihoz megy» WICHM. 208. | kP. *molan marlan mēlam ot mie* «miért nem jössz hozzám férjhez» GEN. 1. | kUr. *erβežžō kàtššōlan koiqlam* «fiatal kérőhöz férjhez megyek» WICHM. 229. | nyK. *oβēškalan kešō eðer* «özvegyhez ment (tkp. menő) leány» RAM. 90. || kP. *šim pašalan žap šueš* «közzeledik az idő a fekete munkára» GEN. 75. | kUr. *er kēnelšō jōy pašalan šueš* «a reggel korán fölkelőnek a munkája halad» (tkp. «a fölkelő munkához jut») WICHM. 209. | kCar. *ikššōβlan ot šu* «gyermekhez nem jutsz» PORK. 22. | kCar. *morarē βüðlan šulðalat* «mennyi vízhez jutsz» PORK. 35. | kCar. *onda:k üðer narlšō d'ešlan šueš* «a ki korán házasodik családhoz jut» PORK. 22. | kUr. *šōrēk šüðšš pīrōlan ok šu* «a juh átka nem fog a farkason» (tkp. «nem jut a farkashoz») WICHM. 211. || kCar. *βot ikana nu'nēn de:kē pure'n ik šōyga poja'n kupeč pačerlan* «hát egyszer egy gazdag öreg kereskedő jött hozzájuk szállásra» PORK. 13. || kUr. *ožay kornedlan šüšēžžō uke* «a kazáni úttal fölérő nincs» WICHM. 239. | kUr. *üðer-taylan mo šulðaleš?* «leány-szeretővel mi érne föl?» WICHM. 236. | kCar. *šem küse kēčeketlan mo šueš?* «a fekete lonicera bogyójával mi érne föl?» PORK. 52. || kP. *tatan ilēmolan mo šūžō?* «mi hasonló az egyet értéshez?» PORK. 65. | kCar. *βujemlan kelšōšō kalpak* «fejemre illő kalap» PORK. 58. | kUr. *kēðalēmolan kelšōšō küren pota* «derekamhoz illő sötétbarna öv» WICHM. 223. | kP. *čonlan čon kelša-*

-*γən* «ha a lélek a lélekkel összhangzik» GEN. 68. | kCar. *unžo marin mländəžo ik ümər lan əš d'örə* «az unžai cseremiszek földje nem elegendő egy emberéltre» PORK. 41. | kCar. *kuet, puət peškədet, ik komγalan əš d'örə* «nyírfád, keményfád nem elég egy kályhának» PORK. 41. || kP. *jük jomməlan ju* varázsló ige rekedtségre GEN. 50. | kP. *kiske cüngəlməlan* kígyómarásra GEN. 52. | kP. *tul ajarlan* égési sebre GEN. 51. || nyK. *isra'ylski narot öpkə'lenət jəməla'n* «az izraeliták zúgolódtak isten ellen» (tkp. «morogtak istenre») RAM. 93. | kCar. *ikana təj sərənət ələ samoβarla'n* «egyszer te haragudtál a szamovárra» PORK. 13. | kCar. *kuyuzan modəšlan šocənam* «a császár játékszerének (tkp. 'játzására') születtem» PORK. 54. | kCar. *iktəže βelə kalək marilan koišlan šocənam* «csak magam születtem a cseremisiz nép örömére» PORK. 48. | kCar. *d'əγən motoržəla'n it kua'nə* «ne áhitozz más dolgára» PORK. 22. | nyK. *oksalan šək* «pénzre vágyódó» RAM. 139. | nyK. *eđemənlən šək* «máséra áhitozó» RAM. 139.

238. Prædikativusi jelentés van ezekben a példákban: kUr. *mari kaβānəm toštəlan kodaš opta γən* «ha egy cseremisiz ember gabonaasztagot fölrak azzal, hogy réginék hagyja» [azaz: hogy több mint egy évig álljon] WICHM. 209. | kCar. *təj tənə'rə martə üdəretla'n šotlə'n əšnenət* «te őt leányodnak tartva eddig nevelted» PORK. 2. | kCar. *kombə iγəlanat ida už* «ne nézzetek lúd-fiókának» PORK. 37. | kE. *miń tudom vatelan nalam* «én őt feleségül veszem» REG. CsM. 75. | kE. *miń tilanda tudom koldem tarčəlan* «megküldöm őt nektek szolgál» REG. CsM. 76. | kE. *miń tide šedangem puem orluklan* «én e búzáat adom vetőmagnak» REG. CsM. 77. | kCar. *d'orγalan d'öržə!* «zum zelter taug'er!» PORK. 50.

239. Okhatározók a következő példák: kP. *ize šüməmlarkələš jomən kajše šocšəmlan* «kis szívem dobog elveszett kedvesemért» GEN. 78. | kP. *aβan aβəže, ačən ačəže šorəkteš oš kuyəžaške kajše iγəžlan* «anya anyával, atya atyával zokog a fehér cizárhoz menő gyermekért» GEN. 61. | kP. *jüt oməžlan šet liže* «éjjeli álmára vigyázzon (tkp. óvatos legyen)» GEN. 78. | kP. *məń molan βəlem βətəlan βerč* «miért szállnék le egy aszszony miatt» GEN. 13.

240. Czélhatározó; pl. nyK. *pulan kemä* «menj fáért» RAM. 184. | nyK. *karak β_otlän keä* «a varjú vízért megy» RAM. 178. | kP. *kolaže ülan kajen kolta* «az egér vajért megy» GEN. 36. | kP. *ruš erγe šudəlan mien toleş* «egy orosz fiú szénáért jön» GEN. 37. | nyK. *ələmə-đomaškə keät oksalan* «előbbi házukhoz jönnek pénzért» RAM. 195. | nyK. *keä βes položalan* «másik szántalpért megy» RAM. 192. | nyK. *χoza'žə komim to'kəžə ošma-mešälän kolta* «a gazda Komit hazaküldi a homokos zsákért» RAM. 171. | nyK. *marəžə βätəm pokten'golta ərβezəlän* «a férj feleségét a gyermekért küldi» RAM. 174.

241. -lan rag fejezi ki a vételárt; pl. kCar. *kutlə-βičərlan pašmam naləm* «65 kopekáért vettem gyölesot» PORK. 51. | nyK. *šüdə, dəγγəm nälən i mənəlan* «száz rubelt kapott egy tojásért» RAM. 173. | kCar. *məj koltem təjn üpetlan šar-okam* «hajadért küldök lószörpaszományt» PORK. 40. | kUr. *kandaš mešak oksəžəm kərγori βeralan pəštəšəm* «nyolcz zsák pénzt fizettem Gergely leányáért, Veráért» WICHM. 232. | kCar. *kum akašlan šoralam ələ* «háromszoros értékem volna» PORK. 44. | kE. *mom puš ömnelan?* «mit adott a lóért?» REG. CsM. 85.

242. Dativus; pl. kP. *pilan kalaša* «szól a kutyának» GEN. 7. | kP. *ačamian salam* «atyámnak üdvözet» GEN. 66. | kP. *uβer kuβan üdəržö pikejlan manəš* «a boszorkány leánya mondja Pikejnek» GEN. 11. 31. | nyK. *marjəlan oksam pua* «pénzt ad az orosz asszonynak» RAM. 175. | kP. *molan pukšet ijedəm rəβəžlan* «minek adod kölykeidet a rókának?» GEN. 35. | kP. *siəm šənda üđ' ržəlan* «csemegét tesz oda leányának» GEN. 8. | kUfa *βüdümö šurnulan zijan zaram it əšte* «a vétésben ne tégy kárt» PAAS. KSz. II. 201. | nyK. *ätəštə tetəštəlän «səmələ» manəš təm'dat ələn* «az atyák azt tanították gyermekeiknek, hogy a „səmələ“-t mondják» RAM. 207. | kUr. *kələglan iləš jəšə liš* «az embereknek nehéz lesz az élet» WICHM. 208. | kCar. *ačiden aβilan nelə lieš ələ* «nehéz lett volna az atyának és az anyának» PORK. 51. | nyK. *šoləlan ələš kə'nšər* «a tolvajnak az élet kín» RAM. 42. | kUr. *kü polatšəlan kü šerγə* «kőpalotának a kő drága» WICHM. 221. | kUr. *a'tšəž-den aβəžlan ijəžə šerγə* «az atyának és anyának a gyermeke drága» WICHM. 221. | kCar. *motor kačəlan motor*

üðar küles «szép vőlegénynek szép leány kell» PORK. 49. | nyK. *iktə βesʰlän dʒə palša* «egyik a másiknak segt» RAM. 25. | nyK. *ikänäk iktəlännä palšena* «egymásnak segítünk» RAM. 24. | nyK. *χoza βätəlän əβezəom palšəkten* «a paraszt segített a fiúval az asszonynak» RAM. 97. | kP. *mən éonemlan oda išənə* «ti nem hisztetek nekem» (tkp. «lelkemnek») GEN. 33. | nyK. *mužanlan, iozəlan piš ʰänät ələn perβi* «a jövendőmondóknak és varázslóknak azelőtt nagyon hittek» RAM. 207. | nyK. *iəmələn* (? ə: -lan) *ua nem* «istenben bízom» RAM. 159. | kCar. *šem-šulðəran müγəšəžlan kuana* «fekete szárnyú méhének örül» PORK. 35. | nyK. *βesədəmlän* (v. *βesədəməom*) *o'χrəktəš* «valakit megszorítani» RAM. 90. — **Dativus possessivus:** kP. *kuruklan üšək ulo* «a hegynak árnyéka van» GEN. 64. | kP. *kukulən šəðəŋəm βüdəlš(-at) ulo* «a kakuknak buzavetője van» GEN. 63.

243. Tárgyas igék műveltető alakja mellett, a kivel tétetünk valamint, -lan ragos határozóval van kifejezve; pl. nyK. *mən šlänem mənərom kəktənəm əβämlän* «anyámmal vásznat akarok szövetni magamnak» RAM. 52. | nyK. *žiβo'íβəot-tonə* mört *βö'í βəoðəom karaklan kändəktə* «a varjúval életvizet és halálvizet hozat» RAM. 178. | kP. *jüštəlan šokšəlan naləktəte* «a hidegtől s melegtől bántatlanul hagyván» GEN. 58. | nyK. *iktəžlən mešə'kəom namaltəš keleş* «valakivel vitetni kell a zsákot» RAM. 85. | nyK. *ləməm tidəlän kəktənəm* «a havat el akarom vele hányatni» RAM. 52. | kE. **tudo ömnežem mulanem jüktükteneže** «ő akarja velem a lovát itatni» REG. CsM. 689. | kE. **tudom jenglan kerektem** «öt az emberekkel megveretem» REG. CsM. 855. | kE. **nonulan vorugemže moškukta** «övelük mosatja ruháját» REG. CsM. 821. | kE. **mulanem moškukta vorugemem tutlan lian** «velem mosatja a ruhát az ő számára» REG. CsM. 822. (Több példa: WIED. 29.)

244. Időhatározó (mikorra? mennyi időre?); pl. kE. **ku.gečəlan jamdelem** «húsvétra elkészítem» REG. CsM. 209. | kCar. *teləlan d'öržə, keježlan d'öržə* «télre jó legyen, nyárra jó legyen» PORK. 50. | kCar. *meraŋ keježlan luðə mežə'n lin* «a nyúl nyárra szürkészínű lett» PORK. 1. | kCar. *kurmašlan d'öržə* «örökre jó legyen!» PORK. 50. | kCar.

mari'm ik ar'nalala'n kolden «elküldte férjét egy hétre» PORK. 8. | *kCar. ik talukla'n mien ulat* «egy évre jöttek» PORK. 7. | *kCar. tu'mə-βu'jəš jütla'n küze'n šinjəm* «fölmásztam éjjelre egy tölgy tetejére» PORK. 11.

245. Pár példában mikor? kérdésre felel; pl. *kUr. tu ilan saḡ ilā* «abban az évben jól él» WICHM. 207. | *kUr. pižtə-γitškə šotšmā ilan uržam ik pa'tšəš βüdaš küleš* «oly esztendőben, mikor sok vörös berkenye lesz, a rozsot egyszeri szántás után kell vetni» WICHM. 207. || *kUr. idəm-pè'tšə lomberžə kè'tšəlan kum-γana peledaləš* «a szérűskertben a zelnicezeliget napjában háromszor virágzik» WICHM. 219.

246. *kP. -leč* | *kUr. -letš* | *kCar. -leč* (o: *letš*), *-lečən*. Az nyK.-ban elveszett, helyette *-kuts* áll. A régi evangéliumfordításban azonban néhány példában még előfordul: *juma l'ets* (o: *žəmālets*) «istentől» | **Cham l'ets** «Chamtól» | **schatschemshal'ets** (o: *šatšəmžəlets*) «születésétől» | **sulukw'l'a l'ets** (o: *sulək-βə-lälets*) «bűnöktől» | **tydan l'ets** (o: *tədənlets*) «azért» WIED. 181. | **ylscha l'ets** (o: *älšəlets*) «levőtől» WIED. 34. — A többi nyelvjárásban sem nagyon gyakori; a *kUr.*-ból csak ez az egy példám van: *māletšna* «tőlünk» WICHM. 223. A *kCar.*-ban is nagyon gyakran helyettesíti a *kəč* rag és a *teč* névutó.

247. Példák *kP.* és *kCar.*-ból: *kP. jey* «ember»: *jenleč* GEN. 68. | *kCar. lop* «mocsár»: *lopleč* PORK. 46. | *kP. üdər* «leány»: *üdərleč* GEN. 6. | *kP. rəβəž* «róka»: *rəβəžleč* GEN. 4. | *kCar. βə'lək* «barom»: *βə'ləkkeč* PORK. 26. | *kCar. βuβer* «gonosz szellem»: *βuβerlečən* PORK. 58. || *kP. maška* «medve»: *maškaleč* GEN. 75. | *kCar. kuβa* «vénaasszony»: *kuβa'lečən* PORK. 4. || *kCar. i* «jég»: *ileč* PORK. 1. || *kP. βate* «asszony»: *βataleč* GEN. 13. | *kP. jüksö* «hattyú»: *jüksəleč* GEN. 1. | *kCar. kində* «gabona»: *kindəleč* PORK. 26. (Valószínűleg sajtóhiba: *kP. keče* «nap»: *kečeleč* GEN. 1. [e h. *kečəleč*] | *kP. ošo* «fehér»: *ošoleč* GEN. 66. [e h. *ošəleč*]).

248. Eredeti helyhatározói jelentése már nagyon ritka: *kCar. šoptəržə lopleč-lopeš šočəš* «a ribiszke mocsárról mocsárra nő» PORK. 46. || *kP. kuγəžəžleč ožno küβar mučko mien soraleš* «férje előtt a hídhoz megy, s megáll» GEN. 28. | *kP. jenleč möngö liam* «az ember mögött vagyok» GEN. 68. | *kE. kornuleč örtöštö ilä* «az úttól félre lakik» REG. CsM.

192.*) || kP. *aslan-kajək iɾəβlak βültakəm a βa štleč šalten šən-dat* «az oroszlánkölykek elrejtik Wültakot anyjuk elől» GEN. 15. | kCar. *čəβəžə βaraš βuβerlečən arβa-βütas šələn kodəs* «a tyúk a gonosz ölyv elől elrejtözve a polyvás csűrben marad» PORK. 58. || kE. *ketleč posna tolaža* «kéz nélkül bajlódik» REG. CsM. 264.

249. Ilyen igék mellett: fél; kér, kérdez; hall, kap, elhagy; pl. kCar. *pərsleč ot lüt ələ* «nem félnél a macskától» PORK. 1. | kP. *poro ium oβlakleč tače ješ perkem jotna* «a jóságos istenektől ma családot kérjünk» GEN. 61. | kP. *jodeš βatəleč* «kérdi az asszonytól» GEN. 13. | kCar. *ileč d'o'dən* «a jégtől kérdezte» PORK. 1. | kE. *atileč küčem* «atyámtól kérem» REG. CsM. 8. | kE. *palememleč kolom* «barátomtól hallottam» REG. CsM. 9. | kE. *miń tutleč nalim* «ő tőle kaptam (vettem)» REG. CsM. 7. || kP. *šočšəmeleč kotməm šəm šünže* «nem tudtam szeretőmtől való elhagyásomat» GEN. 72.

250. Hasonlító határozó melléknév mellett; pl.***) kUr. *məletšna-t motòrəm-at idà onđžalal* «nálunknál szebbeket ne nézegessetek» WICHM. 223. | kP. *müleč, sakərleč tutlo šočšo* «méznel, czukornál édesebb kedvesem» GEN. 65. | kCar. *kindəleč kuɾu mo uələ?* «mi nagyobb a gabonánál?» PORK. 26. | kCar. *klatsəleč tü'kəžə kužu* «a magtárnál nagyobb az ajtókilincse» PORK. 24. | kP. *maməkleč puškədo üp(ə)jet* «pehelynél puhább a hajad» GEN. 66. | kP. *mlandəleč koja nə-m-at* «semmi sem kövőbb a földnél» GEN. 64. | kP. *süanleč kojšən nə-m-at uke* «semmi sem vidámabb a lakodalomnál» GEN. 64. | kP. *maškaleč-at polmezəm onža* «a medvénel is haragosabban néz» GEN. 75. | kP. *tuleč čəfer murəm murem* «ennél szebb dalt dalolok» GEN. 10. || kP. *ošoleč ošo oš jüksajet* «a fehérenél fehérebb fehér hattyúd» GEN. 66. | kP. *tərkeret ukše-*

*) Éppen ilyen, de időhatározó: kE. *kugčeleč vara šokšo lie* «húsvét után meleg lett» REG. CsM. 229. | K. *tətleč onžəke* «ezentúl» (tkp. »ettől előre») (Ocs. 80.) SZIL. 148.

**) Igei alapszóhoz járulva: kE. *tudo külešleč utlarak konduš v. tudo konduš külešleč koč* (v. *koč šuko*) «kelletinél többet (v. a kelletin túl) hozott» REG. CsM. 404.

ran leč ukšeran limašet «fenyvesed ágasnál is ágasabb lett» GEN. 76. | kP. *süan mariβlak kosojleč kosoj limašet* «a lakodalmas nép sandánál is sandább lett» GEN. 76. || kE. *kö nalan ten-lečed molo?* «ki vette el, ha nem te?» (tkp. «náladnál más» REG. CsM. 721. || kE. *tudo čelaleč kugo* «ő mindnyájuk közül a legnagyobb» REG. CsM. 331. | kE. *tudo niköleč šuko* iliš «ő valamennyi közt legtöbbit élt» REG. CsM. 335. | kE. *melet'na en šongo* «a legöregebb közülünk» REG. CsM. 338. | kCar. *βo'łəkkeč kuw mo u'łə* «melyik a legnagyobb a háziállatok közt» PORK. 26.

251. kP. *-kəč, -kəčən* | kUfa *-kəč* | kUr. *-kəčš, -kəčš* | kCar. *kəč* (ə: *kəčš*) [*kəčə: surt kəčə* «házból» PORK. 4. *ketkeče* «kézből» REG. CsM. 62.], *kəčən* | nyK. *kɨts, kɨtsən* tkp. még félig-meddig névutó, de mivel a *-leč* stb. ragot lassanként kiszorítja, már egész rag számba megy. A kCar.-ban PORKKA legnagyobbbrészt külön szónak írja (csak néha kötőjellel), az nyK.-ban RAMSTEDT kötőjellel fűzi főnévéhez, s csak a kP. és kUr.-ban van vele egybeírva. De a kP.-ben is észrevehető még, hogy nem teljesen vált raggá, mert az *-e, -o, -ö*-végű szóknak néha ily végű alakjához járul, nem pedig eredeti, redukált hangzójú alakjához. A kCar.-ban van egy példa, melyben a mutató névmás genitivusa áll előtte: *tu'dən rəč* PORK. 2. (L. 209.)

252. Pl. kUfa *čer* «betegség»: *čerəč* PAAS. KSz. II. 206. | kUfa *jür* «eső»: *jürəč* PAAS. KSz. II. 201. | K. *tul* «tűz»: kP. *tulrəčən* PORK. 18. kCar. *tul rəčən* PORK. 18. | kUfa *pokšem* «fagy»: *pokšem-rəčet* (2. pers.) PAAS. KSz. II. 201. | nyK. *šam* «ézés»: *šam-gɨts* RAM. 126. | kUfa *arlan* «vakondok»: *arlangəč* PAAS. KSz. II. 201. | kCar. *rožə* «lyuk»: *rožgəč* PORK. 11. | kCar. *pələš* «fűl»: *pələš rəč* PORK. 1. | nyK. *peleđəš* «virág»: *peleđəš-kɨts* RAM. 161. | kCar. *oŋ* «mell»: *oŋ gəč* PORK. 2. | kP. *nur* «erdő»: *nurəčən* GEN. 45. | nyK. *mešäk* «zsák»: *mešä-kɨtsən* RAM. 68. | K. *mardež* «szél»: kP. *mardežrəčən* GEN. 59. kCar. *mardež rəčən* PORK. 15. | kP. *kurək*, nyK. *kərək* «hegy»: *kurəkkəč* GEN. 68. *kurəkkəčən* GEN. 48. *kərək-kɨts* RAM. 190. | kUr. *ješ* «család»: *ješkəčš* WICHM. 208. | kP. *tomnoj* «olvasztó kemenceze»: *tomnoj-rəčən* GEN. 51. | kP. *pikej* (n. pr.): *pike(j)rəčən* GEN. 33. | K. *βüt* «víz»: kP. *βütəč* GEN. 27. *βütəčən* GEN. 6. kCar. *βüt kəč* PORK.

13. *βüð γαé* PORK. 36. || kP. *törza*, kUr. kCar. *törza* «ablak»: kP. *törzαγαé* GEN. 39. *törzαγαéαn* GEN. 63. kUr. *törzαγαéłš* WICHM. 242. kCar. *törza γαéαn* PORK. 43. | kCar. *okna* «ablak»: *oknaγαé* PORK. 2. | nyK. *ala* «város»: *alαγαtsαn* RAM. 5. | nyK. *tsášká* «tányér»: *tsáškáγαtsαn* RAM. 95. || nyK. *pi* «kutya»: *piγαts* RAM. 72. | nyK. *βákxškü* «malomkö»: *βákxšküγαtsαn* RAM. 208. | kP. *u* «új»: *uγαé* GEN. 67. | nyK. *olmaβu* «almafa»: *olmaβuγαtsαn* RAM. 208. | kUr. *àtə* «edény»: *àtəγαéłš* WICHM. 241. | nyK. *šudə* «fű»: *šudəγαtsαn* RAM. 204. | nyK. *kornə* «út»: *korndəγαtsαn* RAM. 118. | kCar. *kombə* «lúd»: *kombə γαéαn* PORK. 4. | kP. *pu-šengə*, kUr. *pu-šengə* «fa»: *pu-šengəγαéαn* GEN. 48. *pu-šengəγαéłš* WICHM. 209. | kP. *šurno* «gabona»: *šurnəγαé* GEN. 60. | kP. *rüdü* «belső»: *rüdəγαé* GEN. 52. | kP. *počšo* «farka»: *počšəγαé* GEN. 35. | kP. *müškarzö* «hasa»: *müškarzəγαé* GEN. 27. | kP. *küšenze* «zsebe»: *küšenzəγαé* GEN. 14. — Ellenben: kP. *məlande* «föld»: *məlandəγαé* GEN. 78. | kP. *loktəzo* «varázsló»: *loktəzəγαéαn* GEN. 59. | kP. *pužəzo* id.: *pužəzəγαéαn* GEN. 56. | kP. *loktəłšo* id.: *loktəłšəγαéαn* GEN. 56. | kP. *küšö* «kés»: *küšəγαéαn* GEN. 56.

253. Eredeti jelentése elativus; pl. kCar. *d'uma γαéαn βoləšə resan tengežəm naldalam ələ* «egy égből hullott keresztes pénzt vennék» PORK. 35. | nyK. *alαγαtsαn tolnam* «a városból jöttem» RAM. 5. | kP. *məlande rüdəγαé onžen* «a föld belsejéből kinézve» GEN. 52. | kP. *tudo ožno lekte βütkečəαn* «ő először jött ki a vízből» GEN. 6. | kP. *nurγαéαn terkem tolam* «az erdőből hazajövök» GEN. 45. | nyK. *pörtšär läktenⁿ-geä pörtγαtsαn* «a védőszellem eltávozik a házból» RAM. 205. | kUr. *nömnən γαi rödəžəm pörtkečłš pörtšš nαngαiαlza* «magunkfajta vendégeket vigyetek [vendégségbe] házról házra» (tkp. «szobából szobába») WICHM. 241. | kUr. *kue jəmal kəšnəγəžəm àtəγαéłš àtšš nalza* «a nyírfa alatt [szedett] epret helyeztünk át az egyik edényből a másikba» WICHM. 241. | kP. *erγəm pečkeγαé lukteš* «a fiút kiveszi a hordóból» GEN. 27. | kP. *βütšö joren kaja šoktežγαé* «a víz kifolyik a szitájából» GEN. 23. | kUr. *kithkəłš kədəš kostšš* «kézből kézbe jár» WICHM. 213. | nyK. *βákxšküγαtsαn, taβardəš-kαtsαn, kukxš-olmaβuγαtsαn βəor žəγα* «a malomkőből, a fokosból, a kiaszott almafából vér folyik» RAM. 208. | nyK. *maγa'n dαižo üpšš läkteš ti pelədəš-kαts* «mily jó illat jö ki ebből a virágból» RAM. 161. | kP. *oš*

βüləzən éizəzγəć βür jora «a fehér kancza csecséből vér folyik» GEN. 13. | kP. *upsaγəćše βür šon tolaš tüyalən* «szájából véres hab kezdett folyni» GEN. 29. | kP. *maškan müš-kəřəzəγəć iγəže lektən βojzéš* «a medve hasából kiesik a kölyke» || kCar. *tu·mə·βui ro·žγəć βo·lγədən koje·š* «a tölgy tetején levő lyukban világosság látszik» PORK. 11.

254. Idetartoznak a következő példák is, melyek a magyarban delativusok: kP. *məlandeγəć tul lekše!* «a földről szikra ugorjon föl» (a *lektes* «kimegy» ige is mutatja, hogy elativus) GEN. 78. | kCar. *mlandə γəćən küzəšə oipan tengežəm naldalam ələ* «a földről fölemelt képes pénzt megvenném» PORK. 35. | nyK. *alək-kətsən to·lāt* «a rétről jönnek» RAM. 3. | kP. *kurəkkəćən ter muňzalta* «a hegyről egy szán csúszik le» GEN. 48. | nyK. *to γəřək-kəts iəl iakte alək ulə* «a hegytől a Volgáig rét van» RAM. 190. | nyK. *olitsä·γətsən* (vagy *olitsäštə*) *iuk šokta* «egy hang hallatszik az utcán» RAM. 125. | nyK. *tədə sərnälə kor·nə·γə:tsən mə·ŋgeš* «útjáról visszatér» RAM. 118. || kP. *kuβəže koŋgaγəć lektes* «az asszony leszáll a kályháról» (tkp. «kijön a kályhából») GEN. 28. | kUr. *pu·šənggəγəťš ləštaš ok jəγə* «a levél nem hullik le a fáról» WICHM. 209. | kP. *ur·βoləməš pu·šənggəγəćən* «a mókus lejövele a fáról» GEN. 48. | kCar. *ukšəžə γəćən ləštašəžə cüčkədə* «ágain nehéz levelek [csüngnek]» PORK. 39. || kP. *uβer γuβə βola im·nəžγəć* «a boszorkány leszáll a lóról» GEN. 17. || kUr. *pört βuiγəťš pel γəťšə·dənə βoləm* «a ház tetőéléről egy fél skin [csúszva] lejövök» WICHM. 216. | kP. *pünžö βujγəć βol-at üdər* «a leány leszáll a fa tetejéről» GEN. 40. (*βui* = «fej») | nyK. *vasləkəm kədəšəš βuiγətsən* «a fejről lehúzni a féket» RAM. 96.

255. Prolativus;*) α) «vmi mellett elmegy»: nyK. *püäštə βət mə·länem koŋg^lə-dəŋgəts* «a gátban a víz a hónom aljáig [ér]» RAM. 143. | nyK. *kuřizən pört-kutanⁿ-gətsən aškedəš* «er steigt am giebel des königlichen hauses vorbei» RAM. 179. | nyK. *məloie'tšə to·kəžə ke·ä-i tənəm·ok a'lkəškə läktənⁿ geä i kor·nə βažγəts βa'k^lə* «der sohn geht nach hause und macht sich dann gleich zur wiese auf und

*) A határozószók és névutók ablativusi alakjainak ez a használata sokkal gyakoribb (l. alább).

beim kreuzweg fort» RAM. 171. — β) Ilyen igék mellett: v min (át) kimegy, kinéz stb.; pl. kP. *aβaze törzəγəcé sola* «anyja kidobja az ablakon» GEN. 39. | kUr. *törzəγətšé óndžātēm* «az ablakon néztem ki» WICHM. 242. | kCar. *popšə okna-γəč užən* «a pap az ablakon kinézett» PORK. 2. 46.

256. Az ily kifejezésekben: v minél megfog, érint; v miről ismer; pl. kP. *rəβəž kum pərcə pəčšəγəcé kučen lupšal koltu* «a róka három farktollánál megfogva ellódítja» GEN. 35. | nyK. *kalaβatš-kīts pətrə'l-γətša* «hajfonadékánál fogva húzza» RAM. 194. | kE. *meñen üpküč* (v. *üpom*) *rüzüš* «a hajamon ránczigált» REG. CsM. 11. | kE. *ikšebe orvaldem türgüč kučoš* «a gyerek ruhám szélébe kapaszkodik, fogódzik» REG. CsM. 172. | kCar. *üdar močaštə tuđəm oγ gəč rualden kučen* «egy leány a fürdőszobában mellénél fogva tartja» PORK. 2. | kCar. *meraγəm pə'ləš γəč pəren γolden* «orron veri a nyulat» PORK. 1. | kCar. *šinžə γəčən lü'en da kuržən to'lən* «szemen lötte és jött vissza futva» PORK. 7. | kCar. *mari u'lə βižə de'nə maışkam βu'j-gəč rualeš* «az ember fejbe vágja a medvét minden erejéből» PORK. 9. | kCar. *joldašəžəm βu'j gəč taza'nak pəren kolde'n* «er schlug seinen gefährten tüchtig auf den kopf» PORK. 10. | kCar. *tuđən γəč šopke-puγomlam toβar den rua'lən* «a nyárfaágat rajta vágta ketté baltával» PORK. 2. || nyK. *keremⁿ-gīts šəpⁿšaš* «kötélen vezetni» RAM. 139. | nyK. *lapⁿšəm-gītsⁿ kəltšaš* «a kantárnál fogni» RAM. 67. || nyK. *tiđəom mi' litsä'žⁿγītsən be'le pälem* «öt én csak arczról ismerem» RAM. 69. | kCar. *tör kabanet d'ol γəčən onžen palalem* «az egyenes kazalt lábáról ismerem» PORK. 36. | kE. *tudom esslekeč palešem* «megismertem őt a sapkájáról» REG. CsM. 73. | kE. *jugkuč pale üdöramaš* «a hangjáról megismerni [hogy az] nő» REG. CsM. 74.

257. Átviteles jelentéssel; pl. kUr. *ješkəštš kö-γənat kolə* «a családból valaki meghal» WICHM. 208. | kP. *šur-nəγəč pəγəmo taβəš* «gabonából gyűjtött élés» GEN. 60. || kP. *pike(j)γəčən marja liəm* «Pikejből Marja lettem» GEN. 33. | kE. *pašaštešəgeč kupeč lie* «munkásból kereskedő lett» REG. CsM. 20. || *volosnojgeč, saldakeč, karatangeč* «ott hagyta a volosznójságot, katonaságot, szerzetes életet» (tkp. «kiment a volosznójság]ból stb.») REG. CsM. 21. || *erza-*

geč uzarge lie «kékből zöld lett» REG. CsM. 26. | nilitkič kandakšem ešteš «négyből nyolczat csinált» REG. CsM. 27. | tudo ša galgeč šukom ešten kete «ő kevésből sokat tudott csinálni» REG. CsM. 28. || nyK. *lu edemnä-γʹɪtsʹn iktat ken* «tízünk közül egy ment el» RAM. 71. | kP. *latkok patərγəč ik patəreš bele kien kodes erγəže* «a fiú ott maradt fekvé s tizenkét erejéből csak egy erő van már» (tkp. «12 erőből csak egy erőbe fekvé maradt») GEN. 43. || nyK. *tsilä moʹtskutsən* «minden erejéből» RAM. 80. | nyK. *šam-γʹɪts keäš* «éreztelessé lenni» (tkp. «az érzésből kijönni») RAM. 126. | nyK. *silä-γʹɪts keäš* «az erőből kifogyni» RAM. 120. || kP. *tə tünzgam ilen šuktena-γəñ uγəč tolən iläš o li* «ha ezt az életet befejeztük, nem lehet újból kezdeni» GEN. 67. || nyK. *šudə-γʹɪtsən kuzmäkə nemə-ərəm ləγenʹ-gatškät* «nachdem man vom heumachen zurückgekommen ist, isst man gerstengrütze» RAM. 204.*)

258. Ablativus (helyi és átviteles használata); pl. nyK. *iäl-γʹɪtsən šə,m uštšš ördəštə tserkasola ulə* «a Volgától hét versztnyire egy egyházközség van» RAM. 190. || kE. *ilemaš-geʹtʹna mündür ogol* «lakóhelyünktől nincs messze» REG. CsM. 477. || kP. *kuγʹəžəγəč kaγaz toleš* «a császártól egy írás jön» GEN. 72. | nyK. *βätəžγʹɪtsən basna* «feleségétől elválva» RAM. 96. | nyK. *βolžeβnʹik-kʹɪts šapləm šəpʹšən-nələš* «a koboldtól elveszi a kardot» RAM. 194. || nyK. *ti katškəš-kʹɪtsən äjərnem* «ettől az ételtől undorodom» RAM. 30. | nyK. *pi-γʹɪts it-lüt* «ne félj a kutyától» RAM. 72. || nyK. *mʹn tsilä-štəγʹɪtsən iə-dəštənam* «én mindnyájuktól kérdeztem» RAM. 26. | nyK. *βätəβʹ-lä-γʹɪtsən iədən* «kérdzte az asszonyoktól» RAM. 181. || kUfa *lele čerγəč sakle* «örizz a nehéz betegségtől» PAAS. KSz. II. 206. | kP. *kolaγəčən saklen* «egértől védve» GEN. 58.

259. Hasonlító határozó: nyK. *mʹn-γʹɪtsən silan kelšə* «nálam erősebb a nap» RAM. 197. | nyK. *tidə mʹn-γʹɪtsem ərβezə* v. *ərβezʹəräk* «ő nálam fiatalabb» RAM. 21. | nyK. *lotsa politsä-γʹɪtsən iziräk* «a lotsa (deszka) kisebb mint a politsä»

*) Vö. a finnben: *olla marjassa, heinässä* «éprészni, szénát gyűjteni (tkp. eperben, szénában lenni)» | *tulivat marjasta* «éprészésből (tkp. eperből) jöttek» | *menivät marjaan* «éprészni (tkp. eperbe) mentek» (BUDENZ: Finn nyelvtan² 94.

RAM. 71. | nyK. *ti mešäkšä lèlè-räk βes mešäkštsən* «ez a zsák nehezebb a másiknál» RAM. 68. || nyK. *iktənⁿ-gšts-ät izi* «mindeniknél kisebb» RAM. 26. || nyK. *təðəγštsən an^dzšts* «nála előbb» RAM. 3. | nyK. *tidəγštsən βara* «ezután» RAM. 10.

260. Eszközhatározó: kCar. *ko'mbə γə'čən tar'am na'ləm* «a lúdért egy kost kaptam» PORK. 4. | kCar. *βitlə teŋge' γəč kok pəčalžəm luk'tən ulət čəla poγəštke* «ötven rubelért a két vadászt elvitték minden holmijával együtt» PORK. 7. — Vö. ezt a distributív használatát a *γəč* ragnak: nyK. *mšhá puenäm koγəlanəštə kok mənəγštsən* «ich gab jenem von ihnen zwei eier» RAM. 52. | kE. *jeng jeda šüdürgeč tulena* «egyenként egy-egy rubelt fizettünk» REG. CsM. 291. | kE. *čəla jing šüdürgeč naleve* «minden ember egy rubelt kapott» REG. CsM. 291. | kE. *iktegeč* «egyenként» CsT. III. 452. (vö. még: *kaplak kodošna kōktot kumutkeč* «mindenütt kettőt vagy hármat engedünk» REG. CsM. 433.)

261. Időhatározók: nyK. *marla mar^βlə mä šatš-mənə-γštsən perβi nareðemb^βlə ələnət mašanat* «a cseremiszek hiszik, hogy a mi születésünk előtt voltak óriások» RAM. 203. || nyK. *parem'en erbez'a ty tsasch gyts* «a fiú ettől az órától fogva gyógyult» WIED. 178. || nyK. *patškitšən* «végre» RAM. 98. | kE. *nil šagadkeč tol* «négy óra múlva jöjj!» REG. CsM. 216. | kE. *erla kečegeč eštena* «holnap egész nap (!) dolgozunk» REG. CsM. 217. | kE. *meñar kečegeč ešted* «hány nap alatt csinálsz meg?» REG. CsM. 215.*)

262. Az *-n* locativusi rag. A tőhöz éppúgy járul, mint a genitivus *-n* ragja.

Eredeti helyi jelentése még egészen érezhető a következő példákban: nyK. *kində šatšən βärən* «a gabona helyenként nő» RAM. 12. | nyK. *pəšən keät* «csónakon mennek» RAM. 177. | kCar. *lopən zaβot šəndaš kelšales* «lent (tkp.

*) L. a «Tavaszi» című dolgozatomat NyK. LX. 463—8, a hol azokkal a mikor? mennyi idő alatt? kérdésre felelő időhatározókkal foglalkozom részletesen, melyek a finnugorságban ablativusi ragot vesznek föl.

,alacsonyán') lehetne műhelyt építeni» PORK. 34. | kCar. *kükšən polat šendaš kelšales* «fönt lehetne egy kastélyt építeni» PORK. 34. (*küršən* 38.) | nyK. *kutanən, məškərən nāzilāš* «seggen, hason csúszni» RAM. 89. | kCar. *šinža-šörən ida onžal* «görbén (tkp. ,szem-szögleten') ne nézzetek» PORK. 54. | kP. *jolən mien, jolən numal tolən* «gyalog (tkp. ,lábon') menve, s gyalog elhozva őt» GEN. 59. | kE. *jolan ömńen kaja* «lóhátón (tkp. ,lábas lovon') megy» REG. CsM. 278. | kE. *vuin lumuško šuraldeš* «fejjel (tkp. ,fejen') esett a hóba» REG. CsM. 278. | nyK. *marē buižen^m buistāk truβa-γörreš ketšāltən* «az ember fejjel lefelé lóg a kéményben» RAM. 185. | nyK. *schirgan* (ə: *šərən*) *wazenet* «arczra estek» WIED. 24. | nyK. *bužen-baštən* «über hals und kopf» (*pašt* «vég, fark») RAM. 16.

263. Móddhatározók; pl. nyK. *ruš mańērən* «oroszmódon» RAM. 77. | kP. *ende iše jükən mura* «most vékony (tkp. ,kis') hangon énekel» GEN. 19. 24. | kCar. *lukən d'orales* «kanyarogva folydogál» (*luk* «sarok, kanyarulat») PORK. 39. | nyK. *saləmən qōlaš* «[nagy] lánggal égni» RAM. 117. | nyK. *šəđən popaš* «haraggal szólni» RAM. 129. | nyK. *šüməən* «szívesen» RAM. 138.

Melléknevekkel gyakoribb; pl. nyK. *χudan golaš* «rosszul hallani» RAM. 53. | kP. *tuγulačem ižən kučem* «nászomat kissé megfogom» GEN. 47. | nyK. *ninə paiənsən^dzənət piš koγon* «igen-igen nagyon meggazdagodtak» RAM. 183. | nyK. *tārən, iažon kolaš* «csöndesen, szépen meghalni» RAM. 53. | kP. *jösən mura tə üdər* «szomorúan énekel az a leány» GEN. 6. | kP. *maškaleč-at polmezən onža* «dühösebben néz a medvé-nél is» GEN. 75. | kP. *iše joškar alaša ołan kaja* «egy kis barna herélt ló lassan baktat» GEN. 65. | nyK. *to'kēzē kēda'leš ižle:räkən* «gyorsabban siet haza» RAM. 173. | nyK. *pāt kēđē-rakən roβota'iaš* «erősebben dolgozni» RAM. 110. | nyK. *šəstē'kən šaž'štaš* «selypítve beszélni» RAM. 124. | nyK. *ləp kätän šaž'štaš* «halkan beszélni» RAM. 75. | nyK. *nəž'än roβota'iaš* «lassan dolgozni» RAM. 87. | nyK. *šeren* «gyakran» RAM. 131. | nyK. *šoən* «ritkán» RAM. 134. | kP. *munə γańe tutən, ü γańe nəžəlyən ləšten* «oly keményre csinálva mint a tojás, oly simára mint a vaj» GEN. 58. | kP. *july(o) oməž γańe peγgəđən kušten* «mint a friss nád, oly merevre csinálva» GEN. 58. |

kP. *patam βüt kumdan joγa* «a Patam vize szélesen folyik» GEN. 66. | kUr. *šolopeš i kužun keržalteš* «hosszú jégcsapok függenek az ereszesatornán» (tkp. «a jég hosszan...») WICHM. 287. | kE. *pu kugon kuškon* «a fa nagyra nőtt» REG. CsM. 55. | kE. *kagazem küškede tegeden* «a papirost darabokra (tkp. apróra) tépte» REG. CsM. 56. | kE. *tertešken püčkün* «kereken vágta ki» REG. CsM. 57. | kCar. *jüšta mla'nda kuzer nelən kia* «a hideg föld mily nehezen fekszik itt» PORK. 30.

264. *Essivus*; pl. kP. *kiškən pura, jošən lektes* «mint kígyó jön be, mint hölgymenyét megy ki» GEN. 47. | kP. *piən βojžes, uškalən kiñeles* «mint kutya fekszik le, mint tehén kel föl» GEN. 47. | kCar. *šuršən βozeš, komdāšən kəñeles* «mint bolha fekszik le, mint fedél kel föl (répa)» PORK. 25. || nyK. *kortšška lan^dzən ažrla* «a kartonpapiros rétegekre bomlik» RAM. 66. | nyK. *šərpəon šälän^{mə}* «szilánkokra törve» RAM. 128. | nyK. *keltəmäs tsišti šərpəon šälänⁿ-geä i žēlenⁿ-gea* «der teufel zerfliegt in lauter splitter und verbrennt zu nichts» RAM. 196. | nyK. *tosən gätšas* «freund sein mit jemandem» RAM. 148. || kUr. *mālandə βalnə βarseγγə kašəkən tšonyeštəl modas βolat* «a fecskék falkánként leereszkednek és játszva repülgetnek a szántóföld fölött» WICHM. 207. | kP. *kum nerən luktən koltəməm indeš nerən konden petəren* «a három csoportban kibocsátott állatokat kilencz csoportba visszahozva zárván be» GEN. 57. || kUr. *šikxšən pūšən kōžə* «füst és gőz látszott» WICHM. 240. | kUr. *pasun kōžlədžš* «szántóföld látszott» WICHM. 242. | kUr. *šolèrən tumèrən kōžlədžš* «sok szilfaliget, tölgyliget látszott» WICHM. 242. | kCar. *šengal-okna řacet onžaləmat kurukən, kurukən kojə* «a hátsó ablakon kinéztem, egy hegy, egy hegy látszott» PORK. 46. | kP. *jerəšte pələšən, pələšən kojəš* «im teiche scheint es vom ohren zu wimmeln» GEN. 47. | kP. *pünžö βujəšto šien šörtənən* (vagy: *ši šörtənən*) *βele kojəš* «a enyő tetején csakis ezüst, arany látszik» GEN. 7. || kCar. *tuməβui rožřac βolřadən kojəš* «a tölgy tetején levő lyukban világos lett (tkp. a lyukból világosan látszik)» PORK. 11. | nyK. *ala tišetsən raskəđəən kajəš* «a város innen tisztán látszik» RAM. 114. | kE. *ošon kojəš* «fehérnek látszik» REG. CsM. 55.

Melléknévi igenevekkel is; pl. kP. *kol^ošan kojən* *kia* «halottnak látszva fekszik» GEN. 35. | kP. *kuβa mu žet šən* *kojəš* «az asszony úgy tetszik, mintha jósolna» GEN. 28. | kCar. *pi^tšən koj* «látsszál úgy mintha kötnél» PORK. 9. | kCar. *pa^tšəšən koj* «látsszál úgy mintha letennéd» PORK. 9. | kCar. *rua^lšən koj* «látsszál úgy mintha vágnál» PORK. 9.

265. Ide tartoznak a számnévi határozók is, noha BUDENZ (CsT. III. 448.) különválasztja őket; pl. K. *iktən-iktən¹* *ojren jodət* «külön-külön kikérdezik» (Zag. 22.) SZIL. 143. | kP. *koktən kumətən kolen koltat* «ketten hárman elestek» GEN. 40. | kUr. *kumətən-at iktak ulnà* «mind a hárman egyenlők vagyunk» WICHM. 233. | kP. *keše nələtən pünžəm udraš tüyalət* «mind a négy kecske elkezdi a fenyőt vakarni» GEN. 8. | kCar. *i^odəməštə šəmətən šit ulmaš* «a szérűn heten csépeltek» PORK. 10. | nyK. *šəmətən ələn²* «heten voltak» RAM. 141. | nyK. *mä lun* (kE. luun Bud. CsT. III. 439.) *əlna ələn* «tizen voltunk» RAM. 71. || nyK. *tsilän əlät* «még mindnyájan élnek» RAM. 152. | kE. *šukon³* v. *šagalen el'na* «sokan v. kevesen valánk» REG. CsM. 340.³)

266. Időhatározók; pl. kUr. *pütə-γətšən küdərta* «böjtnapon dörög» WICHM. 208. | kP. *ruš aría kečən lum luməš* «vasárnap havazik» GEN. 48. | kCar. *kečən at aršən tor-*

¹) *iktən* helyett *šket* 'maga' megfelelő alakja is használható: nyK. *šəγəštə šketən lüdəš* «félelmes az erdőben egyedül» RAM. 72. | kP. *ik kuβan erəže (ə)šketən šəm artanam ruen* «az asszony egyetlen fia egyedül hét ölt vágott» GEN. 27.

²) Rag nélkül is, de az állítmány mégis többes számban (értelem szerint való egyeztetés): nyK. *šukə näläs tsatsenat* «sokan meg akarták venni» RAM. 176.

³) Ugyanez a rag van a kollektív számnevek *-nek* képzőjében, melynek elemei már egészen elhomályosultak, úgyhogy (a *-k* elem nélkül) további határozó és személyragokat is fölvehet. Néhány példában más szón is előfordul essivusi jelentésben: kUr. *izi tüləm izi^onek* (kCar. *izine^ok* PORK. 23.) *jörəktə* «a kis tüzet még kis korában oltsd el» WICHM. 209. | kUr. *ərbəzə^onek üdər nalšə ješlan šueš* «fiatalon nősülőnek [nagy] családja lesz» WICHM. 209. | kE. *samröke^oneg* (ə: *samrəkə^onek*) mien omul tuško «fiatal koromban mentem oda, s azóta nem voltam ott» REG. CsM. 199.

talna «naponta egy könyöknyit távolodunk egymástól» PORK. 48. | kE. *kečen šukurak da šukurak tünemam* «mindennap többet és többet tanulok» REG. CsM. 603. | nyK. *kəðə-γetšən alaškə kenüt* «mikor mentél a városba» RAM. 61. | nyK. *tidə kelesen məlanem irok šistärəš šəm tšäšən* «azt mondta nekem, hogy keltsem fel reggel hét óraker» RAM. 133. | nyK. *šərrəškə keuš ak-iarə iətpel βeremän* «nem jó éjfélok az erdőbe menni» RAM. 205. | nyK. *maχän βere'män* «milyen időtájt» RAM. 13. | nyK. *an^dəškəla'ləkən* «a jövőben» RAM. 3. | nyK. *tapərən* «időnkint» RAM. 142. | nyK. *perβi toštən ätəštə tetəštəlän* «*šəməlä*» *manəš təmⁿdat ələn* «régén a szülők gyermekeiket megtanították a *šəməlä*-t mondani» RAM. 207.

267. A *-len* rag. Bizonyos distributív jelentése van. Egyetlen egy nyelvtanban sincs említve. Forrásaimban csakis GENETZNél találtam a kP.-ben a következő példákban: *lulen lulen pidən* «tizenként-tizenként összekötve» GEN. 60. | *lulen, lučkalen muən* «majd tizet, majd tizenötöt találva» GEN. 59. | *šəm erje ik artanalen ruenət šəm artanam* «a hét fiú, mind-egyik egy-egy ölet, hét ölet föl-vágott» GEN. 27. | *neryen ik pəstəllen puen kodat jükəštəplak* «a hattyúk sorban egy-egy tollat adnak s hagynak ott» GEN. 38. — Lehetséges, hogy csuvas eredetű rag. Vö. Szp. *kullen* «naponként» (*kyn* «nap») PAAS. CsuvSz. 76. buj. *kullən*, -mkar. *koñan* id. GOMBOCZ, CsuvSz. 15.

268. A *-ke*, *-γe* rag társhatározókban használatos; pl. kP. *βurt tojažγe akaže solen kolta opša türəškə* «mit dem weberschaft wirft ihn die schwester zur türe» GEN. 31. | kCar. *tüŋge, βəžγe pətaren kaja* «jön és elfogyasztja tövestül, gyökerestül» PORK. 54. | kCar. *oš βü'lam teržəγe βəne'məš šuka'l γolden* «a fehér kanczát szánostul a gödörbe taszította» PORK. 6. | kCar. *ərə'səm pue'n ərə's kəlye* «a keresztet a kereszt szalagjával együtt adta» PORK. 12. | kCar. *βitlə tenge γəc kok pə-čəlzəm lu'ktən ulət ələ' pəγəštke* «50 rubelért elvitték a két vadászt minden holmijával együtt» PORK. 7. | kE. *ömnege kaješ* «elment lovastul» REG. CsM. 287. | kE. *at'a jiške to'lo* «az atya családostul jött» REG. CsM. 288. 289. | nyK. *kəp-ke* «testestül» RAM. 44. || nyK. *βuiγe-βa'tškə* (tkp. «a fej és a fark»)

«egy vászonfajta» RAM. 16. | nyK. *stölβ_olän šindät s_əra-γe oksa-γe* «az asztalra teszik a sört a pénzzel együtt» RAM. 192. | nyK. *t_inəm ge m_inəm ge β_əršen* «szidott tégedet velem együtt» RAM. 44. | nyK. *k_ərš_əs s_əs_ərnenⁿ-geš-t_ə m_in k_ərš_əke mol-γe r_əš-ruš ken-i βazəm* «der korb stürzte um, und ich fiel holterdiepolter sammt dem korb hinunter» RAM. 188. || nyK. *k_əm olma, k_əm olma k_əš_əneš pišt_ə, ko i_š-ke* «három-három almát tesz zsebébe mindkét fajtából» RAM. 178. | nyK. *ku_{ri}žänⁿ g_əm əd_ər-γe k_əm šim ož_ə lit* «a királynak mind a három leánya három fekete mén lett» RAM. 179. | *lu-γe* «alle zehn»; RAM. 44. | *narot k_ə keβ_ə* «mindnyájan mentek» RAM. 44. | nyK. *žünⁿ-golta k_əm žamⁿdar-γe* «kiitta mind a három palaczkkal» RAM. 192. || kP. *β_əγe* [*βuj* «fej»] *ik k_əγaš l_ən* «valamennyien egyetértve» GEN. 51.

269. A K. *-la*, nyK. *-la*, *-lä* rag. Általában essivus és módhatározó; pl. nyK. *kek komb_əl_ə keš* «úgy menni mint a ludak» (t. i. egymás után) RAM. 54. || nyK. *βazla* «gyökér módjára» RAM. 11. | nyK. *βaštaⁿlt_əšla* «váltakozva» RAM. 10. || kE. *meń tudom pagalem atⁿila* «én öt atyámként tisztelem» REG. CsM. 297. | kE. *kaekla šongešta* «madárként repül» REG. CsM. 293. | kE. *tudo koleš meń-la(k)* «úgy hallja mint én» REG. CsM. 294. | kE. *memen-la ilä* «úgy él mint mi» REG. CsM. 295. | kE. *tudo uššola ol'a, түvüt mien ogöl* «úgy beszél, mintha látta volna, [pedig] egyáltalában (ingyen sem) volt ott» REG. CsM. 589. || nyK. *š_əd_ərl_ə kaižⁿ t_əlip_əm š_əβ_ək-ten toleš-t_ə* «csillagnak látszva s szikrát szórva jön» RAM. 199. | kCar. *nemnan aza kolš_əla k_ənž_əš t_əlanda* «gyermekünk halottnak látszott elöttetek» PORK. 14. | nyK. *žaratⁿm^ə m^əložⁿetsl_ə kaižⁿ-p_əra t_ə əd^əräm^əš-tok_ə* «a szerető ifjú alakjában (tkp. ,ifjúnak látszva') jön az asszonyhoz» RAM. 199.

Személyragos jelenidejű melléknévi igenévvel kapcsolatban időhatározó. Pl. kCar. *ž_üd_əm p_ört s_üm_əraš t_öc_əš_əžla tu_əd_ə č_üd_ə ške m_üš_kərž_əm p_üčk_ən* «mikor ez a szörnyeteg éjjel a kunyhót el akarta pusztítani, a saját hasát metszette föl» PORK. 7. | kCar. *meraⁿ i ümba^c kur_əšš_əžla jakleš^t kajⁿ β_əž_ən, β_üž_ə košteⁿ* «mikor a nyúl a jégen futott, elcsúszott, elesett, megütötte a fejét» PORK. 1. | kP. *č_əra šelš_əžla par_əž_əm rual*

kolta «miközben fáklyát vág, az ujját vágja le» GEN. 35. || *kE. olaš ka e š e ž la pečalem jomdaren* «a városba menet elvesztette puskáját» REG. CsM. 526. || *kE. kuduško tolšemla oksam muam* «haza jövet pénzt találtam» REG. CsM. 524. — Személyrag nélkül is: *nyK. kešlâ* «elindulásakor» RAM. 44.

Egynemű mondatrészek.

270. Ha több egyforma mondatrész van a mondatban, gyakran csak az utolsón teszi ki a cseremiszt a ragot.*) Pl. a

*) Megvan ez a jelenség a déli osztyákban (PATK.-FUCHS KSz. VII : 131.), észben (WIEDEMANN, Gramm. der esthnischen sprache 323.), magyarban (KERTÉSZ MANÓ, Az egyenrangú mondatrészek. Nyr. XXXIX. 407.). — A votjákban az egyenrangú mondatrészek valósággal összetétellé válnak, sőt gyakran az ilyen összetétel azután bizonyos egységes gyűjtő jelentést vesz föl. Annál érdekesebb, hogy rendszeren az összetétel mindkét tagja ragos alak, bár arra is van példa, hogy az alanyeset hatása folytán néha csak a második rész kap ragot. Pl.: *kižäm-palkkämjomä udaltiti* «a miket elvetettem, elszórtam, termeszd dúsan» MUNK. im. 7. | *ta kionjos nüläs-për ortčis-vetlišjos ež ug ležo* «ezek a farkasok a járókelőket nem bocsátják át az erdőn» 89. l. || *ju kildiš-vordišli, kildišinli, pudo šotiš-vožmašli, inmarli, muš istiš-kosišli, kuažli, šabaš!* «dem befructer, dem beschützer des getreides, dem kildišin, dem geber, dem hüter der herde, dem inmar, dem sender, dem gebieter der bienen, dem kuaž, wünschen wir glück» WICHM. I. 133. | *ubir-vedinles ačid ut-vordî* «várászslótól, boszorkánytól óvj meg, tarts meg minket» MUNK. im. 3. a) | *lek šin-pelles ačid ut vordî* «gonosz szemtől, fültől» stb. uo. | *aziz-kunlän žarü-tuštî-puñiäniz šiamed, juamed luiz-kä* «ha Aziz kánnak arany csészéjével, kanálával ehétel» bűv. 5. || *im-niraz odig kuez-no, liez-no-šana ne-no-miriz-no oval-ni* «arczán (tk. száj-orrán) csupa bőrén és csontján kívül semmije sincs már» 81. l. (vö. *imaz-niraz* WICHM. II. 166.) | *se mileskëm nêl-pijosmäs vanžä-ik vijoz* «ő megöli a mi gyermekeinket mind» MUNK. 89. | *mi'emli miu kidzes (mjuzes kidzes) šotišli luuulomes šori karšäumi* «wer uns seine gunst gäbe, mit dem würden wir unsere seele teilen» WICHM. I. d. 138. | *ta diš-kutmä-kä šoti, mon soles baka-diš-kutsä suto* «ha neki adom ezt a ruhámat, én az ő békaruháját elégetem» MUNK. 78. (vö. *dišmä-kutmä, dišä-kutsä* 69.) — A vogulban: KL. *khät t̄q̄li-tujin šöt šumlëx sār tails* «hat télre-nyárra (=

tárgyrag marad el ezekben: kP. *oš tuβar jolašam cia* «fehér inget és nadrágot vesz föl» GEN. 28. 29. | nyK. *ma žara tədəm šolšteš üđerβlä, molä, oksam* «a mit akar, azt lop, árukat, mást, [még] pénzt [is]» RAM. 183. — Személyragos tárgyrag: kP. *oš tuβar jolašəžəm kudašən* «levetve fehér ingét s nadrágját» GEN. 28. | kP. *əštər jondalžəm košta* «láb-rongyát és háncsbocsrát szárítja» GEN. 17. | kP. *əštər jondalžəm at košten oyal* «láb-rongyát és háncsbocskorát nem szárította meg» GEN. 20.

-lan dativusi rag: kP. *aβam, acəamlan kalasə* «anyámnak atyámnak beszéld el» GEN. 44.

-n essivusi rag: kP. *ši šörtünən kojən keča pünžö bujəšto* «ezüstnek, aranynak látszva lóg a fenyő tetején» GEN. 7. (Ellenben ki van téve a rag: kP. *šian šörtünən βele kojəš* «egészen ezüstnek aranynak látszik» GEN. 7.)

-kəč, -γəč rag: kP. *küčən püanγəčən saklen* «a karmos és fogas [állatoktól] védve» GEN. 59. | kP. *pužəžo lok-təžəoγəčən saklen* «ihn vor zaubern und behexern während» GEN. 59. | kP. *tudəm sut βoləkkəčən saklen, sut koləγəčən, sut arlan, sut šərčək, sut šukš kopšəγγəγəčən saklen* «azt védve a falánk seregtől, a falánk egértől, f. patkánytól, f. sáskától, f. férgektől és rovaroktól» GEN. 58. | kCar. *osa' l sinža i osa' l d'ə'lmə γəčən kuγu d'umə ara' lə* «rossz szemtől és rossz nyelvtől, nagy isten, őrizd meg!» PORK. 15. | kUfa *ar türlö katarγəč saklen, kol'a arlangəč saklen, šukš kopšəγγəγəč saklen, jüštö šokšəγəč saklen, katar tuman taulγəč saklen* «a gabonát védve mindenféle kártól, egértől és vakondoktól, féregtől és rovartól, hidegtől és melegtől, káros ködtől és vihartól» PAAS. KSz. II. 201.

évre) száz éléskamra alig volt elég» MUNKÁCSI, A vog. nyelv-járások 104. | T. *məγu əloy ti mā-utt əγ-khən ikəm* «nincs ezen a vidéken (tk. föld-vízen) senki, a ki bennünket megöljön» 294. | T. *ou-püm it-əlməntem* «gyermekem magammal hordom» 279. | T. *əu-puənənət ju-miñəs* «gyermekével együtt hazament» 263. | P. *jə'ji-əγkwəl khwəri* «az apjával anyjával szitkozódik» 236. | K. *khöləxmə jutpän-sérjənəntəl sérəytəsən* «a népet páncezljával és kardjával megijesztette» 193. | É. *ətä-γəčətélətél minī* «éjjel-nappal megy» 21.

Jelzős mondatrészek.

271. Ha vmely mondatrész jelzője főnevét követi, szintén fölveszi a ragot.*) Pl. nyK. *teygelä βətkəβä βə.ðə.əm iəzəm puə* «így a vízi anyó jó vizet ad» RAM. 206. | nyK. *kekəm užən iəzəm* «meglátott egy szép madarat» RAM. 173. | nyK. *kekəm žiβoižəm-ok kətsəs* «madarat élve fogni» RAM. 163. | nyK. *tsepəm kər^t-úinəm puenⁿ-goda* «vaslánczot ad» RAM. 193. | kUr. *tšəβə múnəm pöd^əram muñdžə* «a tyúk nagy tojást tojik» WICHM. 207. | nyK. *tə imⁿim suižəməm ak-ət šiep ələn* «ilyen fölszentelt lovat sohasem vertek» RAM. 207. | nyK. *edeməm mänmən statannam užənəm* «egy magamforma embert láttam» RAM. 122. | kCar. *kurəmnəm-ü mərnam kužum əštə* «csinálj hosszú életet» PORK. 18. | nyK. *ik olmam puə šim-ozš-liməm* «egy almát ad, a mitől fekete csődörré lesz» RAM. 179. | nyK. *βara tokžžə tolmə γodəm korneš βäs lin ik šogğə marəm, oš βuiənəm, södöj-βandəšanəm* «azután haza jövet az úton találkozott egy őszfejú, szürke szakállú öreg emberrel» RAM. 96. | nyK. *m^olojəts ləβastanəm(!) kəzəβaríam šəral-nələn šalayai-γidənəm* «az ifjú levágta ləβasta balkezének kis újját» RAM. 201. | nyK. *puχala^t kōrγəštə šunedem šalya; šunedeməm kidən(!) ialanəm žilmə ləktən, pitšül-rəjen,*

*) A birtokos személyrag a főnevét követő jelzőn néha ki van téve, néha nincs. Pl. kCar. *kuet, puət peškadət, ik kom-γalan əš d^orə* «nyírfád, kemény fád nem volt elég egy kályhába» PORK. 41. | kUr. *urza-pe.tšəγət jōγγəđəγət türedal nalde ok jōγγəštalt, šülə-pe.tšəγət jōγγəđəγət türedal nalde ok jōγγəštalt, pōrt kōrγət jōγγəđəγət nōmnən kajalde-at ok jōγγəštalt* «a bekerített rozsfölded területe, a nélkül hogy [a rozstot] arassák, nem lesz tágabb, a bekerített zabfölded területe, a nélkül hogy [a zabot] arassák, nem lesz tágabb, a házbeli terület, a nélkül, hogy mi elmenjünk, nem lesz tágabb» WICHM. 243. | nyK. *minə oksam nama^t-γer^tməm* (ragtalan tárgy személyraggal!) *opten-šindžəšəm-də üškəd-ət pərəšəm* «ich tat soviel geld in meine tasche, als ich tragen konnte, und trollte mich von dannen» RAM. 188. || kP. *šim alašam ši taranan šim aya urələm taβaləš* «ezüst patkós fekete lovam kaparja a fekete föld sarkát» GEN. 74. — Vö. még nyK. *əđər kužə iəškəđə* «ein hübsches schlankes mädchen» RAM. 28.

β̄arsāšk̄ keāš̄ ȳaralēm̄ kēnam̄ əštenⁿ-gerdeš̄ «in einer hölzernen stadt steht ein irdener mensch, wenn er diesen mit händen und füssen versehenen menschen die zunge zu rühren, ein gewehr zu laden und in den krieg zu ziehen fähig machen kann» RAM. 209. || kE. *Egipet-geč̄ sigrenam̄ ergam̄ minimam̄* «Egyiptomból hívtam fiamat» (tkp. «fiút, enyémet») (BM. 2. 15.) SZIL. 199. || kCar. *tudə̄ olā čomažā šočalden̄ d'uməlan̄ puirsəlan̄ d'örədamə̄* «az a tarka csikó a teremtő istennek kedve ellenére született» PORK. 40. || nyK. *samoj̄ koγō ȳəmāžž̄ «sotná» əlēm̄ toštēn̄ nənən̄* «azoknak a régieknek a legnagyobb istenük Sotná volt» RAM. 207.*

Rag t a l a n h a t á r o z ó k.

272. Időhatározó (mikor? és meddig? kérdésre) gyakran lehet ragtalan, időt jelentő szó. Pl. kP. *er̄ kiñelət̄* «reggel fölkelnek» GEN. 11. | kUr. *er-at, kas-at̄ kuβan̄ kēlēm̄ šup⁹šam̄* «reggel és este egy öreg asszony fogantyúját húzogatom» WICHM. 212. | kUr. *ilij-gè,łš̄ mardēž̄ d'üt̄ ȳəmā,łš̄n̄ liēš̄* «Illés napján a szél észak felől fú» WICHM. 206. | kCar. *kum̄ kečə̄ βarā šočam̄ ələ̄* «három nappal később születtem volna» PORK. 48. | kCar. *ik̄ üdre'm̄ d'ütšə̄ kečəžə̄ türəm̄ türła* «egyik leányom éjjel-nappal hímez» PORK. 26. | kCar. *d'üđšə̄, kečəžə** *kočkən̄ d'ün̄ tūrəndəmə̄ kü'rəldəmə̄ kürlǖ perke'm̄ pu* «adj oly nagy bőséget, a melynek se vége nincs, sem el nem fogy, ha éjjel nappal esznek-isznak is» PORK. 20. | nyK. *taγa,łš̄ kum̄ ərβežəəm̄ βāš̄ lim̄* «ma három gyermekkel találkoztam» RAM. 170. | nyK. *taγa,łš̄ aȳaran̄* «ma napos [az idő]» RAM. 1. | kP. *porō juməβlakleč̄ tačē̄ ješ̄ perkem̄ jotna* «a jó istentől kérjük ma a család szaporodását» GEN. 61. | nyK. *mȳnən̄ təγge,łš̄ atš̄-là̄ əl̄* «tegnap köszvényem volt» RAM. 5. | kP. *təγgečē̄ š̄neγəm̄ užəm̄* «tegnap epret láttam» GEN. 29. | kCar. *məj̄ toγəm̄ tenejə̄ kočka'm̄* «megeszlek téged az

* Az elül levő jelzőnek csak ebben a két találós mesében van ragja (de itt sem elég világos a dolog): kP. *kuməštō βujəštō kumat̄ tutlo* «drei gegenstände sind voller süßigkeit» GEN. 47. (kCar. PORK. 25.) | kP. *kuməštō βujəštō kumat̄ kadər* «drei gegenstände, die sich biegen» GEN. 47. (kCar. PORK. 25.)

idén» PORK. 8. | nyK. *təštä'ken kəmdzäs əlen* «három óráig volt ott» | nyK. *tü'nə, šu'kə it-kašt* «ne sétálj kint sokáig» RAM. 50. | kCar. *ize ik ar'na ilena* «csak egy hétig lakunk [itt]» PORK. 36. | kCar. *ola'stə kum i ilen* «a városban három évig élt» PORK. 3. | kCar. *ia't pe'lə tar'anəštə keča* «másfél évig lóg a patkón» PORK. 26. | kP. *šordəm šüškəlam-at kum i* (v. *kum iəšken*) *βürzö jora* «egy jávort vágok le és vére három évig folyik» GEN. 49. | kCar. *ke'čə γut* (v. *kutəš*) *kaje'n* «naphosszat ment» PORK. 5.

273. Erdekesek a verses szövegek, melyekben a határozót gyakran jelzőileg fejezik ki; pl. kCar. *nurek šerek šem šerenget, idəm-βe'čet lomberet, pakča-γörγət uzarγət, kudə-βe'čet kueret, toškaləš mu'ča š olma-puet* «in den tälern des waldes sind schwarze weidenbäume, im riegenzaun ein ahlkirschwald, im garten [saftiges] grün, im hof ein birkenwald, vor der treppe ein apfelbaum» PORK. 45. | kCar. *šərcə pundaš šudem, alašam ok purl, mom əstem? čonda'i kōrγə d'eməšem, tayem ok purl, mom əstem?* «auf dem boden der krippe, da hab' ich heu, mein wallach frisst's nicht, was soll ich tun? In der gürteltasche, da hab' ich naschwerk, mein freund, der schmeckt's nicht, was soll ich tun?» PORK. 43. | kUr. *idəm-pe,tšə lomberzə kə,tšəlan kum-γana peledəš, paktšə kōrγə iγə-mükšəzə kə,tšəlan kum-γana modaš lektəš* «a szérűskertben a zelniczelist naponkint háromszor virágzik, bent a konyhakertben a fiatal anyaméh naponként háromszor kirepül játszani» WICHM. 219.

Különösen a névutók állnak gyakran így rag nélkül. Pl. kUr. *kürək-βal pündzəzə* «a hegyen [levő] fenyő» WICHM. 235. | kUfa *tünz'(ə) ümbə l kuγə puγərsə* «a világon [uralkodó] nagy teremtó» PAAS. KSz. II. 36. | kCar. *kuruk ümbə l kuezə* «a hegyen [levő] nyírfá» PORK. 34. | kP. *patambal kōlγa pünzər* «a Patam folyó mellett [van] egy sűrű fenyves» GEN. 66. | kCar. *toškaltəš d'əmal ola kombəzə kok munəm munzələ* «a lépcső alatt a tarka lúd két tojást rakott» PORK. 37. | kUr. *kəlat šengel təkərzə saltak βätən təkərzə, kəlat o'ndzəl təkərzə türəzə üdərən təkərzə* «a szerkamra mögött [levő] ösvény a katona feleségének az ösvénye, a szerkamra előtt [levő] ösvény a hímző leány ösvénye» WICHM. 228.

274. Paradigmák:

	<i>jol</i>	<i>d'ol, jol</i>	<i>jol</i>	<i>jal</i> «láb»
	kP.	kCar.	kUr.	nyK.
Gen.	<i>jolən</i>	<i>d'olən</i>	<i>jələn</i>	<i>jalən</i>
Acc.	<i>joləm</i>	<i>d'oləm</i> PORK. 23.	<i>jələm</i> WICHM. 217.	<i>jaləm</i> RAM. 32.
Lat.	<i>joleš</i> GEN. 68.	<i>d'oleš, d'oləš</i>	<i>joleš, jələš</i>	<i>ialeš</i>
Illat.	<i>joləško</i>	<i>d'oləškə</i> PORK. 51.	<i>jələškə</i>	<i>jaləškə</i> RAM. 131.
Iness.	<i>joləšto</i> GEN. 62.	<i>d'oləštə</i> PORK. 42.	<i>jələštə</i>	<i>jaləštə</i>
Allat.	<i>jollan</i>	<i>d'ollan</i>	<i>jollan</i>	<i>jallan</i>
Ablat.	<i>jolleč</i>	<i>d'olleč</i>	<i>jollečš</i>	—
Elat.	<i>jolrəc(ən)</i>	<i>d'ol rəcən</i> PORK. 36.	<i>jolrətš</i>	<i>jal-rjtsən</i>
	<i>βuj</i>	<i>βu i</i> HĀM. 10.	<i>βu i</i>	<i>βu i</i> «fej»
Gen.	<i>βujən</i>	<i>βuiən</i>	<i>βuiən</i>	<i>βuiən</i>
Acc.	<i>βujəm</i> GEN. 46.	<i>βujəm</i> PORK. 13. <i>βuim</i> 23.	<i>βuiəm</i> WICHM. 210.	<i>βuiəm</i> RAM. 54.
Lat.	<i>βuješ</i> GEN. 34.	<i>βuješ</i> PORK. 48. <i>βujəš</i>	<i>βuiəš</i> WICHM. 224. <i>βuiəš</i>	<i>βuiəš</i> RAM. 85.
		10. <i>βuiš</i> 24.	214.	
Illat.	<i>βujəško</i> GEN. 7.	<i>βujəškə, βu'jškə</i>	<i>βuiəškə</i>	<i>βu'jškə</i> RAM. 59.
Iness.	<i>βujəšto</i> GEN. 7.	<i>βujəštə</i> PORK. 10. <i>βuištə</i> 26.	<i>βuiəštə</i> WICHM. 216.	<i>βuištə</i> RAM. 214.
Allat.	<i>βujlan</i>	<i>βuila'n</i>	<i>βuilan</i> WICHM. 240.	<i>βuilan</i>
Ablat.	<i>βujleč</i>	<i>βuileč</i>	<i>βuilečš</i>	—
Elat.	<i>βujrəc(ən)</i> GEN. 40.	<i>βu'i-gəč</i> PORK. 9. 10.	<i>βuigrətš</i> WICHM. 216.	<i>βuigrjtsən</i> RAM. 96.
	<i>kit</i>	<i>kət</i>	<i>kit</i>	<i>kit</i> «kéz»
Gen.	<i>kiðən</i>	<i>kəðən</i>	<i>kiðən</i>	<i>kiðən</i>
Acc.	<i>kiðəm</i>	<i>kəðəm</i>	<i>kiðəm</i>	<i>kiðəm</i> RAM. 50.
Lat.	<i>kideš</i> GEN. 60.	<i>kədəš</i> PORK. 11. <i>kəðəš</i> 22.	<i>kideš; kiðəš</i> WICHM. 213.	<i>kiðəš</i> RAM. 77.

Illat.	<i>kidəške</i> GEN. 2.	<i>kədəška</i>	<i>kiđəškə</i>	<i>kidəške</i>
Iness.	<i>kidəšta</i> GEN. 74.	<i>kədəšta</i>	<i>kiđəštə</i>	<i>kidəšta</i>
Allat.	<i>kitlan</i>	<i>kətlan</i>	<i>kiđlan</i>	<i>kitlän</i>
Ablat.	<i>kitleć</i>	<i>kətleć</i>	<i>kiđletś</i>	—
Elat.	<i>kitkəc(ən)</i>	<i>kət kəc</i>	<i>kitkəťś</i> WICHM. 213.	<i>kitɣitsən</i>
	<i>βüt</i>	<i>βüt</i>	<i>βüt</i>	<i>βəot «viz»</i>
Gen.	<i>βüdən</i>	<i>βüdən</i> PORK. 36.	<i>βüđən</i>	<i>βəodən</i>
Acc.	<i>βüdəm</i> GEN. 3.	<i>βüdəm</i> PORK. 32.	<i>βüđəm</i>	<i>βəodəm</i> RAM. 13.
Lat.	<i>βüdəş</i> GEN. 32.	<i>βüdəş; βüdəş</i> PORK. 14.	<i>βüdeş; βüđəş</i> WICHM. 213.	<i>βəodes</i> RAM. 60.
Illat.	<i>βüdəškö</i> GEN. 51.	<i>βüdəška</i>	<i>βüđəškə</i> WICHM. 227.	<i>βəodəškə</i> RAM. 122.
Iness.	<i>βüdəştö</i> GEN. 79.	<i>βüdəšta</i>	<i>βüđəštə</i>	<i>βəodəšta</i> RAM. 75.
Allat.	<i>βütlan</i> GEN. 1.	<i>βütlan</i> PORK. 55. + <i>βüđlan</i>	<i>βüđlan</i>	<i>βəotlän</i> RAM. 178.
Ablat.	<i>βütlec</i>	<i>βütlec, +βüđlec</i> [35.	<i>βüđletś</i>	—
Elat.	<i>βütkeć(ən)</i> GEN. 6. 27.	<i>βüt kəc</i> PORK. (M.) 13. <i>+βüđ ɣəc</i> (U.) 18. 36.	<i>βütkeťś</i>	<i>βəotkitsən</i>
<i>pört «szoba»</i>				
Gen.	<i>pörtən</i> GEN. 72.	<i>pörtən</i>	<i>pörtən</i>	<i>pörtən</i> RAM. 3.
Acc.	<i>pörtəm</i> GEN. 17.	<i>pörtəm</i>	<i>pörtəm</i>	<i>pörtəm</i> RAM. 2.
Lat.	<i>pörtes</i> GEN. 25.	<i>pörtes, pörtəs</i>	<i>pörtes; pörtəs</i> WICHM. 241.	<i>pörtes</i> RAM. 202.
Illat.	<i>pörtəškö</i> GEN. 9.	<i>pörtəška</i>	<i>pörtəškə</i>	<i>pörtəškə</i> RAM. 1.
Iness.	<i>pörtəştö</i> GEN. 11.	<i>pörtəšta</i> PORK. 26.	<i>pörtəštə</i> WICHM. 208.	<i>pörtəšta</i> RAM. 50.
Allat.	<i>pörtlan</i>	<i>pörtlan</i>	<i>pörtlan</i>	<i>pörtlän</i>
Ablat.	<i>pörtlec</i>	<i>pörtlec</i>	<i>pörtletś</i>	—
Elat.	<i>pörtkeć(ən)</i> GEN. 30.	<i>pört kəc(ən)</i>	<i>pörtkeťś</i> WICHM. 215.	<i>pört-ɣitsən</i> RAM. 205.

pi «kutya»

	kP.	kCar.	kUr.	nyK.
Gen.	<i>piən</i>	<i>pin</i>	<i>pin</i> WICHM. 211.	<i>pin</i>
Acc.	<i>piəm</i> GEN. 5.	<i>pim</i> PORK. 23.	<i>pim</i>	<i>pim</i> RAM. 5. 107.
Lat.	<i>pieš</i>	<i>pieš, piəs</i>	<i>pieš</i>	<i>pieš</i>
Illat.	<i>piəške</i>	<i>piškə</i>	<i>piškə</i>	<i>piškə</i>
Iness.	<i>piəšte</i>	<i>pištə</i>	<i>pištə</i>	<i>pištə</i>
Allat.	<i>pilan</i> GEN. 7.	<i>pilan</i>	<i>pilan</i>	<i>pilän</i>
Ablat.	<i>pileč</i>	<i>pileč</i>	<i>pileš</i>	—
Elat.	<i>piγəč(ən)</i>	<i>pi γəč(ən)</i>	<i>piγəčš</i>	<i>pi-γits(ən)</i> RAM. 72.
	<i>š i n ĺ a</i>	<i>š i n ĺ a</i> WICHM. FUF. VI. 23.	<i>š i n ĺ a</i> WICHM. FUF. VI. 23.	<i>š i n d z ä, š i n d z ä</i> «szem»
Gen.	<i>š i n ĺ a n</i>	<i>š i n ĺ a n</i> HÄM. 3.	<i>š i n ĺ a n</i>	<i>š i n d z ä n, š i n d z ä n</i>
Acc.	<i>š i n ĺ a m</i>	<i>†š i n ĺ a m</i> PORK. 22.	<i>š i n ĺ a m</i> WICHM. 210.	<i>š i n d z ä m</i> RAM. 112. <i>š i n d z ä m</i> 43.
Lat.	<i>š i n ĺ a š</i>	<i>š i n ĺ a š</i>	<i>š i n ĺ a š</i> WICHM. 237.	<i>š i n d z ä e š; š i n d z ä e š</i> RAM. 183.
Illat.	<i>š i n ĺ a š k e</i> GEN. 66.	<i>†š i n ĺ a š k e</i> PORK. 42.	<i>š i n ĺ a š k e</i>	<i>š i n d z ä š k e, š i n d z ä š k e</i>
Iness.	<i>š i n ĺ a š t e</i>	<i>š i n ĺ a š t e</i>	<i>š i n ĺ a š t e</i>	<i>š i n d z ä š t e, š i n d z ä š t e</i>
Allat.	<i>š i n ĺ a l a n</i> GEN. 50.	<i>š i n ĺ a l a n</i>	<i>š i n ĺ a l a n</i>	<i>š i n d z ä l ä n, š i n d z ä l ä n</i>
Ablat.	<i>š i n ĺ a l e č</i>	<i>š i n ĺ a l e č</i>	<i>š i n ĺ a l e š</i>	—
Elat.	<i>š i n ĺ a γ ə č</i> GEN. 57.	<i>†š i n ĺ a γ ə č</i> PORK. 7.	<i>š i n ĺ a γ ə č š</i>	<i>š i n d z ä - γ i t s ə n, š i n d z ä - l i t s ə n</i>

	<i>jum o</i>	<i>d'um ə</i> (és <i>jum ə</i> HÄM. 2.)	<i>jùm ə</i>	<i>ĩm ə</i> «isten»
Gen.	<i>jumən</i> GEN. 16. (kUfa PAAS. KSZ. II. 35.)	<i>d'umən</i> ; <i>jumən</i> HÄM. 8.	<i>jùmən</i> WICHM. 244.	<i>ĩmən</i> RAM. 15.
Acc.	<i>juməm</i> GEN. 61.	<i>d'uməm</i> PORK. 16.	<i>jùməm</i> WICHM. 213.	<i>ĩməm</i>
Lat.	<i>jumēs</i>	<i>d'umēs</i> ; <i>d'uməs</i> PORK. 23.	<i>jumēs</i> , <i>jùməs</i>	<i>ĩmēs</i>
Illat.	<i>juməško</i> GEN. 49.	<i>d'uməško</i>	<i>juməškə</i>	<i>ĩməškə</i>
Iness.	<i>juməšto</i> GEN. 67.	<i>d'uməštə</i> PORK. 25.	<i>juməštə</i>	<i>ĩməštə</i>
Allat.	<i>juməlan</i> GEN. 42. (kUfa PAAS. KSZ. II. 127.)	<i>d'uməla'n</i> PORK. 2.	<i>juməlan</i>	<i>ĩməlan</i> RAM. 159.
Ablat.	<i>jumələc</i> GEN. 2.	<i>d'umələc</i>	<i>jumələcš</i>	—
Elat.	<i>juməřəcən</i>	<i>d'umə řəcən</i> PORK. 35.	<i>juməřəcš</i>	<i>ĩməřəc(ən)</i>

	<i>er e</i>	<i>er ə</i>	<i>er ə</i>	<i>er ə</i> «fiú»
Gen.	<i>erən</i>	<i>erən</i>	<i>erən</i>	<i>erən</i>
Acc.	<i>erəm</i> GEN. 2.	<i>erřəm</i> PORK. 23.	<i>erəm</i>	<i>erəm</i> RAM. 173.
Lat.	<i>erēs</i>	<i>erēs</i> PORK. 48.	<i>erēs</i>	<i>erēs</i>
Illat.	<i>erəške</i>	<i>erəškə</i>	<i>erəškə</i>	<i>erəškə</i>
Iness.	<i>erəšte</i>	<i>erəštə</i>	<i>erəštə</i>	<i>erəštə</i>
Allat.	<i>erəlan</i> GEN. 27.	<i>erəla'n</i> PORK. 13.	<i>erəlan</i>	<i>erəlan</i>
Ablat.	<i>erələc</i> GEN. 12.	<i>erələc</i>	<i>erələcš</i>	—
Elat.	<i>erəřəcən</i>	<i>erə řəc(ən)</i>	<i>erəřəcš</i>	<i>erə-řəcən.</i>

A névutók.

Legtöbbször birtokviszonyban állnak főnevükkel, néha azonban acc. és más névragos határozó is lehet előttük.

275. nyK. $\beta_{\circ} \cdot l n_{\circ}$ «-n» RAM. 71. | $\beta_{\circ} l_{\circ} n$ «-ra» RAM. 120. | $\beta_{\circ} l k_{\circ}$ RAM. 208. $\beta_{\circ} k_{\circ}$ RAM. 92. id. | $\beta_{\circ} l e t s$ RAM. 18. $\beta_{\circ} l e t s_{\circ} n$ 159. «-ról». Alapszava ebben: $\beta_{\circ} l \beta_{\circ} l$ «fölszín» RAM. 18. (~ votj. G. U. *vil*, M. J. *vil*, J. MU. *viu* «oberfläche», zürj. I. *vī* (< **vil*) id. WICHM. VChr. 1215. sz. md. *velks* «das oben gelegene, oberes, deckel» PAAS. MChr. 1262. sz. f. yli). — Pl. *leβäs β_oln_o kek šm^azä* «a tetőn madár ül» RAM. 18. | *arβe^zβ_olä kārγštal^t lēmγart β_oln_o* «a gyermekek futnak a havon» RAM. 47. || *edem_om tōdan^m b_ol_on optat* «az embert ráteszik» RAM. 177. | nyK. *i βäre kšškä-β_ol_on βaz_on-dä i kolen* «egy helyen lerogyott a tuskóra és meghalt» RAM. 183. || *kniγäm stöl β_olk_o optas* «egy könyvet az asztalra tenni» RAM. 92. | *korn_o kal_on^oleš kāršk-β_olk_o* «az út hegynek fölfelé kanyarodik» RAM. 37. || *tadaryγišäz_o oro^odarēr_o-β_olets_on taβar_om šuenⁿ-golten iuanski γēr_o-β_olk_o ruš kuγizä-dok_o* «a tatárfejedelem Thorenbergről a iuanski hegyre egy baltát dobott az orosz fejedelemhez» RAM. 190. | *tido leβäs β_olets βalen* «leszállt a tetőről» RAM. 9. | *pušäng-w^kš β_olets_on kek m_ora* «a faágon madár énekel» RAM. 159. | *moren i β_olets_on kädaleš* «a nyúl végigfut a jégen» RAM. 197.

276. kUr. *βaln_o* «fölött» WICHM. 207. kE. *valne* «-on» BUD. CsT. III. 455. | kUr. *βalan* «-ra» WICHM. 222. kE. *valan* id. BUD. CsT. III. 455. | kUr. *βak_o* id. WICHM. 209. kE. *vak* id. BUD. CsT. III. 455. | kE. *vač* (o: *βätš*) «-ról» BUD. CsT. III. 455. Alapszó: kUr. *βal* «fölszín»: *küršk-βal pündšš_o* «a hegyen levő fenyő» WICHM. 235. — Pl. kUr. *mäländ_o βaln_o βarseng_o kašäk_on išonešt_ol modas βolat* «a fecskék fal-kánként leereszkednek és játszva repülgetnek a szántóföld fölött» WICHM. 207. | kE. *jol valne kaja* «a Volgán megy» REG. CsM. 129. || kE. *kü pört-valan vozo* «a kö a házra esett» REG. CsM. 129. | kUr. *ožay körγ_o tiakšš_o k^onaγa βalan orlana*

«a kazáni írődeák könyvei mellett bajlódik» WICHM. 222. || kE. **mülande-vak šindem** «a földre teszem» REG. CsM. 132. | kUr. *pört opsa-β à kē kürdnēm tšēkaš külēš* «a ház ajtaja fölött vasat kell bedugni [a falrésbe]» WICHM. 209. || kE. **stel-vač** «az asztalról» REG. CsM. 136. | kE. **kok škal vač** tűzem urum pum «két tehénen kívül még tíz rübelt adtam neki» REG. CsM. 612.

277. kCar. *ümba·lnə* PORK. 23. kP. *-mbalne* GEN. 46. «-on» | kCar. *ümbalan* PORK. 34. kP. *-mbalan* GEN. 8. «-ra» | kCar. *ümbakə* HÄM. 5. *ümbakə* PORK. 16. *ümbak* PORK. 46. kP. *-mbalke* GEN. 1. *ümbalke* GEN. 71. id. | kCar. *ümba·č* PORK. 1. *ümba·čən* PORK. 24. kP. *-mbalč* GEN. 1. *-mbalčən* GEN. 26. «-ról». Alapszava megvan a következő példákban: kCar. *βuž ümbal jumə* «fejünk fölött levő isten» HÄM. 2. | kCar. *kuruk ümbal kuežə* «a hegyen levő nyírfa» PORK. 34. | kUfa *tünž'(@) ümbal kuřo puřərsə* «a világon uralkodó nagy teremető» PAAS. KSz. II. 36. | kP. *patambal kölra pünžer* «a Patam partján levő sűrű fenyves» GEN. 66. — Pl. kCar. *pört ümba·lnəm* «szobámon» PORK. 24. | kCar. *tup ümba·lnəžə* «hátán» PORK. 23. | kCar. *šinža·dəmə konga· ümba·lnə kia·* «a vak a kályhán fekszik» PORK. 23. | kCar. *üštəmbalnə šinžəšə köraçažə* «az asztalon álló kanecsó» PORK. 36. | kP. *βi·čəmbalnəm kurčak-kuβa törštəleš* «istállóam padlásán kis baba tánczol» GEN. 48. | kP. *melnambalnet* «fánkodon» GEN. 79. | kP. *βočkəmbalne βočko, šonda·šəmbalne šondaš* «hordó hordón, kefe kefén» GEN. 47. || kCar. *izi kurək ümbalanžə izi tuləm oltaləm* «egy kis hegyen kis tüzet gyújtottam» PORK. 44. | kCar. *tudə šəm šədayən ümbalanžə ajar pokšəm βozəlden, ajar pokšəmən ümbalanžə ola čoma šočəlden* «auf diesen buchweizen senkte sich starker frost; auf dem starke froste wurde ein buntes füllen geboren» PORK. 40. | kCar. *kuruket ümbalan d'olan klatəm šəndaləm* «a hegyre ezölöpön álló magtárt építettem» PORK. 34. | kP. *toškalt'šədəmbalan užate* «kiserj lépcsődre» GEN. 72. || kP. *tünžən ümbalke onžaləm* «megnéztem a világot (tkp. ránéztem a világra)» GEN. 71. | kP. *töržəmbalkem βolen muro* «szállj ablakomra s énekelj» GEN. 31. || kCar. *aγa ümbak miena·* «a mezőre megyünk» PORK.

21. | kCar. *ješ ümbakê nelēm it kudaltê* «a családra ne bocsáss bajt» HÄM. 5. || kCar. *pört ümbačēn pel d'ečē den βole'm* «fél skivel lecsúszom szobám tetejéről» PORK. 24. | kP. *kongambalčēn βola maška* «a medve leszáll a kályháról» GEN. 26. | kP. *lele tuləmbalčēn saklen* «nagy tűztől védve» GEN. 58. | kP. *meřay kudales imbalé* «egy nyúl fut a jégen» GEN. 1. | kCar. *meraŋ i ümbač kurəššəzla jaklešt kain βořen, βuižə košte'n* «a nyúl a jégen szaladtában elcsúszott, elesett, megütötte a fejét» PORK. 1. | kCar. *tuđə čəla, tičmaš ki'ndə, tičmaš kōraŋ i porə βo'lək umbačēn poro d'wma řəčēn d'odəna d'eš-perkem . . .* «bei allem diesem, beim unangerührten brote, bei der vollen schale u. bei dem dir gefälligen tiere fliehen wir vom guten gotte gedeihen der familie . . .» PORK. 15.

278. kP. *jəmalne* GEN. 16. kUr. *jəmalnə* WICHM. 214. kCarM. *d'üma'lnə* PORK. 24. «alatt» | kP. *jəmalan* GEN. 38. kCarM. *jümalan* PORK. 14. *d'ümalan* PORK. 53. «alá» | kP. *jəmalke* GEN. 20. kUr. *jəmàkə* WICHM. 206. kCarM. *d'ümakə* PORK. 45. «alá» | kP. *jəmalé* GEN. 17. *jəmalčēn* GEN. 20. kCarN. *jümač* PORK. 10. kCarM. *d'ümač* PORK. 52. Alapszava ebben a példában: kCarU. *toškaltəš d'əmal**) *ola kombəžə kok munəm munžalə* «a lépcső alatt levő tarka lúd két tojást rakott» PORK. 37. 43. — Pl. kCar. *d'üma'lnəm* «alattam» PORK. 24. | kUr. *jəmalnet* «alattad» WICHM. 218. | kUr. *konga jəmalnə nəl ü-βotškə šündžə* «a kemence alatt négy vajás bödöny áll» WICHM. 214. || kP. *erřəm i jəmalan kəlməktat* «a gyermeket ott hagyják a jég alatt megfagyni» GEN. 43. | kP. *šəškəže pəštəžəm pasma jəmalan kereden koda* «a mostoha lány a tollat fölfűzve a híd alatt hagyja» GEN. 38. | kCar. *təjən aza'təm me ku'stəšna βüt jümala'n* «a te gyermekedet a víz alatt neveltük» PORK. 14. || kP. *mə'n jol jəmalke'm loməžəm kudalte* «a lábam alá hányj homokot» GEN. 22. | kP. *jol jəmalkeže* «a lába alá» GEN. 22. | kUr. *šūžəm jüməŋ-kombə βəškə kə'tšəβal jəmàkə kajə* «a vadlúd ősszel korán indul dél felé» PORK. 206. | kCarM. *d'akteret d'ü-*

*) Az *-l* elem már képző, mely számos névutón és határozószón előfordul. (L. UA. 282. 295. Nyr. XXXIX. 275.)

m a k ə kurʒən puršəm «szálfaerdődbe siettem» PORK. 45. | *kCarM. urzə koʒ d'ü m a c e t onʒaləš* «a mókus fenyőd alól kinéz» PORK. 52. | *kUr. marðež d'üt jē m à, tšē n lieš* «a szél észak felől fúj» WICHM. 206. | *kP. aləm batar lu küšar jə mal é lektən βojžəš* «az erős Aləm előjön a híd alól» GEN. 17. | *kUr. aramat jē m a tš koštəldən* «a fűzek alatt járdogálván» WICHM. 231.

279. nyK. *nimalna* WIED. 184. *nömälnä* CASTR. 53. *kE. numalne* BUD. CserSz. 66. «alatt» | nyK. *nimalan* WIED. 184. «alá» | *kP. nəmalke* GEN. 71. *kE. numalke* BUD. CserSz. 66. nyK. *nimaka* WIED. 184. *nömäke, nömäk* CASTR. 53. id. | *kP. nəmalé* GEN. 76. nyK. *nimets* WIED. 184. *nömäc* CASTR. 53. «alól». Alapszó: *kP. nəmal* «alul való» SZIL. 136. — Pl. *kP. šopker nəmalke puren koč!* «menj be a nyárfaerdőbe és egyél!» GEN. 71. | *kutanže nəmalke petəra* «fara alá dugja» GEN. 10. || *kP. üdəržö šinža sol nəmalé onʒaləš* «a leány szemöldöke alól előnéz» GEN. 76. | *pulðərcə pi sol nəmalé kuržaləš* «fürj szalad elő a kutya alá» GEN. 76.

280. nyK. *l^o b ä l n ə* «alatt» RAM. 74. | nyK. *liwalan* «alá» WIED. 182. | nyK. *l^o β ä k ə* id. RAM. 74. | *l^o β ä t s* «alól» RAM. 74. Alapszó: *l^o β ä l* «alsó» RAM. 74, melynek második része *β ä l* «oldal». Az első rész BUDENZ szerint azonos a *m. le* igekötővel (MUSz. 687.). — Pl. nyK. *ia' l- l^o β ä l n ə* «a láb alatt» RAM. 74. || nyK. *ərβe:zə im'ni- l^o β ä k ə βazen mək: βəle'tsən* «a fiú a lóról a ló lábai alá esett» RAM. 74. || nyK. *pört l^o β ä t s* «a szoba alól» RAM. 74.

281. nyK. *ə l β ä l n ə* «alatt» RAM. 20. | *ə l β ä l k ə, ə l β ä k ə* «alá» RAM. 20. | *ə l β ä l t s, ə l β ä l t s ə n, ə l β ä t s, ə l β ä t s ə n* «alól» RAM. 20. Alapszó: *ə l β ä l* «alsó» RAM. 20. (Vö. nyK. *ülnə* «alul», *ülkə* «alá», *ülts* «alól» RAM. 161. és *βäl* «oldal»). — Pl. nyK. *ik šläpə- l β ä l n ə šalrat* «egy kalap alatt állnak» RAM. 214. | *ə l β ä l n ə ko'fi lin- šin' dzeš* «a pinczében macskává lett» RAM. 201. || *keltəmäs kü- l β ä k ə pəren- geä* «az ördög elrejtőzik a kő alatt» RAM. 196. | *ə l β ä k ə βalen- geä* «lemegy a pinczébe» RAM. 201. || *iktə keltəmäs ko'ro' rü- l β ä t s ə n läktən* «egy ördög

jött ki a nagy kő alól» RAM. 195. | *pumara-lβätsen oksa päldärnä* «a papiros alatt pénz látszik» RAM. 98.

282. kP. *onžalno* GEN. 77. kUr. *onđžēlnē* WICHM. 215. kCar. *onžalnə* PORK. 35. nyK. *andzalnē* RAM. 3. «előtt» | kP. *onžalan* GEN. 60. kUfa *onž'alan* PAAS. KSz. II. 131. kCar. *onžalan* PORK. 18. nyK. *andžalan* RAM. 183. «elé» | kP. *onžalko* GEN. 12. kUr. *onđžēkē* WICHM. 235. kCar. *onđžēkē* HÄM. 5. *onžəkē* PORK. 37. nyK. *andžalkē* RAM. 170. id. | kUfa *onž'əč* PAAS. KSz. II. 131. kUr. *onđžētš* WICHM. 209. kCar. *onžəč* PORK. 8. nyK. *andžəts, andžətsən* RAM. 7. «elől». Alapszó: kP. *onžal* SZIL. 148. kUr. *onđžəl* WICHM. 228. kCar. *onžəl* PORK. 55. nyK. *andzal* RAM. 3. «eleje vminek, elül való» (vö. votj. G. J. M. U. *az, M. adž* «vorderes, vorderraum; vorn befindlich, vordere; iness. G. *azn*, ill. G. J. MU. *azε*; zürj. *vodž* WICHM. VChr. 37. sz. f. ensi). — Pl. kUr. *onđžēlnem, onđžēlnet* WICHM. 229. kP. *onžalnəžo* GEN. 33. «előttem, -ed, -e» | kP. *marjan onžalnəžo türlö, türlö ši* «Marja előtt mindenféle nyalánkság van» GEN. 33. | kUr. *arštan pört-onđžēlnē mura* «a kakas a tornácban kukorékol» WICHM. 208. | kUr. *opsa onđžēlnē izi pi kižū* «az ajtó előtt kis kutya fekszik» WICHM. 215. || kP. *jolan k'lat onžalan mom šinžet?* «a lábon álló magtár elé miért ülsz?» GEN. 77. | nyK. *kudandžalan sākältä* «er hängt es an der treppe auf (tkp. a ház elé)» RAM. 183. | kUfa *ala šojalžəm onž'alan kalasəšna, ala onž'alžəm šojlan kalasəšna* «talán, a mit később kellett volna mondani, előbb mondtuk, talán, a mit előbb kellett volna mondani, később mondtuk» PAAS. KSz. II. 131. || kP. *pört onžalket ležaldem* «kimentem kunyhód udvarára» GEN. 79. (kUr. *pört onđžəkēt* WICHM. 240.) | kP. *kiñer-γut patar toleš pört onžalko* (v. *pört onžalkō*) «egy erős rőfnyi ember jön a szobához» GEN. 12. | kUr. *kapka onđžēkē tölən šojalnə* «a kapu elé jöttünk s megálltunk» WICHM. 240. | kCar. *tolat onžəkem* «elém jösz» PORK. 42. | nyK. *mardež pörtandžalkē iošten širnden ləməm* «a szél a kunyhó elé fújta a havat» RAM. 33. || kUfa *šurn(ə)-onž'əč idə nal* «a gabona elejéből ne vegyetek» PAAS. KSz. II. 131. | nyK. *kudandžətsən βəryemžəm nələš* «leveszi ruháját a lépcsőről» RAM. 183. | kUr. *južə mari kuγētšē on-*

d'žətš βürre,tsən d'üðəm kajà d'üstələš korëmäs «egynémely cseremisiz húsvét előtt szerdán éjjel fürödni megy a folyóba» WICHM. 209. | kCar. *lum tolmədəc on žač škat pure'n βožən* «a hó megjövése előtt ő maga aludni ment» PORK. 8.

283. kP. *šengelne* GEN. 74. kUr. *šengelnē* WICHM. 215. kCar. *šengelna* PORK. 28. «mögött» | kP. *šengelan* GEN. 60. kCar. *šengelan* PORK. 18. «mögé» | kP. *šengelke* GEN. 35. kCar. *šengelka* PORK. 19. *šengeka* PORK. 16. *šengak* PORK. 52. «mögé» | kP. *šengelčan* GEN. 70. kUr. *šengetš* WICHM. 215. kCar. *šengac* PORK. 10. «mögött, után». Alapszó: kP. *šengel* «hátulsó» SZIL. 214. kUr. *šengel* «mögötte, túl levő» WICHM. 219. — Pl. kP. *pörtem šengelne šoptar βondo* «szobácskám mögött [nő] egy ribiszkebokor» GEN. 74. | kUr. *šengelngm* «mögöttem» WICHM. 229. | kUr. *opsa šengelnē pūgar kūraza šoγà* «az ajtó mögött púpos öregember áll» WICHM. 215. | kCar. *βiuta šengelna koβašta keca* «az istálló mögött egy bőr függ» PORK. 28. || kCar. *pəl šengak ot šal ələ?* «nem rejtenéd el a felhő mögé?» PORK. 1. || kP. *ənde təšec kajem, šengelčanem βeš lüməm ida lümdö* «most innen elutazom; utánam más névvel ne nevezetek» GEN. 70. | kP. *ar ludo šungalteš-at, šengelčanže i γəlma* «a kacsá lemerül, utána megfagy a víz» GEN. 47. | kCar. *tudən šengac rəβəž laškət šoret čəlt kočken pətare'n* «mögötte megevett a róka mindent, a metéltet is, meg a tejet is» PORK. 10. | kCar. *tudən ukežə šengac oš βülən körrəžəm kočken ulət* «távoztá után (tkp. ,nínese után') megették a fehér kancza belsejét» PORK. 6.

284. kUfa *šolno* (< *šojəlno*) PAAS. s-laute 72. kP. *šölnö* SZIL. 225. kE. *šolno* BUD. CsT. III. 456. nyK. *šajšlnə* RAM. 125. «mögött» | kUfa *šojlan* PAAS. KSz. II. 131. kP. *šölan* SZIL. 225. kE. *šoilan* BUD. CsT. III. 456. «mögé» | kUfa *šolko* (< *šojəlko*) PAAS. s-laute 72. kP. *šölkö* SZIL. 225. kE. *šojuko* BUD. CsT. III. 456. nyK. *šajk, šajka* RAM. 125. «mögé» | kUfa *šojəlč, šojč* PAAS. s-laute 72. kP. *šölč, šölcən* SZIL. 226. kE. *šoičen* BUD. CsT. III. 456. nyK. *šajtsən* RAM. 125. «mögül». Alapszó: kUfa *šojəl* «hátsó» (*šojəl-jol* «hátsó láb») PAAS. s-laute 72. nyK. *šajš* id. RAM. 125.

— Pl. kUfa *šolnem šoγa* «mögöttem áll» PAAS. s-laute 72. | kUfa *soγəšəm tudən šolno* «mögötte álltam» PAAS. s-laute 72. | nyK. *nallə-ik kārək ša i^šlnə βāršə šalya* «41 hegy mögött háború van» RAM. 126. 213. | nyK. *βolək ša i^šlnə kaštaš* «legeltetni (tkp. a jószág mögött menni)» RAM. 15. || kUfa *kaje tudən šolkō* «menj mögéje!» PAAS. s-laute 72. | nyK. *te^ldza pəol-š a ikə pərən* «a hold a felhő mögé ment» RAM. 111.

285. kP. *počes* GEN. 39. kCar. *počeš* PORK. 11. «után» | kP. *pošteḱ* GEN. 41. nyK. *pašteḱ* RAM. 97. «után, mögött». Alapszó: kP. *poč*, nyK. *paš* «vég, fark» (*pošteḱ* valószínűleg hangátvetéses alak a lativusi *-kə* raggal). — Pl. kP. *mundra počes kuržo* «a gombolyag után szaladt» GEN. 41. | kP. *počešəže lekteš* «kimegy utána» GEN. 7. | kCar. *nunən šüdəməštə počes me tołən uləna* «parancsuk folytán ide jöttünk» PORK. 15. || kP. *mundra pošteḱ kuržaš küleš* «a gombolyag után kell szaladnom» GEN. 41. | nyK. *tidə tołən miñ pašteḱem* «utánam jött» RAM. 97. | nyK. *pašteḱšə* «utána» RAM. 172. | nyK. *tədən^m-baštək m^šlojətsβ^lä pərat* «a fiatalemberek utána mennek» RAM. 200. | nyK. *tidə^m bašteḱ* «ezután» RAM. 97.

286. kUr. *möngə* WICHM. 211. kCar. *möngə* PORK. 9. «után» (vö. mdE. *mek'ej*, *mek'ev*, *mek'ej*, M. *mek'i* «zurück, wieder, rückwärts» PAAS. MChr. 452. sz.). Legtöbbször időhatározó névutó deverbális névszó után (összevonva is vele). Valószínűleg benne rejlik a lativusi *-kə* rag. (vö. kP. *möngö* «hátravaló, nem egyenlő, hitványabb» SZIL. 126.) — Pl. kP. *jenleč möngö liam* «dem menschen stehe ich nach» GEN. 68. || kCar. *jük kołmə möngə* «a hang hallása után» PORK. 9. | kCar. *turə ma'nmə möngə* «miután így szóltak» PORK. 13. | kCar. *turəmə sočəkte'n šukta(mə) möngət, ma aγa ümbək miena* «ha engedted megnőni és megérni, akkor kimegyünk a mezőre» PORK. 20—21. | kCar. *otəškə tołmēngəna* «miután a berekbe jöttünk» PORK. 15. | kUr. *pi up^ššaš purmöngə möngəš nälən ot kert* «nem veheted vissza, a mi [egyszer] a kutya szájába került» WICHM. 211.

287. kP. *pokšelne* GEN. 49. kUr. *pokšəlnə* WICHM. 214. kCar. *pokšəlnə* PORK. 27. nyK. *pokšəlnə* RAM. 102.

«középen» | kP. *poχšelān* GEN. 23. kCar. *pokšelan* PORK. 50. «közepébe» | kUr. *pokχšek* WICHM. 240. kCar. *pokšek* PORK. 45. nyK. *pokš'alkā*, *pokχša'kā* RAM. 102. id. | kUr. *pokχšetš'* WICHM. 216. kCar. *pokšec* PORK. 54. nyK. *pokš'atsān* RAM. 102. «a középen végig». Alapszó: kP. kCar. *pokšel* SZIL. 171. PORK. 39. kUr. *pokχšel* WICHM. 228. «középe vminek, középen levő». — Pl. kP. *kuχo nur pokšelne kūrtnō kešten šora* «egy rengeteg erdő középen egy vasbuzogány áll» GEN. 49. | kUr. *pokχšelnōžž' tul* «középen tűz» WICHM. 213. | nyK. *užes' koχo' šaryχ pokχšalnā piš' koχo'-dura raremā,m* «megpillant a rengeteg erdő középen egy igen nagy és meredek völgyet» RAM. 195. || kP. *peste poχšelān pēšta* «egy körülkerített helyre teszi» GEN. 23. | kCar. *ošat būdan pokšelānž' kušš' šudet kuškalden* «az O. tó középen növény füved megnőtt» PORK. 37. || kUr. *ūštel pokχšekχet purālān šitš'nā* «bementünk s leültünk asztalodhoz» WICHM. 240. | kCar. *step kožla pokšek puršam* «a sötét erdő középebe beléptem» PORK. 45. || kCar. *uremet pokšecet andālčet kajales'* «az utcza közepén egy házaló mendegél» PORK. 54. | kUr. *pōsā pokχšetš' oš' alša kudalχš'* «a mező közepén fehér herélt ló vágat» WICHM. 216. | nyK. *olitsā βokš'atsān kornā keā* «a gyalogút az út közepén megy» RAM. 102. | K. *pokšec' rual kūrlet* «középen ketté vágják» (Zag. 44.) SZIL. 99.

288. kP. *kēdalne* GEN. 64. kCar. *kēda'lnā* PORK. 26. kUr. *kēdalnā* WICHM. 229. «középen» | kCar. *kēdač* «középeből» PORK. 54. Alapszó: kP. kCar. *kēdal* «dereka a testnek, lágyék; középső rész» SZIL. 79. — Pl. kP. *pünžō kēdalne müχš' modeš'* «a fenyő középen méh játszik» GEN. 73. | kCar. *pu kēda'lnā mlā'ndā* «a fa középen föld van» PORK. 26. | kUr. *ūštēm kēdalnēm* «övem derekamon» WICHM. 229. | kCar. *kēdalnāž'* «derekán» PORK. 45. || kCar. *šudā kēdač' purlān kaja* «a fűvet ketté harapja (tkp. „középeből, közepénél fogva”) s megy» PORK. 54.

289. kP. *koklašte* SZIL. 85. kUr. *koχlaštā* WICHM. 214. kCar. *koklaštō* PORK. 36. «között» | kP. *koklaš'* GEN. 4. kCar. *koklaš'* PORK. 18. «közé, között» | kP. *koklaške*

«közé» GEN. 47. | kE. koklageč «közül» REG. CsM. 18. Alapszava: *kokla* «köz» SZIL. 85. A ragok tanúsága szerint újabb keletű névutó. — Pl. kUr. *kok mālandā koclaštā tul d'ūla* «két föld közt ég a tűz» WICHM. 214. 227. | kCar. *pört-koklaštā luat-kok kōrācēnzā* «a kunyhó padlásán (tkp. ,közepén, között') tizenkét galamb» PORK. 36. | kE. *tise jing koklašte (longušto)* šagal pojan «az itteni emberek között kevés gazdag van» REG. CsM. 179. || kP. *pört koklaš βūdaš küleş* «a szoba padlására kell vetni» GEN. 4. | kCar. *d'əŋga dənə pōrəž roklaš . . . munə küleş* «a férfi és barátnéja közt megfő egy tojás» PORK. 47. || kP. *kūža pört koklaške* «fölmászik a padlásra» GEN. 4. | kE. *orava koklaške vozo* «a [malom-] kerekek közé esett» REG. CsM. 178. || kE. *pu koklageč kojēš* «a fák közt (közül) látszik» REG. CsM. 180.

290. kP. *longašto* SZIL. 115. *lušto* SZIL. 116. nyK. *loštā* RAM. 190. «között, mellett» | kP. *longaško* GEN. 64. kCar. *longaškā* PORK. 9. *loškā* RAM. 69. «közé, mellé» | kP. *longeš* GEN. 67. *longeš* GEN. 72. 77. *lueš* SZIL. 116. nyK. *lo'èš* RAM. 69. id. «között» | kP. *loγrəγəč* SZIL. 115. *luγəč* SZIL. 116. nyK. *lo'γəts* RAM. 187. *loγətsən* 69. «közül, mellől». Alapszó: kP. *longo* SZIL. 115. nyK. *lo* RAM. 69. «közép». — Pl. kE. *lozaš longušto kien* «a liszt[es zsákok] között feküdt» REG. CsM. 175. | nyK. *tənām ruski narot-tonā tadarnarot-loštā βoi'nā ələn* «akkor az oroszok és tatárok között háború volt» RAM. 190. || kP. *ətar longaško əkales* «beviszi az erdő közepébe» GEN. 64. | nyK. *βət ošma loškā pəreŋ-gen* «a víz a fvénybe szívódott» RAM. 69. | nyK. *ro-loškā tsiket kñə, kol'mākə βes kurāmāštā əlāš iəzo sotā lieš, manət ələn* «sie glaubten, dass man, wenn man geld in die erde steckt, nach dem tode in der anderen welt schön und hell leben werde» RAM. 207. | nyK. *stölloškā šin^dzeš* «asztalhoz ül» RAM. || kP. *ūdərβlak loneš modəšəš* «a lányok között a játékban» GEN. 67. | kP. *šočšem užar čaškar longeš jomaldəš* «szeretöm a zöld nyiresben elveszett» GEN. 77. (Vö. 73. dal 73.) | nyK. *puməγa kniγä-lo'èš ken* «a papiros a könyvbe került» RAM. 69. || kE. *ömnie longugeč kochtot sajlešem* «a lovak közül kiválasztottam kettőt» REG. CsM. 174. | nyK. *petškä-*

loγɪts laktəm «kijöttem a hordóból» RAM. 187. || nyK. *kərək-loγɪtsən äγgər žora* «a hegyből folyik a víz» RAM. 69.

291. kP. *körγəštö* GEN. 52. kCar. *körγəštə* PORK. 27. nyK. *körγəštə* RAM. 56. «-ben» | kE. *körgöškö* (ə: *körγəškə*) «-be» BUD. CsT. III. 457. | kP. kCar. nyK. *körγeš* GEN. 29. PORK. 35. RAM. 123. | kE. *körgögeč* (ə: *körγəγəč*) «-ből» BUD. CsT. III. 457. Alapszó: kP. *körγö* SZIL. 89. kCar. nyK. *körγə* PORK. 43. RAM. 56. «belseje vminek; belső (adi.)» (vö. kCar. *upša körγə šomakem* «a számban van beszéd» [tkp. «szájbéli beszédem»] PORK. 43.). — Pl. kP. *šörtüö sondəkən körγəštəžö šörtüö terke* «arany szekrényemben arany serleg» GEN. 52. | kCar. *pu-ola körγəštə kü-ola* «favárosban köváros» PORK. 27. | nyK. *kərək-körγəštə* «a hegyben»; *mün-görγəštem* «bennem» RAM. 56. || kP. *küšen körγeš nangajem* «a zsebemben elviszem» GEN. 45. | kP. *jandələn lužəm tumo körγeš pəšta* «Jandəle csontjait a tölgybe teszi» GEN. 29. | kCar. *körγešəžə* «belé» PORK. 35. | nyK. *mün-görγešem* «bennem v. belém» RAM. 56. | nyK. *pört-körγeš süklen-šindenət* «a szobát rendetlenségbe hozták» RAM. 123.

292. kE. *küdülne* (ə: *küdəlnə*) «mellett» REG. CsM. 110. | kP. *küdəń* GEN. 57. 58. kCar. *küdəlan* PORK. 21. 51. «mellé» | kCar. *küdək* id. PORK. 6. *küdəlkem* «mellém» (Zag. 8.) SZIL. 94. | kE. *küdüč* «mellől» REG. CsM. 111. *küdəlčem* «tőlem» (Zag. 40.) SZIL. 94. — Pl. kE. *kače tüdürže küdülne šolga* «a völegény mátkája mellett áll» REG. CsM. 110. | kP. *küdəńem šič* «ülj mellém» GEN. 10. | kP. *βiča küdəń βičam ušen pečen* «baromudvar mellett baromudvart egyesítve s bekerítve» GEN. 57. 58. || kCar. *surt küdəlan surtlan-da əžəm d'örə* «a házon kívül a háznak nem voltam elég jó» PORK. 51. | kE. *azam at'iem küdülən šindešem* «a gyermeket atyám mellé ültettem» REG. CsM. 109. || kCar. *küdək'em to'len šič-ja* «jőjj és ülj mellém» PORK. 6. *küdək'emrak* (középfok) PORK. 6. || kE. *miń küdüčem tuško kurgužo* «mellőlem oda szaladt» REG. CsM. 111. | kE. *miń küdüčem erteš* «mellettem elment» REG. CsM. 112.

293. kP. *tüyan* «mellé» GEN. 37. 69. | kP. *tüngö* (< **tüŋkə*) «-hoz» GEN. 7. Alapszava: *tüŋ* «tővé, kezdet, eredet» SZIL. 261. — Pl. kP. *kolazəm šopke pundəs tüyan toja* «egerét eltemeti a nyárfató mellé» GEN. 37. | kP. *pünzö tüyan it šoyal* «a fenyő tövéhez ne állj!» GEN. 69. || kP. *pünzö tüngö šucs* «egy fenyőtörzshöz ér» GEN. 7. | kP. *šəšəm pünzö tüngö mia* «sie geht zu einer fichte» GEN. 40.

294. kP. *türəštö* GEN. 57. 76. nyK. *tərəštə* RAM. 206. «mellett, szélén» | kP. *türes* GEN. 33. kCar. *türes* PORK. 45. *türəš* PORK. 13. nyK. *tərəš* RAM. 145. «id. -hoz, szélére, mellé» | kP. *türəškö* «széléhez, mellé» | kE. *türgüč* (o: *tür rəč*) «szélénél fogva». Alapszó: kP. *tür* «szél, part, oldal» SZIL. 262. nyK. *tər* id. RAM. 145. kP. «az ajtóval szemben levő sarok» SZIL. 253. kCar. «díszhely» PORK. 34. (vö. tat. *tur* «főhely» PRÖHLE NyK. XXXVIII. 361.) — Pl. kP. *ik mučašəže βake türəštö... liən* «egyik vége a lék mellett lévén» GEN. 57. | nyK. *neməroəm βətsin^dzä-dərəštə katškät* «a darát a forrás szélén eszik» RAM. 206. | kE. *enger türüštö šolga* «a folyó szélén áll» REG. CsM. 171. || kP. *aβəž dene acaže tul düreš šoyalət* «az apa és az anya a tűzhöz lépnek» GEN. 28. | kE. *čoderə türes mum* «az ajtó szélén találtam» REG. CsM. 173. kP. *pikejəm ižəštplak oməša türes šəndat* «Pikejt a testvérek az ajtó mellé ültetik» GEN. 33. | kCar. *kuežə kornə düreš šočəs* «egy nyírfa nő az út mellett» PORK. 45. || kP. *rož türəškö šuat* «a lyuk széléhez érnek» GEN. 15. | kP. *marjan oməša türəškö šəndat* «Marját az ajtó mellé ültetik» GEN. 34. || kE. *ikšebe orvaldem türgüč kučoš* «a gyerek ruhám szélébe fogózik» REG. CsM. 172.

295. kP. *βokten* GEN. 10. kCar. *βokten, pokten* PORK. 25. nyK. *poktèn, βoktèn* RAM. 102. «mellé, mellette el, mentében, mellett». — Pl. kP. *pire kužəzan βokten küžen šinžes* «a farkas fölmászik és leül az öreg mellett» GEN. 10. | kCar. *tudə klatən βoktenžə βaštər-kaštəm pəštələm* «ama magtár mellé egy jávorfadorongot állítottam» PORK. 34. | nyK. *šarək-βokten kaštəs* «a juhok után menni» RAM. 102. | kP. *rəβəz jer βokten nanğaj-at kočekš* «a róka a tó partja mentén czipeli és

megezi» GEN. 34. | kP. *pece βokten sokar sösna kudalesš* «a kerítés mellett egy vak disznó fut» GEN. 48. | *patam-βokten kok pu šora* «a Patam folyó mellett két fa áll» GEN. 67. | nyK. *ala-βoktèn kor'nə piš χu'dà* «a város mellett az út ilyen rossz» RAM. 102. || kE. *ozan vüt vokten jol-leč lüdmaš ogol* «a Kazánkán kevesebb a veszély, mint a Volgán» REG. CsM. 353. | kE. *tidem čela jing šinža, jol vokten miše* (v. *šinža, kudo j. v. mien*) «ezt minden ember tudja, ki a Volgán járt» REG. CsM. 701.

296. nyK. *sara* «mellé, mellett, -vel» RAM. 116. — Pl. nyK. *mni-sara-žem* «velem» RAM. 116. | *ätäet-sara* «atyádnál, atyáddal» uo. | *stöl-sara* «az asztal mellett» uo. | *rekä-sara* «a folyó mellett» uo. | *nənən sara'ok šim^dzeš* «melléjük ült» RAM. 188—9.

297. kE. *velne* (o: *βelna, pelna*) «-nál, mellett» BUD. CsT. III. 454. nyK. *pelna* «felé» RAM. 99. | kP. *pelen* SZIL. 160. kCar. *pele'n* PORK. 7. *βele'n* PORK. 11. 31. nyK. *pele,u βelen* RAM. 99. «felé, -ra; mellett» | kE. *vek* (o: *βek, pek*) BUD. CsT. III. 454. nyK. *pelkə, pekə, βekə* RAM. 99. «felé» || kUr. *βəlṣškṣ* id. WICHM. 211. | kE. *velešte* (o: *βeləštə*) «-félen» | kP. *βelč* GEN. 13. kE. *več, velič, peleč* (o: *βetš, βelətš, petš, pelətš*) BUD. CsT. III. 454. nyK. *pets, petšən, βetsən* RAM. 99. «felől». Alapszó: kE. *pel* «oldal, fél» BUD. CserSz. 70. (I. PAAS. MChr. 634. sz.) — Pl. nyK. *a'lə-βelna* «nach der stadt hin» RAM. 99. | kE. *kumaga-velne šolga* «a kályhánál áll» REG. CsM. 106. | kE. *miń šinžem koklašte, kok velnem kok jing* «én közepén ülök, két felemen két ember» REG. CsM. 800. || kP. *püšö pulat kerde peleñem* «éles aczélkard van nálam» GEN. 54. | kE. *ola velen iläm* «a város mellett lakom» REG. CsM. 101. || kCar. *βašlina't tu'rak šümžə . . . Ana βele'n piššə* «úgy ragadjon Vaszilij szíve Annához» PORK. 31. | kCar. *tu'də pəle'nəšt koške'n pižən* «rájuk száradt» PORK. 7. | kCar. *ik puše'ngə βele'n mie'n pərnəšəm* «egy fához ütöttem» PORK. 11. || nyK. *mni βekem* «felém» RAM. 99. | nyK. *kok pek^əlä kšžəš* «két felé húgyozik» RAM. 213. | kE. *kum-veg kaeve* «három felé mentek» REG. CsM. 163. || kE. *ola*

veleške (ola-veg) kaem «a város felé megyek» REG. CsM. 166. | kUr. *pin potššš ške βèlāškāžš kādār* «a kutya farka maga [a kutya] felé hajlott» WICHM. 211. || kE. *ola velešte ilā* «a [Kazán] városi félen (részen) lakik» REG. CsM. 165. || kP. *ku βelc kumbalke* «honnán és hova» GEN. 13. | nyK. *tidəm-betsən* «ő felőle» RAM. 99. | nyK. *žētpel-βetsən* «észak felől» RAM. 99. | kE. *tače mardež kečval-več pua* «ma a szél dél felől fúj» REG. CsM. 134.

298. kUfa *melən* PAAS. KSz. II. 206. kP. *melən* GEN. 73. *melən* 59. 60. kCar. *melən* PORK. 19. «felé». Alapszó: kP. *mel* «mell; hímezés az ingmellen» SZIL. 122. — Pl. *patambal arka kečalan* (dat.) *melən, pütraltən ugen šim šoday* «a Patam folyó fölé emelkedő hegy napos lejtőjén (tkp. a hegy napja felé) összekuszáltan buja, fekete búza termett» GEN. 73. — (A többi példában határozószó. L. 329.)

299. kUfa *tene* PAAS. KSz. II. 201. kP. *tene* GEN. 4. kCar. *tenē* HÄM. 5. *ten* PORK. 24. kUr. *tenē* WICHM. 206. nyK. *tonē* (személyragozva: *tonem, tonet, tonāžš*) RAM. 147. «-nál, hosszában, -kor; -vel; -ből; -től; -ért» | kE. *deran* BUD. CsT. III. 454. nyK. *toran* RAM. 148. «-hoz» | kUfa, kP. *teke* GEN. 3. PAAS. KSz. II. 205. nyK. *tokē* (személyragokkal: *tokem, toket, tokāžš*) RAM. 147. «-hoz» | kP. *tercən* GEN. 31. kUr. *tečš* WICHM. 240. kCar. *teč* PORK. 26. *tečən* PORK. 23. [kE. *deriče* REG. CsM. 117.] nyK. *tortsən* (plur. 1. sz. *tortsənna*) RAM. 148. «-től; -nál» (hasonlító határozó). (Vö. votj. *dor, dur*, zürjl. *dor* «rand, seite»; votj. G. U. *dorī, dorē, dure*, M. J. *dorj*, zürjl. *dore* «zu»; votj. G. *dorīn, durīn*, J. *dorīn*, MU. *durīn*, zürjl. *dorīn* «bei, an, neben» WICHM. VChr. 51. — CASTRÁN és BUDENZ egyeztetése.)

kP. *moñ denem üdret šinža* «nálam ül leányod» GEN. 41. | kCar. *izaž-đen d'ün, d'ün da šorāž-dek kaja* «miután bátyjánál ivott, öcséséhez megy» PORK. 24. | nyK. *βes kornē-donē a'n^džēlkē kārřāžēs* «egy másik úton előre fut» RAM. 170. | kUr. *mialna tūdē kornēž-đen-ak* «jőjeteek ugyanazon az úton» WICHM. 243. | kP. *meray kudaleš sokmak tene* «a nyúl a mesgyén fut» GEN. 69. | kP. *tiñ βolo tē rož dene* «szállj

le ezen a lyukon» GEN. 13. || kP. *er dene kiñelat* «reggel fölkelnek» GEN. 8. | kUr. *šōrāk-jol kas-tēnē šōrāk-βū, tšās purat* «karácsony este bemennek a juhakolba» WICHM. 208. | kE. *o mo-dene kečkere* «álmában fölkiált» REG. CsM. 286. || kUfa *talat kumalna pučumuš pot tene* «neked könyörgünk egy fazék darakásával» PAAS. KSz. II. 201. | kP. *βūdēm koštaleš šokte dene* «vizet merít szitával» GEN. 23. | kUr. *pārs kūtššē dēnē ūdšrkalū* «a macska karmával kapar» WICHM. 206. | nyK. *krandaš tonē štōl-dēnē šitās* «az asztalnál czeruzával írni» RAM. 147. | nyK. *βara tē oksa-donē i βozē lašašēm nālēn-dā ārākām žün-švnden* «vett ezen a pénzen egy kocsi lisztet és pálinkát ivott» RAM. 173—4. || kP. *imñe dene mien* «lovon menve» GEN. 59. | kUr. *tūdē tūβār-dēnē tūqē liqš* «ebben az ingben megbetegszik» WICHM. 209. || kE. *lūm že-dene kečkeršem* «az ő nevén hittam» REG. CsM. 268. || kE. *čat juk-tene ol'a* «fennhangon szól» REG. CsM. 270. || kUr. *p i-dēn pārs kai ilat* «úgy élnek mint a kutya és a macska» WICHM. 211. | kP. *maška dene pīre βaš onžat* «a medve és farkas szembe néznek» GEN. 45. | kP. *kalāša kuβan dene kujžalan* «mondja az asszonynak és az embernek» GEN. 44. || kP. *uβer kuβan dene pižas tūgaleš* «elkezd a boszorkánynyal birkózni» GEN. 18. || kUr. *koja lūdēn šul dēr žē-den tūβārēm lāštālēn tšialaš og-li* «kövér kacsa szárnyaiból inget csinálni s [azt] felöltetni nem lehet» WICHM. 218. | kP. *parña ž-dene toβar βuržem ošta* «ujjából csinált fejszenyelet» GEN. 3. || kP. *ūs mardež dene pünžōštō kralteš* «a bunkó a széltől a fenyőhöz ütődik» GEN. 7. || kCar. *kuruk denē tör šoja* «oly egyenesen áll, mint a hegy» PORK. 34. || kUr. *kužu paša-dēnē kaiaš lektat* «fontos ügyek miatt útra indulsz» WICHM. 208. | nyK. *ti dēn-donē βat šošēm torlā ar-šl* «ezért nem ízlik tavasszal a víz» RAM. 181. 202. || kP. *abaže acaže jumēm udaleš ješ nūyar-ire-šūβo rēškalžē dene* «az atya és az anya imádkoznak istenhez gyermekük szerencséjeért» GEN. 61.

kE. *aza deran vozo* «a gyermekhez feküdt le» REG. CsM. 114. | kE. *atiem deran kodo* «atyámnál maradt» REG. CsM. 113. | nyK. *ala-doran kodaš* «a város mellett maradni» RAM. 148. | nyK. *toran^džē ta'ienⁿ-goda* «titkon otthon hagyja» RAM. 171. || kUfa *ende tudēn deke kajedg* «most

menjeteK hozzá» PAAS. KSz. II. 205. | kP. *pünjö teke miä erre* «a fiú egy fenyőhöz megy» GEN. 3. | kP. *män dekem una li* «légy nálam vendég» GEN. 66. | kCar. *mäi tãï deket sorfalas toläm* «hozzád jöttem könyörögni» HÄM. 5. | kP. *kußan* (gen.) *deke mien pura* «belép az asszonyhoz» GEN. 26. | nyK. *iwššš to kšštš keßø* «némelyik haza megy» RAM. 34. | kP. *pikej toles ußer kußan dercän aßaß deke* «Pikej a boszorkánytól visszatér anyjához» GEN. 31. | nyK. *käräk-tortsän* «a hegy mellől»; *ala-dortsän* «a város mellől» RAM. 69. | kUr. *pu šengäš-detš läštäššä toran oß botš* «a levél nem esik messze a fától» WICHM. 211. | kUr. *aššä-detš-at aßa-detš-at šöštšän ömäl* «atyától, anyától nem születtem» WICHM. 224. | kUr. *mäizä aššä-detš aßa-detš ködän orlanenä* «mi is az atyától, anyától elszakadva bajlódunk» WICHM. 222. | kCar. *acadečän toßaräm d'odäm* «egy fejszét kértem atyámtól» PORK. 35. | kCar. *rəßäž-deč lüdm* «félt a róka-tól» PORK. 9. | nyK. *miñ lišäž dortsän bele pälem* «csak arczról ismerem» RAM. 69. | kCar. *nemnan-deč posna lektän kain ok moštø* «nélkülünk nem jöhet el» PORK. 50. || kUr. *teat medečna kuwu ulöda, meat tedečda izi ulöna* «ti idősebbek vagytok nálunk, mi fiatalabbak vagyunk nálatok» PORK. 38. | kUr. *nömnän-detš jorja kue ßui* «nálunknál piperkőcebb a nyírfa csúcsa» WICHM. 221. | kUr. *mämäk-tešš-at puškädän tüššölöšš* «pehelynél puhábbnak látszott» WICHM. 240. | kCar. *köjönžø dečän sara-ßøššä kuwu* «a kules nagyobb a lakatjánál» PORK. 24. || kCar. *pušgø-deč kuwu mo ulö?* «melyik a fák közt a legnagyobb?» PORK. 26. || kCar. *käi ßöčmødeč saira'k šinžam* «hogya le ne essek, inkább leülök»*) (*ßozam* «esik, lefekszik») PORK. 11.

300. kP. *läšne* GEN. 60. nyK. *lišnø* RAM. 69. «-hez közel, közelében» (nyK. *lišnøräk* «közelebb» RAM. 69.) | kE. *lišan* BUD. CsT. III. 457. nyK. *lišän* RAM. 69. «-hez közel, közelébe» | kE. *liške* BUD. CsT. III. 457. nyK. *liškø* RAM. 69. id. (nyK. *liškalü* «közelebb» RAM. 69.) | kCar. *läšäčän* (Ocs.) SZIL. 27. nyK. *lišäts, lišätsän* RAM. 69. «közeléből» ||

*) Vö. a *-letš* ragos igenévi szerkezettel (154.).

nyK. *lišəlŋə* «közelében» RAM. 69. | *lišəlän, lišəleš* «közelébe» RAM. 69. Alapszó: **laš, liš*; nyK. *lišəl*, kP. *lašəl*, kCar. *lišəl* PORK. Aik. III. 122. «közeli». (Vö. f. *lähe, -hi* «közel, közel való»; *lähellä* «közel»: *läsnä*, dial. *lässä* «jelen»; *läheltä*, dial. *lästä* «közéről»; *lähelle* »közelre»; *lähes, läheksi* «közelbe».) — Pl. nyK. *pört-lišnə kud ulə* «a kud a szoba közelében van» RAM. 69. | kE. *enger lišne aul šuko* «közel a folyóhoz sok falu van» REG. CsM. 197. || nyK. *pört-lišän it šarət* «ne állj a szoba közelébe» RAM. 69. | kE. *čodera lišan malešna* «közel az erdőhöz háltunk» REG. CsM. 196. || kE. *menare ola liške šuna, tunare šuko kalekem užna (ola liške šume semen šuko kalokem užna)* «mennél közelebb értünk a városhoz, annál több népet láttunk» REG. CsM. 752. || nyK. *imni-lišətsən it ke* «ne menj a lóhoz közel» RAM. 69. | K. *ik jal lišičən kaja ulmaš* «egy falu mellett ment el» (Ist. 252.) SZIL. 111. | K. *lišičək erten kaen* «elment mellette» (Ist. 237.) SZIL. 111. || nyK. *ala lišəlŋə* «a városhoz közel» RAM. 69.

301. kP. *mučno* SZIL. 127. nyK. *mərtnə* RAM. 83. «végén, -n» | kP. *mučan* GEN. 59. nyK. *məršän* RAM. 83. (lat.) «végére, -re» | kP. *mučko* GEN. 6. *mukšo* (metath.) GEN. 31. kUfa *mučkə* PAAS. KSz. II. 130. kCar. *mučkə* PORK. 38. nyK. *məršəkə* RAM. 84. «végig, hosszat» | nyK. *məršəts, məršətsən* «keresztül, által». Alapszó: **muč* «vég». — Pl. kP. *puš mučno* «a hajó farán végig» SZIL. 127. | nyK. *kit mərtnə keš* «auf der hand liegen» RAM. 83. | *jal-mərtnə šalraš* «lábon állni» RAM. 83. | *puj-vuj-murtno odolaš* «térdén imádkozni» (ТРОИКИ) SZIL. 130. || kP. *konden kertməžəm korem mučan* (lat.) *kerkelen koden* «a haza hozhatatlant a völgy szájánál [egy fára] fölakasztva hagyva» GEN. 59. | nyK. *iamdarəm kit-məršan nama'laš* «egy palaczkot a kézbe venni s elvinni» RAM. 83. | nyK. *pero'ska pətəm-məršän tak i šəpšəš* «ha egy cigarettának vége van (tkp. „a cigaretta elfogyása után”) újat szí» RAM. 83. || K. *kudale korno mučko* «kifutott az útra» (Bk. 18.) SZIL. 127. | kUfa *ala kitšurjo mučkə kaj-šəž(e) ulə* «talán a vér a karon végig folyt» PAAS. KSz. II. 130. | kCar. *šoləket mučkə βarasenget... šinžələš* «auf die erste

setzt sich die schwalbe» PORK. 38. | nyK. *ǰärä-mätškə ošə* *tsə,βə. kəryǰəš* «a póznán végig fut egy fehér tyúk» RAM. 213. | nyK. *pum ǰoktarat ǰǰlmätškə* «fát úsztatnak a Volgán» RAM. 33. | nyK. *šapšar mätškə kužəš v. kužən šara-laš ǰažə* «den š. entlang ist es leicht zu klettern» RAM. 127. | kP. *akaž dene ǰlat ǰmərəšt mukšo* «nénjével életük végéig élnek» GEN. 31. *ǰmərəžə mučko* «élete végéig, egész életén» GEN. 49. | K. **nunon mučko tunemen ǰlet** «általuk megtanulták» (Ist. 157.) SZIL. 127. | K. **jumo me mučkona iam čara** «isten mitőlünk az ördögöt távol tartja» (Tb. 24.) SZIL. 127. || nyK. *sola mätššəts kaštən-tolmākem* «miután az egész falun végig (ide) sétáltam» RAM. 83. | nyK. *tvī mätššəts et näləš ǰasə* «általa d nehezen kapni meg [valamit]» RAM. 83.

302. kCar. *mučasəš* «végére» PORK. 51. | kP. *mučaske* GEN. 18. kUr. *mučšəškə* WICHM. 240. id. | kP. *mučaskeč* «végéről» GEN. 21. Alapszó: kP. *mučas* «vég, csúcs; folyó felső folyása, forrása» SZIL. 128. — Pl. kCar. *toškaldəš mučasəš šum* «a lépcső lábához jöttem» PORK. 51. || kP. *kuržən mia pünžə mučaske* «futva jön a fenyőhöz» GEN. 3. | kUr. *toškalt mučšəškə purələn šoralnə* «bementünk s megálltunk az udvar végénél» WICHM. 240. || kP. *töšten lekteš lu küšar mučaskeč* «a csonthíd alól elöugrik» GEN. 21. | kP. *indeš erǰəžlan indeš βüt mučaskeč ǰdərəm nalən* «kilencz fiának kilencz folyó mögül leányt véve» GEN. 57.

303. kP. *jotke* SZIL. 58. kE. *jotke* BUD. CsT. III. 458. nyK. *ǰakte* RAM. 27. «-ig». — Pl. nyK. *tə ǰərk-kǰts ǰǰl ǰakte alšk ulə* «ettől a hegytől a Volgáig rét van» RAM. 171. 190. | nyK. *šüđə ǰakte ləđən ak kert* «nem tud százig számolni» RAM. 72. || kE. **telem (acc.) jotke** «télig» BUD. CsT. III. 458.

304. kUr. *šumeš* WICHM. 231. *šumeškə* 219. kE. **šumeške** BUD. CsT. III. 459. (-š, -škə lativusi raggal az előző szón) «-ig»; *šum* «ér» ige -mə képzős igenévi alakjának lativusa és illativusa. — Pl. kUr. *pamaš-ǰaləš šumeš βolǰaltəš* «Pamaš-jal faluig ragyog» WICHM. 231. | kUr. *kaiǰaləš kən kaiǰaləš ǰpon*

olaš šumešket «ha [egyszer] el kell menni, menjünk [akár] Ufa városáig» WICHM. 219. || kE. *auluš* (v. *aul-dek*) *šumeške čelak vüt* «a faluig minden víz» REG. CsM. 140. | kE. *vüt kugo, auluško* (v. *auluš*) *šumeške puš-tene kajaš lieš* «a víz [oly] nagy, [hogy] egész a faluig csónakon lehet menni» 137. | kE. *vüt monasergeč tüngalen olaške šumeške kaja* «a víz a klastromtól kezdve [egész] a városig megyen» 142. | kE. *čoderageč tüngalen tiške* (v. *tiš*) *šumeške ik jingemat ežna už* «az erdőtől kezdve idáig egy embert sem látunk» 143.

305. kP. kCar. *mar te* SZIL. 121. PORK. 2. «-ig» | kCar. *mar ken* id. PORK. 12. | kE. *mat ke* id. BUD. CsT. III. 458. (csak időhatározókban; összetartozásuk homályos). — Pl. kCar. *təj tənərə mar te üdərətlan šotlen ašnenat* «te eddig nevelted őt leányodnak tartva» PORK. 2. || kCar. *a'la mar ken aru-nəštə kišna* «eddig a szérúben feküdtünk» PORK. 12. || kE. *kengež mat ke tišt ilem* «a nyárig itt lakom» REG. CsM. 211. | kE. *erla mat ke vučem* «holnapig várok» REG. CsM. 211. | kE. *telanda vaškaš küleš, kas mat ke šuaš* «nektek sietnetek kell, hogy estig oda érkezzetek» REG. CsM. 658.

306. kP. *jər* GEN. 4. kCar. *d'ər* PORK. 26. nyK. *jár, jár* RAM. 118. «körül». — Pl. kP. *pörtes padian* (gen.) *jər* «forog Padia körül» GEN. 68. | kCar. *pört d'ərem puđam puđala'm* «szobám körül szeget verék» PORK. 24. || nyK. *šaja sərñü təđən jár* «a beszélgetés körülötte forog» RAM. 118.

307. kP. kUr. kCar. *βošt* GEN. 47. WICHM. 223. PORK. 11. nyK. *bašt* RAM. 145. «-n át, keresztül». — Pl. kP. *βoštət* «rajta d keresztül» GEN. 2. | kUr. *pešte βošt idə onđžalal* «a sövényen át ne nézegessetek» WICHM. 223. | nyK. *tidə bašt ak ke* «nem megy át rajta» RAM. 10. | nyK. *žän^m bašt* «szívesen, szívből» RAM. 10. || nyK. *lüđəon amala ik žət pašt* «az egész éjjel félelem közt alszik» RAM. 182.

308. kP. kCar. *koč* GEN. 4. PORK. 26. kUr. *kotš* WICHM. 215. nyK. *katš* RAM. 10. 213. «-n át, keresztül». — Pl. kCar.

kuḍa-tü'nak koč'em ši šuar-βondam šoyalde'm «házam kéményén keresztül egy ezüst mozsártörőt állítok föl» PORK. 26. | kUr. *pasu ɣotš kuržęš pūγōr kuɣuza* «a szántóföldön keresztül szalad egy púpos öreg ember» WICHM. 215. | nyK. *βandža'k-katš βandžaš* «gázlón átgázolni» RAM. 10. || kE. *ku'geče koč ilišem tudon-dene* «a húsvéti ünnepek alatt ő nála laktam» REG. CsM. 212. | kE. *kengež koč kok kana mišem olaške* «a nyáron át kétszer mentem a városba» REG. CsM. 213. | kE. *pu tele kočeš og site* «a fa az egész télire (télien át) nem lesz elég» REG. CsM. 214.

309. kP. *βoštareš* GEN. 5. kCar. *βoštareš* PORK. 11. nyK. *βaštareš* RAM. 10. «szembe, ellen». Alapszava: **βoštar*, **βaštar*; az -š lativusi rag. BUD. (CsT. III. 457.) szerint azonos a f. *vasta* «ellen» szóval. — Pl. kP. *βoštarešəže βate polko toleš* «egy sereg asszony jön velem szemben» GEN. 2. | nyK. *tidə tolən mi' βaštarešem* «velem szembe jött» RAM. 10. | nyK. *ḡēmə kəđertəm baštareš kuštən šalɣa* «a mennydörgés ellen tánczol» RAM. 195—6.

310. kE. *tura* BUD. CsT. III. 457. nyK. *ture* RAM. 154. «átellenében, szemközt» | nyK. *tureš* «ellen» RAM. 154. *toreš* WIED. 187. Alapszó: kP. *tura*, nyK. *turà* (vö. tat. *turg* «igaz, helyes, egyenes» PRÖHLE, NyK. XXXVIII. 361.) «meredek». — Pl. kE. *u oraldem čerke tura strojat* «az új házat a templom átellenében építik» REG. CsM. 149. | nyK. *ə'lä mi' dure'em* «velem szemben lakik» RAM. 154. || nyK. *kesar toreš išta* «a császár ellen tesz» WIED. 187. || nyK. *ške-đurešem lədam* «magamban számolok» RAM. 154.

311. nyK. *palnə* (loc.) «-n túl» RAM. 95. | nyK. *pakə* (lat.) id. RAM. 95. | nyK. *patsən* (abl.) «-n túlról». (Vö. *palan* [lat.] *kođən* «messze maradt» RAM. 94.) — Pl. *əngər-βalnə*, *əngərə-m-* (acc.) *-balnə* «a folyón túl» RAM. 95. || *ḡələm-* (acc.) *bakə* «über die Wolga» (vö. *keä etšə βakəla* «csak megy tovább») RAM. 169. || *ḡärə-m-* (acc.) *batsən* «a folyón túlról, a folyó tulsó feléről» RAM. 95.

312. kE. *posna* (-*leč* abl. raggal az előző szó végén) BUD. CsT. III. 460. kCar. *deč posna* PORK. 50. nyK. *-γῆς pasna* RAM. 96. «nélkül, kívül» (vö. csuv. *pušne* «kívül, kívül») PAAS. CsuvSz. 109.). — Pl. kE. *ketleč posna* tolaža «kéz nélkül bajlódik» REG. CsM. 264. | kE. *kočošleč posna kodo kudeš* «eleség nélkül otthon maradt» REG. CsM. 274. | kE. *vateleč posna ila* «feleség nélkül él» REG. CsM. 275. | kCar. *nemnan-deč posna lekten kajn ok moštə* «nélkülünk nem jöhet el» PORK. 50. | nyK. *mūngitsem pasna* «nélkülem» RAM. 96. | nyK. *təðə-γῆςən pasna škal an^džaš keleş* «azonkívül a tehenet őrizni kell» RAM. 184.

313. nyK. *terβen* «-ra, -vel». — Pl. *kuγizū derβen popaza* «a királyra talál» | *terβenet tsäset?* «nálad van az órád?» RAM. 144.

314. kP. kCar. nyK. *koðəm* «-kor» GEN. 4. PORK. 44. RAM. 55. A *kot* (< or. годъ «év») «kor, idő» acc.-a. — Pl. kCar. *oβeðə γoðəm kajə* «menj délben» PORK. 46. | nyK. *užə γoðəm* «új korában» RAM. 55. | kCar. *məzi ize'm γoðəm aci' de'nə ala't paza'rəš mi'səm* «kis koromban atyámmal Alatba utaztam a vásárra» PORK. 10. | nyK. *žadəšteš maržəš uke-γoðəm* «kérdezi, mikor nincs otthon a férj» RAM. 183. || kP. *terkəže tolən šumo γoðəm iže pi opta* «hazaérkeztek a kis kutya ugat» GEN. 41. 73. | kUr. *pört-tul d'üləmə γoðəm šolγəm pudəštaltən lektən βozęš* «az eleven szén fűtéskor pattogva kiesik» WICHM. 208. | nyK. *kašməžə γoðəm ižmə kəðərtəš tygūlən* «vándorlásuk közben az ég dörögni kezdett» RAM. 195. (L. 222.)

315. kE. *kodsen* BUD. CsT. III. 458. nyK. *kor^tšen* RAM. 29. kE. *kodsek* (BUD. szerint < **kodsenek*, a mi nem valószínű) BUD. CsT. III. 458. «óta». A l a p s z a v a szintén *kot* «kor, idő» -*sə*, -*sə*; -*šə*, -*šə* képzővel ellátva. (L. 136.) A r a g r a nézve vö. kE. *kizet* «most», *kizetsen* «mostantól fogva» BUD. CsT. III. 464. | kE. *tunam* uo. nyK. *t^ənəm* RAM. 145. «akkor»: kE. *tunamesen* BUD. CsT. III. 464. nyK. *tə-nämšen* RAM. 55. «azóta» | nyK. *to'stə* «rég»: *to'stəšen* «rég óta» RAM. 140. | kE. *šukersen* id. REG. CsM. 628. (L. 211.) || TROICKIJ šangosek

«mostantól fogva» (šangoso «iménti») SZIL. 211. || K. šukersek «régóta» Bud. CserSz. 48. «sokáig» (Step. 3.) SZIL. 234. — Pl. kE. **meñ tište ulmem kods en mežak oksam potaršem** «én itt létem óta száz rubelt költöttem el» REG. CsM. 594. | kE. **kok i gods en kinde eš čoč** «két év óta nem termett kenyér» REG. CsM. 202. | kE. **izi kods en** (v. **iziem kods en**) **tüñemem** «gyermek koromtól fogva hozzá szoktam» REG. CsM. 200. | nyK. **mñ kām i γor š en puštaš tsatsenām ālē** «már három év óta meg akarom ölni» RAM. 198. | nyK. **teñgers en** «tegnap óta» (**teñgers š** «tegnapi») RAM. 144. | nyK. **taγars en** «mától fogva» (**taγars š** «mai») RAM. 141. | nyK. **moren kizūt-āt törgeñ-gašteš t-γor š en** «azóta a nyúl még mindig ugrálva megy» RAM. 198. | nyK. **sāñd-ālak ālānām, gor š en** (γor š en 118.) «a világ kezdete óta» RAM. 29. || kE. **čočmem kodsek užon omul** «születésem óta nem láttam azt» REG. CsM. 500. 594.

316. nyK. **nüžβets** RAM. 88. **nüžβets en** RAM. 196. «alatt» [időhat.] (mint adverbium: «hátról») WIED. 204. Vö. **nüžβe'ka** «hátrafelé» RAM. 88. **n. keā** «mindig rosszabb és rosszabb lesz», tkp. «hátrafelé megy» uo.). — Pl. **mar š tē nüžβets en piššälām krest-donā rüjäs šñdā** «az ember ezalatt keresztet vetve, megtölti puskáját» RAM. 196. | **mñ dokōna kemō, nüžβets em ādrem šolšt kenat** «hazamenetelem alatt ellopták holmimat» RAM. 88.

317. kP. kCar. **olmeš** «helyett» GEN. 58. PORK. 33. Alapszó: kP. **olmo** «hely». — Pl. kP. **külta olmeš kopnam ašten** «kéve helyett kazalt csinálva» GEN. 58. | kCar. **nemnan d'ümən kočmən olmešəžə asəlañ pojan liječet** «hättet ihr doch, statt unser getränke und speisen, unermessliche reichtümer!» PORK. 36. | kCar. **māñ olmeš em** «helyettem» PORK. 2. || kUr. **nömnan kotšmē d'ümē olmeš jumən aβada βolten pūžā** «a helyett a mit mi ettünk-ittunk, az ég asszonyteremtője eressze le s adja nektek [áldását]» WICHM. 243.

318. nyK. **βāreš** «helyett» RAM. 12. Alapszó: nyK. **βār** «hely». — Pl. **tādēñ^m bāreš** «a helyett»; **mñ-βārešem** «helyettem» RAM. 12. | **perβi toštēñ ālāštā telāštālāñ** «γospodē βlago-

složi» *manmā βäreš* «*səmələ*» *manāš tāmⁿdat ɔlān* «a régebbi időben az atyák gyermekeiket a *γospodō βlarosloži* mondása helyett a *səmələ* mondására tanították» RAM. 207.

319. kP. *jəde* GEN. 69. nyK. *ivdè* RAM. 32. kUr. *jəda* WICHM. 214. kCar. *d'əda* PORK. 25. «-nként». — Pl. kE. *er-jeda* «reggelenként»; *keče-jeda* «naponként» BUD. CsT. III. 459. | kP. *mān sarənem sat jəde* «gondolok rád minden órában» GEN. 69. | kP. *ponar jəde sorta tul* «minden gyertyatartóban gyertyavilág» GEN. 73. | kUr. *kornə-βož jəda ši šuran taya kudālštēš* «minden keresztútban egy ezüstszarvú kos szaladgál» WICHM. 214. || kE. *je ng jeda* *tüzem urum tülena* «emberenként 10 rubelt (1000 kopekát) fizetünk» REG. CsM. 290. || kP. *šočšem užmem jəde jotəšna* «kedvesem idegenkedik tőlem, valahányszor ránézek» GEN. 74. | kP. *upšalal mem jəde kudərɣa* «valahányszor fölteszem sapkámat, fölbodorodik» GEN. 74. | nyK. *karmə ivde* «alle mahlzeiten» RAM. 32. | nyK. *a:l aškemə ɔ ivdè* «immer wenn ich in die stadt fuhr od. fahre» uo.

320. kP. *jəša* SZIL. 54. «-nként». — Pl. *er jəša* «reggelenként» SZIL. 54. | *mime jəšet ješ liže* «minden látogatásodnál legyen feleséged» GEN. 78.

321. kP. *semən* GEN. 53. kCar. *semən* PORK. 12. «szerint, módjára» (vö. votj. G. *samen*, *samīn*, MU. *samen* «als, wenn, während, wie» WICHM. VChr. 845. sz.). Alapszó: kP. *šem* (< cs. *šemə* «способъ, мотивъ, напѣвъ, eszköz, dallam»; buj. *šeməh*, mkar. *semən* «по, сообразно, -hez képest» GOMBOCZ, CsuvSz. 30. *semman* «szerint, -hez képest» PAAS. CsuvSz. 116.) «melódia» (+ *n* loc. rag.) SZIL. 197. — Pl. kP. *βošəm βoš semən*, *pužəm pu semən . . .*, *rezəm rez semən*, *βuješəže kukəm šinjəkten* «gyökerét gyöker módjára, fáját fa módjára . . ., ágait ág módjára [tévén], tetejére kakukot helyezvén» GEN. 53. | kE. *mari semen ilä* «csereemiszi módra él» REG. CsM. 301. | kE. *me tošto semen čoklena jumalan* «mi régi mód szerint áldozunk istennek» REG. CsM. 300. || kE. *keče šečme semen jükštö lieš* «a mint a nap leszáll, [mindjárt] hideg lesz» REG. CsM. 737. | kCar. *upšəžə upšalmə semən kudərɣen* «a sapka a

fölvevésnél fölbodorodott» PORK. 35. | kCar. *ta šinžalsə iza-šaməc iləmə semən pojan ulət* «ezek az itt ülő vendégek életükben meggazdagodtak» PORK. 35.

322. nyK. *statan* «szerint» RAM. 122. Alapszó: *stata* «használat» (< or. статья). — Pl. *βes-statan* «máskép» RAM. 122. | *marš mužan šüdəmə, statan pišten-goden* «az ember a varázsló parancsa szerint elrejtí» RAM. 182. || *mänmän statan* «wie wir»: *edəmə, mänmän statannam* (plur. 1. szrag + acc. rag) *užənem* «egy magamforma embert láttam» RAM. 122.

323. kP. kUfa *kañe* GEN. 59. PAAS. KSz. II. 201. kUr. *kàžē* WICHM. 238. kCar. *γaja* PORK. 7. *γaja* 36. «-ként». (Vö. *gaña* «-kép» [Km. 68.] SZIL. 35.) — Pl. kUr. *jōrəšə βüt kàžē jorenə da kainə* «mint a folyó víz mi futunk és elme-gyünk» WICHM. 238. | kP. *šurtō βərče γañe šikšəže, nōlaš kañe pōrtsō* «a füst olyan vastag mint a fonal, a szoba oly nagy, mint egy orsókarika» GEN. 15. | kCar. *koβaštəžə kol-süm (!) γa'ja* «bőre mint a pikkely» PORK. 7. | kCar. *d'umə γaja pojan liza* «gazdagok legyetek, mint az isten» PORK. 36. — Ragozva is: *jəŋ-šaməčəm wol'ik-šaməč gajam išten ogol* «az embereket nem az állatokhoz hasonlókra teremtette» (Bk. 49.) | *jumo gañelan užon* «verehrt gleich gott» (Ocs. 116.) || *ške gajažo* «hozzá hasonló» (Tb. 117.) | *ajdemom ške gaetom ištomejet* «miután az embert hozzád hasonlóra teremteted» (Tb. 29.) SZIL. 35. — L. 340.

324. kP. *βerč* GEN. 61. *βerčən* GEN. 65. (plur. 1. szem.-raggal: *me βertna* GEN. 61. az abl. eredeti ragjának megmaradásával) kUr. *βerčšən* WICHM. 225. kCar. *βərčən* PORK. 11. kE. *vereče* REG. CsM. 189. *vereč*, *verečen* 191. nyK. *pèr'rts*, *pèr'rtsən* RAM. 100. «-ért, miatt». A nyK. alak szerint nem a nyK. *βär*, kP. *βer* «hely»-ből származik. (Már BUDENZ is észre-vette CsT. III. 457.) — Pl. nyK. *tiðə,mbèr'tsən* «emiatt» (*tiðə, m* acc.); *škèβè'r'tsəm* «magamért»; *škèβè'r'tsənəšt-o'k* «magukért» RAM. 100. | nyK. *šušər βertsən kolen* «belehalt a sebbe» RAM. 100. | kUr. *molən* (dat.) *βerčšən šò,ššənət* «mire születttél» WICHM. 225. | kP. *məñ molən βolem βatələn* (dat.) *βerč* «minek

menjek le egy asszony miatt» GEN. 13. | kCar. *oijarem lekša's βerčən* «aggódom a kimenés miatt» PORK. 11. | kE. *mulanem tudon vereč (verečen) eštaš küleš* «nekem ő helyette kell megcsinálnom» REG. CsM. 191.

325. nyK. *kišän* «miatt, -ért; -ról, -ről». — Pl. *tirišän βele tidəm orlem* «csak azért gáncsolom őt» RAM. 92. | *nakazaš βuīnamatirišän* «bűnösségért megbüntetni» RAM. 49. | *kapaiz, špšten ke toket keltämäš pušmet kišän* «áss, szállítsd haza, mivel az ördögöt megölted» RAM. 196. | *žälən purā-γišän* «az emberek egészségére» RAM. 106. | *popenäm tirišän nèt* «rólad beszéltem» RAM. 119. | *tirišän pope'na βara* «erről majd azután beszélünk» RAM. 10.

326. nyK. *pełdək* «miatt». — Pl. *prustuimā-βeldək-o'k kolən* «meghalt egy meghüléstől» RAM. 99.

Határozószók.*)

327. A névutók magukban szintén lehetnek határozószók. Pl. kP. *onžalan* GEN. 60. kUfa *onžalan* PAAS. KSz. II. 131. kCar. *onžalan* PORK. 18. «előre, először» | kUr. *šenggek onđžžk tšakalten puren ulnā* «előre-hátra tántorogva [tkp. hátrálva] bementünk» WICHM. 235. | nyK. *andžžk šaikā, šaik andžžk* «ideoda» RAM. 3. | nyK. *andžžk kāržžš* «előre fut» RAM. 70. | nyK. *tədə γitsən andžžts* «előbb, mint ő» RAM. 3. | kUr. *onđžžtš uz-ak aβ-ak kombā mōdžžn kaiat* «elül a gúnár és a liba játszva járnak» WICHM. 215. || kP. *šengelən* GEN. 60. kCar. *šengelən* PORK. 18. «utoljára, hátra» (kE. *šengalan kodo* «hátra maradt» REG. CsM. 195.) | kP. *šengelke* GEN. 35. kCar. *šengelke* PORK. 35. «viSSza» | kUr. *šengetš žž kälmen miā* «utánuk [a víz] jéggé fagyva jön» WICHM. 215. || kUfa *šojlan* «később, utóbb» PAAS. KSz. II. 131. || nyK. *patškutšen* «végre» (*patš* «vég») RAM. 98. || nyK. *pandā pokšetsən kərəngen* «a bot elrepedt (a közepén)» RAM. 102. || nyK. *mātšān-mātšān sirāš* «einmal und immer wieder schreiben» RAM. 83. || kP. *jer* GEN.

*) A névmási tövekből alakult határozószókat l. 333—339.

28. nyK. *jár* RAM. 30. «körül» (kP. *jər kaje!* «menj körül» GEN. 28.) || kCar. *möŋgə kaje'n* «hazament» PORK. 3.

328. Általában adverbiumokul szoktak állni a következők:

kUfa, kP. *küšnö* PAAS. KSz. II. 202. kCar. *küšnə* PORK. 22. nyK. *küšnə* RAM. 60. «fönt» | kP. *küšan* SZIL. 101. nyK. *küšan* RAM. 60. «föl» | kP. *küškö* GEN. 16. kCar. *küškə* PORK. 18. nyK. *küškə* RAM. 60. id. | kUfa *küšəčən* PAAS. KSz. II. 131. kUr. *küšütš* WICHM. 208. kCar. *küšəčən* PORK. 32. nyK. *küšəts* RAM. 60. *küšətsən* RAM. 161. «fölről, fönt» (kCar. *küšəčən kaj'sə šə'mlə šəm türlə kajək* «hetvenhét fönt röpülő külömböző madár» PORK. 32.) || nyK. *küšəlnə* «fönt» | *küš'lä'n, küš'leš* «föl» RAM. 161. — Vö. kP. *küšəl* GEN. 59. kCar. *küšəl* HÄM. 2. nyK. *küšə'l* RAM. 61. «fölső».

kP. *ülnö* GEN. 64. kCar. *ülnə* PORK. 10. nyK. *ülnə* RAM. 161. «lent» | kP. *ülan* «le» GEN. 70. (kP. *pišše kod ülan* [lat.] «kesztyűje lent maradt» GEN. 1.) | kP. *ülkö* GEN. 16. kCar. *ülkə* PORK. 18. nyK. *ülkə* RAM. 161. «le» | kUfa *üləčən* PAAS. KSz. II. 131. kUr. *ülütš* WICHM. 208. nyK. *ülts, ütsən* RAM. 161. *üləts* RAM. 177. «alulról». (Vö. kP. *üləl* GEN. 59. kCar. *üləl* HÄM. 6. «alsó» — votj. G. *ul*, MÜ. *uu* [összetételekben] «unterraum, unteres», zürjl. *ü* [*< *ul*] id. f. *ala* WICHM. VChr. 108. sz. md. *al* «das untere, unten befindliche» PAAS. MChr. 12. sz. m. *al*.)

kP. *tünö* GEN. 49. kCar. *tü'nə* PORK. 25. kUr. *tünə* WICHM. 217. nyK. *tü'nə* RAM. 50. 155. «kint»*) | kE. *tüan* BUD. CsT. III. 463. nyK. *tü'an* RAM. 154. «ki» | kP. *tüγö* GEN. 6. 47. nyK. *tüγə* RAM. 155. «ki»; nyK. *tüγə'lä* «kifelé» RAM. 155. | kE. *tüč* BUD. CsT. III. 46. nyK. *tüts, tütsən* RAM. 155. «kivülről». — Vö. kP. *tüəl* «külső»; *tüälé* «kivülről» SZIL. 258.**)

kP. *mündərnö* SZIL. 129. kCar. *mündərnə* PORK. 22. nyK. *mə'ndərnə* RAM. 84. (loc.) «távol, messze» (nyK. *mə'ndərnəšə* «távoli» RAM. 84.) | kE. *mündürän* (lat.) BUD. CsT. III. 463. nyK. *mə'ndərän* RAM. 84. «messzire» (kE. *mündürän pokten šuum* «messzire (csak m. kergetve) értem őt utól» REG. CsM.

*) Névutó ebben: nyK. *ala-δünə*, «a városon kívül» RAM. 50.

***) kP. *tüž-βal* «külső oldal» SZIL. 266. kCar. *čəla tu'dəm t üžβa'k kə'skə* «azt mind dob ki» PORK. 11. < tat. *teš* «külső» PRÖHLE NYK. XXXVIII. 359.

198.) | kP. *mündərko* GEN. 59. 60. kCarU. *mündərka* PORK. 23. kCarN. *mündərək* PORK. 9—10. nyK. *məndərka* RAM. 205. id. | kP. *mündərcé, mündərcən* SZIL. 129. kE. *mündürč* BUD. CsT. III. 464. nyK. *məndərtsən* RAM. 84. «messziről» (kE. *mündürč koeš* «me glátszik messziről» REG. CsM. 198.). — Alapszó: kP. *mündər* SZIL. 129. kCar. *mündər* PORK. Aik. III. 122. kUr. *mündür* WICHM. 221. nyK. *məndər* RAM. 84. «messze».

nyK. *təppa'lnə* (loc.) «messze» | *təppalan, təppakə* (lat.) «messzire» | *təppatsən* (abl.) «messziről» RAM. 143. (Vö. nyK. *pálnə* «-n túl» stb. a névutók közt 311.)

kUr. *toran* (lat.) «messze»; pl. *pu-šənggəž-dəš ləštəšəžə toran og βotš* «a levél nem esik messze a fájától» WICHM. 211. — Alapszó: kP. *tora* «távol egymástól; széles» (< cs. *tərəχ* «hosszában, mentében» PAAS. CsuvSz. 167.) SZIL. 252.

kE. *örtöstö* BUD. CsT. III. 463. nyK. *ördəštə* RAM. 93. 190. «oldalt» | nyK. *ördəškə* RAM. 93. kE. *örtöškə* BUD. CsT. III. 463. «félre». kCar. *ördəškəra'k* «kissé félre» PORK. 9. — Alapszó: kP. nyK. *ördəž* «oldal; félreeső, idegen» SZIL. 150. RAM. 93. (Vö. votj. J. *urd* «rippe», zürjI. *ord* «seite, umgebung», votj. G. J. *urdes* «seite», zürjI. *ordes* «die aufrechtstehenden seitenbretter im schlitten» WICHM. VChr. 121. mdE. *irđes, irđiks*, mdM. *irđes* «rippe» PAAS. ML. 23.) — Pl. kE. *kornuleč örtöstö ilə* «az úttól félre lakik» REG. CsM. 192. || kE. *korang örtöškə* «térj ki az útból oldalra» REG. CsM. 193. || kE. *mardež örtöžgeč pua* «a szél oldalról fú» REG. CsM. 194.

nyK. *nüžβe'ka* «hátrafelé» RAM. 88. | nyK. *nüžβets, nüžβetsen* «hátról» WIED. 184. 204. («alatt» postpos. l. 316.) (Második részére vö. a névutóknál: *βekə, βets* stb. 297.)

kP. *komdək* GEN. 43. kCar. *ko'mdək* PORK. 33. nyK. *komdək* RAM. 54. «hanyatt».

kP. kUr. *möngəš* GEN. 18. WICHM. 211. nyK. *məngəš* RAM. 84. «vissza». (Vö. kCar. *mie'n u'lat mö'ngəškə kuβa' de'ka* «visszajöttek az öreg asszonyhoz» PORK. 13.) Alapszó: kP. *möngö* «hátravaló, nem egyenlő, hitványabb» SZIL. 126. (Vö. 286. és 327.)

kUfa, kP. *tupə'n* PAAS. KSz. II. 206. GEN. 60. kCar. *tupə'n* PORK. 19. nyK. *tupə'n* RAM. 154. «háttal fordulva». Alapszó: *tup* «hát».

kUfa *mel'án* PAAS. KSz. II. 206. kP. *mel'en* GEN. 59. 60. kCar. *me'l'en* PORK. 19. «szembe, felé». Pl. kUfa *osaləm tu p a n i p o k t o , p o r a - s o n a s ə m m e l ' a n k o n d o* «fordítsd el tőlünk a rosszat, s küldd felénk a jószándékút» PAAS. KSz. II. 206. (Vö. 298.)

kP. **terke* «haza»: *terkem* GEN. 45. *terket* GEN. 8. *terkəže* GEN. 9. *terkəšt* 28. Pl. *kaje terket* «menj haza!» GEN. 8. (Vö. a névutóknál: *tene, teke* stb. 299.)

nyK. *taβəkən* «helyenként, időnként»: *tene ərža ta βəkən - d a βəkən lın* «rozs az idén csak helyenként lett» || *ta βəkən karšta* «időnként fáj» RAM. 141.

kP. *ošno* GEN. 5. kE. *ošno* BUD. CsT. III. 465. «ezelőtt, előbb» | kE. *ošnosən* «régóta» BUD. CsT. III. 465. (Vö. 282.)

kP. *ońəš* GEN. 1. nyK. *a'ńəš* RAM. 4. «előre, jövőben».

kP. *teńəš* «ide» GEN. 1.

Névmások.

Személynévmások.

329. kP. *məń* GEN. 1. kCar. *məŋ* HÄM. 5. kE. *meń* [ə: *məń*] BUD. CsT. III. 440. kUr. *məŋ** WICHM. 215. nyK. *mıń* RAM. 79. *mıńə* RAM. 52. 77. «én»

kP. *tin* GEN. 1. kUfa *təj* PAAS. KSz. II. 131. kCar. *təŋ* HÄM. 5. kE. *teń* [ə: *təń*] BUD. CsT. III. 440. kUr. *təŋ* WICHM. 210. nyK. *tıń* RAM. 146. *tıńə* RAM. 194. «te»

kP. *me* GEN. 29. kUfa *me* PAAS. KSz. II. 131. kCar. *me* PORK. 35. kUr. *me* WICHM. 233. nyK. *mä* RAM. 77. «mi»

kP. *te* GEN. 11. kCar. *te* PORK. 35. kUr. *te* WICHM. 244. nyK. *tä* RAM. 143. «ti».

Az egyes és többes 3. személyt a mutató névmás helyettesíti.

Ragozásuk a következő:

Gen.: kP. *məńən* GEN. 5. kCar. *mə'jən* PORK. (N.) 11. *məjn* PORK. (M.) 2. 47. 49. kUr. *məjən* WICHM. 223. nyK. *mıńən* RAM. 5. «enyém»

*) Föltűnő, hogy többes szám helyett is áll; pl. kUr. *məŋə talden koltəšnə* «mi megérkeztünk» WICHM. 243. | *məŋə-at kağalən γoltenə* «mi is elme gyünk» WICHM. 219.

kP. *tiñan* GEN. 14. kCar. *təʒən* PORK. (M.) 12. *təin* PORK. (M.) 32. (U.) 40. kUr. *təʒən*, nyK. *tiñan* «tied»

kP. *nemnan* GEN. 6. kUfa *menmən* PAAS. KSz. II. 205. kCar. *memnan* PORK. 35. 46. *nemnan* PORK. 4. 36. 39. kUr. *nömnən* WICHM. 224. nyK. *männän* RAM. 78. 2. *männän* (CASTR. 21.) «mienk»

kP. *tendan* GEN. 75. kCar. *temda'n* PORK. 16. 35. kUr. *tömdən* WICHM. 242. nyK. *tämrddän* RAM. 183. *tämdän* RAM. 128. «tietek»

A c c.: kP. *məñəm* GEN. 1. kCar. *məʒəm*, *məim* PORK. 2. nyK. *mñəm* RAM. 6. *mñəm* RAM. 159. «engem»

kP. *tiñəm* GEN. 35. kCar. *təʒəm* PORK. 2. *təim* PORK. 1 nyK. *tiñəm* RAM. 44. «téged»

kP. *nemnam* GEN. 55. kCar. *nemna'm* PORK. 16. 42. nyK. *männäm*, *männäm* (CASTR. 21.) «minket»

kP. *tendam*, kCar. *temdam* PORK. 56. nyK. *tändäm*, *tämdäm* (CASTR. 21.) «titeket».

D a t.: kP. *məlanem* GEN. 63. *młanem* GEN. 39. 51. *məlam* GEN. 1. 2. *młam* GEN. 22. 51. kCar. *məlanem* PORK. (U.) 40. *məlane'm* PORK. (M.) 8. (N.) 11. *malanem* HÄM. 5. *malne'm* PORK. (M.) 2. 3. nyK. *mñlä'nem* RAM. 79. *məlä'nem* RAM. 79. *mə,lä'nem* RAM. 85. 44. *m^oläm* RAM. 79. «nekem»

kUfa *təlanet* PAAS. KSz. II. 125. *təlanet* GEN. 66. *təlanéč* GEN. 1. 35. kP. *təlat* GEN. 46. kUfa *talānet* PAAS. KSz. II. 206. kUfa *talat* PAAS. KSz. II. 201. (Ist. 231.) *təjlanet* SZIL. 133. kCar. *təlanet* PORK. (N.) 10. *talnet* PORK. (M.) 2. 21. kUr. *təlanet* WICHM. 210. nyK. *tiñlä'net* RAM. 146. *təlä'nèt* RAM. 85. *təlä'nèt* RAM. 44. *t^olä'net* RAM. 87. 176. *lät* RAM. 146. «neked»

kP. *m^olana* GEN. 79. kCar. *məlanna'* PORK. 21. *młanna'* PORK. 21. kUr. *nömnalan* WICHM. 221. nyK. *mälännä* RAM. 188. «nekünk»

kP. *t^olanda* | kUfa *talanda* PAAS. KSz. II. 205. kCar. *təlanda'* PORK. 14. 38. nyK. *täländä* RAM. 138. 172. «nektek».

A b l.: kP. *məñlečem*, kE. *meñlečem* BUD. CsT. III. 451. kCar. *məi rəčem*, nyK. *mñgitsəm* RAM. 21. *mñ-gitsən*, *mñ-gitsənem* RAM. 197. «tölem»

kP. *tiñlečet*, kE. *teñlečet* BUD. CsT. III. 451. kCar. *təi rəčet* PORK. 16. nyK. *tiñgitsət* RAM. 50. «töled»

kP. *məlečna*, kE. *melet'na* BUD. CsT. III. 451. kUr. *mə*.

letšna WICHM. 223. kCar. *me řečna*, nyK. *mäytsnä* (vö. CASTR. 21.) «tölünk»

kP. *tələtta* GEN. 61. kE. *tölet'ta* BUD. CsT. III. 451. kCar. *te řečna*, nyK. *täyrtstä* (vö. CASTR. 21.) «töletek».

330. Külön birtokos névmás nincs a cseremiszenben. A személynévmások genitivusa pótolja, mely jelzőül is, főnévileg is állhat. Pl. Sing. 1. szem. kP. *məñən izam* «bátyám» GEN. 18. | kP. *məñən üdrem* «leányom» GEN. 8. kCarM. *məjn üdrem* id. PORK. 2. | nyK. *mñən mñe'rem* «vásznom» RAM. 91. || kCarM. *məjn nalsaş üdəržə* «az a leány, a kit el fogok venni (tkp. nekem elveendő leánya)» PORK. 47. | kCar. *məjn d'öratəmə d'əyžə* «az ember, a kit szerettem (tkp. nekem szeretett embere)» PORK. 49. || nyK. *mñən βui žər keä* «fejem szédül (tkp. körbe jár)» RAM. 30. | nyK. *mñən parñä'γytsən* «ujjamból» RAM. 208. — Főnévileg: kUr. *peš motor da məjžən öyäl* «nagyon szép — csak nem az enyém» WICHM. 223.

2. sz. kP. *tiñən kušto čonet* «hol a te lelked» GEN. 14. | kCarM. *təjn üdərə't ulam* «leányod vagyok» PORK. 2. | kP. *tiñən šinžadəm* «szemedet» GEN. 1. — Főnévileg: kE. *tide teñen ogol*, *tide jingen* «ez nem a tied, ez idegen jószág (más emberé)» REG. CsM, 806.

Plur. 1. sz. kP. *nemnan šuzarna-mo?* «a mi húgunk-e?» GEN. 6. és *nemnan šuzar otal-dər* «te nem vagy a mi húgunk» GEN. 6. | kCar. *nemnan d'ümən kočmən olmesəžə* «statt unserer getränke u. speisen» PORK. 36. | nyK. *mänmän edərnülməγodəm* «házasodásunkkor (tkp. a mi leányvevésünkkor)» RAM. 2. — Főnévileg: nyK. *te'yeñ u'ke mänmän* «ilyenünk nincs» RAM. 19.

2. sz. kP. *tendan šuzarda* «húgotok» GEN. 6. | kP. *tendan puro* «sörötök» GEN. 75. | kCar. *tenda'n oiyəm* «gondotokat» PORK. 35. | nyK. *täm'dän šinžä'eš* «szemetekbe» RAM. 183.

A főnévileg álló személynévmás genitivusa ragozható is: kE. *meñenem* (o: *məñənəm*) «enyémet», *teñenem* (o: *təñənəm*) «tiédet» BUD. CsT. III. 474.*)

*) Vö. kUr. *škendəñ* v. *škendəñəm it kəðə, jəyžən* v. *jəyžənəm id nal* «magadét ne add oda, a másét ne vedd el» WICHM. 211. | kE. *škendenem nal, jingenem mönge*

A visszaható névmás.

331. kP. *əške* GEN. 39. *ške* GEN. 43. kUfa *ške* PAAS. KSz. II. 208. kUr. *ške* WICHM. 210. kCar. *ške* PORK. 23. nyK. *əške* RAM. 185. *ške* RAM. 134. (Vö. votj. *as*; G. U. *atšim*, *-id*, *-iz*, MU. *atšim*, *-id*, *-iz* v. *-iz*, zürjL. *as*; *atšum* WICHM. VChr. 28. sz. md. E. *eš*, *üş*, M. *eš* PAAS. MChr. 62. sz. E. *škamo-*, *skamu-*, M. *skamā-* 899. sz. f. itse.) Egyes és többes számot egyaránt jelölhet; pl. kP. *əške jüksöflak tene kajen kolta* «maga hazaszáll a hattyúkkal» GEN. 39. || *ške kajat* «ők maguk hazamennek» GEN. 43. — Előfordul személyragozva is: kCar. *škežə* PORK. 6. 28. nyK. *škežə* RAM. 206. *əškežə* RAM. 185.*)

Ragozása a következő:

Gen.: kP. *škemən*; kE. *škemən* (BUD CsT. III. 474.) nyK. *škemen* CASTR. 22. *škemen*, *škememen* WIED. 66. «magamé»

kP. *škendən* GEN. 6. kE. *škendən* (BUD CsT. III. 474.) kUr. *škendən* WICHM. 211. nyK. *škemedən* CASTR. 22. «magadé»

kP. *škenžən*; kCar. *ške'nžən* PORK. 32. nyK. *škemežen* CASTR. 22. «magáé»

kP. *škenan*; kUfa *škenan* PAAS. KSz. II. 200. kCar. *škena'n* PORK. 14. 54. nyK. *škemnän* CASTR. 22. «magunké»

kP. *škendan*; kCar. *škendan* PORK. 37. nyK. *škə,mⁿdän* RAM. 100. «magatoké»

kP. *škenəštən*; kCar. *škenəštən* (BUD. CsT. III. 474.) nyK. *škə,mə,štən* RAM. 171. 172. «maguké».

Megjegyzendő: nyK. *škə,mə,n* RAM. 134. *škemən* RAM. 116. «saját»; pl. *sakožlan škemən ja'ratəmā* «mindenkinék a magáé tetszik» RAM. 116.

A birtokviszony jelölésére nem szükséges kitenni a visszaható névmáson a birtokos személyragot, csak a birtokon; pl. kCar. *ške kumalet* «a tenmagad kívánsága» PORK. 22. | kCar. *ške počəšəžə* «a maga farkára» PORK. 23. | kP. *ške žbatažəm* «a

pu «a magadét vedd el, az idegent (más emberét) add vissza» REG. CsM. 807. | nyK. *nəmə,nə,m* «azokét» RAM. 87. || nyK. *ed'e-mən iän šək* «máséra vágyódó» RAM. 139.

*) 2. személyű névmás 3. személyű raggal: nyK. *tol²kə tən škežə šəšərə,m šoltə* «most te magad forrald föl a tejet» RAM. 184.

saját ruháját» GEN. 34. | kP. *ške šuzarəštəm* «saját hűgukat» GEN. 5.

A c c.: kCar. *ške'məm* PORK. 11. nyK. *škememə,m* RAM. 98. *škə,mə'mə,m* RAM. 137. «m a g a m a t»

kCar. *škenđəm* PORK. 23. nyK. *škemedə,m* v. *škə,medə,m* (CASTR. 22.) «magadat»

kUr. *šken^{dž}əm* WICHM. 210. kE. *škenžəm* (BUD. CsT. III. 445.) nyK. *škə,mžə,m* RAM. 202. «magát»

kE. *škemam* BUD. CsT. III. 445. nyK. *škemnäm* v. *škə,m-näm* (CASTR. 23. WIED. 66.) «magunkat»

kE. *škendam* (BUD. CsT. III. 445.) nyK. *škendäm* v. *škə,m-däm* (CASTR. 23. WIED. 66.) «magatokat»

kE. *škenəštəm* (BUD. CsT. III. 445. 2. jegyz.) nyK. *škeməštəm* v. *škə,mə,štə,m* (CASTR. 23. WIED. 66.) «magukat»

D a t.: kP. *škanem*; kCar. *škanem*, *škanem* PORK. 51. (kE. *šlanem* BUD. CsT. III. 450.) nyK. *šlänem* RAM. 52. «m a g a m n a k»

kP. *škanić* GEN. 61. kCar. *škanet*, *škanet* PORK. 22. (kE. *šlanet* BUD. CsT. III. 450.) kUr. *škanet* WICHM. 210. nyK. *šlänet* (CASTR. 22. WIED. 65.) «magadnak»

kP. *škanže* GEN. 19. 21. *əškanže* GEN. 58. kCar. *škala'nžə* PORK. 9. (kE. *škanže*, *šlanže* BUD. CsT. III. 450.) nyK. *šlän^{dž}ə* RAM. 137. *šlän^{dž}ə* RAM. 15. «magának»

kP. *škanna*; kE. *škanna*, *šlanna* BUD. CsT. III. 450. nyK. *šlännä* (CASTR. 23.) «magunknak»

kP. *škanda*; kCar. *škalanda* PORK. 21. (kE. *škanda*, *šlanda* BUD. CsT. III. 450.) nyK. *šländä* RAM. 2. «magatoknak»

kP. *škanəšt*; kCar. *škanəšt*, *šlanəšt* (BUD. CsT. III. 450.) nyK. *šlänəšt* (CASTR. 23. WIED. 66.) «maguknak»

332. A reflexiv névmás főnévileg is előfordul *t* képzővel a végén: kP. *šket* «maga» SZIL. 223. nyK. *šket* «allein» RAM. 134. (teljesebb alakban: *əšket* [Ocs. 29.] SZIL. 45.) A *t* elem itt nyilván azonos a főnévi használatú számnevek képzőjével. Ez is előfordulhat személyragozva: nyK. *šketem* «én magam» RAM. 134. | nyK. *šketertok šn^{dž}et* «te magad ülsz [itt]» (-ok «egészen») RAM. 134. | nyK. *təštäken šongə maria ələn šket šok* «volt ott egy vén orosz asszony egész egyedül» RAM. 175. | nyK. *šketəštəm* «öket magukat» (WIED. 84.).

Határozóul is állhat *-n* raggal: kP. *ik kušan erǰže šketən* (v. *ašketən*) *šəm artanam ruen* «az asszony egyetlen fia maga fölágott hét ölet» GEN. 27. | nyK. *šarǰəštə škətən lüdəš* «az erdőben félelmetes egyedül» RAM. 72. (L. 265.)

Használatos visszaható névmás értelmében a (kP.) *čon* «élet, lélek» szó is; pl. kP. *məñ čonemlan-ida isanə-ǰəñ* «ha nekem magamnak nem hisztek» GEN. 44.

A mutató névmások.

A cseremiszb en két pár mutató névmás van. Az egyik pár kezdő mássalhangzója *t*, a másiké *s*.

333. kP. *tə* GEN. 6. *təde* GEN. 63. kUfa *tə* PAAS. KSz. II. 201. kCar. *tə* PORK. 23. *tiđə* PORK. 2. 35. kUr. *tə* WICHM. 233. *tiđə* WICHM. 239. nyK. *ti* (attr.) RAM. 146. *tiđə* (abs.) RAM. 1. «ez»

Ragozásuk a következő: kP. *tədən*; kCar. *tidən*; nyK. *tidən* RAM. 86. «ezé» | kP. *tədəm*; kCar. *tiđəm* PORK. 2. nyK. *tiđəm* RAM. 12. *tiđəm* RAM. 5. «ezt» | kP. *tədəlan*; kCar. *tidəlan*; nyK. *tidələn* RAM. 8. «ennek» | kUr. *təš* «ide» WICHM. 243. | nyK. *tišbek* RAM. 146. «eddig» | kP. *təškə* GEN. 44. kCar. *təškə* PORK. 11. nyK. *tiškə* RAM. 172. «ide», nyK. *tiškeräk* RAM. 143. «idébb» | kP. *təšək* GEN. 1. *təšəǰəñ* GEN. 6. kE. **tižak**, **tižagen** BUD. CsT. III. 462. «ide», nyK. *tišäk*, *tišäken* RAM. 146. «ide, eddig, itt» | nyK. *tiškeβek* RAM. 146. *tiškeβe* RAM. 118. «eddig» | kP. *təšte* GEN. 14. kCar. *təštə* PORK. 14. nyK. *tištə* RAM. 16. *tištäken* (= *tištə* × *tišäken*) RAM. 146. 150. «itt», *tišteβek* RAM. 146. «ide» | kP. *təšəc* GEN. 70. 72. kE. **tižeč**, **tižečen** BUD. CsT. III. 462. nyK. *tišets* RAM. 201. *tišətsən* RAM. 146. «innen» | kP. *tələc* GEN. 13. kCar. *tələc* PORK. 6. nyK. *tidəǰtsən* RAM. 67. 167. «ebből, ettől» | kP. *təǰe* GEN. 33. kCar. *təǰe* PORK. 12. nyK. *təǰge*, *təǰge-lä* RAM. 144. «így».

kE. **tembalne** «innenső félen» BUD. CserSz. 53. | **tembalan** «erre az oldalra» uo. | **tembač** «innenről» uo. | **tembačen** id. (ТРОИЦКIJ) SZIL. 245. | **tembakö** «ide, erre az oldalra» uo. kCar. *təmbək* (pl. *đoma-k tumbək*, *məñ təmbək* «die sage

ging dahin, ich hierher») PORK. 3. (vö. kP. *tembal* «innenső, külső oldal» SZIL. 245.¹⁾

nyK. *tiri'sän* «erről, azért» RAM. 10. 92. (L. 325.)

nyK. *tiβelnə* (*ti+pebnə*) RAM. 146. «ezen az oldalon» | nyK. *teβe*, *teβek* RAM. 144. «sieh hier! siehst du, so!» | nyK. *tiβe'tsen* RAM. 146. «erről az oldalról». (L. 297.)

Plur. kP. *nə'ne* SZIL. 137. kCar. *ninə* (BUD. CsT. III. 440.) nyK. *ninə*, *ninə-β^o-lə* RAM. 87. *ti'ðəβ^o-lə* RAM. 121. «ezek» | kP. *nənən*; kCar. *ninən*; nyK. *ninən* RAM. 62. «ezeké» | kP. *nənəm*; kCar. *ni'nəm* PORK. 2. nyK. *ninəm* (CASTR. 21.) «ezeket» | kP. *nənələn*; kCar. *ninələn*; nyK. *ninələn* RAM. 189. «ezeknek».

334. kP. *tu*, *tu'ðo* SZIL. 256. kCar. *tu'ðə* PORK. 34. 46. kUr. *tu* WICHM. 207. *tù'ðə* WICHM. 209. nyK. *tə* RAM. 144. *tə'ðə* RAM. 145. «az»

Ragozása: kP. kUfa *tudən* GEN. 69. PAAS. KSz. II. 205. kCar. *tun²⁾* PORK. 9. 19. *tudən³⁾* PORK. 2. kUr. *tù'ðən* WICHM. 208. nyK. *təðən* RAM. 145. «azé» | kP. kUfa *tudəm* GEN. 55. PAAS. s-laute 72. kCar. *tu'ðəm* PORK. 2. nyK. *təðəm* RAM. 205. «azt» | kP. *tudələn*; kCar. *tudə'n* PORK. 6. *tutlə'n* PORK. 7. kUr. *tudlan* WICHM. 210. nyK. *təðələn* RAM. 195. «annak» | nyK. *təðələnən* RAM. 145. «azért» (vö. 211.) | kUr. kCar. *tuš* WICHM. 243. PORK. 1. «oda» | kP. *tuško* GEN. 5. kCar. *tuškə* PORK. 7. nyK. *təškə* RAM. 172. «oda» | kP. *tušak*; kCar. *tuža'k* PORK. 21. *tuža'γən* PORK. 8. nyK. *tə-šək*, *təšəkən* RAM. 146. «oda» | nyK. *təškeβek*, *təškeβe* «addig» RAM. 146. | nyK. *təškalə* «éppen úgy» RAM. 146. | kP. *tušto* GEN. 16. kCar. *tu'stə* PORK. 7. nyK. *təštə* RAM. 128. *təštəkən* (= *təštə* × *təšəkən*) RAM. 150. «ott» | kP. *tušec*, kCar. *tuše'č*, *tuše'čən⁴⁾* PORK. 21. nyK. *təšə'tsən* RAM. 146. 203. [*təšətsən!* 173.] «onnan» | kP. *tulec* GEN. 10. kCar. *tule'č* PORK. 10. *tutle'č* PORK. 12. *tudle'čən* PORK. 3. 19. «attól» | kCar. *tu'ðə γə'čən* PORK. 16.

¹⁾ Az *-mb-* a középfok ősi, fgr. képzőjének maradványa, az *-l* elem pedig a többi adverbiumon és névutón oly gyakran előforduló képző. (L. UA. 282. BEKE: Nyr. LX. 232.)

²⁾ Csak névutóval: kCar. *tun-ðe'n* «vele» PORK. 9. | *tun-ðe'č* «tőle» PORK. 19.

³⁾ Főnévi használata van ebben a példában: kCar. *nu'nə tu'ðən* «azok azé» PORK. 13.

⁴⁾ *tuže'čən* PORK. 19. valószínűleg sajtóhiba.

tu'dácən PORK. 17. nyK. *təðəɾitsən* RAM. 164. «attól» | kP. *turɛ*; kCar. *turɛ* «úgy» PORK. 12. *tuɾak* «éppúgy» PORK. 10. kUr. *tur-ak* WICHEM. 208. nyK. *tɿŋge*, *tɿŋgelä* RAM. 147. «úgy».

kE. *tumbalne* «tulsó félen, túl» BUD. CserSz. 57. | kE. *tumbalan* «túlra, tova» uo. | kE. *tumbak* id. (pl. *olaške vele mien ogol, tuleč tumbak-at mien* «nemcsak a városban volt, hanem azon túl [tkp. attól odábbra] is») REG. CsM. 615. kCar. *tumba'k* PORK. 3. «oda» | kE. *tumbač* «túlnan» BUD. CserSz. 57. Alapszó: kE. *tumbal* «tulsó oldal» BUD. CserSz. 57. (vö. md. E. *tombale*, M. *tombalē* «auf der anderen seite, jenseits»; E. *tombalde*, M. *tombaldē* «von der anderen seite»; E. *tombalej*, M. *tom'alij* «auf die andere seite, auf jene seite, über» PAAS. MChr. 1128. sz.*)

nyK. *təβelnə* (*tə + pelnə*) RAM. 145. «azon az oldalon» | nyK. *təβe*, *təβek* RAM. 144. «oda, ott» | nyK. *təβe'itsən* RAM. 145. «arról az oldalról».

kP. *tunam* GEN. 50. kCar. *tuna'm* PORK. 2. nyK. *t'näm* RAM. 145. «akkor».

Plur. kP. *nuno* GEN. 3. kCar. *nu'nə* PORK. 7. nyK. *nənə*, *nənəβ'lä* RAM. 87. «azok» | kP. *nunən*; kCar. *nu'nən* PORK. 3. nyK. *nənən* RAM. 87. «azoké» (*nənənə,m* «azokét» uo.) | kP. *nunəm* GEN. 2. kCar. *nunəm*; nyK. *nənəm* «azokat» | kP. *nunəlan*; kCar. *nunəla'n* PORK. 2. nyK. *nənəlän* RAM. 87. «azoknak»).**)

335. A másik pár mutató névmás sokkal ritkább. A mélyhangú alak csak a keleti nyelvjárásokban használatos: K. *sa*; kP. *saðe*, *śoðe* SZIL. 192. kCar. *sa'ðə* PORK. 12. «az».

Ezektől származnak a következő határozószók: K. *sandene* (*san* [gen.] + *tene* postp.) «azzal» (Step. 3.) SZIL. 192. | K. *saden-dene* id. (Uf. 18. j.) SZIL. 192. | TROICKIJ *sagel'a* «eben dorthin» SZIL. 192. || K. *sadešak* «ott» (Ocs. 58.) SZIL. 192. || K. *sadeš* «ekkor» (Ocs. 87.) SZIL. 192. || kE. *sadenam*, *sade-kodem* «akkor» BUD. CsT. III. 464. | kE. *sadenameš* «akkorra» BUD. CsT. III. 464. | *sadenamesen* «akkortól fogva, azóta» BUD. CsT. III. 464. || K. *sādege* «így, so» (Ocs. 46.) SZIL. 192.

*) Az *-mb-* képzőre nézve l. a 333. jegyzetét.

**) Személyragozni is lehet a mutató névmásokat; pl. nyK. *təðəžə* RAM. 61. kCar. *tudəžəm* (3. pers. acc.) PORK. 57.

A magashangú már a nyugatiban is: kE. *sede* Bud. CsT. III. 440. «ez», nyK. *sedə* «az» (láthatóról) RAM. 118. (vö. mdM. *še*, E. *še*, nyomatékosan kettőztetve; M. *šitše*, *šətše*-, osztj. *kž*, *tž*, *kž*, *ši*, vog. *ti*, *tə*. E szerint a kezdő mássalhangzó **tš* volt eredetileg. L. PAAS. FUF. VI. 212.)

Ragozva: nyK. *sedən* «azé» (WIED. 85.) | *sedələn* «annak» (WIED. 76. || nyK. *sedəškə* «oda» (WIED. 195.), nyK. *sedəškə-räk* «odébb» RAM. 119. | nyK. *sedəšäk* «oda» RAM. 119. || nyK. *sedəštə* «ott» (WIED. 194.) || nyK. *sedəšetšən* «onnan» RAM. 118. || nyK. *seŋge*, *seŋgelä* «úgy» RAM. 119.

A kE.-ben közelre mutató jelentéssel: *sedežak*, *sedežaken* «ide» Bud. CsT. III. 462. | *sedežeč*, *sedežečen* «innét» Bud. CsT. III. 462.

A kérdő névmások.

336. kP. *kö* GEN. 63. kUr. *kö* WICHM. 208. kCar. *ke* PORK. 3. 40. nyK. *kü* RAM. 60. (plur. *küβələ* [CASTR. 33.]) «ki»

kP. *mo* GEN. 30. kUr. *mo* WICHM. 221. kCar. *mo* PORK. 52. (pl. kE. *mošamoč* Bud. CsT. III. 441.) nyK. *ma* RAM. 76. (pl. *maβələ* [CASTR. 33.]) «mi, milyen»

kP. *kudo* GEN. 32. kE. *kudə* (Bud. CsT. III. 441.) nyK. *kədə* RAM. 60. (pl. *kədəβələ* [WIED. 70.]) «ki, melyik»

RAM. szerint a *kö* stb. akkor fordul elő, ha a kérdés személye ismeretlen, ha ellenben ismert, akkor a *kudo* stb. névmást használjuk (60.).

kö stb. csak főnévileg áll; pl. kP. *kukulan šədanəm kö βüda?* «a kakuknak ki szór búzát?» GEN. 63. | nyK. *kü toleş?* «ki jön?» RAM. 60.

kudo stb. főnévileg is, melléknévilleg is; pl. nyK. *kədə toleş?* «melyikük jön?» RAM. 60. || kP. *kudo iməm kičkem?* «melyik lovat fogom be?» GEN. 32.

mo, *ma* nemcsak főnévileg fordul elő, mint Bud. állítja (CsNyt. III. 441.), hanem melléknévilleg is; pl. kP. *mo šoktəš?* «mi hallatszott?» GEN. 7. — Ellenben: kP. *mo aźat ulo?* «milyen gyermeked van?» GEN. 13. | kP. *mo ademe üpš?* «micsoda emberszag ez?» GEN. 16.

337. Lehet őket személyragozni is:

	kP.	nyK.
Sing.	1. sz. <i>m o m</i> (kUr. WICHM. 210.)	<i>m a e m</i> RAM. 187.
	2. sz. <i>moć</i> GEN. 35.	<i>maet</i>
	3. sz. <i>može</i>	<i>mažê</i> RAM. 50.
plur.	1. sz. <i>mona</i>	<i>mana</i>
	2. sz. <i>moda</i>	<i>maða</i>
	3. sz. <i>mošt</i>	<i>maštê</i>
sing.	1. sz. <i>ku ð e m</i>	<i>k ê ð e m</i>
	2. sz. <i>kudet</i>	<i>kêðet</i>
	3. sz. <i>kudaze</i> GEN. 32.	<i>kêðêžê</i> RAM. 61.
plur.	1. sz. <i>kudana</i>	<i>kêðêna</i>
	2. sz. <i>kudada</i>	<i>kêðêða</i> RAM. 61.
	3. sz. <i>kudâšt</i>	<i>kêðêštê</i> RAM. 61.

N é v r a g o k k a l :

Gen. kP. *kön*; kUr. *kön* WICHM. 208. nyK. *kün* (CASTR. 33. WIED. 69.) «kié» | Acc. kP. *köm*; kUr. *köm* WICHM. 215. nyK. *küm* (CASTR. 33.) «kit» | Dat. kP. *kölan*; nyK. *külän* RAM. 140. CASTR. 33. «kinek»

Gen. kP. *mon* GEN. 38. nyK. *man* (CASTR. 33.) «mié» | Acc. kP. kCar. *mom* GEN. 3. PORK. 38. nyK. *mam* RAM. 76. «mit» | Dat. kP. kUr. kCar. *molán* GEN. 1. WICHM. 225. PORK. 22. nyK. *malän* (?) RAM. 75. 76. (vö. *malan* CASTR. 33. és *ta-malan* «valamiért» RAM. 141.) «minek» | Lat. kP. *moš* «hova» GEN. 38.

ku ð o, *k ê ð ê* ragozása:

Gen. kP. *kudän*; nyK. *kêðän* (WIED. 75.)

Acc. kP. *kudäm*; nyK. *kêðäm* RAM. 205. plur. 2. sz. *kêðê-ðam* RAM. 61.

Dat. kP. *kudälan*; nyK. *kêðêlan* (személyraggal: plur. 2. sz. *kêðêla'nda* v. *kêðêða'lan* RAM. 61. | 3. sz. *kêðêlan²štê* v. *kêðêštê'lan* RAM. 61.).

A többi ragos alak *ku-*, *kê-* többlől való; pl. kCar. *kuš* PORK. 25. nyK. *kêš* RAM. 4. «hova» | kP. *kuško* GEN. 4. nyK. *kêškê* RAM. 64. (de *k*-val kezdődő szó előtt: *kušk kajet* «hová mégy» GEN. 11. *kêšk ket* id. RAM. 10.) | kP. *kušak* GEN. 4. kE. *kuške*,

kužak, kužagen (BUD. CsT. III. 464.) SZIL. 101.] nyK. *k̄šàk*, *k̄šàk̄èn* RAM. 64. id. [*kušak̄en* — *tušak̄en* «a hol — ott» (Istv. 23.)] | nyK. *k̄škeβek*, *k̄škeβe* «meddig» RAM. 64. | kP. *kumbalke* «hova» GEN. 13.* || kP. *kušto* GEN. 16. kCar. *kuštə* PORK. 58. [*kuštaken* Ks. 30. SZIL. 101.] nyK. *k̄št̄ə* RAM. 64. «hol» || kE. **kužeč** BUD. CsT. III. 462. nyK. *k̄š̄əts*, *k̄š̄ətsen* RAM. 64. «honnán» | kP. *kuβelē* «honnán» GEN. 13. || kCar. *kuna'm* PORK. 30. nyK. *k̄nam*, *k̄na'm* RAM. 62. «mikor» | kE. **kunameš** «mikorra» BUD. CsT. III. 464. | nyK. *k̄na'mš̄en* RAM. 62. kE. **kunamesen, kunamesek** BUD. CsT. III. 464. «mióta» (vö. nyK. *k̄na'ms̄ə* «mikori») || kP. *kuže* GEN. 66. *kūže* GEN. 27. kCar. *kuze* PORK. 10. 30. kÜr. *kuze* WICHM. 219. nyK. *k̄əts̄ə*, *k̄ts̄elä* RAM. 64. «hogyan»).**)

A határozatlan és tagadó névmások.

338. A határozatlan névmásokat a kérdő névmások elé vagy után tett szócskával képezzük: K. *ala-kö* «valaki» BUD. CsT. III. 441. | *ala-mo* «valami» GEN. 22. 26. BUD. CsT. III. 441. | kP. *ala-kudo*, kCar. *ala-kudə* «valamelyik» (BUD. CsT. III. 441.) | kP. *ala-kušto* «valahol» GEN. 14. (Vö. tat. *ällä-kem* «valaki», *ällä nej* «valami», *ällä kaja* «valahová»; *ällä* «vajjon, vagy talán» BÁL. Szót. 17.)

kÜr. *kö-γənat* «valaki» WICHM. 208. | kE. *mo-ginat* «valami» BUD. CsT. III. 441. | kE. *kudo-ginat* «valamelyik» uo. | kE. *kušto-ginat* «valahol» uo. (kP. *-kənat*, *-γənat* «ámbár» SZIL. 80. < *-kən* «ha» + *at* «is»).

kP. kE. *kerek-kö* SZIL. 75. BUD. CsT. III. 441. nyK. *kerek kü* RAM. 45. «akárki». (Vö. csuv. *kirek*, Szp. *kirak*: *k. kamda* «akárki» PAAS. CsuvSz. 72.) | kP. kCar. *kerek-mo* SZIL. 75. BUD. CsT. III. 441. nyK. *kerek ma* v. *χotma* RAM. 45. (vö. kP. *koč*, nyK. *χot* < or. *хоть* «bár, legalább» GEN. 82.) «akármi» | kE. *kerek-kudo* «akármelyik» BUD. CsT. III. 441. | nyK. *kerek*, (vagy

*) Az *-mb-* képzőre nézve l. a 333. és 334. jegyzetét.

***) Vö. votj. G. *k̄ži*, I. *k̄ži*; zürj. *k̄d̄zi*, I. *kud̄z* id. WICHM. VChr. 446. sz. | vG. U. *taž*, M. J. MU. *taž*; zI. *tadž* «így» 945. sz. | vG. *oží*, M. *oží*, J. MU. *oží* «úgy» 647. sz.

helyesebben:) *χot kēštā* «bárhol» RAM. 45. kE. kerek-kušto BUD. CsT. III. 441. || kP. *koč-kunam* SZIL. 82. nyK. *χot kēnam* RAM. 23. «bármikor» | nyK. kerek v. *χot k³tsèlā* «bárhogyan» RAM. 45. nyK. *tā-γü* «valaki» (dat. *tāγülān*) RAM. 140. | nyK. *ta-ma* «valami» RAM. 141. (acc. *ta-mam* RAM. 133. *ta-malan* «valamiért» RAM. 141.) | nyK. *taγ³nam* «valamikor» RAM. 141. | nyK. *taγ³škeβek* «valamikorra» RAM. 142. | nyK. *taγ³tse* «valahogyan» RAM. 141. (vö. csuv. *ta-kam* «valaki», *ta-mən* «valami» stb. PAAS. CsuvSz. 155.)

kE. *južo* SZIL. 62. kUr. *jüžō* WICHM. 209. nyK. *juš, juž* RAM. 34. «némely»

kE. *iktaže* BUD. CsT. III. 441. nyK. *iktāžō* RAM. 25. «valaki».

339. A tagadó névmások szintén a kérdő névmásokból keletkeznek, úgy hogy eléjük *nə-, ni-* tagadó szócska kerül, utánuk pedig legtöbbször *at, át* «is»: kP. *nəgöjat* SZIL. 136. kUfa *nə-göjat* PAAS. FUF. VII. 14. de: kUr. *nə-kō* WICHM. 215. nyK. *ni-γü* RAM. 87. «senki» | kP. *ne-mat* GEN. 22. *nə-m-at* GEN. 37. kUfa *nə-mat* PAAS. FUF. VII. 14. kCar. *nəmat* PORK. 37. (de: *nəmo oša'ləm* «semmi rosszat» PORK. 19.), nyK. *ni-ma-a't* RAM. 87. *ni-mà't* RAM. 5. «semmi» (nyK. *nimaem-ä't* «semmim» RAM. 187; nyK. *nima'm* RAM. 172. kP. *nə-mam-at* GEN. 11. kCar. *nəməmat* PORK. 13. «semmit») | nyK. *ni-maγan-a't* «semmilyen» RAM. 87. || nyK. *ni-γāšt at* «sehol» RAM. 181. | kCar. *nəγuška't* PORK. 13. nikušak (Ist. 22.), nikušaken-at (Máté 8, 20.) SZIL. 135. «sehova» | kUfa *nəγunamat* PAAS. FUF. VII. 14. kCar. *nəγunama't* PORK. 22. kUr. *nə-γunam-at* WICHM. 211. *nurunam-at* WICHM. 210. «sohasem» | kCar. *nəγuzia't* PORK. 2. nyK. *ni-γātse-ät* RAM. 87. «sehogysem».

Milyenséget és mennyiséget jelentő névmások.

340. A milyenséget jelentő névmásokat kP. *γanə*, kCar. *γanə, γajə* (PORK. 7.), nyK. *-γan, -γen, -γenə* «-ként» szóval képezzük. (L. 323.)

kP. *mo-γanə* GEN. 32. kCar. *moγaja (!)* PORK. 36.*) nyK.

*) E személyragos alakban: kCar. *βüdən moγajažəm sinžen om ul* «a víz minőségét nem ismertem» PORK. 36. *tanən*

majań RAM. 128. «milyen» | kP. *tə-ɣańe*, kCar. *təɣa'ńə* PORK. 10. kUr. *təɣaj* WICHM. 230. nyK. *teɣeń*, *teɣe'ńə* RAM. 144. «ilyen» | kP. *tu-ɣańe* GEN. 30. kCar. *tuɣa'ńə* PORK. 14. kUr. *tuɣaj* WICHM. 230. nyK. *təɣeń* RAM. 145. «olyan» || kP. *nə-moɣańat*; kE. *ne-mogańat* BUD. CsT. III. 442.), *ńimogaje* (WESKE 12.), *nimogane* (Uf. 13.) SZIL. 135. nyK. *ni-majań-at* RAM. 87. «semmilyen» || kE. *ala-mogańe* BUD. CsT. III. 442. «valamilyen» || kE. *kerek-mogańe* BUD. CsT. III. 442.) «akármilyen».

341. A mennyiség kifejezője: kP. *-nare*, kCar. *-narə*, nyK. *-närə*, *-närək* és kCar. *-zarə*, nyK. *-zarə*.

kE. *kuńare* BUD. CsT. III. 443. nyK. *kəna'rə*, *kənarək* RAM. 62. «mennyi» | kP. *monare* GEN. 44. kCar. *monarə* PORK. 35. 39. (kétszer) *məna'rə* PORK. 3. nyK. *mańarə* RAM. 77. «mennyi» || kCar. *təna'rə* PORK. 2. nyK. *ti'när*, *tinärə* RAM. 146. «ennyi» | kP. *tunare* GEN. 44. kE. *tunare* BUD. CsT. III. 442. nyK. *tənärə* RAM. 146. *tənärək* 86. «annyi» || kUr. *koťskunärə* «akármennyi» WICHM. 211. || kE. *ala-meńar* (BUD. CsT. III. 443.) «valamennyi» || kE. *kere-k-meńare* (BUD. CsT. III. 443.) «akármennyi» (vö. nyK. *närək* «von gewisser grösse od. quantitāt»: *i(k)-närək* «ebensoviel, gleich viel», *ti'dən okša'zə minən nārək-òk* «az ő pénze éppen annyi, mint az enyém» RAM. 86. kE. *vit' tilže nare* «öt hónapnyi idő» BUD. CserSz. 65. — mord. E. *śnarə*, M. *śnarə* «so viel» 843. sz.)

nyK. *maza'rə* «mennyi» RAM. 77. | kCar. *kerek məzarə* «akármennyi» PORK. 54. (Vö. md. E. *zaro*, M. *məza'rə* «wie viel?; so viel als» PAAS. MChr. 830. sz.)

A számnevek.

342. A tőszámnévek.

1. kP. *ik* GEN. 2. kCar. *ik* PORK. 24. kUr. *ik* WICHM. 213. nyK. *i*, *ik* RAM. 24.

m. «a barát milyenségét» PORK. 36. (Vö. kCar. *tə šinʒalsə iza-šaməc četləkeš petrəmə müɣš-əβa ɣaja* «diese hier sitzenden geehrten gäste sind der in die zelle gesperreten bienenkönigin ähnlich» PORK. 36. | kCar. *d'umə ɣaja pojan liza* «gazdagok legyetek, mint az isten» uo.)

2. kP. *kok* GEN. 35. kCar. *kok* PORK. 26. kUr. *kok* WICHM. 214. nyK. *ko* RAM. 13. *kok* RAM. 52.
3. kP. *kUfa kum* GEN. 4. PAAS. KSZ. II. 206. kCar. *kum* PORK. 35. kUr. *kum* WICHM. 219. nyK. *kəm* RAM. 61.
4. kP. *nəl* GEN. 7. kCar. *nəl* PORK. 24. kUr. *nəl* WICHM. 214. nyK. *nəl* RAM. 87.
5. kP. *βič* GEN. 7. kCar. *βič* PORK. 41. kUr. *βits* WICHM. 227. nyK. *βəts* RAM. 19.
6. kP. *kut* GEN. 7. kCar. *kut* PORK. 27. kUr. *kut* WICHM. 227. nyK. *kut* RAM. 59.
7. kP. *šəm* GEN. 27. kCar. *šəm* PORK. 47. kUr. *šəm* WICHM. 234. nyK. *šəm* RAM. 140. — Elavult alakja: kP. *šəšəm* GEN. 40. KM. *šišim* WICHM. FUF. VI. 20.
8. kP. *kandaše* GEN. 49. *kandaš* SZIL. 142. kE. *kandakše*, *kandakš* BUD. CsT. III. 436. kCar. *kandaš* PORK. 26. 50. kUr. *kandaš* WICHM. 223. nyK. *kändä-kšə* RAM. 42.
9. *indeše* GEN. 58. *indeš* GEN. 57. kE. *indikše*, *indikš* BUD. CsT. III. 436. kCar. *indeš* PORK. 18. 26. kUr. *indeš* WICHM. 230. nyK. *ənde-kšə* RAM. 21.
10. kP. *lu* GEN. 73. kE. *lu*, *luo* BUD. CsT. III. 436. nyK. *lu* RAM. 71.
11. kP. *latik*; kE. *luatik* BUD. CsT. III. 437. nyK. *luatik* (CASTR. 17.¹)
12. kP. *latkok* GEN. 66. kCar. *luat-kok* (U.) PORK. 36. *latko-k* (N.) PORK. 4. kUr. *lat-kok* WICHM. 219. nyK. *luat kok* RAM. 205.
15. kP. *lučko* GEN. 59. nyK. *lučskə* (= *lu-βəts-ke*²) RAM. 71. (*luat vic* CASTR. 18.)
20. kP. *kolo* SZIL. 86. kCar. *ko'la* PORK. 2. kUr. *kòlə* WICHM. 214. nyK. *kolə* RAM. 52.³) (*koklu* WIED. 90. *kokla* CASTR. 18.)
21. kP. *kolik*; kE. *kol ik* BUD. CsT. III. 437. nyK. *kolik* RAM. 52.
22. kP. *kolkok*; kE. *kol kok* BUD. CsT. III. 437.

1) Tkp. «tíz és egy» stb.

2) Tkp. «tíz öttel».

3) Tkp. «két tíz».

24. kP. *kolnəl*; nyK. *kolənal* RAM. 52.
 25. kP. *kolβič*; nyK. *koləβəts* RAM. 2.
 28. kP. *kolkandaše*; kE. *kolo kandakše* BUD. CsT. III. 437.
 nyK. *koləγändä·kxšə* RAM. 52.
 29. kP. *kolindese*; kE. *kol indikše*, BUD. CsT. III. 437.
 30. kP. *kumlo* GEN. 75. kCar. *ku'mlə* PORK. 39. *kumlu* 3.
 nyK. *kəmlə* RAM. 62.
 33. kP. *kumlo kum*; kCar. *ku'mlu* (!) *kum* PORK. 3.
 35. kP. *kumlo βič*; kCar. *kumlə-βič* PORK. 39. nyK. *kə'm-
 ləβi:z-ür* «10 kopéka» (tkp. «35 mókus») RAM. 62.
 36. kP. *kumlo γut* GEN. 75.
 40. kP. *nəlle* GEN. 48. kCar. *nəllə* PORK. 28. *nəlnə* (!) 30.
 nyK. *nəllə* RAM. 47.
 41. kP. *nəll-ik* GEN. 44. kCar. *nəllə-ik* PORK. 28. kUr. *nəll-ik* WICHM. 234. nyK. *nəllik* RAM. 209. *nəllə-ik* RAM. 126.
 50. kP. *βišle* GEN. 16. 51. kCar. *βitlə* PORK. (M.) 7. (U.)
 40. *βitlə* PORK. (U.) 39. kUr. *βidlə* WICHM. 227. *wič-lə*, *wiš-lə*
 (Uf. 64.) SZIL. 117. kE. *visle* BUD. CsT. III. 436. nyK. *wislu*
 WIED. 90, *vizle*, *vizlu* CASTR. 18.
 60. kP. *kutlo*; kCar. *kutlə* PORK. 6. nyK. *kutlu* RAM. 59.
 70. kP. *šəmle* GEN. 51. kCar. *šə'mlə* PORK. 17. nyK. *šəmlə*
 RAM. 140. *šəmlu* RAM. 146. 209.
 75. nyK. *šəmlu-βəts* RAM. 209.
 80. kP. *kandaše* (Ocs. 79.) SZIL. 268. kE. *kandakšlu* BUD.
 CsT. III. 466. nyK. *kändəχšlu* CASTR. 18.
 90. kP. *indeše* GEN. 51. kE. *indikšlu* BUD. CsT. III. 436.
 nyK. *indekšlu* WIED. 90. *endeχšlu* CASTR. 18.
 100. kP. *šüdü* GEN. 48. kM. *šü'do* WICHM. FUF. VI. 21.
 kCar. *šü'də* PORK. 24. kUr. *šü'də* WICHM. 212. nyK. *šü'də* RAM. 72.
 120. kUr. *šü'də kələ* WICHM. 214.
 140. nyK. *šü'də-nəllə* RAM. 138.
 200. kUr. *kok šü'də* WICHM. 228. nyK. *kok šü'də* RAM. 174.
 300. kE. *kum šüdö* BUD. CsT. III. 436.
 400. nyK. *nəl-šü'də* RAM. 179.
 600. kUr. *kut šü'də* WICHM. 227.
 1000. kP. *tümen* GEN. 58. kCar. *tüme'n* PORK. 20. *tümem*
 PORK. 26. (vö. ó-tör. *tümän* «tízezer» THOMSEN, 109, 114. ujj.
tümän id. RADL. 3:1062. stb. I. GOMBocz, Tör. Jövsz. 310. sz.) ||

kCar. *tüze'm* (!) PORK. 20. kE. **tüzem** BUD. CserSz. 59. nyK. *tā-žem* RAM. 156. (vö. md. M. *tožen*, f. **tuhat**, litv. **tukstantis**, **tuksztantis** PAAS. MChr. 1142. sz.)

1,000.000. kCar. *amian* PORK. 17. || nyK. *mali'on* RAM. 78.

343. Főnévi alakok.

1. kP. *ikte* GEN. 49. kCar. *iktə* PORK. 10. nyK. *iktə* RAM. 25. | kP. *iktət*, kCar. *iktət* PORK. 40. nyK. *iktət* RAM. 25.

2. kP. *kokto*, kCar. *koktə* PORK. 36. nyK. *koktə* RAM. 52. | kP. *koktət* GEN. 16. kCar. *koktət* PORK. 40. nyK. *koktət* RAM. 25.

3. kP. *kumət* GEN. 49. kCar. *ku'mət* PORK. 25. kUr. *kumət* WICHM. 233. nyK. *kəmət* RAM. 62.

4. kP. *nəlat* GEN. 49. kCar. *nə'lat* PORK. 26. nyK. *nəlat* RAM. 87.

5. kP. *βizət* GEN. 60. kE. **vizit** (o: *βizət*) BUD. CsT. 436. nyK. *βəozət* RAM. 19.

6. kP. *kudət* SZIL. 95. kE. **kudot** (o: *kudət*) BUD. CsT. 436. nyK. *ku'dət* RAM. 58.

7. kP. *šəmət* GEN. 60. kCar. *šəmət* PORK. 10. nyK. *šəmət* RAM. 141.

A 8—10-re már nincsenek külön főnévi alakok; pl. kP. *tünö kandaše, pörtəštö nəlat* «künt nyolcz, a szobában négy» GEN. 49. — A tízes számokban az egyes helyén álló szám azonban már ismét használatos főnévi alakjában: nyK. *luat iktəžəm tokəžə kolta* «tizenegyet közülük (tkp. 'tizenegyet') hazaküld» RAM. 194. | *luat koktə* «12» RAM. 71.

Példák: kP. *pörtəštəžö ikt-at uke* «a szobában nincs senki» GEN. 26. || kP. *βujem koktət-mo* «két fejem van nekem? (tkp. fejem kettő-e?)» GEN. 16. | kP. *məñən čonem koktət-mo* «két életem van-e?» GEN. 13. | nyK. *ik edem aγəl, koktət ələn* «nem egy ember volt, [hanem] kettő» RAM. 24.*)

Ezekben az alakokban a számnevek fölvehetik mind a birtokos személyragokat, mind a határozóragokat; pl. kP. *erγədələn*

*) Ezek a «főnévi alakok» azonban előfordulnak jelzőként is. Pl. nyK. *perβi iktət pört βələ ələn* «előbb csak egy szoba volt» RAM. 25. | kCarU. *iktət, koktət kuežə* «egy nyírfa vagy kettő» PORK. 40. | nyK. *luat-koktət tsəšəm oksam nələn-miem* «12 órákor jövök s hozom a pénzt» RAM. 174.

iktəžəm puštən kodat «az egyiket agyonrugdossák s ott hagyják» GEN. 7. | kCarM. *iktəžəmət om parlə* «egyiküket sem ismerem» PORK. 25. | nyK. *iktä:žlän* «egyikének» RAM. 85. | nyK. *iktälän* «egynek» RAM. 174. | nyK. *ikänäk iktəštəđonə* (plur. 3. pers. + *donə*) *šəžštət* «mulatnak egymással» RAM. 24. || kP. *koktəšo* «kettejük» GEN. 40. *koktəšolan* «kettejüknek» GEN. 14. | kCarU. *koktən* «ketten» PORK. 36. || kP. *nələtše kušta*, *iktəže soša* «négy tánczol, egy tapsol [hozzá]» GEN. 49. || kP. *βižətəške, šəmətəške, indešəške* (illat.) GEN. 60. | *šəmətəštə* (iness.) PORK. 10. | kCar. *šəmətən* «heten» PORK. 10. (L. 265.)

A főnévi alakok végén levő *-t* elem BUDENZ (CsT. III. 437. szerint a pluralis jele, de ez éppen nem valószínű, mivel az «egy» és «kettő» e *-t* nélkül is előfordul, s ha az *iktət* («egy») alakot az *iktə* mellett analogiás alakulásnak is tekintjük, a *koktət*-tal együtt levő *koktə* érthetetlen lenne.

344. A sorszámnevek.

1. kP. *perβoj* GEN. 6.*) kUr. *pörβəi* WICHM. 208. (< or. первый) | kE. *pervojsjo* BUD. CsT. III. 437. nyK. *perβi:šə* RAM. 100. || nyK. *pəörtärli:šə* (< *pəörtärli*, *pəörtärli* «kezdetben») RAM. 111. | *pertäri*, *pertäriše* CASTR. 19. (Km. 24.) SZIL. 162. || kE. *iktese* BUD. CsT. III. 437.

2. kP. *βeš* GEN. 2. *βeše* GEN. 3. kCar. *βes* PORK. 41. nyK. *βes*, *βe:šə* RAM. 13. || kE. *koktoso* BUD. CsT. III. 437.

*) Vö. kP. *iktəže šəša*, *βešəže kia*, *kuməšəžə kaju* «az egyik áll, a második fekszik, a harmadik megy» GEN. 49.

***) A képzőt vö. a helyhez és időhöz tartozást jelentő szóképzőjével (136.). Már BUDENZ is ezzel azonosította (UA. 255.). Vö. a md. *-tše*, *-tšē* képzőt: E. *kolmotše*, M. *kolmotšē* «harmadik» PAAS. MChr. 267. sz. | E. *niletše*, M. *niletšē* «negyedik» 517. sz. — Az *-m* elem talán a *kuməšo*, *kuməšə*, *kəməšə* «harmadik» alakból terjedt el a többiben. (Vö. az osztj. *χölmət* «harmadik» analógiájára É. *lābatmət* «hetedik». L. SCHÜTZ, Az ész. osztj. szóképzés 47. || D. *niətmət* «negyedik» PAAS. s-laute 67. | *uātmət* «ötödik» KARJ. OL. 158. | *χūdāmet*, *χōdāmet* «hatodik»; *tābetmēt* «hetedik»; *nīdāmet* «nyolczadik»; *ār-joymet* «kilenczedik»; *joymet*, *jaymet* «tizedik»; *χūsmet* «huszadik»; *sōtmēt*, *sōtmēt* «századik»; *tārasmet* «ezredik» PATK.-FUCHS, KSz. X. 317.)

3. kP. *kuməšo* GEN. 42. kCar. *ku'məšə* (s!). PORK. 10. kE. **kumuso, kumušo, kumutuso** BUD. CsT. III. 437. nyK. *kə'mšə** RAM. 62.

4. kP. *nələməše* GEN. 3. kE. **nilemise, -miše, niletise** BUD. CsT. III. 437. nyK. *nələməšə* RAM. 87.

5. kP. *βizəməše* GEN. 28. kE. **vizemise, -miše, vizitise** BUD. CsT. III. 437. nyK. *βəzəmšə* RAM. 19.

6. kP. *kudəməšo* GEN. 28. kE. **kudumuso, kudotoso** BUD. CsT. III. 437. nyK. *ku'dəmšə* RAM. 58.

7. kP. *šəməše*; kE. **šememese, šemetese** BUD. CsT. III. 437. nyK. *šəməšə* RAM. 141. **šimutša** WIED. 91.

8. kP. *kandaše*; kE. **kandakšemese, kandakšese** BUD. CsT. III. 437. nyK. *kändä:kšə* (vö. WIED. 91.)

9. kP. *indəše* SZIL. 40. kE. **indikšemese, indikšese** BUD. CsT. III. 438. nyK. *ənde:kšə* (vö. WIED. 91.)

10. kE. **lumuso, luso** BUD. CsT. III. 438. nyK. *luša* WIED. 91.

11. kE. **luat-ikteše** BUD. CsT. III. 438. nyK. *luat iktatša* WIED. 91.

12. kE. **luat-koktotšo** BUD. CsT. III. 438.

13. kE. **luat-kumutšo** BUD. CsT. III. 438.

345. A sokszorozó számnevek képzői: α) K. *-kana*, nyK. *-känä* (*känäk*): kCarM. *ikana* PORK. 57. (kUr. *ikanaštə* «egyszerre» WICHM. 206.), nyK. *ikänä, ikänäk* «egyszer» (*ikänäštə, ikänäšt-o'k* «egyszerre») RAM. 24. | kCarM. *ko'kana* PORK. 12. nyK. *kokänä* RAM. 52. «kétszer» | kUr. *kum-γana* WICHM. 219. nyK. *kämⁿ-gänäk* «háromszor» RAM. 208. | kUr. *kandaš-kana* «nyolczszor» WICHM. 232. | nyK. *ənde:kš-känäk* «kilencszer» RAM. 208. | nyK. *lu'γä:näk* «tízszor» RAM. 42. | nyK. *šukə-γänäk* «sokszor» RAM. 208.

Sorszámnevek után is: kE. **ves-kana** «másodszor» BUD. CsT. III. 466. | kP. *kuməšo-γana* GEN. 2. nyK. *kəmšə känäk* RAM. 198. «harmadszor».

β) kUr. *ik pa'tšəš* «egyszer» WICHM. 207. | nyK. *kok-patšaš* «kétszer» RAM. 97. | kUr. *šüdə pa'tšəš* «százszor» WICHM. 213. — nyK. *βes patšaš* «másodszor» RAM. 97. (*patšaš* «réteg»).

γ) kCar. *kum d'er* «háromszor» PORK. 19. (*čər, d'er* «körül»).

346. A kollektív számnevek képzője *-nek*, a mely tkp. az *-n* locativusi rag és *-ok* nyomósító szócska összetétele. Használatos más névszó után is essivusi jelentésben (l. **265.** jegyz.). Bizonyítja az is, hogy *ikte* «egy» is előfordul vele, pl. kP. *ik irəžəm iktənek kočkən kaja* «fölfalja az egyetlen kölyköt s eltávozik» GEN. 26. || kCar. *möngə koγənekə t kəndəšəm* «mindkettőt hazahoztam» PORK. 11. | nyK. *koγənek i-kənəštək pū* «add oda mindkettőt egyszerre» RAM. 52. || nyK. *kəmənek* «mindahárom» RAM. 62. (acc. RAM. 192.) || nyK. *nəlnək* «mind a négy» RAM. 87. || nyK. *βə.ʒək, βə.ʒək* «mind az öt» RAM. 19. || nyK. *kuδənək* «mind a hat» RAM. 58. | kP. *kumlo kuδənək-at cəšt šime* «fekete mind a harminczhat» GEN. 75.*)

347. A kollektív számnevek fölvehetnek birtokos személyragokat és határozó ragokat, de ilyenkor csak az *-ń* rag van rajta. Pl. nyK. *mänmän kəγəńnən* (plur. 1. pers. + gen.) *ik kəńiγə* «kettőnknek egy könyve van» (tk. «kettőnké egy könyv») RAM. 52. | nyK. *koγəndaγitsən* «mind a kettőtök közül» RAM. 52. || nyK. *mänmän kəməńnan* «mind a hármunké» RAM. 62. | nyK. *kəməńštən* «mind a hármuké» RAM. 62. | kP. *kuməlanəšt* (dat. + plur. 3. pers.) «mind a hármuknak» GEN. 11. | kP. *puštəden kəška kuməńəštəm* «mind a hármunkat agyondobta» GEN. 13. || nyK. *βə.ʒəńnən* «mind az ötünké» RAM. 19. | nyK. *βə.ʒəńvəštələn* «mind az ötüknek» RAM. 19. || nyK. *kuδəńnan* «mind a hatunké» RAM. 58. | nyK. *kuδəndaγitsən* «mind a hatotok közül» RAM. 58.

Megjegyzendők még a 2. személy ilyen dativusi alakjai: nyK. *koγəlańna* «mindkettőnknek» RAM. 52. | nyK. *koγəlanəštə* «mindkettőjüknek» RAM. 52.

348. Még egyféleképen kifejezhetők a kollektív számnevek, és pedig úgy, hogy a számnévi határozó után *-at* «is» szócska járul; pl. kUr. *kumətən-at iktak ulnə* «mind a hárman egyenlők vagyunk» WICHM. 233. | nyK. *ninə kəmətən-ət kenət* «mind a hárman mentek» RAM. 62. | kE. *kokton-at* «mind a ketten», *niliten-at* «mind a négyen», *luun-at* «mind a tízen» BUD. CsT. III. 440.

*) A jelentésfejlődésre nézve vö. kCar. *kečənat* «minden nap» PORK. 48. (L. **266.**)

II. Az ige.

Az igéről általában.

349. Már CASTRÉN és BUDENZ észrevette, hogy a cseremiszből kétféle igeragozás van; szerintük azonban csak az imperfectumban s a praeteritumban, s a imperfectumnak is csak az egyes számában. Pedig nemcsak ezekben, hanem úgyszólván az összes időkben és módokban megvan a kétféleség, sőt a tagadó ragozásban és több esetben a szóképzésben is.

Az egyik csoportban a jelen idő ragja: *-em* (*-em*), *-et* (*-et*), *-a* (*-ä*), *-ena* (*-enä*), *-eda* (*-edä*), *-at* (*-ät*). A másikban *-am* (*-äm*), *-at* (*-ät*), *-es* (*-es*), *-äna* (*-änä*), *-äda* (*-ädä*), *-ät* (*-ät*). Praeteritum három van a cseremiszből. Az I. jele *-š*; ezzel alakul az *-em*-végű igék múlt ideje. A II.-é jésítés, illetve a tövégi magánhangzó redukáltra válása; ez az *-am*-végű igék képzője. A III. praeteritumjel *-n*; ez előtt az *-em*-végű igéknél *e* hangzó van, az *-am*-végűeknél redukált hang, a mely folyékony hang és magánhangzó után kieshetik. — Az imperativusban az *-em*-végűeknél redukált hangzós tövhöz járulnak a személyragok, az *-am*-végűeknél mássalhangzós tövhöz. Éppígy van a desiderativusban, conditionalisban s a tagadó ragozásban is az előbbi csoportban redukált hangzós, az utóbbiban mássalhangzós tőalak áll a ragozott tagadó ige után.

Az igenevek is föltüntetik ezt a különbséget; pl. *koden* «hagyva» és *kodän* «maradva»; *kodäm* «hagyott» és *kotmä* «maradt»; *kodämaš* «hagyás» és *kotmaš* «maradás»; *kodäte* «hagyás nélkül» és *kotte* «maradás nélkül», *kodätäm* «hagyatlan» és *kottäm* «maradatlan».

Az elmondottakból világos, hogy itt kétféle tövű igecsoporttal állunk szemben. Az *-em*-végű igék jellemző tövéghangzója az *e*-vel váltakozó redukált hang, az *-am*-végűeké pedig bizonyos esetekben eltűnő redukált hang. És pedig, a mely esetben az *-em*-végű igék ragját *e* hang előzi meg, az *-am*-végűeké előtt akkor redukált hang van. Mikor ellenben az *-em*-végű igék töve végződik redukált hangra, az *-am*-végűek ugyanakkor mássalhangzós tövűek (illetve a magánhangzóra végződő tövekhez közvetlen járul a személyrag).

350. Ha most jelentésüket is megvizsgáljuk a két csoportba tartozó igéknek, az az érdekes jelenség merül föl, hogy vannak oly igék, melyek mindkét csoportba tartoznak, de az *-em*-végű alakjukban tárgyaskak, míg az *-am*-végűben bennható, sőt gyakran visszaható és szenvedő jelentésük van. Ilyen igék a következők: nyK. *βilem* RAM. 14. kP. *βelem* SZIL. 279. «fällen» és nyK. *βiläm* RAM. 14. kP. *βelam* SZIL. 279. «fallen» | kP. *jörem* «gördít» és *jöram* «eldöl» SZIL. 57. | K. Ny. *kodem* «hagy» és *kodam* «marad» SZIL. 83. RAM. 51. | nyK. *lültem* RAM. 72. kP. *löltem* SZIL. 114. «fölemel» és nyK. *lültäm* RAM. 72. kP. *löltam* SZIL. 114. «fölemelkedik» | kP. *pörtem* «fordít» és *pörtam* «megfordul» SZIL. 174. | nyK. kP. *temem* RAM. 144. SZIL. 245. «megtölt» és nyK. *temäm* RAM. 144. kP. *temam* SZIL. 245. «megtelik».*)

Vannak azután *-lt* képzős igék, melyek *-em* raggal szintén áthatók, míg *-am* véggel szenvedő jelentésűek. (L. 376. és 378—9.)

Ha még tekintetbe vesszük, hogy a *-t* és *-kt*-végű műveltető igék az *-em*-végűek közé tartoznak s az *-em* és *-ay(g)* képzős denominális visszaható igék (356. 358.) meg *-am*-végűek, világos lesz előttünk, hogy itt eredetileg az *-em*-végű igék cselekvő igék voltak, az *-am*-végűek pedig reflexivumok, s a töhangzóbéli különbséget nyilván a visszaható képző okozhatta.

A legközelebbi rokon nyelvek közül a mordvinban a reflexiv képző *-v*; pl. *kadoms* «hagy»: *kadovoms* «marad» | *ńejems* «lát»: *ńejévems* «látszik». Ez a képző megvan még a lapp, finn és vogul nyelvben, nyoma a magyarban is (l. UA. 92—109. FUSpr. 131. és MNyh.⁴ 68—69.), tehát meg kellett lenni az egész finnugorságban, s valószínűleg ez lappang az *-am*-végű igékben, a mint már BUDENZ is gondolta (CsT. IV. 62—66.).**)

Ez az eredete a kétféle igeragozásnak, éppúgy mint a magyarban az ikes és iktelen igék csoportjának. S a mint a

*) Érdekes a kétféle jelentése ennek az igének: nyK. *švńdzem*, *svńdzem* (RAM. 133.), *švńzém*, nyJar. *švńdzém*, kUr. *šivńdzém*, kCar. kM. *šivńžém* (WICHM. FUF. VI. 24.), kP. *šivńžem* SZIL. 218. «sitzen, geblieben sein» és nyK. *švńdzäm*, *svńdzäm* RAM. 133. kCar. *šivńžam*, kP. *šivńžam* SZIL. 218. «sich setzen, bleiben».

***) A *β* hang kiesésére l. néhány példát 114. c).

magyarban már meglehetősen összekeveredett a kétféle ige-csoport, úgy történt a cseremiszből is. Egész sereg átható ige van, melyeket az *-am*-végű igeek szerint ragozunk, s bennható ige, mely ma az *-em*-végűek csoportjába tartozik.

351. Sőt vannak igeek, melyeknek egyes alakjai az egyik csoportba tartoznak, mások pedig a másikba. Így pl. *puem* «ad» igeének az I. és II. praeteritumhoz tartozó alakjai is vannak (l. 391.). — kP. *kajem*, nyK. *kem* és *miem* «megy» igeeknek van a II. praeteritum szerint való többes 3. személyű alakja is: nyK. *keβo* RAM. 44. K. *mieve* BUD. CsT. IV. 69. (l. 394.) — kE. *šonem* «gondol» igeének *šonet* (GEN. 72.) és *šonena* (PORK. 54.) alakjai mellett *šones* (CserPr. NyK. IV. 66.) 3. személye van; s nyK. *popem* «beszél» ige pedig *popenä* (RAM. 10.), *popedä* (68.), *popat* (189.) többesszámú alakjai mellett az egyes 2. sz.-ben *popat*-nak (RAM. 76.), a 3. sz.-ben pedig *popesš*, de *popa*-nak is hangzik (WIED. 133.).

Igeképzés.

A) Névszóból ige.

352. *-t, -d*. Jelentése: vmivel ellát. Pl. nyK. *əməl* «árnyék»: *əməltäs* «beárnyékol, elsötétít» RAM. 165. | nyK. *iuk* «hang»: *iuktaš* «hív» RAM. 34. | nyK. *komdäs* «födél»: *komdäštaš* «beföd, födelet tesz rá» RAM. 54. | kP. *lüm* «név»: *lümdem* «nevez» GEN. 70. nyK. *ləmdäs*, *-en* id. RAM. 74. | kP. *örtner* «nyereg»: *örtnerä* «nyergel» GEN. 2. | kP. *paškem* «csomó»: *paškemdaš*, *-en* «csomóba köt» GEN. 52. | kP. *šoräk* «sírás»: *šoräkteš* «sír» GEN. 34. | kUr. *šündžal* «só»: *šündžaltenä* «besóznak» WICHM. 217. — Vö. UA. 123. FUSpr. 133. MNyh.⁴ 72—3.

353. *-št, -est*. Vmit tevést jelentő igeeket képez; pl. nyK. *βot* «víz»: *βotdötštäs* «durstig, dampfig machen» RAM. 18. | nyK. *ia(k)la'ka* «sima»: *iakleštäm* «glitschen, herausglitschen» RAM. 26. | nyK. *kä'tšö* «keserű»: *kä'tšöštäs* «bitter schmecken» RAM. 1. | nyK. *käβäl* «vizhólyag» (elav.): *käβäleštäs*, *-es* «vizhólyagot csinál» (elav.) RAM. 61. | nyK. *kö* «hullám»: *koštä'ltäs* «hullámot kelt» RAM. 51. | nyK. *kor'mäž* «ököl, tenyér»: *kor'meštäs* «ökölbe szoritja (kezét)» RAM. 54. | kP. *lap* «alacsony, sekély»:

βujəm lapəšta «fejet hajt» GEN. 63. | nyK. *pa·d̄ra* «spröde, hart, unbiegsam»: *pa·d̄re·štās* «krümmeln, zerkrümmeln, bröckeln, kleinschneiden (brot)» RAM. 94. | nyK. *šolə* «tolvaj»: *šolətam* «lop».

Azonos az *-št* gyakorigó képzővel. (L. 369.)

354. *-t*. Jelentése: vmivé tesz. Pl. nyK. *iakšaryə* «piros»: *iakšartas* «kipirosít, pirosra fest, elpirít» (vö. *iakšar-ləpə* «der rote schmetterling») RAM. 27. kUr. *joškartaləš* (frequ.) «pirosít» WICHM. 218. | nyK. *jarre·škə* «rund, zilindrisch»: *jarreštem* «rund machen» RAM. 30. | nyK. *kaša·rə* «hegyes»: *kaša·rtas* «kihegyez, élesít, fen» (vö. *kašar-βandaš* «spitzbärtig») RAM. 40. | nyK. *kuštə·lyə* «könnyű»: *kuštə·ltas* «könnyűvé tesz, megkönnyít» RAM. 59. | nyK. *käkə·rə*, *-rə* «blaubleich, weisslich»: *käkə·rtas*, *-en* «kékít, szürkít» RAM. 41. | nyK. *kə·sər* «rückwärts gebogen, krumm»: *kə·sərtas* «den rücken biegen, krumm machen» RAM. 43. | nyK. *pa·d̄ra* «spröde, hart, unbiegsam»: *pa·d̄rtas* «spröde machen» RAM. 94.

Nyilván azonos a *-t* műveltető képzővel. (L. 380.)

355. *-kt*. Jelentése: vmivé tesz. Pl. nyK. *kə·tšə* «keserű»: *kə·tšəktas* «keserűvé tesz» RAM. 41. | nyK. *li·βə* «meleg»: *li·βək-tas* «melegít» RAM. 68. | nyK. *šapə* «savanyú»: *šapəktas* «savanyít» RAM. 127.

Azonos a *-kt* műveltető képzővel. (L. 381.)

356. *-m, =em*. Jelentése: vmivé lesz. Pl. nyK. *a·lə* «tarka»: *alajə·mäs* «tarkává lesz» RAM. 2. | nyK. *βa·d̄ə* «este»: *βadə·mäs*, *-eš* «esteledik» RAM. 9. | nyK. *βaž* «gyökér, elágazás»: *βažmas* «sich gabelförmig teilen» (ritka) RAM. 11. | nyK. *βiškə·də* «híg, hajlékony»: *βiškə·dəmäs* «meghigul» RAM. 14. | nyK. *ərβe·zə* «fiatal»: *ərβe·zə·mäs* «megifjul» RAM. 21. | nyK. *χu·də* «rossz»: *χudə·mas* «rosszá lesz» RAM. 23. | nyK. *i·re* «tisztá»: *i·re·mäs* «megtisztul» RAM. 25. | nyK. *ia·žə* «jó»: *ia·žə·mäs* «megjavul» RAM. 29. | nyK. *kə·tšə* «keserű»: *kə·tšə·mäs* «megkeseredik» RAM. 41. | nyK. *kə·rə* «mély»: *kə·rə·mäs* «mély lesz» RAM. 44. | nyK. *kəž·rə* «vastag»: *kəž·rə·mäs* «megvastagszik» RAM. 48. | nyK. *ko·rə* «nagy»: *ko·rə·mäs* «nagy lesz, megnő» RAM. 52. | nyK. *kukšə* «száraz»: *kukšə·mäs* «megszárad» RAM. 58. | nyK. *ku·žə* «hosszú»:

kužemäs «meghosszabbodik» RAM. 60. | nyK. *kükxšə* «magas»: *kükšəməš* «magassá lesz» RAM. 60. | nyK. *marə* «férfi»: *mareməš* «megférriasodik» RAM. 77. | kCar. *nelə* «nehéz»: *nelemžə* «legyen nehéz!» PORK. 30. | kUr. *ošš* «fehér»: *ošeməš* «fehéredik» WICHM. 206. kP. *ošemeš* GEN. 68. kCar. *ošemən* (præt.) PORK. 30. | kCar. *šemə* «fekete»: *šememən* «megfeketedett» PORK. 1. | kCar. *šue* «ritka, gyér»: *šumeš* «ritkul» PORK. Aik. III. 122.

BUDENZ szerint eredetileg valószínűleg mozzanatos képző volt; a cseremiszb en azonban deverbális képzőként nem fordul már elő (UA. 145. MNyh.⁴ 76.).

357. *-alt, -ält*. Jelentése szintén: valamivé lesz. Pl. nyK. *par* «gőz, pára»: *paraltam* «gőzzé válik, elpárolog»: *βəot paralteš tsäškä-γitsən* «a víz elpárolog a tányérből» RAM. 95. | nyK. *pəotškeməš* «sötét, -ség»: *pəotškeməšältäš* «besötétül» RAM. 112. kCar. *pəčkeməšaldəš* PORK. 10.

Azonos a megfelelő deverbális képzővel (379.).

358. K. *-an, -äng*, nyK. *-ang, -äng*. Szintén vmivé válást jelentő igéket alkot; pl. nyK. *βaž* «gyökér»: *βažangaš* «meggyökeredzik» RAM. 11. | nyK. *βəot* «víz»: *βəodängäš* «vizes lesz» RAM. 18. | kCar. *βür* «vér»: *βürəneš* «véres lesz» PORK. 23. | nyK. *ərəðə* «mark, kern (des baumes)»: *ərəängäš* «verrosten, rostig werden» RAM. 21. | nyK. *i* «jég»: *iängäš* «jéggel bevonódik» RAM. 24. | nyK. *ip* «funke»: *ipängäš* «funken sprühen» RAM. 21. | nyK. *kərt* «jégkéreg a havon»: *kərtängäš* «jégkéreggel van fődve (a hó)» RAM. 47. | nyK. *kom* «kruste (des brotes)»: *komaŋgaš* «gewölbt werden» RAM. 54. | nyK. *körγə* «belső»: *körγängäš* «hohl werden» RAM. 56. | nyK. *kü* «kö»: *küängäš* «megkövesedik, megkeményül» RAM. 60. | kP. *loməž* «hamu»: *loməžəŋdəš, -en* (-ð műveltető képzővel) «hamuvá változtat» GEN. 51. | kUr. *lopka* «széles»: *lopkaŋəš* «széles lesz» WICHM. 212. | kUfa *odraŋden* «dicht machend» (caus.) PAAS. KSz. II. 201. | kP. *šü* «szén»: *šüəŋdəš, -en* (-ð műveltető képzővel) «szénné változtat» GEN. 51. | kUr. *ü* «vaj»: *üəŋəš* WICHM. 212. kCar. *üəneš* PORK. 23. «vajas lesz».

Kétségtelen, hogy ezek az igék összefüggésben vannak az *-an, -än*-végű denominalis melléknévvel (l. 124.), mint ezt

már BUDENZ is észrevette (CsT. IV. 57. UA. 153. 154.). A nyK.-beli *ang* azt sejtetné, hogy ehhez a képzőhöz valami *g* ige-képző járult, azonban a képzőbeli K. *-ŋ* ~ nyK. *-ŋg* hangtörvény-szerinti megfelelés. Pl. nyK. *βiŋgə* RAM. 14. ~ kP. *βeŋe* SZIL. 180. kCar. *βeŋə* PORK. 14. «vő» (több példa 116. alatt). Véleményem szerint itt a fgr. *-ŋ* denominalis képző maradt meg eredetibb alakban; másképp nem igen lehetne megmagyarázni, hogy felel meg a cser. *-n* képző a többi finnugor nyelvek *-ŋ*-jének. Igeképző pedig tkpen nincs is ezekben az igékben, s csak később elemezte azután a nyelvérzék a képző *-ŋ(g)*-jét *-n* (névszóképző) + *g* (igeképző)-nek. Igaz ugyan, hogy van néhány ige, a melyben úgy látszik, mintha ilyen szerepű *γ* képző lenne (pl. nyK. *kä'sər* «rückwärts gebogen, krumm»: *kä'sərγäs* «einen gebogenen rücken bekommen (mensch, pferd)» RAM. 43. | nyK. *kə'qər* «haarlocke»: *kə'qərγäs* «sich kräuseln» RAM. 40. | nyK. *ko'γər* «das sengen»: *ko'γərγäs*, *-ä* «brennen, sengen» RAM. 52. | nyK. *ma'γ^əra* «bucklig, krumm»: *ma'γ^əraγäs* «sich buckeln» RAM. 76. | nyK. *pa'δ^əra* «spröde, hart, unbiegsam»: *pa'δ^əraγäs* «spröde werden» RAM. 94.), de valószínűleg ezek oly igék mintájára alakultak, melyek *-kə*, *-γə*-végű melléknevekből vannak képezve, mint pl. nyK. *iak'sarγə* «vörös»: *iak'sarγäs* «elpirul, megvörösödik» RAM. 27. | nyK. *iərγe'skə* «rund»: *iərγe'skäs* «rund (geschliffen) werden» RAM. 30. | nyK. *käkärγä*, *käkärγə* «blaubleich, weisslich»: *käkärγäs*, *-en* «grau, blaugrau, weisslich werden» RAM. 41. | nyK. *kaškə* «faul (getränken)»: *kaškaš* «verfaulen, schlecht werden» RAM. 40. | nyK. *kuštə'lyš* «könnyű, gyöngye»: *kuštə'lyš*, *-en* «leichter werden, gelinde werden» RAM. 59. | nyK. *raəmälγə* «dämmerig, dämmerung»: *raəmälγəs* «es dämmert» RAM. 115. — Ezek u. i. képző nélkül alakulnak bennható igévé. A fejlődést elősegítette az ellentétben alapuló analógia, t. i. a megfelelő műveltető igék, melyekben ezek a melléknevek is *γ* nélküli alakjukban veszik föl a *-t* képzőt. (L. 354.)*

* A cseremiszből elég gyakori eset, hogy minden képző nélkül alakul bennható ige névszóból; pl. nyK. *ämäl* «list, pfiffigkeit»: *ämäläs* «pfiffig sein, leicht mittel finden» RAM. 6. | nyK. *jön* «szerencse, tanács»: *jönäs*, *-en* «jóvá lesz, kitünteti magát» RAM. 34. | nyK. *iur* «esik az eső»: *iurəs* «esik az eső» RAM. 34. | nyK.

359. nyK. *dz*, kUr. *dž* ebben az egy szóban: nyK. *mānā*, kUr. *munā* «tojás»: nyK. *mān^dzaš* RAM. 82. kUr. *muīdžā* WICHM. 207. «tojik».

Idegen eredetű képzők.

360. -n. Vmivé levést jelentő igéket alkot. Pl. nyK. *βu'sē* «sovány»: *βusnaš*, -en «éhezik, megsoványodik (az éhségtől)» RAM. 16. | kCar. *βūt* «víz»: *šinža-d'erna βūdnales* (frequ.) «un-sere augenwinkel füllen sich mit tränen» PORK. 50. | nyK. *iaχš* «piszok»: *iaχnaš* «piszkos lesz, bepiszkul» RAM. 26. | nyK. *kakla'ka* «görbe, meghajlott»: *kukla'naš* «meghajlik, meggörcbül» RAM. 37.

L. a deverbális igéknél (383.).

361. -lan. Szintén vmivé válást jelentő igeképző. Pl. nyK. *βoīr* «scheu, wild»: *βoīrla'naš* «scheu, nüchtern werden» RAM. 15. | nyK. *χu'da* «rossz»: *χudala'naš* «rosszabbodik» RAM. 23. | nyK. *iažo* «jó»: *iažola'naš* «megjavul» RAM. 29. | nyK. *iuk* «hang»: *iuk(k)lanaš* «summen, stimme haben, pfeifen» RAM. 34. | nyK. *kaβār* «büszke»: *kaβār'naš* «büszkélkedik» RAM. 35. | nyK. *kaižš* «unart, unbändigkeit»: *kaižla'naš* «sich auszeichnen wollen, stolzieren, sich brüsten, spielen» RAM. 36. kP. *kojəšlanem* «mulat» SZIL. 84.

kā'tšē «keserű»: *katšāš*, -en «megkeseredik» RAM. 40. | nyK. *kə'lmə* «erfrozen, eisbedeckt», kP. *kə'lme* «fagyott, fagy»: *kə'lmāš* «megfagy» RAM. 46. *kə'lmem* «fázik» SZIL. 80. | nyK. *kəzərt* «sehr langsam, sehr wenig stockend»: *kəzərtāš* «langsam sein, schwer zu machen sein» RAM. 48. | nyK. *liβə* «meleg»: *liβāš*, -ā «langyos lesz» RAM. 68. | kP. *lum lumes* «hó esik» GEN. 49. nyK. *lām lāmes* RAM. 73. | kP. *šü* «genyedség»: *šüam*, *šüjam* «genyed, rothad» SZIL. 231. | nyK. *üp^š* «szag, illat»: *üp^šsem* «szaga van» RAM. 161. | nyK. *üštə* «hideg, fagyos»: *üštāš* «sich erkühlen, gefrieren lassen» RAM. 161.

Néhány ilyen ige átható, de eredetileg bennható is lehetett: nyK. *āngər* «horog»: *āngərāš* «horgászik» RAM. 7. | nyK. *lāp^š* «ostor, korbács»: *lāp^ššaš* «ostorral csapkod» RAM. 74. | nyK. *māš'kəndə* «ököl»: *māš'kəndaš* «ököllel üt, bokszol» RAM. 83. | nyK. *püä* «damm»: *püäš* «einen damm machen» RAM. 107. | nyK. *rəp^š* «böleső»: *rəp^šsem* «elringat» RAM. 115. | nyK. *šakte* «szita»: *šaktem* «szítal» RAM. 125.

Továbbképezve műveltető igévé: kP. *kojəšlandarem* «fölvídit» GEN. 58. | kP. *šaska* «virág»: *šaskalandaras*, *-en* «fölvirágoztat» GEN. 58.

Vö. csu v. *anzər* «keskeny, szűk»: *anzər lan-* «keskenyedik, szűkül» PAAS. CSUVSZ. 5. | *kal, dža* «csíra»: *kal džalan-* «csirázik», *kal džalandər-* «csiráztat» PAAS. CSUVSZ. 56. | *ki, džem* «szemérem, szégyen»: *ki, džem len-* «szégyenkezik», *ki, džem len dər-* «megszégyenít» PAAS. CSUVSZ. 73.

362. -l. Vmivel tevést jelentő igéket képez. Pl. nyK. *əp^ošət* «kovács»: *əp^ošətləš* «kovácsol» RAM. 7. | nyK. *arə* «rakás»: *arə ləš* «fölhány (rakást)» RAM. 4. | nyK. *βi ndə* «csavar»: *βi ndə ləš*, *-en* «csavarni» RAM. 14. | nyK. *βi šə* «weidenband, rute»: *βi šə ləš* «mit ruten binden» RAM. 15. | nyK. *βə r* «vér»: *βə r ləš* «elájul» RAM. 18. | kP. *əəkma* «rács»: *əəkmaləš*, *-at* (plur. 3. pers.) «rácsot csinál vmire» GEN. 17. | kP. *əok* «áldozat»: *əok ləš*, *-et* (2. pers.) «áldoz» GEN. 28. | nyK. *i γə* «kölyök»: *i γə ləš* «kölykezik» RAM. 24. | nyK. *i škə* «ék»: *i škə ləš* «ékkal hasít, éket ver bele» RAM. 25. | kP. *jamde* «kész»: *jamdə ləš*, *-at* (plur. 3. pers.) «elkészít» RAM. 28. nyK. *žə m də ləš* RAM. 29. | nyK. *kər* «hársfakéreg»: *kər ləš* «hársfakéreggel bevon» RAM. 47. | kCar. *kü βarəm* *kü βar lem* «hidat építek» PORK. 40. 55. | kP. *kürt nio* «vas»: *kürt nio ləš*, *-at* (plur. 3. pers.) GEN. 43. nyK. *kərt nio ləš* RAM. 48. «megbilincsel» | kCar. *u p šəm u p šə lən* «kalapot tett föl» PORK. 28. | kCar. *üstə* «öv»: *üstə lən* «övezte» PORK. 25. nyK. *əštə ləš* RAM. 22.

Vö. csu v. *kanəš* «megegyezés, alku»: *kanəš la-* «megegyezik, megállapodik vmiben, egyezményt köt» PAAS. CSUVSZ. 57. | *kə βə k* «hab»: *kə βə k la-* «habossá válik» PAAS. CSUVSZ. 69. — *tat. si j* «vendégség»: *si j la-* «vendégel» BÁL. Nyelvt. 82. | *jir* «dal»: *jir la-* «dalol» BÁL. Nyelvt. 82. | *joko* «alvás»: *jok la-* «alszik» BÁL. Nyelvt. 82.

B) Igéből ige.

363. -l, gyakorigató képző, pl. nyK. *kə l d ə š* «megköt [lovat]»: *kə l d ə l ə š* «odakötözget» RAM. 46. | nyK. *kə r γ ə š t ə š* «futtat, gördít»: *kə r γ ə š t ə š lam* «ide-, odahengerget, mángorol» RAM. 63. | nyK. *kə z ə r t ə š* «lassú lenni»: *kə z ə r t ə l ə š id.*, «lassan dolgozik»

RAM. 48. | kP. *korðem* «beim opfern den tisch mit einem brennenden kienspan umkreisen, ohne selbst herumzugehen»: *korðalam* SZIL. 89. | nyK. *koššarta'ltas* «csikorog, ropog»: *koššarta'ltas* «folytonosan csikorog, ropog» RAM. 56. | nyK. *kužemndäs* «meghosszabbít»: *kužemndäläs* «meghosszabbítgat» RAM. 60. | kP. *loktem* «megront bővöléssel»: *loktalam* SZIL. 114. | nyK. *mšre'däs* «fölforgat»: *mšre'däläs* «egymásra dobál» RAM. 81. | kP. *nojem* «elfárad»: *nojalam* SZIL. 137. | kP. *törštem* «ugrik»: *töštäläs* id. GEN. 13. «tánczol» 48.

Vö. UA. 13—19. FUSpr. 121. MNyh.⁴ 55.

364. K. *zal*; nyK. *zal*, *zäl*, gyakorító képző; pl. kUr. *boləm* «leszáll, leereszkedik, lenyugszik»: *bolaläs* id. WICHM. 218. | kCar. *ästem* «tesz»: *ästalam* «[házat] épít» PORK. 40. | kP. *jo'em* «folyik» SZIL. 54: kCar. *d'orales* id. PORK. 43. | kP. *jülem* «ég»: *jüaläs* id. GEN. 76. | kUr. *kaiem* «megy»: *kaialam* «mendegél» WICHM. 228. | nyK. *kärre'stas* «laufen lassen, rollen lassen, rollen, wälzen»: *kärre'staläs* «ide-oda futkos» RAM. 63. | nyK. *käskem* «dob, vet»: *käskäläs* «önt [vizet stb.]» RAM. 48. | nyK. *kätsem* «kér, kérdez»: *kätšäläm* «keres» RAM. 50. | kP. *kondem* «hoz»: *kondaläs* id. GEN. 36. | kUr. *koštem* «szárít»: *koštaläs* WICHM. 218. | kUr. *kuem* «szó»: *kualam* WICHM. 236. | kCar. *kučem* «fog, tart»: *kučalat* «bírsz» PORK. 44. kUr. *ku,ššalaš* «fogdosni» WICHM. 237. | kP. *kuržem* «fut»: *kuržaläs* id. GEN. 76. | kUr. *küžem* «mászik»: *küžaläs* «[a nap] emelkedik» WICHM. 218. | kUr. *lšstem* «csinál»: *lšstalam* id. WICHM. 224. | kP. *miem* «megy»: *mialäs* «mendegél» GEN. 76. | kCar. *nöltem* «emel»: *nöltalat* «emelsz» PORK. 28. | kP. *onžem* «tekint»: *onžaläs* «néz» GEN. 2. | kP. *pšstem* «helyez»: *pšstalam* id. GEN. 28. | kP. *puem* «fú»: *pualäs* «fujdogál» GEN. 1. | kCar. *puem* «ad»: *pualam* id. PORK. 38. | kP. *puna* «fon»: *punaläs* id. GEN. 75. | kCar. *temem* «megtölt»: *temalna* id. (plur. 1. pers.) PORK. 52. | kUr. *tšiem* «fölvész, fölhúz (ruhát)»: *tšialš* «fölhúzta» WICHM. 233. *tšialäs* «föölteni» 218.

Hogy az utóbbi képzőben a nyílt magánhangzó jelentős elem, az nem valószínű. (A névutókon előforduló *-l* képző előtt is így váltakozik az *a* redukált hanggal; pl. nyK. *an^dzal* RAM. 3. kP. *onžal* SZIL. 148. kUr. *onžšal* WICHM. 228. kCar. *onžal*

PORK. 55. «eleje vminek, elül levő», kUfa *onž'alan* «elé» PAAS. KSz. II. 131. [282.] stb. — Vö. továbbá az *-an*, *-än* és *-n* denom. képzőt [124—5.], a kicsinyítő képzős *pəlšš* «fül» szót s a képzőnek rendes *-aš*, *-üš* alakját [126.]

365. *-e d*, gyakorító képző;*) pl. nyK. *βərsem* «szid»: *βərse'däš* «gyakran szid» RAM. 17. | kP. *keram* «szúr»: *kereda* «szurkál» GEN. 39. | nyK. *koštem* «szárít, aszal»: *koštedäš* id. RAM. 55. | kCar. *leβedena* «betakarunk» (vö. *leβaš* «takaró») PORK. 48. nyK. RAM. 68. | nyK. *ləpʰšas* «korbácsol»: *ləpʰše'däš* «sokszor megkorbácsol» RAM. 74. | kCar. *lukta'm* «kihúz»: *luktedem* id. PORK. 8. | kP. *nojem* «elfárad»: *nojedem* SZIL. 137. | nyK. *patšas* «kinyit»: *patše'däš* «nyitogat» RAM. 98. | nyK. *pə'tš'käm* «vág»: *pə'tš'kedäš* «(darabokra) vagdal» RAM. 113. | nyK. *rəpʰšem* «ringat»: *rəpʰšedäš* «elringat» RAM. 115. | nyK. *šəβem* «köp»: *šəβe'deš* «köpdös; közben-közben esik az eső» RAM. 140. kUfa, kP. *šüβedem* PAAS. s-laute 33. SZIL. 239. | nyK. *šəkäs* «lök, taszít»: *šəke'däš* «kidob» RAM. 130. | nyK. *šəpʰšam* «húz»: *šəpʰše'däš* «kihúz, huzigál» RAM. 139. | nyK. *šiam* «üt»: *šidäš* «üt(?)» «kovácsol»; *əpʰšüt šidä* «a kovács kalapál»; *oksam šidäš* «pénzt ver» RAM. 132. | nyK. *tš'ngem* «csíp, szúr»: *tš'ngedäš* «csipked, szurkál» RAM. 158. | kP. *čumem* «megrüg»: *čumedem* «rugdos» SZIL. 28. Vö. UA. 19—27. FUSpr. 122. MNyh.⁴ 55—56.

366. *-d ə l* (= *d + l*) gyakorító képző; pl. kP. *errem* «öklel»: *erredəlen* «öklelődzve» GEN. 7. | nyK. *ləpʰšas* «korbácsol»: *ləpʰše'dələš* id. RAM. 74.**)

367. *-d a l* (= *d + al*) gyakorító képző, kölcsönös cselekvést is jelent; pl. kCar. *βursem* «szid»: *βursedə'ləšt* (imp.) «veszeked-

*) Ezekben a példákban — úgy látszik — mozzanatos jelentése van: nyK. *pənem* «fon»: *pəne'däš* «[ein wenig] zwirnen» (ritkán fordul elő) RAM. 109. | nyK. *pižam* «ragad»: *piže'däš* «sich zusammenhaken, zu ringen anfangen» RAM. 101. | nyK. *šaktem* «[hangszeren] játszik, hangzik»: *šakte'däš* «[ein wenig, dann und wann] spielen» RAM. 125.

***) Némileg mozzanatos jelentés van ebben: nyK. *patšam* «kinyit»: *patše'dələš* «beständig ein wenig öffnen» RAM. 98.

jenek» PORK. 33. | kUr. *d'ükēmòàl'ē* »hangot adott» (alapszó: *d'ük* «hang» + ? *m* denom. igeképző) WICHM. 240. | kUr. *d'ürēs* «esik»: *d'ürdàl'ē* «esett» WICHM. 242. | kP. *eryem* «öklel»: *eryedalaš* «öklelődzik» GEN. 40. kCar. *örveda'ləšt* «öklelődzzenek» PORK. 33. | kCar. *kərem* «üt, ver»: *kəreda'ləšt* «verekedjenek» PORK. 33. | kUr. *kuržem* «fut»: *kurštaleš* «szaladgál» WICHM. 217. kCar. *kuržədaləm* «szaladgáltam» PORK. 39. | kCar. *naləm* «vesz»: *nalədaləm* «vásárol» PORK. 35. | kCar. *puram* «harap»: *pureda'ləšt* «harapják egymást» PORK. 33. | nyK. *šiäm* «üt»: *šidä'läš* «verekszik» RAM. 132. | kP. *tolam* «jön»: *toldal koltšəšé jəj dene* «jéztz kommst du her zur freien zeit» GEN. 69. | kCar. *tükem* «taszít»: *tükeda'ləšt* «taszigálják egymást» PORK. 33. | nyK. *tšəmaš* «rúg»: *tšəmedä ləš* «rugdos» RAM. 159. kCar. *čumeda'ləšt* (imp.) «rugdalódzzanak» PORK. 33. | kUr. *ulam* «van»: *uldalnə* «vagyunk» WICHM. 243. kP. *uldaleš* GEN. 64. kCar. *uldaleš* PORK. 44.

368. -*kš*. Ebben az egy szóban: K. Ny. *puem* «ad»: *pukšəm* «etet, enni ad» (tkp. «adogat»; vö. md. *andəms*, *andoms* «enni ad, etet»).

Finnugor megfelelői: UA. 27—34, FUSpr. 123—4. és MNyh.⁴ 57.

369. -*št*, gyakorító képző. Elemei valószínűleg az előbbi -*kš* és a -*đ* képző.*) Pl. nyK. *ia'dam* «kérdez»: *ia'dəštəm* «kérdezősködik» RAM. 26. | nyK. *ka'ndaš* «hoz»: *ka'ndaštəm* «ideodavisz» RAM. 38. | nyK. *keräm* «befűz»: *ke'rəštəš* «fölfűz» RAM. 45. | kP. *kolam* «hall»: *koləšteš* «hallgatózik, engedelmeskedik» GEN. 5. nyK. *kolšteš* RAM. 194. | kUr. *kudalam* «fut»: *kudäləšteš* «szaladgál» WICHM. 214. | kCar. *kurštalam* «futkároz» (< *kuržəm* «fut»): *kurštalešteš* id. PORK. 27. | kP. *küam* «megérik, megsül, megfő»: *küəšteš* GEN. 26. nyK. *küəštəš* «főz, süt» RAM. 60. | nyK. *nama'laš* «visz»: *nama'lətaš* «ide-oda visz» RAM. 85. | nyK. *optem* «helyez»: *optəštaš* «helyezget» RAM. 92. | nyK. *roem* «vág»: *roeštəm* «kivág, kiszab» RAM. 114. | nyK. *šeläm* «szúr, megszúr»;

*) Vö. mdM. *mujəms* «talál»: *mušəndəms*, *mukšəndəms*, mdE. *mukšnoms* (frequ.) | mdM. *nujəms* «arat»: *nušəndəms*, *nukšəndəms*, mdE. *nukšnoms* (frequ.) PAAS. ML. 60.

széttép, szétvág): *šel'stäm* «szúr, megszúr»; *še'lstäm* «hasad» RAM. 129. | kP. *šulam* «metsz, szel, szab» SZIL. 234: *šulaštam* «földarabol» GEN. 51. | nyK. *törrem* «ugrik»: *törre'stäs* «ugrál» RAM. 149. kP. *törštem* (< **törštem*) GEN. 3.

370. kP. *-ld*, kÜr. kCar. *-ld*, nyK. *-lt*. Valószínűleg az *-l* és a *-d* képző összetétele. Gyakorító képző (sokszor elhomályosodott jelentéssel). Pl. kCar. *bozam* «esik»: *bozalden* (præt.) id. PORK. 40. | kP. *jomam* «elveszik»: *jomaldēs* (præt.) id. GEN. 77. | nyK. *kāškem* «dob, szór»: *kāškaltās* «dobál, odaszór» RAM. 48. | nyK. *kātšēm* «fog, tart»: *kātšē'ltās* «feshalten an etw.» RAM. 65. | kÜr. *kođam* «maradt»: *kōđaldēs* (præt.) id. WICHM. 229. | kÜr. *kožiam* «látszik»: *kōžaldēs* (præt.) id. WICHM. 242. | kP. *kočkam* «eszik»: *βujžam šujžo kočkalden* «fejét egy fajdkakas megette» GEN. 66. | kCar. *kuškam* «nő»: *kuškalden* (præt.) id. PORK. 87. kÜr. *kuškalden* WICHM. 227. | kP. *lektiam* «kimegy»: *pört onžalket ležaldem* (< **lektaldem*) «kunyhód udvarára kimegyek» GEN. 79. | kP. *modam* «játszik»: *ūžəβər iye ran-ak modaldem* «úgy akarok ugrálni, mint egy kis pintyöke» GEN. 67. kCar. *modalda* «játszik» PORK. 43. | kCar. *püčkam* «vág»: *püčkalden* (præt.) id. PORK. 43. | nyK. *šəp'sam* «húz»: *šəp'sšaltem* «huzogat, ránczigál; dohányoz, fej» RAM. 140. | kP. *šünžem* «ül»: *šünžalden* «üldögélve» GEN. 42. | kCar. *šočam* «születik»: *ayan βujəšəžə tumə šočalden* «a szántóföld végén egy tölgy nőtt» PORK. 35. kÜr. *om šō'tš'aldē ilē* «nem születtem volna» WICHM. 226. | kP. *turəm* «tör»: *kur'əžan tortəže turəalden kaja* «az öreg rúdja eltörik» GEN. 10. | kÜr. *tu'tš'as* «látszik»: *tū'tš'aldēs* (præt.) id. WICHM. 240. | kCar. *čəβem* «csepeg»: *čəβaldena* «megöntözünk» PORK. 3. | kÜr. *užam* «lát»: *ūžaldenà* «tapasztaljuk» WICHM. 220.

371. kP. *=alt*, *=ald*, kCar. *=ald*, nyK. *=alt*, *=ält*, gyakorító képző (elhomályosult). Pl. nyK. *an^džas* «néz, tekint»: *an^džaltem* «ide-oda néz, nézeget» RAM. 3. | kP. *ašem* «üget»: *ašaltem* id. GEN. 32. | nyK. *βa'ktaš*, *-a* «csepeg»: *βakta'ltās* «csepeg, csepereg» RAM. 9. | kP. *βolam* «leszáll»: *upsəžə βolalden βojžēs* «sapkája leesik» (tkp. «szállva esik») GEN. 44. | kP. *kürlam* «kettétör»: *jolaš kandraže kürlalden kaja* «nadrágtartója el-

szakad» (tkp. «kettészakadva megy») GEN. 4. | kCar. *luktam* «ki-visz»: *luktalden* (præt.) PORK. 35. | kP. *optem* «ugat»: *optalta* id. GEN. 32. | kP. *ruzem* «ráz»: *ružalta* «rázogot» GEN. 32. | kP. *seřem* «ír», *seřaltem* «belekarczol» GEN. 74. | nyK. *šēmem* «élesít, köszörül, fen»: *šmařtem* «köszörülget» RAM. 139. | kP. *šüđrem* «fon; húz, vonszol»: *üđeržem šüđralten koltat* «leányát megragadják» (tkp. «vonszolja küldik») GEN. 6. | kP. *tařem* «kapar»: *tařalta* id. (vö. *tařalam* SZIL. 244.) GEN. 13. | nyK. *tařláš* «pontosan megnéz, kikutat, kikémelel»: *tařlartem* «kémkedik, leselkedik» RAM. 146. | nyK. *ušem* «egyesít»: *uřaltem* «hozzátold» RAM. 160.

372. kP. *-ldal*, kUr. kCar. *-ldal*, gyakorító képző. Elemei: *-ld*, *-ld + -al*. Pl. kUr. *đüam* «iszik»: *og đüldal* «nem iszik» WICHM. 224. kCar. *đüldalza* «igyatok» PORK. 36. | kP. *kočkam* «eszik»: *kočkaldaleš* «eddegél» GEN. 36. | kCar. *kojam* «látszik»: *koždaleš* id. PORK. 34. | kUr. *küam* «megérik»: *tšümärřen šude küldälên* «nem érvén rá, hogy gyümölcsese váljon, már érett» WICHM. 227. | kP. *lektam* «kimegy»: *lektaldaleš* «üget» GEN. 62. | kP. *liam* «lesz»: *lildalna* «lettünk» GEN. 72. kCar. *lildalna* PORK. 37. | kP. *manam* «mond»: *manaldaleš* id. GEN. 76. kCar. *maldaleš* PORK. 36. | kCar. *modam* «játszik»: *modaldaleš* id. PORK. 37. *modaldalna* (plur. 1. sz.) PORK. 34. | kP. *tolam* «jön»: *tolaldal kajem* «elmegek» GEN. 70.

373. *-l*, mozzanatos képző; pl. nyK. *a^{nđ}žktaš* «mutat»: *a^{nđ}žkđlaš* «kissé megmutat» RAM. 4. | nyK. *řanđžaš* «vízen átkel»: *řanđžlaš* (mom.) RAM. 10. | nyK. *žoram* «eldül»: *žorlaš* id. RAM. 34. *đörlam* PORK. 22. | kP. *keřam*, *keram* «szúr»: *kerlat* «szúrnak» GEN. 22. | nyK. *keráš* «reiben, stossen, ritzen, zerspringen»: *kerlaš* «ein wenig abnehmen, vermindern» RAM. 47. | kP. *pörtam* «fordul, körüljár»: kE. *pörtölam* BUD. CserSz. 74. *pörtal-* «visszatér» (Uf. Car. 17.) SZIL. 174. | kCar. *puram* «harap»: *purleš* «megharap» PORK. 23. | nyK. *špřšam* «húz»: *špřšlam* «kihúz, csak egy kissé húz» RAM. 139. | nyK. *taráš* «kiterjeszt»: *tarlaš* «kiterjed, kinyílik» RAM. 142.

Vö. UA. 76—78. FUSpr. 127. és MNyh.⁴ 62—63.

374. K. *zal*, nyK. *zal*, *zäl*, mozzanatos képző; pl. nyK. *βašt'laš* «kinevet»: *βašt'la'laš* «egyet nevet» RAM. 10. | nyK. *βa'zam* «esik, lefekszik»: *βazā'lam* «leülepszik, sülyed» RAM. 11. | nyK. *βəoδ'läš* «begöngyöl, fölteker»: *βəoδ'lä'läš* «kissé begöngyöl» RAM. 18. | nyK. *əngəräs* «nyög (gyermek), bóg, ordít (állat)»: *əngəräläs* «elbödül, egyet ordít» RAM. 21. | nyK. *ərzäs* «ráz»: *ərzäläs* «magát rázza» RAM. 22. | nyK. *keläm* «kell»: *keläläs* «kicsit kell» RAM. 44. | nyK. *kərräzaš* «fut»: *kərräzäläs* «egyet fut» RAM. 63. | nyK. *kol'štaš* «hall, engedelmeskedik»: *kol'šta'lam* «kissé hallgatózik» RAM. 53. | nyK. *lültem* «emel, fölemel»: *lültäläs* «kissé fölemel» RAM. 72. | nyK. *mäyərəm* «sír»: *mäyərüläs* «kicsit sír» RAM. 77. | kP. *optem* «önt»: *optaläs* «beleönt» GEN. 14. | kP. *ruem*, nyK. *roam* «vág»: kP. *rualam* GEN. 48. nyK. *roa'laš* RAM. 114. «egyet vág» | nyK. *šəoβem* «köp»: *šəoβä'läš* «egyet köp» RAM. 140. kUfa *šüβalam* PAAS. *s-laute* 33. | kCar. *šoyem* «áll»: *šoyalam* «megáll» PORK. 44. | nyK. *tala'sas* «siet»: *talaša'laš* «kissé gyorsabban mozog» RAM. 142. | nyK. *üdem* «vet»: *üdäläs* «csak keveset vet» RAM. 161.

Lehetséges, hogy mindkettő azonos a megfelelő gyakorító képzővel. (Vö. az *zed* gyakorító képzőt 365.*)

375. K. *-lal*, *alal*, nyK. *-lal*, *-läl*, *alal*, *äläl* (= *-l*, *al* + *al*, *äl*), mozzanatos képző;**) *βan^dzaš* «folyón átkel»: *βan^dzala'laš* RAM. 10. | nyK. *ialštem* «köt»: *ialštala'laš* «rövid időre megköt» RAM. 27. | nyK. *kä'tem* «egy kicsit leüt, leszakít»: *kätäläläs* «nagyon kicsit leüt» RAM. 43. | nyK. *kääs* (≈ kP. *kajem*) «megy»: *keläläs*, *keäläläs* «egy kicsit megy» RAM. 44. | nyK. *kä'ldäs* «lovat odaköt»: *käldäläläs* «rövid időre megbéklyóz» RAM. 46. | nyK. *kärmem* «kiegyenesít»: *kärmala'laš* «kissé kiegyenesít» RAM. 63. | nyK. *kätšäs* «tart, bír; fog»: *kätšala'laš* «egy kissé

*) Más fgr. nyelvben is van példa arra, hogy ugyanaz a képző gyakorító és mozzanatos jelentésű (vö. a vogul és osztyják *-t* és *-s* képzőt: Szabó D., A vogul szóképzés 11. 12. és 23. 24. Schütz J., Az északi-osztyják szóképzés 6. 7. és 16. 17.) Az *-l* képző is majdnem az összes rokon nyelvekben megvan e kétféle jelentéssel.

**) Ezekben talán gyakorító: kCar. *d'oyem* «folyik»: *d'oyaläläs* id. PORK. 37. | nyK. *kodem* «hagy»: *kodalalam* id. RAM. 51.

fog, tart» RAM. 65. | nyK. *koškam* «szárad»: *koškala'laš* «kissé szárazabb lesz» RAM. 55. | nyK. *kuštem* «tánczol»: *kuštala'laš* «kicsit tánczol» RAM. 59. | nyK. *mäṛṛäš* «sír»: *mäṛṛälä'laš* «kissé sír» RAM. 77. | nyK. *mondem* «elfelejt»: *mondala'laš* «kissé elfelejt» RAM. 79. | nyK. *müdem* «beburkol»: *müdälä'laš* «kissé beburkol» RAM. 81. | kP. *ruem* «vág»: *məni rualalam* «ich will hauen» GEN. 3. | nyK. *sə'lem* «kiold, kiszabadít»: *səlala'laš* «rövid időre fölold» RAM. 124. | nyK. *sirem* «ír»: *sirälä'laš* «csak egy keveset ír» RAM. 121. | nyK. *üdem* «vet»: *üdälä'laš* «csak keveset vet» RAM. 161.

376. kP. *əalt, əald*, nyK. *əalt, əält*, mozzanatos képző;*) *əem*-végű igék származnak velük. Pl. nyK. *äräš* «útban van, akadályoz, megfog»: *ärältem* «meglep, megfog, megragad, hálót húz» RAM. 7. | nyK. *βəoḏ'laš* «begöngyöl, fölteker»: *βəoḏ'lältem* «kissé begöngyöl» RAM. 18. | nyK. *βərsäš* «szid»: *βərsältem* «kissé megszid» RAM. 17. | nyK. *ərzäš* «ráz»: *ərzältem* «kissé ráz» RAM. 22. | nyK. *jä'mṛdäläš* «elkészít»: *jä'mṛdälältem* «dann und wann ein wenig fertiger machen» RAM. 29. | nyK. *kuktaš* «összekuszál»: *kuktaltem* «kissé összekuszál» RAM. 58. | kP. *murəm* «énekel»: *muraltem* GEN. 43. *muraldem* «egy keveset énekel» GEN. 43. | nyK. *mänḏzaš* «tojik»: *mänḏzaltem* «hirtelen tojik» RAM. 82. | nyK. *pəryäš* «föcskend»: *pəryältem* «kissé föcsken-dez» RAM. 111. | kP. *pižam* «ragad, megfog»: *pižälalda* «megragad» GEN. 15. | kP. *ruaš*, nyK. *roaš* «vág»: kP. *rualtem* «kap vmi után» SZIL. 190. *pondašəžəm rualten kuča* «megragadja szakállát» GEN. 2. kCar. *rualden* PORK. 2. nyK. *roaltaš* «ergreifen, anfassen, mit einem schlag nehmen» RAM. 114. | nyK. *sa'laš* «kaszál»: *sälältem* «lekaszál» RAM. 116. | nyK. *seβäš* «üt»: *seβältem* «egyet üt» RAM. 118. | nyK. *šərem* «döf, szúr»: *šəraltem* «klopfen, schlagen» RAM. 140. kUfa *šuraltem* «einmal stossen, stupfen» PAAS. *s-laute* 135.

377. kCar. kUr. *-lḏal*, nyK. *-lḏal, -lḏäl*, mozzanatos képző; *əam*-végű igék. Pl. nyK. *ja'dam* «kérdez»: *jaḏḏälda'laš*

*) BUDENZ szerint a képző második eleme azonos a fgr. *-t műveltető képzővel (UA. 61.).

«egy csöppet kérdez» RAM. 26. | nyK. *ĩurraš* «esik»: *ĩuršaldalaš*
 «egy kicsit csöpörög» RAM. 34. | nyK. *keäš* «megy»: *keldäläš*
 «egy kicsit megy» RAM. 44. | nyK. *kođam* «hagy»: *kođaldalaš*
 «kissé elhagy» RAM. 51. | nyK. *kolam* «hall»: *kolaldalaš* (-l̥
 præt.) «csak keveset hall; valamit fölfog» RAM. 53. | kCar. *kur-
 žam* «fut»: *kuržaldaləm* (præt.) «futottam egy kissé» PORK. 34. |
 nyK. *kuškam* «nő»: *kuškaldalaš* «egy kissé nő» RAM. 59. | nyK.
lōmes «havazik»: *lōmaldalaš* «kissé havazik» RAM. 73. | nyK.
lūdām «fél»: *lūdaldäläš* «kissé fél, remeg» RAM. 72. | nyK. *lüläš*
 «gyapjat tisztít, üt»: *lülaldäläš* «kissé gyapjat puhít» RAM. 72. |
 nyK. *māškaš* «mos»: *māškaldalaš* «kissé mos» RAM. 83. | nyK.
nälām «vesz»: *nälaldäläš* «csak egy keveset vesz, vásárol» RAM.
 86. | nyK. *neläš* «nyel»: *nelaldäläš* «egyet nyel» RAM. 86. | nyK.
šōškäš «betol, benyom»: *šōškaldäläš* «kissé szúr» RAM. 132. |
 kCar. *šinžas* «ül»: *šinžaldaləm* «oda ültem» PORK. 35. | kCar.
šūam «odaér»: *šuldalat* «megérkezel» PORK. 39. kUr. *šuldalēs*
 (3. pers.) WICHM. 236.

378. K. nyK. -lt; =am-végű igék, visszaható vagy szen-
 vedő jelentéssel. Pl. nyK. *βaktām* «lehéjaz, lehánt»: *βaršltes**
 (< *βakltes < *βakt-ltes) «lehull, kergét elveszti [fa]» RAM. 9. |
 nyK. *ĩörem* «ledob, ledönt»: *ĩörəltäs* «fölfordul, eldől, esik»
 RAM. 34. | nyK. *keram* «befűz, bedug»: *ke'əltäs* (-ən) «befűző-
 dik, belemegy» RAM. 45. | nyK. *māškam* «mos»: *māškəltas* «mo-
 sakodik» RAM. 83. kUr. *muškəltənəm* «mosdottam» WICHM. 224. |
 nyK. *ńyktäs* «abhäuten, schinden»: *ńyγəltäs** «geschabt werden
 (von der haut)»: *kit ńyγəlt-ken* «ich habe mir die hand ge-
 schurft» RAM. 89. | nyK. *pašsam* «kinyit»: *pa'tšəltas* «kinyilik»
 RAM. 98. kCar. *počəltən* «kinyilott» PORK. 40. (továbbképezve:
 kP. *tumo počəltal* «tölgy, nyilj meg!» GEN. 28. kUr. *ok
 po'tšəltalt* «nem nyilik meg» WICHM. 222.) | nyK. *šəp'šam* «húz»:
šəp'pšəltam «gezogen werden, sein» RAM. 140.

379. K. =alt, nyK. =alt, =ält. Jelentése mint az előbbié.
 Pl. nyK. *andžas* «néz, tekint»: *andžəltam* «nézetik» RAM. 3. |
 nyK. *äräs* (pl. 2. sz. *ärədä*) «útba áll, akadályoz, megfog»:

*) L. az =alt képzőnél: *βakta'tlas* id. **379.** (vö. még **115_g**. b).

ärältäm «meglepetik, elfogatik» RAM. 7. | nyK. *βa'ktām* «lehánt, lehéjaz»: *βakta'ltas* «lehamlik [kéreg a fáról]» RAM. 9. | nyK. *βašta'ltam* «változik, elcserélődik»: *äβä'žə ama'lmə-γodəm ä'zä tšört-tonə βašta'ltəm ə'lən* «als die mutter schief, wurde das kind vom teufel vertauscht» (vö. *βašta'ltəm* «cserél, föl-vált») RAM. 10. | nyK. *βažmas* «sich gabelförmig teilen» (ritka): *βažma'ltas* «sich gabelförmig spalten» RAM. 11. | nyK. *βəδ'läš* «göngyöl, fölteker»: *βəδ'lältäm* «begöngyölődik, föltekerődzik» RAM. 18. | kP. *βolyaltam* SZIL. 284. kUr. *βolyaltəs* WICHM. 231. «fénylik, ragyog» (vö. kP. *βolyədo* «világos») | nyK. *ə'rzäs* «ráz»: *ə'rzä'ltäm* «megrázkódik» RAM. 22. | nyK. *žalštem* «köt»: *žalšta'ltam* «köttetik» RAM. 27. | kP. *jörem* «gördít»: *jörältes* «ledül» GEN. 1. | kUr. *keržaltəs* «függ» (vö. kP. *keram* «szúr, bedug, befűz») WICHM. 207. | nyK. *ketšem* «függ»: *ketšä'ltäs* «függ, függesztetik» RAM. 45. | nyK. *kälšem* «fog, tart»: *kälša'ltam* «belekapasz-kodik vmibe, vmi tartja» RAM. 65. | nyK. *komdäštaš* «beföd»: *komdäšta'ltas* «befedetik» RAM. 54. | kP. *küžem* «fölmászik»: *küžältəm* «fölmásztam» PORK. 72. | nyK. *liäm* «lesz, lehetséges»: *liältäs* (-tən) «sein, geschehen» RAM. 68. | nyK. *löngäs* «ráz»: *löngä'ltäs* «schütteln, rütteln (intr.)» RAM. 71. | kP. *lupsəm* «os-torral megüt»: *ši lupsəže lupsältes* «die silberne peitsche schwingt sich» GEN. 32. kCar. *lupsältən* (præt.) PORK. 41. | nyK. *päläs* «tud, ismer»: *pälältäs* «ismert lenni» RAM. 98. | nyK. *pänem* «fon»: *pänä'ltam* «fonódik» RAM. 108. | kP. *pujərem* «rendel»: *pujəraltən* (præt.) «rendeltetett» GEN. 72. | nyK. *rəp'šəm* «ingat, ringat»: *rəp'šä'ltäs* «elringattatik» RAM. 115. | kP. *ruem* «vág»: *šim tušmanem ruältən* «fekete ellenségem le van vágva» GEN. 16. | nyK. *šəp'šəlam* «ausziehen, [ein wenig nur] ziehen, [eine kuh] melken»: *šəp'šəla'ltas* «ausgezogen werden», *šəp'šəla'lt-šindzäs* «gemolken sein» RAM. 140. | nyK. *šə'rem* «szúr»: *šəra'ltam* «beleszúródik»: *šindzärä škə kaša'ryš šəra'ltən* «ein stäubchen ist in das auge gedrungen» RAM. 140. | nyK. *tšü'ktäs* «meggyújt»: *tšüktä'ltäm* «meggyulad» RAM. 158.

380. -t, orrhang után -d, műveltető képző; pl. nyK. *ama'las* «alszik»: *ama'ltas* «elaltat» RAM. 3. | nyK. *βalem* «le-száll, leereszkedik»: *βaltem* «lebocsát, leejt» RAM. 19. | nyK. *βandžas* «folyón átkel»: *βaštaš* «folyón átvizs» RAM. 10. | nyK.

əðərem «ás»: *əðərtəš* «ásat» RAM. 164. | nyK. *əngəm* «megfakul, elsápad, elég»: *əndəš* «füstöl» RAM. 21. kP. *ənda* «megtüzesít, [a nap] süt» GEN. 32. | nyK. *iamam* «elvész»: *iamⁿdaš* «elveszít» RAM. 28. | nyK. *iangəzaš* «rág, kérődzik»: *iangəštaš* «őröl» RAM. 28. | nyK. *iləžəš* «fénylik, ragyog»: *iləštəš* «fénylővé tesz, ragyogtat» RAM. 32. | nyK. *jörem* «elalszik»: *jörtəš* «elolt» RAM. 34. kE. *jörtem* BUD. CserSz. 36. | nyK. *kəda'leš* «fut»: *kəda'ltəš* «futtat» RAM. 61. kCar. *kudaldem* «dob» PORK. 24. kP. *kudalta* id. GEN. 22. | nyK. *kərgəzaš* «fut»: *kərgəštaš* «futtat, gördít» RAM. 63. kE. *kurguštem* BUD. CserSz. 29. | nyK. *künə-ləš* «fölebred»: *künə'ltəm* «fölkelt, fölemel» RAM. 50. | nyK. *mə-γərə* «sír»: *məγərtəš* «sírva fakaszt» RAM. 77. | nyK. *namalam* «visz, hord»: *namaltəš* «vitet» RAM. 85. | kP. *nörem* «ázik» SZIL. 138: kE. *nörtem* «áztat» BUD. CserSz. 66. | nyK. *pəngəš* «füstölög, gőzölög»: *pəndəš* «mit rauch aufbrennen, rauch verursachen» RAM. 98. | nyK. *peləš* «izzik»: *pəltəš* «meggyújt» RAM. 99. | kP. *purem* «bemegey, befér»: *purtem* «bevezet» GEN. 42. | nyK. *šəngem* «befér, bemegey»: *šəndəš* «bevezet, beleilleszt» RAM. 134. | kCar. *šoγalam* «megáll»: *šoγaldem* «állít» PORK. 26.

A *k* és *γ*-végű igetöveknél a képző előtt kiesik a *k* és *γ* hang, ha előttük mássalhangzó van; pl. nyK. *βəldə'rrəš* «hohl, blasig werden»: *βəldə'rtəš* «hohl, blasig machen, verpfutschen» RAM. 17. | nyK. *iaγəlyəš* «simává lenni»: *iaγəltəš* «kisimit» RAM. 26. | nyK. *kaβəžəš* «szárad»: *kaβəžtəš* «szárit» RAM. 35. | nyK. *kaγərrəš* «megkeményedik»: *kaγərtəš* «keménynyé és szárazzá tesz» RAM. 36. || nyK. *koškem* «szárad»: *koštaš* «szárit» RAM. 55. | kP. *kuškam* «nö»: *kuštem* «növeszt, fölnevel» SZIL. 102. | nyK. *ləškaš* «gyöngül»: *ləštəš* «gyöngít» RAM. 74.

Denominalis igékből; pl. nyK. *βäreⁿmdəš* «helyet csinál» (vö. *βär* «hely») RAM. 12. | nyK. *βiškədeməš* «folyékony lesz» (*βiškədə*): *βiškədemⁿdəš* «folyékonynyá tesz» RAM. 14. | nyK. *katšemas* «keserű lesz» (*katšə*): *katšəⁿmdəš* «keserűvé tesz» RAM. 41. | nyK. *kelγəməš* «mély lesz» (*kelyə*): *kelγəⁿmdəš* «kimélyít» RAM. 44. | nyK. *kəžγəməš* «megvastagszik» (*kəžγə*): *kəžγəⁿmdəš* «megvastagít» RAM. 48. | nyK. *koγoeⁿməš* «nagy lesz, nő» (*koγo*): *koγoeⁿmdəš* «megnövel» RAM. 52. | nyK. *körγəⁿgəš* «megodvasodik» (*körγän*): *körγəⁿndəš* «kiváj» RAM. 56. | nyK. *kužeməš* «meghosszabbul» (*kužə*): *kužemⁿdəš* «meghosszabbít» RAM. 60. |

kP. *poremeš* «gyógyul» (*poro* «jó»): *poremdem* «meggyógyít» GEN. 4. | kCar. *üstalam* «övez» PORK. 25: kP. *üstəm üštaltəm* «övet adok rá» GEN. 48.

Vö. UA. 80—87. FUSpr. 129. MNyh⁴. 65—66.

381. *-kt*, műveltető képző. A *-k* elem BUDENZ szerint gyakorító képző. (UA. 81. Vö. még FUSpr. 130. MNyh⁴ 67.) Pl. nyK. *an^dzaš* «néz, tekint»: *an^džžktaš* «mutat» RAM. 4. | kP. *βakšam* «kiterít, kipadlóz»: *βakšəktəm* «padlóztat» GEN. 68. | nyK. *βətsəš* «vár»: *βətsəš^əktəš* «föltartóztat [az útjában], várát» RAM. 17. kCar. *βušuktəmə* «odottaminen» HÄM. 4. | nyK. *ə'lem* «él»: *ələktəš* «éltet, fölelevenít, fölvidámít» RAM. 21. | kP. *jörəm* «gördül, eldől»: *jörəktəm* «hineinwerfen» GEN. 44. | nyK. *ju'raš* «regnen»: *žəmə ju'raš kta* «gott giebt regen» RAM. 34. | kP. *jüam* «iszik»: *jükta* «itat, inni ad» GEN. 23. | nyK. *ka'zaš* «lát-szik»: *ka'žktaš* «mutat» RAM. 36. | nyK. *kaštam* «jár»: *ka'stəktəš* «járat» RAM. 40. | nyK. *kaškam* «eszik»: *kaškəktəš* «etet»*) RAM. 41. | nyK. *kerdəš* «bír, -hat»: *kerdəktəš* «vkinek erőt, hatalmat adni» RAM. 45. | nyK. *kə'lməš* «fagy»: *kə'lmə'ktəš* «fagylal» RAM. 46. | nyK. *kiem* «fekszik»: *ki'ktəš* «lefektet» RAM. 49. | nyK. *koaš* «sző»: *koktaš* «szövet» RAM. 52. | nyK. *küäm* «fő»: *küktem* «főz» RAM. 60. | kP. *küžem* «fölmászik»: *küžəktə* «segít fölmászni, felvisz» GEN. 7. | kP. *leβem* «olvad»: *leβəktə* «olvaszt» GEN. 23. | kP. *lөltəm* «emelkedik»: *lөltəktəm* «épít» GEN. 68. | nyK. *lüdəm* «fél»: *lüdə'ktəš* «megijeszt» RAM. 72. | kP. *oltem* «befüt, begyújt»: *oltəktə* «befüttet» GEN. 28. | kE. *miem* «megy»: **miktem** «magával engedi menni» BUD. CserSz. 84. | kP. *šinžam* «leül»: *šinžəktəm* «leültet, marasztal» GEN. 58. | kP. *šočəm* «születik»: *šočəktəm* «szül» GEN. 58. kCar. *šo'žžəktə* (imp.) HÄM. 6. | kUfa *šuum* «megérkezik, kinyújt (kezet), érik»: *šuktem* «eine sache zu etwas führen, zu ende führen, beendigen; zum reifen bringen» PAAS. s-laute 16. | nyK. *šuum* «erjed»: *šuktaš* «erjeszt» RAM. 137. | kP. *čiem* «fö'löltözik»: *čikta žβatəm* «ruhát fölvesz» GEN. 38.**)

*) Ritka; rendesen: *pukžšem* «enni ad» (< *puem* «ad») RAM. 106.

**) Érdekes jelentésű műveltető igék vannak a következő példákban: kE. *meñ tunam toloktenem el'e tudom* «én

382. kP. -*n̄ž* (≈ *ć*), kCar. -*n̄ž* (≈ *ć*), nyK. -*n^dz* (≈ *ts*). Néhány példában visszaható igék képzője. Ezek: nyK. *kātšem* «fog, tart»: *kātš^tn^dzaš*, -*en* «sich halten, sich zusammenhalten, sammeln, bleiben» RAM. 65. K. *kučenzaš* «in sich fassen» (TROICKIJ) SZIL. 93. | nyK. *pə^ołškäm* «vág»: *pə^ołškän^dzäs* «zerschnitten werden, sich schneiden, hauen» RAM. 113. | nyK. *püktäs* «megfojt»: *püktän^dzäs* «erwürgt werden, sich erwürgen» RAM. 107. | kP. *kojam*, nyK. *kajam* «mutatkozik, látszik, megjelenik»: kP. *kožem* GEN. 69. kCar. *konžem* PORK. 14. kE. *končem* (REG.), *kojzem* (a régi cser. prédikációból) BUD. CserSz. 22. nyK. *kaižaš* RAM. 36. «mutatkozik, megjelenik». Teljesebb alakja: *kojongem* CserGr. 195. — Valószínűleg ugyanez a képzőjük a következő, részben hangutánzó igéknek: nyK. *ju^γən^dzäm* RAM. 31. kP. *ju^γənžam* SZIL. 52. TROICKIJ *jögənžam* SZIL. 52. «csuklik» | nyK. *lo^kš^tn^dzaš* RAM. 70. kP. *lo^kšənžam* SZIL. 114. kE. *lo^kšinž*. BUD. CserSz. 90. *lo^kšənžam* (TROICKIJ) SZIL. 114. «megfarag, megbárdol» (vö. nyK. *lo^kšüčmo* «bevágás» BUD. CserSz. 90. | kP. *nerənžem*, -*a* «beken agyaggal» GEN. 23. | nyK. *tərβən^dzäs* RAM. 145. kP. *türβənžam* SZIL. 264. K. *türwünčam* (TROICKIJ) SZIL. 264. «prüsszög» | nyK. *u^kš^tn^dzam* RAM. 159. kP. *u^kšənžam*, *u^γšənžam* SZIL. 268. kE. *u^kšinžam* BUD. CserSz. 13. *okšənčam* (TROICKIJ) SZIL. 268. «okád» (vö. nyK. *u^kš^ttsmaš*, *u^kš^ttsmā* «hányás» RAM. 159. kP. *u^kš^té kolta* «kiköp [tkp. hányva küld]» GEN. 3.). Vö. votj. U G. *eskînî*, MU. *ösini*, M. S. *eskinî*, IslJ. *öskinî* «okád» WICHM. VVok. 17; zürj. Sav. I. *vosni*, P. *ösni* id. WICHM. VVok. 68. f. *oksentaa* WICHM. VChr. 56. Vö. még: nyK. *ü^pš^tem* «szaglik»: *ü^pš^tn^dzäs* «schnüffeln, einrichten» RAM. 161. kE. *ü^pšinžam* «szagol vmit» BUD. CserSz. 16. (vö. nyK. *ü^pš^tts* [imp. sing. 2. sz.] RAM. 161. *ü^pš^ttsärnäs* «szimatolva megfordult» RAM. 187.)

A képző eredete homályos.

akkor akartam, hogy ő eljöne» REG, CsM. 687. | *tudo meñem olaš kaekteneže* «ő akarja, hogy Kazánba menjek (tkp. eugem a városba menesztene)» 690. | *tudo ške-deneže kočkokteneže* «ő szeretné, hogy ő vele enném» 688. | *tudo ömežem mulanem jüktükteneže* «ő akarja velem a lovát itatni» 689. — Az utolsó példában kétszer is előfordul a műveltető képző.

tat. *tū* «születik»: *tūder-* «szül» PRÖHLE 78. | *us-* «nő»: *ustēr-*, *ustur-* «növeszt» PRÖHLE 78.

385. *-ka l*, *-käl*, gyakorító képző. Pl. nyK. *β²žalem* «elad»: *β²žalka'laš* «(ein wenig) verkaufen» RAM. 18. | nyK. *əngəräs* «nyöszörög»: *əngərkä'läs*, *-en* «folytonosan nyöszörög; dadog» RAM. 21. | kP. *kurkala* «fut» (vö. *kuržam* id.) GEN. 13. | nyK. *näläm* «vesz»: *nälkäläs* «folytonosan vásárol» RAM. 86. | kUfa *šurem* «(im mörser) stossen, stampfen»: *šurkalem* «wiederholt stossen, stechen» PAAS. s-laute 125.

Vö. tat. *üter-* «ül»: *üter-ala-* «üldögel» PRÖHLE 78. | *ēc-* «iszik»: *ěčkälä-* «iddogál» PRÖHLE 78.

Igeragozás.

Mint fönnebb említettük, az igék kétféle tövűek, s e szerint kétféle a ragozásuk is. Az imperfectumban, az *-n*-es praeteritumban, imperativusban, desiderativusban, conditionalisban a rag előtt levő magánhangzó más a két igecsoportban, a másik két praeteritum közül azonban az *š*-es csak az *-əm*-végű igéknél, a jésítő pedig az *-am*-végű igéknél használatos.

386. A személyragok. Az igei személyragok — eredetileg azonosak is lévén — legnagyobbbrészt megegyeznek a birtokos személyragokkal. Az egyes 1. sz. ragja valamennyi időben és módban: *-m*. — A 2. sz. ragja *-t* az imperfectumban, *n*-es praeteritumban, desiderativusban és conditionalisban; kP. *-tš*, kUfa, kUr. kCar. *-tš*, nyK. *-ts* az I. és II. praeteritumban. *) Az imperativusban a tiszta *tő* a 2. sz.; SETÄLÄ szerint lekopott róla a *-k* imperativusi jel, mely a mordvinban megvan. (TuM. 139.) A nyK.-ban *-ma*, *-mä* alakú különös 2. sz. rag is előfordul, mely inkább képző, mivel a többesben még személyrag járul hozzá.

A többes számi 1. személy ragja *-na* (*-nä*), *-nä*; a 2. sz.-é *-da* (*-dä*), *-dä* (*-ta*, *-tä*, *-da*, *-dä*), mely az imperativus *-ma*, *-mä*-képzős alakjához is járul. Az imperativusban a keleti nyelv-

*) Néhány esetben a birtokos személyragokban is (l. 185.). A *t* > *tš*, *ts*, *tš* hangváltozást l. Hangtan, 83.

járásokban *-za* (*-ža*, *-sa*, *-ša*) a rag, a nyK.-ban pedig *-da* (*-ta*, *-da*), *-dä* (*-tä*, *-dä*), a mely szerint a keleti nyjbeli alakok *-z*-je, illetőleg *-s*-sze *ð*-ből fejlődött. (Vö. SET. TuM. 139.)

A harmadik személyű alakok nyilván igenevek. Személyrag csak az imperativusban és desiderativusban fordul elő: nyK. *-ža*, *-žā* (*-ša*, *-šā*); kUr. kCar. *-žō*, *-žā* (*-šō*, *-šā*); kP. *-žo* (*-šo*), *-že* (*-še*), *-žō* (*-šō*); kUfa *-žq* (*-šq*), *-že* (*-še*), *-žō* (*-šō*).

Az *n*-es præteritumban ragtalan alak az egyes 3. sz., mely egyúttal határozói igenév is. Az I. és II. præteritumban és a conditionalisban a ragtalan præteritumi, illetve conditionalisbeli tőalak az egyes 3. sz.*)

A jelen időben az *em*-végű igék ragja a 3. sz.-ben *-a* (*-a*), *-ä*. Hogy ez is eredetileg igenév volt, a többes 3. sz. mutatja, melyben csak a *-t* pluralis-jel járul hozzá. Az *am* (*äm*)-végű igék ragja *-eš* (*-eš*). Egy szóban nyoma van, hogy ez is névszóképző volt eredetileg: kP. *küleš*, nyK. *ke'leš* 1. «kell, szükséges»; 2. «a mi kell, szükséges». (Példákat l. SZIL. 96.) A plur. 3. sz.-ben azonban ezeknél az igéknél már ismét a tőalakhoz járul a többesi *-t* jel, pl. *manšt* «mondanak». Egy ige van csak, a mely az egyes 3. sz.-ben ezt a tőalakot mutatja: nyK. *ulā*, kUr. kCar. *ulā*, kP. *ulo*, kUfa *ulq* «van», de az nyK.-ban *āleš* alak is előfordul.**)

*) WICHMANN nyugati nyelvjárási példái szerint azonban a conditionalisban is előfordulhat a föntebbi személyrag.

***) Igenévi használatát mutatják a következő példák: kP. *oš kuž'žanam, ulo kaləkšo dene, ulo armiaz dene ilašəže-kašašəže kuž(o) ūmərəm... puen* «fehér czárunknak, minden (tk. 'levő') népével, minden seregével együtt hosszú életkort adván» GEN. 60. | kCar. *mari: ulə βižə de'no maškam βu'i-gəc rualəš* «az ember minden (tkp. 'levő') erejéből fejbe vágja a medvét» PORK. 9. (L. még SZIL. 268.) — Vö. a *vot*ják *van* «van» hasonló szerepét: *va n kilām dišā-pašā, va n miz žec* «minden [itthon] hagyott ruhám, subám, minden jó» MUNK. 285. (d. 193. α) | *va n kižām jumā nainmä kamiž-kurojo bod-dor-kač udaltiti inmarä!* «összes elvetett gabonámat-életemet természet [olyanná, mint] egy nádszálból álló fal (tkp. nádszálú falként), inmarom!» 147. | *vijām pilän atajez va n kaləkāz ženā lukasa, otšə popāz-no ütēnē kosū* «a megölt fiúnak az apja az egész népséget gyűlésbe gyűjti s oda hivatja a papot is» 88. | *so*

Más időkben és módokban is a plur. 3. sz. legnagyobb-részt az egyes 3. sz.-ból alakul a *-t* többes jel segítségével. Így az I. (*ś*-es) és III. (*n*-es) praeteritumban, továbbá az imperativusban és desiderativusban. A conditionalisban az utóbbi két mód analógiájára szintén *-st* a többes 3. sz. ragja, noha az egyes 3. sz.-nek nincs *-žə*, *-žə* stb. ragja (kivéve a nyugati nyelvjárásokat). — A II. (jésítő) praeteritumban a keleti nyelvjárásokban (kP.) *-tš*, (kUr. kCar.) *-tš* alakban járult a többes jel az egyes 3. személyű alakhoz (l. Hangtan 83.). A nyK.-ban *-βə* alakú rag van, mely valószínűleg nem egyéb, mint igenévképző, s azonos a finn *-va*, *-pa*, *-pi* igenévképzővel. Föltűnő, hogy a cser.-ben többesi jelentést vett föl. A kE.-ben is előfordul, REGULY följegyzése szerint *-ve* alakban (CsT. IV. 69.), mely analogikusan több *em*-végű ige ragja is lehet.* — Ez az igenévképző a nyK.-ban az imperfectum plur. 3. sz.-ében is előfordul *-ebeš* alakban (mindkét csoporthoz tartozó igéknél), melyben az *-eš* nyilván az egyes 3. sz. ragja.**)

mileském nél-pijosmäs va n z ä-ik vijoz «ő megöli a mi gyermekeinket mind» 89. | *lukam-berä va n korkas murtjos tüstijän-puujän vož vėlä žuk püštäsa vüšaskenä mēno* «miután össze van gyűjtve, az emberek minden házból csészével, kanállal a rétre mennek kását főzvéen imádkozni» 171.

*) Vö. SET. TuM. 25—26. BUD. CsT. IV. 68. CASTR. 43.

**) WIED. 134.

387. Imperfectum.

I.

Egyes szám.

	kP.	kUr.	kCar.	nyK.
1. sz. <i>kajem</i> GEN. 1.		<i>kajem</i>	<i>kajem</i> PORK. 5.	<i>kejem</i> RAM. 172. <i>kem</i> 184. «megy»
2. sz. <i>kajet</i> GEN. 1.		<i>kajet</i>	<i>kajet</i> PORK. 22.	<i>ket</i> RAM. 64. 10.
3. sz. <i>kaja</i> GEN. 11.		<i>kajà</i> WICHM. 206.	<i>kaja</i> PORK. 26.	<i>keü</i> RAM. 4.

Többes szám.

1. sz. <i>kajena</i> GEN. 11. <i>kajna</i> GEN. 27.	kajna	kajna WICHM. 233.	kajna PORK. 41. [kE. kaena BUD. CsT. IV. 66.]	kejena WIED. 132. ke'nä RAM. 6.
2. sz. <i>kajeda</i> GEN. 11.		<i>kajda</i>	<i>kajda</i>	<i>kedä</i> RAM. 174. 189.
3. sz. <i>kajat</i> GEN. 6.		<i>kajät</i> WICHM. 215.	<i>kajät</i>	<i>keät</i> RAM. 174.

Egyes szám.

1. sz. <i>ilem</i>		<i>ilem</i>	<i>ilem</i> PORK. 10,	<i>elem</i> RAM. 188. «él»
2. sz. <i>ilet</i>		<i>ilet</i>	<i>ilet</i> (REG. CsM. 853.)	<i>elet</i> RAM. 194.
3. sz. <i>ila</i> GEN. 2.		<i>ilä</i> (!) WICHM. 207.	<i>ila</i> PORK. 25.	<i>älä</i> RAM. 118. <i>älä</i> 53.

Többes szám.

	kP.	kUr.	kCar.	nyK.
1. SZ. <i>ilena</i> GEN. 62.		<i>ilenà</i>	<i>ilena</i> (U!) PORK. 36.	<i>ilenä</i> RAM. 175.
2. SZ. <i>ileda</i>		<i>iledà</i>	<i>ileda</i>	<i>iledä</i>
3. SZ. <i>ilat</i>		<i>ilat</i> WICHM. 211.	<i>ila't</i> PORK. 22. <i>ilat</i> 14.	<i>elät</i> RAM. 79.

Egyes szám.

1. SZ. <i>šinžem</i> SZIL. 218.	<i>šinďžem</i> WICHM. FUF. VI. 24.	<i>šinžem</i> (šinďžé'm WICHM. FUF. VI. 24.)	<i>šinďzem, šinďzem</i> RAM. 133. <i>šinžém</i> WICHM. FUF. VI. 24. «ül»
2. SZ. <i>šinžet</i> GEN. 3.	<i>šinďžet</i>	<i>šinžet</i>	<i>šinďzet</i> RAM. 134. <i>šinďzet</i> 121.
3. SZ. <i>šinža</i> GEN. 31.	<i>šinďžà</i>	<i>šinža</i> PORK. 24.	<i>šinďžä</i> RAM. 132. <i>šinďžä</i> 192.

Többes szám.

1. SZ. <i>šinžena</i>	<i>šinďženà</i>	<i>šinžena</i>	<i>šinďzenä, šinďzenä</i>
2. SZ. <i>šinžeda</i>	<i>šinďžedà</i>	<i>šinžeda</i>	<i>šinďzedä, šinďzedä</i>
3. SZ. <i>šinžat</i>	<i>šinďžat</i>	<i>šinža't</i> PORK. 27.	<i>šinďžät</i> RAM. 64. <i>šinďžät</i>

Egyes szám.

1. sz. <i>onžem</i> SZIL. 148.	<i>onđžem</i>	<i>onžem</i>	<i>anđžem</i> «tekint»
2. sz. <i>onžet</i> GEN. 2.	<i>onđžet</i>	<i>onžet</i> PORK. 22.	<i>anđžet</i>
3. sz. <i>onža</i> GEN. 1.	<i>onđža</i>	<i>onža</i>	<i>anđža</i>

Többes szám.

1. sz. <i>onžena</i>	<i>onđženà</i> WICHM. 235.	<i>onžena</i>	<i>anđženà</i>
2. sz. <i>onžeda</i> GEN. 17.	<i>onđžedà</i>	<i>onžeda</i>	<i>anđžedä</i> RAM. 4.
3. sz. <i>onžat</i> GEN. 33.	<i>onđžat</i> WICHM. 216.	<i>onžat</i> PORK. 28.	<i>anđžat</i> RAM. 177.

Egyes szám.

1. sz. <i>puem</i> SZIL. 178.	<i>puem</i>	<i>puem</i> (PORK.) SET. TuM. 85.	<i>puem</i> RAM. 189. «ad»
2. sz. <i>puet</i>	<i>puet</i>	<i>puet</i> PORK. 3.	<i>puet</i> RAM. 27.
3. sz. <i>pua</i> GEN. 3.	<i>puà</i>	<i>pua</i> PORK. 9.	<i>pua</i> RAM. 206. 34.

Többes szám.

1. sz. <i>puena</i> [kUfa <i>pueng</i> PAAS. <i>puenà</i> KSz. II. 202.]	<i>puena</i>	} (PORK.) SET. TuM. 85.	<i>puena</i> (o: <i>puenà</i>) WIED. 132.
2. sz. <i>pueda</i> [kUfa <i>puedg</i>]	<i>puedà</i>		<i>puda</i> (o: <i>pu(e)đä</i>) WIED. 132.
3. sz. <i>puat</i> GEN. 33.	<i>puat</i>		<i>puat</i>

388. Példák.

Egyes szám. 1. személy: kP. *bolem* GEN. 3. kUr. *bolem* WICHM. 216. nyK. *ba'lem* RAM. 9. «leszáll» | kP. *βüdem* «vet» SZIL. 287. | K. *aštem*, *štem* SZIL. 45. PORK. 43. nyK. *aštem*, *aštem* RAM. 22. «tesz, csinál» | kUr. *k²rem* «ver» WICHM. 216. | *kođem* «hagy» SZIL. 83. RAM. 51. | *kođem* «meghal» SZIL. 86. RAM. 53. | *koltem* «küld» SZIL. 87. PORK. 40. WIED. 133. | kP. *kondem* GEN. 22. kUr. *kondem* WICHM. 239. nyK. *kandem* BUD. CserSz 24. «hoz» | kP. *kučem* GEN. 46. «fog» | kP. *küzem* GEN. 47. kCar. *küzem* PORK. 46. «fölmászik» | kP. *pukšem* «etet» SZIL. 180. | kP. *punem* SZIL. 182. nyK. *p²nem* RAM. 108. «fon» | kP. *purem* SZIL. 183. nyK. *p²rem* RAM. 109. «bemegey, befér» | kP. *šandem* SZIL. 221. nyK. *š²ndem* RAM. 133. «helyez» | kP. *šinžem* GEN. 3. kUr. *šindžem*, kM. kCar. *šindžem*, nyJar. *š²ndžem*, nyK. *š²nzem* WICHM. FUF. VI. 23. «tud» | kP. *šoyem* SZIL. 224. kCar. *šoyem* PORK. 11. «áll» | kM. kUr. kCar. nyK. *taptem* «hämmern, schmieden (bes. äxte, sensen); nieten» WICHM. FUF. VII. 44. | kM. *tš²β²štem*, nyK. *tš²β²štem* «kneifen, klemmen, zwicken» WICHM. FUF. VII. 39. | kP. *čiktem* «öltöztet» SZIL. 20. | kM. *tsojém*, kUr. kCar. *tšoyém*, nyJar. *tsà'ņém*, nyK. *tsa'ngém* «ácsol» WICHM. FUF. VI. 31. | kM. *tšumém*, kUr. kCar. *tšumém*, nyJar. *ts²mém*, nyK. *tš²mém* «rúg» WICHM. FUF. VI. 32. || kCar. *kie'm* «fekszem» PORK. 11. | kP. *miem* «megyek» GEN. 1. | kP. *ciem* SZIL. 20. kM. *tšiem*, kUr. kCar. *tšiem*, nyK. *tš²iem*, nyJar. *tš²iem* WICHM. FUF. VI. 29. «felöltözik» | kE. *lüem* BUD. CserSz. 91. nyK. *lüem*, *lűjem* CASTR. 66. «ló» | kP. *ruem* «vág» GEN. 3. | nyK. *šuem* «dob» RAM. 136.

2. sz. nyK. *alet* («*alem* «él») RAM. 194. | kP. *jöret* («*jörem* «vmire való») GEN. 35. | kCar. *d'örate't* («*d'öratem* «szeret») PORK. 25. | nyK. *kandet* («*kandem* «hoz») RAM. 178. | kUr. *ku,tš²et* («*ku,tš²em* «fog») WICHM. 211. | nyK. *mašanet* («*mašanem* «hisz») RAM. 185. | kP. *müjret* («*müjrem* «sír») GEN. 13. | kCar. *mure't* («*murem* «énekel») PORK. 6. | nyK. *m²štet* («*m²štem* «tud, ért») RAM. 185. | kP. *ojj²ret* («*ojj²rem* «szomorkodik») GEN. 2. | kUr. *oúđžet* («*oúđžem* «tekint») WICHM. 210. | kP. *optet* («*optem* «ugat») GEN. 1. | nyK. *pä'let* («*pä'lem* «ismer») RAM. 98. | nyK. *palšet* («*palšem* «segít») RAM. 136. | kUr. *pukšžet* («*pukšžem* «etet») WICHM. 212. | kUr. *šonžet* («*šonžem* «gondol») WICHM. 211. | kP. *umalet*, *malet* («*umalem* «alszik») GEN. 13. || kCar. *puet* RAM. 27.

3. sz. nyK. *βātšā* (*βātšēm* «vár») RAM. 180. | kUr. *βolà* (*βoleḡem* «leszáll») WICHM. 208. | kCar. *əšta* PORK. 25. kUr. *əštā* WICHM. 213. nyK. *štā* RAM. 15. *əštā* 22. (*əštem* «tesz») | kUr. *ilā* WICHM. 207. kP. *ila* GEN. 2. nyK. *älä* RAM. 118. *älä* 53. (*ilem*, *ileḡem*, *alem* «él») | nyK. nyJar. *jā-lā*, kM. *jü-lā*, kUr. kCar. *d'ülā* «ég» WICHM. FUF. VII. 53. | nyK. *ioḡā* (*ioḡem* «folyik») RAM. 7. | nyK. *kātšā* (*kātšēm* «fog») RAM. 178. | K. Ny. *koda* (*kodeḡem* «hagy») GEN. 3. RAM. 176. | kUr. *kolā* (*kolḡem* «meghal») WICHM. 208. | K. Ny. *kolta* (*koltem* «küld») GEN. 4. WIED. 133. | kP. *konda* (*kondeḡem* «hoz») GEN. 27. | kP. *küza* GEN. 44. kUr. *küžā* WICHM. 208. kCar. *küza* PORK. 24. nyK. *kuza* RAM. 59. (*küžem*, *kuzem* «fölmászik») | nyK. *mār²rā* (*mār²rem* «sír») RAM. 77. | kUr. *muñdžā* (*muñdžēm* «tojik») WICHM. 207. | kUr. *murā* (*mureḡem* «énekel») WICHM. 208. | kP. *ojla* GEN. 8. *ojla* GEN. 64. kCar. *olā* PORK. 4. (*ojlem* «beszél») | kUr. *pəštā* (*pəštēm* «helyez») WICHM. 209. | kUr. *poḡā* (*poḡem* «gyűjt») WICHM. 215. | kP. *puna* (*punem* «fon») GEN. 75. | kUr. *purā* WICHM. 214. nyK. *pāra* RAM. 202. (*pureḡem*, *pārem* «bemegy, belefér») | kUr. *šoḡā* (*šoḡem* «áll») WICHM. 215. | kCar. *mala* (kP. *umalem* «alszik») PORK. || kP. *kia* GEN. 4. kCar. *kiā* PORK. 23. kUr. *kižā* WICHM. 212. (*kiem*, *kižem* «fekszik») | kP. *mia* GEN. 3. kUr. *miā* WICHM. 215. nyK. *miä* RAM. 201. (*miem* «megy») | kUr. *tšīā* WICHM. 209. nyK. *tšīä* RAM. 214. (*tšiem* «fööltözik») | kP. *lüa* GEN. 11. *lüja* 18. (*lüem*, *lüjem*) | kP. *rua* (*ruem* «vág») GEN. 3. | kCar. *šua* (*šuem* «dob») PORK. 22.

Többes szám. 1. sz. kCar. *üdena**) (kP. *βüdem* «vet») PORK. 8. | kP. *əštena* GEN. 80. kCar. *əštena* PORK. 21. *štena* 23. nyK. *əštenä* RAM. 2. *štenä* 141. (*əštem* «tesz») | kUr. *joḡenā* WICHM. 238. kCar. *d'oḡena* PORK. 56. (*joḡem*, *d'oḡem*) | kUr. *nangainā* (*nangaiḡem* «vezet») WICHM. 233. | kE. *kalasena* BUD. CsT. IV. 66. nyK. *kelesenä* (WIED. 134.) [*kalasem*, *kelesem* «elbeszél») | kP. *kičkena* (*kičkem* «befog») GEN. 33. | kUr. *kodeḡenā* WICHM. 230. kCar. *kodeḡena* PORK. 20. (*kodeḡem* «hagy») | kP. *koltena* GEN. 72. kCar. *koltena* PORK. 15. *koldena* 48. kUr. *koltenā* WICHM. 219. (*koltem* «küld») | kP. *kučena* (*kučem* «fog») GEN. 80. | kCar. *kudaldena* (*kudaldem* «odadob») PORK. 20. | kCar. *küzena* (*küžem* «fölmegy») PORK. 52. | kCar. *optena* (*optem* «fölrak») PORK. 21. | nyK. *palsēnā* (*palsēm* «segít») RAM. 24. | kP. *purena*

*) A szövegben: *üdena*.

(*purem* «bemegy, belefér») GEN. 32. | kP. *purtena* (*purtem* «bevisz») GEN. 43. | nyK. *roβotaženä* (*roβotažem* «dolgozik») RAM. 189. | kUr. *šāndenā* (*šāndem* «helyez») WICHM. 230. kCar. *šāndena* PORK. 21. | kUr. *šoyenā* (*šoyem* «áll») WICHM. 233. | kP. *šoktena* (*šoktem* «hangszeren játszik, hangzik») GEN. 30. | kCar. *šonena* (*šonem* «gondol») PORK. 54. | kP. *šuktana* (*šuktem* «megérkezik») GEN. 67. | kCar. *čāβaldena* (*čāβaldem* «megöntöz») PORK. 3. || kP. *lüena*, *lüjena* (*lüem*, *lüjem* «lő») GEN. 11. | kCar. kP. *miena* (*miem* «megy») PORK. 21. GEN. 7. | kUfa *puena* (*puem* «ad») PAAS. KSz. II. 202. | kE. *ruena* (*ruem* «vág») BUD. CsT. IV. 66.

2. sz. kCar. *d'ōratēda* (*d'ōratem* «szeret») PORK. 36. | kCar. *d'ūkteḏa* (*d'ūktem* «itat») PORK. 54. | nyK. *išteda* (ɔ: *əštedä*) WIED. 134. | nyK. *keleseda* (ɔ: *kelesedä*; *kelesem* «mond, elbeszél») WIED. 134. | nyK. *mašaneḏä* (*mašanem* «gondol») RAM. 77. | kP. *onžeda* GEN. 17. nyK. *an^džedä* RAM. 4. (*onžem*, *an^džem* «tekint») | kCar. *pukšeda* (*pukšem* «etet») PORK. 54. | nyK. *pureda* (ɔ: *pāredä*; *pārem* «bemegy, befér») WIED. 134. | kP. *purteḏa* (*purtem* «bevisz») GEN. 43. | kCar. *šinžeda* (*šinžem* «tud») PORK. 2.

3. sz. kUr. *βolat* (*βolēm* «leszáll») WICHM. 207. | kP. *βūdat* (*βūdem* «vet») GEN. 38. | kP. *əštāt* (*əštem* «tesz») GEN. 44. | kUr. *kaijat* (*kaijem* «megy») WICHM. 215. | kP. *kalašāt* (*kalašem* «elbeszél») GEN. 12. | nyK. *kətskāt* (*kətskem* «befog») RAM. 174. | kP. *kəldāt* (*kəldem* «köt») GEN. 6. | *kodāt* (*koḏem* «hagy») GEN. 7. | kP. *koltāt* (*koltem* «küld») GEN. 5. | nyK. *kandāt* (*kandam* «hoz») RAM. 177. kE. *kondāt* (*kondem*) BUD. CsT. IV. 67. | nyK. *kātsāt* (*kātsēm* «fog») RAM. 177. kE. *kučāt* (*kučem*) BUD. CsT. IV. 67. | kP. *kūžāt* (*kūžem* «fölmegy») GEN. 13. nyK. *kuzāt* (*kuzem*) RAM. 178. | kP. *lužāt* (*lužem* «kever») GEN. 36. | nyK. *maša'nāt* (*mašanem* «hisz») RAM. 77. | kE. *olat* (*olem* «beszél») BUD. CsT. IV. 67. | kP. *pəštāt* (*pəštem* «helyez») GEN. 41. | kP. *punāt* (*punem* «fon») GEN. 13. | kUr. *purāt* (*purem* «bemegy») WICHM. 208. *pārat* (*pārem*) RAM. 200. | nyK. *raβotažiat* (*raβotažem* «dolgozik») RAM. 29. | nyK. *šindāt* (*šindem* «helyez») RAM. 175. kP. *šāndāt* (*šāndem*) GEN. 6. | kP. *šinžāt* (*šinžem* «tud») GEN. 3. | kP. *šoyāt* (*šoyem* «áll») GEN. 46. | kP. *tōčāt* (*tōčem* «akar») GEN. 22. || nyK. *miāt* (*miem* «megy») RAM. 179. | kP. *čiat* (*čiem* «felölt») GEN. 22. | nyK. kP. *puāt* (*puem* «ad») RAM. 179. GEN. 33. — nyK. *ištebeš* (*əštem* «tesz») WIED. 134. | nyK. *keles'ebeš* (*kelesem* «elbeszél») WIED. 134. | nyK. *pogebeš* (*poyem* «gyűjt») WIED. 134. | nyK. *purebeš* (*pārem* «bemegy») WIED. 134. | nyK. *šinzebeš* (*šin^džem* «tud» és «ül») WIED. 134.

II.

389. Egyes szám.

	kP.	kUr.	kCar.	nyK.
1. sz. <i>manam</i> SZIL. 120.		<i>manam</i>	<i>mana'm</i> PORK. 45.	<i>manam</i> RAM. «mond»
2. sz. <i>manat</i> GEN. 41.		<i>manat</i>	<i>mana't</i> PORK. 54.	<i>manat</i>
3. sz. <i>maneš</i> GEN. 13.		<i>maneš</i>	<i>mane's</i> PORK. 37.	<i>maneš, ma'neš</i> RAM. 77. <i>maneš(1)</i> RAM. 171. <i>manš(1)</i>

Többszám.

1. sz. <i>manəna</i>	<i>manəna</i>	<i>manəna'</i>		<i>manəna</i>
2. sz. <i>manəda</i>	<i>manəda</i>	<i>manəda'</i> PORK. 35.		<i>manəda</i>
3. sz. <i>manət</i> GEN. 42.	<i>manət</i>	<i>manət</i>		<i>manət</i> RAM. 53.

Egyes szám.

1. sz. <i>nalām</i> SZIL. 132.	<i>nalām</i>	<i>nalā'm</i> PORK. 2.		<i>nälām</i> RAM. 193. «vesz»
2. sz. <i>nalat</i>	<i>nalat</i>	<i>nalā't</i> PORK. 4.		<i>nälāt</i> RAM. 1.
3. sz. <i>naleš</i> GEN. 2.	<i>naleš</i>	<i>nale's</i> PORK. 25.		<i>naleš</i> RAM. 111.

Többszám.

1. sz. <i>naləna</i>	<i>naləna</i>	<i>naləna'</i> PORK. 21.		<i>näləna</i>
2. sz. <i>naləda</i>	<i>naləda</i>	<i>nalda'</i> (PORK.) SET. TuM.		<i>näləda</i>
3. sz. <i>nalət</i> GEN. 44.	<i>nalət</i>	<i>nalət</i>	[86.	<i>nälət</i> RAM. 176.

Egyes szám.

	kP.	kUr.	kCar.	nyK.
1. sz. <i>kočkam</i> GEN. 16.		<i>koškam</i>	<i>kočkam</i> PORK. 8.	<i>kaškam</i> RAM. 41. «eszik»
2. sz. <i>kočhat</i> GEN. 16.		<i>koškat</i>	<i>kočhat</i> PORK. 8.	<i>kaškat</i> RAM. 178.
3. sz. <i>kočekš</i> GEN. 37.		<i>koškeš</i> WICHM. 208.	<i>kočekš</i> PORK. 23.	<i>kaškeš</i> RAM. 157.

Többes szám.

1. sz. <i>kočkana</i>	<i>koškâna</i>	<i>kočkana</i>	<i>kaškâna</i>
2. sz. <i>kočkada</i>	<i>koškâda</i>	<i>kočkada</i>	<i>kaškâda</i> RAM. 143.
3. sz. <i>kočkat</i> GEN. 8.	<i>koškât</i>	<i>kočkat</i>	<i>kaškât</i> RAM. 206.

Egyes szám.

1. sz. <i>šuum</i> SZIL. 231.	<i>šuum</i>	<i>šuum</i> PORK. 41.	<i>šoam</i> «érkezik»
2. sz. <i>šuat</i>	<i>šuat</i>	<i>šuat</i> PORK. 41.	<i>šo'at</i> RAM. 32.
3. sz. <i>šueš</i> GEN. 62.	<i>šueš</i> WICHM. 209.	<i>šueš</i> PORK. 22.	<i>šoeš</i> RAM. 39.

Többes szám.

1. sz. <i>šuna</i> GEN. 6.	<i>šunà</i>	<i>šuna</i> PORK. 21.	<i>šona</i>
2. sz. <i>šuda</i>	<i>šudà</i>	<i>šuda</i>	<i>šoda</i>
3. sz. <i>šuat</i> GEN. 22. <i>šut</i> GEN. 5.	<i>šut</i>	<i>šut</i>	<i>šot</i> RAM. 171.

Egyes szám.

1. sz. <i>jüam</i> GEN. 51.	<i>d'üam</i>	<i>d'üa'm</i>	<i>jüäm</i> RAM. 35. (CASTR. 38.) «iszik»
2. sz. <i>jüat</i>	<i>d'üat</i>	<i>d'üa't</i> PORK. 25.	<i>jüät</i> (CASTR. 38.)
3. sz. <i>jües</i>	<i>d'ües</i>	<i>d'üe's</i> PORK. 28.	<i>jües</i> RAM. 189.

Többes szám.

1. sz. <i>jüna</i>	<i>d'üna</i>	<i>d'üna</i> PORK. 52.	<i>jüinä</i> RAM. 10.
2. sz. <i>jüda</i>	<i>d'üda</i>	<i>d'üda</i>	<i>jü'dä</i> RAM. 143.
3. sz. <i>jüet</i>	<i>d'üt</i>	<i>d'üt</i>	<i>jüt</i> RAM. 175.

Egyes szám.

1. sz. <i>liam</i> GEN. 69.	<i>liam</i>	<i>li'a'm</i> PORK. 44.	<i>liäm</i> RAM. 68. «lesz»
2. sz. <i>liat</i>	<i>liat</i>	<i>li'a't</i> PORK. 1.	<i>liät</i> CASTR. 44.
3. sz. <i>lies</i> GEN. 12.	<i>lies</i> WICHM. 206.	<i>lie's</i> PORK. 23.	<i>lies</i> RAM. 170.

Többes szám.

1. sz. <i>lina</i>	<i>linà</i>	<i>lina'</i> PORK. 36.	<i>linä</i> CASTR. 44.
2. sz. <i>liða</i>	<i>liða</i>	<i>liða'</i>	<i>liðä</i> (CASTR. 44.)
3. sz. <i>liet</i> GEN. 11.	<i>lit</i>	<i>lit</i> [lijut CserPr.] BUD. CsT. IV. 67.	<i>lit</i> RAM. 179.

ulam, əlam «vagyok» ige ragozása a 3. személyben nem szabályszerű; a nyK.-ban azonban *-eš-végű* alakja is megvan.

Egyes szám.

	kP.	kŪr.	kCar.	nyK.
<i>ulam</i>	GEN. 6.	<i>ulam</i>	<i>ula'm</i> PORK. 1.	<i>əlam</i> RAM. 90.
<i>ulat</i>	GEN. 1.	<i>ulat</i>	<i>ula't</i> PORK. 1.	<i>əlat</i> RAM. 27.
<i>ulo</i>	GEN. 13.*)	<i>ùlə</i> WICHM. 207.	<i>u'lə</i> PORK. 25.	<i>ulə</i> RAM. 160. <i>əleš</i> RAM. 164.

Többszám.

<i>uləna</i>		<i>ulnə</i> WICHM. 221.	<i>uləna</i> PORK. 38.	<i>əlna</i> RAM. 17. <i>ulna</i> 18. 46.
<i>uləda</i>		<i>uldə</i>	<i>uləda</i> PORK. 38.	<i>əlda</i> <i>ulda</i> 58.
<i>ulat</i>		<i>ùlət</i>	<i>u'lat</i> PORK. 7.	<i>ələt</i> RAM. 68.

390. Példák.

Egyes szám. 1. sz.: kP. *bojžam, božam* SZIL. 286. nyK. *bažam* RAM. 11. «esik, lefekszik» | kP. *jodam* SZIL. 54. nyK. *ja'dam* RAM. 26. «kérdez» | kŪr. *kajalam* «megyek» WICHM. 228. | nyK. *keləm* «kell» RAM. 44. | nyK. *kerdäm* RAM. 179. kP. *kertam* SZIL. 74. «bír, -hat» | nyK. *ko'däm* «marad» RAM. 51. | K. Ny. *kolam* «hal» RAM. 53. SZIL. 85. | kCar. *košta'm* «járok» PORK. 24. | nyK. *kuškam* «nő» RAM. 59. | kM. kŪr. kCar. *leβəda'm*, nyJar. nyK. *leβə'däm* «beföd» WICHM. FUF. VII. 46. | kCar. *lekta'm* PORK. 13. nyK. *läktäm* RAM. 67. «ki-megy» | kCar. *lukta'm* «kivesz» PORK. 13. | kP. *nelam* «nyel» GEN. 5. | kP. *pižam* SZIL. 166. nyK. *pižäm* RAM. 101. «hozzá-ragad» | kP. *puram* «harap» SZIL. 183. | kP. *puštam* «megöl» SZIL. 186. | kCar. *šinžam* PORK. 11. nyK. *šin'džäm, sindžäm* RAM. 133. «leül» | kUfa *šočam* PAAS. KSz. II. 35. kM. *šo,tsä'm*, kŪr. kCar. *šo,tsä'm*, nyK. *šə,tsam*, nyJar. *šə,tsam* WICHM. FUF. VI. 33. «születik» | kŪr. *šupšam* «húz» WICHM. 212. | kP. *tolam* «jön» SZIL. 251. | nyK. *tiŋgäläm* «kezd» RAM. 147. | kM. *tsu,tsäm*,

*) kUfa *ulo* PAAS. KSz. II. 130.

kUr. *tšü, tšä'm*, *tu, tšäm*, kCar. *tu, tšä'm* «megüt», nyK. *tšü, tšäm*, nyJar. *tü, tsam* «czélba talál» WICHM. FUF. VI. 32. | kM. *tšü, tsä'm*, nyK. *tsü, tšäm* «bezár» WICHM. FUF. VI. 28. | nyK. *užam* «lát» RAM. 23. || kCar. *muam* PORK. 8. nyK. *moam* RAM. 79. «talál» | nyK. *šuum* «vág» RAM. 136. | nyK. *šiäm* «üt» RAM. 132. | kP. *šüam*, *šüjam* «genyed, rothad» SZIL. 231.

2. sz. nyK. *jadat* (o: *žadat*; *žadam* «kérdez») WIED. 133. | kP. *jülatat* (*jülamam* «ég») GEN. 69. | nyK. *kerdät* (*kerdäm* «tud, -hat») RAM. 179. | kP. *kodat* (*kodam* «marad») GEN. 22. | kUr. nyK. *kolat* (*kolam* «hall») WICHM. 210. RAM. 22. | kUr. *lektat* (*lektam* «kimegy») WICHM. 208. | kCar. *podätat* (*podätam* «szörpent») PORK. 43. | kCar. *purlat* (*purlam* «harap») PORK. 43. | kCar. *šinžat* (*šinžam* «leül») PORK. 6. | nyK. *šarat* (*šaram* «szarik») RAM. 9. | nyK. *tolat* (*tolam* «jön») RAM. 20. | kCar. *užat* (*užem* «lát») PORK. 22. || nyK. *moat* (*moam* «talál») WIED. 133. | nyK. *šiät* (*šiäm* «üt») RAM. 197.

3. sz. kP. *božješ* GEN. 3. kCar. *božeš* PORK. 25. nyK. *βazeš* RAM. 177. (*božšam* stb. «esik, lefekszik») | nyK. *ja'deš* (*ja'dam* «kérdez») RAM. 169. | nyK. *kelèš* RAM. 44. kP. *küleš* GEN. 4. «kell» | kCar. *keteš* PORK. 30. nyK. *kerdeš* (*ketam*, *kerdäm* «bír, -hat») RAM. 193. | kUr. *kodęš* (*kodam* «marad») WICHM. 208. | kP. *koješ* GEN. 22. kE. *koješ*, *koeš* BUD. CsT. IV. 66. (*kojam* «látszik») | kUr. *kolęš* (*kolam* «hall») WICHM. 207. | kP. *košteš* GEN. 17. kCar. *košteš* PORK. 27. nyK. *kašteš* RAM. 182. (*koštam*, *kaštam* «jár») | kUr. *kumaleš* WICHM. 213. kUfa *kumaleš* (*kumalam* «meghajol, áldoz, imádkozik») PAAS. KSz. II. 129. | kUr. *kuržęš* (*kuržam* «szalad») WICHM. 215. | kCar. *kuškeš* (*kuškam* «nő») PORK. 32. | kUr. *lektęš* (*lektam* «kimegy») WICHM. 210. | kUr. *luktęš* (*luktam* «kivesz») WICHM. 208. | nyK. *madeš* (*madam* «játszik») RAM. 82. | kUr. *numaleš* (*numalam* «visz») WICHM. 213. | kUr. *pidęš* (*pidam* «köt») WICHM. 217. | nyK. *pižeš* (*pižam* «hozzáragad») RAM. 101. | kP. *počeš* (*počam* «kinyít») GEN. 26. | kP. *poremeš* (*poremaš* «fölgógyul») GEN. 28. | kP. *šinžeš* GEN. 2. kCar. *šinžeš* PORK. 32. nyK. *šin'dzeš* RAM. 60. (*šinžam*, *šin'dzam* «leül») | kUr. *šo, tšęš* (*šo, tšäm* «születik») WICHM. 207. | kUr. *tolęš* (*tolam* «jön») WICHM. 206. | kUr. *türaleš* (*türalam*, *tügalam* «kezd») WICHM. 207. | kP. *užeš* (*užam* «lát») GEN. 37. || kP. *mueš* (*muam*) GEN. 13. nyK. *moeš* (*moam* «talál») RAM. 79.

Töb b e s s z á m. 1. sz.: kP. *jodəna* GEN. 56. *jotna* GEN. 61. kCar. *d'odəna* PORK. 16. nyK. *jadena* (o: *jadəna*) WIED. 133. (*jodam*, *jadam* «kér») | nyK. *kerdena* (o: *kerdənä*; *kerdəm* «bír, -hat») WIED. 134. | nyK. *kolena* (o: *koləna*; *kolam* «hall») WIED. 134. | kP. *koštəna* (*koštam* «jár») GEN. 11. | kCar. *kudašəna* (*kudašam* «lehúz») PORK. 3. | kP. *kumaləna* GEN. 55. kUfa *kumalna* PAAS. KSz. II. 125. (*kumalam* «lehajol, imádkozik») | kP. *lektəna* (*lektam* «kimegy») GEN. 75. | kCar. *modəldalna* (*modəldalam* «ját-szadozik») PORK. 34. | kCar. *onžalna* (*onžalam* «nézeget») PORK. 21. | kP. *pižəna* (*pižam* «hozzáragad») GEN. 26. | kCar. *pəštalna* (*pəštalam* «helyezget») PORK. 38. | kP. *pörtəna* (*pörtam* «forog») GEN. 86. | kP. *šořaləna* (*šořalam* «megáll») GEN. 72. | kE. *tolona* (o: *toləna*; *tolam* «jön») BUD. CsT. IV. 66. | kUr. *tüřalnə* (*tüřalam* «kezd») WICHM. 218. || kCar. *muna* (*muam* «talál») PORK. 21. | kCar. *šina* (*šiam* «üt») PORK. 21.

2. sz. nyK. *kařkəda* (*kařkam* «eszik») RAM. 143. | nyK. *keňəldə* (*keňəlam* «fölkel») RAM. 26. | kUr. *kəddəda* (*kədam* «marad») WICHM. 238. | nyK. *koleda* (o: *koləda*; *kolam* «hall») WIED. 134. | nyK. *kařteda* (o: *kařtəda*; *kařtam* «jár») WIED. 134. | nyK. *läktədə* (o: *läktəda*; *läktəm* «kimegy») CASTR. 38. | kCar. *manəda* (*manam* «mond») PORK. 35. | kCar. *nalda* (*nalam* «vesz») (PORK.) SET. TuM. 86. | kUr. *šindžəda* (*šindžam* «leül») WICHM. 238. | kE. *toloda* (o: *toləda*; *tolam* «jön») BUD. CsT. IV. 66. | kCar. *užəda* (*užam* «lát») PORK. 13. || nyK. *ju'də* (*ju'am* «szik») RAM. 143. | nyK. *moda* (o: *moda*; *moam* «talál») WIED. 132.

3. sz. nyK. *βilət* (*βiləm* «esik») RAM. 14. | kP. *βojžət* GEN. 5. kCar. *βozət* PORK. 12. (*βojžam*, *βozam* «esik, lefékszik») | kP. *jodət* (*jodam* «kérdez») GEN. 12. | kP. *kiňələt* (*kiňəlam* «fölkel») GEN. 12. | kCar. *keřət* PORK. 33. nyK. *kerdət* RAM. 209. (*ketam*, *kerdəm* «bír, -hat») | kP. *koštət* (*koštam* «jár») GEN. 12. | kCar. *kudařət* (*kudalam* «fut») PORK. 10. | kP. *kudašət* (*kudašam* «levet») GEN. 32. | kUr. *kürət* (*küram* «kitép») WICHM. 208. | nyK. *kuřkət* (*kuřkam* «nő») RAM. 59. | nyK. *läktət* (*läktəm* «kimegy») RAM. 176. | kP. *luktət* (*luktam* «kivezet») GEN. 6. | nyK. *madət* (*madam* «játsszik») RAM. 36. | kP. *pižət* (*pižam* «hozzáragad») GEN. 17. | nyK. *pařšət* (*pařšam* «kinyit») RAM. 177. | kP. *puřtət* (*puřtam* «megöl») GEN. 7. | kP. *šupsət* (*šupsam* «húz») GEN. 15. | kP. *temət* (*temam* «megtelik, jóllakik») GEN. 5. | nyK. *tořət* (*tolam*

«jön») RAM. 3. | nyK. *tyggälät* (*tyggäläm* «kezd») RAM. 200. | nyK. *užät* (*užam* «lát») RAM. 177. || nyK. *žüt* (*žüäm* «iszik») RAM. 175. | kP. *liät* GEN. 11. kE. *lit* (*liam*) BUD. CsT. IV. 67. nyK. *lit* (*liäm* «lesz») RAM. 179. | kP. *muät* (*muam*) GEN. 13. nyK. *mot* (*moam* «talál») WIED. 132. | kP. *šuat* GEN. 22. *šuat* (*šuum*) GEN. 5. nyK. *šot* (*šoam* «megérkezik») RAM. 171. — nyK. *wazebeš* (*βazam* «esik, lefekszik») WIED. 134. | nyK. *jubebeš* (*žüäm* «iszik») WIED. 134. | nyK. *kaštebeš* (*kaštam* «jár») WIED. 134. | nyK. *libeš* (*liäm* «lesz») WIED. 134. | nyK. *luktebeš* (*luktam* «kivezet») WIED. 134. | nyK. *puštebeš* (*puštam* «megöl») WIED. 134. | nyK. *tolebeš* (*tolam* «jön») WIED. 163.

I. vagy š-es praeteritum.

391. Csak *zem*-végű igéknél fordul elő. A praeteritum képzője nyilván azonos a nyK. *-šə*, *-šə*, kUr. kCar. *-šə*, *-šə*, kP. *-šo*, *-šö*, *-še*, kUfa *-šə*, *-šö*, *-še* nomen agentist jelentő képzővel. (L. 144—5.)* A hangsúly soha sincs a személyrag előtt levő magánhangzón, s azért ez redukált hang.

K. *kajem*, nyK. *kem* (*keiem*) «megy» :

Egyes szám.

kP.	kUr.	kCar.	nyK.
<i>kajəšəm</i>	<i>kajšəm</i>	<i>kajšəm</i> PORK. 11.**)	<i>kešəom</i> RAM. 20.
<i>kajəšəć</i>	<i>kajšəć</i>	<i>kajšəć</i>	<i>kešəts</i>
<i>kajəš</i> GEN. 25.	<i>kajš</i>	<i>kajš</i> PORK. 46.	<i>keš</i> RAM. 81.

Többes szám.

<i>kajəšna</i> GEN. 6.	<i>kajšnà</i>	<i>kajšna</i>	<i>kešnä</i> (WIED.
<i>kajəšta</i>	<i>kajštà</i>	<i>kajšta</i>	<i>keštä</i> [137.)
<i>kajəšt</i>	<i>kajšt</i>	<i>kajšt</i>	<i>kešt</i>

*) SET. TuM. 170.

**) kE. *kašem* BUD. CsT. IV. 69.

K. *ilem*, nyK. *alem* «él»:

Egyes szám.

kP.	kUr.	kCPr.	nyK.
<i>iləšəm</i>	<i>iləšəm</i>	<i>i·ləšəm</i>	<i>ələšəm</i>
<i>iləšəc</i> GEN. 69.	<i>iləšətš</i>	<i>i·ləšəc</i>	<i>ələšəts</i>
<i>iləš</i>	<i>iləš</i>	<i>i·ləš</i> (BUD. CsT. IV. 69.)	<i>ələš</i>

Többes szám.

<i>iləšna</i>	<i>iləšnà</i>	<i>i·ləšna</i> (BUD. CsT. IV. 70.)	<i>ələšnà</i>
<i>iləšta</i>	<i>iləštà</i>	<i>i·ləšta</i>	<i>ələštà</i>
<i>iləšt</i>	<i>iləšt</i>	<i>i·ləšt</i>	<i>ələšt</i>

kodem «hagy»:

Egyes szám.

<i>kodəšəm</i>	<i>kòdəšəm</i>	<i>ko·dəšəm</i> PORK. 48.	<i>kodəšəm</i> RAM. 51.
<i>kodəšəc</i>	<i>kòdəšətš</i>	<i>ko·dəšəc</i> (BUD. CsT. IV. 69.)	<i>kodəšəts</i> (WIED. 137.)
<i>kodəš</i>	<i>kòdəš</i>	<i>ko·dəš</i> PORK. 11.	<i>kodəš</i>

Többes szám.

<i>kodəšna</i>	<i>kòdəšnà</i>	<i>ko·dəšna</i> PORK. 46.	<i>kodəšna</i> (WIED. [137.]
<i>kodəšta</i>	<i>kòdəštà</i>	<i>ko·dəšta</i>	<i>kodəšta</i> [137.]
<i>kodəšt</i>	<i>kòdəšt</i>	<i>ko·dəšt</i>	<i>kodəšt</i>

pue «ad»:

Egyes szám.

<i>pušəm</i>	<i>pùšəm</i>	<i>pu·šəm</i> (PORK.) SET. TuM. 105.*)	<i>pušəm</i>
<i>pušəc</i>	<i>pùšətš</i>	<i>pušəc</i> PORK. 8.	<i>pušəts</i>
<i>puš</i>	<i>puš</i>	<i>puš</i> PORK. 11. 35.**)	<i>puš</i> (WIED. 135.)

Többes szám.

<i>pušna</i>	<i>pùšnà</i>	<i>pu·šna</i> } (PORK.) SET.	<i>pušna</i>
<i>pušta</i>	<i>pùštà</i>	<i>pu·šta</i> } TuM. 105.	<i>pušta</i>
<i>pušt</i>	<i>pùšt</i>	<i>pu·št</i> }	<i>pušt</i>

*) Az *-am*-végűek szerint is: *pum*, *puč*, *pū*; *puna*, *puđa* (PORK.) SET. TuM. 97. *pueve* BUD. CsT. IV. 69.

***) KE. *pueš* (ə: *puš*) BUD. CsT. IV. 69.

392. Példák.

Egyes szám. 1. sz.: kCar. *bašta'ldəšəm* (*baštaldem* «cserél») PORK. 14. | kP. *βüdəšəm* (*βüdem* «vet») GEN. 48. | kUr. *erřəšəšəm* (*erřem* «öklel») WICHM. 227. | kCar. *əštəšəm* (*əštem* «csinál») PORK. 49. | kCar. *kəškəšəm* (*kəškem* «kidob») PORK. 11. | kUr. nyK. *koltəšəm* (*koltem* «küld») WICHM. 217. RAM. 186. | kUr. *kondəšəm* (*kondem*) WICHM. 232. nyK. *ka'ndəšəšəm* (*kandaš* «hoz») RAM. 172. | kCar. *ku'čəšəm* (*kučem* «fog») PORK. 11. | kP. *kudaltəšəm* (*kudaltem* «dob») GEN. 36. | kUr. *küzəšəšəm* (*küzem* «föhlág») WICHM. 241. | kP. *lüngəšəm* (*lüngem* «inog») GEN. 65. | kP. *mužedəktəšəm* (*mužedəktem* «jósoltat») GEN. 28. | kP. *onžəšəm* (*onžem* «tekint») PORK. 78. | kP. *parəšəm* (*parem* «üt») GEN. 36. | kCar. *pe'rnəšəm* (*pernem* «visszaütödik») PORK. 11. | kUr. *pəštəšəm* (*pəštem* «helyez») WICHM. 217. | kCar. *pəta'rəšəm* (*patarem* «bevégez») PORK. 29. | kCar. *purəšəm* PORK. 39. *purəšəm* PORK. 2. kP. *purəšəm* GEN. 27. nyK. *pəřəšəm* (*purem*, *pərem* «bemegy, belefér») RAM. 187. | kP. *purətəšəm* (*purtem* «bevisz») GEN. 65. | nyK. *šündəšəšəm* (*šündem* «helyez») RAM. 186. | nyK. *šündzəšəšəm* (*šündzem* «ül») RAM. 188. | kP. *šořəšəm* (*šořem* «áll») GEN. 38. | nyK. *šoktəšəm* (*šoktem* «bevégez») RAM. 187. | kP. *šoltəšəm* (*šoltaš* «föz») GEN. 69. | kCar. *šüdərəšəm* (*šüdərem* «feszít») PORK. 41. | kP. *šütəšəm* (*šütem* «átfúr») GEN. 27. | kCar. *čəkəšəm* (*čekem* «bedug») PORK. 11. | kE. *malešəm* (ə: (*u*)*maləšəm*; (*u*)*malem* «alszik») BUD. CsT. IV. 69. | kP. *urřəšəm* (*urřem* «varr») GEN. 42. | kCar. *üstə'ldəšəm* (*üstaldem* «övez») PORK. 25. | kCar. *užaləšəm* (*užalem* «elad») PORK. 45. || kE. *kišim* CserGr. NyK. VI. 209. *kišəm* (ə: *kišəm*; *kiem* «fekszik») BUD. CsT. IV. 74. | kP. *mišəm* GEN. 24. kCar. *mišəm* PORK. 3. kUr. *mišəšəm* WICHM. 232. (*miem* «megy») | kCar. *namišəm* (*namiem* «vezet») PORK. 45. | kP. *ciəšəm* GEN. 6. kCar. *cišəm* PORK. 39. 48. (*ciem* «öltözik») | kCar. *lišəm* PORK. 38. 45. *lišəm* PORK. 45. (*lüem* «lő») | kCar. *kušəm* (*kuem* «szó») PORK. 41. | kCar. *rušəm* (*ruem* «vág») PORK. 49. | kCar. *šu'šəm* PORK. 11. nyK. *šušəm* (*šuem* «dob») RAM. 187.

2. sz.: *iləšəč* (*ilem* «él») GEN. 69. | kP. *kalašəšəč* (*kalašəm*) GEN. 35. kCar. *kala'səšəč* (*kalasem*) PORK. 13. nyK. *kelesešats* (ə: *kelesešəts*; *kelesem* «elbeszél») WIED. 137. | kE. *kodošoč* (ə: *kodəšəšəč*; *kodem* «hagy») BUD. CsT. IV. 69. nyK. *kodešats* (ə:

kodāšāts) WIED. 137. | kP. *koltāšāc* (*koltem* «küld») GEN. 69. | kP. *kučāšāc* (*kučem* «fog») GEN. 27. | kCar. *kuda'ldāšāc* (*kudaldem* «dob») PORK. 13. | kP. *mužedaktāšāc* (*mužedaktem* «jósoltat») GEN. 28. | kCar. *ondalāšāc* (*ondalem* «becsap») PORK. 8. | nyK. *pištāšāts* (*pištem* «helyez») RAM. 64. | kCar. *pu'kšāšāc* (*pukšem* «etet») PORK. 10. | kCar. *te'māšāc* (*temem* «megtölt») PORK. 10. | kCar. *toγda'jāšāc* (*toγdajem* «eltalál») PORK. 13. || kCar. *mi'sāc* PORK. 3. kE. *mišet'* BUD. CsT. IV. 69. (*miem* «megy») | kP. *čišāc* GEN. 6. *čišāc* GEN. 32. | kCar. *pu'sāc* (*puem* «ad») PORK. 8. | nyK. *šušāts* (*šuem* «dob») RAM. 196.

3. sz.: kE. *ešteš* (o: *əštəš*; *əštem* «tesz») BUD. CsT. IV. 69. | nyK. *ioγāš* (*ioγem* «folyik») RAM. 195. | kP. *kajāš* GEN. 25. kCar. *kaiš* PORK. 46. nyK. *keš* RAM. 81. (*kajem*, *kem* «jön») | nyK. *kaštarāš* (*kaštarāš* «megsebez») RAM. 40. | nyK. *kāššāš* (*kāššem* «fog») RAM. 187. | kCar. *ko'dāš* (*kođem* «hagy») PORK. 11. | kUr. *kōđāldāš* (*kōđāldāš* «marad») WICHM. 229. | kUr. *kōđāldāš* (*kōđāldāš* «látszik») WICHM. 242. | kCar. *ko'lāš* (*kolem* «meghal») PORK. 25. | kCar. *ko'ldāš* PORK. 2. nyK. *koltāš* RAM. 187. (*koltem* «küld») | kCar. *ko'nžāš* (*konžem* «mutatkozik») PORK. 14. | kP. *kūštāš* (*kūštem* «hív») GEN. 44. | kUr. *kūžāš* (*kūžem* «fölhág») WICHM. 242. | kP. *luškāš* (*luškem* «meglazul») GEN. 22. | kP. *pātāš* (*pātem* «végzödik, elfogy») GEN. 1. | kCar. *po'γāš* (*poγem* «gyújt») PORK. 11. | kP. *polšāš* (*polšem* «segít») GEN. 40. | nyK. *sārñāš* (*šārñāš* «forog») RAM. 187. | nyK. *sepnāš* (*sepnāš* «visszaütödik») RAM. 187. | nyK. *šindāš* (*šindem* «helyez») RAM. 187. | nyK. *sōrāš* (*sōrem* «akar») RAM. 172. | kUr. *tū,tšāldāš* (*tū,tšāldem* «látszik») WICHM. 240. || kP. *čiš* (*čiem* «fölölt») GEN. 6. | kCar. *puš* (*puem* «ad») PORK. 11. 35. kE. *pueš* (o: *puəš*) BUD. CsT. IV. 69. nyK. *puš* (WIED. 135.)

Többes szám. 1. sz.: nyK. *ärältāšnā* (*ärāltem* «fog») RAM. 7. | kCar. *βelāšna* (*βelem* «elejt, elönt») PORK. 15. | kE. *eštešna* (o: *əštəšna*; *əštem* «csinál») BUD. CsT. IV. 70. | kP. *jōmdarāšna* (*jōmdarem* «elveszt») GEN. 29. | kP. *kajāšna* GEN. 6. nyK. *kešnā* WIED. 137. (*kajem*, *kem* «megy») | kUfa *kalasāšna* PAAS. KSz. II. 131. kCar. *kalasāšna* (*kalasem* «mond») PORK. 18. | kCar. *kodāšna* (*kođem* «hagy») PORK. 46. | nyK. *kolešna* (o: *kolāšna*; *kolem* «meghal») WIED. 137. | kUr. *koltāšnā* (*koltgem* «küld») WICHM. 243. | kE. *kondušna* (o: *kondāšna*; *kondem*

«hoz») BUD. CsT. 70. | kCar. *kučəšna* (*kučem* «fog») PORK. 15. | kCar. *kuštəšna* (*kuštem* «nevel») PORK. 14. | kUr. *küzəšnà* (*küzem* «föhlág») WICHM. 240. | kUr. *ləštəšnà* (*ləštem* «csinál») WICHM. 243. | kUfa *ojləšna* (*ojlem* «beszél») PAAS. KSz. II. 130. | nyK. *pələšna* (ə: *pələšnà*; *pələm* «ismer») WIED. 137. | nyK. *po'm^s-n^sšna* (*po'm^sem* «emlékszik») RAM. 190. | kCar. *purtəšna* (*purtem* «bevisz») PORK. 15. | kCar. *sakəšna* (*sakem* «fölakaszt») PORK. 15. | kUr. *təməšnà* (*temem* «megtölt») WICHM. 235. | kCar. *üdəšna* (*üdem* «vet») PORK. 16. | kCar. *maləšna* ([u] *malem* «alszik») PORK. 12. || kCar. *kišna* (*kiem* «fekszik») PORK. 12. | kE. *mišna* (*miem* «megy») BUD. CsT. IV. 70. | kCar. *pušna* (*puem* «ad») (PORK.) SET. TuM. 105. | nyK. *šušna* (*šuem* «dob») RAM. 181.

2. sz.: nyK. *əštəštə* (*əštem* «tesz») RAM. 172. | kP. *šonəšta* (*šonem* «göndöl») GEN. 6. || kCar. *pušta* (*puem* «ad») (PORK.) SET. TuM. 105.

3. sz.: kCar. *əštəšt* (*əštem* «tesz») PORK. 7. | kCar. *čičtəšt* (*čiktem* «ráad») PORK. 13. || kCar. *mišt* (*miem* «megy») PORK. 7. | kCar. *pušt* (*puem* «ad») (PORK.) SET. TuM. 105.

II. vagy jésítő præteritum.

393. Az *-am* (*-äm*)-végű igék præterituma. Jésítés csak az *-l* és *-n*-végű igéken megy végbé; más tövűeké csak annyiban különbözik az imperfectumtól, hogy a személyrag előtt levő magánhangzó redukált, mivel a hangsúly nem a szótagjára esik. A plur. 1. és 2. sz.-ben az *-l* és *-n* sincs jésítve.*)

t o l a m «jön»:

Egyes szám.

kP.	kUfa**)	kUr.	kCar.	nyK.
<i>toləm</i> GEN. 33.	<i>toləm</i>	<i>tòləm</i>	<i>toləm</i> PORK. 45.	<i>to- toləm</i> <i>ləm</i> HÄM. 5.
<i>toləč</i>	<i>tolətš</i>	<i>tòlətš</i>	<i>to:ləč</i> (B.CsT. IV. 68.)	<i>tolətš</i>
<i>tolo</i> GEN. 71.	<i>tolo</i>	<i>tòlō</i>	<i>to:lō</i> PORK. 11.	<i>tolō</i> RAM. 187.

*) Fgr. megfelelőit l. SET. TuM. 89—104. UA. 354—355. MNyh⁴. 101. FUSpr. 142.

***) PAASONEN levélbéli szíves közlése szerint.

Töb b e s z á m.

kP.	kUfa	kUr.	kCar.	nyK.
<i>tolna</i>	<i>tolna</i>	<i>tolnà</i>	<i>to'lna</i> PORK. 15.	<i>tolna</i>
<i>toldà</i>	<i>toldà</i>	<i>toldà</i>	<i>to'lda</i> (B. CsT. IV. 68.)	<i>toldà</i>
<i>tolác</i>	<i>tol'acs</i>	<i>tol'acs</i>	<i>to'lác</i>	—
			kE. <i>tole've</i> BUD. CsT. IV. 68.	<i>toleβo</i> (WIED. 138.)

K. *na lam*, nyK. *näläm* «vesz»:

E g y e s z á m.

kP.	kUr.	kCar.	nyK.
<i>naləm</i> GEN. 9.	<i>näləm</i>	<i>na'ləm</i> PORK. 3.	<i>näləm</i> RAM. 187.
<i>nalác</i> GEN. 6.	<i>näl'acs</i>	<i>na'lác</i> PORK. 3.	<i>näl'acs</i>
<i>nale</i>	<i>näl'ə</i>	<i>na'lə</i> PORK. 11.	<i>nälə</i>

Töb b e s z á m.

<i>nalna</i>	<i>nalnà</i>	<i>na'lna</i>	} (PORK.) SET. TUM. 97.	<i>näl'nä</i>
<i>nalda</i>	<i>nalda</i>	<i>na'lda</i>		<i>näl'dä</i>
<i>nalác</i>	<i>näl'acs</i>	<i>na'lác</i>		—
			kE. <i>naleve</i> BUD. CsT. IV. 69.	<i>näleβo</i>

ma nam «mond»:

E g y e s z á m.

<i>mańəm</i> GEN. 74.	<i>mä'ńəm</i>	<i>ma'ńəm</i> PORK. 11.	<i>majəm</i>	<i>mańəm</i>
		WICHM. 228.		PORK. 46.
<i>mańác</i>	<i>mä'ń'acs</i>	<i>ma'ńác</i>		<i>mań'acs</i>
<i>mańe</i> GEN. 6.	<i>mä'ńə</i>	<i>ma'ńə</i> PORK. 11.		<i>ma'ńə</i> RAM. 76.

Töb b e s z á m.

<i>manna</i>	<i>mannà</i>	<i>ma'na</i>	<i>manna</i>
<i>manda</i>	<i>mandà</i>	<i>ma'nda</i>	<i>manda</i>
<i>mańác</i>	<i>mä'ń'acs</i>	<i>ma'ńác</i>	—
		kE. <i>maneve</i>	<i>maneβo</i>

užam «lát»:

Egyes szám.

kP.	kUr.	kCar.	nyK.
<i>užam</i> GEN. 40.	<i>ùžəm</i>	<i>užəm</i>	<i>užəm</i>
<i>užáč</i> GEN. 12.	<i>ùžáčš</i>	<i>užáč</i>	<i>užáčš</i>
<i>užo</i>	<i>ùžə</i>	<i>užə</i> PORK. 11.	<i>užə</i>

Többes szám.

<i>užna</i>	<i>užnà</i>	<i>užna</i> B. CsT. IV. 69.	<i>užna</i>
<i>ušta</i>	<i>uštà</i>	<i>ušta</i>	<i>ušta</i>
<i>užáč</i>	<i>ùžáčš</i>	<i>užáč</i>	—
		kE. uževe	<i>užeβə</i>

K. *lektam*, nyK. *läktäm* «kimegy»:

Egyes szám.

kP.	kUfa*)	kUr.	kCar.	nyK.
<i>lektəm</i> GEN. 6.	<i>lektəm</i>	<i>lektəm</i>	<i>lektəm</i> PORK. 11.	<i>läktəm</i> RAM. 187.
<i>lektáč</i>	<i>lektáčš</i>	<i>lektáčš</i>	<i>lektáč</i>	<i>läktáčš</i>
<i>lekte</i> GEN. 6.	<i>lekte</i>	<i>lektə</i>	<i>lektə</i> PORK. 11.	<i>läktə</i>

Többes szám.

<i>lekna</i>	<i>lekna</i>	<i>leknà</i>	<i>lekna</i> PORK. 10.	<i>läknä</i>
<i>lekta</i>	<i>lekta</i>	<i>lektà</i>	<i>lekta</i>	<i>läktä</i>
<i>lektáč</i>	<i>lektáčš</i>	<i>lektáčš</i>	<i>lektáč</i>	—
			kE. lekteve	<i>läkteβə</i>

K. *šuam*, nyK. *šoam* «megérkezik»:

Egyes szám.

kP.	kUr.	kCar.	nyK.
<i>šum</i> GEN. 6.	<i>šum</i>	<i>šum</i> PORK. 51.**)	<i>šom</i>
<i>šuč</i>	<i>šučš</i>	<i>šuč</i>	<i>šots</i>
<i>šuo</i> GEN. 67.	<i>šu</i>	<i>šu</i> PORK. 11.	<i>šo</i>

*) PAASONEN szíves közlése.

***) kE. *šuum*, *šum* BUD. CsT. IV. 68.

Töb b e s z á m.

kP.	kUr.	kCar.	nyK.
<i>šuna</i>	<i>šunà</i>	<i>šunà</i> (BUD. CsT. IV. 69.)	<i>šona</i>
<i>šuda</i>	<i>šudà</i>	<i>šuda</i>	<i>šoda</i>
<i>šuc</i>	<i>šutš</i>	<i>šuc</i>	—
		kE. šueve	<i>šoeβə</i>

K. *liam*, nyK. *liäm* «lesz»:

Egy e s z á m.

<i>liam</i> GEN. 2.33.	<i>lim</i>	<i>lim</i> PORK. 51.	<i>lim</i>
<i>liac</i>	<i>litš</i>	<i>lic</i>	<i>lits</i>
<i>lie</i> GEN. 3.	<i>li</i>	<i>li</i> PORK. 51.	<i>li</i>

Töb b e s z á m.

<i>lina</i>	<i>linà</i>	<i>lina</i>	<i>lina</i>
<i>lida</i>	<i>lidà</i>	<i>lida</i>	<i>lida</i>
<i>liac</i>	<i>litš</i>	<i>lic</i>	—
		kE. lieve BUD. CsT. IV. 69.	<i>lieβə</i>

K. *ulam*, nyK. *šlam* «vagyok»:

Egy e s z á m.

<i>iləm</i> SZIL. 39.	<i>šlēm</i>	<i>šlēm</i> PORK. 57.	<i>šlēm</i>
<i>ilac</i> SZIL. 39.	<i>šlētš</i>	<i>šlēc</i> (PORK.) SET. TuM. 97.	<i>šlētš</i> RAM. 76.
<i>ile</i> GEN. 36.	<i>šlē</i>	<i>šlə</i> PORK. 11.	<i>šlē</i> RAM. 203.

Töb b e s z á m.

<i>ilna</i>	<i>šlnà</i>	<i>šlna</i>	} (PORK.) SET. TuM. 77.	<i>šlna</i>
<i>ilda</i>	<i>šldà</i>	<i>šlda</i>		<i>šlda</i>
<i>ilac</i> SZIL. 39.	<i>šlētš</i>	<i>šlēt</i> (!)		<i>šlētš</i>
		kE. el'ëve BUD. CsT. IV. 69.		ylebe WIED. 138.

394. Példák.

Egy e s z á m. 1. sz.: kP. *βučaləm* (*βučalam* «várakozik») GEN. 73. | kCar. *eltaləm* (*eltalam* «ölel») PORK. 43. | kUr. *eyetālēm* (*eyetalam* «támaszkodik») WICHM. 243. | kUr. *ertālēm* (*ertalam* «jár») WICHM. 239. | kCar. *əštāləm* (*əštalam* «csinál»)

PORK. 43. | kP. *ilaləm* (*ilalam* «éldégél») GEN. 71. | kCar. *kajaləm* (*kajalam* «mendégél») PORK. 46. | nyK. *kašta'ṭəm* (*kašta'lam* «merít») RAM. 40. | kP. *kepsəltaləm* (*kepsəltalam* «békóz») GEN. 70. | kP. *kiineləm* (*kiinelam* «fölkel») GEN. 65. | kCar. *kičkaləm* (*kičkalam* «befog») PORK. 37. | kCar. *ko'ləm* PORK. 14. nyK. *koləm* RAM. 53. (*kolam* «hall») | kP. *koltaləm* (*koltalam* «küld») GEN. 78. | kCar. *kuržədaləm* PORK. 39. *kuržəldaləm* (*kuržəldalam*, *kuržəldalam* «futkos») PORK. 34. | kCar. *kuštaləm* (*kuštalam* «tánczol») PORK. 42. | kP. *kučaləm* (*kučalam* «bír») GEN. 62. kPr. *ku'šəṭləm* WICHM. 239. | kCar. *küzaləm* (*küzalam* «fölmászik») PORK. 51. | nyK. *ləðəldaləm* (*ləðəldalam* «kissé olvas») RAM. 73. | kP. *lildaləm* (*lildalam* «lesz») GEN. 72. | kCar. *lüaləm* (*lüalam* «lövöldöz») PORK. 38. | kP. *lüngaləm* (*lüngalam* «lebeg») GEN. 65. | kCar. *mialaləm* (*mialalam* «mendégél») PORK. 37. | kCar. *na'ləm* PORK. 3. nyK. *näləm* RAM. 187. (*nalam*, *näləm* «vesz») | kP. *numaləm* (*numalam* «hoz») GEN. 23. | kUr. *oindžəṭləm* (*oindžəlam* «nézeget») WICHM. 242. nyK. *andžəṭləm* RAM. 186. | kP. *purləm* (*purlam* «harap») GEN. 24. | kCar. *šinžaləm* (*šinžalam* «üldögél») PORK. 51. | kCar. *šoɣa'ləm* (*šoɣalam* «megáll») PORK. 11. | kCar. *šuldaləm* (*šuldalam* «megérkezik») PORK. 51. | nyK. *tərβänäləm* (*tərβänäləm* «megmozdul egy kissé») RAM. 158. | kUr. *taɣnəṭləm* (*taɣnəlam* «botorkál») WICHM. 243. | nyK. *tɣgäləm* (*tɣgäləm* «kezd») RAM. 186. | kUfa *toləm* (*tolam* «jön») PAAS. (levélbeli közlés), kCar. *toləm* HÄM. 5. | kUr. *toškəṭləm* (*toškəlam* «lépdel») WICHM. 242. | kCar. kP. *čialəm* (*čialam* «föölött») PORK. 43. GEN. 74. | kCar. *čumaləm* (*čumalam* «rugdos») PORK. 43. | kUr. *tüləṭləm* (*tüləlam* «megfizet») WICHM. 229. || kP. *mańəm* GEN. 74. kCar. *mańəm* PORK. 11. *majəm* PORK. 46. kUr. *məzəm* WICHM. 228. (*manam* «mond») || nyK. *aškeḏəmə* (*aškeḏəm* «megy, lép») RAM. 187. | kP. *bojžəm* GEN. 67. kCar. *bozəm* PORK. 41. nyK. *bazəm* RAM. 186. (*bojžəm*, *bazəm* «esik, lefekszik») | kCar. *jo'dəm* (*jodam* «kér») PORK. 10. | kP. *kočkəm* GEN. 37. nyK. *kašškəm* RAM. 195. (*kočkam* *kašškam* «eszik») | kUr. *kəḏəm* (*kodam* «marad») WICHM. 215. nyK. RAM. 51. | kUr. *koštəm* (*koštam* «megy») WICHM. 239. | kCar. *ku'ržəm* (*kuržam* «fut») PORK. 11. | kCar. *leβədəm* (*leβədam* «takar») PORK. 41. | kUfa *lektəm* PAAS. (levél), nyK. *läktəm* RAM. 187. (*lektəm*, *läktəm* «kimegy») | kCar. *lü'dəm* (*lüdam* «fél») PORK. 11. | kCar. *lu'ktəm* (*luktam* «kivesz») PORK.

25. | kCar. *pidam* (*pidam* «köt») PORK. 39. | kP. *počəm* (*počam* «nyit») GEN. 65. | kCar. *ši'nžəm*. PORK. 11. nyK. *šin^dzəm* RAM. 187. *šin^dzəm* 188. (*šinžam*, *šin^dzüm* «leül») | kP. *užəm* (*užam* «lát») GEN. 40. | kP. *üžəm* (*üžam* «hi») GEN. 69. || nyK. *jüm* (*jüäm* «iszik») RAM. 195. kE. *jüm* BUD. CsT. IV. 74. | kP. *liəm* GEN. 2. 33. kCar. *lim* PORK. 51. (*liam* «lesz») | kE. *mum* (*muam* «talál») BUD. CsT. IV. 68. | kP. kCar. *šum* (*šuum* «megérkezik») GEN. 6. PORK. 51. kE. *šum* BUD. CsT. IV. 74. *šuum* 68.

2. sz.: kP. *koləc* (*kolam* «hall») GEN. 7. | kCar. *na'ləc* PORK. 3. kP. *naləc* GEN. 6. (*nalam* «vesz») | kCar. *onžaləc* (*onžalam* «kinéz») PORK. 43. | kUfa *tol'təš* (*tolam* «jön») PAAS. (levél) || kE. *voč* (*bozam* «esik, lefekszik») REG. CsM. 727. | kP. *kočkəc* (*kočkam* «eszik») GEN. 1. | kP. *koštəc* GEN. 29. nyK. *kaštəš* RAM. 76. (*koštam*, *kaštam* «megy») | kUfa *lektəš* (*lektam* «kimegy») PAAS. (lev.) | kP. *püčkəc* (*püčkam* «vág, metsz») GEN. 1. | kP. *šideštəc* (*šideštam* «megharagszik») GEN. 21. | kP. *užəc* (*užam* «lát») GEN. 12. | kE. *üžoč* (o: *üžəš*; *üžem* «hi») BUD. CsT. IV. 69. || nyK. *mots* (*moam* «megérkezik») WIED. 137.

3. sz.: kCar. *d'örlə* (*d'örlam* «eldül») PORK. 22. | kUr. *d'ür-dälə* WICHM. 242. nyK. *žurəldalə* RAM. 34. (*d'ürdalam*, *žurəldalam* «esik») | kP. *kajalə* (*kajalam* «mendégél») GEN. 70. | nyK. *kədalə* (*kədalam* «szalad») RAM. 187. | nyK. *koləldalə* (*koləlda-ləš* «kissé hall») RAM. 53. | kUr. *pətälə* (*pətalam* «elkopik») WICHM. 231. | nyK. *tiŋgälə* (*tiŋgäläm* «kezd») RAM. 187. | kP. *tolo* GEN. 71. kUfa *tolə* PAAS. (levél), nyK. *tolə* RAM. 187. (*tolam* «jön») | nyK. *mañə* RAM. 76. kP. *mañe* GEN. 6. (*manam* «mond») || kCar. *βəzə* (*bozam* «esik, lefekszik») PORK. 28. | kE. *kočko* (o: *kočkə*; *kočkam* «eszik») BUD. CsT. IV. 69. | kP. *kodo* (*kodam* «marad») GEN. 43. | kP. *kojə* (*kojam* «látszik») PORK. 46. kUr. *kəzə* WICHM. 240. | kP. *kolte* (*koltam* «küld») GEN. 7. | kUr. *koltälə* (*koltalam* «küld») WICHM. 233. | kP. *kučo* (*kučam* «fog») GEN. 32. | kCar. *lektə* PORK. 11. kP. kUfa *lekte* GEN. 6. PAAS. (levél) (*lektam* «kimegy») | kCar. *liədə* (*liüdäm* «megijed») PORK. 11. | kCar. *lu'ktə* (*lu'ktam* «kivezet») PORK. 2. | kCar. *po'čə* (*počam* «kinyit») PORK. 11. | kUfa *püčkəlte* (*püčkəltam* «befecskendez») PAAS. KSZ. II. 130. | kCar. *pu'kšə* (*pukšam* «etet») PORK. 23. | kUfa *šəžəlte* (*šəžəltam* «folyik») PAAS. KSZ. II. 130. | kCar. *šo'čə* (*šo'čam* «nő») PORK. 48. | kCar. *temə* (*temam* «megtelik») PORK. 51. | kCar. *užə*

(*užam* «lát») PORK. 11. || kP. *lie* GEN. 3. kCar. *li* PORK. 51. (*liam* «lesz») | kE. **muo** (o: *muš*; *muam* «talál») BUD. CsT. IV. 69. | kP. *šuo* GEN. 67. kCar. *šu* PORK. 11. (*šuum* «megérkezik»).

Töb b e s z á m. 1. sz.: kP. *lildalna* (*lildalam* [frequ.] «lesz») GEN. 73. | kCar. *na'lna* (*nalam* «vesz») (PORK.) SET. TuM. 97. | kUr. *nöralnä* (*nöralam* «megázik») WICHM. 243. | kUfa, kCar. *tolna* (*tolam* «jön») PAAS. (levél), PORK. 15. || nyK. *ker'ná* (*kerdäm* «tud, -hat») RAM. 45. | kUfa *kočna* (*kočkam* «eszik») PAAS. KSz. II. 131. kE. *kotna* REG. CsM. 859. | nyK. *kašna* (*kaštam* «jár») RAM. 40. | nyK. *kušna* (*kuškam* «nö») RAM. 59. | kUfa *lekna* PAAS. (levél), kCar. *le'kna* (*lektam* «kimegy») PORK. 10. | kCar. *lukna* (*luktam* «hoz») PORK. 14. | nyK. *māšna* (*māškam* «mos») RAM. 83. | kUr. *šišná* (*šišdžam* «leül») WICHM. 240. | nyK. *šatšna* (*šatšam* «születik») RAM. 127. | kUr. *šoyalnä* (*šoyalam* «megáll») WICHM. 240. | kE. *užna* (*užam* «lát») BUD. CsT. IV. 69. || kE. *jüna* (*jüam* «iszik») BUD. CsT. IV. 69. | kE. *šuna* (*šuum* «megérkezik») BUD. CsT. IV. 69.

2. sz.: kCar. *na'lda* (*nalam* «vesz») (PORK.) SET. TuM. 97. | kUfa *tolda* (*tolam* «jön») PAAS. (levél) || nyK. *kašta* (*kaštam* «jár») RAM. 40. | nyK. *kertä* (*kerdäm* «bír, -hat») RAM. 45. | nyK. *kušta* (*kuštam* «nö») RAM. 59. | kUfa *lektä* (*lektam* «kimegy») PAAS. (levél) | nyK. *māšta* (*māškam* «mos») RAM. 83. | nyK. *šatšta* (*šatšam* «születik») RAM. 127. | nyK. *šitstä* (*šišdžäm* «leül») RAM. 183.

3. sz.: kCar. *na'lěč* (*nalam* «vesz») PORK. (SET.) TuM. 97. | kUfa *tol'těš* (*tolam* «jön») PAAS. (levél) | kCar. *tüga'lěč* (*tügalam* «kezd») PORK. 11. || kUfa *lekt'těš* (*lektam* «kimegy») PAAS. (levél) | kP. *luktěč* (*luktam* «kihoz») GEN. 6. — kE. *el'eve* (o: *aleβe*; *ulam* «van») BUD. CsT. IV. 69. | nyK. *jüebe* (o: *jüeβe*; *jüäm* «iszik») CASTR. 43. | kE. *kodeve* (o: *kodeβe*; *kodam* «marad») BUD. CsT. IV. 69. | nyK. *kolteβe* (*koltam* «küld») RAM. 188. | kE. *lieve* (o: *lieβe*; *liam* «lesz») BUD. CsT. IV. 69. | kE. *mueve* (o: *mueβe*; *muam* «talál») BUD. CsT. IV. 69. | kE. *naleve* (o: *naleβe*; *nalam* «vesz») BUD. CsT. IV. 69. nyK. *nal'ebe* (o: *näleβe*; *näläm*) WIED. 138. | kE. *pukševe* (o: *pukšeβe*; *pukšam* «etet») BUD. CsT. IV. 69. | nyK. *pāreβe* (*pāram* «beme gy, belefér») RAM. 188. | nyK. *šaleβe* (*šalam* «elrejtözik») RAM. 188. | nyK. *šindeβe* (*šindäm* «helyez») RAM. 188. | nyK. *tyngalebe* (o: *tyngäleβe*; *tyngäläm* «kezd») WIED. 138. | kE. *tol'eve* (*toleβe*;

tolam) «jön» BUD. CsT. IV. 68. nyK. *tolebe* (*toleβ_o*) WIED. 138. | nyK. *užebe* (*užeβ_o*; *užam* «lát») CASTR. 43. | kE. *ūževe* (ə: *ūžeβ_ə*; *ūžam* «hív, meghív») BUD. CsT. IV. 69.*)

III. vagy *n*-es *præteritum*.

Mindkét tövű igéknél használatos, különösen az nyK.-ban gyakran. Jele azonos az *-n* határozói igenév képzőjével. (L. 169.)

I.

395. K. *kajem*, nyK. (*kejem*) *kem* «megy»:

Egyes szám.

kP.	kCar.	nyK.
<i>kajenam</i>	<i>kajena'm</i>	<i>ke'näm</i> RAM. 186.
<i>kajenat</i>	<i>kajena't</i>	<i>ke'nät</i> RAM. 61.
<i>kajen</i> GEN. 8.	<i>kaje'n</i>	<i>ke'jen</i> RAM. 203. <i>ken</i> 26.

Többszám.

<i>kajenna</i>	<i>kajenna</i>	<i>ke'nnä</i>
<i>kajenda</i>	<i>kajenda</i>	<i>ke'ndä</i> RAM. 192.
<i>kajenat</i> GEN. 4.	<i>kajenat</i>	<i>ke'nat</i> RAM. 62.

(ə)štem «tesz»:

Egyes szám.

<i>štenam</i>	<i>šte'näm</i> RAM. 68.
<i>štenat</i>	<i>šte'nät</i> (WIED. 137.)
<i>šten</i>	<i>š'ten</i> RAM. 111.

Többszám.

<i>štenna</i>	<i>šte'nnä</i> (WIED. 163.)
<i>štenda</i>	<i>šte'nda</i> RAM. 173.
<i>štenot</i>	<i>šte'not</i> RAM. 209.

*) Noha *-em*-végű igék, mégis van hasonló alakjuk: kE. *kaeve* BUD. CsT. IV. 69. nyK. *keβ_o* RAM. 44. (*kajem*, *kem* «megy») | kE. *mieve* (ə: *mieβ_ə*; *miem* «megy») BUD. CsT. IV. 69. | kE. *pueve* (ə: *pueβ_ə*; *puem* «ad») BUD. CsT. IV. 69.

K. *ciem*, nyK. *tšiem* «öltözik»:

Egyes szám.

kP.	kCar.	nyK.
<i>čienam</i> GEN. 6.	<i>čienam</i>	<i>tšienäm</i>
<i>čienat</i>	<i>čienat</i>	<i>tšienät</i>
<i>čien</i> GEN. 48.	<i>čien</i> PORK. 25.	<i>tšien</i> RAM. 73.

Többes szám.

<i>čienna</i>	<i>čienna</i>	<i>tšiennä</i>
<i>čienda</i>	<i>čienda</i>	<i>tšienďä</i>
<i>čijenat</i> GEN. 45.	<i>čienat</i>	<i>tšienät</i>

puem «ad»:

Egyes szám.

<i>puenam</i>	<i>puenam</i>	<i>puenäm</i> RAM. 52.
<i>puenat</i>	<i>puenat</i>	<i>puenät</i> (WIED. 166.)
<i>puen</i>	<i>puen</i>	<i>puen</i> RAM. 69.

Többes szám.

<i>puenna</i>	<i>puenna</i>	<i>puennä</i> (WIED. 166.)
<i>puenda</i>	<i>puenda</i>	<i>puenďä</i> (WIED. 166.)
<i>puenat</i>	<i>puenat</i>	<i>puenät</i> (WIED. 166.)

396. Példák.

Egyes szám. 1. sz.: kCar. *βüdenam* (*βüdem* «vezet») PORK. 45. | nyK. *štenäm* (*štem* «tesz») RAM. 68. | nyK. *štle'näm* (*štlaš* «megszabadul») RAM. 165. | nyK. *žtškältärenäm* (*žtškältäräš* «kifezámít») RAM. 32. | nyK. *žorenäm* (*žorem* «folyik») RAM. 187. | nyK. *kenäm* (*kem* «megy») RAM. 186. | nyK. *keles'enam* (o: *kelesenäm*; *kelesem* «beszél») WIED. 136. | nyK. *kängäš'enäm* (*kängäšäš* «tanácskozik») RAM. 42. | nyK. *kapajenäm* (*kapajem* «ás») RAM. 187. | nyK. *kaštarenäm* (*kaštaräš* «megsebesít») RAM. 40. | nyK. *koltenäm* (*koltem* «küld») WIED. 136. | kP. *krenam* (*kørem* «üt») GEN. 46. | kCar. *küzenam* (*küzem* «fölmászik») PORK. 46. | kCar. *menžajenam* (*menžajem* «esket») PORK. 2. | nyK. *päl'enam* (o: *pälenäm*; *pälem* «tud») WIED. 136. | nyK. *poluštšajenäm* (*poluštšajem* «kap») RAM. 27. | nyK. *popenäm* (*popem*

«beszél») RAM. 49. | nyK. *popazenäm* (*popazaš* «esik») RAM. 103. | kCar. *poslenam* (*poslem* «kezd») PORK. 46. | kCar. *sakenam* (*sakem* «fölfüggeszt») PORK. 45. | nyK. *šušārte'näm* (*šušārtaš* «megsebez») RAM. 137. | nyK. *tsatsenäm* (*tsatsem* «akar») RAM. 196. | kP. *malenam* ([*u*] *malem* «alszik») GEN. 13. || kP. *čienam* (*čiem* «fölkölt») GEN. 6. | nyK. *puenäm* (*puem* «ad») RAM. 52. | nyK. *šuenäm* (*šuem* «dob») RAM. 127.

2. sz.: kCar. *ašnena't* (*ašnem* «tart, táplál») PORK. 2. | nyK. *βāldārte'nāt* (*βāldārtaš* «verpfuschen») RAM. 17. | nyK. *ištenat* (o: *āštenāt*; *āštem* «tesz») WIED. 137. | kP. *kalašenat* (*kalašem* «elmond») GEN. 14. | nyK. *kenāt* (*kem* «megy») RAM. 61. | nyK. *kodenāt* (*kodem* «hagy») RAM. 51. | nyK. *koltenāt* (*koltem* «küld») WIED. 137. | kP. *moštenat* (*moštem* «tud, ért») GEN. 12. | nyK. *māndenāt* (*māndem* «elhagy») RAM. 64. | kP. *nojenat* (*nojem* «elfárad») GEN. 3. | nyK. *pukšēnāt* (*pukšēm* «etet») RAM. 174. | nyK. *šalyē'nāt* (*šalyem* «megáll») RAM. 53. || nyK. *puenat* (o: *puenāt*; *puem* «ad») WIED. 166.

3. sz.: nyK. *βalen* (*βalem* «esik, lefekszik») RAM. 9. | nyK. *βārsen* (*βārsaš* «szid») RAM. 17. | nyK. *ālen* RAM. 150. kCar. *ile'n* PORK. 3. (*ālem*, *ilem* «él») PORK. 3. | nyK. *āšten* (*āštem* «tesz») RAM. 111. | nyK. *īoyen* (*īoyem* «folyik») RAM. 182. | kP. *kajen* GEN. 8. kCar. *kaje'n* (*kajam* «megy») PORK. 2. nyK. *ken* (*ken*) RAM. 26. [és *nāy-gejen* (*nāy-kejem* «visz») RAM. 203.] | nyK. *kāten* (*kātāš* «elszakít») RAM. 43. | kE. *keten* (*ketem* «bír, -hat») BUD. CsT. IV. 76. | kCar. *kāče'n* (*kāčekem* «befog») PORK. 5. | kCar. *kode'n* (*kodem* «hagy») PORK. 2. nyK. RAM. 51. | kCar. *kole'n* (*kolem* «meghal») PORK. 4. kP. GEN. 9. nyK. RAM. 90. | kP. kUr. *kolten* (*koltem* «küld») GEN. 2. WICHM. 234. kCar. *kolde'n* PORK. 1. | kCar. *konde'n* (*kondem* «hoz») PORK. 2. | kCar. *košte'n* (*koštem* «fáj») PORK. 1. | kCar. *kuče'n* (*kučem* «fog») PORK. 2. kP. *kučen* GEN. 27. nyK. *kāšēn* RAM. 173. | kP. *kūžen* (*kūžem* «fölmászik») GEN. 1. | nyK. *lāomden* (*lāomdem* «nevez») RAM. 74. | kCar. *pāšte'n* (*pāštem* «helyez») PORK. 2. | kCar. *punen* (*punem* «fon») PORK. 6. | kCar. *pure'n* (*purem* «bemegy, belefér») PORK. 3. nyK. *pāren* RAM. 192. | kCar. *šānde'n* PORK. 6. nyK. *šānden* (*šāndem* «helyez») RAM. 6. | nyK. *šāndžen* (*šāndzem* «ül») RAM. 61. | kCar. *šoyen* (*šoyem* «áll») PORK. 2. | kCar. *šūden* (*šūdem* «parancsol») PORK. 2. | kP. *šūžen* (*šūžem* «megéhezik») GEN. 37. |

kP. *töc'en* (*töcem* «akar») GEN. 3. | kE. *kien* (*kiem* «fekszik») BUD. CsT. IV. 76. | kCar. *mie'n* (*miem* «megy») PORK. 6. | kP. *čien* (*čiem* «fölölt») GEN. 48. nyK. *tšien* RAM. 73. | kCar. *pue'n* (*puem* «ad») PORK. 3. nyK. RAM. 69. | kP. *ruen* (*ruem* «vág») GEN. 27. | nyK. *šue'n* (*šuem* «dob») RAM. 34. | kP. *tüjen* (*tüem*, *tüjem* «szét-darabol») GEN. 2.

Többes szám. 1. sz.: nyK. *ištenna* (o: *ʔštennä*; *ʔštem* «tesz») WIED. 163. | nyK. *lōmdennä* (*lōmdem* «nevez») RAM. 74. | nyK. *paiennä* (*paiem* «meggazdagszik») RAM. 183. | nyK. *päl'enna* (o: *pälennä*; *pälem* «tud») WIED. 137.

2. sz.: nyK. *ʔšte'ndä* (*ʔštem* «tesz») RAM. 173. | nyK. *žuda-lanenda* (*žudala'naš* «rosszabbul lesz») RAM. 23. | nyK. *kandendä* (*kandem* «hoz») RAM. 192. | nyK. *näggendä* (*näy-kejem* «elvesz») RAM. 192. | nyK. *sinzenda* (o: *šin^dzendä*; *šin^dzem*, *šin^dzem* «ül») WIED. 138. | nyK. *puenda* (o: *puendä*; *puem* «ad») WIED. 166.

3. sz.: nyK. *əlenət* RAM. 147. kP. *ilenət* GEN. 4. (*əlem*, *ilem* «él») | nyK. *ʔštenət* (*ʔštem* «tesz») RAM. 209. | kP. *kajenət* (*kajem* «megy») GEN. 4. nyK. *kenət* (*kem*) RAM. 62. | nyK. *koltenət* (*koltem* «küld») RAM. 173. | nyK. *ong²re'nət* (*ong²raš* «mit stangen wälzen») RAM. 92. | nyK. *öpkälenət* (*öpkälem* «morog») RAM. 92. | nyK. *päl'enet* (o: *pälənət*; *pälem* «ismer») WIED. 138. | nyK. *pāne'nət* (*pānem* «fon») RAM. 108. | nyK. *pəote'nət* (*pəotäš* «végez») RAM. 53. | kP. *pukšənət* (*pukšem* «etet») GEN. 6. | nyK. *šinde'nət* (*šindem* «helyez») RAM. 28. 70. | nyK. *šin^dzenət* (*šin^dzem* «ül») RAM. 97. | kP. *šūženət* (*šūzem* «éhezik») GEN. 21. | nyK. *tsatsenət* (*tsatsem* «akar») RAM. 176. | nyK. *kie'nət* (*kiem* «fekszik») RAM. 57. | kP. *čijenət* (*čiem* «fölölt») GEN. 45. | nyK. *puenet* (o: *pue-nət*; *puem* «ad») WIED. 166. | kP. *ruenət* (*ruem* «vág») GEN. 27. | nyK. *šue'nət* (*šuem* «dob») RAM. 107. 180.

II.

397. *užam* «lát»:

Egyes szám.

kP.	kUr.	kCar.	nyK.
<i>užənam</i>	<i>užənam</i>	<i>užəna'm</i>	<i>užənam</i> RAM. 123.
<i>užənat</i>	<i>užənat</i>	<i>užəna't</i>	<i>užənat</i> (WIED. 137.)
<i>užən</i>	<i>užən</i>	<i>u'žən</i>	<i>užən</i> RAM. 173.

Töb b e s z á m.

kp.	kUr.	kCar.	nyK.
<i>užanna</i>	<i>užanna</i>	<i>užanna</i>	<i>užanna</i> (WIED. 137.)
<i>užanda</i>	<i>užanda</i>	<i>užanda</i>	<i>užanda</i> (WIED. 138.)
<i>užanot</i>	<i>užanôt</i>	<i>užanot</i>	<i>užanôt</i> RAM. 180.

tolam «jön»:

Egyes szám.

<i>tolenam</i>	<i>tolnam</i>	<i>tolna'm</i> PORK. 45.	<i>tol²nam</i> RAM. 17.	<i>tolnam</i>
<i>tolenat</i> GEN. 12.	<i>tolnat</i>	<i>tolna't</i>	<i>tol²nat</i>	[5.]
<i>tolen</i> GEN. 3.	<i>tòlèn</i>	<i>to'lèn</i> PORK. 2.	<i>tolèn</i> RAM. 10.	

Töb b e s z á m.

<i>tolanna</i>	<i>tolanna</i>	<i>tolnena'</i>	<i>tolanna</i> (WIED. 163.)
<i>tolanda</i>	<i>tolanda</i>	<i>tolneda'</i>	<i>tolanda</i> RAM. 13.
<i>tolanot</i>	<i>tolnôt</i>	<i>to'lnôt</i>	<i>tolanôt</i> (WIED. 163.)

K. *nalam*, nyK. *näläm* «vesz»:

Egyes szám.

<i>nalenam</i>	<i>nalnam</i>	<i>nalna'm</i> PORK. 22.	<i>nälänäm</i> RAM. 27.
<i>nalénat</i>	<i>nalnat</i>	<i>nalna't</i> PORK. 11.	<i>nälänät</i>
<i>nalén</i> GEN. 4.	<i>nälèn</i>	<i>na'lèn</i> PORK. 2.	<i>nälèn</i> RAM. 173.

Töb b e s z á m.

<i>nalanna</i>	<i>nalanna</i>	<i>nalnena'</i> PORK. 14.	<i>nälännä</i>
<i>nalanda</i>	<i>nalanda</i>	<i>nalneda'</i>	<i>näländä</i>
<i>nalánat</i>	<i>nalnôt</i>	<i>na'lnôt</i>	<i>nälänôt</i>

K. *š u a m*, nyK. *šo a m* «megérkezik»:

Egyes szám.

<i>šunenam</i>	<i>šunam</i>	<i>šuna'm</i>	<i>šonam</i> RAM. 134.
<i>šunenat</i>	<i>šunat</i>	<i>šuna't</i>	<i>šonat</i>
<i>šunun</i> (< <i>šunen</i>) GEN. 28. 29.	<i>šun</i>	<i>šun</i> PORK. 40.	<i>šon</i> RAM. 35.
		<i>šun</i> 25.	

Többes szám.

kP.	kUr.	kCar.	nyK.
<i>šunna</i> GEN. 17.	<i>šunna</i>	<i>šunna'</i>	<i>šonna</i>
<i>šunda</i>	<i>šunda</i>	<i>šunda'</i>	<i>šonda</i>
<i>šunət</i>	<i>šunət</i>	<i>šu'nət</i>	<i>šonət</i>

kP. *jü a m*, kCar. *d'ü a m*, nyK. *ü ü ä m* «iszik»:

Egyes szám.

kP.	kCar.	nyK.
<i>jünam</i>	<i>d'üna'm</i>	<i>jünäm</i> CASTR. 38.
<i>jünat</i>	<i>d'üna't</i>	<i>jünät</i> CASTN. 38.
<i>jüen</i> GEN. 79.	<i>d'ün</i>	<i>jün</i> CASTR. 38.

Többes szám.

<i>jüenna</i>	<i>d'ünna</i>	<i>jünnä</i> (és <i>jynänä</i>) CASTR. 38. WIED. 137.
<i>jüenda</i>	<i>d'ünda</i>	<i>jündä</i> (és <i>jynädä</i>) CASTR. 38.
<i>jüenət</i>	<i>d'ünət</i>	<i>jünət</i> (WIED. 138. CASTR. 38.)

K. *li a m*, nyK. *li ä m* «lesz»:

Egyes szám.

<i>lienam</i>	<i>lina'm</i> PORK. 44.	<i>linäm</i> RAM. 99. 12. <i>linäm</i> 89.
<i>liənat</i>	<i>lina't</i>	<i>linät</i> CASTR. 44.
<i>liən</i> GEN. 16.	<i>lin</i> PORK. 11. 56. <i>lin</i> RAM. 16.	

Többes szám.

<i>lienna</i>	<i>linna</i>	<i>linnä</i> (WIED. 166.), <i>linänä</i> CASTR. 44.
<i>liənda</i>	<i>linda</i>	<i>lindä</i> (WIED. 166.), <i>linädä</i> CASTR. 44.
<i>liənət</i>	<i>linət</i>	<i>linət</i> RAM. 82.

K. *u l a m*, nyK. *š l a m* «van»:

Egyes szám.

kP.	kUr.	kCar.	nyK.
<i>ulnam</i>	<i>ulnam</i>	<i>ulna'm</i>	<i>š'nam</i> RAM. 164.
<i>ulnat</i>	<i>ulnat</i>	<i>ulna't</i>	<i>š'nat</i>
<i>ulən</i>	<i>ülən</i>	<i>u'lən</i>	<i>š'lən</i> RAM. 3.

Töb b e s z á m.

kP.	kUr.	kCar.	nyK.
<i>ulonna</i>	<i>ülönnä</i>	<i>ulonna</i>	<i>ülönnä</i>
<i>ulönda</i>	<i>ulöndä</i>	<i>ulönda</i>	<i>ülönda</i>
<i>ulönöt</i>	<i>ülönöt</i>	<i>ulönöt</i>	<i>ülönöt</i> RAM. 61.

398. Példák.

Egyes szám. 1. sz.: nyK. *βazōnam* (*βazam* «esik, lefekszik») RAM. 186. | nyK. *ia'ōōštōnam* (*ia'ōōštam* «kérdez») RAM. 26. | nyK. *kiñ'lnäm* (*kiñäläm* «felkel») RAM. 25. | nyK. *kolnam*, *kol^βnam* (*kolam* «hall») RAM. 53. | nyK. *kaštōnam* (*kaštam* «jár») RAM. 186. | kCar. *kuškōnam* (*kuškam* «nő») PORK. 51. | nyK. *läktänäm* (o: *läktōnäm*; *läktäm* «kimegy») CASTR. 38. | nyK. *lōdōnam* (*lōdam* «olvás») RAM. 72. | kUr. *muškältōnam* (*muškältam* «mosdik») WICHM. 224. | kCar. *nalna'm* (*nalam*) PORK. 22. nyK. *näl-näm* (*näläm* «vesz») RAM. 27. | kCar. *nöltalnam* (*nöltalam* «megszerez») PORK. 43. | nyK. *an^dzalnem* (*an^dzalam* «nézeget») RAM. 188. | nyK. *šin^dzēnäm* (*šin^dzäm* «ül») RAM. 188. | kUr. *šo,łšōnam* (*šo,łšam* «születik») WICHM. 224. kCar. *šočanam* PORK. 48. | kP. *šuφšōnam* (*šuφšam* «húz») GEN. 46. | kCar. *tolnam* (*tolam* «jön») PORK. 45. nyK. *tolnam* RAM. 5. *tol^βnam* RAM. 17. | nyK. *užōnam* (*užam* «lát») RAM. 123. || nyK. *iünäm* (*iüäm* «iszik») CASTR. 38. | kCar. *linat* (*liam* «lesz») PORK. 44. nyK. *linäm* (*liäm*) RAM. 89. *linäm* 12. | nyK. *monam* (*moam* «talál») RAM. 50. | kCar. *šūna'm* (*šūam* «megérkezik») PORK. 11. nyK. *šōnam* (*šoam*) RAM. 134.

2. sz.: nyK. *kałškōnat* (*kałškam* «eszik») RAM. 181. | nyK. *kaštōnat* (*kaštam* «jár») RAM. 178. | nyK. *kolnat* (*kolam* «hall») RAM. 53. | kCar. *kuškōnat** (*kuškam* «nő») PORK. 53. | nyK. *läktänät* (o: *läktōnät*; *läktäm* «kimegy») CASTR. 38. | nyK. *läz^ortōnät* (*läz^ortäs* «megpuhul») RAM. 75. | nyK. *lodanat* (o: *lōdōnat*; *lōdam* «olvás») CASTR. 38. | kCar. *nalnat* (*nalam* «vesz») PORK. 11. | nyK. *šinzenat* (o: *šin^dzēnät*; *šin^dzäm* «ül») WIED. 137. | kUr. *šo,łšōnat* (*šo,łšam* «születik») WICHM. 225. kCar. *šočanat* PORK. 53. | kP. *tolnat* (*tolam* «jön») GEN. 12. | nyK. *uženat* (o: *užōnat*; *užam* «lát») WIED. 137. || nyK. *iünät* (*iüäm* «iszik»)

*) A szövegben: *kuškenat*.

CASTR. 38. | nyK. *linät* (*liäm* «lesz») CASTR. 44. | nyK. *monät* (*moam* «talál») WIED. 166.

3. sz.: nyK. *βazēn**) (*βazam* «esik, lefekszik») RAM. 11. kP. *βojžēn* (*βojzam*) GEN. 1. kCar. *βoʒēn* (*βozam*) PORK. 1. | nyK. *ələžēn* (*ələžäm* «föltámad») RAM. 21. | nyK. *īadēn* (*īadam* «kérdez») RAM. 174. kP. *jodēn* GEN. 2. | kP. *jomēn* (*jomam* «elvész») GEN. 23. | kP. *kajalēn* (*kajalam* «mendegél») GEN. 67. | nyK. *keʹlēn* (*keläm* «kell») RAM. 44. | nyK. *keʹrəltēn* (*keʹrəltäs* «befürödik») RAM. 45. kP. *keʹrəltēn* GEN. 11. | nyK. *kodēn* RAM. 119. kCar. *koʹdēn* (*kodam* «marad») PORK. 4. | kCar. *koʹštēn* (*koštam*) PORK. 12. | nyK. *kaštēn* (*kaštam* «jár») RAM. 186. | kCar. *koʹčkēn* (*kočkam* «eszik») PORK. 4. | kP. *kuškēn* (*kuškam* «nő») GEN. 1. | kCar. *leʹktēn* (*lektam* «kimegy») PORK. 2. | nyK. *lāktēn* (*lāktam* «visz») RAM. 187. | kCar. *munžalēn* (*munžalas* «tojik») PORK. 35. | kUr. *nəʹlēn* (*nalam* «vesz») WICHM. 234. nyK. *nälēn* (*näläm*) RAM. 173. | kP. *pižēn* (*pižam* «hozzáragad») GEN. 38. | kCar. *püktalēn* (*püktalas* «kotlik») PORK. 35. | kCar. kP. *püštēn* (*püštam* «megöl») PORK. 5. GEN. 7. | nyK. *šaralēn* (*šaralam* «megáll») RAM. 125. | nyK. *šəʹlēn* (*šäläs* «elrejtőzik») RAM. 130. | nyK. *šündzēn* (*šündzäm* «ül») RAM. 3. kCar. *šivnžēn* PORK. 5. 40. | nyK. *šičēn* (*šičäs* «érez») RAM. 133. | kCar. *šočēn* (*šočam* «nő») PORK. 53. | nyK. *temēn* (*temäm* «megtelik») RAM. 144. | nyK. *tingälēn* (*tingäläm* «kezd») RAM. 177. kCar. *tünalēn* (*tünalam*) PORK. 2. kP. GEN. 29. | nyK. *tolēn* (*tolam* «jön») RAM. 10. kCar. PORK. 2. kP. GEN. 3. | kCar. *upsälēn* (*upsalam* «kalapot föltesz») PORK. 28. | kCar. *üzēn* (*üzam* «hív») PORK. 2. | nyK. *uzēn* (*uzam* «lát») RAM. 173. kCar. PORK. 4. || kP. *liēn* (*liäm* «lesz») GEN. 16. kCar. *lin* PORK. 56. nyK. *lin* (*liäm*) RAM. 16. | nyK. *šin* (*šiam* «üt») RAM. | kP. *jüēn* (*jüam* «iszik») GEN. 79. nyK. *jün* CASTR. 38. | kCar. *šün* (*šüam* «elrothad») PORK. 8. | nyK. *mon* (*moam* «talál») RAM. 181. | kP. *šun* GEN. 28. 29. kCar. *šun* PORK. 40. *šun* PORK. 25. nyK. *šon* RAM. 35.

Többes szám. 1. sz.: nyK. *läktännä*, *läktänänä* (ə: *läktännü*; *läktäm* «kimegy») CASTR. 38. | nyK. *lodanana*, *lodanna* (ə: *lödänna*; *lödäm* «olvas») CASTR. 38. | kCar. *nalnena* (*nalam* «vesz») PORK. 14. | nyK. *tolenna* (ə: *tolänna*; *tolam* «jön») WIED.

*) *βazen* RAM. 62.

163. kUfa *tolyna* MNyh.⁴ 102. | nyK. *uženna* (o: *užēnā*; *užam* «lát») WIED. 137. || nyK. *jynānā*, *jynnā* (o: *žūnnā*; *žūām* «iszik») CASTR. 38. | nyK. *linnā* (*liām* «lesz») WIED. 166. | nyK. *monna* (*moam* «talál») RAM. 184. | kP. *šūenna* (*šūām* «megérkezik») GEN. 17.

2. sz.: nyK. *kaštānda* (*kaštām* «jár») RAM. 189. | nyK. *läktānādā*, *läktāndā* (o: *läktēndā*; *läktām* «kimegy») CASTR. 38. | nyK. *lodanada*, *lodanda* (o: *lōdēnda*; *lōdam* «olvas») CASTR. 38. | nyK. *puštānda* (*puštām* «megöl») RAM. 181. | nyK. *sinzenda* (o: *šīn^dzēndā*; *šīn^dzām*, *šīn^dzām* «ül») WIED. 138. | nyK. *tolēnda* (*tolam* «jön») RAM. 13. kUfa *tol^onda* MNyh.⁴ 102. | nyK. *uženda* (o: *užēnda*; *užam* «lát») WIED. 138.

3. sz.: nyK. *kaš^kkēnāt* (*kaš^kkām* «eszik») RAM. 174. | nyK. *kār^ožēnāt* (*kār^ožām* «fut») RAM. 79. | nyK. *läktānāt* (o: *läktēnāt*; *läktām* «kimegy») CASTR. 38. | nyK. *lōdanāt* (o: *lōdēnāt*; *lōdam* «olvas») CASTR. 38. | nyK. *manēnāt* (*manām* «mond») RAM. 180. | nyK. *nal^oenēt* (o: *nālēnēt*; *nālām* «vesz») WIED. 138. | nyK. *nūštāl^onēt* (*nūštālām* «fürdik») RAM. 88. | nyK. *šīdāl^onēt* (*šīdālām* «verekszik») RAM. 66. | nyK. *šīn^dzēnēt* (*šīn^dzām* «ül») RAM. 97. | kP. *šōjalaltēnēt* (*šōjalaltāš* «magára ölt») GEN. 49. | nyK. *tīggāl^onēt* (*tīggālām* «kezd») RAM. 200. | nyK. *tōlenēt* (o: *tōlēnēt*; *tolam* «jön») WIED. 163. kUfa *tolnēt* MNyh.⁴ 102. | kP. *ūštāl^onēt* (*ūštālām* «övez») GEN. 45. | nyK. *užēnāt* (*užam* «lát») RAM. 180. || nyK. *linēt* (*liām* «lesz») RAM. 82. | nyK. *junēt* (o: *žūnēt*; *žūām* «iszik») WIED. 138. | nyK. *monēt* (o: *monēt*; *moam* «talál») WIED. 166.

Imperativus.*)

I.

399. K. *kajem*, nyK. *kežem*, *kem* «megy»:

Egyes szám.

kP.	kUr.	kCar.	nyK.
<i>kaje</i>	<i>kajō</i>	<i>ka^oʃə</i>	PORK. 46. <i>ke</i> RAM. 49. <i>keok**</i>) 172.
		<i>kaj^o</i>	19. <i>ke^omā</i> RAM. 184.
<i>kajže</i> GEN. 52.	<i>kajžō</i>	<i>kajžə</i>	<i>kežə</i> (WIED. 140.)

*) L. SET. TuM. 139.

***) Az *-ok* az nyK.-ban gyakran előforduló nyomósító elem.

Többes szám.

kP.	kUr.	kCar.	nyK.
<i>kajža, kajza</i>	<i>kaiza</i>	<i>kajza</i>	PORK. 13.51. <i>kedok</i> RAM. 174.
			<i>kemäädä</i>
<i>kajšt</i>	<i>kaišt</i>	<i>kaišt</i>	<i>kešt</i> WIED. 140.

aštem, štem «tesz»:

Egyes szám.

<i>ašte</i> GEN. 7.	<i>āštā</i>	<i>ašta</i> PORK. 15.	<i>ašta</i> RAM. 45. <i>ištok</i> WIED. 146.
			<i>aštemä</i> RAM. 29.
<i>aštaže</i>	<i>āštāžā</i>	<i>aštaža</i>	<i>aštaža</i> (WIED. 164.)

Többes szám.

<i>aštaža, aštaza</i>	<i>āštāža</i>	<i>aštaza</i>	<i>aštāädä</i>
			<i>aštemädä</i> (WIED. 164.)
<i>aštašt</i>	<i>āštāšt</i>	<i>aštašt</i>	<i>aštašt</i> (WIED. 164.)

kodem «hagy»:

Egyes szám.

<i>kodo</i> *)	<i>kōdā</i>	<i>kōdā</i>	<i>kodā</i>
			<i>kodemä</i>
<i>kodažo</i>	<i>kōdāžā</i>	<i>kōdāža</i>	<i>kodāža</i>

Többes szám.

<i>kodaza</i> GEN. 24.	<i>kōdāza</i>	<i>kodāza</i>	<i>kōdāda</i>
			<i>kodemädä</i>
<i>kodašt</i>	<i>kōdāšt</i>	<i>kōdāšt</i>	<i>kōdāšt</i>

kP. *šínžem*, kUr. *šínđžem*, kCar. *šinžem*, nyK. *šindžem*,
šindžem «sitzen bleiben»:

Egyes szám.

<i>šinže</i>	<i>šínđžā</i>	<i>šinža</i>	<i>šindža, šindža</i> RAM. 133.
			<i>šindžemä, šindžemä</i>
<i>šinžeže</i>	<i>šínđžāžā</i>	<i>šinžaža</i>	<i>šindžaža, šindžaža</i>

*) kUfa *kodō*.

Töb b e s z á m.

kP.	kUr.	kCar.	nyK.
<i>šinžəza</i> GEN. 61.	<i>šindžəza</i>	<i>šinžəza</i>	<i>šin^dzəðä, šin^dzəðä</i>
<i>šinžəšt</i>	<i>šindžəšt</i>	<i>šinžəšt</i>	<i>šin^dzemäðä, šin^dzemäðä</i>
			<i>šin^dzəšt, šin^dzəšt</i>

kP. *ciem*, nyK. *tšiem* «öltözik»:

Egy e s z á m.

<i>cie</i> GEN. 6.	<i>tši(ə)</i>	<i>či(ə)</i>	<i>tši(ə)</i>
			<i>tšiemä</i>
<i>čižə</i>	<i>tšižə</i>	<i>čižə</i>	<i>tšižə</i>

Töb b e s z á m.

<i>čiža</i>	<i>tšiza</i>	<i>čiža</i> PORK. 38.	<i>tšidä</i>
			<i>tšiemäðä</i>
<i>čiəšt</i>	<i>tšišt</i>	<i>čišt</i>	<i>tšišt</i> (WIED. 140.)

puem «ad»:

Egy e s z á m.

<i>pu</i> GEN. 2.	<i>pu</i>	<i>pū</i>	} (PORK.) SET. TuM. 139.	<i>pū</i> RAM. 52. <i>pu^ok</i> 142.
<i>pužo</i>	<i>pužə</i>	<i>pūžə</i>		<i>puemä</i> (WIED. 167.)
				<i>pužə</i> (WIED. 140.)

Töb b e s z á m.

<i>puza</i> GEN. 56.	<i>puza</i>	<i>pūza</i>	} (PORK.) SET. TuM. 139.	<i>pu^oda</i> RAM. 105.
<i>pušt</i>	<i>pušt</i>	<i>pušt</i>		<i>puemäðä</i> RAM. 184.
				<i>pušt</i> (WIED. 140.)

400. Pé l d á k.

Egy e s z á m. 2. sz.*): nyK. *andžə* RAM. 4. *anzok* WIED. 146. (*andžem* «néz, tekint») | kP. *ašalte* (*ašaltem* «üget») GEN. 5. | nyK. *äšindärə* (*äšindärəš* «emlékszik») RAM. 8. | kP.

*) Az 1. sz.-ek helyett a jelentő mód használatos. Pl. kUr. *mom ləštalam* «mit csináljak?» WICHM. 224. || nyK. *žonggeštäs kenä* «hinaus um frische luft zu atmen!» RAM. 33.

βolo (*βolem* «leszáll») GEN. 16. | kCar. *βučə* (*βučem* «vár») PORK. 8. | kP. *eyde* (*eydem* «izzít») GEN. 32. | kCar. *i'lə* (*ilem* «él») PORK. 10. nyK. *ələ* (*alem*) RAM. 35. | kP. *əšte* GEN. 7. kUfa *əšte* PAAS. KSz. II. 124. kCar. *əštə* PORK. 15. nyK. *əštə* RAM. 45. (*əštem* «tesz») | kUr. *jörəktə* (*jörəktəm* «elvet») WICHM. 209. | kP. *kaje* GEN. 28. kCar. *kajə* PORK. 46. *kaj* PORK. 19. nyK. *ke* RAM. 149. *keok* RAM. 172. | kP. *kalaše* (*kalašem* «mond») GEN. 7. | kP. *kerte* (*kertem* «köt») GEN. 14. | kUr. *kəškə* (*kəškəm* «dob») WICHM. 210. | nyK. *kodok* (*kođem* «hagy») RAM. 203—4. | kP. *kolto* GEN. 2. kUfa *koltə* PAAS. KSz. II. 126. kCar. *koltə* PORK. 40. nyK. *koltə* RAM. 194. *koltok* WIED. 146. | kP. *kondo* GEN. 3. kUfa *kondə* PAAS. KSz. II. 206. kCar. *ko'ndə* PORK. 17. nyK. *kandok* RAM. 180. (*kondem*, *kandem* «hoz») | kP. *košto* (*koštem* «szárit») GEN. 16. | kP. *kučo* (*kučem* «fog») GEN. 46. | kP. *küžəkte* GEN. 4. kCar. *küžəktə* (*küžəktəm* «mászni segít») PORK. 18. | kP. *muro* (*murem* «énekel») GEN. 30. | nyK. *oltə* (*oltem* «füt») RAM. 184. | nyK. *pi'stə* (*pištem* «helyez») RAM. 103. | kUfa *pəktə* (*poktem* «hajt») PAAS. KSz. II. 206. | kCar. *polšə* HÄM. 5. *pol'sə* (*polšem* «segít») PORK. 18. | kP. *pörtəldö* (*pörtöltəm* «vorwärts rollen») GEN. 5. | kUr. *puk'šə* (*puk'šəm* «etet») WICHM. 211. | kP. *puro* GEN. 4. kCar. *pu'rə* PORK. 11. | kUfa *sakle* (*saklem* «öriz») PAAS. KSz. II. 206. | nyK. *šyn'də*, *šyn'də* (*šyndzem*, *šyndzem* «ül») RAM. 133. | kCar. *šo'γə* (*šoyem* «áll») PORK. 8. | kP. *töce*, *töcö* (*töčem* «akar») GEN. 15. | kCar. *ma'lə* (kP. [u]malem «alszik») PORK. 3. || kP. *mie* GEN. 8. 42. *mi* GEN. 8. (*miem* «megy») | kP. *čie* (*čiem* «fölölt») GEN. 6. | kP. *pu* GEN. 2. 61. kUfa *pū* PAAS. KSz. II. 127. kCar. *pū* (PORK.) SET. TuM. 139. nyK. *pū* RAM. 52. (*puem* «ad»). — nyK. *əšte'mäiä* «nun so arbeite doch!» (*əštem* «tesz») RAM. 29. | nyK. *kemä* (*kem* «megy») RAM. 184. | nyK. *kolte'mä* (*koltem* «küld») RAM. 53. | nyK. *kandemä* (*kandem* «hoz») RAM. 184. | nyK. *tä'ñnemä* (*tä'ñnäs* «hajol») RAM. 143. | nyK. *təmdemä* (*təmdə's* «tanít») RAM. 64. | nyK. *tülemä* (*tülem* «fizet») CASTR. 41. | nyK. *puemä* (*puem* «ad») WIED. 167.

3. sz.: kCar. *d'amdələžə* (*d'amdəlem* «készen tart») PORK. 43. | kP. *jəγəžə* GEN. 50. nyK. *ioγəžə* (*ioγem* «folyik») RAM. 208. | kP. *kaj'žə* (*kajem* «megy») GEN. 52. nyK. *keže* (o: *kežə*) WIED. 140. | nyK. *kolteže* (o: *koltəžə*; *koltem* «küld») WIED. 142. | kP. *loktəžə* (*loktəm* «várászol») GEN. 53. | kP. *patəže* GEN.

78. kCar. *pətəžə* (*pətem* «végez») PORK. 78. | kCar. *po'lašəžə* (*polšem* «segít») PORK. 4. | kP. *pužəžə* (*pužem* «varázsol») GEN. 50. | kCar. *šə'nədəžə* (*šəndem* «helyez») PORK. 32. | kCar. *šo'ražə* (*šoyem* «áll») PORK. 31. | kP. *šuləžə* (*šulem* «olvad») GEN. 53. || kCar. *kižə* (*kiem* «fekszik») PORK. 30. | kCar. *pūžə* (*puem* «ad») (PORK.) SET. TuM. 139. kUr. *pūžə* WICHM. 243.

Többes szám. 2. sz.: nyK. *a'ž'rdə* (*a'ž'raš* «választ») RAM. 2. | kP. *βoltəza* (*βoltem* «levezet») GEN. 12. | nyK. *štə'rəš'də* (*štə'rəš* «megment») RAM. 165. | nyK. *žə'rətə'də** (*žəratem* «szeret») RAM. 28. | kP. *jə'žəktəza* (*jə'žəktem* «kiolt») GEN. 44. | kP. *jüldəza* (*jüldem* «iszik») GEN. 5. | kCar. *kə'žəza* (*kə'žem* «megy») PORK. 13. 51. nyK. *kədək* (*kem*) RAM. 174. | kP. *kələšəza* GEN. 12. kCar. *kələšəza* PORK. 43. (*kələšem*, *kələsem* «mond») | kP. *kədəza* (*kədəm* «hagy») GEN. 24. | kP. *kudəltəžə*** (*kudəltem* «odadob») GEN. 22. | kP. *künžəza* (*künžem* «ás») GEN. 43. | kP. *küžəktəza* (*küžəktem* «fölmászni segít») GEN. 12. | kCar. *lünğəltəza* (*lünğəltem* «himbál») PORK. 41. | nyK. *pə're'ədə* (*pə're'əš* «tekintetbe vesz») RAM. 100. | kE. *pogoda* (*po'ğem* «gyűjt») (CserPr.) BUD. CsT. IV. 79. | kP. *po'tsa* «jöjjetek» GEN. 34. | kP. *pukšəza* (*pukšem* «etet») GEN. 6. | kP. *purəza* (*purtem* «beereszt») GEN. 24. | kP. *səkləza* (*səkləm* «öriz») GEN. 56. | kCar. *šəndəza* (*šəndem* «helyez») PORK. 51. | kP. *šinhəžəza* (*šinhəžem* «ül») GEN. 61. | nyK. *tyledə*, *tyldə*, *tyldəok* (ə: *tül'ədə*, *tül'ədəok*; *tülem* «fizet») CASTR. 41. || kUr. *mizə* (*miəm* «megy») WICHM. 243. | kCar. *čizə* (*čiem* «fölält») PORK. 38. | kP. *puza* GEN. 56. kCar. *pūza* (PORK.) SET. TuM. 139. nyK. *pu'də* RAM. 105. *pu'dəi* RAM. 33. (*puem* «ad»). — nyK. *žə'rətə'mədə* (*žəratem* «szeret») RAM. 69. | nyK. *ištem'ada* (ə: *əštə'mədə*; *əštem* «tesz») WIED. 164. | nyK. *tülemədə* (*tülem* «fizet») CASTR. 41. || nyK. *miemədə* (*miem* «megy») WIED. 144. | nyK. *puemədə* (*puem* «ad») RAM. 184.

3. sz.: nyK. *ištežt* (ə: *əštəšt*; *əštem* «tesz») WIED. 164. | kCar. *i'ləšt* (*i'lem* «él») PORK. 31. 33. | kP. *kondəšt* (*kondem* «hoz») GEN. 44. | nyK. *kešt* (*kem* «megy») WIED. 140. | nyK. *pomnižt* (ə: *pomništ*; *pomniem* «emlékszik») WIED. 139. | nyK. *tüləšt* (*tülem* «fizet») CASTR. 41. || nyK. *čist* (*čšiem* «fölält») WIED. 140. |

*) A szövegben: *žə'rət'ədə*.

**) A szövegben: *kudəltəžə*.

kCar. *pušt* (*puem* «ad») (PORK.) SET. TuM. 139. nyK. *pužt* (o: *pušt*) WIED. 140.

II.

401. *tolam* «jön»:

Egyes szám.

kP.	kUr.	kCar.	nyK.
<i>tol</i> GEN. 10.	<i>tol</i>	<i>tol</i> PORK. 6.	<i>tol; tolo'k</i> RAM. 32. 172. <i>tolōma</i> (WIED. 164.)
<i>tolže</i>	<i>tolžē</i>	<i>to'ložē</i> PORK. 3.	<i>tolžē</i> (WIED. 140.)

Többes szám.

<i>tolža, tolza</i>	<i>tolza</i>	<i>tolda</i> (PORK.) SET. <i>tolda</i> (WIED. 134.) TuM. 139.	<i>tolōmada</i> (WIED. 134.)
<i>tolāšt</i> GEN. 23.	<i>tōlāšt</i>	<i>to'lāšt</i>	<i>tōlāšt</i>

K. *liam*, nyK. *liäm* «lesz»:

Egyes szám.

<i>li</i>	<i>li</i>	<i>li</i>	<i>li</i> RAM. 137. <i>limä</i>
<i>liže</i> ¹⁾ GEN. 6.	<i>ližē</i>	<i>li'žē</i> PORK. 4.	<i>ližē</i> (WIED. 140.)

Többes szám.

<i>liža</i> ²⁾ GEN. 55.	<i>liža</i>	<i>li'za</i> PORK. 36.	<i>liđä</i> (WIED. 167.) <i>limäđä</i>
	WICHM. 244.		
<i>lišť</i>	<i>lišť</i>	<i>lišť</i>	<i>lišť</i> (WIED. 140.)

kodam «marad»:

Egyes szám.

<i>kot</i> GEN. 6.	<i>kot</i>	<i>kot</i>	<i>kot</i> <i>kotma</i>
<i>kotšo</i> ³⁾ GEN. 78.	<i>kotšō</i>	<i>ko'tšō</i>	<i>kotšō</i> (WIED. 140.)

¹⁾ kUfa *liže* PAAS. KSz. II. 205. *lijže* 131.

²⁾ kUfa *lijza* PAAS. KSz. II. 131.

³⁾ kUfa *kotšō*.

Töb b e s z á m.

kP.	kUr.	kCar.	nyK.
<i>kotsa</i>	<i>kotsa</i>	<i>kotsa</i>	<i>kotta</i> <i>kotmada</i>
<i>koðəšt</i>	<i>kòðəšt</i>	<i>ko·ðəšt</i>	<i>koðəšt</i>

kP. *kočkam*, kUr. *kotškam*, nyK. *kačškam* «eszik»:

Egye s z á m.

<i>koč</i>	<i>kočš</i>	<i>koč</i> PORK. 8.	<i>kačš</i> RAM. 1. <i>kačšok</i> (WIED. [146.] <i>karma</i>)
<i>kočšo</i> GEN. 54.	<i>kotššə</i>	<i>ko·čšə</i>	<i>kačšə</i> RAM. 124. 172.

Töb b e s z á m.

<i>kotsa</i> GEN. 24.	<i>kotšsa</i>	<i>kotsa</i> PORK. 49.	<i>katta</i> <i>karmada</i>
<i>kočkəšt</i>	<i>kotšškəšt</i>	<i>kočkəšt</i>	<i>kačškəšt</i>

kP. *šinžam*, kUr. *šindžam*, nyK. *šin^dzam*, *šin^dzam* «ül»:

Egye s z á m.

<i>šič</i> GEN. 10.	<i>šičš</i>	<i>šič</i> PORK. 6.	<i>šits</i> RAM. 90. <i>šits, šist, šist</i> 133. <i>šitsok</i> 137. <i>šitsmä, šitsmä</i>
<i>šičše</i>	<i>šičšə</i>	<i>šičšə</i> PORK. 31.	<i>šitsšə</i> RAM. 211. <i>šitsšə</i>

Töb b e s z á m.

<i>šičsa</i> GEN. 74.	<i>šičšsa</i>	<i>šičsa</i>	<i>šitstä, šitstä</i> <i>šitsmäda, šitsmäda</i>
<i>šinžəšt</i>	<i>šindžəšt</i>	<i>šinžəšt</i>	<i>šin^dzəšt, šin^dzəšt</i>

kP. *božam*, kUr., kCar. *bozam*, nyK. *bazam* «esik, lefekszik»:

Egye s z á m.

<i>boč</i> GEN. 43.	<i>bočš</i>	<i>boč</i> PORK. 3.	<i>bats</i> <i>batsma</i>
<i>bočšo</i>	<i>bočšə</i>	<i>bo·čšə</i> PORK. 33.	<i>batsšə</i> (WIED. 140.)

Többes szám.

kP.	kUr.	kCar.	nyK.
βoćsa, βoćsa	βoľśsa	βoćsa	βatssa βatmada
βoźašt	βoźašt	βo'zašt	βaźašt

K. *lektam*, nyK. *läktem* «kimegy»:

Egyes szám.

<i>lek</i>	<i>lek</i>	<i>lek</i> PORK. 3.	<i>läk</i> , <i>läkok</i> CASTR. 39. <i>läktämä</i> (CASTR. 39.)
<i>lekše</i> GEN. 78.	<i>lekšō</i>	<i>le'kša</i>	<i>läkša</i> (CASTR. 39.)

Többes szám.

<i>lekša</i> , <i>lekša</i>	<i>lekša</i>	<i>lekša</i>	<i>läktä</i> , <i>läktäok</i> CASTR. 39. <i>läktämädä</i> (CASTR. 39.)
<i>lektäšt</i>	<i>lektäšt</i>	<i>le'ktäšt</i>	<i>läktäšt</i> (CASTR. 39. WIED. 143.)

402. Példák.

Egyes szám, 2. sz.: nyK. *əštä'lok* (*əštä'läs* «övet fölvesz») RAM. 22. | kP. *kiñeltal* (*kiñeltalam* «fölkelt») GEN. 13. | kCar. *koj* (*kojam* «látszik») PORK. 9. | kP. *košt* (*koštam* «jár») GEN. 6. nyK. *kašt* (WIED. 145.) | kP. *küest* (*küestam* «süt») GEN. 7. | kP. *kumal* (*kumalam* «meghajol, imádkozik») GEN. 61. | kP. *kuškəž* (*kuškəzam* «lovaglóformán ül») GEN. 4. | kP. kCar. *man* (*manam* «mond») GEN. 13. PORK. 9.* | kP. *mužeđal* (*mužeđalam* «jósol») GEN. 28. | kUfa, kP. kCar. *nal* (*nalam* «vész») PAAS. KSz. II. 126. GEN. 68. PORK. 4. nyK. *nal'ok* (ə: *nälok*) WIED. 146. | kP. *piž* (*pižam* «hozzáragad») GEN. 4. | kP. *počəlt* (*počəltam* «kinyílik») GEN. 76. | kP. *pört* (*portam* «fordul») GEN. 4. | kP. kCar. *tol* (*tolam* «jön») GEN. 10. PORK. 6. nyK. *tolo'k* RAM. 32. 172. | kP. *toškal* (*toškalam* «lépdél») GEN. 78. | kCar. *už* (*užam* «lát») PORK. 48. | kP. *čokmaltal* (*čokmaltalam* «rázza magát») GEN. 32. || nyK. *iat* (*ia'dam* «kérdez») RAM. 26. | kP. *kot* (*kodam* «marad») GEN. 6. | nyK. *lšt* (*lšdam* «olvas, számol») RAM. 176. |

* nyK. *manə* (!) RAM. 193.

kP. *mužet* (*muzedam* «jósol») GEN. 37. | kP. kUr. *pit* (*pidam* «köt») GEN. 22. WICHM. 210. || kCar. *lek* (*lektam* «kimegy») PORK. 3. nyK. *lāk, lākok* CASTR. 39. || kUr. *kotš* WICHM. 209. kCar. *koč* PORK. 8. nyK. *katš* (*katškam* «eszik») RAM. 1. *katšok* WIED. 143. | nyK. *muš* WIED. 145. *mušok* WIED. 146. (*mšškam* «mos») | kE. *poč* (*počkam* «kinyit») BUD. CsT. IV. 79. | kE. *püč* (*püčkam* «vág, metsz, nyír») BUD. CsT. IV. 79. || kP. *βoč* GEN. 43. kCar. *βoč* PORK. 3. (*βožam, βožam, βozam* «esik, lefekszik») || kP. *šič* GEN. 10. kCar. *šič* PORK. 6. nyK. *šits* RAM. 90. *sits*; *šist, síst* RAM. 33. *šitsok* RAM. 137. (kP. *šinžam, kCar. šinžam, nyK. šnžäm, šnžäm* «leül») | nyK. *ü·pšits* (*ü·pšnžäs* «szagol, beszí») RAM. 161. || nyK. *üü* (*üüäm* «iszik»), *üüok* CASTR. 39. | nyK. *li* (*liäm* «lesz») RAM. 137. | kCar. nyK. *šu* (*šuum* «dob») PORK. 22. RAM. 193. — nyK. *ia'dmä* (*ia'dam* «kérdez») RAM. 26. | nyK. *lodama* (o: *lödäma; lödam* «olvas») CASTR. 39. | nyK. *läktämä* (o: *läktämä; läktäm* «kimegy») CASTR. 39. | nyK. *pualalma* (*pualalam* «ad») RAM. 105. | nyK. *tolama* (o: *toläma; tolam* «jön») WIED. 164. || nyK. *üümä* (*üüäm* «iszik») CASTR. 39.

3. sz.: kP. *kertše* GEN. 52. kCar. *ketšə* PORK. 30. nyK. *keršə* RAM. 208. (*kertam, ketam*) | kCar. *koštšə* (*koštam* «jár») PORK. 31. | kP. *lořalže* (*lořalam* «hozzáér, talál») GEN. 51. | kCar. *na'lžə* (*nalam* «vesz») PORK. 13. | kCar. *nele'mžə* (*nelemem* «megnehezül») PORK. 30. | kCar. *pi'sšə* (*pižam* «hozzáragad») PORK. 31. | kCar. *to'lžə* (*tolam* «jön») PORK. 30. | nyK. *ylže* (o: *älžə; žlam* «van») WIED. 140. || nyK. *jadže* (o: *játšə; ia'dam* «kérdez») WIED. 140. | kP. *kotšo* (*kodam* «marad») GEN. 78. | nyK. *lots'e* (o: *lötšə; lödam* «olvas») CASTR. 39. || kP. *lekše* (*lektam* «kijön») GEN. 78. nyK. *läks'e* (o: *läkšə*) CASTR. 39. || kP. *kočšo* (*kočkam* «eszik») GEN. 54. nyK. *ka'ršə* RAM. 172. *karšəš* RAM. 124. (*katškam*) || kCar. *βo'čšə* (*βozam* «esik, lefekszik») PORK. 33. nyK. *watsže* (o: *βatsšə; βazam*) WIED. 140. || kCar. *ši'čšə* (*šinžam* «leül») PORK. 31. nyK. *šitsšə* (*šnžäm*) RAM. 211. || nyK. *jyz'e* (o: *üžə; üüäm* «iszik») CASTR. 39. | kP. *liže* GEN. 6. kUfa *liže* PAAS. KSz. II. 205. *lijže* 131. kCar. *li'žə* PORK. 4. (*liäm* «lesz») | nyK. *može* (o: *možə; moam* «talál») WIED. 140. | kUfa *šužə* (*šuum*) PAAS. KSz. II. 205. nyK. *šože* (o: *šožə; šoam* «megérkezik») WIED. 140.

Többes szám. 2. sz.: nyK. *ärədä* (*ärəš* «visszatart»)

RAM. 7. | kCar. *d'üldalza* (*d'üldalam* «iszik») PORK. 36. | kUfa *kəñalza* (*kəñalam* «fölkel») PAAS. KSz. II. 131. | kUr. *ku^hšalza* (*ku^hšalam* «fogdos») WICHM. 245. | kP. *manza* (*manam* «mond») GEN. 12. | kUr. *mialza* (*mialam* «mendegél») WICHM. 243. | kP. kUr. *nalza* (*nalam* «vesz») GEN. 55. WICHM. 241. kCar. *na'lza* (PORK.) SET. TuM. 139. | kUr. *nangaijalza* (*nangaijalam* «visz») WICHM. 241. | kP. *purtalza* (*purtalam* «beereszt») GEN. 43. | kCar. *šəndalza* (*šəndalam* «helyez») PORK. 36. | kCar. *tajalza* (*tajalam* «meghajt») PORK. 36. | kCar. *temalza* (*temalam* «megtölt») PORK. 36. | nyK. *tərlə'da* (*tərləš* «hallgat») RAM. 156. | nyK. *tolda* (*tolam* «jön») WIED. 164. || kE. *jodta* (o: *jotta* (!); *jodam* «kérdez») CserPr. BUD. CsT. IV. 79. | nyK. *lotta* (o: *lotta*; *lədam* «olvas») CASTR. 39. | kCar. *motsa* (*modam* «játszik») PORK. 49. || kUr. *leksa* WICHM. 232. nyK. *läktä*, *läktäok* (*läktäm* «kimegy») CASTR. 39. || kP. *kotsa* GEN. 24. kUr. *kolšsa* WICHM. 239. kCar. *kotsa* PORK. 49. (*kočkam* «eszik») | kUr. *pošsa* (*poškam* «kinyit») WICHM. 232. || kP. *šičsa* (*šinjəm* «leül») GEN. 74. || kP. *liža* (*liam* «lesz») GEN. 55. kUfa *liža* PAAS. KSz. II. 131. kCar. *liža* PORK. 36. kUr. *liža* WICHM. 244. nyK. *lida* (o: *lidä*) WIED. 167. | kP. *jüza* GEN. 75. kCar. *d'üza* PORK. 51. nyK. *iüdü*, *iüdüok* (CASTR. 39.) (*jüam*, *iüäm*). — nyK. *kinil'm'ada* (o: *kiñəlmädä*; *kiñəläm* «fölebred») WIED. 144. | nyK. *läktämädä* (o: *läktämädä*; *läktäm* «kimegy») CASTR. 39. | nyK. *lodamada* (o: *lədəmada*; *lədam* «olvas») CASTR. 39. | nyK. *tolamada*, *tolemada* (o: *toləmada*; *tolam* «jön») WIED. 134. || nyK. *iümädü* (*iüäm* «iszik») CASTR. 39.

3. sz.: kCar. *βursedaləšt* (*βursedalam* «czivakodik») PORK. 33. | kE. *ketešt* (o: *ketəšt*; *ketam* «bír, -hat») BUD. CsT. IV. 79. | kCar. *kəredaləšt* (*kəredalam* «verekszik») PORK. 33. | kUfa *koštəšt* (*koštam* «jár») PAAS. (levél) | kCar. *na'ləšt* (*nalam* «vesz») (PORK.) SET. TuM. 139. | kCar. *örredaləšt* (*örredalam* «taszigál») PORK. 33. | kUfa *pižəšt* (*pižəm* «hozzáragad») PAAS. (levél) | kCar. *puredaləšt* (*puredalam* «harapdál») PORK. 33. | kP. *toləšt* (*tolam* «jön») GEN. 23. | kCar. *tükedaləšt* (*tükedalam* «öklelődzik») PORK. 33. | kCar. *čumedaləšt* (*čumedalam* «rugdos») PORK. 33. | nyK. *užežt* (o: *užəšt*; *užəm* «lát») WIED. 139. || nyK. *lodaš't* (o: *lədəšt*; *lədam* «olvas») CASTR. 39. || kUfa *lektəšt* (*lektəm*) PAAS. (levél), nyK. *läktežt* (o: *läktəšt*; *läktäm* «kimegy») WIED. 143.

CASTR. 39. || kUfa *ko,tškššt* (*ko,tškam* «eszik») PAAS. (levél) || kUfa *šin,džžšt* (*šin,džžam* «ül») PAAS. (levél) || nyK. *ližt* (o: *lišt*; *liäm* «lesz») WIED. 140. | nyK. *šižt* (o: *šišt*; *šiäm* «megver») WIED. 140. | nyK. *iüst* (*iüäm* «iszik») CASTR. 39. | nyK. *možt* (o: *mošt*; *moam* «talál») WIED. 140. | kUfa *šušt* (*šüam* «megérkezik») PAAS. (levél).

Desiderativus.

403. BUDENZ conjunctivusnak és potentialisnak nevezi. Jelentése az akarás kifejezése; pl. kP. *pünžam jörəktənešt* «le akarják dönteni a fenyőt» GEN. 8. | kP. *kužža kajəneže* «az öreg el akar menni» GEN. 9. | kCar. *pörtəm sümərenežə* «a kunyhót el akarja pusztítani» PORK. 7. | nyK. *tədən-donə oksam punežə* «ezért akar pénzt adni» RAM. 190. | nyK. *tən mam man^ənet?* «mit akarsz mondani?» RAM. 76.

A *-ne* módjelre vonatkozólag l. BUD. UA. 358. SET. TuM. 156. FUSpr. 145. MNyh.⁴ 102—3.

I.

404. K. *kajem*, nyK. *kem* «megy»:

Egyszám.

kP.	kCar. kUr.	nyK.
<i>kajənem</i>	<i>kajə'm</i> (BUD. CsT. IV. 79.)	<i>kenem</i>
<i>kajənet</i>	<i>kajə't</i>	<i>kenet</i>
<i>kajəneže</i> GEN. 6. 9.	<i>kajə'žə</i>	<i>kenežə</i>
<i>kajəže</i> 9.		

Többszám.

<i>kajənena</i>	<i>kajənə'</i>	<i>kenenä</i>
<i>kajəneđa</i>	<i>kajənəđä'</i>	<i>keneđä</i>
<i>kajənešt</i>	<i>kajənešt'</i>	<i>kenešt</i>

K. *šəndem*, nyK. *šindem* «helyez»:

Egyes szám.

kP.	kCar. kUr.	nyK.
<i>šəndənem</i>	<i>šəndəne'm</i>	<i>šindənem</i>
<i>šəndənet</i>	<i>šəndəne't</i>	<i>šindənet</i>
<i>šəndəneže</i>	<i>šəndəne'žə</i>	<i>šindəneže</i>

(Kaz. Gr.)

SET. TuM.

156.

Többes szám.

<i>šəndənəna</i>	<i>šəndənənə·</i>	<i>šindənənä</i>
<i>šəndənədə</i>	<i>šəndənədə·</i>	<i>šindənədə</i>
<i>šəndənešt</i>	<i>šəndəne·št</i>	<i>šindənešt</i>

kP. *kučem*, nyK. *kətsəm* «fog»:

Egyes szám.

<i>kučənem</i>	<i>ku,tsəne'm</i>	<i>kətsənem</i>
<i>kučənet</i>	<i>ku,tsəne't</i>	<i>kətsənet</i>
<i>kučəneže</i>	<i>ku,tsəne'žə</i> (PORK. 11.)	<i>kətsəneže</i> RAM. 173.

Többes szám.

<i>kučənəna</i>	<i>ku,tsənenə·</i>	<i>kətsənenä</i>
<i>kučənədə</i>	<i>ku,tsənedə·</i>	<i>kətsənedä</i>
<i>kučənešt</i>	<i>ku,tsəne·št</i>	<i>kətsənešt</i>

kođem «hagy»:

Egyes szám.

<i>kođənem</i>	<i>kođəne'm</i>	<i>kođənem</i>
<i>kođənet</i>	<i>kođəne't</i>	<i>kođənet</i>
<i>kođəneže</i>	<i>kođəne'žə</i>	<i>kođəneže</i>

Többes szám.

<i>kođənəna</i>	<i>kođənenə·</i>	<i>kođənenä</i>
<i>kođənədə</i>	<i>kođənedə·</i>	<i>kođənedä</i>
<i>kođənešt</i>	<i>kođəne·št</i>	<i>kođənešt</i>

puem «ad»:

Egyes szám.

kP.	kCar. kUr.	nyK.
<i>punem</i>	<i>pune'm</i>	} (PORK.) SET. <i>punem</i> TuM. 156. <i>punet</i> <i>puneža</i> RAM. 190.
<i>punet</i>	<i>pune't</i>	
<i>puneže</i>	<i>punè'žə</i>	

Többes szám.

<i>punena</i>	<i>punenà·</i>	} (PORK.) SET. <i>punenä</i> TuM. 156. <i>punedä</i> <i>punešt</i>
<i>punedä</i>	<i>punedà·</i>	
<i>punešt</i>	<i>pune'st</i>	

405. Példák.

Egyes szám. 1. sz.: nyK. *eštenem* (o: *əštənem*; *əstem* «tesz») BUD. CsT. IV. 79. | kE. *kajnem* (*kajem* «megy») BUD. CsT. IV. 79. | nyK. *keles'ennem* (o: *kelesənem*; *kelesem* «mond») WIED. 142. | nyK. *ko'ktānəm* (*koktem* «szövetek») RAM. 52. | kE. *onženem* (o: *onžənem*; *onžem* «tekint») BUD. CsT. IV. 79. | kE. *poktenem* (o: *poktənem*; *poktem* «hajt») BUD. CsT. IV. 79. | nyK. *ši'ndenem* (o: *šīndənem*; *šīndem* «helyez») (KazGr.) SET. TuM. 156. || kCar. *pune'm* (*puem* «ad») (PORK.) SET. TuM. 156.

2. sz.: nyK. *kitšenet* (o: *kīšənət*; *kīšəm* «kér») WIED. 142. | kE. *poktened* (o: *poktənət*; *poktem* «hajt») BUD. CsT. IV. 79. | nyK. *ši'ndenet* (o: *šīndənət*; *šīndem* «helyez») (KazGr.) SET. TuM. 156. || kCar. *pu'net* (*puem* «ad») (PORK.) SET. TuM. 156.

3. sz.: nyK. *išteneže* (o: *əštənežə*; *əstem* «tesz») WIED. 164. | kP. *kajneže* (*kajem* «megy») GEN. 6. 9. *kajneže* GEN. 9. | nyK. *koltneže* (o: *koltnəžə*; *koltəm* «küld») WIED. 140. | kCar. *kučəne'žə* (*kučem* «fog») PORK. 11. nyK. *kātš'ənežə* (*kātšəm*) RAM. 173. | kE. *pokteneže* (o: *poktənežə*; *poktem* «hajt») BUD. CsT. IV. 79. | nyK. *šīndene'že* (o: *šīndəne'žə*; *šīndem* «helyez») (KazGr.) SET. TuM. 156. | kP. *šinžəneže* (*šinžem* «tud») GEN. 13. kE. *šinženeže* (o: *šinžənežə*) BUD. CsT. IV. 79. | kCar. *süməre'ne'žə* (*sümərem* «elpusztít») PORK. 7. | nyK. *temeneže* (o: *temənežə*; *temem* «tölt») WIED. 142. || kCar. *punè'žə* (*puem* «ad») (PORK.) SET. TuM. 156. nyK. *puneža* RAM. 190.

Többes szám. 1. sz.: kE. *poktenena* (o: *poktənena*;

poktem «hajt») BUD. CsT. IV. 79. | nyK. *šindenena* (o: *šindānenä*; *šndem* «helyez») (KazGr.) SET. TuM. 156. || kCar. *punena*: (*puem* «ad») (PORK.) SET. TuM. 156.

2. sz.: nyK. *išteneda* (o: *əštānedä*; *əštem* «tesz») WIED. 141. | nyK. *peregeneda* (o: *perəgenedä*; *peregem* «megfigyel») WIED. 141. | kE. *pokteneda* (o: *poktānedā*; *poktem* «hajt») BUD. CsT. IV. 79. | nyK. *šindeneda* (o: *šindānedä*; *šndem* «helyez») (KazGr.) SET. TuM. 156. || kCar. *puneda* (o: *punedā*; *puem* «ad») (PORK.) SET. TuM. 156.

3. sz.: nyK. *ištenežt* (o: *əštānešt*; *əštem* «tesz») WIED. 164. | kP. *jörəktanešt* (*jörəktem* «kidönt») GEN. 8. | kE. *kondenešt* (o: *kondānešt*; *kondem* «hoz») BUD. CsT. IV. 79. | kE. *poktenešt* (o: *poktānešt*; *poktem* «hajt») BUD. CsT. IV. 79. | nyK. *purenežt* (o: *pəṛānešt*; *pərem* «bemege») WIED. 142. | nyK. *šidenežt* (o: *šindānešt*; *šndem* «helyez») (KazGr.) SET. TuM. 156. || kCar. *punešt* (*puem* «ad») (PORK.) SET. TuM. 156. | nyK. *tšienežt* (o: *tšianešt*; *tšiem* «föölött») WIED. 140.

II.

406. *tolam* «jön»:

Egyes szám.

kP.	kUr. kCar.	nyK.
<i>tolnem</i>	<i>tolnem</i> BUD. CsT. IV. 79.	<i>tolnem</i>
<i>tolnet</i>	<i>tolnet</i> (BUD. CsT. IV. 79.)	<i>tolnet</i>
<i>tolneže</i>	<i>tolnèžə</i> (BUD. CsT. IV. 79.)	<i>tolneže</i>

Többszám.

<i>tolnena</i>	<i>tolnenā</i> (BUD. CsT. IV. 79.)	<i>tolnenä</i>
<i>tolneda</i>	<i>tolnedā</i> (BUD. CsT. IV. 79.)	<i>tolnedä</i>
<i>tolnešt</i>	<i>tolnešt</i> BUD. CsT. IV. 79.	<i>tolnešt</i>

K. *lektam*, nyK. *läktäm* «kimegy»:

Egyes szám.

<i>lekнем</i>	<i>lekнем</i>	<i>läknem</i> CASTR. 39.
<i>leknet</i>	<i>leknet</i>	<i>läknet</i> CASTR. 39.
<i>lekneže</i>	<i>leknežə</i>	<i>läkneže</i> (CASTR. 39.)

Töb b e s z á m.

kP.	kUr. kCar.	nyK.
<i>lekneŋa</i>	<i>leknenà</i>	<i>læknenä</i> CASTR. 39.
<i>lekneða</i>	<i>lekneðà</i>	<i>lækneðä</i> (CASTR. 39.)
<i>leknešt</i>	<i>leknešt</i>	<i>læknešt</i> CASTR. 39.

k o ð a m «marad»:

Eg y e s z á m.

<i>kotnem</i>	<i>kotnem</i>	<i>kotnem</i> RAM. 180.
<i>kotnet</i>	<i>kotnet</i>	<i>kotnet</i>
<i>kotneže</i>	<i>kotnežə</i> (BUD. CsT. IV. 79.)	<i>kotneže</i>

Töb b e s z á m.

<i>kotneŋa</i>	<i>kotnenà</i>	<i>kotnenä</i>
<i>kotneða</i>	<i>kotneðà</i>	<i>kotneðä</i>
<i>kotnešt</i>	<i>kotnešt</i>	<i>kotnešt</i>

kP. *kočkam*, kUr. *kotškam*, nyK. *katškam* «eszik»:

Eg y e s z á m.

<i>kotnem</i> v. <i>kočnem</i>	<i>ko,šnem</i>	<i>kar^tnem</i> (WIED. 140.)
<i>kotnet</i> v. <i>kočnet</i>	<i>ko,šnet</i>	<i>kar^tnet</i> RAM. 36.
<i>kotneže</i> v. <i>kočneže</i> GEN. 3.	<i>ko,šnežə</i>	<i>kar^tnežə</i> RAM. 32.

Töb b e s z á m.

<i>kotneŋa</i> v. <i>kočneŋa</i>	<i>ko,šnenà</i>	<i>kar^tnenä</i>
<i>kotneða</i> v. <i>kočneða</i>	<i>ko,šneðà</i>	<i>kar^tneðä</i>
<i>kotnešt</i> v. <i>kočnešt</i>	<i>ko,šnešt</i>	<i>kar^tnešt</i>

K. *jüam*, nyK. *juäm* «iszik»:

Eg y e s z á m.

<i>jünem</i>	<i>jünem</i>	<i>jünem</i> CASTR. 39.
<i>jünet</i>	<i>jünet</i>	<i>jünet</i> CASTR. 39.
<i>jüneže</i>	<i>jünežə</i>	<i>jüneže</i> (CASTR. 39.)

	Többszám.	
kP.	kUr. kCar.	nyK.
<i>jüнена</i>	<i>jünenà</i>	<i>jünenä</i> CASTR. 39.
<i>jüнеда</i>	<i>jüнедà</i>	<i>jüнедä</i> (CASTR. 39.)
<i>jüнеšt</i>	<i>jüнеšt</i>	<i>jüнеšt</i> CASTR. 39.

K. *liam*, nyK. *liäm* «lesz»:

Egyes szám.

<i>linem</i>	<i>linem</i> Bud. CsT. IV. 79. <i>linem</i> CASTR. 44.
<i>linet</i>	<i>linet</i> CASTR. 44.
<i>lineže</i>	<i>linežə</i> (CASTR. 44. WIED. 139.)

Többszám.

<i>linena</i>	<i>linenà</i>	<i>linenä</i> CASTR. 44.
<i>lineda</i>	<i>linedà</i>	<i>linedä</i> (CASTR. 44.)
<i>linešt</i>	<i>linešt</i>	<i>linešt</i> CASTR. 44.

K. *ulam*, nyK. *šlam* «van»:

Egyes szám.

<i>ulnem</i>	<i>ulnem</i>	<i>šlnem</i> (CASTR. 44.)
<i>ulnet</i>	<i>ulnet</i>	<i>šlnet</i> (CASTR. 44.)
<i>ulneže</i>	<i>ulnežə</i>	<i>šlinežə</i> RAM. 24. 188.

Többszám.

<i>ulnena</i>	<i>ulnenà</i>	<i>šlnenä</i> (CASTR. 44.)
<i>ulneda</i>	<i>ulnedà</i>	<i>šlnedä</i> (CASTR. 44.)
<i>ulnešt</i>	<i>ulnešt</i>	<i>šlnešt</i> (CASTR. 44.)

407. Példák.

Egyes szám. 1. sz.: nyK. *olnem* (ə: *šlnem*; *šlam* «van») CASTR. 44. | nyK. *karnem* (*kašškam* «eszik») WIED. 140. | nyK. *kotnem* (*kođam* «marad») RAM. 51. | nyK. *kodo'lnem* (ə: *kodolnem*; *kodolam* «kisért») (KazGr.) SET. TuM. 156. | kE. *kičal'ine'm* (ə: *kičal'šnem*; *kičalam* «keres») CserGr. NyK. VI. 210. | nyK. *läknem* (*läktäm* «kimegy») CASTR. 39. | kCar. *nalne'm* (*nalam* «vesz») (PORK.) SET. TuM. 156. | kE. *puštnem* (*puštam* «öl») BUD.

CsT. IV. 79. | kE. *tolnem* (*tolam* «jön») BUD. CsT. IV. 79. | nyK. *užnem* (*užam* «lát») RAM. 5. || nyK. *ine'm* (*iäm* «úszik») RAM. 64. | kE. *linem* BUD. CsT. IV. 79. nyK. *linem* CASTR. 44. | nyK. *üünet* (*üüäm* «szik») CASTR. 39.

2. sz.: nyK. *olnet* (o: *ölnet*; *ölam* «van») CASTR. 44. | nyK. *kar^rnet* (*katskam* «eszik») RAM. 36. | kE. *kičalīne't* (o: *kičal^onet*; *kičalam* «keres») CserGr. NyK. VI. 210. | nyK. *lāknet* (*läktäm* «kimegy») CASTR. 39. | nyK. *man^onet* (*manam* «mond») RAM. 76. | kE. *tolned* (o: *tolnet*; *tolam* «jön») BUD. CsT. IV. 79. || nyK. *üünet* (*üüäm* «szik») CASTR. 39. | nyK. *linet* (*liäm* «lesz») CASTR. 44.

3. sz.: nyK. *ölnēžə* (*ölam* «van») RAM. 24. 188. | kE. *külneže* (o: *külnežə*; *küleš* «kell») BUD. CsT. IV. 79. nyK. *kelnežə* (*keläm*) RAM. 44. | kE. *kičalīneže* (o: *kičal^onežə*; *kičalam* «keres») CserGr. NyK. VI. 210. | kP. *kiñelneže* (*kiñelam* «fölkel») GEN. 4. | kP. *kotneže*, *kočneže* (*kočkam* «eszik») GEN. 3. nyK. *kar^rnež(ät)* RAM. 32. | kE. *kotneže* (o: *kotnežə*; *kočam* «marad») BUD. CsT. IV. 79. | kE. *kolneže* (o: *kolnežə*; *kolam* «hall») BUD. CsT. IV. 79. | nyK. *lāknež'e* (o: *lāknežə*; *läktäm* «kimegy») CASTR. 39. | nyK. *nalneže* (o: *nälnežə*; *näläm* «vesz») WIED. 140. | nyK. *pušnežə* (*puštam* «öl») RAM. 206. | kE. *tolneže* (o: *tolnežə*; *tolam* «jön») BUD. CsT. IV. 79. || nyK. *jyneže* (o: *üünežə*; *üüäm* «szik») CASTR. 39. | nyK. *lineže* (o: *linežə*; *liäm* «lesz») CASTR. 44. WIED. 139. | nyK. *monežə* (*moam* «talál») WIED. 140.

Többes szám. 1. sz.: nyK. *olnenä* (o: *ölnenä*; *ölam* «van») CASTR. 44. | kE. *kičalīnena'* (o: *kičal^onena'*; *kičalam* «keres») CserGr. NyK. VI. 210. | nyK. *lāknenä* (*läktäm* «kimegy») CASTR. 39. | kE. *tolnena* (*tolam* «jön») BUD. CsT. IV. 79. || nyK. *üünenä* (*üüäm* «szik») CASTR. 39. | nyK. *linenä* (*liäm* «lesz») CASTR. 44.

2. sz.: nyK. *olnedä* (o: *ölnedä*; *ölam* «van») CASTR. 44. | kE. *kičalīneda'* (o: *kičal^oneda'*; *kičalam* «keres») CserGr. NyK. VI. 210. | nyK. *lāknedä* (o: *lāknedä*; *läktäm* «kimegy») CASTR. 39. | kE. *tolneda* (o: *tolneda*; *tolam* «jön») BUD. CsT. IV. 79. || nyK. *jynedä* (o: *üünedä*; *üüäm* «szik») CASTR. 39. | nyK. *linedä* (o: *linedä*; *liäm* «lesz») CASTR. 44.

3. sz.: nyK. *olnešt* (o: *ölnēšt*) CASTR. 44. | kE. *kičalīne'st* (o: *kičal^one'st*) CserGr. NyK. VI. 210. | nyK. *lāknešt* (*läktäm* «kimegy») CASTR. 39. | nyK. *pušnešt* (*puštam* «megöl») WIED. 140. |

kE. *tolnešt* (*tolam* «jön») BUD. CsT. IV. 79. | nyK. *uženešt* (*užam* «lát») WIED. 142. || nyK. *žünešt* (*žüäm* «iszik») CASTR. 39. | nyK. *linešt* (*liäm* «lesz») CASTR. 44. | nyK. *monest* (*moam* «talál») WIED. 140.

Conditionalis.

408. REGULY optativusnak nevezi (BUD. CsT. IV. 81.), a minthogy ily jelentésben fordul elő gyakrabban. Pl. kP. *iləš namər liɾeɕe* «das leben möge heiter sein» GEN. 72. | kP. *mːlana tušmanəm šonəšəžən βujžo dene šösna motkeɕe* «das haupt des menschen, der uns böses wünscht, mög' dem schwein zum spielball dienen!» GEN. 66. | kP. *tə šiŋgalše (ə)ške šočšem kupeɕ liən tolɾeɕe* «ach so wünscht' ich, das mein liebster als kaufmann möchte wiederkehren» GEN. 67. || kP. *pūsman goč šime pəl rahe pu tüy jəde kondən βuržaltarəɾeɕet* «über den berg wie eine schwarze wolke sie leitend an dem stamme jeglichen baumes sie niedersetzend pflanze sie hin!» GEN. 59. || kP. *kužo ümərəm . . . puɾetta* «verleihet [uns] . . . ein hohes alter!» GEN. 56.

Conditionalisi jelentése is az optativushoz áll közel. Pl. kP. *ši deŋge liən βelɾeɕe* «wenn doch, zu silber verwandelt, sie herabfielen!» GEN. 67. | kCar. *asəla d'orɾa liɾeɕet* «wenn du doch wärest ein trefflicher zelter!» PORK. 36. (Ilyenek REGULY példái is. CsM. 674—676.)

I.

409. K. *βüde m*, Ny. *βi dɛ m* «vezet, visz»:

Egyes szám.

kP.	kUfa	kCar.	nyJar.	nyK.
<i>βüdəɾeɕem</i>	<i>βüdəɾe.tšem</i>	<i>βüdəɾe.tšem</i>	<i>βi dərɛ.tsem</i>	<i>βi dərɛ.tsem</i>
<i>βüdəɾeɕet</i>	<i>βüdəɾe.tšet</i>	<i>βüdəɾe.tšet</i>	<i>βi dərɛ.tset</i>	<i>βi dərɛ.tseɖ</i>
<i>βüdəɾeɕe</i>	<i>βüdəɾe.tše</i>	<i>βüdəɾe.tšə</i>	<i>βi dərɛ.tse(ə)</i>	<i>βi dərɛ.tsežə</i>

Többszám.

<i>βüdəɾetna</i>	<i>βüdəɾetna</i>	<i>βüdəɾe.tšnə</i>	<i>βi dərɛ.tšanə</i>	<i>βi dərɛ.tšanə</i>
<i>βüdəɾetta</i>	<i>βüdəɾetta</i>	<i>βüdəɾe.tštə</i>	<i>βi dərɛ.tšəðə</i>	<i>βi dərɛ.tšəðə</i>
<i>βüdəɾeɕəšt</i>	<i>βüdəɾe.tšəšt</i>	<i>βüdəɾe.tšəšt</i>	<i>βi dərɛ.tšəšt*</i>	<i>βi dərɛ.tšəštə*</i>

*) Az egész paradigma WICHMANN levélbeli szíves közlése.

k o l t e m «küld»:

Egyes szám.

kP.	kUfa	kCar.	nyJar.	nyK.
<i>koltaręcem</i>	<i>koltaręcsem</i>	<i>koltaręcsem</i>	<i>koltaręc̣̣̣sem</i>	<i>koltaręc̣̣̣sem</i>
<i>koltaręcet</i>	<i>koltaręcset</i>	<i>koltaręcset</i>	<i>koltaręc̣̣̣set</i>	<i>koltaręc̣̣̣set</i>
<i>koltaręcé</i>	<i>koltaręcse</i>	<i>koltaręcse</i>	<i>koltaręc̣̣̣(żə)</i>	<i>koltaręc̣̣̣(żə)</i>

Többszám.

<i>koltaręcna</i>	<i>koltaręcna</i>	<i>koltaręc̣̣̣nà</i>	<i>koltaręc̣̣̣tsənà</i>	<i>koltaręc̣̣̣tsənà</i>
<i>koltaręcna</i>	<i>koltaręcna</i>	<i>koltaręc̣̣̣tsà</i>	<i>koltaręc̣̣̣tsədà</i>	<i>koltaręc̣̣̣tsədà</i>
GEN. 55.				
<i>koltaręcəšt</i>	<i>koltaręc̣̣̣š</i>	<i>koltaręc̣̣̣š</i>	<i>koltaręc̣̣̣tsəšt</i>	<i>koltaręc̣̣̣tsəšt</i>

p u e m «ad»:

Egyes szám.

<i>puęcem</i>	<i>puęcsem</i>	<i>puęcsem</i>	<i>puęc̣̣̣sem</i>	<i>puęc̣̣̣sem</i>
<i>puęcet</i>	GEN. <i>puęcset</i>	PAAS. <i>puęcset</i>	<i>puęc̣̣̣set</i>	<i>puęc̣̣̣set</i>
58.	KSz. II. 125.			
<i>puęcé</i>	<i>puęcse</i>	<i>puęcse</i>	<i>puęc̣̣̣(żə)</i>	<i>puęc̣̣̣(żə)</i>

Többszám.

<i>puęcna</i>	<i>puęcna</i>	<i>puęc̣̣̣nà</i>	<i>puęc̣̣̣tsənà</i>	<i>puęc̣̣̣tsənà</i>
<i>puęcna</i>	GEN. <i>puęcna</i>	<i>puęc̣̣̣tsà</i>	<i>puęc̣̣̣tsədà</i>	<i>puęc̣̣̣tsədà</i>
56.				
<i>puęcəšt</i>	<i>puęc̣̣̣š</i>	<i>puęc̣̣̣š</i>	<i>puęc̣̣̣tsəšt</i>	<i>puęc̣̣̣tsəšt</i>

410. Példák.

Egyes szám. 1. sz.: kE. *poktegečem* (o: *poktaręcsem*; *poktem* «hajt») BUD. CsT. IV. 80. | nyK. *šindegecem* (o: *šindaręcsem*; *šindem* «ültet») KazGr. NyK. IV. 81.

2. sz.: kP. *šuržaltaręcet* (*šuržaltarem* «odatelepít») GEN. 59. | kUfa *jörataręcet* (*jöratem* «szeret») PAAS. KSz. II. 131. | kE. *poktegečed* (o: *poktaręcset*) BUD. CsT. IV. 80. | kP. *purtaręcet* (*purtem* «bevisz, befogad») GEN. 58. | nyK. *šindegecet* (o: *šindaręcset*) KazGr. NyK. IV. 81. || kP. *puęcet* (*puem* «ad») GEN. 58. 60. kUfa *puęcet* PAAS. KSz. II. 125.

3. sz.: nyK. *walagetse* (o: *šalaręcə*; *šalem* «leszáll»)

WIED. 144. | kE. poktegeč (o: *poktəɾets̺*), poktegečen Bud. CsT. IV. 80. | nyK. šindegece (*šindəɾetsə*) KazGr. NyK. IV. 81. | nyK. šinzegetse (o: *šind̺zəɾetsə*; *šind̺zem* «tud») WIED. 144.*)

Töb b e s s z á m. 1. sz.: kE. pokteget'na (*poktəɾetna*) Bud. CsT. IV. 80. | nyK. šindegecna (o: *šindəɾetsna*) KazGr. NyK. IV. 81.

2. sz.: kP. *koltəɾetta* (pro: *koltəɾéta*; *koltem* «küld») GEN. 55. | kE. pokteget'ta (*poktəɾetta*) Bud. CsT. IV. 80. | kP. *puɾetta* (*puem* «ad») GEN. 56. 59. *puɾetta* GEN. 60. | kP. *sakləɾetta* (*šaklem* «öriz») GEN. 57. | nyK. šindegedca (o: *šindəɾetsta*) KazGr. NyK. IV. 81.

3. sz.: kE. poktegečešt (o: *poktəɾetšəšt*) Bud. CsT. IV. 80. | nyK. šindegečešt (o: *šindəɾetsəšt*) KazGr. NyK. IV. 81.

II.

411. *tolam* «jön»:

Egyes szám.

kP.	kCar.	nyK.
<i>tolɾečem</i>	<i>tolɾe.tš̺em</i>	<i>tolɾe.tɕem</i>
<i>tolɾečet</i>	<i>tolɾe.tš̺et</i>	<i>tolɾe.tɕeD</i>
<i>tolɾeče</i> GEN. 67.	<i>tolɾe.tš̺ə</i>	<i>tolɾe.təžə</i>

Töb b e s s z á m.

<i>tolɾetna</i>	<i>tolɾe.tš̺na</i>	<i>tolɾe.tɕnə</i>
<i>tolɾetta</i>	<i>tolɾe.tš̺ta</i>	<i>tolɾe.tɕəðə</i>
<i>tolɾečəšt</i>	<i>tolɾe.tš̺əšt</i>	<i>tolɾe.tɕəštə</i>

kP. *modam*, nyK. *madam* «játszik»:

Egyes szám.

<i>motkečem</i>	<i>motke.tš̺em</i>	<i>motke.tɕem</i>
<i>motkečet</i>	<i>motke.tš̺et</i>	<i>motke.tɕeD</i>
<i>motkeče</i> GEN. 66.	<i>motke.tš̺ə</i>	<i>motke.təžə</i>

*) WICHMANN paradigmájában rag is van a 3. sz. alakon.

Töb b e s s z á m.

<i>motketna</i>	<i>motke, tšnà</i>	<i>motke, tsənà</i>
<i>motketta</i>	<i>motke, tštà</i>	<i>motke, tsədà</i>
<i>motkečəšt</i>	<i>motke, tšəšt</i>	<i>motke, tsəštə</i>

liam «lesz»:

Eg y e s s z á m.

<i>liječem</i>	<i>lije, tšəm</i> (BUD. CsT. IV. 81.)	<i>lije, tsəm</i>
<i>liječet</i>	<i>lije, tšət</i> (PORK. 36.)	<i>lije, tsəd</i>
<i>lijeće</i> GEN. 72.	<i>lije, tšə</i>	<i>lije, tsəžə</i>

Töb b e s s z á m.

<i>lijetna</i>	<i>lije, tšnà</i>	<i>lije, tsənà</i>
<i>lijetta</i>	<i>lije, tštà</i>	<i>lije, tsədà</i>
<i>liječəšt</i>	<i>lije, tšəšt</i>	<i>lije, tsəštə</i>

412. Példák.

Eg y e s s z á m. 1. sz.: kE. *ligečem* (ə: *lije, tšəm*; *liam* «lesz») BUD. CsT. IV. 81. | kE. *tolgečem* (ə: *tolje, tšəm*; *tolam* «jön») BUD. CsT. IV. 80. | kE. *ulge'cem* (ə: *ulje, tšəm*; *ulam* «van») CserGr. NyK. VI. 210. nyK. *ylgesem* (ə: *əlje, tšəm*) WIED. 144.

2. sz.: kE. *tolgečed* (ə: *tolje, tšət*; *tolam* «jön») BUD. CsT. IV. 80. | kE. *ulge'cet* (ə: *ulje, tšət*) CserGr. NyK. VI. 210. || kCar. *liječet* (*liam* «lesz») PORK. 36.

3. sz.: kP. *βeljeće* (*βelam* «leesik») GEN. 67. | kP. *motkeće* (*modam* «játszik») GEN. 66. | kP. *toljeće* GEN. 67. kE. *tolgeč* (ə: *tolje, tš*), *tolgečen* BUD. CsT. IV. 80. | kE. *ulge'ce* (*ulje, tšə*) CserGr. NyK. VI. 210. | kE. *užgeč* (ə: *užje, tš*; *užam* «lát») BUD. CsT. IV. 81. || kP. *lijeće* (*liam* «lesz») GEN. 72. nyK. *ligetse* (ə: *lije, tsə*) WIED. 144.

Töb b e s s z á m. 1. sz.: kE. *tolget'na* (ə: *tolje, tšnà*) BUD. CsT. IV. 80. | kE. *ulge'cna* (ə: *ulje, tšnà*) CserGr. NyK. VI. 240.

2. sz.: *tolget'ta* (ə: *tolje, tštà*) BUD. CsT. IV. 80. | kE. *ulge'cta* (ə: *ulje, tštà*) CserGr. NyK. VI. 210. nyK. *ylgetsda* (ə: *əlje, tsədà*) WIED. 144.

3. sz.: kE. *tolgečešt* (*tolje, tšəšt*) BUD. CsT. IV. 80. | kE. *ulgečešt* (ə: *ulje, tšəšt*) CserGr. NyK. VI. 210.

Szerkesztett igealakok.

Az összetett ragozás a cseremiszb en vagy a létige két præteritumalakjának sing. 3. sz.-ével történik, mely az ige ragos alakjához járul vagy pedig úgy, hogy az ige -n képzős igenevéhez kapcsolódik a létige ragos alakja.

1. kP. kUfa *ilē*, kUr. *ilē*, kCar. *elē*, nyK. *elē*:

413. a) Az ige imperfectumával kapcsolatban; gyakran föltételes és óhajtó jelentése van. Pl. kP. *jüam ilē*, *βüt poršən*; *küžem ilē*, *šer tura* «innék: a víz selyem, föl-másznék: a part meredek» GEN. 78. | kCar. *kornən küžəm šinžem elē řən*, *orašan polmanžəm kəčkem elē* «ha az út hosszúságát tudtam volna, a könnyű kocsiba fogtam volna» PORK. 52. | kCar. *mlandə řəčən küžšə oipan tengežəm naldalam elē* «eine der erde enthobene münze mit bildniss möchte ich kaufen» PORK. 35. | kCar. *ašan šem uškalžə liam elē řənə*, *βədrat pelə šörəm pue m elē* «ha az anyám fekete tehene volnék, másfél akó tejet adnék» PORK. 44. | kUr. *ilēššən nētəžəm... šinūdžalam ilē řən a,šə-detš əβa-detš om šə,šēldə ilē* «az élet nehézségét ha tudtam volna, atyámtól anyámtól nem születtem volna» WICHM. 226. | nyK. *mün šörəm elē βara* «később kívántam volna» RAM. 10. | kCar. *məi tuštə ulam elē*, *məi na'ləm* «én éppen ott voltam, elvettem» PORK. 13. || kP. *mən om li-řən*, *šuko malet ilē* «ha nem lettem volna, sokáig aludtál volna» GEN. 13. | kCar. *partər liat kən*, *kü-kurukəm tarβatət elē* «ha erős lennél, meg tudnál mozgatni egy köhegyet» PORK. 1. || nyK. *ti əβežə somser m βə,ə,škə βaleŋ-geä elē* «ez a gyermek majdnem a vízbe esett» RAM. 122. | nyK. *kelš elē* «man musste» RAM. 44. | kCar. *om šoc elē řən*, *om kuš elē řən*, *ači den aβilan nelə lieš elē* «ha nem születtem volna, ha föl nem nőttem volna, atyámnak anyámnak nehéz volna» PORK. 51.

b) Az *n*-es præteritummal. Pl. nyK. *mün žaldm i,šškältärenəm elē* «kificzomitottam a lábamat» RAM. 32. | nyK. *kolnam elē tidə χ^βorajə manət* «hallottam, azt mondták, hogy beteg» RAM. 53. | nyK. *lə,đ^βnam elē*, *mə,řədält keš*

«számoltam, számoltam s folyton tévedtem» RAM. 81. | kCar. *ninəm tengečə menžajenəm ələ* «öt megeskettem tegnap» PORK. 2. | kCar. *ik kür-ləpčəkəm nöltalnəm ələ, nəllə ik saltak ləktən bozə* «egy darab hársfaháncsot fölemeltem, és 41 katona kiesett belőle» PORK. 28. | nyK. *βārteš βele tol³nam ələ* «ich kam flugs hierher» RAM. 17. | nyK. *mín kām γoršen puštaš tsatsenäm ələ, puštən kerte-lam* «már három év óta meg akartam ölni és nem tudtam» RAM. 196.

c) Imperativusszal. Pl. kCar. *pörtet βokten oškəlaləm, törza γəčən onžaləč; törza γəčən onžəmešket opsa γəčən ləktən űmatəm pu ələ* «szobád mellett sétáltam, az ablakon kinéztél; a helyett, hogy az ablakon kinéznél, jöjj ki az ajtón és adj csókot (tkp. szádát)» PORK. 43. || kCar. *ia n'ə'ləzə ələ təγəm* «[egyszer azt mondtad] az ördög vigyen el téged» PORK. 13. || kP. *tače onžəl tičmaš sukar kinde dene... βüčken toβlen nalza ile* «möget heute zugleich mit diesem ersten unaufgeschnittenen brodlai-be... euch freuend, gnädig entgegennehmen» GEN. 55. | kP. *püza ile* «adhatok» GEN. 56. | kP. *šinžəza ile* «üljetek» GEN. 61.

d) Desiderativus mellett. Pl. nyK. *tärβänäləm, an d-žalnəm ələ* «megmozdultam, oda akartam nézni» RAM. 188. || kCar. *keβatəm počə; məγəm kučənežə ələ* «kinyitotta a boltot, meg akart fogni» PORK. 4. || kCar. *tuđəm nalnənə ələ βüđəš* «a vízbe akartuk öt vinni» PORK. 14.*

e) Conditionalis mellett. Pl.: kUfa *jörətəγečet ile* «nimm liebevoll an [unser gebet]» PAAS. KSz. II. 131. | kP. *tudəm puγečet ile* «du mögest uns gewähren» GEN. 58. kUfa *puγečet ile* PAAS. 125. || kP. *osaləm šiks šutəmaške, tulən šikšən kordəl koltəγetta ile* «mit feuer und rauch [uns] umgebend, vertreibt das böse dahin, wo der rauch nicht hinreicht!» GEN. 55. | kP. *pətətəmə mü βerkem (= perkem), mü kaznam puγetta ile* «gewähret uns unendlichen zuwachs, unendliche fülle des honigs!» GEN. 59.

*) A létige is állhat optativusban, sing. 3. sz.-ben. Pl. nyK. *mín inəm əlnežə* «szeretnék úszni» RAM. 24. | nyK. *mín kotnəm əlnežə* «maradni szeretnék» RAM. 180.

2. nyK. *ələn*.

414. a) Imperfectummal. Jelentése befejezett cselekvés. Pl. nyK. *sukəm kanda ələn* «sokat hozott» RAM. 180. | nyK. *šərəštə kaštəs ələn* «vándorolt az erdőben» RAM. 195. | nyK. *pörtβuṣṣtəšə šudə kuškeš ələn* «a háztetőn fű nőtt» RAM. 185. | nyK. *perβi pəɔɣoməškə βiktəltən kət šoes ələn* «régén fölegyenesedve az égig ért [az ember] keze» RAM. 203. | nyK. *ik ədər-dokə toplot toleš ələn ləβasta* «egy leányhoz mindig eljött a ləβasta» RAM. 200. || nyK. *mə lun əlnə ələn* «mi tízen voltunk» RAM. 71. || nyK. *muzanlan piš ənənət ələn perβi* «a jövőmondóknak régen nagyon hittek» RAM. 207. | nyK. *so katškət ələn, kızırt-ət katškət šukəž-o'k* «így mindig ettek, és esznek most is sokat» RAM. 204. | nyK. *təštəkən katškət iəlataət ələn* «ott meggyújtották és megették» RAM. 207. | nyK. *kok ərɣəzə ərɣəš keət ələn* «két szabó elment varrni [valót keresni]» RAM. 188. | nyK. *perβi nəngəət ələn šərrəške imnim* «régén a lovat kivezették az erdőbe» RAM. 207.

b) Az *-n*-es präteritummal. Pl. nyK. *šərrəške ken ələn* «az erdőbe ment» RAM. 182. | nyK. *ken^m-batsmašəš šüžə. kərənⁿ-ɣen ələn* «leestében kitörött a nyaka» RAM. 186. | nyK. *əskal leβäš-tərrəške mien ələn* «a tehén a tető szélére ment» RAM. 185. || nyK. *perβi i marə-donə βätə ələnət ələn* «élt egyszer egy asszony az urával» RAM. 184. | nyK. *tə žarkoβim kok ərβezəžə katškənət ələn iziš* «a sültből a két fiú evett egy kicsit» RAM. 174.

3. K. *ulmaš*.

415. A létige *-maš* képzős alakja is használatos néha befejezett cselekvés kifejezésére. a) Imperfectummal kapcsolatban; pl. kCar. *tu'də ja'ləštək ilə ulmaš ik poja'n mari* «ebben a faluban élt egy gazdag ember» PORK. 12. | kCar. *ik βatə ayamba'k kočkaš nəngajə ulmaš mučela de'nə* «egy asszony ennivalót visz a szántóföldre vízhordó póznán» PORK. 9. || kUr. *me šərrə ulnə ulmaš* «mi drágák voltunk» WICHM. 221. || kCar. *motor üdər-ša'məč ulət ulmaš* «csinos leányok voltak» PORK. 2.

b) *-n*es präteritummal: kP. *kuɣəža dene kuβa*

i lenət ulmaš «élt egyszer egy öreg ember meg egy öreg asszony» GEN. 4.*)

4. Az *n*-es igenévvel szerkesztett alakok.

416. Előfordulnak oly szerkesztett alakok is, melyben az ige *-n*-képzős határozói igenevéhez járul a ragozott létige, és pedig imperfectumi, praeteritumi és igenévi formájában. Az ige jelentése ilyenkor általában praeteritum perfectum. Pl. a) kUr. *kuškalden šude jəŋ šindžas βòzalden ulnà* «nem érvén rá, hogy felnőjünk, [mi is] az emberek szeme elé kerültünk» WICHM. 227. | kCar. *acaž denə aβažlan šinža-punesəže šuldə šerəm kerən kodən ulna, izaže denə d'əngəžəm oš koβəšta laštašes šənden kodena* «atyánknak és anyánknak szempilláinkon olesó gyöngyöt [= könnyet] fűztünk és hagytunk, bátyánkat és ángyunkat a fehér káposztalevéltre teszszük s ott hagyjuk» PORK. 52. | kUr. *mikələn toškaltəš ši toškaltəš, šəŋgek óndžək tšəkalten puren ulnà; mikələn kórəŋə ši kórəŋə, taiŋəl óndžen tēməšnà* «Mihály lépcsője ezüst lépcső, föl és alá tántorogva bementünk [a szobába], Mihály sörcsebre ezüst cseber, lehajtva és belenezve

*) *ulmaš* igenév magában is használatos a tkpi igei alak helyett. Pl. kP. *kum erəšt ulmaš, ik üdərəšt ulmaš* «volt nekik három fiuk meg egy leányuk» GEN. 4. | kUr. *šoleržən ukšeržə šuerak ulmaš, tumeržən ukšeržə tšütšikəđərak ulmaš; nömŋən tolmaš tšütšikəđərak ulmaš, tömđən mimaš šuerak ulmaš* «a szilfaligetben az ág ritka, a tölgyfaligetben az ág sűrű; a mi [hozzátok] járásunk sűrű, a ti [hozzánk] járástok ritka» WICHM. 242. | kUr. *kandaš mešak əŋəl ulmaš, kandaš teŋge ulmaš* (v. *ulmàžə!*) «nyolcz zsákkal talán mégse volt, nyolcz rubel lehetett» WICHM. 232. | kCar. *ik ješəšta ulmaš ik jolaŋəi βətsə; tuđə βətsən ulmaš kok i'kšəβəže* «egy családban volt egy lusta asszony; annak az asszonynak két gyermeke volt» PORK. 7. | kCar. *tuđə ja'ləštək ila' ulmaš ik poja'n mari; tuđən ulmaš ik üdərəže* «abban a faluban élt egy gazdag ember; ennek volt egy leánya» PORK. 12. — Hasonló használata van *limaš* (*liam* 'lesz') igenévnek is. Pl. kP. *patam βokten tərkeret ukšeranleč ukšeran limaš et, pastren tolšo süən mariβlak kosojleč kosoj limaš et* «a Patam [folyó] melletti fenyves(ed) ágasznál ágasabb lett, a [menyasszonyt] követő lakodalmas menet kancsalnál kancsalabb lett» GEN. 76.

[megint] megtöltjük» WICHM. 235. | kCar. *tudə ola čomažə šo-čalden d'umalan puirsəlan d'örədəmə*; *mežə šo čən uləna ačalan aβalan d'örədəmə* «az a tarka csikó a teremő istennek kedve ellenére született; mi is atyánknak anyánknak kedve ellenére születünk» PORK. 40. | kCar. *βič šorəket tünge, βožye pətaren kaja*; *mežat tolən ulna (toln ulna PORK. 49.), tünge, βožye pətaraš tolən ona ul* «öt juh jön s pusztítják [a füvet] tövestül-gökerestül, mi is ide jöttünk, de nem, hogy [a házat] tövestül-gökerestül elpusztítsuk» PORK. 54. | kUr. *šəm iqš alašəžəm šəmatal tolden ulnə, kuzman üdər mariəžəm šəmatal nan-gajlnə* «hétéves lovat simogatva ide érkezünk, Kosmas leányát, Márját czirógatva elvittük» WICHM. 234. || kCar. *ik jaləštə ilən ulət tulək šoŋga kuβa. dənə erəžə* «egy faluban élt egy öreg özvegyasszony és a fia» PORK. 12. | kCar. *βa'təžə peš üžən-da nu'nə pop-te'k kaje'n ulət* «felesége nagyon hívta s ők elmentek a paphoz» PORK. 2. | kCar. *o'žnə rəβəž dənə kisa peš ku'ra tay lin ulət* «egyszer a róka és a pintyóke nagyon jó barátok lettek» PORK. 9. | kCar. *ača'žə sörase'n, üdərəm nan-gaje'n ulət i čerkeš men'žaje'n ulət* «atyja beleegyezett, elvitték a leányt és a templomban megeskették» PORK. 2. | kUr. *küldəl šude po'yal nələn ulət* «nem érvén rá, hogy meg-érjenek, [már] leszedték» WICHM. 227. | kCar. *tə šin'jalšə iza-šaməč iləmə semən pojen ulət* «ezek az itt ülő vendégek éle-tükben meggazdagodtak» PORK. 35. | kCar. *pop te'k pure'n ulət, š'in'žən ulət, mut kəč mu't lektən* «bementek a paphoz, le-ültek, szót szó követte» (tkp. «szóból szó jött ki») PORK. 2.

b) Præteritummal.¹⁾ Pl. kE. *okšak lin el'em* «sánta lettem» REG. CsM. 599. | kE. *meñ šuk-erta tol'on-el'em, nuno ömñem kolden-ulod* «én régen eljöttem, s ők lovat küld-tek [utánam]» REG. CsM. 466. || kE. *meñ ovadaleč vara tol'om, tudo erok kaen el'e* «én ebéd után jöttem s ő reggel ment vala el» REG. CsM. 468. | kE. *ošnok mulam ol'en el'e* «már rég mondta nekem» REG. CsM. 225. | kCar. *müškərem peš šužə'n ə'lə-da, kočkaš iktəžəm ot mu rən?* «a hasam nagyon megéhezett, valami ennivalót nem tudnál találni?» PORK. 9.

c) *ulmaš* igenévvel.*) Pl. kE. *tiñ kastene tolon*

*) Teljes mintáját l. Bud. CsT. IV. 78.

ulmašed (v. tolonad), meñ er-dene kaešem «te este jöttél, én másnap reggel mentem el» REG. CsM. 469. | kCar. *erřaža ila'n šun ulma's* «a fia megnőtt» (tkp. «évhez érkezett») PORK. 12.

A tagadó igeragozás.

417. A cselekvés tagadása a cseremiszbén külön tagadó igével történik. Ez veszi föl a mód- és időjeleket, s a személyragokat. A tagadott ige tőalakban járul hozzá. SETÄLÄ szerint¹⁾ egy *-k* igenévi elem lekopott róla. A plur. 3. sz.-ben az nyK. és kE.-ben a tőnek *-p* végzete van, a mely BUDENZ²⁾ és SETÄLÄ³⁾ szerint szintén igenévi elem, s azonos a jésítő præteritum többes 3. sz.-ében előforduló *-βə* raggal. (L. 386.)

A tagadó ige önállóan is használatos, és pedig tagadó feleletekben, mikor ugyanis a tagadott ige ugyanaz lenne a feleletben, mint a kérdésben. Pl. kE. *tače kaed mo šogalaš* «még-e ma szántani?» — *ogum* «nem én» REG. CsM. 586. | kE. *kondoš mo oksam?* «hozott-e pénzt?» — *eš* «nem» REG. CsM. 517. || kCar. *šüβeretəm šoktalam řən, o řəm řən?* «dudádat fújjam-e vagy ne?» PORK. 44. | nyK. *tä toleš tä a řèš?* «entweder kommt er oder nicht?» RAM. 143. — Ily esetben is: nyK. *kaš* «egyél!» — *a řəm* (v. *a řəm²la*) «nem akarok»; *a řät?* «nem akarsz?» RAM. 1.⁴⁾

¹⁾ TuM. 64—65.

²⁾ CsT. IV. 97.

³⁾ TuM. 25.

⁴⁾ Önálló használatában teljesebb alakja fordul elő a tagadó igének: kCar. sg. 1. sz. *o řəm* PORK. 44. 2. sz. *ō řät*, 3. sz. *o ře's*, plur. 1. sz. *o řna'*, 2. sz. *o řða'*, 3. sz. *ō řät* (PORK.) SET. TuM. 63. | kE. *ogum*, *ogud*, *ogeš*; *ogena*, *ogeda*, *ogotep* BUD. CsT. IV. 99. || nyK. *a řəm*, *a řät*, *a řeš*; *ana*, *ada*, *a řep* RAM. 1. — A *ř* elem SETÄLÄ szerint (TuM. 63—64.) az imperfectum képzője.

Imperfectum.

I.

418. K. *kajem*, nyK. (*kejem*) *kem* «megy»:

Egyes szám.

kP.	kUr.	kCar.	nyK.
<i>om kaje</i>	<i>om kàjê</i>	<i>om kajə</i>	<i>am-ke</i>
<i>ot kaje</i>	<i>ot kàjê</i>	<i>ot kajə</i>	<i>at-ke</i>
<i>o kaje, v. ořeš kaje</i>	<i>ok kàjê (ořeš kàjê¹)</i>	<i>ok kajə (ořeš kajə¹)</i>	<i>ak-ke</i>

Többes szám.

<i>ona kaje</i>	<i>òrə̀nà kàjê</i>	<i>ona kajə, o(ə)na k.</i>	<i>ana-ke</i>
<i>oda kaje</i>	<i>òrə̀dà kàjê</i>	<i>oda kajə, o(ə)da k.</i>	<i>ada-ke</i>
<i>oət kaje</i>	<i>òrə̀t kàjê</i>	<i>oət kajə (kE. ok kajep)</i>	<i>ak-kep</i>

kodem «hagy»:

<i>om kodo²)</i>	<i>om kòdê</i>	<i>om kodə</i>	<i>am kodê</i>
stb.	stb.	stb.	stb.

kP. *šínžem*, kUr. *šínďžem*, kCar. *šínďžem*, nyK. *šindzem, šindžem* «ül»:

<i>om šínže³)</i>	<i>om šínďžê</i>	<i>om šínďžə</i>	<i>am šindžə, šindžə</i>
stb.	stb.	stb.	stb.

<i>èiem</i>	<i>tšiem</i>	<i>tšiem</i>	<i>tšiem</i> «föölött»:
<i>om èie</i>	<i>om tši</i>	<i>om tši</i>	<i>am tši</i>
stb.	stb.	stb.	stb.

419. Példák.

Egyes szám. 1. sz.: kP. *om əšte* (əštem «tesz») GEN. 16. | kP. *om kaje* (kajem «megy») GEN. 65. | nyK. *am nən-ye*¹) A kUr. és kCar.-ban *ořeš*-sel csak ritkán.²) kUfa *om kodo* stb.³) kUfa *om šínďžê* stb.

näy-geäš «elvisz») RAM. 174. | nyK. *am godä* (kodem «hagy») RAM. 51. | kP. *om kolo* (kolem «meghal») GEN. 35. | kCar. *om ko'ldä* (koldem «küld») PORK. 2. | kE. *om kondo* (o: kondä; kondem «hoz») BUD. CsT. IV. 96. | kUr. *om kudaltä* (kudaltem «elhagy») WICHM. 226. | kUr. *om lüdüktä* (lüdüktem «megijeszt») WICHM. 226. | kP. *om müyre* (müyrem «sír») GEN. 35. | kP. *om muro* (murem «énekel») GEN. 70. | kP. *om oltale* (oltalem «megcsal») GEN. 3. | kUr. *om oijätä* (oijatem «bánt») WICHM. 226. | nyK. *a'm-bälä* (päläs «tud») RAM. 26. kCar. *om pa'lä* (palem) PORK. 25. | kCar. *om podaltä* (podaltem «ítat») PORK. 43. | kP. *om pošlo* (pošlem «kikezd vmit») GEN. 63. | kP. *om puro* (purem «bemeigy») GEN. 5. | nyK. *am šindzä* (šindzem «tud») RAM. 133. || kE. *om mi* (miem «megy») BUD. CsT. IV. 96. nyK. *ammi* WIED. 150. | kP. *om čie* (čiem «fölölt») GEN. 6. | nyK. *amo, ammo* (moam «talál») WIED. 150.

2. sz.: kP. *ot jörö* (jörem «vmire való») GEN. 35. | kCar. *ot ka'ja* (kajem «megy») PORK. 1. | kP. *ot modoldo* (modoldas játszik») GEN. 72. | nyK. *atpäl'a* (o: at-pälä; päläs «tud») WIED. 150. | kP. *ot puro* (purem «belemeigy») GEN. 6. | nyK. *atšinja* (o: at-šindzä; šindzem «tud») WIED. 150. | kCar. *ot šu'lä* (šulem «olvad») PORK. 1. | nyK. *at tyle* (o: at tülä; tülem «megfizet») CASTR. 48. || nyK. *atli* (liäm «lesz») WIED. 167. | kP. *ot mie* (miem «megy») GEN. 1. | kP. *ot-čie* (de: ot čio-čan «ha nem húzol») GEN. 5; čiem «fölölt») GEN. 72. | kP. *ot pu* (puem «ad») GEN. 1. | kP. *ot püö* (püem «bekerít») GEN. 76.

3. sz.: kP. *o šolo* (šolem «leszáll») GEN. 13. | kP. *oješ* *ašalte* (ašaltem «üget») GEN. 33. | kP. *o čokmalte* (čokmaltem «rázza magát») GEN. 33. | kP. *o erte* (ertem «elmúlik») GEN. 72. | kP. *oješ išane* (išanem «hisz») GEN. 44. | kUr. *ok jörä* (jöräm «folyik») WICHM. 209. | kP. *o jörö* GEN. 37. kUr. *ok jörä* WICHM. 211. kCar. *ok d'örä* PORK. 22. nyK. *ak-žara* RAM. 205. (jörem, žarem «vmire való») | kP. *o kaje* GEN. 63. kUr. *ok kälä* (käläm «megy») WICHM. 208. kCar. PORK. 55. nyK. *a'k-ke* RAM. 171. | kP. *o řalaše* GEN. 4. *oješ kalaše* 32. (kalašem «mond») | kP. *o řolo, oješ kolo* GEN. 48. kCar. *ok ko'lä* (kolem «meghal») PORK. 22. | kP. *o řoško* (koškem «szárad») GEN. 48. | kUr. *ok kutä* (kutrem «beszél») WICHM. 224. | kCar. *ok moštä* (moštem «tud, ért») PORK. 50. | kUr. *ok optä* (optem «ugat») WICHM.

215. | kP. *ořeš palle* (*pallem* «ismer») GEN. 41. nyK. *ak päle* (*pälem*) RAM. 199. | kP. *o pelešte* (*peleštem* «felel») GEN. 2. | nyK. *ak pətə* (*pətem* «elfogy») RAM. 189. | nyK. *a'k-pištə* (*pištem* «helyez») RAM. 171. | kCar. *ok po'jə* (*pojem* «meggazdagszik») PORK. 22. | nyK. *ak-pukʰšə* (*pukʰšem* «etet») RAM. 205. | kCar. *ok pu'rə* (*purem* «bemege») PORK. 22. | nyK. *a'kʰ-šingə* (*šingem* «elfér») RAM. 134. | kCar. *ok šinjə* (M.) PORK. 53. *ok šənžə* (U.) 35. (*šinžem*, *šənžəm* «ismer») | nyK. *ak sitə* (*sitəš* «elég») RAM. 176. | kCar. *ok sütkar'ə* (*sütkalaš* «rág») PORK. 1. | kP. *o tarβane* (*tarβanem* «megindul») GEN. 49. | kUr. *ok tār'lə* (*tār'ləm* «meggyógyul») WICHM. 209. || nyK. *akli* (*tiäm* «lesz») WIED. 167. | nyK. *akmo* (*moam* «talál») WIED. 167. | kCar. *ok pu* PORK. 22. nyK. *ak pu* (*puem* «ad») WIED. 167.

Többes szám. 1. sz.: nyK. **anakeles'a** (o: *ana-kelesə*; *kelesem* «mond») WIED. 150. | kCarM. *ona kodə* (*kođem* «hagy») PORK. 58. | nyK. *ana-məštə* (*məštem* «tud, ért») RAM. 189. | kP. *onə nanggaje* (*nanggajem* «vezet») GEN. 76. | nyK. **anapäl'a** (o: *ana-pälə*; *pälem* «ismer») WIED. 150. | kUr. *əγənə pürə* (*purəm* «bemege») WICHM. 232. | kP. *ona purto* (*purtem* «bebocsát») GEN. 43. | kCarM. *ona šinjə* (*šinžem* «tud») PORK. 57. kCarU. *oγəna šənžə* PORK. 35. nyK. **anašinja** (o: *ana-šin'dzə*; *šin'dzem*) WIED. 150. | kCarU. *oγəna šoγə* (*šoγem* «áll») PORK. 41. | nyK. **ana dyle** (o: *ana dülə*; *tülem* «megfizet») CASTR. 48. || nyK. *anapu* (*puem* «ad») WIED. 167.

2. sz.: kP. *oda išane** (*išanem* «hisz») GEN. 33. | nyK. **adaišta** (o: *ada əštə*; *əštem* «tesz») WIED. 164. | kCarM. *oγda d'öratə* PORK. 51. kCarU. *oγəda d'öratə* PORK. 36. (*d'öratem* «szeret»**) | nyK. **adapäl'a** (o: *ada-pälə*; *pälem* «ismer») WIED. 151. | kCarU. *oγəda šənžə* (*šinžem* «tud») PORK. 35. nyK. **adašinja** (o: *ada-šin'dzə*) WIED. 164. | nyK. **ada dyle** (o: *ada dülə*; *tülem* «fizet») CASTR. 48.

3. sz.: kP. *oγət išane* (*išanem* «hisz») GEN. 23. | kP. *oγət kolto* (*koltem* «küld») GEN. 20. | kP. *oγət tüšö* (*tüšem* «kiáll») GEN. 72. — nyK. **akišteb** (*ak-əštep*; *əštem* «tesz») WIED. 164. |

* A szövegben: *oda išanə-γən* «ha nem hisztek».

** A nyK.-ban a 3. sz. (valószínűleg hibásan) így van följegyezve: *a iarat* (o: *a iaratə*) RAM. 202.

nyK. *akeb'* (o: *ak-kep*; *kem*, *kejem* «megy») WIED. 149. | nyK. *akoleb'* (*ak-kolep*; *kolem* «meghal») WIED. 149. | kE. *ak olep* (*olem* «beszél») BUD. CsT. IV. 96.) | nyK. *akpäl'eb* (o: *ak pälep*; *pälem* «ismer») WIED. 149. | nyK. *ak-pârep* (*pârem* «bemegy») RAM. 176. | kE. *ok poktep* (*poktem* «hajt») BUD. CsT. IV. 95. | nyK. *aksinzeb* (o: *ak šindzep*; *šindzem* «tud») WIED. 164. | nyK. *ak tyleb* (o: *ak tülep*; *tülem* «megfizet») CASTR. 48. || nyK. *ak-pueb'* (o: *ak-puep*; *puem* «ad») WIED. 167.

II.

420. K. *ulam*, nyK. *šlam* «vagyok»:

Egyes szám.

kP.	kUr.	kCar.	nyK.
<i>oməl</i> GEN. 21.	<i>òməl</i> WICHM. 224.	<i>o·mul</i> (PORK.)SET.	<i>am-əl</i> RAM. 64. <i>om ul</i> PORK. 36. 120.
<i>otəl</i> GEN. 6.	<i>õtəl</i>	<i>o·tul</i> (PORK.) SET.	<i>at-əl</i> TuM. 64.
<i>oγəl</i> GEN. 2.	<i>òγəl</i> WICHM. 229.	<i>o·γəl</i> PORK. 2. 10.	<i>aγəl</i> RAM. 1.

Többszám.

<i>ona ul</i>	<i>òγānal</i> WICHM. 227.	<i>ona·ul</i> PORK. 11. 54. ¹⁾	<i>anal</i> CASTR. 49. <i>anayl</i> WIED. 162.
<i>oda ul</i>	<i>òγādal</i>	<i>oγna·ul</i> (PORK.)SET.	TuM. 64. <i>adal</i> CASTR. 49. <i>adayl</i> WIED. 162.
<i>oγət ul</i>	<i>òγət ul</i>	<i>o·γət ul</i> PORK. 10. ³⁾	<i>agaleb</i> (o: <i>aγēlep</i>) CASTR. 49. WIED. 162.

¹⁾ kE. *onal* BUD. CsT. IV. 95.

²⁾ kE. *oda ul*, *odal* BUD. CsT. IV. 95.

³⁾ kE. *og ulep* BUD. CsT. IV. 95.

K. *na lam*, nyK. *nälám* «vesz»:

Egyes szám.

kP.	kUr.	kCar.	nyK.
<i>om nal</i>	<i>om nal</i>	<i>om nal</i>	<i>am näl</i>
<i>ot nal</i>	<i>ot nal</i>	<i>ot nal</i>	<i>at näl</i>
<i>o nal, ořeš nal</i>	<i>og nal (ořeš nal)</i>	<i>ok nal (ořeš nal)</i>	<i>ak näl</i>

Többes szám.

<i>ona nal</i>	<i>òrə̀nà nal</i>	<i>ona nal, oγ(ə)na n.</i>	<i>ana näl</i>
<i>oda nal</i>	<i>òrə̀dà nal</i>	<i>oda nal, oγ(ə)da n.</i>	<i>ada näl</i>
<i>oγət nal</i>	<i>òrə̀t nal</i>	<i>oγət nal*)</i>	<i>ak nälep</i>

kođam «marad»:

<i>om got</i>	<i>om got</i>	<i>om got</i>	<i>amⁿ-got</i>
stb.	stb.	stb.	stb.

kP. *βojžam, βozam*, kUr. kCar. *βozam*, nyK. *βazam* «esik, lefekszik»:

<i>om βoć</i>	<i>om βotś</i>	<i>om βotś</i>	<i>am βats</i>
stb.	stb.	stb.	stb.

kP. *šínžam*, kUr. *šínđžam*, kCar. *šínđžam*, nyK. *šɪn^džäm, sɪn^džäm* «leül»:

<i>om šíc</i>	<i>om šitś</i>	<i>om šitś</i>	<i>am šits, šits</i>
stb.	stb.	stb.	stb.

kP. *kočkam*, kUr. kCar. *koťškam*, nyK. *kaťškam* «eszik»:

<i>om koć</i>	<i>om kotś</i>	<i>om kotś</i>	<i>am kotś</i>
stb.	stb.	stb.	stb.

K. *lektam*, nyK. *läktem* «kimegy»:

<i>om lek</i>	<i>om lek</i>	<i>om lek</i>	<i>am läk</i>
stb.	stb.	stb.	stb.

jüam *jüam* *đüam* *jüäm* «iszik»:

<i>om jü</i>	<i>om jü</i>	<i>om đü</i>	<i>am jü</i>
stb.	stb.	stb.	stb.

*) kE. *ok nalep*.

421. Példák.

Egyes szám. 1. sz.: kP. *om kert* GEN. 45. *oy gert* GEN. 69. kUr. *om kert* (*kertem* «bír, -hat») WICHM. 215. kCar. *om kert* PORK. 37. *om ket* PORK. 2. 27. *om yet* PORK. 26. nyK. *am gert* RAM. 103. | kCar. *om nal* (*nalam* «vesz») PORK. 2. | kP. *om piž* (*pižem* «hozzáragad») GEN. 26. | kP. *om pural* (*puralam* «bemegey») GEN. 74. | nyK. *am-bušt* (*puštam* «megöl») RAM. 178. | kCar. *om šoč* (*šočam* «születik») PORK. 51. | kCar. *om šoyal* (*šoyalam* «megáll») PORK. 48. | kP. *om dol* GEN. 74. nyK. *amⁿ-dol* (*tolam* «jön») RAM. 5. | kUr. *om toškal* (*toškalam* «tipor») WICHM. 226. || nyK. *amjad* (o: *am-iat*; *jadam* «kér») WIED. 150. | nyK. *am got* (*ko'dam* «marad») RAM. 51. || nyK. *am vac* (o: *am bats*; *βazem* «esik, lefekszik») CASTR. 48. || kUr. *om šitš* (*šindžam* «leül») WICHM. 226. kCar. *om šič* PORK. 48. || kCar. *om kuš* (*kuškam* «nö») PORK. 51. | nyK. *ammuš* (o: *am-mōš*; *mōškam* «mos») WIED. 149. || nyK. *amju* (o: *am-ju*; *juam* «iszik») WIED. 150. | kP. *om li* (*liam* «lesz») GEN. 13. | nyK. *am-mo* (*moam* «talál») RAM. 171.

2. sz.: kP. *ot βoštəlal* (*βoštəlalam* «nevet») GEN. 72. | kP. *ot kert* (*kertam* «bír, -hat») GEN. 2. nyK. *at kert* WIED. 150. | kP. *ot kudaš* (*kudašam* «leház [ruhát]») GEN. 5. | kCar. *ot nal* (*nalam* «vesz») PORK. 2. | kCar. *ot šəl* (*šəlam* «elrejtőzik») PORK. 1. | nyK. *at-už* (*užam* «lát») WIED. 150. || kCar. *ot lüt* (*lüdam* «fél») PORK. 1. || nyK. *at vac* (o: *at-βats*; *βazem* «esik, lefekszik») CASTR. 48. || nyK. *at-läk* (*läktäm* «kimegy») WIED. 149. || kCar. *ot mu* (*muam* «talál») PORK. 9. | kUr. kCar. *ot šu* (*šuum* «megérkezik») WICHM. 210. PORK. 22.

3. sz.: kUr. *ok jongeštalt* (*jongeštaltəš* «tágasodik») WICHM. 243. | kUr. *og d'üldal* (*d'üldalaš* «iszik») WICHM. 224. | kUr. *oješ kül* (*külaš* «kell») WICHM. 218. nyK. *ak kel* (*keleš*) RAM. 92. | kP. *o yet* GEN. 4. *oješ kert* GEN. 53. kUr. *ok kert* WICHM. 217. kE. *og ket* BUD. CsT. IV. 96. nyK. *ak kert* RAM. 199. (*kertam, kertäm* «bír, -hat») | kP. *oješ koj* (*kojem* «látszik») GEN. 45. | kUr. *ok ošem* (*ošemaš* «fehéredik») WICHM. 206. | kUr. *ok piž* (*pižam* «hozzáragad») WICHM. 209. | kUr. *ok poštəltalt* (*poštəltaltaš* «megnyílik») WICHM. 222. | kUr. *ok pürəl* WICHM. 215. kCar. *ok purl* (*purlam* «harap») PORK. 22. | kUr. *ok šor* (*šoram* «rondít») WICHM. 211. | kUr. *ok šotš* (*šoštšam* «születik») WICHM.

WICHM. 208. | kCar. *ok tol* PORK. 23. nyK. *ak-tol* (*tolam* «jön») RAM. 161. | kUr. *tšungal* WICHM. 210. kCar. *ok čünga'l* PORK. 22. (*čüngalaš* «csíp, mar») | nyK. *ak-už* (*užam* «lát») RAM. 184. || kE. *ok kot* BUD. CsT. IV. 96. nyK. *ak-kot* (*kodam* «marad») RAM. 184. | nyK. *ok olmät* (*olmädas* «sikerül») RAM. 91. || nyK. **ak vac** (o: *ak bats*; *šazam* «esik, lefekszik») CASTR. 48. kCar. *ok boč* (*bozam*) PORK. 23. kUr. *og Botš* WICHM. 211. || kUr. *ok kotš* (*kotškam* «eszik») WICHM. 210. kCar. *ok koč* PORK. 22. nyK. *ak katš* (*katškam*) RAM. 174. || kCar. *ok d'ü* PORK. 43. *oješ d'ü* (*d'üam* «iszik») PORK. 36. kE. *ok jü* BUD. CsT. IV. 96. | kP. *o li* GEN. 48. *oješ li* GEN. 79. (*liam* «lesz») nyK. *ak li* RAM. 112. *a li* RAM. 9. | kP. *oješ šu* GEN. 45. kCar. *ok šu* (*šüam* «megérkezik») PORK. 25. | kCar. *ok šü* (*šüam* «genyed») PORK. 23.

Többszám. 1. sz.: kCar. *ona ket* (*ketam* «bír, -hat») PORK. 13. nyK. *ana-kert* WIED. 150. | kP. *ona řaláš* (*kələšaš* «megérkezik») GEN. 17. | kP. *ona poč* (*počam* «kinyit») GEN. 24. | kCar. *ona rušt* (*ruštam* «megrészegszik») PORK. 45. | kE. *ona tol* BUD. CsT. IV. 96. | nyK. *ana-už* (*užam* «lát») WIED. 151. || nyK. **ana vac** (o: *ana bats*; *šazam* «esik, lefekszik») CASTR. 48. || kCar. *ona luk* (*luktam* «kivisz») PORK. 55. || kCarU. *ořana li* (*liam* «lesz») PORK. 38. | kUfa *ořana jüj* (*jüjam* «iszik») PAAS. (levél).

2. sz.: nyK. **adakert** (o: *ada-kert*; *kerdäm* «bír, -hat») WIED. 151. | nyK. *ada-näl* (*näläm* «vesz») RAM. 189. | nyK. **adauž** (o: *ada-už*; *užam* «lát») WIED. 151. || nyK. **ada vac** (o: *ada bats*; *šazam* «esik, lefekszik») CASTR. 48. || kCarM. *oda šu* (*šüam* «megérkezik») PORK. 47.

3. sz.: kCar. *ořat kert* (*kertam* «-hat, bír») PORK. 28. | kP. *ořat poč* (*počam* «kinyit») GEN. 26. | kCar. *ořat už* (*užam* «lát») PORK. 26. || kP. *ořat koč* (*kočkam* «eszik») GEN. 33. || kP. *ořat jü* (*jüam* «iszik») GEN. 5. kCar. *ořat d'ü* PORK. 36. | kCar. *ořat mu* (*muam* «talál») PORK. 7. — nyK. *a'k-kertep* RAM. 183. kE. *og ketep* BUD. CsT. IV. 96. | nyK. *ak-užep* (*užam* «lát») RAM. 183. || nyK. **ak vazeb** (o: *ak-šazep*; *šazam* «esik, lefekszik») CASTR. 48. || nyK. **akl'äkteb** (o: *ak-läktep*; *läktäm* «kimegy») WIED. 149. | nyK. *a-läkep* (!) (*läktam* «kivezet») RAM. 103. || nyK. **akkatšeb'** (o: *ak-katšep*; *katškam* «eszik») WIED. 149. | nyK. **akmuškeb'** (o: *ak-mäškep*; *mäškam* «mos») WIED. 149. || nyK. **ak-šiep** (*šiäm* «ver») RAM. 207.

Præteritum.

I.

422. *puem* «ad»:

Egyes szám.

kP.	kUr.	kCarU.	kCarM. N.	nyK.
<i>šəm puo</i>	<i>šəm pu</i>	<i>šəm pu</i>	<i>əžəm pu</i>	<i>šəm pu</i>
<i>šác puo</i>	<i>šâlš' pu</i>	<i>šáč pu</i>	<i>əžáč*</i> pu	<i>šuts pu</i>
<i>əš puo</i>	<i>əš pu</i>	<i>əš pu</i>	<i>əš pu</i>	<i>əš pu</i>

Többes szám.

<i>šna puo</i>	<i>šna pu</i>	<i>šna pu</i>	<i>əžna pu</i>	<i>šnä pu</i>
<i>šta puo</i>	<i>šta pu</i>	<i>šta pu</i>	<i>əžda pu</i>	<i>šäü pu</i>
<i>əšt puo</i>	<i>əšt pu</i>	<i>əšt pu**</i>)	<i>əšt pu</i>	<i>əš puep</i>

423. Példák.

Egyes szám. 1. sz.: kCarM. *əžəm d'örə* (*d'örem* «vmire való») PORK. 41. | kCarU. *šəm püalə* (*püalam* «rekeszhálót csinál») PORK. 37. | kP. *šəm šinže* (*šinžem* «tud») GEN. 72. | kCarN. *əžəm ma'lə* ([u]malem «alszik») PORK. 11. | kE. *ežem pokto* (o: *əžəm poktə*; *poktem* «hajt») BUD. CsT. IV. 96. || kE. *ežem* (o: *əžəm*) *mi* (*miem* «megy») BUD. CsT. IV. 96. | kE. *ežem* (o: *əžəm*) *pu* (*puem* «ad») BUD. CsT. IV. 96.

2. sz.: kP. *šác* SZIL. 44. | kE. *ežed ol'o* (o: *əžət olə*; *olem* «beszél») BUD. CsT. IV. 96. | nyK. *šitspäl'a* (o: *šits-pälə*; *pälem* «ismer») WIED. 152. | kE. *ežed pokto* (o: *əžət poktə*) BUD. CsT. IV. 96.

3. sz.: kCarU. *əš d'örə* (*d'örem* «vmire való») PORK. 41. | kCarM. *əš ko'lə* (*kolem* «meghal») PORK. 25. | kP. *əš küžö* (*küžem* «fölmászik») GEN. 74. | kE. *eš pokto* (o: *əš poktə*) BUD. CsT. IV. 96. | kCarM. *əš šuktə* (*šuktem* «behöz») PORK. 56. | kP. *əš šuldo* (*šuldem* «megjön») GEN. 73. || kE. *eš* (o: *əš*) *mi* (*miem* «megy») BUD. CsT. IV. 96. | kE. *eš* (o: *əš*) *pu* (*puam* «ad») BUD. CsT. IV. 96.

*) Vagy *əžət*.**) A kE.-ben *əš puep*.

Többes szám. 1. sz.: kP. *šna* SZIL. 44. | kCarM. *ežna moštə* (moštem «ért, tud») PORK. 46. 50. | kE. *ežna pokto* (o: *ežna pokto*) BUD. CsT. IV. 96.

2. sz.: kP. *šta* SZIL. 44. | kE. *ežda pokto* (o: *ežda pokto*) BUD. CsT. IV. 96. || kCarM. *ežda pu* (puem «ad») PORK. 51.

3. sz.: kP. *əšt* SZIL. 44. | kE. *eš* (o: *əš*) *poktep* (poktem «hajt») BUD. CsT. IV. 96. | nyK. *išungleb'* (o: *əš unlep*; *unalem* «megért») WIED. 152.

II.¹⁾424. *š u a m* «megérkezik»::

Egyes szám.

kF.	kUr.	kCarU.	kCarM. N.	nyK.
<i>šəm šu</i>	<i>šəm šu</i>	<i>šəm šu</i>	<i>ežəm šu</i>	<i>šəm šu</i>
<i>šəč šu</i>	<i>šəč' šu</i>	<i>šəč šu</i>	<i>ežəč²⁾ šu</i>	<i>š'its šu</i>
<i>əš šu</i>	<i>əš šu</i>	<i>əš šu</i>	<i>əš šu</i>	<i>əš šu</i>

Többes szám.

<i>šna šu</i>	<i>šna šu</i>	<i>šna šu</i>	<i>ežna šu</i>	<i>š'nä šu</i>
<i>šta šu</i>	<i>šta šu</i>	<i>šta šu</i>	<i>ežda šu</i>	<i>š'əđä šu</i>
<i>əšt šu</i>	<i>əšt šu</i>	<i>əšt šu³⁾</i>	<i>əšt šu</i>	<i>əš šuep</i>

425. Példák.

Egyes szám. 1. sz.: kP. *šəm kert* (kertam «bir, -hat») GEN. 73. kUr. *šəm kert* WICHM. 239. kCarM. *ežəm ket* PORK. 13. | kP. *šəm gol* (kolam «hall») GEN. 7. | kCarU. *šəm pəštəl* (pəštalam «helyez») PORK. 37. | kCar. *ežəm tol* (PORK.) SET. TuM. 64. | kP. *šəm už* (užam «lát») GEN. 12. kE. *ežem už* BUD. CsT. IV. IV. 96. || nyK. *s'em vac* (o: *šəm bats*; *βazam* «esik, lefekszik») CASTR. 49. || kP. *šəm šu* (šuam «megérkezik») GEN. 65. kE. *ežem šu* BUD. CsT. IV. 96.

¹⁾ *ulam* «vagyok» ragozása BUDENZNÉL (CsT. IV. 96.) a következő: Sg. 1. sz. *ežem el'* (o: *ežəm əl*), 2. sz. *ežet' el'* (o: *ežətš' əl*), 3. sz. *eš el'* (o: *əš əl*); Plur. 1. sz. *ežna el* (o: *ežna əl*), 2. sz. *ežda el'* (o: *ežda əl*), 3. sz. *eš el'ep* (o: *əš əlep*).

²⁾ Vagy *ežət*.

³⁾ A kE.-ben *əš šuep*.

2. sz.: kP. *šac* SZIL. 44. | kE. *ezed* (o: *ažat nal*; *nalam* «vesz») BUD. CsT. IV. 96. || nyK. *s'ec vac* (o: *šits βats*; *βazam*) CASTR. 49.

3. sz.: kCarM. *aš ket* (*ketam* «-hat, bír») PORK. 13. nyK. *iškert* (o: *aš-kert*) WIED. 152. | kP. *aš šuldal* (*šuldalam* «megérkezik») GEN. 72. | kE. *eš* (o: *aš*) *tol* (*tolam* «jön») BUD. CsT. IV. 96. || kE. *eš vot'* (o: *aš βotš'*; *βozam* «esik, lefekszik») BUD. CsT. IV. 96. nyK. *(e)s' vac* (o: *aš βats*) CASTR. 49. || kCar. *aš li* (*liam* «lesz») PORK. 50.

Többes szám. 1. sz.: kP. *šna* SZIL. 44. || nyK. *s'nä vac* (o: *šnä βats*) CASTR. 49.

2. sz.: kP. *šta* SZIL. 44. | nyK. *šöä už* (*užam* «lát») RAM. 180. 189. | nyK. *s'tä vac* (o: *šöä βats*) CASTR. 49.

3. sz.: kP. *ašt* SZIL. 44. — kE. *eš juldalep* (o: *aš jüldalep*; *jüldalam* «gyújt») BUD. CsT. IV. 96. | kE. *iš kičaleb* (o: *aš kičaleb*; *kičalam* «keres») CserGr. NyK. VI. 211. | kE. *eš kučedalep* (o: *aš kučedalep*; *kučedalam* «verekszik») BUD. CsT. IV. 96. | nyK. *(e)s' vazeb* (*aš βazep*) CASTR. 49.

Imperativus.

I.

426. *kodem* «hagy»:

Egyes szám.

kP.	kUr.	nyK.
2. sz. <i>it kodo</i>	<i>it kòðš</i>	<i>it kodš</i>
3. sz. <i>aņže kodo</i>	<i>aň, d'žš kòðš</i>	<i>aňžš kodš</i>

Többes szám.

2. sz. <i>ida kodo</i>	<i>idà kòðš</i>	<i>idä kodš</i>
3. sz. <i>aņšt kodo</i>	<i>aņšt kòðš*</i>	<i>aņšt kodep</i>

427. Példák.

Egyes szám. 2. sz.: nyK. *it βäške* (*βäškäš* «siet») RAM. 13. | kE. *it ešte* (o: *it aštš*; *aštem* «tesz») BUD. CsT. IV. 96. |

* A kE.-ben *aņšt kodep*, vagy *aňžš kodep*.

kP. *it kaje* GEN. 40. kCar. *it kajə* (*kajem* «megy») PORK. 13. nyK. *it-ke* (*kem*) RAM. 25. | kCar. *it kala'sə* (*kalasem* «mond») PORK. 13. | kUr. *it kòdə* WICHM. 211. kCar. *it kodə* (*kodem* «hagy») PORK. 50. | kCar. *it kua'nə* (*kuanem* «kíván») PORK. 22. | kCar. *it kudaltə* (*kudaltas* «ereszt, bocsát») HÄM. 5. | kUr. *it kündžə* (*kündžem* «ás») WICHM. 210. | kUr. *id laštərrə* (*laštərrəm* «lehajol») WICHM. 226. | nyK. *it lüdə,ktə* (*lüdə,ktəs* «megijeszt») RAM. 72. | kUr. *id lüðəldə* (*lüðəldəm* «fél, megijed») WICHM. 226. | nyK. *it mondə* (*mondem* «elfelejt») RAM. 79. | nyK. *it mora'jə* (*mora'jas* «bánt») RAM. 79. | nyK. *it mota'jə* (*mota'jas* «akadályoz») RAM. 80. | kUr. *id o'jranə* (*o'jranəm* «búsul») WICHM. 226. | kP. *it on'jo* (*on'jem* «tekint») GEN. 66. | kUr. *id öpkətlə* (*öpkələm* «zúgolódik, bosszankodik») WICHM. 226. | nyK. *it popa* (ə: *it popə*; *popem* «beszél») WIED. 154. | nyK. *it-puk'šə* (*puk'šəm* «etet») RAM. 174. | kP. *it puro* (*purem* «bemegy») GEN. 66. | kP. *it purto* GEN. 26. kCar. *it-purtə* (*purtem* «beereszt») PORK. 19. | nyK. *it ša'j'stə* (*ša'j'stem* «beárnyékol») RAM. 125. | kUr. *it šönə* (*šonəm* «kíván») WICHM. 210. kCar. *it š'o'nə* PORK. 22.

3. sz.: nyK. *ən'džə mondə* (*mondem* «elfelejt») RAM. 8. | kE. *enže nöre* (ə: *ən'džə nörə*; *nörem* «ázik») BUD. CsT. IV. 96. | kE. *enže puro* (ə: *ən'džə purə*; *purem* «bemegy») BUD. CsT. IV. 96.

Többszám. 2. sz.: nyK. *idä azdarə* (*azda'ras* «ingerel») RAM. 5. | kUfa *idə šte* (*štem* «tesz») PAAS. KSz. II. 131. | nyK. *idä iätlə* (*iätləs* «elitél, gáncsol») RAM. 30. | kP. *ida kicke* (*kickem* «befog») GEN. 70. | kUfa *idə loktə* (*loktəm* «megront büvöléssel») PAAS. KSz. II. 131. | kP. *ida lümdö* (*lümdem* «nevez») GEN. 70. | kUfa *idə o'blə* (*o'blas* ? «várázsol») PAAS. KSz. II. 131. | kUfa *idə pudərtə* (*pudərtem* «tör, darabol») PAAS. KSz. II. 131. | kP. *ida purto* (*purtem* «beereszt») GEN. 24. | kCar. *ida šəndə* (*šəndem* «helyez») PORK. 54. || kUfa *idə mije* (*mijem* «megy») PAAS. KSz. II. 131. kE. *ida mi* (BUD. CsT. IV. 96.) | kCar. *ida pu* PORK. 37. nyK. *idä bu* (*puem* «ad») RAM. 25.

3. sz.: kE. *enešt* (ə: *ənəšt*) *poktep* (*poktem* «hajt») BUD. CsT. IV. 96. | nyK. *enes't tyleb* (ə: *ənəšt tülep*; *tülem* «megfizet») CASTR. 48. — kE. *inže utareb* (ə: *ən'džə utarep*; *utarem* «megment») CserGr. NyK. VI. 211.

II.

428. K. *nalam*, nyK. *näläm* «vesz»:

Egyes szám.

kP.	kUr.	kCar.	nyK.
2. sz. <i>it nal</i>	<i>id nal</i>	<i>it nal</i>	<i>it näl</i>
3. sz. <i>ənže nal</i>	<i>əndžə nal</i>	<i>ənbžə nal</i>	<i>əndžə näl</i>

Többes szám.

2. sz. <i>ida nal</i>	<i>idä nal</i>	<i>ida nal</i>	<i>idä näl</i>
3. sz. <i>ənəšt nal</i>	<i>ənəšt nal</i>	<i>ənəšt nal*</i>	<i>ənəšt näləp</i>

429. Példák.

Egyes szám. 2. sz.: kUfa, nyK. *it man* (*manam* «mond») PAAS. KSz. II. 130. RAM. 76. | kUr. *id nal* WICHM. 211. kCar. *it nal* (*nalam* «vesz») PORK. 14. nyK. *it näl* (*näläm*) RAM. 87. | kP. *it šoyal* (*šoyalam* «megáll») GEN. 69. nyK. *it šoyal* RAM. 69. || nyK. *it-lüt* (*lüdäm* «fél») RAM. 72. || nyK. *it vac* (ə: *it βats*; *βazam* «lefekszik, esik») CASTR. 48. || kUr. *it kotš* (*kotškam* «eszik») WICHM. 209. kCar. *it koč* PORK. 8. nyK. *it katš* (*katškam*) RAM. 71. || kP. *it li* (*liam* «lesz») GEN. 39. nyK. WIED. 168.

3. sz.: kP. *ənže kert* (*kertam* «bir, -hat») GEN. 51. 54. | nyK. *endž'e vac* (ə: *əndžə βats*; *βazam* «esik, lefekszik») CASTR. 48. | kE. *enže* (ə: *ənbžə*) *lek* (*lektam* «kivisz») BUD. CsT. IV. 96.

Többes szám. 2. sz.: kUr. *idä küzal* (*küzalam* «föhlág») WICHM. 223. | kCar. *ida man* (*manam* «mond») PORK. 46. | nyK. *idä-näl* (*näläm* «vesz») RAM. 189. | kCar. *ida onžal* (*onžalam* «nézeget») PORK. | kUr. *idä onđžalal* (*onđžalalam* «nézeget») WICHM. 223. | kUfa *idə šoləšt* (*šoləštam* «lop») PAAS. KSz. II. 131. | nyK. *idä tol* (*tolam* «jön») RAM. 45. | kUr. *idä toškalal* (*toškalalam* «lép, tapod») WICHM. 223. | kCar. *ida už* (*užam* «lát») PORK. 37. || nyK. *idalüd* (ə: *idä-lüt*; *lüdäm* «fél») WICHM. 154. || kUfa *idə jüj* (*jüjam* «iszik») PAAS. KSz. II. 131. | nyK. *idali* (ə: *idä-li*; *liam* «lesz») WIED. 168.

3. sz.: kE. *ənešt šološtep* (ə: *ənəšt šoləštep*; *šoləštam* «lop») BUD. CsT. IV. 96. | nyK. *enes't vazeb* (ə: *ənəšt βazep*;

*) A kE.-ben *ənəšt* v. *əndžə nalep*.

βazam «esik, lefekszik») CASTR. 48. — kE. *inže kičaleb* (o: *inžə kitsəlep*; *kitsəlam* «keres») CserGr. NyK. VI. 211.

Desiderativus.

I.

430. K. *kajem*, nyK. (*keiem*) *kem* «megy»:

Egyes szám.

kP.	kUr.	nyK.
1. sz. <i>ənem kaje</i>	<i>ənem kàṛṛ</i>	<i>ənem ke</i>
2. sz. <i>ənet kaje</i>	<i>ənet kàṛṛ</i>	<i>ənet ke</i>
3. sz. <i>əneže kaje</i>	<i>ənè·žə kàṛṛ</i>	<i>ənežə ke</i>

Többszám.

1. sz. <i>ənena kaje</i>	<i>ənenà kàṛṛ</i>	<i>ənenä ke</i>
2. sz. <i>ənedà kaje</i>	<i>ənedà kàṛṛ</i>	<i>ənedä ke</i>
3. sz. <i>ənešt kaje</i>	<i>ənešt kàṛṛ*</i>	<i>ənešt ke</i>

431. Példák.

Egyes szám. 1. sz.: kP. *ənem* SZIL. 44. | kE. *eñem pokto* (o: *ənem poktə*; *poktem* «hajt») BUD. CsT. IV. 96. | nyK. *enem dyle* (o: *ənem dülə_o*; *tülem* «fizet») CASTR. 48.

2. sz.: kP. *ənet* SZIL. 44. | kE. *eñed pokto* (o: *ənet poktə*) BUD. CsT. IV. 96. | nyK. *enet tyle* (o: *ənet tülə_o*) CASTR. 48.

3. sz.: kCar. *əne·žə kajə* (*kajem* «megy») PORK. 2. | kE. *eñeže ol'o* (o: *əne·žə ol'o*; *ol'em* «beszél») BUD. CsT. IV. 96. | kE. *eñeže pokto* (o: *ənežə poktə*) BUD. CsT. IV. 96. | nyK. *enez'e dyle* (o: *ənežə dülə_o*) CASTR. 48. || nyK. *ənežə-βu* (*puem* «ad») RAM. 199.

Többszám. 1. sz.: nyK. *inena golta* (o: *ənenä ɣoltə*; *koltem* «küld») WIED. 165. | kE. *eñena pokto* (o: *ənena poktə*) BUD. CsT. IV. 96. | nyK. *enenä dylä* (o: *ənenä dülə_o*; *tülem* «fizet») CASTR. 48.

2. sz.: nyK. *inedawursa* (o: *ənedä βərsə*; *βərsaš* «szid»)

* kE. *kajep*.

- WIED. 153. | kE. eńeda pokto (o: *eneda pokto*) BUD. CsT. IV. 96. | nyK. enedä dylä (*enedä dülä*) CASTR. 48.
 3. sz.: kE. eńežd pokto (o: *enest pokto*) BUD. CsT. IV. 96. | nyK. enes't tyle (o: *enest tülä*) CASTR. 48.

II.

432. *kođam* «marad»:

Egyes szám.

kP.	kUr.	nyK.
1. sz. <i>enem kot</i>	<i>enem kot</i>	<i>enem kot</i>
2. sz. <i>enet kot</i>	<i>enet kot</i>	<i>enet kot</i>
3. sz. <i>eneže kot</i>	<i>enèžē kot</i>	<i>enežə kot</i>

Többes szám.

1. sz. <i>enena kot</i>	<i>enenà kot</i>	<i>enenä kot</i>
2. sz. <i>eneda kot</i>	<i>enedà kot</i>	<i>enedä kot</i>
3. sz. <i>enest kot</i>	<i>enest kot*</i>	<i>enest kot</i>

433. Példák.

Egyes szám. 1. sz.: kE. eńem tol BUD. CsT. IV. 96. nyK. inemtol WIED. 165. (o: *enem tol*; *tolam* «jön») || nyK. enem vac (o: *enem fats*; *fazam* «esik, lefekszik») CASTR. 48.

2. sz.: kE. eńed tol (o: *enet tol*) BUD. CsT. IV. 96. || nyK. enet vac (o: *enet fats*) CASTR. 48.

3. sz.: kE. eńeže tol (o: *enežə tol*) BUD. CsT. IV. 96. || nyK. enez'e vac (o: *enežə-fats*) CASTR. 48. || nyK. inešeli (o: *enežə-li*; *läm* «lesz») WIED. 165. | nyK. inežemo (o: *enežə-mo*; *moam* «talál») WIED. 168.

Többes szám. 1. sz.: kE. eńena tol (o: *enena tol*) BUD. CsT. IV. 96. || nyK. enenä vac (o: *enenä fats*) CASTR. 48.

2. sz.: kE. eńeda tol (o: *eneda tol*) BUD. CsT. IV. 96. | nyK. inedayl (o: *enedä əl*; *əlam* «van») WIED. 163. || nyK. enedä vac (o: *enedä fats*) CASTR. 48.

3. sz.: kE. eńežd tol (o: *enest tol*) BUD. CsT. IV. 96. || nyK. enes't vazep (o: *enest fazep*) CASTR. 48.

*) kE. *kođep*.

Conditionalis.

434. A tagadó igével szerkesztett conditionalis csakis az 1775-iki cseremiszi grammatikában fordul elő (NyK. VI. 211.).

kičalam «keres»:

Egyes szám.	Többes szám.
1. sz. o·m·kičalige·ce	ona·kičalige·ce
2. sz. o·t·kičalige·ce	oda·kičalige·ce
3. sz. o·k·kičalige·ce	o·k·kičalige·ceb

435. PAASONEN azonban az ujai nyelvjárásból a következő paradigmát volt szíves közölni velem, a melyben a *-te* tagadóképzős alakhoz járul a conditionalis jele:

talam «jön»:

Egyes szám.	Többes szám.
1. sz. <i>toldeye, tšēm</i>	<i>toldeye, tšēna</i> (?)
2. sz. <i>toldeye, tšēt</i>	<i>toldeye, tšādā</i>
3. sz. <i>toldeye, tšē</i>	<i>toldeye, tšāšt</i> (?)

Mondatbeli használatára ezt a példát kaptam ugyancsak tőle: kUfa *tudŋ toldeye, tšē oŋāna jūj* «wenn er nicht kommt, trinken wir nicht». — Hasonló WIEDEMANN példája a régi bibliafordításból: nyK. *toltegetsem* «wenn ich nicht gekommen wäre» WIED. 144.

Találtam azután még néhány olyan mondatot, melyben a tagadó conditionalisnak már elhomályosodott az igei jelentése, s csak igenévszerű használata van.*) Pl. kP. *nəll ik arkaš šočšo nəll ik pu-šengəm, ik pərce lüs kodəteyece* (v. *kode*) *ludən šukten kunam kerteš-kən ik satəšte* «wenn es dem menschen möglich ist, in einer stunde die auf 41 bergen wachsenden 41 bäume zu zählen, ohne ein einziges nadelchen auszulassen» GEN. 52. | kP. *kuŋo jumən aβažən erŋəžəm šöřthö lepšəšte kečəše erŋ(e) ajšəm, aj-aj aβap manteyece lužərtən, kunam kočkən . . . kerteš-kən: mənən ajšəməm iže kočšo* «wenn es irgend mög-

*) Ilyen példák még REGULYNÁL: CsM. 554. 557. 558.

lich ist den sohn der mutter des grossen gottes, das in der wiege schaukelnde knäblein, ohne: o weh! zu sagen, zerschmetternd aufzuessen: dann erst möge er mein kleines kindchen fressen» GEN. 54. || kUfa *ala šukten ojlāšna ala šuktə dər e če ojlāšna* «wer weiss ob wir alles herausgeredet haben oder nicht» PAAS. KSz. II. 130.

Szerkesztett igealakok.

436. A tagadó ragozásban is megvannak a szerkesztett igealakok, s éppen olyan módon képződnek, mint az állító ragozásnál. Pl. 1. kCar. *om šoč ələ rən, om kuš ələ rən, aci den aβilan nelə lieš ələ* «ha nem születtem volna, ha nem nőttem volna meg, atyámnak anyámnak nehéz lenne» PORK. 51. | kCar. *kurukən kuzuzəm šinžem ələ rən, oraβa-βuješet om šič ələ* «ha tudtam volna a hegy hosszúságát, nem ültem volna a kocsis ülésére» (tkp. «a kocsi fejére») PORK. 48. | kUr. *lumžən kelyžəm šindžalam iltə rən baštar-ještšəšet om šoγal iltə, βüt,šən kelyžəm šindžalam iltə rən tarəna-puššəket om šitš iltə, iltšəžən neltžəm šindžalam iltə rən aštə-ədetš aβa-ədetš om šə,štšəldə iltə* «a hó mélységét ha tudtam volna, a hótalpra nem kaptam volna, a víz mélységét ha ismertem volna, a sajkába nem ültem volna, az élet nehézségét ha tudtam volna, atyámtól, anyámtól nem születtem volna» WICHM. 226. || kCar. *pa'tər lia't kən, mardež kuš pualəš, tuš ot kaγə ələ* «ha erős lennél, nem mennél oda, a hol a szél fúj» PORK. 1. | kCar. *pa'tər lia't kən, šoγə kuβadeč ot lüt ələ* «ha erős lennél, nem félnél a vén asszonytól»; *ot šal ələ* «nem rejtőznél el»; *kečeš ot šulə ələ* «a napon nem olvadnál el» PORK. 1. || kCar. *pa'tər lia't kən, kola təim ok šütkalə ələ* «ha erős lennél, az egér nem rágcsálna téged» PORK. 1.

2. nyK. *tə imúim sužəməm ak-at šiep ələn* «ilyen föl-szentelt lovat sohasem vertek» RAM. 207.*)

*) A nyK.-ban a *-te, -de*-képzős tagadó igenév is használatos *əlam* «vagyok» igével kapcsolatban tagadó *präteritum* kifejezésére. (L. 176.) — Ez is állhat azután még *ələn* *präteritum* alakkal szerkesztve. Pl. nyK. *perβi šörə-de lam* (*šörə-de*

3. kUr. *kandaš mešaḳ ḍḡal ulmaš* «nyolcz zsák talán mégse volt» WICHM. 238. | kCar. *tuda činža-šuldran kukuža oḡal ulmaš* «az nem volt gyöngyös szárnyú kakuk» PORK. 34. | kE. *erenok taza ogol ulomaš* «bizonyosan beteg volt (tkp. nem volt egészséges)» REG. CsM. 581. || kCar. *ači kalačem na lən oḡal ulmaš* «az atya nem vett czipót» PORK. 10. — *uke*-vel is; pl. kE. *meń kudušto uke ulmašem* [da], *öm-ńem kečken ulod* «én nem voltam otthon, [s így] ők befogták a lovat» REG. CsM. 639. | kCar. *mo la ro dāšt uke ulmaš* «más rokonuk nem volt» PORK. 4. | kCar. *maiska n ərəβā-nōšmāž uke ulmaš* «a medvének nem volt répamagja» PORK. 8.

4. kP. *šideštən oməl, βujem košta* «nem haragudtam, a fejem fáj» GEN. 21. | kUr. *a tšga-de tš-at aβa-de tš-at šō tšēn ḍm ḍl, šūdš-βuieš šō tšēnam* «atyától, anyától nem születtem, fű hegyén születtem» WICHM. 224. || kP. *əštər jondalžəm-at košten oḡal* «a lábrongyot és a hársbocskort nem szárította meg» GEN. 20. | kP. *jumo peleštən oḡal* «isten nem felelt» GEN. 2. | kP. *šürəm-at šolten oḡal* «a káposztalevest nem főzte meg» GEN. 20. | kCar. *sua n mari to lən, laška šolde n oḡal* «mikor a völegény megérkezett kíséretével, a tészta még nem főtt meg» PORK. 23. | kUr. *šüβəržē marilan kažalaš porsēn melan tūβərēm šun ḍḡal* «hogy dudához férjhez menjek, [ahhoz] a selyem mellhímzésű ingem [még] nem készült el» WICHM. 229. | kCar. *izažə keməm čien, šukte n oḡal, so ləžə mosko š šun* «bátyja még nem húzta föl a csizmát, az öcsce már Moszkvába érkezett» PORK. 26. || kCar. *tünge, βožye pətaraš tolən ona ul* «nem azért jöttünk, hogy [a házat] elpusztítsuk» PORK. 54. || kCar. *kisa m puštən ketən oḡat ul* «a pintyet nem tudták agyonüttni» PORK. 10.*)

Az ilyen alakokhoz néha a létige præteritumának 3. sz.-ét is hozzáteszik. Pl. kE. *tuge sereš, meń tuge* [sermežem]

-šlam) šlən. *melenām kieštən-āt etšē täländä ka ndāšēm* «először nem akartam; de mivel fánkot sütöttem, hoztam nektek» RAM. 172.

*) Különös az igenév alakja ebben a mondatban: kCar. *močaštə üdərəm nalman oḡal* «a fürdőszobában nem vesznek el leányt» PORK. 2.

nikunam-at u ž on omul el'e «úgy haragudott, én még soha-
sem láttam így [haragudni]» REG. CsM. 761. | kE. meń tište
ilemem kodsén tugańe šurno čočon ogol el'e «azóta
hogy itt vagyok, ilyen gabona még nem termett» REG. CsM.
730. | kCar. [ači kalačəm nałən o'ʒal ulmaš, mələnem oksam
puš-da kalačə nalaš ko'ldəš.] me alar ureməmar lektən šun
ona ul ə'lə «[Atyám nem vett cipót, adott nekem pénzt s
elküldött cipót venni.] Elindulásunkkor [ugyanis] nem jöttünk
az Alat-utczához» PORK. 11.

PÓTLÁSOK.

Források és rövidítések.

FUSpr. = JOSEF SZINNYEI: Finnisch-ugrische sprachwissen-
schaft. Sammlung Göschen. Leipzig, 1910.

GOMBOCZ, CSUVSZ. = GOMBOCZ ZOLTÁN: Csúvas szójegyzék.
(Különnyomat a NyK. XXXVI. évfolyamából.)

GOMBOCZ, TÖR. JÖVVSZ. = GOMBOCZ ZOLTÁN: Honfoglalás előtti
török jövevényyszavaink. Budapest, 1908.

MUNK. = MUNKÁCSI BERNÁT: Votják népköltészeti hagyó-
mányok. Budapest, 1887.

PAAS. MChr. = H. PAASONEN: Mordwinische Chrestomatie
mit glossar u. grammatikalischem abriß. Helsingfors, 1909.

WICHM. I. II. = YRJÖ WICHMANN: Wotjakische sprachproben.
(SUS. Aik. XI₁. Helsinki, 1903; XIX₁. Helsinki, 1901.)

WIED. = F. J. WIEDEMANN: Versuch einer grammatik der
tscheremissischen sprache nach dem in der evangelienübersetzung
von 1821 gebrauchten dialekte. Reval, 1847.

17. kP. *kīner* «rőf» GEN. 12. ~ kCarM. *kāner* PORK. 25.
kUr. *kōner* WICHM. 213. «könyök» nyK. *kānēr* RAM. 46. «kö-
nyök, rőf».

60. kM. *šüžye* «szúrás, fájdalom» WICHM. FUF. VI. 33.
kP. *šüžye* «oldalszúrás» SZIL. 239. (Az 59.-ből törlendő!)

84. nyK. *kladβi·šä* ~ *kla'dβi·šä* «friedhof, gottesacker» (< or. кладбище) RAM. 50.

105. kP. *pušto* «dicker brei aus gekochtem u. gemahlenem getreide» SZIL. 186. nyK. *puštš* «gedörrtes hafermehl» RAM. 106. < ószl. *pyšeno*; or. пшено «liszt» (vö. votj. I. *piž*, G. *pîz*; zürjl. *piž* «liszt» WICHM. VChr. 725. sz.) MUNKÁCSI: KSz. XI. 171.

108. A *j* > *d'* hangváltozásra már BUDENZnél is van egy példa: *jörem* és *†dörem* «eloltódik»; *jörtem* és *†dörtem* «eloltani» CserSz. 36.

115₃. b) 2. jegyz. nyK. *ni·γaltš* «geschabt werden (von der haut)» (< *nihtš* «abbhüten, schinden») RAM. 89.

116₄. nyK. *ko·ngšla*, *kongš·la* «achselhöhle, achselstück (im hemde)»; *ko·ngš·la·lβäl* «unter dem arm, unter der achsel» RAM. 54. ~ kP. *koyla·nšmal* «hónalj» SZIL. 88. | nyK. *ongšlaš* RAM. 92. ~ kP. *oylaš* SZIL. 148. kCar. *oylaš* PORK. 43. «áll».

117. nyK. *sätsän* ~ *tsätän* (*sätän*, *tsätsän*) «reiser zaun, stangenzaun» RAM. 118. | nyK. *sète·lkä* ~ *sèlte kä* «rückenpolster (am pferdegessirr)» RAM. 119.

118. nyK. *pərtäri* RAM. 111. ~ *pətäri* RAM. 112. «kezdetben».

125. nyK. *salaxai·γidən* «balkezes» (*kit*) RAM. 125. | nyK. *naro·dən* «volks-, volkstümlich» (*narot*) RAM. 86. | nyK. *ti taβar iäzo·ürššən* «ez a fejsze jó aczélból való» (*uršš*) RAM. 160.

126. nyK. *kšmliš* «harmincz éves» RAM. 62. | nyK. *kažni·γodaš* «alljährlich» (*kažni* «ein jeder») RAM. 41.

134. kP. *jongodo* «tág, tágas, szabad» SZIL. 56. kUr. *jonggəðə* «tágas» WICHM. 243. (vö. kE. *jongota* «tágas, kiterjedt» BUD. CserSz. 34. nyK. *jongar·tə* «frische luft» RAM. 33. kP. *jong* «tág, tágas, szabad; szabad tér; szabad idő» SZIL. 56. nyK. *jongə* «nyilt, szabad tér» RAM. 33. — nyK. *jonge·štš* «sich erfrischen, sich abkühlen» RAM. 33. kUr. *ok jongeštalt* «nem lesz tágabb» WICHM. 243.)

137. nyK. *lötšker* «dornenwald, dornenhecke» (*lötška* «dornenstrauch») RAM. 71. | nyK. *oter* «gesträuch» (*otš* «staude, busch») RAM. 93.

139. nyK. *oterlä* «gesträuch» (*otš* «staude, busch»), *tumer·oterlä* «fiatal tölgyes» RAM. 93. (A 138.-ból törlendő!)

141. kP. *pužem* «megront (bűvöléssel)»: *pužəzo* GEN. 59.

147. nyK. *ə l ə m ə o - d ə m a š k ə k e ü t o k s a l a n* «elöbbi házukhoz jönnek pénzért» (tkp. «élt, a melyben élték») RAM. 195. | nyK. *ik olmam pua šim-ožə-limə,m* «ad egy almát, a mitől fekete csödörré válik» RAM. 179. | nyK. *izi ʔražəm tšütsən šoktəšəm, kit-βurðə p̄r̄əm ʔražəm* «ich hatte ein kleines loch geschnitzt, so gross, dass meine hand hindurch ging» RAM. 187.

152. kP. *kuʔəzaj, pu p o ɣ ə m e š k e t i k u k š e š - k ʔ n a š i n ʒ ə l d e n m u r a l t e m* «während du, alterchen, holz sammelst, lass' ich mich auf ein zweiglein nieder um etwas zu singen» GEN. 19. | kCar. *tul ümba'lnə ke'čəšə βüt kuze' šole's, βaslinat šü'mžə, mokšəžə, čonžə, šolžə ana'm u ž m e' š k ə ž ə!* «wie das [im topfe] auf dem feuer hängende wasser kocht, so mögen auch Wassilis herz, leber und seele kochen, bis er Anna erblickt!» PORK. 31.

159. nyK. *ʔnä ndəməš* «misstrauen» (*ʔnä'nəš* «glauben, vertrauen») RAM. 21.

160. b) kP. *βujem βoćmašəš mučə-βuj liže; müškəram βoćmašəš taɣna liže; tupem βoćmašəš tüješ oya liže; pələ-šem βoćmašəš rakəβət liže; šinžam βoćmašəš šoptər liže; kidem βoćmašəš šorβondo liže; jolem βoćmašəš katman liže!* «wo mein kopf hinsinkt, mag ein erdhügelchen sich erheben; wo mein bauch hinfällt, entstehe eine mehlkufe; wo mein rücken hinfällt, komme ein hackebrett; wo meine ohren hinfallen, werde einer muschel schaale; wo meine augen hinkommen, wachse die johannisbeere; wo meine hände hinfallen, entstehe eine harke; wo meine füsse hinsinken, komme eine hacke» GEN. 6. | kE. *mardeš keče lekmaške-la kaja* «a szél napkelet felé megyen» REG. CsM. 118. (A 152.-ből tör-lendő!) || nyK. *ken^m-batsmašəš šüžə, kəronⁿ-ɣen ələn* «leesté-ben kitörött a nyaka» RAM. 186. | nyK. *taβa'k-šəp^ʔšmašəš pandaš koɣerɣə* «beim tabakrauchen versengt er sich den bart» RAM. 52. | nyK. *šimä'šəš kəɣä'rɣən šindžən* «er schlag mich blau» RAM. 41.

160. h) -n raggal: kP. *mland aβa litəmašən šüanden, loməžanden... kerteš-kəni* «wenn die erdenmutter vernichtend zu kohle verwandeln, oder zu asche verbrennen... kann» GEN. 53.

178. jegyz. nyK. *tsilä narot ke mändər linət* «az egész nép vidám lett» RAM. 82. | nyK. *tsilä džäl raβotažat* «az egész nép dolgozik» RAM. 41. || nyK. *ü p β ə l ə k a l p a k - ə l β ä t s*

kajēs «a haj kilátszik a sapka alól» RAM. 36. | nyK. *ti·d̄əβ·lə·o·k sitü* «ez már elég» RAM. 21. || nyK. *kok ərɣəzə ərɣəs keät ələn* «két szabó elment varrni [valót keresni]» RAM. 188. | nyK. *təzarkoβum kok ərβəzəzə katškənət ələn iziš* «a sültből a két fiú evett egy kicsit» RAM. 174. | nyK. *kok oləm krestlə kie·nət* «két szalmaszál feküdt keresztben» RAM. 57. | nyK. *kəm ədərzə kəm olmam ške ɣatškət* «a három leány maga megeszik három almát» RAM. 179. | kUr. *nəl üdər ik perɣendžək jəmalnə šin džət* «négy leány ül egy menyasszonyi fátyol alatt» WICHM. 215. | nyK. *təštäken šin džät kər'üitsəpəštə kuɣžän luat kok ədər* «ott ül vasláncokban a király 12 leánya» RAM. 194. — Az értelem szerinti egyezés alaki egyezést is hozott létre néha, s ekkor a számnév után többes számba került az alany; pl. kP. *kum erɣəšt plak kajen koltat oš·βič koč* «három fiuk átmegy a fehér folyón» GEN. 4. | kP. *šəm erɣeβlak tolət* «hét fiú jön» GEN. 27. | kCar. *latkək pirə·š·aməč məjən kimaš pečke an dek mien salaš tünə·ləč* «zwölf wölfe kamen zum spundloch des fasses, wo ich drinn lag, und fingen an ihr wasser zu lassen» PORK. 11. (Vö. még: kP. *kajat, kajat, mien šuet kum izəšt·plak teke* «mennek, mennek, elérkeznek három bátyjukhoz» GEN. 33.)

194. kCar. *nemnan kočšaš jüšaš kin də·šin žalžə* «az az étel és ital (tkp. kenyér-só), a mit enni s inni akarunk» PVRK. 58. | *ikana küšə kin də·šin žalžə denə* «az egyszerre süttött kenyérral (és sóval)» PORK. 57. | kP. *ümbalanže, jəmalanže nalən, čien ki dəs jolešəže* «fölső és alsó ruháját vevén, kezére lábára húzván» GEN. 60.

198. nyK. *maɣan təštə šämün tämdän* «mi dolgotok van itt» RAM. 128.

201. jegyz. kCar. *β·štəldəmə kuɣžan ü·dər* «a király-leány, a ki sohasem nevetett» PORK. 3.

221. kUr. *šuk-at kornəm koštəm* «sok úton jártam» WICHM. 239. | kCar. *me alət ureməmət lektən šun ona ul ə·lə* «elindulásunkkor nem jöttünk az Alat-utczához» PORK. 11. | kCar. *tudə tičmaš ü·β·očkəžəm iktəzat tolə, torɣajəš, βesəzat tolə, torɣajəš* «zu jenem fasse voll von butter kam der eine und bot darauf, auch ein anderer kam und handelte» PORK. 56. | kCar. *d'üt-d'ümal moɣərem(!) d'üštə toles, kečəβal-d'ümal*

moγarem (1) šokša toles «északról hideg jön, délről meleg jön»
 PORK. 51. | kUr. šuk-at kožlätəm, küβarētəm ertäləm-at
 «sok erdőn, hidon át mentem» WICHM. 239. | kP. nunəm erten
 kaja «elme gy mellettük» GEN. 2. — Vö. még: kUr. kittəm
 joldəmē, jümēm kumaleš «kezetlen, lábatlan, hajlong a szent-
 kép előtt» WICHM. 213.

227. nyK. mana'keš keš «szerzetesnek menni» RAM. 76. |
 nyK. perβi i marē šoryška oγotnūkeš ken älən «egyszer egy
 ember az erdőbe ment vadászni» (tkp. «vadászni») RAM. 182. |
 nyK. roβotnūkeš pāraš «munkába állni» (tkp. «munkásnak
 menni») RAM. 169. (Az utóbbi a 224. a)-ból törlendő!)

HELYREIGAZÍTÁSOK.

14₂. «fed» ~ | 19₁₁. szókezdő i | 25². lüšəm (præt. 1. pers.) |
 25⁷. PAAS. NyK. | 26¹⁰. 28₁₇. üləl | 29₁₅. ~ md. | 31₄₋₃. kP. -βal
 «oldal, fél»: tüžβal | 34₁₁. iakšarγə | 35³. kalū | 36₁₁. PORK. 25.
 «üst, katlan» | 41₇. plur. 1. pers. | 45₆. tūtsam | 56₂₀. kodžš
 56₁₉. -em végű igék. | 57₁₈. nyK. βastār | 57₁₈. kP. βōštār | 58₁₂.
 68₁₈. 94⁵. šipšà tī | 61₆. nyJar. nyK. š (ə) | 65⁶. A II. præteri-
 tum | 66₂₀. onğlaš | 66₁. jonyks | 70⁹. «sárgaréz üst» | 74₁₆. pot
 «üst» | 77₁₂. andekšə | 78₁₁. kCar. tš | 78₉. RAM. 18. «víz» | 78₈.
 RAM. 19. «öt» | 78₆. d'üt | 79₇. toləš | 83². 23 «epe» | 84¹⁵. *š |
 84¹⁶. SZIL. 213 «hasít» | 84¹⁶. RAM. 129. «zerreißen, zerhauen,
 erstechen, stechen» | 87⁶. nyK. šitsə | 87¹⁴. piššə «ragadjon
 hozzá» | 87¹⁴. uššə | 90⁹. PORK. 1. «nap» | 94₃. RAM. 118. «az» |
 94₃. 441. «ez» | 103₅. A kP., kCar. | 103₂. «csapda» PAAS. | 104⁶.
 191 «harmat» | 106₁₁. 165. «varr» | 108¹⁵. kP. kūjon «érvén»
 GEN. 73. kUfa | 110₁₀. pu'βš | 119⁴. «cyprinus rutilus» | 119₃.
 tunəktəšə | 124¹³. əš | 126¹³. šarjūze | 129⁹. iakšarγə | 129¹⁷.
 pudurγə | 129¹⁹. užarγə | 131¹⁰. tsəžγa'ta, tsəž | 135₁. rəčžlə | 136₁₆.
 kərrəžəš | 138¹⁶. kində | 143₆. mamək | 144₄₋₂. (Az itt levő két
 példamondat törlendő!) | 146₉. lenyalja [róluk az aludttejjet] |
 146₁. pidən | 148₁₃. šatšmāna | 154₁. ömne | 154₁. kP. leβedəš
 «fedél, tető» SZIL. 110. nyK. leβe'dəš «decke, binde» RAM. 68.
 (leβedam, leβedäm «fed») | 161¹⁰. βozə | 161₁₆. boszorkányt | 162₅.
 šūkəm | 162₂. moštət | 166₁₃. purlam | 170¹⁹. fenyőt | 180¹⁴. PORK.
 9. βeðra šaməčšə 9—10. | 185₁₂. perβij | 185₁. GEN. 59. | 192¹.
 loγš | 192³. sārš | 182₁₂. tijε'ne | 193¹⁸. háltam | 195₄. kolštas
 keleš | 195₃. RAM. 53. | 196₂₀. užom, pöča'lem löldalnem el'e, |
 197⁸. De a föntiek | 200₁₉. a fűvel benőtt mező | 205⁴. lábba |
 205₁₅. «tűz»: tuləšto | 206₁₂. joləšto.